

Magyar Pszichológiai Társaság
XXIX. Országos Tudományos Nagygyűlés

Ψ
MIT | **Út a reziliens
jövő
felé**

KIVONATKÖTET
2021. augusztus 26-28.
Budapesti Corvinus Egyetem
Székesfehérvári Campus

ÚT A REZILIENS JÖVŐ FELÉ

**A Magyar Pszichológiai Társaság
XXIX. Országos Tudományos Nagygyűlése**

KIVONATKÖTET

2021. augusztus 26.- 2021. augusztus 28. Székesfehérvár

Budapesti Corvinus Egyetem

**– Tanárképző és Digitális Tanulási Központ, Kommunikáció és Szociológia
Intézet**

© 2021 Szerzők

Kiadja a Magyar Pszichológiai Társaság

ISBN 978-615-80241-9-8

Felelős szerkesztő: Sass Judit

Felelős vezető: Bodnár Éva

Technikai szerkesztő: Marek László

Borítóterv: Asztalos Barnabás, Frei Mihály, Mátyás Gergely

Lektorálta: Sass Judit

Nyelvi ellenőrzés: Pfister Éva

A Nagygyűlés szervezői:

M A G Y A R
P S Z I C H O L Ó G I A I
T Á R S A S Á G

Magyar Pszichológiai Társaság

Budapesti Corvinus Egyetem

Támogató:

mindennapi
pszichológia

A Magyar Pszichológiai Társaság
XXIX. Országos Tudományos Nagygyűlése

2021. augusztus 26.- 2021. augusztus 28. Székesfehérvár

Rendező intézmény: **Budapesti Corvinus Egyetem – Tanárképző és Digitális Tanulási Központ, Kommunikáció és Szociológia Intézet**

Szervezőbizottság:

Bodnár Éva (elnök)
Sass Judit
Marek László
Pál Edit
Bán Krisztina

Tudományos Programbizottság / Program Committee:

Balázs Judit
Bárdos György
Bereczkei Tamás
Bodnár Éva
Borgos Anna
Czigler István
Csabai Márta
Forgács Attila
Hámori Eszter
Juhász Márta
Juhászné Klér Andrea
Kállai János
Kalmár Magda
Kaló Zsuzsa
Kiss János
Kiss Orhidea
Kiss Paszkál
Kökönyei Gyöngyi
Kőrössi Judit
Köteles Ferenc
Kövesdi Andrea
Kulcsár Gabriella
Lábadai Beatrix
Láng András
Lippai Edit
Marek László (titkár)

Martos Tamás
Mészáros Noémi
Molnárné Kovács Judit
N. Kollár Katalin
Nagybányai Nagy Olivér
Németh Dezső
Németh Marietta
Nguyen Luu Lan Anh
Pál Szabó
Pataky Ilona
Péley Bernadette
Perényi Andrea
Pethő Bálint
Polonyi Tünde
Sass Judit (elnök)
Simor Péter
Szabó Éva
Szabó Zsolt
Szászvári Karina
Szemán-Nagy Anita
Szokolszky Ágnes
Takács Ildikó
Urbán Róbert
Vargha András
Zeller Judit
Zsolnai Anikó

Külön köszönet önkénteseinknek:

Árgyelán Márk

Aszódi Anna

Aszódi Géza József

Asztalos Barnabás

Bajnóczky Anett

Cérna Nóra

Cziráky Fanni

Csizmadia Boldizsár

Csörgő Blanka

Egyed László

Erdélyi Dóra

Fekete Balázs

Frei Mihály

Fogas Benjámín

Grúz László

Kertész Bence

Ladányi Bence

Lippai Judit

Lőrincz Mónika

Lung Laura

Magyary Ágnes

Mátyás Gergely

Mikó Jázmin

Molnár Liza

Nagy Samu

Novák Gabriella

Réthy Lilla

Simon Kitti Éva

Szőke Orsolya

Tölgyesi Zita Antonietta

Varró Márk

TARTALOM

PLENÁRIS ELŐADÁSOK	6
SZIMPÓZIUMOK.....	9
TEMATIKUS ELŐADÁSOK.....	210
MŰHELY-BEMUTATÓK	280
POSZTEREK.....	286
RÉSZLETES TARTALOMJEGYZÉK ELŐADÁSOK SZERINT	338
NEVEK, MUNKAHELYEK, E-MAIL CÍMEK	343

Plenáris előadások

A megtévesztés hálójában – a machiavellizmus fejlődési pszichopatológiája felé

Mérei Ferenc emlékelőadás

Láng András - Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet, Fejlődés- és Klinikai Pszichológia Tanszék

Az olasz reneszánsz filozófus, Niccolò Machiavelli munkásságából kiindulva az 1970-es években machiavellizmusnak nevezték el azt a személyiségkonstellációt, amelyre a manipulatív személyközi viszonyulás, a cinikus világlátás és a haszonelvű erkölcs jellemző. Az 1970-es éveket követően a személyiségpszichológia érdeklődése a machiavellizmus irányába alábbhagyott, a kifejezés azonban nem tűnt el a pszichológiából. A születőben lévő evolúciós pszichológia területén bukkant fel machiavellista intelligencia formájában. Ez a fogalom a komplex társas környezetben élő főemlősök azon képességét írja le, hogy társaikat meg tudják téveszteni annak érdekében, hogy előnyhöz jussanak (pl. szexuális partnerek vagy élelem formájában). Feltehetően ez utóbbi kutatási irány – és az evolúciós pszichológia térnyerésének – hatására a machiavellisták manipulatív, megtévesztő viselkedését sokan képességalapúnak gondolják. Eszerint az elképzelés szerint a machiavellisták sikere abból fakad, hogy jobban teljesítenek mások szándékainak, vélekedéseinek felismerésében, és erre alapozzák megtévesztő taktikáikat.

A 2000-es évektől kezdődően a Sötét Hármak (Dark Triad; ti. szubklinikai pszichopátia, szubklinikai nárcizmus és machiavellizmus) kontextusában került újra az érdeklődés középpontjába a machiavellizmus. Bár kutatási szempontból relatíve elhanyagolt területnek számít, a machiavellizmus kialakulásáról és pszichopatológiai vonatkozásairól szóló kutatások az evolúciós megközelítéshez képest egy merőben más képet tárnak elénk. Ezekből a fejlődési szempontú kutatásokból kiderült, hogy a machiavellisták az érzelmi elhanyagolást átélőkhöz hasonló gyermekkori tapasztalatokról, illetve a borderline személyiségzavarban szenvedő betegek működéséhez hasonló személyiségműködésről számolnak be. Klinikai területen közismert, hogy mind a gyermekkori rossz bánásmód, mind pedig a borderline személyiség szerveződés – a legtöbb esetben egymástól nem is függetlenül – a mentalizációs képesség deficitese, torzult működésével jár együtt. Ezen kívül agyi képalkotó eljárásos vizsgálatok eredményei is abba az irányba mutatnak, hogy a machiavellisták mentalizációs képessége hiányos, de legalábbis atipikus működést mutat. Ezen működésmódok alapján is felvázolható egy sikeres machiavellista stratégia, amely azonban a fentebb bemutatottól teljesen eltérő módon érvényesül. Előadásomban a fejlődési pszichopatológia szemléletét felhasználva az alábbi kérdésekre keresem a választ. Mi a machiavellista manipuláció? Lehetnek-e a machiavellisták sikeres manipulátorok megfelelő mentalizációs képesség nélkül? Használhatják-e éppen képességbeli hiányukat előnyszerzésre? Elvesztünk-e mi machiavellizmus-kutatók is a megtévesztés hálójában?

Kulcsszavak: machiavellizmus, érzelmi elhanyagolás, borderline személyiség szerveződés, fejlődési pszichopatológia, manipuláció, elmeolvasás

A nyelv elsajátítás tipikus és atipikus útjai: a megismerőfunkciók szerepe a nyelvi rendszer rezilienciájában

Grastyán Endre emlékelőadás

Lukács Ágnes - Budapest Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A nyelv sikeres elsajátítását és kompetens használatát több tényező együttes működése teszi lehetővé. A veleszületett érzékenységeken és a fejlődésből adódó változásokon túl a kognitív készségek, illetve az input mennyisége és minősége is kritikus szerepet játszanak e folyamat zavartalan lefolyásában. Az előadás témáját olyan fejlődési zavarok adják, amelyekben az anyanyelv elsajátítása jellegzetes módon és eltérő okokból sérül. Kutatásainkban a nyelvi fejlődés különböző zavarai vizsgáljuk az emlékezeti, tanulási és végrehajtó funkciók érintettségét, és arra vagyunk kíváncsiak, hogy hogyan magyarázzák a nyelvi működés szempontjából releváns kognitív funkciók különböző profiljai a nyelvi készségekben megfigyelhető különbségeket. A fejlődési zavarok eltérő kognitív profiljainak feltérképezése mellett az előadás arra is kitér, hogy a tipikus nyelv elsajátítás különbségeinek meghatározásában milyen körülményeknek és képességeknek jut kulcsszerep.

Perspektívák felvétele: hogyan észleljük, hogy mások mit látnak

Kardos Lajos emlékelőadás

Király Ildikó – Magyar Tudományos Akadémia – Eötvös Lóránd Tudományegyetem
Társas Elmék Kutatócsoport

Az emberi észlelés egyik alapeleme, hogy a környező világot a saját szemszögéből látja mindenki, gazdag, mindig változó élményként, egyedi vizuális perspektívában. Ezen túl, az emberek szakértők abban is, hogy mások perspektíváját felvegyék: képesek megérteni azt, amit mások látnak, s ezen keresztül követik, mire figyelnek, mit tudhatnak, mit hisznek. Ez a képesség, mint a vélekedéstulajdonítás kapuja számos kérdést vet fel, amelyek újra a pszichológia középpontjába kerültek: megfelelő elképzelés-e a szimuláció mások vizuális élményeinek kikövetkeztetéséhez, milyen gyorsan férünk ezekhez hozzá, befolyásolja-e saját viselkedésünket a másoknak tulajdonított vizuális élmény? Az előadásban ezekre a kérdésekre azon keresztül keressük a választ, hogy feltárjuk, miként kódoljuk és dolgozzuk fel mások észlelési

Az MPT XXIX. Országos Tudományos Nagygyűlése

tapasztalatait és az azok következtében kialakuló vélekedéseket, melyek ellentmondanak a sajátjainknak.

Szimpóziumok

Múlt, jelen, jövő a pszichológiai kutatásokban – a magyar pszichológia az elmúlt 30 évben

Magyar Tudományos Akadémia Pszichológiai Tudományos Bizottság Szimpózium SZ01

Elnök: Urbán Róbert – Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A szimpózium előadói a magyar pszichológia tudományának egészére is rálátó tudósként beszélnek a saját tudományterületükre az utóbbi 30 évben jellemző irányokról és kiemelkedő eredményekről.

Csépe Valéria – Magyar Tudományos Akadémia, TTK Agyi Képző Központ

Az előadás a fejlődés-pszichofiziológiai kutatások három évtizedes hazai történetét, eredményeit mutatja be négy főbb témacsoportban. Ezek: a) a fejlődés pszichofiziológiai módszerekkel történő kutatásának kezdetei, b) a nemzetközi kutatási kapcsolatok főbb területei, c) az eseményhez kötött agyi potenciálok módszerével végzett kutatások főbb eredményei, d) a kognitív fejlődésidegtudomány önálló területének kialakulása. A három évtized hazai eredményeinek bemutatásában hangsúlyosan jelenik meg a kutatási területnek a pszichológia egyes kiemelt területeihez (fejlődés-, kísérleti, kognitív pszichológia) való szerves kapcsolódása, beleértve a humán fejlődés fiziológiai módszereket alkalmazó kutatásának teljes vertikumát, így az egészséges öregedést is.

Czigler István Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A hazai kísérleti pszichológia 30 évének áttekintésében a következő kérdéseket vizsgálom: (1) Milyen szakmai kapcsolatok vannak a kísérleti pszichológia vezető kutatói között; (2) a vezető kutatók mennyiben vonnak be munkájukba munkatársaikat; (3) beágyazódik-e a hazai kísérleti pszichológia a szakma egészébe; (4) igénylik-e a kísérleti pszichológusok a hazai szakmai kommunikációt; (5) vannak-e jellegzetes tematikus csomópontok a hazai kísérleti pszichológiában.

Hunyady György – Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Az előadás visszatekint arra, hogy a szociálpszichológia hogyan öltött formát a rendszerváltás előtt, majd szól a szociálpszichológiával foglalkozó műhelyek számának gyarapodásáról és szakmai profiljuk kialakulásáról. Számba veszi a szakterületen és interdiszciplináris határvidékén - a 30 év alatt - megjelent tematikus gócpontokat. Kitér arra, hogy a hazai szociálpszichológia milyen sajátosságokat mutat a nemzetközi trendekhez mérten, végül röviden foglalkozik a közeljövő kilátásaival.

Péley Bernadette – Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

A klinikai pszichológia hosszú ideig elsősorban műhelyként működött. Fontos lépés volt a diagnosztikai munkához szükséges tesztek magyar mintán történő adaptációja. A klinikai munkában meghatározó módon használt projektív eljárások mellett egyre több kérdőíves eljárás került hazai alkalmazásra, ami nem csak a diagnosztikai munkában, hanem az empirikus munkában is előrelépést jelentett. Az esettanulmányok mellett megjelentek empirikus kutatások is. A 2000-es évek elejétől egyre nagyobb differenciálódás indult el a klinikai területeken, és azok a tudományterületek, melyek korábban a klinikai pszichológiával összefonódva jelentek meg, már önállóvá váltak, elnevezésükben is különböznek (addiktológia, egészségpszichológia, mentálhigiéné). Ma már nemzetközileg is releváns kutatások folynak.

Pléh Csaba - Central European University, Department of Cognitive Science

A magyar kognitív pszichológia és kognitív tudomány utóbbi 30 évének formálódásában intézményesen sokat jelentettek a 90-es években a Soros alapítvány támogatásai, a sok szakmát érintő konferenciák (MAKOG) sorozata, és a bekapcsolódás a nemzetközi kognitív oktatási programokba. Tudományos tartalmában a magyar kognitív kutatás is elmozdult a lehorgonyozatlan tiszta kognitív modellektől az idegrendszeri, fejlődési, szociális és evolúciós értelmezés irányába, részben hazai hagyományokat is folytatva. Fontosabb sikeres területei az evolúciós és társas értelmezés, a neurobiológiai és fejlődési beágyazás hatásait és sikereit mutatják.

Elektromágneses hiperszenzitivitás

SZ02

Elnök: **Köteles Ferenc** - Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Opponens: **Bárdos György** - Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Az Egészségügyi Világszervezet definíciója szerint az elektromágneses túlérzékenység egy egyre gyakoribb idiopátiás környezeti betegség, amely esetében

a betegek az egyértelmű patológiai háttér nélküli panaszukat alacsony dózisu, antropogén eredetű nem-ionizáló elektromágneses terek hatásának tulajdonítják. A szimpózium célja az elektromágneses hiperszenzitivással kapcsolatos jelenlegi elméleti és empirikus kutatási eredmények összefoglalása. A nyitó előadás a jelenség diagnosztikus, definíciós és terápiás nehézségeit, valamint patogenezisének és etiológiájának különböző értelmezési lehetőségeit foglalja össze. Egy külön előadás egy friss, nagy mintán elvégzett, 6 éves longitudinális kutatás eredményeit mutatja be, amely az idiopátiás környezeti intoleranciák (köztük az elektromágneses hiperszenzitivitás), a nem-specifikus tünetek, a negatív affektivitás és a modernkori egészségfeltés időbeli változását, valamint kereszt- és hosszmetzeti kapcsolatrendszerét vizsgálta. Egy további előadás a paranoid ideáció elektromágneses hiperszenzitivással és kockázatészleléssel való kapcsolatát mutatja be, részben elméleti megfontolások, részben egy kérdőíves vizsgálat eredményei alapján. Végül a tünetképzési hajlam háttérében álló egyik feltételezett tényezővel, a multiszenzoros integráció egyéni különbségeivel foglalkozunk. Ennek kapcsán részletesen bemutatjuk a nem-specifikus tünetek gyakorisága és a gumikéz illúzióra való hajlam közötti összefüggést kutató empirikus vizsgálatunk eredményeit.

Előadások

Kanárik a szénbányában? Az elektromágneses tereknek tulajdonított idiopátiás környezeti intolerancia etiológiája

Szemerszky Renáta – Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Az elektromágnesességre épülő technológiák az elmúlt fél évszázad során lakókörnyezetünkben való számtalan alkalmazási formájuk révén civilizációnk egyik legfontosabb alappillérvé és hajtóerejévé váltak. Ennek következtében elektromágneses terhelésünk drámai mértékben növekedett az utóbbi évtizedekben, és ez a tendencia töretlenül folytatódni látszik a jövőben is. Az emberi populáció egy része (3-20%-a) érzékenynek mutatkozik a mindennapi, alacsony intenzitású elektromágneses expozícióra, amelyre korábban elektromágneses túlérzékenységgént (EHS), újabban elektromágneses tereknek tulajdonított idiopátiás környezeti intoleranciaként (IEI-EMF) hivatkoznak. Az IEI-EMF olyan ismeretlen háttérű környezeti betegség, amely esetében az érintettek panaszukat alacsony dózisu, antropogén eredetű nem-ionizáló elektromágneses terek hatásának tulajdonítják.

Bár az IEI-EMF definiálásának, diagnózisának egységesítésével kapcsolatban számos kísérletre került sor az utóbbi években, az állapot továbbra is elfogadott és validált definíciós kritériumrendszer nélküli, ön-diagnosztikus szenzitivitás. Ez részben a tünetek diverzitásának, nem-specifikus, illetve szubjektív jellegének köszönhető, azaz nem mutathatók ki objektív biológiai elváltozások a háttérükben. Emellett nem sikerült feltárni olyan bioelektromágneses mechanizmust, amely révén értelmezni lehetne a tünetek elektromágneses terek hatására történő kialakulását, valamint az állapotra specifikus biomarkereket sem sikerült azonosítani.

Az előadás során bemutatjuk (1) az egyértelmű definíció és diagnózis hiányából fakadó kutatási nehézségeket, (2) a kutatási módszertani limitációkból kifolyólag a patogenezisre és etiológiára vonatkozó ismeretek ellentmondásosságát, és (3) az ebből következő terápiás nehézségeket. Összefoglaló jelleggel ismertetjük az IEI-EMF toxikogén és pszichogén eredetét alátámasztó és cáfoló empirikus eredményeket. Összevetjük a patomechanizmusra vonatkozó konkurens bioelektromágneses, kognitív-nocebo és attribúciós elméleteket. Kitérünk a populáris tömegtájékoztató szerepére, valamint tágabb perspektívába helyezve az IEI-EMF jelenségét, érintjük az orvosilag megmagyarázatlan tünetek (MUS) és a szomatoform zavarok kérdéskörét. Az előadás során igyekszünk választ adni az alapvető kérdésre: vannak-e közöttünk kanárik?

Idiopátiás környezeti intoleranciák és hátterük egy longitudinális vizsgálat tükrében

Köteles Ferenc – Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

A különböző idiopátiás környezeti intoleranciák (kémiai szenzitivitás, zajszenzitivitás, elektromágneses hiperszenzitivitás) tisztázatlan etiológiai hátterű állapotok, amelyeket a szóban forgó környezeti tényezőnek tulajdonított nem-specifikus tünetek és közérzeti problémák jellemeznek. Az állapot jellemzően kedvezőtlen hatást gyakorol az érintettek hétköznapi működésére is. Az adott környezeti tényezőre az adott dózisban a populáció döntő többsége nem érzékeny, így a jelenség biológiai (toxikogén) megközelítése rendszerint nem vezet eredményre. A pszichológiai hátteret feltételező (pszichogén) megközelítések legalább három csoportra bonthatók: (1) a valamilyen háttérben meghúzódó pszichopatológiát, tipikusan a negatív affektivitás magas szintjét, (2) a más okból jelentkező tünetek téves attribúcióját, vagy (3) az elvárások által kiváltott placebo-hatást hangsúlyozó elméletekre. Empirikus vizsgálatunkban egy nagy (n = 1837), közel reprezentatív svéd mintán elemeztük a felsorolt tényezők változásának kapcsolatait 6 éves időintervallumon belül. A három felsorolt környezeti intolerancia által alkotott látens változó időben nagyon stabilnak bizonyult. Miközben erős keresztmetszeti kapcsolatokat találtunk mindhárom feltételezett oki faktoral (negatív affektivitás, fokozott tünetképzés, modernkori egészségfájdás), ez utóbbiak nem jelezték előre a környezeti intoleranciák időbeli változását. Eredményeink arra engednek következtetni, hogy az idiopátiás környezeti intoleranciák hátterében az elméletileg feltételezettől eltérő tényezők állhatnak. Az állapotok időbeli stabilitása megerősíti azt a gyakorlati tapasztalatot, miszerint ezeknek az állapotoknak a pszichoterápiás kezelése komoly kihívások elé állítja a szakmát.

Kulcsszavak: kémiai szenzitivitás, zajszenzitivitás, elektromágneses hiperszenzitivitás, modernkori egészségfájdás, placebo

Az elektromágneses tereknek tulajdonított idiopátiás környezeti intolerancia kapcsolata a modernkori egészségfájdással és a paranoid ideációval

Dömötör Zsuzsanna – Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológia Kar, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Az elektromágneses tereknek tulajdonított idiopátiás környezeti intolerancia (IEI-EMF, más néven elektromágneses túlérzékenység) olyan állapotot jelent, amely során az érintett személyek az egyértelmű patológiai háttér nélküli tüneteiket az elektromos eszközök közelében vagy használatakor tapasztalják, és azokat az elektromos eszköznek tulajdonítják. Korábbi kutatások alapján elmondható, hogy az IEI-EMF gyakran együttjár bizonyos internalizáló zavarokkal (pl. szomatizáció, szorongás, depresszió), azonban mindeddig a személyiségzavarokkal vagy a paranoid ideációval való kapcsolatát keveset vizsgálták. Előadásunkban a paranoid gondolkodásra való hajlam elektromágneses hiperszenzitivitással és kockázatészleléssel való kapcsolatát vizsgáljuk, továbbá ismertetjük a témával kapcsolatos kérdőíves vizsgálatunk eredményeit.

Kérdőíves kutatásunkban kényelmi mintavételt alkalmaztunk, a kitöltők közösségi mintából származtak. Felmértük a résztvevők (N=700, 62% nő, átlagéletkor: 28,4±12 év) testi érzetek felerősítésére mutatott hajlamát (Szomatoszenzoros Amplifikáció Skála), a modern élet technológiai újításaival kapcsolatos félelmeit (Modernkori Egészségfáltés Skála) és paranoid gondolkodásra való hajlamát (90-tételes Derogatis-féle tünetlista Paranoid ideáció skálája). Mivel az elektrohiperszenzitivitás megállapításához jelenleg nem áll rendelkezésre valid protokoll, így vizsgálatunkban három önjellemző kérdést használtunk az állapot felmérésére. Az elektrohiperszenzitív csoportba kerültek azon résztvevők, akik 1.) önmagukat annak tartották, 2.) tapasztaltak már olyan tünete(ke)t, ami(ke)t az elektromágneses tereknek tulajdonítottak és 3.) az említett tünetek negatívan hatnak a mindennapjaikra. Célunk volt annak vizsgálata, hogy milyen kapcsolat áll fenn a paranoid ideáció és modernkori egészségfáltés, valamint elektrohiperszenzitivitás között.

A többszörös lineáris regresszióanalízis eredményei szerint a paranoid ideáció szignifikáns kapcsolatban állt a modernkori egészségfáltéssel. Az eredmény a szociodemográfiai változókra és szomatoszenzoros amplifikációra való hajlam kontrollálás után is fennállt. Továbbá az elektrohiperszenzitív állapothoz szignifikánsan hozzájárult a paranoid gondolkodásra mutatott hajlam, még akkor is, ha a szociodemográfiai változók és a szomatoszenzoros amplifikációra való hajlam hatását kivettük.

Az eredmények arra mutatnak tehát, hogy a paranoid ideáció hozzájárul a modern élet technológiai újításaival szembeni félelmekhez és az elektromágneses túlérzékenység állapotához is. Ez a kapcsolat részben magyarázatul szolgálhat arra a jelenségre, miszerint az érintett személyek elektrohiperszenzitivitással vagy modernkori egészségfáltéssel kapcsolatos elképzelései – a paranoid gondolkodásra jellemző hiedelmekhez hasonlóan – rendkívül stabilak, rendszerint ellenállnak a megváltoztatásukra irányuló törekvéseknek.

Kulcsszavak: paranoid ideáció, modernkori egészségfáltés, elektrohiperszenzitivitás, idiopátiás környezeti intolerancia

A gumikéz illúzió és a testi tünetek kapcsolata

Horváth Áron – Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

A testi tünetek egyrészt a testből érkező, interoceptív (bottom-up komponens), másrészt a központi idegrendszerből származó, tudatos és nem tudatos elvárásokon és tapasztalatokon alapuló (top-down komponens) információk integrációja nyomán alakulnak ki. A multiszenzoros integráció kutatására az egyik leggyakrabban alkalmazott módszer a gumikéz illúzió, amelynek során a személyek elől elrejtik a saját kezüket, ahelyett egy gumikezet helyeznek eléjük, majd a gumikezet látható módon, a saját kezét nem látható módon, szinkron, illetve aszinkron módon simogatják vagy ütögetik egy ecset segítségével. A személyek jellemző módon ennek hatására a gumikezet fogják sajátjuknak, a saját kezüket pedig idegennek érezni. Az illúzió átélésének mértékében jelentős egyéni különbségek vannak.

A kutatás során 63 fiatal egyetemista személy (53% nő, 20 ± 1.55 év) esetén váltottuk ki a gumikéz illúziót. Ennek erősségét a saját kéz elvesztésére, illetve a gumikéz sajátként való érzésére vonatkozó kérdésekkel, valamint a kéz észlelt pozíciója eltolódásának mértékével (drift) mértük. Emellett a személyek a Szubjektív Testi Tünet Skála (PHQ-15) kérdőívet is kitöltötték, amely különböző nem-specifikus testi tünetek megjelenésének gyakoriságával kapcsolatos kérdéseket tartalmaz. Az adatokat ismételt méréses ANCOVA segítségével elemeztük (ismételt méréses faktor: szinkron és aszinkron kondíció, kovariáns: PHQ-15 pontszám). A PHQ-15 hatása a proprioceptív eltolódás esetén szignifikáns ($p < 0,05$), a kérdőíves eredmények esetén tendencia szintűnek ($p < 0,01$) bizonyult. Minden esetben pozitív irányú összefüggés volt megfigyelhető a PHQ-15 és az illúzió erőssége közt. Emellett nem volt megfigyelhető szignifikáns interakció a kondíció és a PHQ-15 közt, tehát a szinkron és aszinkron helyzetben is hasonló hatást feltételezhetünk.

Az eredmények azt mutatják, hogy egyetemista (tehát nem klinikai) populáció esetén a gumikéz illúzió erősebb átélése a testi tünetek gyakoribb megjelenésével függ össze. Az erősebb gumikéz illúzió a testtudat-élmény könnyebb megbonthatóságára, a testből érkező információk kisebb súlyozására is utalhat. Bizonyos fokú megjelenését az egészséges működés részének tekintik, amely során az agy figyelembe veszi a bejövő (vizuális és taktilis) információkat. Az eredmények megerősítik azt az elképzelést, miszerint a testi tünetek észlelése aktív folyamat, amely a multiszenzoros integráción alapul.

Kulcsszavak: gumikéz illúzió, testi tünetek, multiszenzoros integráció, interocepció

Párkapcsolati mintázatok - célok, kohézió és megküzdés a kapcsolatokban

SZ03

Elnök: **Sallay Viola** – Szegedi Tudományegyetem
Opponens: **Vajda Dóra** – Pécsi Tudományegyetem

A párkapcsolati működés elméletei általában egyetértenek abban, hogy a kapcsolatot önálló elemzési szintként érdemes tekinteni (Fitzsimons, et al., 2015). Bergman és munkatársai (Bergman, von Eye, & Magnusson, 2006) munkája nyomán pedig felvethető, hogy egy diádikus kapcsolat jellemzőit is lehet személyorientált módon értelmezni. A személy-orientált megközelítésben a személyt (nem pedig a változókat) érdemes önálló elemzési egységnek tekinteni. A kapcsolat-orientált elemzés pedig a személy-orientált megközelítés alapgondolatát alkalmazza a kapcsolatokra, azáltal, hogy 1) a változók tipikus konfigurációit, mintázatait keresi 2) az összetartozó adatszolgáltatók (tipikusan: párok, diádok) adatainak együttes elemzésével.

A szimpóziumon a Kapcsolattudományi Kutatócsoport legújabb eredményeit ismertetjük. Az egyes előadások során az előadók különböző területeken mutatják be, hogyan alkalmazható a kapcsolat-orientált elemzési mód arra, hogy a párkapcsolati működés értelmes mintázatait feltárjuk.

Martos Tamás a partnerek személyes terveihez kapcsolódó együttműködés, kommunikáció, konfliktus és támogatás mintázatait mutatja be, mely egy új elemzési eljárás, a főkomponenselemzésen alapuló profilelemzés alkalmazásával (Se-Kang Kim, Ph.D. módszertani hozzájárulásával). Rosta-Filep Orsolya ugyanezt az adatbázist a személyes tervek tartalma szerint elemezte, és a tervek jellemző tartalmi mintázatait köti össze a partner részéről tapasztalt konfliktus és együttműködés szintjével. Lakatos Csilla párkapcsolatok kapcsolat-orientált elemzését mutatja be párterápiába járó és terápiába nem járó párok esetén, ilyen módon feltárva a felnőtt kötődési jellemzők és a kapcsolati elégedettség összefüggéseit. Végül Simon-Zámbori Petra átlagtól eltérő fejlődésű gyermeket nevelő anyák szülői reziliencia skálán mutatott profiljait elemzi, kitérve a reziliens, illetve sérülékeny profilok variációira és ezek összefüggéseire a páros megküzdéssel és a jóllétel.

Előadások

Személyes tervek a párkapcsolatokban 1: kommunikációs mintázatok és kapcsolati elégedettség

Martos Tamás¹, Rosta-Filep Orsolya², Sallay Viola¹

¹Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

²Semmelweis Egyetem, Doktori Iskola

Háttér: A terveket, célokat és a hozzájuk kapcsolódó önszabályozási folyamatokat jellemzően egyéni működésre fókuszálva vizsgálták, azonban hiányzik a jelenség rendszerszemléletű – a kapcsolati szintre is rátekintő – megközelítése. Az egyéni célokhoz és törekvésekhez kapcsolódó belső folyamatok nyilvánvalóan nem (csak) egy lehatárolt személyes térben zajlanak, hanem a “fontos másokkal” való konkrét kapcsolatok hálózatában, ezek folyamataiban. Ebből a szempontból kitüntetett szerepet játszanak a felnőtt életút során a tartós párkapcsolatok.

Célok: A főkomponenselemzésen alapuló profilelemzés módszerét még nem alkalmazták páros adatokra. A módszer használatával felderíthetővé válnak azok a jellegzetes választendenciák, melyek a párkapcsolatban élőköt jellemzik – a párkapcsolat szintjén.

Módszer: A kutatás alapjául szolgáló adatfelvételben összesen 270 tartós párkapcsolatban élő – házas és együtt élő – pár töltött ki egy kérdőívcsomagot (átlagéletkor férfiaknál $39,8 \pm 10,5$, nőknél $37,6 \pm 9,9$ év). A kérdőívben szerepelt a Személyes Tervek Kérdőív párkapcsolatokra adaptált, általunk kidolgozott változata, továbbá több egyéni és kapcsolati jóllétet mérő skála (Élettel való Elégedettség Skála, Martos és mtsai, 2014; Kapcsolati Elégedettség Skála, Martos és mtsai, 2014).

Eredmények: A partnerek személyes terveihez kapcsolódó együttműködés, kommunikáció, konfliktus és támogatás értékeléseit egy új elemzési eljárás, a főkomponenselemzésen alapuló profilelemzés (Se-Kang Kim, Ph.D., Fordham University) segítségével elemeztük. Három jellegzetes választendencია emelkedett ki. Egy alacsony konfliktus-szinttel jellemezhető profil, melyben a férfi saját terveiben támogatást és együttműködést tapasztal, míg a női partner az együttműködést és támogatást kevésbé tapasztalja a terveiben. Egy másik alacsony konfliktusú profilban kölcsönösen magas együttműködés és támogatás jellemezte a válaszadókat. Végül egy közepesen alacsony konfliktussal jellemezhető profilban elsősorban a kölcsönös támogatás szintje volt magas, míg az együttműködés és kommunikáció nagyrészt hiányzott. A profilok további elemzése ezt mutatta, hogy a második profilhoz való hasonlóság jelezte leginkább előre a kapcsolati és az élettel való elégedettséget is.

Következtetések: Az eredmények arra utalnak, hogy a három jellegzetes kapcsolati profil megfeleltethető a hatalom, az affiliáció és a teljesítmény motivációs orientációinak. A kölcsönösen affiliatív kapcsolati működés jellemzi a leginkább megelégedésre lehetőséget adó párkapcsolatokat. Az előadásban tárgyaljuk végül az eredmények diagnosztikai és tanácsadási alkalmazhatóságát.

Kulcsszavak: személyes tervek, páros adat, személy-orientált elemzés, kapcsolati elégedettség

Személyes tervek a párkapcsolatokban 2: együttműködés és konfliktus életterületek szerint

Rosta-Filep Orsolya¹, Sallay Viola², Martos Tamás²

¹Semmelweis Egyetem, Doktori Iskola

²Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Háttér: A személyes tervek (célok), fontos motivációs egységek, melyek irányítják és rendszerezik az egyének mindennapi tevékenységeit. Az egyén törekvéseit a tervezéstől a végrehajtást követő értékelésig jelentősen formálja a társas környezet, a fontos kapcsolatok. A célélérés sikerességének érzelmi hozadéka pedig a kapcsolaton belül fejeződik ki. A kapcsolatok közül kiemelkedik a párkapcsolat, ahol a partnerek céljai kölcsönösen egybefonódnak: olyannyira, hogy egyetlen önszabályozó rendszerként elemezhetők.

Célok: A kutatásunkban ezt a komplex rendszert a célok tervezése felől közelítettük meg. Arra kerestük a választ, hogy az élet különböző területeihez kapcsolódó tervek milyen módon illeszkednek a párkapcsolati rendszerbe: milyen a különböző tervekkel kapcsolatos együttműködés és konfliktus mintázata.

Módszer: A kutatásban 249 együtt élő pár mindkét tagja részt vett (átlagéletkor 42 év férfiaknál és 39.64 év nőknél). A fő mérőeszköz a Személyes Tervek Kérdőív párokra adaptált változata volt. A résztvevők felsorolták, majd előre megadott szempontok alapján értékelték mindennapi céljaikat, törekvéseiket. Jelen elemzésben a tervekkel kapcsolatos párkapcsolati együttműködés és konfliktus gyakoriságát elemeztük.

Eredmények: Az egyes terveket tartalmuk szerint kategóriákba soroltuk, majd hierarchikus klaszterelemzéssel a következő négy tartalmi profilt azonosítottunk: (1) praktikus; (2) kapcsolati; (3) tanulási és fejlődési; valamint (4) munka és szabadidő orientáció. A következő lépésben Actor Partner Interdependence Model (APIM) elemzéssel vizsgáltuk a tartalmi profilok és a tervek kapcsán megélt együttműködés és a konfliktus észlelt gyakoriságának összefüggéseit. A "praktikus" orientációt tekintettük vonatkoztatási értéknek. Ehhez képest "tanulási és fejlődési" orientációval jellemezhető partnerek a terveikkel kapcsolatban kevesebb együttműködést tapasztalnak a pár mindkét tagjánál. A "tanulási és fejlődési" orientációval, illetve a "munka és szabadidő" orientációval jellemezhető férfiak partnerei pedig kevesebb konfliktust érzekeltek a saját törekvéseikkel kapcsolatban. A többi tartalmi orientáció esetében nem volt szignifikáns összefüggés.

Következtetések: Mivel a tanulási, fejlődési célok egyszerre társultak kevesebb együttműködéssel és kevesebb konfliktussal, így a többi tervhez viszonyítva individualisztikusabb törekvéseknek tekinthetők, amik kívül kerülnek a kapcsolati dinamikán. Az összefüggés iránya jelenleg nem megválaszolható. Elképzelhető, hogy a tanulás az önállósodás, esetleg a kapcsolaton belüli eltávolodás eszköze lehet. Ugyanakkor inkább megjelenhet olyan kapcsolatokban, ahol általában véve kevesebb a közös projekt és az azokon keresztül történő interakció, így az erőforrások az egyéni célok megalkotására és véghez vitelére fordíthatók. Az előadásban kitérünk az eredmények tanácsadásban való alkalmazhatóságára is.

Kulcsszavak: személyes tervek, tervek tartalomelemzése, párkapcsolat, együttműködés, konfliktus diádikus elemzés

Felnőtt kötődési mintázatok és kapcsolati elégedettség együtt élő pároknál

Lakatos Csilla¹, Martos Júlia², Martos Tamás³

¹Miskolci Egyetem, Egészségügyi Kar

²Egyéni vállalkozó, Budapest

³Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér: A felnőttkori kötődés és a párkapcsolati minőség kölcsönös összefüggéseit az elmúlt évtizedekben számos vizsgálat igazolta (Feeney 2016). A kötődésemélet fogalomrendszerében párkapcsolati elégedettség akkor valószínű, amikor a partnerek biztonságot és támogatást jelentenek egymás számára, elérhetőek egymás számára, és olyan biztos menedéket nyújtanak egymásnak, ahonnan mindkét partner felfedezhet és fejlődhet (Collins és Feeney 2010). A párkapcsolati elégedettség a családi és a párkapcsolati működés egyik legtöbbet kutatott területe, fontos jelzője a párkapcsolatok stabilitásának és minőségének. A

párkapcsolat minősége továbbá hatással van az általános jóllétre, a testi és lelki egészségre.

Cél: Házas és együtt élő párok párkapcsolati működésének és elégedettségének kapcsolatfókuszú feltárása a felnőtt kötődési stílus (Hazan és Shaver 1987, Bartholomew és Horowitz 1991) alapján.

Módszerek: A keresztmetszeti, kérdőíves vizsgálat résztvevői házas és együtt élő párok (n = 339 pár), közülük az adatfelvételkor 259 pár nem járt terápiába, 80 pár párterápiába járt. A vizsgálatban a Kapcsolati Stílus kérdőív (RSQ), a Kapcsolati Elégedettség Skála (RAS-H) és a szubjektív egészségi állapotra vonatkozó kérdés szerepel.

Elemzés és eredmények: Az előadás rendjén bemutatjuk a hierarchikus klaszterelemzéssel azonosított, a vizsgálati mintában található klasztereket, illetve azok kvalitatív és kvantitatív jellemzőit. A klaszterek közötti különbségek ismertetésekor kitérünk a klaszterekhez tartozó párok összehasonlítására párkapcsolati elégedettség, szexuális elégedettség és szubjektív egészségi állapot szempontjából. A vizsgált minta lehetőséget kínál a terápiába nem járó és terápiába járó párok összehasonlítására is az egyes kimeneti változók szempontjából. Az eredmények alapján számba vesszük azokat a kapcsolati jellemzőket, amelyek a párkapcsolati elégedettség és a kapcsolati működésmód összefüggésében megjelennek.

Kulcsszavak: felnőtt kötődési mintázat, párkapcsolati elégedettség, szexuális elégedettség, szubjektív egészségi állapot

Átlagos és átlagostól eltérő fejlődésű gyermeket nevelő anyák szülői reziliencia faktorai - személyorientált elemzés

Simon-Zámbori Petra¹, Martos Tamás², Sallay Viola²

¹Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

²Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: Kutatásunk célja az átlagos és átlagostól eltérő fejlődésű gyermeket nevelő anyák szülői reziliencia faktorainak személyorientált elemzése volt. A három szülői reziliencia faktor, amelynek mintázatait kerestük: gyermek jellemzőinek ismerete, észlelt társas támogatottság, illetve szülőség pozitív észlelése. Módszer: Az átlagos (n = 140) és átlagostól eltérő (n = 125) fejlődésű gyermeket nevelő anyák szülői reziliencia profiljainak feltárásához a Szülői Reziliencia Kérdőív alskáláit alkalmaztuk. Az elkülönülő profilokhoz tartozó almintákat a Gyermekgondozási/Gyermeknevelési Kérdőív, a Páros Megküzdés Kérdőív, illetve az Élettel Való Elégedettség Kérdőív pontszámai alapján hasonlítottuk össze.

Eredmények: A klaszterelemzés során négy elkülönülő profilt azonosítottunk: (1) "sérülékeny", (2) "magányos reziliens", (3) "kiemelkedően reziliens" és (4) "támogatott reziliens" profilt. A további elemzések arra utalnak, hogy a "sérülékeny" és a "magányos reziliens" profilba szignifikánsan nagyobb valószínűséggel tartoznak átlagostól eltérő fejlődésű gyermeket nevelő anyák. A négy elkülönülő profil továbbá

jelentősen különbözik a szülői túlvédés-korlátozás, a közös páros megküzdés, illetve az élettel való elégedettség tekintetében.

Következtetések: A reziliens és sérülékeny alcsoportok azonosítása előmozdíthatja annak megértését, hogy a különböző típusba sorolható szülők esetében milyen rizikó-, illetve védőfaktorok állhatnak a megküzdés és az adaptáció hátterében. Mindez pedig segíthet megteremteni az alapokat egy célzott, elsősorban a sérülékeny alcsoportok igényeire szabott, szülői pszichoedukációs program felállításához.

Kulcsszavak: személyorientált elemzés, eltérő fejlődés, szülői reziliencia, szülői túlvédés-korlátozás, közös páros megküzdés, élettel való elégedettség

Reziliencia COVID-19 idején

SZ04

Elnök: **Kövesdi Andrea** – Károli Gáspár Református Egyetem

Opponens: **Kiss Enikő Csilla** – Károli Gáspár Református Egyetem

A Reziliens Fejlődés-Pozitív Kutatócsoportot (RFP) a Károli Gáspár Református Egyetem, Fejlődéslélektani Tanszék oktatói alapították 2018-ban. Céljuk a gyermekek, serdülők és szüleik protektív faktorainak vizsgálata, kiemelt fókusszal a reziliencia dimenziójára. A kutatócsoporthoz az egyetem hallgatói és külsős kollégák téma szerint rugalmasan kapcsolódnak. Hosszú távon tervezzük a fejlődés specifikus reziliencia tényezők leírását és a fejlesztésének lehetőségét. Kutatási aspektusaink a reziliencia szempontjából; a szülők-és a gyermekek jólléte, az intim kapcsolatok minősége, az ADHD-s gyermekek sajátosságai, az iskolai környezet, az énhatékonyság és a stressz összefüggései.

A pandémiás időszak elején, 2020 áprilisában a kutatócsoport figyelme a szülők és gyermekeik mentális állapotának felmérésére és változására irányult, mely vizsgálatok eredményeit és részeredményeit mutatjuk be a szimposium keretén belül. Első előadásban a stressz, reziliencia és jóllét összefüggéseit tárgyaljuk magyar családok körében. A második előadás a serdülők karantén helyzetre adott észlelt stressz reakcióit elemzi a vizsgálatban feltett nyitott végű mondatok válaszai alapján. A harmadik előadás az iskolai szorongás, önértékelés szempontjából hasonlítja össze az alternatív pedagógia és a hagyományos pedagógia módszerrel oktató iskola tanulóinak állapotát. Végül a negyedik előadásban a pandémiás időszak longitudinális vizsgálatából (2020-as év) az énhatékonyság, az észlelt stressz és a reziliencia változását mutatjuk be, megfogalmazva a protektív tényezőket a reziliencia szempontjából.

Előadások

A reziliencia és az énhatékonyság szerepe a COVID-19 időszakában

Kövesdi Andrea¹, Soltész-Várhelyi Klára²

¹Károli Gáspár Református Egyetem

²Egyéni kutató, Reziliens Fejlődés-Pozitív Kutatócsoport

A COVID-19 járványt stresszes életkörülményként fogtuk fel, amikor 2020 április elején Magyarországon elindítottuk (RFP Kutatócsoport) a szülők és gyermekek (11-18 évesek) reziliencia fókuszú kutatását. A reziliencia – lelki ellenállóképesség - különösen aktuális kutatási téma a túlélés és a helyreállítás szempontjából a járvány időszakában, amikor számos kihívással kellett szembenézni. Az előadásban vizsgálatunk rezilienciára, az énhatékonyságra, az egészségügyi szorongás és az észlelt stressz összefüggéseire fókuszálunk. Kutatásunk során protektív tényezőket is keresünk a szülők és a gyermekek számára. Minta: A vizsgálatban 684 főt vett részt, szülők és gyermekeik töltötték ki az online kérdőíveket. A nők felülreprezentáltak a

mintában. A mintavétel 2020.04. és 11-12. hónapban történt két alkalommal. Eredményeink azt mutatják, hogy a szülők reziliencia értéke 63,7%-a, a gyermekek 53,4%-a az átlagos övezet középső tartományában helyezkedik el. A szülői reziliencia pozitív összefüggést mutat az életminőséggel, a jóllétel és az énhatékonysággal. A reziliencia negatív szignifikáns összefüggését találtunk az észlelt stresszel és az egészségügyi szorongással. A szülői eredményekhez hasonló összefüggéseket találtunk a gyermekek és serdülők körében. A szülői mintában kimutattuk, hogy részben az észlelt stressz, részben az énhatékonyság csökkenése mediáló hatását a rezilienciára. Az egészségügyi szorongás közvetlenül csökkenti a rezilienciát, míg az észlelt stressznek közvetítő hatása érvényesül a rezilienciára. Az énhatékonyság mérsékli az egészségügyi szorongás rezilienciára tett negatív hatását. A szülői énhatékonyság protektív tényező mind a szülők, mind a gyermekek ellenállóképessége szempontjából. Diszkusszió: A longitudinális vizsgálatunk első és második elemzése hasonló eredményeket mutat, ahol az énhatékonyság protektív tényező pandémiás helyzetben az észlelt stresszel szemben a reziliencia összefüggésében, mely lehetővé teszi a rugalmas alkalmazkodást a szokatlan kihívásokhoz. A szülői énhatékonyság protektív tényező mind a szülők, mind a gyermekek körében reziliencia szempontjából járvány idején!

Kulcsszavak: reziliencia, énhatékonyság, észlelt stressz, szülők, gyermekek, COVID-19

Az iskolai szorongás, önértékelés és reziliencia kapcsolata a serdülő korosztályban a hagyományos és waldorf iskolában tanuló diákok körében

F.Tóth Blanka¹, Földi Rita²

¹Károli Gáspár Református Egyetem, KRE hallgató, Új Nemzeti Kiválóság Program, ösztöndíjas

²Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, -PI, Reziliens Fejlődés Pozitív Kutatócsoport

Az alternatív pedagógiai koncepcióra épülő iskolák egyik fő vonzerjét a kisebb tanulói létszám mellett a tanulókkal való egyéni bánásmód és a kiemelt nevelői figyelem jelenti. (Brezsnyánszky, 2004). Dahlin (2007) eredményei alapján a diákok elégedettebbek a tanárokkal és az iskolai munkájukkal, az iskola légkörét pozitívabbnak értékelik, mint a hagyományos oktatási intézményekbe járó társaik. Ennek alapján, a Waldorf iskolába járó tanulók összességében jobbnak értékelik az iskolai légkörüket, és elfogadóbbak egymással szemben. A társas támogatottság érzése pedig hozzájárul az általános jólét állapotához, valamint a pozitívabb énkép kialakulásához, és a magasabb önértékeléshez. (Dahlin 2007)

Kutatásunkban 60 Waldorf, illetve 60 hagyományos rendszerű iskolákban tanuló 14-17 éves tanuló szociális és iskolai szorongását, önértékelését, jövőbeli céljait, és rezilienciáját, a következő mérőeszközökkel: SAFA (Ciancchetti és Fancello, 2001), Rosenberg Önértékelési Skála RSES-H (Rosenberg, 1965), Reziliencia Kérdőív (Connor, Davidson, 2003), illetve egy általunk megfogalmazott jövőképpel kapcsolatos kérdés (Hogyan látod magad 10 év múlva?)

Serdülőök körében végzett korábbi kutatások azt találták, hogy akinek magasabb a reziliencia szintje, az általában jól teljesít az iskolában, nehézségek ellenére is (Kállai, 2019). Valamint, hogy magasabb reziliencia értékek magasabb önirányítottság és együttműködés értékekkel járnak együtt (Járai és mtsai, 2015). Eredményink az átlagokat tekintve a Waldorf iskolába járó diákok magasabb pontszámokat értek el, de ez a különbség nem szignifikáns. Az önértékelés az iskolai szorongás területén viszont szignifikáns különbséget találtunk a két csoport iskolai szorongása között, és önértékelése között.

Kulcsszavak: COVID-19, iskolai szorongás, alternatív pedagógia, önértékelés, serdülőök

Reziliencia, stressz és jóllét a magyar családokban a koronavírus első két hullámában

Šindýlková Zsófia¹, Csikós Gábor², Mokos Judit³, Fenyvesi Lilla⁴, Törő Krisztina²

¹Károli Gáspár Református Egyetem, hallgató

²Károli Gáspár Református Egyetem

³Magyar Tudományos Akadémia – Eötvös Lóránd Egyetem, Elméleti Biológiai és Evolúciós Ökológiai Kutatócsoport

⁴Károli Gáspár Református Egyetem, viselkedéselemző

A gyermekeket és a serdülőket a (globális) katasztrófák nagyobb mértékben befolyásolják, mint az idősebbeket, mivel élettapasztalatuk kevesebb, védekező mechanizmus repertoárjuk pedig szűkebb. Krízishelyzetekben még érzékenyebbé válnak a szülői reakciókra. A pszichológiai tényezők jelentősen befolyásolják a járványok kezelésének sikerét.

Kutatásunk során (2020. március 30 – április 27.; 2020. szeptember 23 – november 15.) összesen 868 szülő-gyermek páros töltötte ki online kérdőívcsomagunkat, amely magába foglalta az Észlelt Stressz skálát (Perceived Stress Scale, PSS), a WHO öttételes Jóllét skáláját (WBI-5) illetve a Connor–Davidson Reziliencia Skála (CD-RISC) rövidített, 10 állításos, egydimenziós változatát; valamint egy demográfiai adatlapot. A vizsgálat központi kérdése, hogy a gyermekek és szüleik észlelt stressz szintje, jólléte és rezilienciája milyen összefüggéseket és változásokat mutatott a koronavírus tavaszi és őszi hullámában.

Az eredmények szerint a második hullámban alacsonyabb a reziliencia érték mind a szülők, mind a gyermekek esetén, de egyik hullámban sem tért el a populációban várható átlagértékektől. A serdülőök esetén az első hullámban a jóllét szintje szignifikánsan magasabb volt. A fertőzött családtaggal rendelkező gyerekek jólléte azonban alacsonyabb, mint a COVID-19-cel nem érintett családokban élőké. Ez az összefüggés nem mutatható ki a szülők esetében.

Noha a stressz-szint átlaga a szülőknél és a gyerekeknél is megemelkedett a második hullám időszakára, ez a különbség nem szignifikáns. Vagyis, a családok képesek voltak adaptálódni még ezekhez a szélsőséges viszonyokhoz is. Az a körülmény azonban, hogy az anyagi helyzet a második hullám időszakában már érdemben

befolyásolta az észlelt stressz szintjét, arra int, hogy a társadalom csoportjai különböző nehézségekkel kényszerülnek megküzdeni. Szülők és gyermekeik a jóllét szempontjából kölcsönösen hatnak egymásra és minél fiatalabb a gyermek, annál nagyobb a szülői hatás. Az eredményeket látva figyelemre méltó, hogy a serdülők jóllét szintje szignifikánsan csökkent, azaz a szülőkkel ellentétben, két vizsgált pszichológiai jellemzőjükben is szignifikáns és negatív irányú változás állt be. A reziliencia átlagértékek szignifikáns csökkenésének okai sokrétűek lehetnek, melynek kapcsán tanulságos lenne annak vizsgálata, hogy a serdülők reziliencia értékeit milyen arányban határozzák meg az egyéni, családi és közösségi rezilienciaszintek, azok alakulására milyen befolyásolási lehetőségek állnak rendelkezésre.

Kulcsszavak: észlelt stressz, családok, koronavírus, reziliencia, jóllét

Félelemtípusok, stressz és jóllét szintje a magyar családokban a koronavírus első hullámában

Törő Krisztina¹, Földi Rita¹, Kövesdi Andrea¹, Csikós Gábor¹

¹Károli Gáspár Református Egyetem

Háttér: Karanténkörülmények között általában fokozott szorongásreakciók, azt követően pedig poszttraumás stressz tünetei figyelhetők meg. Mindez erősen befolyásolta a családok életét. Az első hullám idején hasonló korlátozások voltak érvényben, mint általában Európában.

Célkitűzés: Jelen kutatás célja a SARS-CoV-2 által okozott járvány félelem-verbalizációjára, szorongásra és jóllétre gyakorolt hatásainak vizsgálata volt magyar mintán. A félelem típusok előfordulási gyakoriságát vizsgáltuk szülők és gyermekek esetén egyaránt.

Módszer: 346 szülő–gyermek párost vontunk be az online vizsgálatba az első hullám idején; a gyermekek 11–17 évesek voltak. A szülők és a gyerekek stressz-szintjét a Perceived Stress Scale, a pszichológiai jóllétüket a WHO Wellbeing Index kérdőívével mértük. A résztvevők félelem-verbalizációjának méréséhez nyitott kérdéseket használtunk.

Eredmények: A szülők és gyermekeik félelmei összefüggést mutattak, a gyerekek hasonló félelmeket verbalizálnak, mint a szüleik. A stressz szint a vizsgált populáció tekintetében nem volt szignifikánsan magasabb, mint a normál időszakban mért átlagértékek. A stressz-szint és a jóllét szignifikáns negatív összefüggést mutatott mind a szülők, mind a gyermekek esetében. A szülők értékei a stressz és jóllét esetében összefüggést mutattak a gyermekek értékeivel.

Diszkusszió: A járvány első hulláma – bár eltérő módon – stresszt és félelmet jelentett mind a szülők, mind a gyermekek számára, ami közvetlenül befolyásolta a család pszichológiai jóllétét. Eredményeink hasznosak lehetnek a klinikusok és pedagógusok számára egyaránt a prevenció és terápia munkájánál. Jelen kutatásunk első állomása volt a járvány későbbi hullámaiban indított többi adatgyűjtésünknek, melyeket a későbbiekben tervezünk összehasonlítani.

Kulcsszavak: félelem, stressz, jóllét, COVID-19

Városi terek élıhetőségével kapcsolatos környezetpszichológiai vizsgálatok

SZ05

Elnök: **Balázs Bálint** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

Opponens: **Alföldi György** – Budapest Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A városi terek élıhetőségével kapcsolatos környezetpszichológiai elemzések egyik fı irányja az épített környezet és az ember összeılléséből adódó mindennapi és különleges helyzetek. A transzdiszciplináris kutatásokat bemutató szekció célja, hogy a szerteágazó környezetpszichológiai és urbanisztikai vizsgálati módszerekbe és eredményekbe adjon betekintést, mely a “reziliens” városok vizsgálati lehetőségeihez visz közelebb.

A szimpózium első előadása a budapesti II. János Pál pápa téren lezajlott terepvizsgálatot mutatja be. A szakértői megfigyeléseket összeveti a tér térszintaktikai elemzése által meghatározott közvetlen fizikai és vizuális térkapcsolatokkal. Megmutatja, hogy a személyes beszámolók, valamint a téri elrendezések elemzéséből milyen tapasztalatok vonhatók le, és hogy az eredmények hogyan járulhatnak hozzá az egyes térhasználatok háttérében fellelhető környezeti hatások megértéséhez. Ezen összefüggések feltárása a városi élıhetőséggel foglalkozó kutatások téri problémáinak komplex megértéséhez járulhat hozzá.

A második előadás egy, a Budapest XII. kerületében végzett kutatást mutat be. Az előadásban a helyidentitás fogalmába való bevezetés után egyfelől nagy hangsúlyt kap, milyen módszertani megfontolások játszhatnak szerepet a lakosok identitása és a különböző léptékű, de összetartozó városi helyek közötti kapcsolat mérésében. Másfelől megismerhetünk néhány példát arra, hogy a helyek és az identitás kapcsolódásának mértéke milyen személyes, idői, illetve valós és észlelt szociofizikai jellemzőkkel mutat összefüggést különböző léptékű városi környezetekben. Ezen összefüggések feltárása hozzájárulhat a közvetlen és tágabb városi környezettel való törődés és ezzel együtt a városi életminőség növeléséhez.

A harmadik előadás a különböző csökkenő gazdasági-társadalmi adatokkal jellemezhető városokkal foglalkozik. A zsugorodónak hívott települések társadalmi-lélektani problémáit összehasonlító módszertani elemzés során egy olyan mutatórendszerre tesz javaslatot, amelyből a városi tér szociofizikai és pszichológiai élıhetőségének mérőszámai is származtathatók. Az elemzés Mezőtúr, Salgótarján és Sátoraljaújhely urbanisztikai jellemzőit használja.

A negyedik előadás egy leíró topológiai modellt fogalmaz meg két kistélepülés, Érpatak és Tiszadada társadalmi terein keresztül, a települési politikai, gazdasági és civil társadalmi térért feltárva. A párhuzamos és egymással komplex kölcsönhatásban lévő társadalmi terek kapcsolathálózat-elemzése és az ennek eredményeként megrajzolt topológia, egyfelől adalékokat kínál a harmadik előadás

mutatószámrendszeréhez, másfelől a települési közösség innovációs potenciájának is egyfajta indikátora.

A szimpóziumban bemutatott kutatások részben az ELTE Tématerületi Kiválósági Program 2020 – Intézményi Kiválósági Alprogram – TKP2020-IKA-05 keretében, részben az ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola “Doktori Projektek” konzorciális kutatás-támogatási pályázat (munkaszám: B10401/20) támogatásával valósultak meg.

Előadások

A budapesti II. János Pál pápa tér térszintaktikai elemzése: a térszerkezet és a megfigyelhető viselkedésformák, térhasználatok összefüggései

Kurucz Attila¹, Fogarasi Barbara¹, Balázs Bálint¹, Dúll Andrea²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember-Környezet Tranzakció Intézet; Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Szociológia és Kommunikáció Tanszék

A II. János Pál pápa tér Budapest egyik legnagyobb parkosított köztere. A teret 2013-ban és 2019-ben is felújították, fejlesztették. Környezetpszichológiai szempontból megfelelően kialakítottnak tűnik (Zöldi és Dúll, 2018). A felújítások óta eltelt idő alatt megjelentek nem várt viselkedésformák: a tér lakhatási funkciókra való használata, droghasználat, verbális és fizikai agresszió. Kutatásunk fő célja, hogy feltárja ezen viselkedésformák megnyilvánulásait és hogy ezek milyen szociális kontextusban jelennek meg. Konferencia előadásunkban a kutatás feltáró szakaszában végzett szakértői megfigyelések eredményeit mutatjuk be, összevetve a tér térszintaktikai elemzésével.

Első lépésként az ELTE Pszichológiai Doktori Iskolájában tanuló, különböző szakterületekről érkező (pszichológus, építész, urbanista, közgazdász) 5 PhD-hallgatót kértünk fel (2 férfi és 3 nő), hogy szakértői bejárás során jegyezzék fel megfigyeléseiket. A beszámoló elemzése során hét témakör rajzolódott ki: 1. térhasználat, 2. funkcionalitás, 3. karbantartottság, 4. társas interakciók, 5. biztonság, 6. ambiens ingrek, 7. téri jellemzők.

Második lépésként elkészítettük a környék térrendszerének térszintaktikai elemzését, a tér elérhetőségét és vizuális térkapcsolatait elemezve (térszintaxis, Hillier és Hanson, 1984; Hillier, 2007). A térszintaktikai elemzések alapján a II. János Pál pápa tér nem várt módon mind az elérhetősége szempontjából, mind vizuálisan szegregált helyzetben helyezkedik el a városszövetben. A tér belső térszerkezetének elemzése alapján ugyanakkor a park jól átlátható és kevés az olyan terület, amely nehezen elérhető lenne. Ez alapján a tér differenciálatlan külső térkapcsolatai ellenére biztonságosnak tűnő, jól használható környezet benyomását keltheti.

A megfigyelések tapasztalatai alátámasztották, hogy a térszintaktikai elemzések alapján is nehezen elérhető térrészekben jelentek meg nem várt viselkedésformák. A bokros területek kevésbé karbantartottak és az inadekvát térhasználat is itt nyilvánult meg leginkább. A kutyafuttatók térszintaktikai elérhetősége szintén alacsony, ezzel egybevetően használatuk szintén problematikus és gyakoriak a konfliktusok a

különböző térhasználók között. A tér harmadik problémás területe a játszótér, ahol kevés játék található és azok is karbantartásra szorulnak. A megfigyelt további viselkedésformák és térhasználatok (séta, futás, kerékpározás, parkolás stb.) nagy része mögött is felfejthetőek voltak a téri jellemzőkből fakadó környezetpszichológiai ellentmondások. Ez az elemzés rávilágíthat arra, hogy egy építészeti szempontból jól kialakított tér számos látens környezetpszichológiai problémát hordozhat.

A kutatás az ELTE Tématerületi Kiválósági Program 2020 – Intézményi Kiválósági Alprogram – TKP2020-IKA-05 és az ELTE PPK 2019/2020 tanévi “Doktori Projektek” konzorciális kutatás-támogatási pályázata támogatásával zajlott.

Kulcsszavak: környezetpszichológia, városi terek, térhasználat, térkarakterek, térszintaxis

Egy település társadalmi terei: a politikai, gazdasági és civiltársadalmi tér - Érpatak és a közmunka-megvalósítás példája

Hain Ferenc¹, Balázs Anna²

¹Budapesti Metropolitan Egyetem, Társadalomtudományok és Nemzetközi Tanulmányok Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Az előadás munkahipotézise szerint, a módszer egy település társadalmi-közéleti terének három szegmense: a politikai, a gazdasági és a civil-kulturális társadalmi tér, illetve ezek párhuzamos és egymásra ható működését, egy sajátos profilalkotással, a település működésének, közösségi tenni-készségének egy nagyon lényeges aspektusaként képes megragadni. A települési profil nagy része, nem függetlenül a települési működés átláthatóságtól, távolról elérhető adatokból is általában jól összeállítható.

A települési politikai teret a helyi önkormányzati választásokon indult, jelöltséget szerző, megválasztott képviselőtestületi tagok, illetve amennyibe elérhető a képviselőtestületi ülések döntéseinek mennyiségi, minőségi-, illetve a szereplők kapcsolathálózatának - többek között - néhány strukturális sajátosságából rekonstruáljuk.

A gazdasági tér a település gazdasági vállalkozásainak vezetői, illetve az ő kapcsolati hálójuk, valamint a gazdasági vállalkozások eredményeinek és néhány további sajátosságuk mentén, míg a civil-kulturális tér a civil-, és kulturális szervezetek a vezetőinek, tisztségviselőinek, valamint a működési eredményeik mellett, néhány további sajátosságuk mentén profilírozható.

A három társadalmi tér párhuzamos, vertikális sajátosságai, illetve struktúrája, együtt e három tér horizontális egymásra hatásával, a települési közösségi működésnek és a közösségi döntéshozatalnak egyszerre az eszköze és sokszor a tárgya is. Mint ilyen, e mentén rajzolható ki a települési közösség társadalmi és hatalmi viszonyrendszerének karaktere.

Példaként a híres-hírhedt egykori érpatagi polgármester településműködtetési módszerét mutatjuk be, a települési közmunka megvalósításának gyakorlatán

szemléltetve a modellt. Kontrasztként, az eredményességet vizsgálva, szembe állítjuk az érpataki gyakorlatot egy másik, sok tekintetben hasonló, de a társadalmi tér indikátor mentén teljesen mást mutató település, Tiszadada közmunkamegvalósítási gyakorlatával.

Kulcsszavak: politikai társadalmi tér, gazdasági társadalmi tér, civil-kulturális társadalmi tér, társadalmi téri tipológia, kapcsolathálózat elemzés

Egy budapesti kerület lakosainak helyidentitása: módszertani megfontolások és összefüggések

Berze Iván Zsolt¹, Kocsis János Balázs², Dúll Andrea³

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

²Budapesti Corvinus Egyetem, Nemzetközi, Politikai és Regionális Tanulmányok Intézet, Gazdaságföldrajz, Geoökonómia és Fenntartható Fejlődés Tanszék; Magyar Urbanisztikai Társaság

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember–Környezet Tranzakció Intézet; Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Szociológia és Kommunikáció Tanszék

A helyidentitás környezetpszichológiai fogalma (Proshansky, 1978; Proshansky, Fabian és Kaminoff, 1983; Dúll, 1996) a személy számára jelentéssel bíró, pszichológiailag jelentős helyek és a személy identitása közötti kapcsolat megragadására szolgál. A helyidentitás meghatározóit és egyéb, a személy és fontos helyei közötti kapcsolatot leíró fogalmakkal való összefüggését számos kutatás célozta. Az ezen előadásban bemutatott, Budapest XII. kerületében az önkormányzat megbízásából végzett szociológiai hangsúlyú kutatás keretében lehetőségünk nyílt arra, hogy a helyidentitás fogalmát a gyakorlatban, nagy elemszámú mintán, különböző léptékű városi helyek esetében vizsgáljuk. A kérdőív környezetpszichológiai részébe a vonatkozó szakirodalom alapján 9 tételt fogalmaztunk meg, amelyeket a kerületre, illetve 2-2 nagyobb (Budapest és Buda) és kisebb léptékű (kerületi városrész és lakókörnyezet) helyre vonatkozóan kellett megválaszolniuk a résztvevőknek. A kérdéssor kialakítása számos módszertani megfontolást igényelt, amik érintették a hely-személy kapcsolatot leíró egyéb fogalmak hangsúlyát, fordított tételek alkalmazását, a Likert-skála fokozatainak számát, a különböző léptékű helyek sorrendjét.

Az összesen 97 kérdést tartalmazó Hegyvidék 2020 Lakossági Kérdőívet a Hétfő Kutatóintézet és Elemző Központ kérdezte le 2020 februárja és júniusa között. A kitöltött kérdőív adatbázisában 2258 fő válasza szerepeltek (közülük 1026 férfi és 1232 nő, életkoruk átlaga 49,44 és 52,27 év, szórása 16,76 és 16,34).

A helyidentitást célzó tételeken végzett feltáró faktoranalízis egyfelől igazolta azt, hogy a kérdések valóban a helyidentitást mérik, másfelől módszertani szempontból hasznos eredménnyel szolgált a fordított tételek helyidentitásmérésben való alkalmazására vonatkozóan. A környezetpszichológiai kutatási rész elemzése az ember–környezet tranzakciós kutatások szemléletmódjának és céljainak megfelelően mind a kerületvezetés számára hasznos gyakorlati, mind a környezetpszichológia tudománya számára fontos elméleti eredményekkel szolgált. Az eredmények alapján a legkisebb léptékű helyet kivéve a lépték csökkenésével egyre erősebb az adott hely és a személyes identitás kapcsolata, továbbá a kerületvezetés számára tanulságos különbségek vannak az egyes kerületi zónák esetében mind a kerületre, mind az adott zónára vonatkozó helyidentitás mértékében. Szintén fontos eredmény a különböző szociofizikai jellemzők egymással és a helyidentitással való összefüggéseinek mintázata a regressziós modellekben (a szociális tényezők mutatják a legerősebb összefüggést a helyidentitással), valamint az, hogy például a kerületre vonatkozó

valós vagy észlelt jellemző a személyes identitásnak nem csupán a kerülettel való, hanem a többi, a kerülettel összetartozó eltérő léptékű hellyel való kapcsolatának erősségét is befolyásolja.

A kutatás az ELTE Tématerületi Kiválósági Program 2020 – Intézményi Kiválósági Alprogram – TKP2020-IKA-05 keretében valósult meg.

Kulcsszavak: helyidentitás, városi környezeti lépték, szociofizikai jellemzők, regressziós elemzés

A hazai zsugorodó városok környezetpszichológiai és urbanisztikai elemzésének módszertana

Balázs Bálint¹, Alföldi György², Dúll Andrea³

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

²Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Urbanisztika Tanszék

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember-Környezet Tranzakció Intézet; Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Szociológia és Kommunikáció Tanszék

Az utóbbi idők társadalmi-gazdasági változásai, kiegészítve a XXI. századra felgyorsuló globalizáció jelentette kihívásokkal, számos esetben megmutatták, hogy nem lehet minden településen vagy településrészen (általánosságban érvényes) folyamatos konjunktúrára számítani. Ezzel párhuzamosan a városok csökkenését kutató vizsgálatok is megerősödtek a nemzetközi szakirodalomban, összefüggésben a települési tér élhetőségének környezetpszichológiai és társadalomtudományi elemzésével.

A zsugorodó városokban jelentkező folyamatokat egyetemesen leíró, mindenki számára elfogadott meghatározás nincs – azon a tényen kívül, hogy a globalizációnak erős hatása van a települések gazdasági-társadalmi átalakulására (Pallagst, Wiechmann és Martinez-Fernandez, 2013). Az egyes települések csökkenése ugyanis nemzeti, regionális és helyi szinten is más-más jellemzőket hordoznak (Cunnaingham-Sabot és Fol, 2007; Baron és mtsai, 2010; Wiechman és Pallagst, 2012). A téma kutatói nagyjából egyetértenek abban, hogy a régiók és egyes települések visszaesésének okai között a csökkenő gazdasági teljesítmény kiemelt tényezőként van jelen (Pallagst és mtsai, 2013).

A városi tér szűkülése a kelet-közép-európai régió településein is jelentkezik: felmérések szerint a magyarországi városok majd háromnegyede (Jelinek, 2021) mutat csökkenő lakosságszámot. A régiók és városok közötti differenciált különbségek hazánkban ismertek, és az egyik legjobban veszélyeztetett településtípus a kis- és középvárosok, melyek strukturális válsága a különböző gazdasági-társadalmi-lélektani folyamatok negatív hatásainak eredője. Példaként a hazai kis- és középvárosok közül Mezőtúr, Salgótarján és Sátoraljaújhely urbanisztikai/szociofizikai adatait használjuk. Az előadásban egy olyan kritériumrendszert ismertetünk, mellyel nyomon lehet követni a változások negatív, településekre gyakorolt hatásait, melynek mutatószámai: 1. lakónépség; 2.

vándorlási egyenleg; 3. munkanélküliség; 4. tartósan munkanélküliek aránya; 5. a regisztrált vállalkozások száma az év végén a lakosság számához viszonyítva; 6. lakott lakások lakónépességre vetített arány; 7. nem lakott lakás lakónépességre vetített aránya; 8. települési támogatásban részesülők a lakónépességhez viszonyítva. A mutatószámok egyben a városi tér szociofizikai, pszichológiai élethez valószínűségének mérőszámaiként is értelmezhetők.

Kulcsszavak: zsugorodó városok, városi átalakulás, környezetpszichológia, városi élethez valószínűség

Kulturális Pszichológia – a nemzetköziség lételménye I.

SZ06

Elnök: **Fülöp Márta** – Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, Károli Gáspár Református Egyetem

Opponens: **Molnárné Kovács Judit** – Debreceni Egyetem

A szimpózium olyan kutatásokat mutat be, amelyek vagy kultúrák tényleges találkozásának mezsgyéjén születtek vagy olyan kutatást, amelyben a különböző kultúrákban/társadalmakban élő személyeket az azonos élethelyzet köti össze, amelynek az átélése összehasonlítható. A nemzetközi mobilitás kikerülhetetlen tényré vált a világban és Magyarországon is. Magyarok távoznak külföldre rövidebb (munka, tanulás) vagy hosszabb időre (kivándorlás) és hasonló okokból érkeznek Magyarországra külföldiek is. A szimpózium előadásai sok szálon kapcsolódnak egymáshoz.

Két előadás foglalkozik a felsőoktatásban résztvevőkkel: a nemzetközi diákokkal Magyarországon és a külföldön tanuló magyar diákokkal és a versengés felsőoktatási szerepének a percepciójával három oktatási rendszerét és kulturális hátterét tekintve nagyon különböző ország egyetemistái körében .

Három előadás foglalkozik azzal, hogy mit jelent másik országban élni – az egyik Magyarországon élő és külföldön élő magyarok körében, egy másik a külföldi tanulás élményét a nyelvhasználat szempontjából közelíti meg külföldön tanuló magyar és Magyarországon tanuló külföldi diákok körében, egy harmadik pedig azt vizsgálja, hogy a kultúraváltás, a migráció hogyan befolyásolja a nem szerepek megítélését.

Két előadásban szerepelnek kínaiak: kínai gyerekek és fiatalok Magyarországon és kínai egyetemisták Kínából.

A négy kutatást összeköti, hogy mindegyik kvalitatív módszerrel dolgozik: a szubjektív jelentést feltáró asszociációs módszerrel, nyílt kérdéses kérdőívre adott válaszok tartalomelemzésével, narratív interjú elemzéssel és félig-strukturált interjúk tartalomelemzésével. A kvalitatív technika lehetővé teszi, hogy a közvetlen élményhez, a közvetlen és személyes jelentéstulajdonításhoz kerüljön a kutató közel így mélyebben értse meg a kultúrák tényleges vagy potenciális találkozásával kapcsolatos pszichológiai folyamatokat.

Előadások

A nyelv a nemzetközi felsőoktatási mobilitásban

Nguyen Luu Lan Anh - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Interkulturális Pedagógiai és Pszichológiai Intézet

Az előadás azzal foglalkozik, hogy milyen szerepet játszik a nyelv a nemzetközi diákok akkulturációjában és adaptációjában. A szakirodalomban számos terminus utal arra, hogy az angol nyelv különösen nagy szerepet játszik a nemzetközi diákok életében. Az English-medium Instruction (Doiz és munkatársai 2011), az angol nyelv különleges státuszára utaló nyelvi imperializmus (Phillipson, 1997) és az angol mint lingua franca (Illés, 2013) kifejezések mind ezt a különleges státust fejezik ki. A Magyarországon tanuló nemzetközi diákokkal (N=91), valamint a külföldön tanuló magyar diákokkal (N=31) foglalkozó interjúk kutatásunk többek között egyfajta nyelvi hierarchia létrehozására hívja fel a figyelmet a nemzetközi diákok között: különösen a magyar egyetemeken tanuló nemzetközi diák enklávéban, vagy „buborékban” az angol nyelvtudás szintje alapján formálódik a hallgatók társas státusa. A Magyarországon tanuló nemzetközi diákok nyelvi helyzete annyiban is sajátos, hogy az angol nyelvű oktatásban őket tanító tanáraik nem/sem anyanyelvűek, miközben olyan helyi társadalomban tanulnak és élnek, amelyet sokan közülük szeretnének valamilyen formában megismerni, és amelyhez kötődésük alakul(na) ki, ám amelyben a helyiek kevésbé beszélnek az angol nyelvet. A helyi nyelvet pedig nehéznek (és valószínűleg a későbbiekben kevésbé használhatónak) gondolják. A kettős nyelvi akadályt még kiegészíti, tetézi az általuk átélt féltékenység, szorongás, bizonytalanság, valamint sok esetben az észlelt diszkrimináció is. Ez utóbbit nem ritkán nyelvi akadálynak tulajdonítják, énvédelmi célra felhasználva az ezzel kapcsolatos attribúciós bizonytalanságot.

Ám akármennyire nehezen tanulhatónak gondolják is a magyar nyelvet a nemzetközi diákok, széles körű konszenzus és sok személyes tapasztalat utal arra, hogy csak a közös nyelven (vagyis a helyi nyelv bizonyos szintű elsajátításán) keresztül vezethet az út a befogadáshoz, a befogadó társadalomban való gördülékeny működésekhöz, a kompetencia- és biztonságérzethez. A nyelv abban is sajátos szerepet játszik, hogy míg a nyelvi státuszvesztés miatt negatív érzelmeket élhetnek át a nemzetközi hallgatók, addig a nyelvfelhasználás által is elért státusznyereség, illetve -visszanyerés miatt a pozitív önértékelésüket erősítő érzelmeket élhetnek át.

Kulcsszavak: nemzetközi diákok, nyelv, nyelvi hierarchia, státuszvesztés- és visszanyerés

Menni vagy maradni? A motívumok megértése Magyarországon élő és külföldön élő magyarok asszociációi tükrében

Szilasi Judit¹, Nguyen Luu Lan Anh², Fülöp Márta³

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Interkulturális Pedagógia és Pszichológiai Intézet

³Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet és Károli Gáspár Református Egyetem

A jelenkori magyar társadalomra jellemző elvándorlás jelensége mögött is megjelenik a „nyugat ígérete”, a jobb anyagi boldogulás, a gyermekek jövőjének megalapozása, a kalandvágy, és a menekülés lehetősége a magyar közhangulattól és az illiberális politikai intézkedésektől (Sík, Szeitl 2015). Különböző szociológiai vizsgálatok születtek a magyarok migrációs potenciálját kutatva, (Gödri, 2013, 2016), illetve a migrációs szándékok mögött meghúzódó munkaerőpiaci, anyagi okokat is kutatták a magyarok körében (Horváth Á., 2016), azonban a magyarországi és külföldi lét szubjektív jelentését kutató vizsgálat ezidáig nem született, a döntések fent említett objektív okai mögött erősen befolyásoló tényező az a kollektív szubjektív létélmény, amely a jelenkori Magyarországon jellemző.

Kutatásunk célja, hogy a szubjektív jelentés kevésbé tudatos rétege segítségével feltárjuk az elvándorlás kontra Magyarországon maradás motívumait.

Vizsgálatunkban összesen 204 magyar állampolgár vett részt, 102 Magyarországon élő és 102 külföldön élő magyar. A minta összeállítása nemre, korra, iskolai végzettségre, és településtípusra illesztett. A kutatás során az Asszociatív Csoportanalízis (AGA) módszert alkalmaztuk, mely Szalay és Brent (1967) nevéhez kötődik.

A vizsgálatban résztvevők az alábbi hívószavakra asszociáltak “Magyarországon élni”, “Külföldön élni”, “Magyarországon élő magyar”, “Külföldön élő magyar.”

Jelen előadásban a “Magyarországon élni” és a “Külföldön élni” hívószavakra adott válaszok alapján tárjuk fel a két csoport jelentésadásbeli hasonlóságait és különbségeit.

Az elemzés során a súlyozott asszociációk listája láthatóvá teszi, hogy melyek a legfontosabb szubjektív jelentéstartalmak. Az asszociációkat kategorizáltuk, így jelentéskategóriákat is azonosítottunk, majd kiszámoltuk az egyes kategóriák súlyszázalékát. Így kirajzolódtak az egyes asszociációcsoportok egymáshoz képesti arányai (Fülöp, 2013). Megvizsgáltuk a szavak konnotációját is, milyen arányban érkeztek pozitív, negatív és semleges asszociációk az egyes hívószavakra.

Az eredmények arra utalnak, hogy mindkét csoportban a Magyarországi életet sokkal negatívabban ítélik meg, mint a külföldi életet és a magyarországi élettel kapcsolatban mindkét csoportban dominálnak a negatív létélménnyel, negatív társadalmi légkörrel és szegénységgel kapcsolatos asszociációk. Bár mindkét csoportban több a pozitív létélményre utaló asszociációk súlya a külföldi élettel kapcsolatban, a külföldön élő magyarok ezen belül sokkal pozitívabbnak látják a külföldi életet. A magyarországi magyarok jelentésadásában megjelenik a külföldi élettel kapcsolatban a hazafiatlanság gondolata is.

A kutatás eredményei jelentősen hozzájárulhatnak a “menni vagy maradni” kérdés mögöttes, mélyebb pszichés okainak megértéséhez. (NKFIH- OTKA-K 135963)

Kulcsszavak: szubjektív jelentés, asszociáció, magyar identitás, akkulturáció, identitáskonfliktus, AGA

Hagyományos és újrafogalmazott nemi szerepek Magyarországon élő kínai gyermekek és fiatalok narratív elbeszéléseiben

Borsfay Krisztina¹, Nguyen Luu Lan Anh¹

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Interkulturális Pedagógiai és Pszichológiai Intézet

Az előadás a nemi szerepfelfogások kulturális változásait igyekszik körvonalazni Magyarországon élő kínai gyermekek és fiatalok elképzeléseinek tükrében. A migráns szakirodalomban erőteljesen jelen van az a hármasszemes keretrendszer (Barna és mtsai, 2012, Chan és Ng, 2013), amely szerint a kollektivisták társadalmakból érkező migránsokra jellemző a tradicionális nemi szerep felfogás, és új, individualistább, egalitáriánusabb befogadó országokba kerülve ezek a szerepek megkérdőjeleződnek, különösen a fiatalabb generációk által, akiknél a második (harmadik) generációban a társas, családi szerepek átalakulását is tapasztalhatjuk. Ezek a jelenségek kétségkívül részét képezik a migránsok élményeinek, azonban a globalizáció következményeként a kibocsátó országok is szocio-kulturális változásokon mennek keresztül, az értékek, szerepfelfogások újragondolását valósítják meg (Kulich és Zhang, 2010, Zhang és Zhao, 2006, Tang és mtsai, 2010). Magyarországon élő kínai gyermekekkel és fiatalokkal (n=40 fő) végzett kvalitatív, interjúkutatásunk a jövőre vonatkozó narratív elbeszélésekben vizsgálta a családdal, párkapcsolattal kapcsolatos elképzeléseket. Kvalitatív tartalomelemzésre támaszkodva bemutatjuk a párkapcsolatra, családra vonatkozó gyermeki, szülői, illetve tágabb családi elvárásokat (a gyermek perspektívájából). A beszámolókból kirajzolódik a hagyományos értékfelfogást képviselő családi, ill. kulturális elvárások, valamint a modernebb, újrafogalmazott nemi szerepek kettőssége. Az interjúk alapján komplexebb képet alkothatunk arról a folyamatról, amelynek során a modernebb szerepfelfogást az újabb generációs migránsok már nem is, vagy nem csak a befogadó országgal történő kulturális kontaktus nyomán "sajátítják el", hanem az eredeti "felvilágosult" családból hozzák magukkal.

Kulcsszavak: magyarországi kínai migránsok, akkultúráció, hagyományos és modern nemi szerepek, jövőkép

Versengés az egyetemi tanulmányok során: magyar, kanadai és kínai egyetemisták

Fülöp Márta¹, Rácz Rita²

¹Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet és Károli Gáspár Református Egyetem

²Károli Gáspár Református Egyetem

A pedagógiai pszichológiai szakirodalom viszonylag sokat foglalkozik azzal, hogy milyen szerepet tölt be a versengés az iskolai oktatásban és milyen hatással van a diákokra. Fülöp és munkatársai (2007) azt vizsgálták, hogy magyar, angol és szlovén általános és középiskolai pedagógusok mennyire alkalmaznak versenyeztetést és mennyire készítik versengésre a diákjaikat, valamint mennyire alkalmaznak együttműködésre készítendő feladatokat. Az órai megfigyelések mellett interjút készítettek a tanárokkal és fókuszcsoporthoz interjút a diákokkal. Az eredmények azt mutatták, hogy a magyar pedagógusok alkalmazzák leginkább a versenyeztetést és legkevésbé az együttműködést. Az angol pedagógusok mindkettőt egyformán alkalmazzák, míg a szlovén pedagógusok tanári munkáját a kooperatív módszerek dominálják. Lényegében nincsenek a nemzetközi szakirodalomban sem olyan vizsgálatok, amelyek a versengés és versenyek szerepét az egyetemi oktatásban vizsgálják. A versengést magától értetődőnek és szükségesnek tartják addig, amíg a diákok bekerülnek a felsőoktatásba, mert a bekerülés az kompetitív, de azt nem vizsgálják, hogy mi történik a versengéssel az egyetemi évek alatt.

A jelen vizsgálat arra a kérdésre keresi a választ, hogy a középiskolás évek után és a munkaerőpiacra való kikerülés között mi történik a versengéssel, milyen szerepet játszik az egyetemi évek során. Három egymástól mind iskolarendszerének jellegzetességeiben, mind társadalmi-kulturális háttérében jelentősen eltérő országban vizsgáltuk ezt: Magyarországon, Kanadában és Kínában. A vizsgálatban 332 magyar, 287 kanadai és 321 kínai egyetemista vett részt. Az egyetemisták arra a nyílt kérdésre adtak szabad szöveges választ, hogy milyen szerepet játszik a versengés az egyetemi tanulmányaik során. A válaszokat tartalomelemeztek és kategorizáltuk. A válaszok alapján a versengés mindhárom ország egyetemistái szerint jelen van az egyetemi évek során. A legintenzívebb, legszínesebb, legszervezettebb és legkonceptiózusabb "versenyeztetés" a kínai egyetemen zajlik, a legkevésbé a magyar egyetemisták érzékelnek versengést. A versengés szerepét is a kínai egyetemisták látják a legpozitívabban és ők rendelkeznek a legkidolgozottabb elképzeléssel arról, hogy mit és hogyan fejleszt rajtuk a versenyzés és miért jó, hogy az egyetem erre sok lehetőséget kínál. A kanadai egyetemisták percepciója is erősebben pozitív és ők is elsősorban a versengés motiváló szerepét emelik ki. A magyar egyetemisták kevésbé látják az egyetemi versengést pozitívnak, nem igazán van kidolgozott képük róla, valójában az egyetemi éveket kevésbé élük meg úgy, hogy ott a kiemelkedő teljesítmény vágya motiválná őket, sem az egyetemi oktatók, sem az egyetemi oktatás struktúrája nem készítet versengésre, a középiskolás évekhez képest az egyetem inkább egy motivációs "állóvíz", ahol nem inspirálják egymást a diákok a jobb teljesítményre. (NKFIH- OTKA-K 135963)

Kulcsszavak: felsőoktatás, versengés, kulturális összehasonlítás, kvalitatív vizsgálat

Alternatív munkaszervezési formák és szervezeti krízishelyzet

SZ07

Elnök: **Kiss Orhidea Edith** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

Opponens: **Juhász Ágnes** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

Az alternatív munkaszervezési és munkavégzési formák a mai szervezetek velejárói. Egyre gyakoribb és piaci szférától független a gyorsan változó igényekhez jobban illeszkedő rugalmas munkaszervezés, ami a munkatevékenység kontextuális és időbeli, valamint tartalmi aspektusait egyaránt érinti. A gyors és rugalmas alkalmazkodás, az átalakítás iránti nyitottság, a stresszmentesebb változásmenedzsment, és mindeközben a motiváló munkahelyi légkör, az alkalmazottak jólléte és hatékony munkavégzése egyszerre válik elérendő céllá. Ám mindeközben a szervezetek a kiszámíthatatlan kihívások hatására mégis kríziseket élnek meg, melyeknek megvannak a maguk dinamikai szervezeti és egyéni (vezető és beosztott) szinten egyaránt.

A jelenben globálisan jelenlevő krízis oka a fennálló járványügyi helyzet, mely a szervezetek készenléti állapotától függetlenül kihívást teremt abban, hogy egy szervezet egyáltalán túlélje a krízishelyzetet, és sikeresen tudjon működni. A krízishelyzettel való megküzdést nehezíti, hogy kilépve a szervezeti keretek közül, a vezetők és a beosztottak a magánéletükben is szembesülnek a COVID-19 okozta kihívásokkal, sőt azzal is, hogy a munkahely és a magánélet határai sok esetben összemosódnak. Jelen szimpózium keretei között a krízishelyzettel való szervezeti szintű megküzdést a munkaszervezési formákon keresztül tárgyaljuk.

Az első előadás általában foglalkozik a távolléti munkavégzés, a home office kapcsán kialakult közösségi reprezentációval, a diskurzuselemzés kvalitatív és kvantitatív eszközeivel nyert adatok elemzésének eredményeképpen prezentálja három jelentős online hírportál helyzetértelmezését, a tartalomfogyasztók felé való kommunikációját. A második előadásban bemutatott kutatás a szervezetek keretein belül az első és a második COVID-hullám hatását vizsgálja a vezető-beosztott kapcsolattartására, valamint a szervezeti bizalomra nézve a távolléti munkavégzés mértékének tükrében, különböző szervezettípusokban és szervezeti kultúrákban. A harmadik előadás a járványügyi helyzet személyes egyéni dinamikáját ragadja meg Jahoda látens deprivációs elméleti keretét használva. A munkavégzés manifeszt és látens előnyei közül a látens előnyök (státusz, munkahelyi közösség, napi időbeosztás, rutin) elvesztését és ennek hatásait vizsgálja a kutatás a távolléti munkavégzés bevezetése okából. Végül a negyedik előadás a járványügyi helyzet miatt kialakult távolléti munkavégzési formák szervezeti véleménynyilvánításra való hatását járja körbe, és ezzel együtt a munkamotiváció, elköteleződés alakulását helyezi fókuszba.

A szimpóziumon bemutatott előadások nemcsak a fennálló krízishelyzet elemzésére szorítkoznak. Az itt bemutatkozó kutatói feltételezik, hogy bizonyos távolléti munkavégzési formák a járványhelyzet elmúlása és a visszarendeződések után is fennmaradnak, így az eredmények a jövőbeli távolléti munkavégzési formákhoz nyújtanak megbízható támpontokat.

Előadások

Miért nincs, ha van? Távmunka és home office diskurzusa online hírportálok cikkeinek elemzésével az internet kezdetétől a dolgok internetéig

Mittich Boglárka¹, Faragó Klára²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

2020 nem szűkölködött diszruptív hatásokban: az innovációk, krízisek egymást követő, halmozódó következményeinek kiterjedtsége – így közvetlenül a 2021-es World Economic Forum visszhangjának erősödő zajában – egyelőre még felmérhetetlen. A továbbra is jelenidejű COVID-19 járvány gyors átrendeződéseket kényszerített ki úgy egyéni, családi, kisközösségi szinten mint a formális szervezetek, intézmények belső és külső interakcióiban. A foglalkoztatásban is alapvető prioritásként érvényesülő közösségi távolságtartás (social/ physical distancing), a munkavégzésben a távoli munkavégzés, és azon belül is a home office alkalmazásának tömegessé válását eredményezte.

A folyamatnak mikroszinten mindannyian érintettjei vagyunk kiürült munkahelyeink, helyüket átvevő otthoni irodánk és a virtuális csoportmunka gyakorlataink átalakulásait megélve. Az elsődleges, másodlagos csoportok interakcióinak beszűkülésével a jelen krízisének, megoldásainak értelmezésében a hír- és médiafogyasztás szerepe felerősödik, amit a hírportálok ugrásszerűen megnövekedett látogatószámai is mutatnak. A pandémiával párhuzamosan a home office és távmunka hírek gyakorisága is megnő: korábbi ritka, szórványos taglalásuk a hírportálok intenzív tárgyalása nyomán napok, hetek leforgása alatt egy kiterjedt, élő diskurzussá formálódik, ami a home office foglalkoztatotti megélésére és alakítására irányuló egyéni dolgozói képességekre is hatást gyakorolhat.

Az előadásomban a távmunka és home office diskurzusának alakulását vizsgálom a három legjelentősebb hazai online hírportál releváns cikkeit tömörítő korpusz elemzésével, kritikai diskurzusanálízis, tematikus- és tartalomelemzés kvalitatív és kvantitatív eszközeivel. Előadásomban a 2020 nyarán megkezdett kutatómunka első fázisának tapasztalatait ismertetem, a jelenlegi diskurzus előzményeit, egyes azonosítható trendeket az internet kezdetétől a dolgok internetéig, a szekció témájának megfelelően külön hangsúlyt fektetve a diskurzus járvány miatti terjedésére, átalakulására.

Kulcsszavak: távmunka, home office, diskurzusanálízis, sajtóelemzés

Szervezeti bizalom, vezetői tapasztalatok a távolléti munkavégzéssel összefüggésben a magyarországi járvány első és második hulláma idején

Szathmári Edit¹, Kiss Orhidea Edith¹

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

A COVID-járványhelyzet megfékezésének érdekében hozott korlátozó intézkedések következményeképpen számos gazdasági szervezet kényszerült arra, hogy drasztikus változtatásokat eszközöljön a működésében (Kniffin és mtsai, 2021). A munkavállalók informálása és támogatása, valamint a velük való nyílt kommunikáció a munkáltató részéről kiemelt fontossággal bír általában egy krízishelyzet felléptekor (Hansson és mtsai, 2001). A vezetők döntései és kommunikációs stílusa a szervezeti bizalom kialakításában és fenntartásában mérvadóak, bár a krízishelyzetek ugyanakkor változásokat okozhatnak a vezetői stílusban, ez alól pedig a COVID-19 világjárvány okozta válsághelyzet sem kivétel (Stroker, Garretsen és Soudis, 2019). Kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogy a magyarországi vezetők mit tapasztaltak saját szervezetükben és csapatuk működésében 2020 tavaszán a COVID-járványhelyzet első hullámában és 2021 elején a második hullámban, amikor jelentősen csökkent a személyes kapcsolattartás, és megnőtt a távolléti munkavégzés (home office) aránya a legtöbb munkahelyen. A kutatás mindkét adatfelvételi körében több, mint 300 vezetőt kérdeztünk meg online interjú (1. hullám) és online kérdőív (2. hullám) segítségével.

Már az első hullám adataiból kirajzolódtak a vezetők számára leginkább kritikus témák: a munkafolyamatok ellenőrzése, a csoportkohézió és a szervezeti identitás fenntartása, a kommunikációhoz szükséges megnövekedett idő, miközben őket is érintik a meghosszabbodott munkanapok, a munka-magánélet összemosódása és a bizonytalanság.

Az első és második hullám adatait elemezve lehetőség nyílt a vezetői stílus és kommunikáció, valamint a szervezeti bizalom összefüggéseinek és tendenciáinak elemzésére a távolléti munkavégzés mértékének tükrében, különböző szervezettípusokban és szervezeti kultúrákban.

Emellett a kutatás eredményei bepillantást engednek abba is, hogy milyen, a távolléti munkavégzés kényszerének hatására kialakult megoldások épülhetnek be hosszú távon a szervezeti és vezetői gyakorlatba.

Kulcsszavak: szervezeti bizalom, vezetők, személyesség, COVID-járványhelyzet

A magyar szervezetek digitalizációjának felmérése és a látens depriváció hatásainak megjelenése a távmunka során

Simon Adél Csenge¹, Kiss Orhidea Edith²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Új kutatási projektünkben szeretnénk a COVID-19 okozta világjárvány szervezetpszichológiai aspektusait vizsgálni. Célunk annak feltárása, hogy a szervezetek és az egyének rugalmassága, alkalmazkodóképessége, innovativitása hogyan segíti elő a megváltozott körülményekhez igazodó, hatékony szervezeti folyamatok és működésmódok kialakítását, a szervezetek által alkalmazott intervenciók közül melyek és hogyan rögzülnek a szervezeti működésben.

A közös kutatási projektünk segítségével elsősorban szeretném exploratív módon feltárni, hogy a járványhelyzet hatására a magyar szervezetek milyen módon és szinten digitalizálódtak, tehát az otthoni munkavégzés miatt milyen új munkafolyamatok, feladatok, képességek jelentek meg a munkavállalók mindennapjaiban. A technikai szempont mellett a változások szubjektív megélésére is hangsúlyt fektetek. Célom, hogy hosszútávon hasznosítható képet kapjunk a digitális átállás pozitív és negatív következményeiről is.

Vizsgálatom másik fő eleme is a home office okozta lelki megterheléshez kötődik. Marie Jahoda az 1980-as években publikálta látens depriváció elméletét, ami, azon alapult, hogy a munkának vannak manifeszt és látens előnyei (Paul, Batinic, 2010). Manifeszt előny a fizetés, míg a látens a státusz, a munkahelyi közösség vagy a napi időbeosztás, rutin, így mikor valaki munkanélkülivé válik, ezeknek a látens előnyöknek az elvesztése komolyan veszélyezteti a pszichés jóllétét (Selenko, Batinic, Paul, 2011). Hipotézisem, hogy a munkanélküliség látens deprivációs faktorai párhuzamba állíthatóak a távmunkában megélt nehézségekkel, hiszen a munka manifeszt faktora ebben az esetben megmarad, de a többi nehézség hasonló lehet. A deprivációs faktorok feltárása azért is kiemelkedően fontos, mert a járványhelyzet után is várhatóan megmarad a távmunka lehetősége a szervezeti életben, így sajátosságainak feltárása és esetleges pszichológiai veszélyeinek megismerése hosszútávú előnyökkel járhat.

A kutatást online adatfelvétellel valósítjuk meg, amibe a jelenleg vagy a COVID-19 járványhelyzet miatt bevezetett korábbi korlátozások alatt home office-ban dolgozó munkavállalókat (beosztottak és vezetők) vonunk be. Az előadás során a 2021. tavaszán végzett kérdőíves vizsgálatunk első eredményeit mutatom be.

Kulcsszavak: COVID, távmunka, digitalizáció, látens deprivációs modell

Szervezetek munkavégzési formái járványügyi krízishelyzetekben

Buzás Barnabás¹, Faragó Klára², Kádi Anna²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Az elmúlt egy év során a COVID-19 járvány következtében a szervezetek nagy részének eddig ismeretlen kihívásokkal kellett szembenéznie. A távolléti munkavégzés olyan szakmákban és munkakörökben is bevezetésre került, amelyek esetében korábban elképzelhetetlen lett volna. Egyes szervezetek munkavállalói 2020 tavasza óta nem is tértek vissza az irodákba, sok vállalat esetében a munkavállalók a járvány őszi fellángolása óta kényszerültek ismét otthonaikba, míg más szervezetek változtattak stratégiájukon és igyekeznek legalább részben fenntartani a jelenléti munkavégzést. Mindazonáltal, az egyértelműen kijelenthető, hogy a távolléti munkavégzés a szervezeti élet egyik legfontosabb és legáltalánosabb kérdésévé vált az elmúlt egy évben, melynek hatásait emiatt kiemelten fontos kutatni. Azonban, az elmúlt egy év nem csak munkaszervezése szempontjából állította kihívás elé a szervezeteket, hanem általános gazdasági visszaesést is eredményezett, amely

munkavállalók tömegeit állította egzisztenciális krízishelyzetbe, hiszen bérezésük csökkenésével vagy akár pozíciójuk megszűnésével fenyegetett.

E két nagy témán belül számomra a legérdekesebb kérdés a szervezeti véleménynyilvánítás megváltozása a hosszú távú távolléti munkavégzés, illetve a járványügyi krízishelyzet hatására. A szervezeti véleménynyilvánítás az olyan konstruktív vélemények, aggodalmak, vagy ötletek kifejezése, amelyek valamilyen módon kapcsolódnak a szervezeti munkához (Van Dyne, Ang & Botero, 2003). Ezek az ötletek, illetve konstruktív kritikák képesek hozzájárulni a szervezetek sikerességéhez (Morrison, 2014) és feltételezhető, hogy a krízishelyzethez való szervezeti szintű alkalmazkodást is elősegítik. Azonban, azt, hogy a munkavállalói vélemények milyen mértékben tudnak megjeleníteni egy szervezet életében, nagyban meghatározza a vezetők nyitottsága és a kollégák támogató közege (Ashford, Rothbard, Piderit, & Dutton, 1998; Liang et al., 2012). Krízishelyzetben sok szervezetben megfigyelhető egy centralizációs hajlam, amely hatására a munkavállalói vélemények háttérbe szorulnak, ami csökkentheti a szervezet sikeres alkalmazkodását a helyzethez, illetve hátráltatja a munkavállalók stresszel való megküzdését is (Ng & Feldman, 2011). Azonban, a krízishelyzet hatásain túl érdemes vizsgálni a távolléti munkavégzését is, hiszen ez is befolyásolhatja a véleménynyilvánítást. Valószínűsíthető, hogy a járványhelyzet miatt bekövetkezett, huzamos távolléti munkavégzés csökkenti a szervezeti elköteleződés mértékét, különösen abban az esetben, ha a szervezet ez ellen nem tesz óvintézkedéseket (pl.: napi online team meetingek), és ugyanez feltételezhető a munkamotivációról is. Mindkét változó csökkenése a véleménynyilvánító viselkedés háttérbe szorulását eredményezheti (Schappe, 1998; Morrison, 2011). Azonban, ha csökkent is az elköteleződés és a motiváció, fontos arra is kitérni, hogy ezt mennyiben okozta a krízis miatti kényszerhelyzet, és mennyiben a távolléti munkavégzés.

Kulcsszavak: szervezeti véleménynyilvánítás, home office, szervezeti elkötelezettség, munkamotiváció, szervezeti stresszorok, vezetői nyitottság

Iskolai tanulás: nehézségek, erőforrások és támogatás

SZ08

Elnök: **Krisztián Ágota** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

Opponens: **N. Kollár Katalin** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

A szimpózium az iskolai tanulás egyes komponenseit vizsgálja egyrészt egy matematikai attitűd mérésére szolgáló kérdőív adaptálásával, másrészt a vizsgaszorongás hátterében álló családi tényezők elemzésével, ezt követi a szakiskolák és a szakgimnáziumok diákjainak tanulmányi eredményességének és tanulási motivációjának összehasonlító vizsgálata, végül egy pedagógus-interjúk kvalitatív elemzése zárja a szimpóziumot, ahol a tanárok korszerű tanulástámogatásával kapcsolatos attitűdjükre derül fény.

Az első előadás témája egy matematikai attitűd mérésére szolgáló kérdőív (MAS) magyar nyelvű adaptálása, mely az eredmények alapján, az eredeti egyfaktoros

szerkezet helyett egy pozitív attitűdöt és negatív attitűdöt mérő kétfaktoros szerkezettel magyar mintán érvényesen és megbízhatóan méri a matematikai attitűdöt. A kérdőív felhasználásával a matematikai attitűd, a matematikai szorongás és a matematikai teljesítmény közötti kapcsolatot is bemutatják.

A második előadás a tanulmányokkal és a teljesítménnyel kapcsolatos érzelmeket magyarázó elméletekkel foglalkozik, ahol, a tanulmányi énkép, mint megszokottabb kimeneti változóval szemben jelen kutatásban a vizsgaszorongásra helyezik a hangsúlyt. Előadásukban a felső tagozatos és középiskolás diákok vizsgaszorongásának vizsgálatát végzik, hogy megtudják, a kortárs változók vagy a családi tényezők bizonyulnak-e a vizsgaszorongás fontosabb előrejelzőjének.

A harmadik előadás szintén a tanulmányi eredményességet és a tanulási motivációt vizsgálja, de olyan személyiségjellemzők szempontjából, amelyek segítenek az egyénnek megküzdeni a nehézségekkel. Szakgimnázumba és szakiskolába járó diákok általános és tanulási énhatékonyságát, tanulmányi felelősségvállalását és gondolkodásmódját (mindset), valamint ezen változók egymáshoz való kapcsolatát vizsgálták. Eredményeik alapján nagy eltérések vannak a szakiskolába és szakgimnáziumba járók között a feladás kérdésében, a tanulmányaikkal kapcsolatos elbizonytalanodásban és a magabiztosságban, továbbá a tanulmányaikat érintő felelősségvállalásban és a saját képességeiknek megítélésében.

A negyedik előadás a tanítás tanári oldalát vizsgálja 101 pedagógus-interjú kvalitatív elemzésével, ahol a kérdés az, hogy a korszerű tanulástámogatás megjelenik-e az iskolai tevékenységben, továbbá ebben milyen szerepe van a pedagógus személyiségének, az oktatásról való tanári szemléletnek és a tanári képességeknek abban, hogy alkalmaznak-e, illetve tanítanak-e modern tanulástámogatási módszereket az egyes iskolákban. Az elemzés eredménye egy kétdimenziós osztályozási rendszer, ahol az egyik dimenzió végpontjai a szerepváltó (közvetítő-facilitátor tanár szerep) illetve a korifeus (rugalmatlanabb tanítási módszerek), a másik dimenzió a kritikus-önfelmentő illetve a kritikus-cselekvő. Az iskola mint szervezet is nagy hatással van arra, hogy a pedagógusban kialakul-e tanulástámogató attitűd.

Előadások

A Math Attitude Scale (MAS) adaptációja, valamint a matematikai attitűd, a matematikai szorongás és a matematikai teljesítmény összefüggései

Hamrák Anna¹, Bernáth László²

¹Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

²Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, Tanácsadás- és Iskolapszichológia Tanszék

Előadásunkban a matematikai attitűd mérésére szolgáló, Aiken és Dreger (1961) által kifejlesztett Math Attitude Scale (MAS) magyar nyelvre való adaptálását és ennek eredményét mutatjuk be. A magyarra fordított kérdőívet 254 magyar egyetemista személy töltötte ki, egyidejűleg az AMAS, matematikai szorongást mérő kérdőívvel. Az eredeti egyfaktoros szerkezet a megerősítő faktoranalízis alapján nem tartható, helyette a tartalmi jellemzők alapján felállított pozitív attitűdöt és negatív attitűdöt mérő kétfaktoros szerkezetet javasoljuk, amelynek illeszkedési mutatói megfelelőek. A két

faktor és a teljes skála reliabilitása kiváló (a Cronbach alfa mindegyiknél 0,9 felett van). A validitást kétféleképpen vizsgáltuk: egyrészt a matematika szakos és a nem matematika szakos, másrészt az emelt szinten és a középszinten érettségizett egyetemi hallgatók pontszámait hasonlítottuk össze. Az eredmények szignifikáns különbségeket mutattak, a matematika szakos és az emelt szinten érettségizett hallgatók magasabb pontszámokat értek el a skálán, ennek következtében pedig kijelenthető, hogy a MAS kérdőív magyar mintán is érvényesen és megbízhatóan képes mérni a matematikai attitűdöt.

Emellett megvizsgáltuk azt is, hogy a matematikai attitűd (MAS pontszám), a matematikai szorongás (AMAS pontszám) és a matematikai teljesítmény (érettségi jegy) között milyen kapcsolat lehet. A pozitív attitűd és a szorongás között erős negatív-, a negatív attitűd és a szorongás között erős pozitív kapcsolat van. Továbbá, a matematikai attitűd és a matematikai teljesítmény (a középszintű érettségi eredménye) között közepesen erős a kapcsolat - negatív attitűd esetén ez negatív, pozitív attitűdnél pozitív a kapcsolat iránya.

A MAS eredményeit összevetettük az Attitudes Toward Mathematics Inventory rövid formájának (Tapia & Marsh, 2004) Lim és Chapman (2013) által revideált változatával, melyet szintén adaptáltunk.

Kulcsszavak: matematikai attitűd, matematikai szorongás, matematikai teljesítmény, MAS, AMAS

Családi és kortárs tényezők jelentőségének összehasonlítása a vizsgaszorongás szempontjából

Németh Lilla^{1,2}, Bernáth László²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai és Pedagógiai Kar, Pszichológiai Intézet, Tanácsadás- és Iskolapszichológia Tanszék

A tanulmányokkal, teljesítménnyel kapcsolatos érzelmeket magyarázó elméletek közül az ismertebbek közé tartozik a kontroll-érték elmélet (Pekrun, 2006), illetve a társas összehasonlításhoz kapcsolódó asszimilációs és kontraszthatások elemzése (Marsh, 1987). Az előbbi elsősorban a szülői elvárások és az egyén érzelmeinek együttes lehetséges hatásait állítja fókuszba, míg az utóbbi a társak és az egyén tanulmányi teljesítményének különbségeit a diák társaihoz fűződő pozitív és negatív érzelmeinek függvényében tárgyalja.

Az ezen elméletek inspirálta vizsgálatok nagyobb része a teljesítményhez kapcsolódó érzelmek közül a tanulmányi énképet használta kimeneti változóként (pl. Preckel, Zeidner, Goetz & Schleyer, 2008; Preckel & Brüll, 2010; Trautwein, Lüdtke, Marsh, Nagy, 2009). Jelen vizsgálatban ehelyett a vizsgaszorongásra helyezzük a hangsúlyt. Kutatásunkban a családi tényezők (pl. szülői elvárások) és kortárs változók (pl. osztályléggör, társak tanulmányi eredménye) hatását együttesen vizsgáltuk. Célul tűztük ki továbbá annak összehasonlítását, hogy a felsorolt faktorok közül melyik bizonyul a vizsgaszorongás fontosabb előrejelzőjének különböző életkorokban, valamint azt is, milyen közvetítő változók (pl. önértékelés, célorientáció, családi

kohézió) járulnak hozzá ezekhez az összefüggésekhez. Ehhez többek között a Vizsgaszorongás Kérdőívet (Spielberger és mtsai, 1980), a Rosenberg Önértékelés Skálát (Rosenberg, 1965), az FACES-IV kérdőívet (Olson, Gorall és Tiesel, 2004), illetve a Célorientációs Kérdőívet (Pajor, 2015) használtuk fel.

Előadásunkban felső tagozatos és középiskolába járó diákoktól és (ahol lehetséges) szüleiktől származó adatokon végzett elemzéseink eredményeit mutatjuk be.

Kulcsszavak: vizsgaszorongás, társas összehasonlítás, szülői elvárások

Szakképzésben tanuló fiatalok tanulási erőforrásainak jellemzői

Kóródi Kitti¹, Jagodics Balázs², Szabó Éva²

¹Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola

²Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Szociál- és Fejlődépszichológiai Tanszék

A tanulmányi eredményesség és a tanulási motiváció több pszichológiai tényező függvénye, ezek közül is lényeges az, hogy a tanulók milyen belső pszichés erőforrásokkal rendelkeznek, amelyek támogathatják az iskolai teljesítményét. Ezek az erőforrások olyan személyiségjellemzők, tulajdonságok és képességek, amelyek segítenek az egyénnek megküzdeni a nehézségeikkel (Pearlin & Schooler, 1978).

Kutatásunk célkitűzése volt, hogy feltárjuk és összehasonlítsuk szakgimnáziumba és szakiskolába járó diákok általános és tanulási énhatékonyságát, tanulmányi felelősségvállalását és gondolkodásmódját (mindset), valamint ezen változók egymáshoz való kapcsolatát. A kérdőívet összesen 1431 fő 9. osztályos tanuló töltötte ki, ebből 1069-en szakgimnazisták, 362-en pedig szakiskolások voltak. Mivel a mérőeszközök eddig még nem validáltak, ezért feltáró- és megerősítő faktorelemzéssel ellenőriztük azok struktúráját. Eszerint a kérdőívek megfelelő illeszkedést mutattak, a belső megbízhatóságuk jónak mutatkozott.

Eredményeink szerint a két iskolatípus között különbség mutatható ki a tanulási énhatékonyság kérdőíven elért pontszámok között: a szakiskolába járók inkább hajlamosak a feladásra, a tanulmányaikat érintő kérdésekkel kapcsolatos elbizonytalanodásra és kevésbé magabiztosak. Továbbá a tanulmányi felelősséget vizsgálva a szakiskolába járók szerint tanulmányi előmenetelükért inkább a tanáraik a felelősek, míg a szakgimnazisták szerint inkább a diákok. A gondolkodásmód (mindset) szerint is szignifikáns különbség van a két csoport között: a szakiskolások saját képességeiket átlagosan inkább rögzült, fix adottságoknak tekintik.

Nem találtunk különbséget a két csoport között a kudarcról való gondolkodásmód (kudarc mindset) és az általános énhatékonyság tekintetében.

Az eredményeink alátámasztják, hogy a tantárgyi felkészítésen túl szükség van a szakképzésben tanulók tanulási erőforrásainak és készségeinek fejlesztésére is, a lemorzsolódás elkerülése érdekében.

Kulcsszavak: énhatékonyság, tanulási énhatékonyság, tanulmányi felelősség, mindset

Tanárok tanítási típusai a tanulástámogatás szempontjából

Forrás-Biró Aletta – Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, Tanácsadás- és Iskolapszichológia Tanszék

Egy nagymintás, három komponensből álló kérdőíves kutatást követően (amely az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet TÁMOP 3.1.15-14-2014-0001 projektje keretében, a Zachor Alapítvány kivitelezésében zajlott) 101 pedagógus-interjú kvalitatív elemzésével azt vizsgáltuk, hogy a korszerű tanulástámogatás megjelenik-e az iskolai tevékenységben: milyen szerepe van a pedagógus személyiségének, az oktatásról való tanári szemléletnek és a tanári képességeknek abban, hogy alkalmaznak-e, illetve tanítanak-e modern tanulástámogatási módszereket az egyes iskolákban.

Az interjúanyag elemzése Grounded Theory módszertannal (Corbin & Strauss 1990) történt, ami lehetővé tette, hogy az elemzés kategóriái a narratívából magából alakuljanak ki az elemzés folyamata során, és az elemzéshez kialakított elvont fogalmak az elemzés alapanyagából „nőjenek ki”. Az eljárás három lépésben zajlott: a nyílt kódolás során történt az empirikus anyag osztályozó kategóriákba való rendezése; az axiális kódolás tárta fel a nyílt kódolás során kialakított kategóriák közötti kapcsolatokat; a szelektív kódolás útján kiemelkedett egy „központi jelenségnek” nevezett kategória. Corbin és Strauss szerint a központi kategória segítségével az összes többi kategóriát jól leírható és magyarázható rendszerré lehet rendezni, és ezzel létrejön egy általános magyarázóelmélet megalkotásának az alapja. Ez ebben a kutatásban azt jelenti, hogy leírjuk, hogyan függenek össze a tanári jellemzők a tanulástámogató attitűddel, illetve összevethetjük ezt az iskola jellegével, ahol az adott pedagógus tanít.

Az elemzés eredményeként a kódkategóriák egy négyosztatú síkban helyezkednek el. A vízszintes tengely két végpontjára az egymástól legnagyobb távolságra lévő két kategória került: a SZEREPVÁLTÓ kategória (amely azt az attitűdöt fejezi ki, ami a hagyományos mindentudó tanár szereptől a közvetítő-facilitátor tanár szerepe felé való elmozdulással és a tudásátadással szemben a tudáskonstruálás előmozdítását célzó tanítási gyakorlattal jellemezhető) és a KORIFEUS kategória (melynek központi eleme a tanításban felmerülő nehézségek merevebb kezelése, rugalmatlanabb tanítási módszerek, kisebb mértékű reagálás a diákok szükségleteire, a saját megoldási kezdeményezések hiánya és alacsonyabb mértékű reflektivitás). A SZEREPVÁLTÓ kategóriára az innovatív és tanulástámogató kategóriákkal való szoros kapcsolat a jellemző.

A négyosztatú sík függőleges tengelyén az egyik végponton a KRITIKUS-ÖNFELMENTŐ kategória áll, míg a másikon a KRITIKUS-CSELEKVŐ kategória. Az innovatív tanulás-szervezési és a tanulástámogató módszerek használatát akadályozó tényezőkről a pedagógusok egy része önfelmentő módon beszél, mintegy kimagyarázva, hogy miért nem alkalmaz ilyen módszereket az iskolában, míg egy másik csoport számára ezek a nehézségek leküzdhető akadályokat jelentenek. Arra, hogy a pedagógusban kialakul-e a tanulástámogató attitűd, nagy hatással van a szervezet, amelyben tevékenykedik.

Kulcsszavak: tanulástámogatás, Grounded Theory, interjúelemzés

Tényezők a siker hátterében

SZ09

Elnök: **Sélei Beatrix** – Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Opponens: **Takács Ildikó** – Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A szimpóziumunkban a siker tényezőit keressük, egyrészt a tanárok, másrészt a tanítványok esetében.

Nagy Eszter előadásában a tanári kiégés megelőzését szolgáló program bemutatása lehetőséget ad arra, hogy egy új programot és annak hatásait ismerjük meg. A szerző olyan új módszereket alkalmaz a program során, mint az önmagunk iránti együttérzés gyakorlása, a célok internalizálása.

Sóvágó Lilla egy olyan módszertannal kapcsolatos vizsgálat eredményeiről számol be, amely lehetővé teszi a stressz csökkentését. Az ASMR videók hatásait nők körében próbálta ki, és eredményei elővételezik egy olyan terápiás módszer kidolgozását, amely hozzájárulhat ahhoz, hogy az emberek otthonaikban is hozzáférhessenek relaxációs eszközökhöz.

Sélei Beatrix egy nagymintás egyetemi vizsgálat eredményeit mutatja be. A vizsgálatokat a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen végezte, azzal a céllal, hogy megismerje azokat a tényezőket, amelyek hozzájárulnak a hallgatók tanulmányainak sikerességéhez. Elsősorban arra helyezte a hangsúlyt, hogy mely tényezők dolgoznak a lemorzsolódás ellen.

Stumphauer Nóra előadásában arra a kérdésre keresi a választ, hogy kiszámolható-e, kik fognak jól teljesíteni az egyetemen. Adatok elemzésének segítségével olyan tényezőket talált, amelyek prediktív erővel bírnak a sikeresség bejósolásához.

Mindkét tanulmány a tanulmányi sikeresség tényezőit vizsgálja, ahogy az előző kettő arra irányítja a figyelmet, hogy mennyire vagyunk hatékonyak a kiégés megelőzésében és stressz leküzdésében.

Előadások

Mennyiben befolyásolják a pszichológiai attribútumok a hallgatói sikerességet?

Sélei Beatrix - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

2018-2020 között három, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemre bekerülő gólya (gazdálkodási alapszakos, valamint villamosmérnök és informatikus alapszakos hallgatók) mintáján mértük a hallgatók személyiségét (Eysenck Személyiségprofil), valamint pozitív pszichológiai forráskompetenciáit, mint az érzelmi intelligencia (Bar-On EQ-i), jóllét (PERMA), stresszkezelés (Meküzdési mód preferencia) és pszichés immunitás, hogy longitudinális követéssel megnézhesük, mennyiben járulnak hozzá ezek a jellemzők a hallgatók előmeneteléhez, mekkora szerepük van a tanulmányi sikerességben vagy ellenpóluson a lemorzsolódással való veszélyeztetettségben.

Eredményeink szerint a hallgatók személyiségjegyei, pszichológiai immunkompetenciája és stresszkezelési képessége, valamint bizonyos jóllét tényezők jelentősen hozzájárulnak a sikeres (közepes feletti) tanulmányi eredményhez. Más

pozitív pszichológiai forráskompetenciák, mint az érzelmi intelligencia, a határozott karakter vagy a PERMA attribútumok szintén megjelennek, de jóval kisebb bejósoló erővel a tanulmányi teljesítményben. Ezek az eredmények önmagukban, és a középiskolai eredményeken felül is szignifikánsak.

Eredményeinkre alapozva lehetőség nyílik a felsőoktatásban is prevenciós programok kialakítására, mivel a vizsgált konstruktumok – a személyiség kivételével – célzott programokkal fejleszthetőek, kis beavatkozással is jelentős előrelépést lehet elérni, ily módon növelve a lemorzsolódás prevenciós programok hatékonyságát, a lemorzsolódás anyagi és pszichés költségeit.

Kiszámolható-e, hogy kik fognak jól teljesíteni az egyetemen?

Stumphauer Nóra - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A hallgatói sikeresség és az egyetemi tanulmányi teljesítmény demográfiai és pszichológiai faktorokkal, illetve korábbi tanulmányi eredményekkel való előrejelzése az elmúlt években nagy érdeklődést váltott ki világszerte. A kérdéskört Magyarországon is vizsgálták már, elsősorban arra vonatkozóan, hogy a középiskolai teljesítményből hogyan jósolható az egyetemi sikeresség.

Munkám során a célunk az volt, hogy a korábbi kutatásokat kiegészítve pszichológiai faktorok vizsgálatával komplexebb képet kaphassunk a hallgatók teljesítményét befolyásoló tényezőkről. Kutatásunkhoz kétféle adatot fésültem össze, egyrészt rendelkezéseimre állt a Dr. Séllei Beatrix által pszichológiai tesztek segítségével gyűjtött adat a BME Gazdaság-és Társadalomtudományi Kar (GTK), valamint a Villamosmérnöki és Informatikai Kar (VIK) hallgatóira vonatkozóan, másrészt a Központi Tanulmányi Hivatalban tárolt adminisztratív adatok, a korábbi középiskolai és az egyetemi teljesítményre vonatkozóan. Két fő irányt határoztunk meg, egyrészt különválasztottam a VIK és GTK karok hallgatóit, és az összehasonlítás során azt találtam, hogy a VIK esetében a pszichológiai faktorok jóval kisebb prediktív erővel bírnak a későbbi egyetemi teljesítményre, mint a GTK-s hallgatók esetén, akiknél a pszichológiai faktorok inkrementális ereje egyértelműen megmutatkozott. Második fázisnak ezen tanulókra koncentrálna végeztem el a predikciót a faktorokra, illetve az együttes faktorcsoportokra logisztikus regresszióval, majd az eredményeket strukturális egyenlet modellezéssel támasztottam alá. Ebben az esetben a tényezők közül a coping, az EPI, a PERMA faktor negativitás és egészség faktorai és a pszichés immunrendszer önszabályozó alrendszere dominált. Ez a felismerés segítséget nyújthat olyan új módszerek kidolgozásában, melyek pszichológiai oldalról segítik a tanulók teljesítményének javítását a megfelelő faktorok erősítésével. Továbbá ezzel sikerült egy olyan modellt alkotni, amely mindössze két faktor (a coping és az EPI) felmérésével akár már a felvétel pillanatában képes nagy pontossággal jósolni a lemorzsolódásra hajlamos diákokat.

Az Autonóm Szenzoros Meridián Válasz és a mindfulness összefüggéseinek vizsgálata nők körében

Sóvágó Lilla - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A világjárvány okán kialakult helyzet miatt még nagyobb relevanciája van annak, hogy az emberek otthonaikban is hozzáférjenek egyes relaxációs eszközökhöz. Ilyen technika lehet például a meditáció, vagy egy új alternatíva, az ASMR.

Az Autonóm Szenzoros Meridián Válasz (ASMR) egy szenzoros jelenség. A kifejezéssel Youtube-on találkozhatunk. Az ASMR videók ingerei közé tartozik többek között a suttogás, kopogás, személyes figyelem és lassú mozgások, amelyek pozitív érzelmi változást és/vagy fejtetői bizsergést idézhetnek elő. Korábbi kutatások szerint az ASMR élmény akkor jön létre, amikor a résztvevők szándékosan az élményre koncentrálnak, tudatosítva a belső tapasztalatokat, így feltételezhetően az ASMR a mindfulness formájának tekinthető.

Kutatásom célja jobban megismerni az ASMR mechanizmusait a mindfulness, az abszorpciós képesség és az affektivitás tükrében, mindezzel elősegítve az ASMR potenciális terápiás felhasználásának jövőbeli kidolgozását.

A kérdőívcsomagban alkalmazott eszközök: 6 db ASMR videó, Mentális Figyelem és Tudatosság Kérdőív, Tellegen Abszorpció Skála, Pozitív és Negatív Affektivitás Skála. Az adatokat női mintán elemeztem. Az ASMR videók hatására az ASMR reszponzív és nem reszponzív csoportban is csökkent a stressz, viszont a reszponzívaknál nagyobb mértékben. A nyugalom érzése egyértelműen nőtt a reszponzív csoportban, a nem reszponzív csoportban egyes videóknál inkább csökkenés mutatkozott a kiindulási állapothoz képest. A mindfulness negatívan korrelált az ASMR reakció erősségével, az abszorpcióval, valamint a negatív affektivitással. Az ASMR reakció erőssége pedig pozitív kapcsolatot mutatott az abszorpcióval és a negatív affektivitással is.

Az eredmények azt sugallják, hogy az ASMR élmény megtapasztalása mögött kevésbé van tudatosság, és inkább egy transzszerű állapotról beszélhetünk. Továbbá, lehetséges, hogy az ASMR reszponzívok érzelmi labilitásukból fakadóan nagyobb érzelmi amplitúdóval reagálnak egyes élményekre, ellenben a tudatos jelenlétben nem jelentkezhettek efféle labilitás. Az ASMR videók stresszcsökkenést idéztek elő, viszont az élmény átélésében jelentős szerepük van az egyéni preferenciáknak, hiszen bizonyos triggererek akár averzív válaszokat is kiválthatnak az egyénekből.

Pedagógusok számára kidolgozott kiégés intervenciós program tesztelésének eredményei

Nagy Eszter - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A kiégés szindróma a magyarországi pedagógusok 5-20%-át érinti. Korábbi kutatásokra alapozva, amelyekben igazolták a mindfulness (tudatos jelenlét) kiégést csökkentő hatását, egy ahhoz hasonló technika, újonnan kialakított intervenciós programunkban az önmagunk iránti együttérzés gyakorlatai segítségével kívántuk csökkenteni a pedagógus kiégést. Az önmagunk iránti együttérzés segítségével a személy megváltoztatja attitűdjét hibáival kapcsolatban, és az önkritika helyett

megértést és elfogadást gyakorol azokkal, figyelembe véve a közös emberi sorsból fakadó tökéletlenséget. Az intervenció második felében a pedagógusok céljainak internalizálására került a hangsúly, amely a célok személyes értékekkel való összehangolása által valósult meg.

Megújulás program névre keresztelt intervenciós programunk egy hét hétig tartó, heti egy kontakt alkalmat igénylő, valamint otthoni feladatokkal kiegészített 2-4 fős kiscsoportokkal zajló mini-tréning sorozat. 2019 tavaszán 16 pedagógus vett részt a programon. A program hatékonyságát elő- és utómérés segítségével mértük: a résztvevők a programot megelőzően és közvetlenül utána kérdőívcsomagot töltöttek ki, amely a kiégés, az önmagunk iránti együttérzés, a jóllét, a megküzdés és az önértékelés szintjeit mérte. Ezen kívül a program kontaktalkalmait diktafonra rögzítettük, majd a felvételek átíratái alapján – saját kódrendszer kialakítása segítségével – megvizsgáltuk a résztvevők által a programon megélt és kimondott változások összefüggéseit a kérdőíves mérésekben tapasztalt változásokkal. A programot követően 6 hónappal ellenőrző mérés is történt, amely a program hosszú távú hatásait mérte fel.

A résztvevők kiégés szintje a programot követően minden résztvevő esetében csökkent, ám azok esetében nagyobb mértékben, akik a hangfelvételek alapján elkötelezettek voltak a program iránt, azokkal szemben, akiknél ez nem volt jellemző. A résztvevők önegyüttérzésének mértéke növekedett a programot követően, de elmélyülni inkább hosszú távon tudott számukra, ahogy ez az ellenőrző mérés eredményeiből kiderült, ahol az utóméréshez képest tovább emelkedtek az önegyüttérzés-skálák eredményei. A programban nagy jelentősége volt a társas támogatásnak, amelyet a résztvevők egymás iránt tanúsítottak a csoportokban, ugyanis feltehetően ennek elmaradása miatt a programot követően 6 hónappal a kiégés egyes dimenzióinak értékei a program gyakorlatainak rendszeres végzése mellett is emelkedni kezdtek.

Serdülőkori autoagresszió, heteroagresszió és összefüggéseik pszichoszociális faktorokkal

SZ10

Elnök: **Reinhardt Melinda** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

Opponens: **Jármí Éva** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

A szimpózium előadásai a kamaszkorban gyakorta fokozódó agresszív késztetések jellemzőit járják körbe számos pszichoszociális tényező egyidejű figyelembevételével. A serdülők, a korosztályra jellemző intenzív biológiai, érzelmi, kognitív és szociális változások talaján, fokozottan sérülékeny populációnak számítanak. Ez a vulnerabilitás számos pszichopatológiai mechanizmussal összefüggésben lehet, beleértve az agresszív késztetések különböző – az én és/vagy a környezet felé irányuló – megjelenési formáit.

Az első előadás országos reprezentatív serdülőmintában vizsgálja az öngyilkossági gondolatok előfordulási mintázatát egy több mint 15 éves periódus alatt. A második előadás a nem öngyilkossági szándékkal történő önsértés és a perfekcionizmus

negatív aspektusainak összefüggéseit részletezi középiskolások körében. A harmadik előadás az iskolai és az internetes erőszakban való érintettség alapján kialakított serdülőcsoportokban vizsgálja a pszichoszomatikus tünetek megjelenési valószínűségét. A szimpóziumot záró előadás pedig az iskolai kortársbántalmazás hatásait elemzi a nem szuicidális önsértés megjelenésében.

Az előadások mindegyike eredményeiben kiemeli a serdülőkorban fokozódó auto-, és/vagy heteroagresszív késztetések összefüggéseit olyan változókkal (mentális egészség, személyiségvonások, szociodemográfiai változók), melyek fontos elemeit képezhetik a serdülőkori intervenciós programoknak, ezzel a káros mértékű agresszió csökkentésének.

Kulcsszavak: öngyilkossági gondolatok, nem öngyilkossági szándékkal történő önsértés, bullying, mentális egészség, serdülőkor

Előadások

A szuicid gondolatok előfordulásának alakulása magyar iskoláskorú fiatalok körében 2002 és 2018 között

Örkényi Ágota, Várnai Dóra, Reinhardt Melinda, Németh Ágnes - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: Serdülőkorban az öngyilkosság a vezető halálokok között szerepel (Balázs és Kapornai, 2012; Cunningham és mtsai, 2018), így különösen fontos, hogy képet kapjunk arról, milyen mértékben jellemző a szuicid gondolatok előfordulása a magyar fiatalokra. Elemzésünk célja megvizsgálni, hogy hogyan változott a szuicid gondolatok prevalenciája a magyar serdülőkorúak körében az elmúlt közel két évtizedben.

Módszerek: Az elemzéseket az Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása (HBSC) vizsgálat 5 egymást követő adatfelvételének (2002; 2006; 2010; 2014; 2018. évi) országos reprezentatív adatain végeztük (7., 9., és 11. évf. tanulók, N=22 666). Az öngyilkossági gondolatokat a Gyermekek Depresszió Kérdőív (Kovacs, 1985, Rózsa és mtsai, 1999) rövidített változatának egyik tételével mértük. Az elemzésekben emellett az alábbi szociodemográfiai változókat használtuk: nem, életkor, évfolyam, családszerkezet, iskolatípus, lakhely (Aszmann, 2003, Németh és Várnai, 2019). A nemek és évfolyamok közötti különbségeket khi-négyzet próbával, a kohorszok közötti különbségeket bináris logisztikus regresszió elemzéssel vizsgáltuk.

Eredmények: A szuicid gondolatok gyakorisága az 5 adatfelvétel során a következőképpen alakult: 2002-ben 32,6%; 2006-ban 35,4%; 2010-ben 30,0%; 2014-ben 27,9% és 2018-ban 27,4%. A lányok valamennyi adatfelvételkor szignifikánsan magasabb arányban számoltak be szuicid gondolatokról. 2018 kivételével a lányok almintájában szignifikáns évfolyamok közötti különbséget tapasztalhatunk (legmagasabb arány a 9. évfolyamra jellemző). A fiúk csoportjában nincs különbség az évfolyamok között. A logisztikus regressziós elemzés szerint a szociodemográfiai változókat (nem, életkor, család típus, lakhely, iskolatípus) kontrollálva a 2002. évi adatokhoz képest nagyobb eséllyel számoltak be szuicid gondolatokról a fiatalok 2006-ban (OR₂₀₀₆:1,12; [1,02-1,23]), és kisebb eséllyel az azt követő

adatfelvételek (OR2010: 0,86 [0,78-0,93]; OR2014: 0,77 [0,70-0,85]; OR2018: 0,77 [0,72-0,86]).

Következtetések: A szuicid gondolatok előfordulása a magyar fiatalok körében a 2000-es évek első feléhez képest csökkent a 2010-es évekre, de még mindig elég magasnak mondható. Az eredmények a szakirodalommal összhangban a lányok nagyobb érintettségét igazolják.

Kulcsszavak: öngyilkossági gondolatok, trend, serdülőkor, nemi különbségek

A nem öngyilkossági szándékú önsértés jellemzői és összefüggései a perfekcionizmussal középiskolások körében

Reinhardt Melinda¹, Drubina Boglárka², Kökönyi Gyöngyi¹

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

A nem öngyilkossági szándékkal történő szándékos önsértés (non-suicidal self-injury, NSSI) a saját testfelszín direkt, önkárosító megsebesítése, mely különböző módokon történhet (pl. vágás, ütés, karmolás, harapás, égetés) szuicid ideáció nélkül (Claes és Vandereycken, 2007). Az NSSI előfordulása kamaszkorban a leggyakoribb (In-Albon, 2013), másrészt a serdülők gyakran kerülnek olyan környezeti nyomás alá, amely „mindig a legjobb” teljesítményt várja el tőlük. Több kutatás is rámutatott, hogy a perfekcionizmus negatív aspektusai összefüggésben állnak (pl. Hoff és Muehlenkamp, 2009), illetve növelik az önsértő cselekedetek kockázatát (pl. O'Connor, Rasmussen és Hawton, 2010).

Az NKFI PD 128332 és FK 128614 pályázata által támogatott vizsgálatunk célja az NSSI-cselekedetek és a perfekcionizmus kapcsolatának részletes feltárása volt normatív serdülő mintában.

Folyamatban lévő vizsgálatunk aktuális adatai alapján 814 (35,9% fiú, 64,1% lány) 14 és 20 év közötti (átlagéletkor=16,87 év; s=1,40) középiskolás válaszait elemeztük. Az önsértő viselkedés jellemzőit (gyakorisági adatok, módok, funkciók) az Inventory of Statements About Self-Injury (ISAS, Klonsky & Glenn, 2009) kérdőívvel, míg a perfekcionizmus két - adaptív és maladaptív - komponensét a Majdnem Tökéletes Skála rövidített változatával (Short Almost Perfect Scale, SAPS, Rice, Richardson és Tueller, 2014) mértük fel.

Eredményeink alapján a kamaszok 53,4%-a (n=435) bevallása szerint sohasem végzett önsértést, míg 11,8%-uk (n=96) néhányszor próbálta ki azt, 34,8%-uk (n=283) azonban bizonyos rendszerességgel alkalmaz valamilyen NSSI-formát. A kipróbálók és a rendszeres önsértők között nincsen különbség az önsértés interpszichés funkcióit tekintve, azonban eltérnek az intrapszichés motivációk tekintetében: a rendszeres önsértők körében ezek kifejezettebb triggertényezőkként jelennek meg az NSSI-cselekedet elkövetésekor ($t(271)=3,35$; $p<0,001$). A sohasem önsértők szignifikánsan alacsonyabb maladaptív perfekcionizmus-értékekkel jellemezhetőek, mint az azt kipróbálók vagy rendszeresen alkalmazók ($F(2)=24,42$; $p<0,0001$). Multinomiális regresszióelemzéssel rámutattunk arra, hogy egységnyi növekedés a maladaptív

perfekcionizmus pontszámában a kipróbálók esetében 7,4%-kal, a rendszeresen önsértőknél pedig 11,5%-kal növeli az esélyét az önsértés megjelenésének.

A fentiek a nem szuicidális önsértés magas prevalenciáját jelzik normatív kamaszpopulációban, amely egybecseng számos nemzetközi adattal (In-Albon, 2013). Rámutattunk továbbá kamaszok körében a maladaptív perfekcionizmus negatív szerepének lehetőségére az NSSI megjelenésében. Amennyiben a saját elvárásoknak való meg nem felelés attitűdje, az elvárt teljesítménnyel kapcsolatos gyakori elégedetlenség fokozott mértékben van jelen serdülőkorban, az sérülékenységet eredményezhet az önsértés tekintetében, emiatt a perfekcionista beállítódás felmérése és negatív aspektusainak csökkentése indokolt elem lehet az önsértés-prevenció programokban.

Kulcsszavak: nem öngyilkossági szándékkal történő önsértés, adaptív és maladaptív perfekcionizmus, serdülőkor

Iskolai és online erőszakban való érintettség és egyes mentális egészség változók összefüggései

Várnai Dóra¹, Örkényi Ágota¹, Horváth Zsolt², Németh Ágnes¹

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

Háttér és célkitűzések: A bullyingban való érintettség összefügg az érzelmi alkalmazkodás nehézségeire utaló egyes tényezőkkel, például a pszichoszomatikus tünetek előfordulásával, az étellel való elégedettség alacsonyabb szintjével vagy a nagyobb szerhasználati rizikóval (Gobina és mtsai., 2008; Gini és Pozzoli, 2009; Vieno, Gini, és Santinello, 2011). Vizsgálatunk célja, hogy az iskolai és online bántalmazás és verekedés mutatói alapján korábban azonosított látens erőszak csoportok (Várnai és mtsai, megjelenés alatt) és a mentális egészség összefüggéseit mélyebben megismerjük.

Módszerek: Az elemzéseket az Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása (HBSC) vizsgálat 2017/18. évi, országos reprezentatív mintáján végeztük el (7., 9., és 11. évfolyamos tanulók körében, N=4527). Az előzetesen, látens osztályelemzéssel azonosított 5 erőszak érintettségi csoportot független változóként tekintve multinomiális logisztikus regressziót használtunk annak megállapítására, hogy a nem, kor, pszichoszomatikus tünete skála, étellel való elégedettség, a depresszív hangulat és az önértékelés hogyan függ össze az egyes csoportokhoz tartozással.

Eredmények: A nem (fiúk) és az életkor (fiatalabbak) minden iskolai vagy online bántalmazásban és verekedésben érintett csoporttal összefüggést mutatott, kivéve a „leginkább online áldozatok” csoportját. Valamennyi agresszióban bármilyen formában érintett csoportra több pszichoszomatikus tünet jellemző, mint a bántalmazásban nem érintett diákokra. A magasabb depresszió összpontszám minden olyan csoportban magasabb, ahol bármilyen áldozattá válás előfordul, de ott nem, ahol csak elkövetés jellemző. Ugyanakkor ez utóbbi csoporttal egyedülálló módon együtt jár az önértékelés magasabb szintje.

Következtetések: Jelenlegi eredményeink megerősítik a korábbi vizsgálatainkban kapott összefüggéseket. Az agresszióban való érintettség nem kizárólag az áldozatok számára okoz nehézségeket: pszichoszomatikus tünetek minden érintettséggel együtt járnak.

Kulcsszavak: bullying, depresszív hangulat, önértékelés, pszichoszomatikus tünetek, serdülők

A nem szuicidális önsértés és bullying összefüggései normatív serdülő mintán

Drubina Boglárka¹, Várnai Dóra², Kökönyei Gyöngyi², Reinhardt Melinda²

¹Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

A nem szuicidális önsértés (non-suicidal self-injury, NSSI) komoly és gyakori problémaként jelentkezik normatív serdülőpopulációban, prevalenciája 17-38% közé tehető (pl. Plener és mtsai., 2009). A negatív társas életesemények serdülőkorban hozzájárulnak az önsértés kialakulásához (pl. Cerutti és mtsai., 2011). Ilyen lehet például a bullying, mely rizikófaktort jelenthet az önsértésre nézve, mind az azt elkövetők, mind pedig az azt elszenvedők esetében (pl. Vergara és mtsai, 2019).

Az NKFI PD 128332 és FK 128614 pályázata által támogatott kutatásunk célja, hogy feltárjuk a nem szuicidális önsértés jellemzőit magyar középiskolások körében. Az előadás során a hangsúly a nem szuicidális önsértés összefüggéseire esik a bullyinggal és az érzelmszabályozási nehézségekkel.

A kutatásba Magyarország több régiójából vontunk be 14 és 20 év közötti (N=814) (átlagéletkor=16,87 év, SD= 1,40) középiskolai tanulókat, fiúkat (35,9%) és lányokat (64,1%) egyaránt. A résztvevőket két csoportra osztottuk: nem önsértők (N=531, 65,2%) és önsértők (N=283, 34,8%), utóbbi csoportba sorolva azokat a serdülőket, akik életük során öt vagy annál több esetben számoltak be önsértésről.

Az eredmények alapján elmondható, hogy a nem szuicidális önsértés életprevalenciája magas, nagy arányban érinti a mintában szereplő magyar középiskolás fiatalokat. Az önsértők körében szignifikánsan magasabb a bullying összpontszám (M=9,61, SD=3,27; t=7,23, p<0,001), mint nem önsértő társaik esetében (M=8,13, SD=1,95). Továbbá szignifikánsan több érzelmregulációs nehézséggel küzd az önsértők csoportja (M=45,66, SD=13,94; t=8,60, p<0,001), mint a nem önsértőké (M=37,29, SD=12,65). Bináris logisztikus regressziós modellben a nem szuicidális önsértés esélyét szignifikánsan növeli mind a bullying (OR=0,83; CI=[0,77-0,89]), mind pedig az érzelmszabályozás során nem elérhető adaptív érzelmszabályozási stratégiák (OR=0,92; CI=[0,89-0,95]) és impulzus kontroll nehézségek (OR=0,90; CI=[0,86-0,95]).

A bemutatott eredmények fontos információval szolgálnak a nem szuicidális önsértés kialakulásában szerepet játszó rizikófaktorokról: mind a bullying, mint pedig az érzelmszabályozás terén jelentkező nehézségek hozzájárulhatnak a nem szuicidális önsértéshez. A nem szuicidális önsértés prevalenciájának csökkentése érdekében az

iskolai prevenció programoknak a bullying és az adaptív érzelemszabályozás témakörét is érdemes beemlíteniük.

Kulcsszavak: nem szuicidális önsértés, bullying, érzelemszabályozás, serdülőkor

Érzelmek és figyelem kölcsönhatása

SZ11

Elnök: **Zsidó N. András** – Pécsi Tudományegyetem

Opponens: **Bandi Szabolcs** – Pécsi Tudományegyetem

A szimpózium során a figyelem és az érzelmek kölcsönhatását járjuk körül számos megközelítésben és különböző paradigmák segítségével. A szimpózium előadásai és eredményei igyekeznek általános képet festeni a különböző érzelmek és azok különböző megjelenési formáinak hatásáról a figyelem számos aspektusára. A bemutatásra kerülő vizsgálatok közül vannak, amelyek diszkrét megközelítést használva arcon vagy testen megjelenő érzelmeket használ, míg más vizsgálatok elsősorban dimenzionálás megközelítésben tárgyak és jelenetek által kiváltott érzelmeket használ fel. A kérdés minden esetben azonos: vajon milyen mértékben interferálnak a vizsgálatban megjelenő (feladat szempontjából releváns vagy éppen irreleváns) érzelmi ingerek a különböző rövid- és hosszabbtávú figyelmi folyamatokkal (mint például az orientáció és az egzekutív figyelem). Az egyes vizsgálatokban nem csupán viselkedéses mérésre támaszkodtunk, hanem szemkövetéses adatokat is gyűjtöttünk, hogy még szélesebb képet kapjunk az érzelmi ingerek megjelenésekor tapasztalható figyelmi folyamatokról. Valamint mértünk individuális faktorokat is, mint pl. a szorongás különböző formái. Kétségtelen, hogy művi-laboratóriumi körülmények között, ha nem is lehetetlen, de számos problémát felvet az érzelmek vizsgálata. Tagadhatatlan, hogy jó esetben is csupán limitált következtetések vonhatók le az ilyen vizsgálatok eredményéből. Ugyanakkor úgy gondoljuk, és ezt tükrözik a szimpózium összeállításai is, hogy azok a hatások, melyek rendszerint különböző ingerekkel és különböző paradigmákkal is megjelennek, azzal kecsegtetnek, hogy általános és robusztus mechanizmusokra tudunk következtetéseket levonni. Összességében elmondható, hogy az érzelmi ingerek kiemelt szerepet játszanak a vizuális feldolgozásban. A szimpózium előadásainak újító gondolata az, hogy ez a szerep más és más lehet különböző faktorok tekintetében, mint az aktuális érzelmek, az érzelmek intenzitása, bemutatási idő, vagy éppen a személy aktuális szorongás szintje.

Fenyegető ingerek hatása a figyelmi orientációra és végrehajtó figyelemre

Zsidó N. András, Cseh Rebecca, Stecina T. Diána - Pécsi Tudományegyetem

Kurrens áttekintő tanulmányok arra figyelmeztetnek, hogy a szorongásos zavarok és fóbiák hátterének megismerésében, illetve ezek kezelésében is fontos szerepet játszó figyelmi torzításokkal kapcsolatban azért születik sok ellentmondó és gyakran nem megismételhető eredmény, mert a vizsgálatok során használt paradigmák nem megbízhatóak. Jelen előadásban egy új paradigmát mutatunk be, mely lehetőséget teremt arra, hogy egyaránt mérni tudjuk a rövidtávú (pl. orientáció, figyelmi megragadás) és hosszabb távú (pl. végrehajtó figyelem, vigilancia-elkerülés) figyelmi folyamatokat. A lefolytatott két vizsgálatban közös volt, hogy a résztvevők (összesen 78 fő, egyetemista populáció) először egy képet láttak rövid ideig, majd miután ez eltűnt, egy számmátrixot, melyen 1-től 10-ig volt minden szám jelen egyszer

sakktábla-szerű elrendezésben. Mindkét vizsgálatban manipuláltuk a képek arousal szintjét, így használtunk semleges, illetve közepesen és erőteljesen fenyegető érzelmi töltetű képeket. Ezen túl manipuláltuk a képek megjelenési idejét is, 100 ms vagy 250 ms ideig látszódtak a képek, melyek után egy rövid szünet következett. Az első vizsgálatban a stimulus onset asynchrony-t rögzítettük 300 ms-ban, a második vizsgálat során – kontrollként – az inter stimulus intervallumot rögzítettük 150 ms-ban. Kontrolláltuk a képek tartalmát (tárgyak és állatok), illetve az alacsony szintű vizuális változókat (luminancia, kontraszt, téri frekvencia, világosság) és a képek komplexitását. A vizsgálatban résztvevők feladata az volt, hogy találják meg az 1-es számot, majd haladjanak tovább növekvő sorrendben a 10-es számig. A válaszaikat érintőképernyővel rögzítettük, az analízis során az 1-es szám megtalálásának reakcióidejét és az 1-es és 10-es számok megtalálása között eltelt időt használtuk. Összességében azt találtuk, hogy csak a hosszabb megjelenítési idő hatott a vizuális keresési teljesítményre. Az 1-es számot lassabban találták meg a résztvevők, mikor a számmátrixot közepesen fenyegető inger előzte meg, és egyformán gyorsan a semleges és nagyon fenyegető kép kondícióban. A teljes keresési időt tekintve a vizsgálati személyek teljesítménye fokozatosan javult az arousal növekedésével. Eredményeinket az arousal stimulációs elmélet keretében értelmezzük: A fenyegető kép elvonja a figyelmet a feladatról, de az arousal szint növekedése kompenzálja ezt a hatást és hosszú távon javítja a teljesítményt.

Kulcsszavak: vizuális keresés, figyelem, fenyegető ingerek, fóbiák, arousal

A figyelem jel-elnyomás hipotézisének tesztelése érzelmi ingerek esetén

Stecina T. Diána, Cseh Rebecca, Zsidó N. András - Pécsi Tudományegyetem

Vajon azon feladatokban is előnyben részesül a fenyegető ingerek feldolgozása, melyekben egyszerre több stimulus is verseng a figyelmünkért? E kérdésben ellentmondásos eredmények születtek. A figyelem elméletek szerint az orientáció nem más, mint a cél- és inger-vezérelt észlelés eredménye. Az inger-vezérelt bottom-up és a cél-vezérelt top-down idegrendszeri folyamatok kölcsönhatása határozza meg ezen ingerek versengésének kimenetelét. Ezek a folyamatok pedig számos külső tényező által megváltozhatnak, mint pl. az inger tulajdonsága, érzelmi töltete. The signal suppression hypothesis of controlled attention capture szerint egy a környezetéből kiugró inger észlelése elnyomható top-down folyamatok által, még mielőtt megkezdődhetne annak a bottom-up feldolgozása. Jelen vizsgálatunkban a résztvevőknek egy semleges ingerkategória egy bizonyos tagját (pl. lepkét vagy lakatot, vagyis a célingert) kellett megtalálniuk több semleges elterelő inger között. A feladatok felében a semleges elterelők között bemutatásra került egy fenyegető érzelmi töltettel rendelkező (pl. kígyó vagy pisztoly), vagy ahhoz vizuálisan hasonló, de nem fenyegető (pl. giliszta vagy hajszárító) elterelő is, a célingertől meghatározott távolságban. Eredményeink szerint bár a bottom-up feldolgozás megakadályozható top-down folyamatok által, illetve a fenyegető ingerek feldolgozásának előnye is valamelyest elnyomható a feladatban való jobb teljesítés érdekében, ez a gátlás függ a zavaró inger célingertől való távolságától.

Kulcsszavak: bottom-up feldolgozás, top-down folyamatok, vizuális keresés, fenyegető ingerek, középszintű vizuális vonások

A szociális szorongás kapcsolata a különböző érzelmet kifejező arcok felismerésével

Basler Julia, Stecina T. Diána, Zsidó N. András - Pécsi Tudományegyetem

A szociális szorongás a társas helyzetek hatására megjelenő distressz, amely megnyilvánulhat például abban, hogy az egyén fél a mások általi negatív megítéléstől. Viselkedésüket befolyásolják a környezetükben észlelt más emberek, akiket fenyegetésként élhetnek meg. Ebből következik, hogy az arcok, arckifejezések – amelyek információt tartalmazhatnak mások érzéseiről, szándékáról – kiemelt fontosságúak a szociális szorongás vizsgálatakor. Kutatásunk célja a különböző érzelmet bemutató arcok felismerésének és a szociális szorongásnak a kapcsolatát megvizsgálni. Ehhez a klasszikus vizuális kereséses paradigma segítségével mérges, ijedt és boldog arcokat mutattunk be a kísérleti személyeknek (N=30), majd egy társas interakciós helyzettel szorongást váltottunk ki belőlük. Ezután megismételttük velük a vizuális kereséses feladatot. A második kör közben figyeltük őket, így a performációs szorongásra hatva. Eredményeink azt mutatták, hogy a résztvevők a boldog arcokat a manipuláció előtt, a szorongás mértékétől függetlenül gyorsabban találták meg, illetve, hogy az ijedt arcoknál nem következett be szignifikáns változás a reakcióidőben a manipuláció előtt és után. A mérges arcok megtalálásánál azt feltételeztük, hogy ezek felismerésének reakcióideje megnő a szorongó személyeknél a manipuláció után, ehelyett viszont a boldog arcoknál találtunk összefüggést a szociális szorongással. Az egyén minél szorongóbb volt a kitöltött kérdőív alapján, annál gyorsabban találta meg a manipuláció után a boldog arcokat. Ez magyarázható többek között azzal, hogy a szorongó egyének elkerülik a szemkontaktust és ezáltal az arc más kiugró jellemzőire (mosoly) figyelnek, illetve azzal, hogy a szorongásukból adódóan negatívabban értékelik az alapvetően semleges környezetet, a figyelmük az azzal ellentétes, boldog arcra irányul.

Kulcsszavak: vizuális keresés, figyelmi torzítás, szorongás, düh, boldogság

A testinverziós hatás és a szociális kontextus befolyása érzelemkifejező női alakok vizuális percepciójában

Lázár Gyopárka Barbara, Ferencz Tas Zoltán, Adorján Boglárka, Lábadi Beatrix - Pécsi Tudományegyetem

Jelen vizsgálatunk célkitűzése volt, hogy megvizsgáljuk, a testinverziós hatás és a szociális kontextus minimális feltételeinek (interakció megléte vagy hiánya) befolyását érzelemkifejező női alakok vizuális észlelése során. A végleges mintában összesen 22 vizsgálati személy, 6 férfi és 16 nő eredményeit hasonlítottuk össze a reakcióidők és a válaszok pontossága alapján. Vizsgálatunkban haragot és félelmet testtartásban kifejező maszkolt arcú, szürkeárnyalatos képeket használtunk. A képanyagot

laborunkban készítettük és a vizsgálat előtt standardizáltuk. Az ingerek bemutatása három feltétel mentén változott, 1) az alak állása (normál álló vs. inverz) 2) az alak társas megjelenése (egyedül vs. párban) és 3) az interakció típusa (van vs. nincs interakció) szerint. A bemutatott ingereket a vizsgálati személyek az érzelemfelismerés mentén értékelték. Eredményeink azt mutatják, hogy az inverzen bemutatott ingerek esetén a vizsgálati személyek gyorsabban és pontosabb azonosították az érzelmeket. A társas megjelenés dimenzió mentén szignifikáns különbségeket találtunk, az egyedül lévő alakok által közvetített érzelmeket lassabban és kevésbé pontosan ismerték fel, mint páros kontextusban. Az interakció típusa szerint is kimutattunk eltéréseket, interakció nélkül pontosabban azonosították az érzelmeket a résztvevők. Az érzelmelek felismerése között szintén találtunk különbséget. A harag megítélése gyorsabb volt a félelemnél inverz állású, nem interaktív párok esetében, és pontosabb a normál állású, interakció nélküli diádoknál. A félelmet vizsgálva viszont az inverzen bemutatott, interaktív pároknál volt gyorsabb a felismerés. Összegezve az általunk kapott változatos eredményeket, feltételezhető, hogy a maszkolt arcú emberi alakok által kifejezett érzelmelek gyors megítélésében nem a konfigurális feldolgozás játszik elsődleges szerepet, hanem a test egyes részeinek felismerése, ami különösen inverz helyzetben jelentős. Ezentúl a félelem és a harag azonosításának evolúciósan adaptív természete is hatással lehetett a felismerésre.

Kulcsszavak: testinverziós hatás, interakció, érzelmelek, emberi testek, vizuális észlelés

Az "Országos Lakossági Adatfelvétel Addiktológiai Problémákról" (OLAAP 2019) c. kutatás eredményei

SZ12

Elnök: **Paksi Borbála** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet

Opponens: **Elekes Zsuzsanna** – Budapesti Corvinus Egyetem, Kommunikáció és Szociológia Intézet

A szimpózium célja/jelentősége: Magyarországon eddig 5 alkalommal, legutóbb 2019 tavaszán készült az általános populáció addiktológiai problémáinak vizsgálatára irányuló célzott epidemiológiai kutatás. A szimpózium az "Országos Lakossági Adatfelvétel Addiktológiai Problémákról" (OLAAP 2019)* című kutatás eredményeit mutatja be. A kutatás egyik fő célkitűzése a különböző szerhasználó magatartások és viselkedési addikciók aktuális elterjedtségének vizsgálata, az általános populációs trendek nyomon követése. A kutatás másik fontos célja az önbevallásos addiktológiai vizsgálatok során alkalmazott módszertan megújítására irányult.

Módszertani háttér: A kutatás a magyarországi 18-64 éves népesség országos reprezentatív mintáján készült, bruttó 1800, nettó 1385 fős mintán. A kutatás célpopulációját a Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkárságának (BM NYHÁT) 2019. január 1-i nyilvántartása szerint érvényes lakcímmel rendelkező 18-64 éves felnőtt lakosság (9.857.815 fő) képezte. A mintaválasztás régió, településméret és életkor szerint rétegzett véletlen mintavétellel

történt. Az adatfelvétel a kérdezettek személyes megkeresésével, ezen belül ún. "kevert", face to face, és önkitöltős elemeket egyaránt alkalmazó módszerrel 2019 tavaszán zajlott. Az adatfelvételi battéria a szerhasználó magatartások (drog- és alkoholfogyasztás, dohányzás) és a különböző viselkedési addikciók (Problémás szerencsejáték használat, Problémás internet használat, Problémás online játék használat, Problémás online közösségi média használat, Problémás mobiltelefon használat, Problémás testedzés, Munkafüggőség, Evési zavar, Kényszeres vásárlás) elterjedtségének mérésére szolgáló kérdéseket, valamint a szociodemográfiai és pszichés dimenziók mentén mutatkozó mintázódások feltárására irányuló kérdéssorokat tartalmazott.

A szimpózium struktúrája:

1. előadás: Szerhasználó magatartások elterjedtsége és társadalmi mintázódása a magyarországi felnőtt népesség körében
2. előadás: Egyes drogfogyasztó magatartások elterjedtségének és a drogfogyasztás tendenciáinak becslésével kapcsolatos új kutatási eredmények a magyarországi felnőtt népesség körében
3. előadás: Egyes viselkedési addikciók elterjedtsége és társadalmi mintázódása a magyarországi felnőtt népesség körében
4. előadás: A droghasználókkal kapcsolatos társadalmi viszonyulások más marginalizált társadalmi csoportokkal kapcsolatos vélekedések kontextusában, az OLAAP 2019 vizsgálat alapján

*A kutatás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (pályázati azonosítók: K128604, KKP126835) támogatásával készült.

Kulcsszavak: lakossági adatfelvétel, szerhasználó magatartások, viselkedési addikciók

Előadások

Szerhasználó magatartások elterjedtsége és társadalmi mintázódása a magyarországi felnőtt népesség körében

Paksi Borbála¹, Magi Anna^{2,3}, Demetrovics Zsolt^{2,4}, Felvinczi Katalin²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

⁴University of Gibraltar, Centre of Excellence in Responsible Gaming, Gibraltar

Célkitűzés: Az előadás célja az "Országos Lakossági Adatfelvétel Addiktológiai Problémákról" (OLAAP 2019)* című kutatás droghasználattal, alkoholfogyasztással és dohányzással, a szerhasználó magatartások társadalmi mintázódásával kapcsolatos eredményeinek bemutatása.

Módszer: A kutatás a magyarországi 18-64 éves népesség bruttó 1800, nettó 1385 fős országos reprezentatív mintáján készül. A mintaválasztás régió, településméret és

életkor szerint rétegzett véletlen mintavétellel történt. Az adatfelvétel a kérdezettek személyes megkeresésével, ezen belül ún. "kevert", face to face, és önkitöltős elemeket egyaránt alkalmazó módszerrel 2019 tavaszán zajlott. Az adatfelvételi battéria kialakítása során nagy hangsúlyt fektettünk a korszerű, az eredmények nemzetközi kontextusban való értelmezhetőségét biztosító, a nemzetközi tudományos térben megjelenő kutatások/ajánlások által támogatott, s korábbi hazai kutatásokkal (ADE 2001, ADE 2003, OLAAP 2007, OLAAP 2015) való összehasonlítást lehetővé tevő mérőeszközök felhasználására. A drogfogyasztás mérésére alkalmazott mérőeszközök: EMQ – European Model Questionnaire (EMCDDA 2002, 2015); CAST - Cannabis Abuse Screening Test (Legleye et al., 2007; Gyepesi et al., 2013); továbbá a hagyományos drogepidemiológiai kérdések kontrolálására alkalmazott Randomized Response Method (RRM) eljárás (Warner 1965; Folsom et al., 1974; Fox & Tracy, 1984; Rudas, 1979; Pillok, 2010; Umesh & Peterson, 1991) alkalmazására lehetőséget adó kérdések. A dohányzás és az alkoholfogyasztás mérésére pedig az EMQ (EMCDDA, 2002) kérdések mellett a következő mérőeszközök kerültek felhasználásra: FTND - Fagerström Test for Nicotine Dependence (Heatherton et al., 1991), AUDIT - Alcohol Use Disorders Identification Test (Allen et al., 1997; Gerevich et al., 2006; Saunders et al., 1993)

Eredmények: Az előadás a kutatás droghasználattal, alkoholfogyasztással és dohányzással kapcsolatos eredményeit mutatja be. Bemutatásra kerülnek a különböző időszakokra vonatkozó prevalencia értékek, vizsgáljuk a fogyasztás szerkezetét, az első használat sajátosságait, valamint a különböző szerhasználó magatartások kapcsolódását és társadalmi mintázódását.

* A kutatás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (pályázati azonosítók: K128604, KKP126835) támogatásával készült.

Kulcsszavak: lakossági adatfelvétel, prevalencia értékek, droghasználat, alkoholfogyasztás, dohányzás, szociodemográfiai mintázódás

Egyes drogfogyasztó magatartások elterjedtségének és a drogfogyasztás tendenciáinak becslésével kapcsolatos új kutatási eredmények a magyarországi felnőtt népesség körében

Paksi Borbála¹, Pillok Péter³, Magi Anna^{2,4}, Demetrovics Zsolt^{2,5}, Felvinczi Katalin²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

³Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Szociológiai Intézet, Társadalomkutatási Tanszék

⁴Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest

⁵University of Gibraltar, Centre of Excellence in Responsible Gaming, Gibraltar

Célkitűzés: Az előadás célja az “Országos Lakossági Adatfelvétel Addiktológiai Problémákról” (OLAAP 2019)* című kutatás módszertani eredményeinek és a prevalencia becslés vonatkozásában alkalmazott fejlesztéseinek bemutatása.

Módszer: A kutatás a magyarországi 18-64 éves népesség bruttó 1800, nettó 1385 fős országos reprezentatív mintáján készül. A mintaválasztás régió, településméret és életkor szerint rétegzett véletlen mintavétellel történt. Az adatfelvétel a kérdezettek személyes megkeresésével, ezen belül ún. “kevert”, face to face, és önkitöltős elemeket egyaránt alkalmazó módszerrel 2019 tavaszán zajlott. Az adatfelvételi battéria kialakítása során nagy hangsúlyt fektettünk a korszerű, az eredmények nemzetközi kontextusban való értelmezhetőségét biztosító, a nemzetközi tudományos térben megjelenő kutatások/ajánlások által támogatott, s korábbi hazai kutatásokkal (ADE 2001, ADE 2003, OLAAP 2007, OLAAP 2015) való összehasonlítást lehetővé tevő mérőeszközök felhasználására. A drogfogyasztás mérésére alkalmazott mérőeszközök: EMQ – European Model Questionnaire (EMCDDA 2002, 2015); CAST - Cannabis Abuse Screening Test (Legleye et al., 2007; Gyepesi et al., 2013); továbbá a hagyományos drogepidemiológiai kérdések kontrolálására alkalmazott Randomized Response Method (RRM) eljárás (Warner 1965; Folsom et al., 1974; Fox & Tracy, 1984; Rudas, 1979; Pillok 2010; Umesh & Peterson, 1991) alkalmazására lehetőséget adó kérdések. A dohányzás és az alkoholfogyasztás mérésére pedig az EMQ (EMCDDA 2002) kérdések mellett a következő mérőeszközök kerültek felhasználásra: FTND - Fagerström Test for Nicotine Dependence (Heatherton et al., 1991), AUDIT - Alcohol Use Disorders Identification Test (Allen et al., 1997; Gerevich et al., 2006; Saunders et al., 1993)

Eredmények: Az előadás során bemutatásra, és a korábbi adatfelvételek kontextusában értelmezésre kerülnek az OLAAP 2019 kutatás során a drogfogyasztás mérésével kapcsolatos módszertani eredmények, valamint a módszertani paraméterek tendenciái miatt alkalmazott becslési eljárások/eredmények: az összesített fogyasztási ráta kohorszselemezéssel korrigált becslése, továbbá a szerstruktúra első preferencia tartományába eső szerek prevalencia értékének Randomized Response Method (RRM) eljárással való becslésének eredményei.

*A kutatás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (pályázati azonosítók: K128604, KKP126835) támogatásával készült.

Kulcsszavak: droghasználat becslése, kohorszselemezés, Randomized Response Method (RRM)

Egyes viselkedési addikciók elterjedtsége és társadalmi mintázódása a magyarországi felnőtt népesség körében

Demetrovics Zsolt^{1,4}, Király Orsolya¹, Paksi Borbála², Magi Anna^{1,3}, Felvinczi Katalin¹

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest

⁴University of Gibraltar, Centre of Excellence in Responsible Gaming, Gibraltar

Célkitűzés: Az előadás célja az “Országos Lakossági Adatfelvétel az Addiktológiai Problémákról” (OLAAP 2015) című kutatás* viselkedési addikciókkal kapcsolatos eredményeinek bemutatása.

Módszer: A kutatás a magyarországi 18-64 éves népesség bruttó 1800, nettó 1385 fős országos reprezentatív mintáján készül. A mintaválasztás régió, településméret és életkor szerint rétegzett véletlen mintavétellel történt. Az adatfelvétel a kérdezettek személyes megkeresésével, ezen belül ún. “kevert”, face to face, és önkitöltős elemeket egyaránt alkalmazó módszerrel 2019 tavaszán zajlott. Az adatfelvételi battéria a viselkedési addikciók előfordulási gyakoriságának becslésére az alábbi mérőeszközöket tartalmazta Problémás internet használat: PIUQ - Problematic Internet Use Questionnaire (Demetrovics et al., 2008; magyarul: Koronczi et al., 2011; Nyikos et al., 2001); Problémás online játék használat: IGDT-10 - Ten-Item Internet Gaming Disorder Test (Király et al., 2017); Problémás online közösségi média használat: BSMAS – Bergen Social Media Addiction Scale (Andreassen et al., 2012; Bányai et al., 2017); Problémás szerencsejáték használat: PGSI – Problem Gambling Severity Index (Gyollai et al., 2013); Problémás testedzés: EAI-HU – Exercise Addiction Inventory (Mónok et al., 2012; Terry et al., 2004); Evési zavar: SCOFF questionnaire (Morgan et al., 1999), BAT - Testi Attitűdök Tesztje (Body Attitudes Test; Probst et al., 1995); Munkafüggőség: BWAS – Bergen Work Addiction Scale (Andreassen et al., 2012; Orosz et al., 2016); Kényszeres vásárlás: CBB – Compulsive Buying Behaviour (Maráz et al., 2015); Problémás mobiltelefon használat: PMPUQ-SV – Problematic Mobile Phone Use 2 Questionnaire, Dependencia alskála (Lopez-Fernandez et al., 2018)

Eredmények: Az előadás a vizsgált viselkedési addikciók közül a kutatás szerencsejáték használatával, problémás internet, mobiltelefon és online játékhasználatával, valamint a közösségi oldalak problémás használatával kapcsolatos eredményeit mutatja be. Bemutatásra kerülnek a használatra és problémás használatra vonatkozó prevalencia értékek, a használat gyakoriságára és egyéb jellemzőire vonatkozó adatok, valamint a használat és problémás használat mintázódására vonatkozó eredmények.

* A kutatás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (pályázati azonosítók: K128604, KKP126835) támogatásával készült.

Kulcsszavak: lakossági adatfelvétel, viselkedési addikciók, prevalencia értékek, szociodemográfiai mintázódás

A droghasználókkal kapcsolatos társadalmi viszonyulások más marginalizált társadalmi csoportokkal kapcsolatos vélekedések kontextusában, az OLAAP 2019 vizsgálat alapján

Felvinczi Katalin¹, Paksi Borbála², Magi Anna^{1,3}, Demetrovics Zsolt^{1,4}

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest

⁴University of Gibraltar, Centre of Excellence in Responsible Gaming, Gibraltar

Célkitűzés, kérdésseltevés: Hazai és nemzetközi vizsgálatok (Paksi, 2009, EVS, 2008) egyaránt azt jelzik, hogy más társadalmi csoportok kontextusában a legkevésbé elfogadott társadalmi csoportot meglehetősen stabilan a kábítószer-fogyasztók képezik. Az elmúlt 15 évben más társadalmi csoportokkal kapcsolatos elutasítás a legtöbb esetben enyhült, a droghasználók társadalmi megítélésében azonban nem érzékelhető számottevő változás (Paksi, 2003; Elekes és Paksi, 2003; Paksi, 2009; Paksi, Felvinczi, Schmidt, 2011; Felvinczi et al., 2016.). Jelen prezentáció során arra a kérdésre keressük a választ, hogy a droghasználókkal kapcsolatos társadalmi attitűdökben, illetve annak más marginalizált csoportok megítéléséhez képesti alakulásában milyen jellegű változások játszódtak le az elmúlt 4 évben.

Módszer: A kutatás a magyarországi 18-64 éves népesség bruttó 1800, nettó 1385 fős országos reprezentatív mintáján készül. A mintaválasztás régió, településméret és életkor szerint rétegzett véletlen mintavétellel történt. Az adatfelvétel a kérdezettek személyes megkeresésével, ezen belül ún. "kevert", face to face, és önkitöltős elemeket egyaránt alkalmazó módszerrel 2019 tavaszán zajlott. Az attitűdök vizsgálata során a korábbi hazai drogepidemiológiai vizsgálatokban szokásos módon alkalmazott társadalmi távolság skála (Bogardus, 1933) szomszédsági viszonyra vonatkozó kérdését használtuk.

Eredmények: Az előadás során bemutatásra kerülnek a Bogardus skála mentén nyert az attitűdállapotokat leíró eredmények, bemutatjuk azok sajátosságait a más európai országokban az elmúlt 5 évben lebonyolított és erre a kérdésköre is kiterjedő lakossági felmérések tapasztalatai kontextusában, valamint felrajzoljuk a droghasználókkal kapcsolatos attitűdállapotokban beállt változások tendenciáit a 2007-2019-es periódusban történt drogepidemiológiai adatfelvételek (OLAAP2007, OLAAP2015, OLAAP2019) adataira támaszkodva.

* A kutatás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (pályázati azonosítók: K128604, KKP126835) támogatásával készült.

Kulcsszavak: droghasználattal kapcsolatos attitűdök, társadalmi távolság, Bogardus skála

Karantén-iroda korona idején - a COVID-19 pandémia első hulláma alatti otthoni munkavégzés környezetpszichológiai aspektusai

SZ13

Elnök: **Frankó Luca** - Eötvös Loránd Tudományegyetem

Opponens: **Illés Anikó** - Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

A szimpóziumban elhangzó előadások és az ahhoz kapcsolódó kutatási anyagok kiindulópontját egy művészeti projekt képezi, nevezetesen a Magyar Nemzeti Múzeum által 2020 tavaszán életre hívott My home office challenge felhívás. A projekt célja abban állt, hogy egy Facebook csoporthoz csatlakozva bárki bemutathatta saját, otthoni munkaállomását a koronavírus pandémia első hullámának idején, hogy aztán a feltöltött fényképek és a hozzájuk kapcsolódó szövegek egy tematikus kiállítás alapját képezzék. A projekt kurátora számára már a kezdetektől nyilvánvalóvá vált, hogy ez a matéria tudományos igényű feldolgozásra is kiválóan alkalmas. Így kapcsolódott be többek között kutatócsoportunk is a közel 3 hónapos online gyűjtés nyersanyagának feldolgozásába, ami összesen 1290 bejegyzést, 1880 feltöltött képet, valamint ezekhez kapcsolódóan 3523 hozzászólást és 66155 reakciót jelent.

A szimpózium első előadásában a kvalitatív vizsgálat első fázisának eredményét mutatja be előadónk, nevezetesen a rendkívül gazdag nyersanyag által felkínált témacsoportok szisztematikus szelekcióját. Az otthoni munkavégzés klasszikusan kutatott környezetpszichológiai aspektusain túl a karantén jelentette speciális lélektani helyzet ugyanis számos új vizsgálati szempontot generált a téma kapcsán. A további referátumok ezen szelekció egy-egy általunk kiemelt témáját bontják ki részletesebben. A második előadásban a kérdést az érzelemszabályozási stratégiák vonatkozásában vizsgálja az előadó, bemutatva a helyzettel való megküzdés és a szocio-fizikai környezet kapcsolatát. Az ezt követő beszámoló a karantén-irodára, mint egy környezetpszichológiai értelemben véve hibrid térre fókuszál, melyben az előadó kitér a publikus és a privát tér összemosódásának szocio-fizikai következményeire. Szimpóziumunk záró előadásában pedig a munkavállalók megfigyelhető környezeti preferenciái mentén a kilátás-menedék elméletet teszteli előadónk a karantén-iroda kontextusában. A szimpózium különlegessége, hogy egy adott téma kapcsán összegyűlt vizsgálati anyagot több pszichológiai kérdés mentén, különböző módszerek segítségével bont ki, mint például a tartalomelemzés, a Grounded Theory vagy éppen a részvételi fotográfia módszerei.

Előadások

A karantén-iroda környezetpszichológiai rétegei

Frankó Luca¹, Keszei Barbara², Somogyi Krisztina³, Tóth-Varga Violetta⁴

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Szervezet- és Vezetépszichológia Tanszék

²Budapesti Gazdasági Egyetem, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar, Pedagógia Tanszék

³Széchenyi István Egyetem, Művészeti Kar, Design Tanszék, Alapképző és elméleti stúdió

⁴Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

Az otthoni munkavégzés klasszikusan kutatott környezetpszichológiai aspektusain túl (pl.: De Croon et al., 2005) a karantén jelentette speciális lélektani helyzet (Mucci et.

al., 2020) számos új vizsgálati szempontot generált a téma kapcsán. Ennek mentén azt gondoljuk, hogy a 2020 tavaszán, a COVID-pandémia első magyarországi hulláma alatt kialakult otthoni munkavégzési szituációra adekvátabb a karantén-iroda kifejezés használata (Frankó, 2020). A rendelkezésünkre álló adatok elemzésének első lépése éppen abban állt, hogy az otthoni munkavégzésre ráakódott további lélektani rétegeket gyűjtöttük össze és rendeztük azokat kategóriákba tartalomelemzés módszerével, a környezetpszichológia diszciplína fogalmi keretében. Ennek eredményeként öt, egymással bizonyos kérdésekben részben átfedő, mégis jól körülhatárolható, környezetpszichológiai tartalmú kategória rajzolódott ki, egyesével is tucatnyi további altémával. Az első témacsoport a gyűjtés módszeréből adódóan is a (1) önreprezentáció kérdésköre, melynek mentén például az otthon az énbemutató egyik eszközeiként is tárgyalható. Emellett kiemelkedett az (2) érzelemszabályozás témacsoportja, mely például a helyzettel való megküzdés vagy a változáskezelési stratégiák sikerének témáját is magába foglalja a fizikai környezet manipulálhatóságának tükrében. Az otthoni munkavégzés kapcsán a környezetpszichológiai hangsúlyú kutatásokban gyakran felmerül és jelen vizsgálatban is dominált a (3) a privát és publikus szféra határának kérdése, jelen vizsgálatban például a kettő hirtelen összemosódásának lélektani következményei mentén. Negyedik kategóriaként kirajzolódtak a téma (4) gender vonatkozásai, akár az új (téri) helyzetben felvett szerepek vagy a térhasználati különbözőségek nyomán. Az ötödik nagy témát pedig a (5) tér strukturálásának kérdése képezi: például, hogy a feltöltők ösztönösen mennyiben valósítják meg az otthoni irodában az ergonómiai vagy környezetpszichológiai szakirodalmi ajánlásokat, vagy hogy a munkaállomás helyének kiválasztásában milyen téri preferenciák játszanak szerepet. A tartalomelemzés eredményeként kialakult kategóriák egyrészt vizsgálatunk következő lépésének megtervezését szolgálták, mely szakaszban már egy-egy kirajzolódott témát konkrét kutatási kérdések mentén elemeztünk tovább. Másrészt azt gondoljuk, hogy az itt bemutatott eredményeink a jelen vizsgálati anyagon túlmutatnak. Támpontokat arra vonatkozóan, hogy a karantén-iroda vizsgálatok a munkavégzés kérdésén túl milyen további (környezet)pszichológiai rétegeket (2.-5. tartalmi kategóriák) lehet és érdemes figyelembe venni és vizsgálat tárgyává tenni.

Kulcsszavak: karantén-iroda, COVID-pandémia, témaszelekció, tartalomelemzés, környezetpszichológia

Az érzelemszabályozás téri és tárgyi eszközei a karanténban

Tóth-Varga Violetta¹, Frankó Luca², Keszei Barbara³, Somogyi Krisztina⁴

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Ember-Környezet Tranzakció Intézet²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Szervezet-és Vezetépszichológia Tanszék

³Budapesti Gazdasági Egyetem, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar, Pedagógia Tanszék

⁴Széchenyi István Egyetem, IE Művészeti Kar, Design Tanszék, Alapképző és elméleti stúdió

Kutatásunkban a Magyar Nemzeti Múzeum által meghirdetett My Home Office Challenge projekt keretében beérkezett tartalmakat elemeztük. A karanténhelyzetben kialakított otthoni munkavégzés illusztrálására beérkezett fotókon túl a feltöltők az átélt helyzetet, tevékenységüket és mindennapjaikat leíró szövegeket is mellékeltek, melyek sok esetben a (karantén)körülményekkel való megküzdési folyamatot szemléltető bejegyzésekként (is) olvashatóak.

Kutatásunk egyik első lépéseként e szövegek elemzésére koncentráltunk, azt igyekeztünk felfedni, hogy a fotókat kísérő bejegyzések milyen érzelemszabályozáshoz kapcsolódó tartalmakat érintenek, ezért a szövegtestet kvalitatív tartalomelemzési eljárásnak vetettük alá. A GT (Grounded Theory) módszere segítségével analizáltuk a beérkező szövegeket az eljárás metodikájának megfelelően a szaturáció eléréséig, kutatási kérdésünk pedig az érzelemreguláció téri-tárgyi elemeinek felderítésére koncentrált. Mind a természeti, mind az épített tárgyi környezet kontextusában vizsgáltuk az önszabályozásra utaló szociofizikai megnyilvánulásokat a megküzdés környezeti stratégiáit keresve.

A kódolás következtében kapott kezdeti eredményeink arra a váratlan jelenségre mutattak rá, hogy a karanténhelyzetben megjelentek olyan mechanizmusok is az otthon vonatkozásában, amelyek eredendően és tipikusan természeti környezetben jellemzőek, s a kedvenc helyekhez kötődő szabályozó működéshez tartoznak, mint pl. a Figyelem helyreállítási elmélet (ART, Kaplan & Kaplan, 1989) aspektusai. Kutatási eredményeink arra engednek következtetni, hogy az elkészített fotók és interpretációk már önmagában az érzelemreguláló működés termékei, tehát egy tulajdonképpeni (sikeres vagy akár kevésbé sikeres) megküzdési stratégiaként jelennek meg. Ebben a megközelítésben a kedvenc helyek (Korpela és mtsai, 2001) felkeresésének, mint potenciális érzelemreguláló stratégiának a korlátozott lehetősége arra ösztönözte az embereket, hogy a karanténhelyzet megváltozott körülményei között is igyekezzenek „regeneráló környezeteket” teremteni maguk köré, melyek csökkentik a figyelmi kapacitást, ezáltal a szellemi fáradtságot és a stresszt, annak következményeivel együtt. Továbbiakban célzott mélyinterjúkkal szeretnénk a jelenséget mélyebben is megvizsgálni.

Kulcsszavak: érzelemszabályozás, szocio-fizikai környezet, Grounded Theory (GT), Figyelem helyreállítási elmélet (ART)

Hibrid térben? – Helykereső stratégiák karantén idején

Somogyi Krisztina¹, Tóth-Varga Violetta², Frankó Luca³, Keszei Barbara⁴

¹Széchenyi István Egyetem, Művészeti Kar, Design Tanszék, Alapképző és elméleti stúdió

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Szervezet -és Vezetépszichológia Tanszék

⁴Budapesti Gazdasági Egyetem, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar, Pedagógia Tanszék

Az otthon működésében a személy-környezet összeillés (Proshansky et al., 1970) központi kérdés, amely a mindennapokban alakul, finomodik. A pandémia miatti karantén váratlan szükségállapot volt, például az érintett családokban az otthoni munkavégzésre való kényszerű átállás is egy különleges helyzetet teremtett. Ebben az esetben az otthonokban összezsúsztak a privát és publikus terek és szerepek; felborult a család addigi rutinja, idő- és térhasználata és általában az otthon működésének egésze. Az összeillés kiigazítása egy nehéz és összetett szabályozó folyamat, különösen abban az esetben, ahol a tér nem is bír jelentős tartalékokkal. Milyen illeszkedési stratégiákkal alkalmazkodtak az új helyzethez az otthoni munkavégzésre kényszerülők? Hogyan alakult át az otthon szocio-fizikai környezete és általában a térhasználat ebben a szélsőséges helyzetben? Ezekre a kérdésekre kerestük a választ a karantén idején készült otthoni munkavégzési helyzeteket bemutató fotógyűjtemény elemzése mentén. A részvételi fotográfia (Yefimova et al., 2015) módszertanára támaszkodva kategorizáltuk a képi jelentéseket, amit a kiegészítő szövegek mentén pontosítottunk. A manifeszt kategóriák melletti látens tartalmakat a tematikus elemzés módszertanát követve hívtuk elő. A képanyag elsődleges kategóriákba való besorolásakor az ábrázolt terek jellemzői adtak iránymutatást, a mikro-léptéktől egyre nyíló téri ábrázolásokon át a vizuális narratívákig. A tematikus értelmezésben a lokalizálás és a helykeresés fogalmi rajzolódott ki a kezdeti eredményekben. Különböző adaptációs stratégiákat azonosítottunk a térhasználat átalakulása kapcsán, mint például a munkavégzés sikeres relokalizációját, az otthon terébe való lehorgonyzását és perszonalizációját vagy a szűk fizikai térből a külső és virtuális terek irányába való nyitást. Ezzel együtt a sűrűn belakott, hibrid használatú otthoni környezetekben az abban való elveszettség érzése is megjelent a mintában. Már az elsődleges eredményekből az feltételezhető, hogy a pandémia alatt megtapasztalt otthon-élménynek hosszabb távú következményei lehetnek, az átélt tapasztalatok komplex módon kihatnak az otthonok működésére és a lakások terének építészeti megformálására is. A karantén helyzetben megváltozott otthon-használat ugyanis feltárta a rögzült térstruktúrákat, a használati módok és az együttélés érzékeny pontjait.

Kulcsszavak: személy-környezet összeillés, adaptációs térstratégiák, participációs fotográfia, otthonterek, környezetpszichológia

A kilátás-menedék elmélet megjelenése a karantén irodák bemutatásában

Keszei Barbara¹, Somogyi Krisztina², Tóth-Varga Violetta³, Frankó Luca⁴

¹Budapesti Gazdasági Egyetem, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar, Pedagógia Tanszék

²Széchenyi István Egyetem, Művészeti Kar, Design Tanszék, Alapképző és elméleti stúdió

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

⁴Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Szervezet- és Vezetépszichológia Tanszék

Az otthonok jelentősége a pandémia idején megnövekedett, hiszen a karantén helyzetben itt töltött idő drasztikusan megemelkedett, és sokféle, különböző mértékű koncentrációt igénylő feladat is bekerült a falai közé. Ezzel egyidőben lecsökkent más téri élmények megszerzésének a lehetősége. A környezeti preferencia fogalma több elméleti keretben is értelmezhető, azonban ezek elsősorban külső terekre (pl. Appleton, 1975; Kaplan, 1987) és leginkább a fizikai környezet passzív megítélésére vonatkoznak. Ezeknek az elméleteknek a belső – például otthoni - terekben való alkalmazhatósága kérdéseket vet fel, ahogyan az is, hogyan képesek ezek a teóriák kezelni a különböző típusú feladatok elvégzéséhez kapcsolódó különböző téri igényeket (Keszei et al., 2019). Kvalitatív tartalomelemzéssel arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a kilátás-menedék elmélet (Appleton, 1975) milyen formában érhető tetten a felhívásra beérkezett otthoni munkavégzési helyzeteket ábrázoló képeken és a hozzájuk kapcsolódó szöveges tartalmakban. Az eredmények - a korábbi kutatásokkal egybevetve (Dosen & Ostwald, 2016) - azt mutatják, hogy a belső terek megítélése kapcsán a kilátás-menedék elméletből a "menedék" ritkábban és kevésbé gazdagon jelent meg, mint a "kilátás". Sőt, a "menedék" inkább az időiséghez, mint a térbeliséghez kapcsolódóan bukkant fel: a válaszadók időben biztonságos és időben leválasztható helyzetekről számoltak be. Ezen felül a szakirodalomban eddig leírtakkal ellentétben megjelent a képi és szöveges tartalmakban az is, hogy az otthoni, klasszikusan menedéket kínáló belső terek a karantén helyzetben zsúfolttá, "túlterheltté" váltak, így azzal egyfajta ellentétként a "kint", a kilátás kínált menedéket és adott lehetőséget a nagyobb koncentrációt igénylő feladatok ellátására. Az adatgyűjtés jellegéből fakadóan nem meglepő, hogy pozitív színezettel a voyeur-ség, mint a mások otthonába való leskelődési lehetőség témaköre is felmerült. A válaszokban a "kilátás" egyfajta absztrakciójaként értelmezhetjük, hogy távoli helyszínek és az itt végzett tevékenységek is említésre kerültek a bejegyzésekben.

Kulcsszavak: kilátás-menedék elmélet, karantén-iroda, kvalitatív tartalomelemzés, környezetpszichológia

Cultural Psychology II: experiences of being competitive and international

SZ14

Elnök: **Nguyen Luu Lan Anh** – Eötvös Loránd Tudományegyetem
Opponens: **Molnárné Kovács Judit** - Debreceni Egyetem

The symposium introduces the research of Ph.D. students in the Doctoral School of Psychology, Faculty of Education and Psychology, ELTE, who apply a cultural psychological approach in their work. The role of culture in all the domains of psychological functioning – from emotions to competition – has become acknowledged to a much greater extent than it used to be in the past (Henrich, Heine & Norenzayan, 2010; Cohen & Kitayama, 2019; Fülöp, 2009; Matsumoto & Hwang, 2019).

All the presentations are based on research with young people (students or adolescents of families with an immigrant-background), using a qualitative approach.

One major topic of the Symposium is the cultural psychological approach of competition, the perception of young people concerning the competitive processes in their society, and their reactions to different competitive situations' outcomes.

The other topic addresses the experiences of intercultural interactions, which have become all the more frequent and play a crucial role in people`s lives. More than 250 million people live outside their home country (United Nations DESA, 2017). Even the traditionally sending countries such as Hungary has become a host country for several groups: more than 32 000 (10% of the total number of) students at the higher education institutions in Hungary were born abroad (Oktatási Hivatal, 2017), not to mention the other short-term sojourner groups (ex-pats, guest workers) and long-term immigrants, even if their number is not as significant as in many other European countries (KSH, 2019). Psychological research needs to address the mechanisms and outcomes as well as influencing factors of their acculturation and adaptation.

With the help of content analysis, Presentation 1 addresses the "universal" and culture-specific psychological reactions to winning and losing in fair and unfair competition among students in China and Hungary.

By using qualitative analysis, Presentation 2 investigates the perception of Chinese economics and business students about the role played by competition in their society. Presentation 3 investigates the adaptation of second-generation Russian-speaking adolescents living in Hungary. Using a mixed-method, the study reveals stress faced as well as non-suicidal self-injury shown by and mental health of immigrant youth in the background of the acculturation processes.

Based on the constructive grounded theory approach (Charmaz, 2000), Presentation 4 addresses the adaptation and acculturation of three groups of international students from Turkey: those studying in Germany, in Hungary, and in the United States.

Előadások

Fair and unfair competition in the workplace: perceived by Chinese and Hungarian young adults

Olena Shklierova¹, Márta Fülöp²

¹Eötvös Loránd University, Faculty of Education and Psychology, Doctoral School of Psychology

²Institute of Cognitive Neuroscience and Psychology, Eötvös Loránd Research Network and Károli Gáspár University of Reformed Churches

Competition is not highly represented in Industrial-Organisational psychological research. However, the successful functioning of an organization partly depends on how competitive processes among co-workers develop. Previous research (Tjosvold et al., 2003; Orosz et al., 2013; Fülöp & Takács, 2013) confirmed that obeying the implicit and explicit rules is an important component of constructive/cooperative competition, whereas breaking them may result in a destructive process and enmity. Competition and the way individuals react to winning and losing is determined by cultural, social and individual factors (Fülöp, 2009). Among factors, which might influence the reaction towards rule-breaking is the corruption rate of a country. It defines the cultural embeddedness of nonmeritocratic competition process. The present study focuses on countries with a high corruption rate - Hungary (70/180) and China (80/180) (Global Corruption Barometer, 2019). Hungarians are characterized by a high level of individualism on the societal institutional level (House et al., 2004) while Chinese are characterized by both high-level of collectivism and individualism (Green, 2005). In addition, the reactions to winning and losing differ between Hungarian and Chinese young people (Fülöp, 2015) as well as the role of personal effort in goal attainment (Sebestyén, Fülöp, 2018).

Therefore, the main question of the present research is whether reactions to winning and losing in case of a fair or unfair situation differ among the two culturally different groups. The respondents were 186 Chinese (female - 138, male - 47) and 213 Hungarian students (female - 114, male - 99). Participants read two scenarios describing a fair and unfair competition at the workplace and were asked to freely describe what the winner and loser in the scenarios feel (emotional), think (cognitive), do (behavioural) and what will happen with them in the future (long term effect). The answers were content analysed to define the main categories and differences in coping with fair and unfair competition. First, we compared the level of emotional activation or deactivation in two cultural groups as a consequence of winning and losing fairly and unfairly. The second dimension was the role of effort- compared to ability-related attribution in the cognitive evaluation of competition outcomes. The third dimension - constructiveness of the behavioural reactions. The fourth was the influence of competition fairness on the change of the relationships between competitors (engaging/disengaging). Finally, we compared the dependence of future perspectives on the type and outcomes of competition. Also, we identified if losing in a fair competition is a more positive experience for Chinese than for Hungarians, as mentioned in previous research.

By the present comparison, we aim to reveal the “universal” psychological reactions and the ones, connected to the cultural context of the respondents. (OTKA, K-111 789)

Kulcsszavak: competition, rule-breaking, coping with winning and losing, cross-cultural comparison, university students

Competition in nowadays China from the perspective of Chinese business students

Mariem Jebali¹, Márta Fülöp²

¹Eötvös Loránd University, Faculty of Education and Psychology, Doctoral School of Psychology

²Institute of Cognitive Neuroscience and Psychology, Eötvös Loránd Research Network and Károli Gáspár University of Reformed Churches

China began its economic reforms and introduced the so-called socialist market economy since 1978 and since then the country became the second biggest economy in the world with several of the world's top ten financial centre in the country. Competition is considered as an integral part of the market mechanism and a driving force of the business life (Jung & Hao, 2004).

Every year, about 10 million Chinese students take the National College Entrance Examination “Gaokao”. This exam is the key factor in determining a student's fate in all aspects of their future lives. Gaokao is described as a race of “thousands of soldiers and tens of thousands of horses across a single log bridge.” (Zhao. 2015).

China is also a major military power in the world and an influential player in the race of arms. Chinese sportspeople also excel in the Olympics.

Chinese are extremely motivated in maintaining their status in their interpersonal network, a high achievement motivation and high expectation in certain social scenarios would act “face-saving”. Success in social competition is a determinant in “having face,” while failure means “losing face” (Hwang, 2012).

Previous studies (Fülöp, 1999, Fülöp, 2002) showed that young people have their own perception of the competitive processes in their society and are able to understand the complex role competition may play in their society.

The goal of this study is to investigate how Chinese economics and business students perceive the role of competition in the Chinese society. Our sample consisted of 244 students (Females: N=201, Males=43) in a major economics and business university in Beijing. An open-ended question was used to explore the students' views on competition in today's China.

The qualitative analysis categorized the answers along five different themes: 1. Evaluation of competition within the society 2. Intensity or prevalence 3. Areas 4. Functions and 5. Negative Consequences. Students have an elaborated view on competition within their society. They believe that competition in the Chinese society is very intensive with a mainly positive or both a positive and negative impact on their society. Very few of the students believe that competition has only negative impact on their society. Within the area of competition students the main fields are: the economy,

the education, work (jobs and positions) and China competing with other nations. In terms of the functions, they attribute to competition they mainly refer to its developing effect, that it develops the country, develops the economy, motivates people, improves the self, and serves the survival of the fittest and selection. When discussing the negative consequences, the students mainly focused on its negative impact on mental health (stress and anxiety), on the decisive role of entrance examination and on immorality (corruption, cheating). (NKFIH- OTKA-K 135963)

Kulcsszavak: competition, areas of competition, functions of competition, negative consequences

Acculturation of adolescents with immigrant background reporting nonsuicidal self-injury: Thematic analysis

Xénia Roszik-Volovik¹, Judit Balázs², Lan Anh Nguyen Luu²

¹Eötvös Loránd University, Faculty of Education and Psychology, Doctoral School of Psychology

²Eötvös Loránd University, Faculty of Education and Psychology

Adolescents with immigrant backgrounds are a group at mental health risk as defined by the World Health Organization. Several studies have shown the negative effects of immigration and the consequent acculturation stress on the mental health of young people. Most of these studies are based on quantitative methods.

Several studies also confirm that nonsuicidal self-injury, although defined as non-suicidal behavior, it is often comorbid with mental disorders and it even increases the risk of suicide.

In this research, we would like to introduce contents that are derived from adolescent acculturation experiences.

We have included Russian language native-speaking adolescents with an immigrant background living in Hungary. In addition to interviewing, questionnaires assessing mental disorders were filled out. The interviews were analyzed by thematic analysis. We have highlighted six interviews in which adolescents reported nonsuicidal self-injury that occurred before and after immigration.

In addition to adolescent age-related themes, social isolation is experienced in the first period after immigration. Contacts with Russian-speaking friends and integration efforts are predominant at this period. The latter is not completely possible due to the lack of Hungarian language. This results in dissatisfaction and sadness as young people feel isolated. In addition, Russian-speaking immigrant adolescents do not feel different from Hungarian-speaking adolescents; Russian immigrant adolescents experience the immigration process with mixed feelings, with negative feelings being amplified in addition to the initial positive changes.

Conclusion: We did a content analysis of interviews of adolescents with immigrant backgrounds who reported nonsuicidal self-injury. The integration process of Russian-speaking immigrant adolescents selected for this study seems to be a difficult time with a considerable amount of stress. Adolescents experience a state of isolation until they achieve integration or assimilation.

Kulcsszavak: acculturation, mental health, adolescents, self-injury

Factors affecting the adaptation of Turkish international students in Hungary, Germany and the USA: A qualitative analysis

Seda Ertürk¹, Lan Anh Nguyen Luu²

¹Eötvös Loránd University, Faculty of Education and Psychology, Doctoral School of Psychology

²Eötvös Loránd University, Faculty of Education and Psychology

Studying abroad provides potential opportunities to international students (Burkholder, 2013); however, moving to a foreign country to study means serious changes and challenges in their lives (Ward, Bochner & Furnham, 2001). Students need to go through an important period of adaptation to the new country, considering cultural, social, emotional, and academic dimensions (Duru & Poyrazli, 2011). This inevitable adaptation process varies depending on students' culture of origin and the host culture (Poyrazli, Kavanaugh, Baker & Al-Timimi, 2004; Yeh & Inose, 2003). Therefore, the purpose of this study is to understand students' adaptation patterns and to investigate the socio-cultural factors that play a crucial role in the adaptation of TIS in Hungary, Germany, and the USA. The investigation in three different countries makes it possible to reveal the host country's culturally-unique effects.

The study involved 12 TIS from the USA, 15 TIS from Hungary, and 15 TIS from Germany. All participants were Turkish-born and had spent their lives in Turkey until they moved to the host country for education. Data were drawn through semi-structured in-depth interviews and analyzed using thematic analysis method of Braun and Clarke (2006).

Overall results suggest that socio-cultural factors and their content might differ according to the host culture. For example, living in a country where the language of education and the official language is different brings extra difficulties such as separation from locals in Hungary. However, while participants in Hungary noted that they experienced low cultural distance as a critical facilitating factor contributing substantially to their adaptation, participants in Germany and the USA indicated that they experienced higher cultural distance as a hindering factor that made their adaptation process harder. Moreover, depending on the past or current political relationships between the host country and Turkey, TIS experienced the different factors affecting the adaptation in the host country. Germany and the USA group pointed out that they faced political tension and Islamophobia as a hindering factor, while the Hungary group elaborated that they confronted the problem of stereotypes against Turks due to the historical link between Turkey and Hungary in their adaptation process. (NKFI-K-120433)

Kulcsszavak: adaptation, acculturation, Turkish international students

Pszichológiai kvalitatív módszerek alkalmazása I.

SZ15

Elnök: **Rácz József** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

Opponens: **Birtalan Ilona Liliána** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

A nemzetközi tudományos munkákban az 1980-as évektől figyelhető meg a kvalitatív pszichológiai módszerek előretörése. A 2000-es évektől, talán pont e növekvő közkeveltségnek köszönhetően, a hagyományos kvalitatív módszerek továbbfejlesztéseire is sor került: a Grounded Theory (GT), az interpretatív fenomenológiai analízis (IPA), a narratív kutatások kiszélesedésének vagyunk tanúi. A kvalitatív módszerekben nem a "kvalitatív" a közös, hanem a világról és az emberről kialakított kép (ontológia) és a tudás megszerzhetőségének kérdése (episztemológia). A kvalitatív pszichológiai kutatások során hipotézisek vagy elméletek kidolgozására törekszünk, és a megismerés útja a kutatásban résztvevők szempontjainak megértése és a tapasztalataiknak adott jelentések megvilágítása. Minél inkább megérteni szeretne egy kutató, annál inkább episztemológiai kontextusban kell gondolkodnia, ami a tudományos közlés szempontjából is megmérettetés.

A kvalitatív módszertanok növekvő ismertsége új kutatási kérdések, új kutatási irányok kijelölését tette lehetővé külföldön, és hazánkban egyaránt. A fejlemények hatására új kutatási terepek nyíltak meg, ahol a kutatók nem pusztán tudományos eredmények elérését célozzák, hanem a környező társadalmi világok jobbítását is (pl. marginalizált csoportok kihangosítása).

A Pszichológiai kvalitatív módszerek alkalmazása szimpózium keretein belül az ELTE PPK Pszichológia Kvalitatív munkacsoport munkái közül kerülnek kutatások bemutatásra. A szimpózium részeit alkotják a kelet-európai, valamint a hazai kutatások összefoglaló áttekintései; a többféle kvalitatív módszer kombinálásának lehetőségeit taglaló interdiszciplináris fogyasztás-jólléti, egészségpszichológiai, valamint a hazai kvalitatív kutatásokhoz klasszikusan köthető drog-kutatások újabb ("trendibb") módszereket alkalmazó eredményei.

Előadások

Kvalitatív módszertani térkép az ELTE PPK pszichológusképzéséről és a Pszichológia Doktori Képzésről

Rácz József - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, Tanácsadás- és Iskolapszichológia Tanszék, Kvalitatív Pszichológia Kutatócsoport

Az ELTE PPK Pszichológiai Intézetében 2011 óta oktatok kvalitatív pszichológiával, illetve kutatómódszertannal kapcsolatos tárgyakat, a pszichológiai BA, MA és doktori képzésben. Korábban az ELTE TÁTK-on oktattam kvalitatív kutatómódszertant (1997-2006) szociológus és szociális munkás hallgatóknak. Az előadásban az ezekkel kapcsolatos tapasztalataim osztom meg.

A Pszichológiai Intézetben folyó képzés során egy kutatási folyamat végig követésére a BA-n és az MA-n a féléves tantárgy keretében nincs lehetőség. Ezért a módszertani alapokra (fenomenológiai és hermeneutikai bevezetés), a kvalitatív paradigma és a főbb kutatási hagyományok bemutatására, valamint egy-egy kutatási irány bemutatására törekszem. A PDI Kvalitatív Pszichológia Modul nagyobb rugalmasságot tesz lehetővé. A kutatási folyamat követésére itt sincs lehetőség, de egy-egy módszer bemutatása és a hozzákapcsolódó elemzés gyakorlása viszont lehetséges. Hangsúlyos a publikációk elkészítése és a céllapok feltérképezése.

A képzés során egy kvalitatív kutatás felépítésének "elméleti" ismertetése történik (kutatási dizájn). Az alkalmazott paradigmák (konstruktivista és posztpozitivisták) és kutatási hagyományok bemutatása (Grounded Theory, narratív kvalitatív pszichológia, diskurzuselemzés, tartalom- és tematikus elemzés, interpretatív fenomenológiai elemzés, netnográfia, esettanulmány, pszichobiográfia). Az előadásban a kurzus oktatása során szerzett tapasztalatokat értékelem. Ezután a PDI képzés speciális jellemzői következnek: a Kvalitatív Pszichológia Modul felépítése (5 egység) és részletezése.

Az előadásban bemutatom a kvalitatív paradigmák, a kutatási hagyományok és irányok "népszerűségét" és fogadtatását a hallgatók körében; a szakdolgozatokkal kapcsolatos tapasztalatokat.

Foglalkozom néhány felmerült problémával: kell-e ragaszkodnunk ahhoz, hogy a GT-vel, mint a kvalitatív kutatások "kályhájától", indulunk? Szükség van-e fenomenológiai filozófiai alapokra (Dan Zahavi sokat vitatott felvetése nyomán). Lehet-e az interjúknál kérdezni? Kell-e a kutatási szövegeket valamilyen szövegelemző eljárással feldolgozni? Szükség van-e tartalomelemző szoftverekre? Hogyan reagálunk a témavezető/opponens "kvantitatív szemléletű" észrevételeire? Van-e minimális mintanagyság?

Végül, a Pszichológiai Intézetbeli oktatást összehasonlítom a TÁTK-n szerzett tapasztalataimmal: utóbbi helyen a kutatási kérdéssel, az interjúvázzlat elkészítésével, majd a terepen folyó munkával, illetve az interjúkészítéssel foglalkoztunk. A Pszichológiai Intézetben a hangsúly a módszertanon és a szövegek "rigorózus" elemzésén, a TÁTK-n pedig a terepkutatáson volt.

Kulcsszavak: kvalitatív kutatás, kvalitatív pszichológia, oktatás módszertan

A terror-fenyegetettség élményvilága és jellemző témái - Az anticipációs trauma helyzet elemzése IPA és TA módszerével

Ziss Mariann - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Kvalitatív Pszichológia Kutatócsoport

Ma Európában a zsidó közösségek fokozott terrorkészültségben élnek. Ebben a készültségi helyzetben a biztonsági intézkedések túlmutatnak a technikai infrastruktúrán és intézkedéseken, megváltoztatva egy közösséghez való tartozás élményét, az ott folytatott párbeszédet - még ha az elővételezett támadás nem is történik meg. Az itt elemzett félig strukturált interjúk ezt a kérdéskört célozzák. Az interjúkat 2 iskolában, a varsói és berlini zsidó iskolákban kerültek felvételre, az iskolák vezetőivel, néhány tanárral, diákkal és szülővel. Összesen 16 interjú került az

elemzésbe. Az interjúk két kvalitatív elemzési módszerrel, interpretatív fenomenológiai elemzéssel (IPA) és tematikus analízissel (TA) való elemzése megvilágítja az anticipátoros trauma helyzetnek az élményvilágát és jellemző témáit ezekben a zsidó közösségekben. Ezekben az iskolákban a biztonsági intézkedések oktatási, vezetési kérdésekre is hatnak, megjelennek a mindennapi élet és az ünnepek rítusaiban. A kutatás az ágensérzet változásait, az extrém helyzet affektív-kognitív jelenségeit közelebbről nyomon követi, valamint törekszik megérteni az állam, a potenciális ellenség, a hitközségek és az iskolák kapcsolatát. Az anticipátoros trauma helyzete elsődlegesen egyértelműen csökkenti az ágensérzetet ezekben az intézményekben, ahol a biztonsági intézkedéseknek már a tervezése, a döntéshozatalba való bevonódás is növeli azt, az adott közösségek értékeire jellemző mintázattal. Ezzel az anticipátoros trauma helyzet a kulturális reprodukció katalizátoraként működik, mely folyamatba az állam, mint partner is bevonódik. A kutatás betekintést enged az IPA és a TA eredményeinek, módszereinek különbségeibe.

Kulcsszavak: anticipátoros trauma, interpretatív fenomenológiai analízis, tematikus analízis

Identitásszerveződés szintetikus kannabinoid termékek használóinál: interpretatív fenomenológiai analízisen alapuló kutatás

Pintér Judit Nóra, Rácz József, Kassai Szilvia - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, Tanácsadás- és Iskolapszichológia Tanszék, Kvalitatív Pszichológia Kutatócsoport

Bevezetés: Az utóbbi években a szintetikus kannabinoid termékek (SZKT) mint új pszichoaktív szerek terjedése és a hatásukban megfigyelt sajátosságok (elsősorban a hatások intenzitása, a hatás kialakulásának gyorsasága és kiszámíthatatlansága) miatt a terápia sok esetben nehézségekbe ütközik. A pszichoaktív szerek okozta függőség esetén az énszerveződésben, illetve az identitásban is változás figyelhető meg (sokszor a "droghasználói én) kialakulásával. A felépülés során ez a droghasználói – "beszennyezett" (Goffman) – én transzformálódik felépülő énné. Az új pszichoaktív szerek okozta pszichés változások esetén nehezen bejósolható az én, illetve az identitás ilyen mértékű átalakulása – részben a csekély számú, ilyen irányú vizsgálat miatt sem. Az én-, illetve az identitás-szerveződésnek a terápia folyamatára is hatása lehet; esetenként gátolhatja a SZKT használók felépülését.

A vizsgálat célja tehát annak feltárása volt, hogy a SZKT használói hogyan értelmezik az élményeiket és hogyan érzélik az identitásukat. Ehhez egy olyan kvalitatív pszichológiai eszközt alkalmaztunk, mely személy-központú megközelítésével alkalmas ennek vizsgálatára, az pedig az interpretatív fenomenológiai analízis.

Minta: a vizsgálati személyek az IPA kutatási elrendezésének megfelelően kerültek kiválasztásra, 6 fő (20-27 év közötti férfi), két drog rehabilitációs intézet kliensei közül. Szerhasználatuk (elsődleges SZKT használat) hossza 2-6 év volt, a vizsgálatot megelőző (legalább) egy hónapban nem használták a szert.

Módszer: a vizsgálati személyek félig-strukturált interjúk során a SZKT használatból származó élményeiket, tapasztalataikat értelmezték. Az interjúkban a szerhasználat

énre és identitásszerveződésre gyakorolt hatását az IPA alapján elemeztük, először a megjelenő témákat összegeztük, majd ezek alapján alakítottuk ki az ún. főtémákat. Eredmények: az elemzés témái és főtémái képezték az eredményeket, itt három főtémát állapítottunk meg. Az arról szóló beszámolókat, hogy a SZKT használói milyenek érzik a szer hatását az “élményszerveződés gyors változása” c. főtémában foglaltuk össze. A második főtémában foglaltuk össze a használók tapasztalatait a “SZKT használat élményének hatásáról az énre és identitásszerveződésre”. A harmadik főtéma pedig az “átváltoztatott én és a szerhasználó én”.

Következtetések: Az élményszerveződés gyorsasága és kiszámíthatatlansága következtében, a szerhasználók tapasztalataikat nem tudják értelmezni, és azoknak kollektív jelentést adni. A traumatizáltak beszámolóira jellemző narratívátlanság figyelhető meg a SZKT használóinak beszámolóiban, melynek következtében egyfajta sajátos traumaként is értelmezhetjük a “leépülés” folyamatát. Ezek a tapasztalatok megakadályozzák a függő identitás kialakulását, majd a felépülés során a “nem szerhasználó, de függő” új identitás létrehozását, ami a terápia szempontjából jelentős akadályt képez.

Kulcsszavak: szintetikus kannabinoid, függőség, identitás, Interpretatív Fenomenológiai Analízis

A COVID-19 által különösen veszélyeztetett krónikus légzőszervi betegek élményvilágának vizsgálata interpretatív fenomenológiai analízissel

Tomán Edina¹, Pintér Judit Nóra², Hargitai Rita³

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, Pszichológiai Doktori Iskola, Tanácsadás- és Iskolapszichológia Tanszék, Kvalitatív Pszichológia Kutatócsoport

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, Tanácsadás- és Iskolapszichológia Tanszék, Kvalitatív Pszichológia Kutatócsoport

³Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Klinikai Pszichológia Tanszék

Háttér: A COVID-19 különösen bizonyos krónikus betegcsoportok számára jelenthet komoly egészségügyi kockázatot. Ezen betegek számára a veszélyeztetettség megélése komoly mentális nehézséget jelenthet. Tudomásunk szerint ez az első vizsgálat, amely a légzőszervi krónikus betegek veszélyeztetettségével kapcsolatos szubjektív tapasztalást helyezi előtérbe hermeneutikai-fenomenológiai módszerrel vizsgálva.

Célkitűzés: Kutatásunkban a COVID-19 súlyos szövődményei által különösen veszélyeztetett krónikus légzőszervi betegek szubjektív élményvilágát vizsgáljuk kvalitatív módszerrel: arra szeretnénk választ kapni, hogy a veszélyeztetettség megélése hogyan hat a krónikus légzőszervi betegekre. Látni szeretnénk a betegekben a világjárvány hatására végbemenő esetleges identitás-változásokat: azt,

hogyan látták önmagukat és hogyan éltek meg alapbetegségüket a járvány kitörése előtt, és hogyan látják mindezeket a történetek hatására.

Módszer: Kérdéseink megválaszolására az Interpretatív fenomenológiai analízis módszerét alkalmazzuk (IPA), amelynek során a COVID-19 súlyos szövődményei által veszélyeztetett krónikus légzőszervi betegekkel készítünk félig strukturált interjúkat, amelyeket az átiratok elkészülte után az IPA hermeneutikai-fenomenológiai módszerével elemzünk. A betegek toborzása a közösségi média felületein történik.

Eredmények: Vizsgálatunk – az adatok IPA módszerrel történő elemzése jelenleg is folyamatban van. Az előadás részletesen tárgyalja azokat az azonosított identitás kategóriákat és kibontakozó témákat, amelyek jelen helyzetben ezeknek a betegeknek az életét - aktuális nehézségeiket, megküzdési módjaikat és érzelmi állapotukat meghatározhatják, ezen jelenségek mélyebb megismerése által pedig életminőségüket formálhatják.

Kulcsszavak: interpretatív fenomenológiai analízis, COVID-19, interjúelemzés, veszélyeztetettség, kvalitatív pszichológiai kutatás

Stressz és kiégés a tanári hivatásban: összefüggések, beavatkozási lehetőségek

SZ16

Elnök: **Juhász Ágnes** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

Opponens: **Jármí Éva** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

A kiégés jelentős probléma a segítő szakmákban, azon belül a tanároknál különösen, hiszen több kutatás eredményei szerint a tanárok kiégettsége a diákokra is negatív hatással van (Shen et al., 2015).

Fontos tehát a kiégettséggel, a kiégés hátterében álló egyéni és szervezeti tényezőkkel, illetve ezekkel összefüggésben a megelőzési, kezelési lehetőségekkel foglalkoznunk nemcsak a gyakorló illetve a jövőd tanárok, hanem az általuk tanított nemzedékek egészségének védelme érdekében is.

Stressz és kiégés egymással szorosan összefüggő témák, hiszen a kiégés tekinthető a krónikus, kezeletlen stressz következményének is (Maslach, Schaufeli, & Leiter, 2001). A túl magas munkahelyi stressz, a nagyon magas elvárások, illetve ezzel párhuzamosan a nem megfelelő stresszkezelési, megküzdési módszerek veszélyeztetetté tesznek a kiégettségre. Mit tehetünk a folyamat megakadályozására? Melyek a lehetséges beavatkozási pontok és módszerek? Milyen hatásai vannak a beavatkozásoknak, melyek ezek főbb kihívásai?

Ilyen és ehhez hasonló kérdésekre keressük a választ ebben a szimpóziumban.

A szimpózium négy előadásában a stressz és a kiégés témáját járjuk körül tanárok és iskolai dolgozók, illetve egészségfejlesztő tanár szakos hallgatók körében.

Holecz Anita és Gáspár Mihály előadásukban azt vizsgálják, hogy milyen megküzdési módszereket használnak jellemzően az egészségfejlesztő tanárszakos hallgatók. Tekintve, hogy több vizsgálat szerint (pl. Kissné, 2009) a pályakezdő pedagógusok veszélyeztetettebbek a kiégettségre, mint a régóta a pályán levők, ezért kulcsfontosságú lehet az egyetemi képzésben résztvevő hallgatók stresszkezelési módszereinek megismerése, hiszen az későbbi intervenciók megtervezésének alapja lehet.

Szabó Éva és Jagodics Balázs előadása azt vizsgálja, milyen munkahelyi stressztényezők függnek össze leginkább pedagógusok körében a kiégéssel, ami szintén fontos a prevenciók lehetőségei kontextusában.

A szimpózium további két előadása egy longitudinális, kontrollcsoportos kiégés megelőző kutatás első eredményeiből ad ízelítőt. A kutatás célja az volt, hogy egymással összevetve vizsgálja meg után követéses módszerrel a különböző kiégés megelőző beavatkozási formák, módszerek hatékonyságát: az egyénre fókuszáló, a szervezetre fókuszáló, a kombinált és a komplex szervezeti fókuszú beavatkozásokat hasonlították össze egymással, illetve a kontrollcsoporttal öt budapesti általános iskola körében. A még folyamatban lévő kutatás első eredményei szintén segítségünkre lehetnek a későbbi beavatkozások, prevenciók lehetőségei megtervezésében, előkészítésében.

Előadások

Szervezeti fókuszú beavatkozási lehetőségek a tanári kiégés megelőzésében

Juhász Ágnes¹, Szigeti Réka², Balázs Noémi², Bikfalvi Réka³

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola

³Lélekkel az Egészségért Alapítvány

Számos vizsgálat igazolta már a tanári munkában a kiégés gyakori előfordulását. Egy 2015-ös, egész Európára kiterjedő kutatás szerint (Schaufeli, 2018) Európában a kiégés előfordulása 4 és 25 százalék között változik. Magyarország Európán belül a középmezőnybe tartozik kiégés szempontjából, itt a kiégés előfordulása ugyanazon felmérés szerint 9,7%.

A kiégés megelőzésére, kezelésére számos beavatkozási forma látott napvilágot. Ezek többsége az egyént teszi fókuszába, az egyént szeretné a munkahelyi stresszorokkal szemben ellenállóbbá tenni. Ha feltételezzük, hogy a kiégés a kezeletlen, megoldatlan munkahelyi stressz következménye (Maslach, Schaufeli, & Leiter, 2001), akkor logikus lépés az egyén ellenállóképességét növelni. A másik út, magukat a munkahelyi stressztényezőket csökkenteni, ami a szervezeti fókuszú egészségfejlesztő, stresszkezelő beavatkozások célja.

Jelen kutatásban egy budapesti általános iskolában végeztünk egy éven át egy komplex szervezeti fókuszú kiégés megelőző beavatkozást. Ez a kutatás egy nagyobb, öt iskolára kiterjedő kiégés megelőző kutatás részét képezi. Az itt bemutatott szervezeti fókuszú beavatkozás főbb részei: négy ülésből álló fókuszcsoport az összes dolgozó részvételével, a fókuszcsoportok által kiválasztott készségeket fejlesztő tréningek, négy alkalmas akciócsoport ülések önként jelentkező dolgozók részvételével, vezetői team coaching.

A beavatkozás sikerességét olyan mutatók vizsgálatával kívántuk lemérni, mint a pszicho-szociális kockázatok, kiégés, átélt stressz, szervezeti elkötelezettség, jól-lét, egészségi panaszok, szubjektív egészségi állapot, valamint az iskola iránti attitűd.

Kontrollcsoportként két másik iskola adatait használtuk, ahol egyéni fókuszú beavatkozás zajlott, illetve várólistán voltak.

A kutatásban 34 fő vett részt, a kontrollcsoportok 29 és 37 fősek voltak.

Az előadásban részletesen bemutatjuk a szervezeti fókuszú beavatkozás lépéseit, feltételeit, nehézségeit, kezdeti (jelenleg feldolgozás alatt álló) eredményeit.

Kulcsszavak: tanári kiégés, szervezeti fókuszú beavatkozás, stressz, attitűdök

A tanári munkát nehezítő tényezők és azok kontrollálhatóságának kapcsolata a kiégéssel

Szabó Éva, Jagodics Balázs - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

A tanári munka mára már az egyik leginkább kiégés veszélyeztetett pályák közé tartozik (Kalimo & Hakanen, 2000). A változó és egyre nehezedő munkakörülmények és szabályok és elvárások egyre növekvő stresszt jelentenek a pedagógusok számára. A munkahelyi tényezők és a kiégés kapcsolatát számos kutatás megerősítette (Demerouti, Bakker, Nachreiner, & Schaufeli, 2001; Lubinski, 2015; Paksi és mtsi, 2015; Szabó & Jagodics, 2016). A legtöbb modell hangsúlyozza a munkahelyi nehézségek szerepét, ugyanakkor a legtöbb kutatás elméleti előfeltételek és nem kvalitatív feltáró kutatás alapján hozta létre azon tényezők listáját, melyet később összefüggésbe hoz a kiégetség mértékével. Kutatásunkban 605 fő pedagógus vett részt. Egy olyan problémalistát, kaptak, amelyet korábbi 290 főből álló pedagógus mintán végzett kvalitatív kutatás eredményeként tartalomelemzésére (AGA) építve hoztunk létre. Az így kialakított kérdőívben 38 stresszforrás került be, amelyek esetében Likert típusú skálán jelölték, hogy az adott stresszort mennyire érzik súlyosnak, akadályozónak az életükben, valamint, hogy milyen mértékben érzik befolyásolhatónak, kontrollálhatónak azokat. Az így kialakult értékeket összevetettük a kiégés (Szabó, Jagodics, 2014) mértékével.

Az eredmények azt mutatják, hogy a nehézségek ezen a mintán négy fő komponensbe rendeződnek (diákokkal kapcsolatos nehézségek, a vezetővel és kollégákkal kapcsolatos problémák, a túlzott munkahelyi követelmények, valamint a saját kimerültségük). A legsúlyosabb stresszforrást a túlzott munkahelyi követelmények jelentik. Mind a négy komponens szignifikáns kapcsolatban áll a kiégéssel, a legerősebb pozitív korrelációt a kimerülés és kiégés között találtunk ($r(605) = 0,630$; $p < 0,001$). A regressziós elemzés eredménye szerint a stresszforrások közül a diákokkal kapcsolatos nehézségek, a vezetővel kapcsolatos problémák és a kimerültség pozitívan jósolja be a kiégést, az életkor pedig negatívan. ($R^2 = 0,45$; $F(595) = 98,0$; $p < 0,001$). A kontroll mértéke nem áll egyértelmű összefüggésben a kiégéssel. Ugyanakkor súlyosság és kontrollálhatóság együttes hatása már kimutatható. Az előadás keretében bemutatjuk a kvalitatív és a kvantitatív vizsgálat főbb eredményeit, és értelmezzük azt a kiégés prevenció kontextusában.

Kulcsszavak: kiégés, nehézségek, stressz, kimerültség, észlelt kontroll

Egészségfejlesztő tanár szakos hallgatók stresszteli élethelyzetekkel való megküzdésének jellemzői retrospektív önreflexióik tükrében

Holecz Anita¹, Gáspár Mihály¹

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pedagógiai Pszichológiai Intézet, Szombathely

Az előadás témáját az egészségfejlesztő tanár szakos hallgatók Stresszkezelési technikák kurzusához készített szemináriumi dolgozatainak elemzése adja. A

hallgatók képzésük korábbi félévében már az Egészségpszichológia tantárgy keretében tanulták a stressz és a megküzdés témájának elméletét, jelen kurzuson a saját élmények retrospektív önelemzése volt a feladat, az átélt stresszhelyzeteik és az elméleti ismereteik összekapcsolását vártuk tőlük. A feladat megengedő volt olyan szempontból, hogy ők dönthettek, milyen arányban töltik meg elmélettel a dolgozatukat, és milyen arányban, mélységben említenek saját élethelyzetet, annak analizálását. Mivel a hallgatók jelentős aránya a vártnál mélyebben involválódott, értékes elemzéseiket szakmai és tanítási-módszertani szempontból is érdemesnek láttuk elemezni.

Vizsgálatunkban 59 egészségfejlesztő szakos hallgató szemináriumi dolgozatának többszemponútú tartalomelemzése szerepel. A mintát 26 nő és 33 férfi adja, mindannyian levelező tagozatos hallgatók, akik az MA képzés II. félévében készítették el jelen munkájukat. Szakos megoszlásukat tekintve 52 fő testnevelés-egészségfejlesztés szakpárban végezte tanulmányait, csak heten végeztek más szakpárral (angol, pedagógia, egyszakos egészségfejlesztő). Vizsgáltuk az említett stresszhelyzetek számát, típusát, mélységét, valamint a közvetetten bemutatott vagy direkte említett elhárító mechanizmusokat, és megküzdési stratégiákat is górcső alá vettük, mennyiségi és minőségi mutatók alapján.

Eredményeink alapján a retrospektív önreflexiók három csoportba sorolhatók aszerint, hogy milyen mértékű a hallgatók feladathoz kötődő személyes involváltsága. 8% egyáltalán nem vonódott be, ők csak elméleti szinten kezelték a feladatot. 39%-uk részben involválódott, ami azt jelenti, hogy többféle stresszhelyzetet és megküzdési technikát említ, de azokat felszínesen elemzi, a két területet nem kapcsolja össze. 53%-a a hallgatóknak mély involváltsággal jellemezhető, legfeljebb két stresszhelyzet részletes elemzése során coping stratégiáikat magas szakmai tudatossággal gondolják végig és kapcsolják a szituációkhoz, konklúziójuk előremutató, proaktív jellemzőket tartalmaz. A hallgatók a stresszhelyzeteik és copingjaik azonosítása során sokféle teoretikus keretet mozgósítanak, vállalják adaptív és maladaptív stratégiáikat egyaránt. Megküzdési mintázataikban a szocializáció során tanult értékrend és a szignifikáns modellek hatásai tetten érhetők, azok felülírásában nyújthat segítséget a szakmai, elméleti ismeret, a külső szakmai segítség eredményeink szerint, de nagyon jelentős szempont a probléma súlya is. Elemzéseinkből arra is következtethetünk, hogy az elméleti ismeretek ilyen módon történő tudatosítása segíti a megküzdési képességeik további fejlődését is.

A tanári kiégés alakulásának vizsgálata a tanév során kiégésmegelőző csoportos foglalkozások tükrében budapesti általános iskolákban

Szigeti Réka¹, Balázs Noémi¹, Bikfalvi Réka², Juhász Ágnes³, Urbán Róbert³

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola

²Lélekkel az Egészségért Alapítvány

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A kutatás célja: A kiégés előfordulása egyre gyakoribb a humán szakmákban dolgozók körében. A pedagógushivatás az utóbbi évtizedek kutatásai szerint kimagasló

kockázatú foglalkozásnak bizonyult, ami rámutat a prevenciós programok fontosságára.

Jelen kutatás általános iskolai tanárok kiégését vizsgálja hosszmetzeti keretben, összevetve a változásokat a Lélekkel az Egészségért Alapítvány által kidolgozott intervenciós elemeinek hatásával, amelyek a tanári stressz kezelését és a kiégés megelőzését célozzák.

A vizsgálat hatékonyságmérés, amelyben feltételezzük, hogy a komplexebb beavatkozást kapó tanároknak szignifikánsan javulnak a kiégéssel kapcsolatos mutatóik. Másik feltételezésünk, hogy a tanárok stressz-szintje összefügg a gyerekek stressz szintjével.

Vizsgálat

A kutatás a 4 iskolában az intervenció egyes elemeit eltérő elrendezésben valósítja meg, annak érdekében, hogy az egyes elemek hatása külön-külön és együttesen is vizsgálható legyen. A kutatás célja továbbá, hogy vizsgálja az esetleges közvetett hatást a résztvevő tanárok által tanított felső tagozatos osztályokból (5-8. évfolyam) évfolyamonként véletlenszerűen kiválasztott két-két osztály tanulói mintáján. A három tanéven át tartó programból jelen vizsgálat az első év adataira és összefüggéseire koncentrálnak.

A vizsgálatban résztvevő iskolák elérhetőségi mintavétel útján került kiválasztásra. Összesen 197 tanár és 576 gyerek vett részt a vizsgálatban.

A tanárok kérdőívcsomagjában felmértük a demográfiai és munkával kapcsolatos jellemzőket is. A kiégéssel kapcsolatban álló stressz mértékét az Észlelt stressz kérdőívvel mértük, míg a kiégést a saját Kiégés folyamat kérdőívünkkel. A kiégéssel összefüggésben felmértük a jól-lét szintjét a WBI-5 kérdőívvel, és az önjellemzős egészségi állapotot, kilenc szubjektív egészségi panasz előfordulását valamint az általános énhatékonyságot. Ezen kívül a Kiégés-megelőző viselkedések, szokások gyakoriságát is mértük a jelen vizsgálatához összeállított kérdőívvel. A gyerekeknél az Adolescent Stress Questionnaire-rel (ASQ) mértük a stressz szintjét, amelyet a jelen kutatás során adaptáltunk magyarra.

Az adatok feldolgozás alatt állnak, az előzetes eredmények alapján azt láthatjuk, hogy az észlelt stressz erőteljesen emelkedik a tanév előrehaladtával, amely hatás erősebbnek mutatkozik a prevenciós foglalkozások hatásánál.

Kulcsszavak: kiégés folyamat, iskolai stressz, tanári kiégés, kiégésmegelőzés, hosszmetzeti vizsgálat

Pozitív fejlődés és pszichológiai jóllét - Mivel járulhatnak hozzá ezek a megközelítések a serdülő- és felnőttkori fejlődés megértéséhez?

SZ18

Elnök: **Jámbori Szilvia** – Szegedi Tudományegyetem

Opponens: **N. Kollár Katalin** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

A szimpóziumban olyan kutatási eredményeket mutatunk be, amelyek a pozitív pszichológia és a pozitív fiatalkori fejlődés szemléleti keretét alkalmazták, illetve az ezekhez kapcsolható pszichológiai konstruktumokat vizsgálták meg.

A pozitív fiatalkori fejlődés és a pozitív pszichológia kulcsfogalmaként megjelenő pszichológiai jóllét gondolata a korábbi pszichológiai elméletek és megközelítések sajátos integrációjaként alakult ki az ezredforduló környékén (Ryff, 1989, Benson és mtsai, 2006, Seligman 2008). A két megközelítés számos szempontból rokon vonásokat tükröz. Mindkettőnél központi szerepet kap a különböző pszichés erősségek, a karaktererősségek és erények, vagyis a fejlődést pozitív irányba vivő pszichés jellemzők feltárása. A patológia megértése helyett a sikeres fejlődés került a két elmélet középpontjába, és ez magával hozta a kiteljesedés, önmegvalósítás, illetve kibontakozás céljának és lehetőségének megfogalmazását (Larson, 2000, Lerner és mtsai, 2005, Seligman, 2008, 2011). Az egyéni fejlődést mindkét megközelítés társas környezeti kontextusba helyezve írja le, amelyben az egyén és a környezete kölcsönösen befolyásolják, fejlesztik egymást (Keyes, 2002, Lerner és mtsai, 2005). A két rendszerszemléletű megközelítés gyakorlati alkalmazása és kutatási eredményei ugyanakkor a prevenció és intervenció tudományterülete számára is új szempontokat adott.

A szimpózium első előadása a pozitív fiatalkori fejlődés mérésére szolgáló PYD kérdőív első, serdülők körében végzett mérési eredményeit mutatja be, amelynek során a pozitív fejlődési mutatók és az élettél való elégedettség kapcsolatára, valamint a különböző serdülőkori fejlődési szakaszok határait is fény derül. A második előadás a tanárok által észlelt iskolai szervezeti légkör és a tanárok, diákok jólléte, valamint a tanulók által észlelt tanítási klíma összefüggéseit mutatja be. A harmadik előadás a karaktererősségek és a PERMA jóllét-modell kapcsolatát részletezi felnőttek körében egy olyan vizsgálat keretén belül, amelyben a VIA-IS-M kérdőív is validálásra került. Végül a negyedik előadás témája a serdülő- és felnőttkori mentalizáció színvonala, ami a pozitív fiatalkori fejlődés és a pszichológiai jóllét szempontjából is fontos szociális-kognitív funkcióként értelmezhető. A mentalizáció pszichés jólléttel kapcsolatos korrelátumaiba nyújt betekintést az előadás.

Előadások

A pozitív fiatalkori fejlődés vizsgálata az élettél való elégedettség, az élet értelme és szubjektív jóllét kognitív és érzelmi összetevője tükrében

Jámbori Szilvia¹, Kőrössy Judit¹

¹Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

A pozitív fiatalkori fejlődés (positive youth development, PYD) elmélete azt hangsúlyozza, hogy a serdülőkori fejlődési potenciál, a kapacitások és képességek megértése és fejlesztése a legfontosabb feladata a tudományos kutatásoknak és az intervenciók gyakorlatnak (Damon, 2004). Ez az elmélet és gyakorlat hozzájárulhat, hogy az egészséges, kompetens és boldog serdülőből elégedett és produktív felnőtt váljon a fejlődési lehetőségek kibontakozása során (Roth és Brooks-Gunn, 2003).

Kutatásunk célja a pozitív fiatalkori fejlődés 5 komponensének (kompetencia, önbizalom, gondoskodás, kapcsolatok, jellem) mérésére szolgáló PYD kérdőív rövid verziójának kipróbálása volt, illetve kapcsolatának kimutatása az étellel való elégedettség, az élet értelme és a pozitív-negatív érzelmi állapotok megjelenésével. A vizsgálatban összesen 316 középiskolás diák vett részt (Nfiú=132 Nlány=184, 14-20 évesek, Átlagéletkor=16,77 év). A középiskolások – a háttérkérdőíven kívül – négy kérdőívet töltöttek ki: a PYD rövid verzióját (Geldhof és mtsai, 2014), az Élettel való Elégedettség Skálát (Satisfaction with Life Scale, SWLS, Diener, Emmons, Larsen & Griffin, 1985, magyar változat: SWLS-H, Martos és mtsai, 2014), az Élet Értelme Kérdőívet (Meaning in Life Questionnaire, Steger, Frazier, Oishi és Kaler, 2006, magyar változat: MLQ-H, Martos és Konkoly-Thege, 2012) és a Pozitív és Negatív Affektivitás Skála (PANAS) rövidített változatát (Gyollai, Simor, Ágoston és Demetrovics, 2011).

Eredményeink szerint a kutatásunkban használt PYD kérdőív rövid verziója megfelelő pszichometriai mutatókkal rendelkezett (Cronbach alfa:0,74-0,85) és alkalmas további vizsgálatokban való használatra.

Életkori különbség tekintetében a 18-20 éves korcsoport a több megélt negatív érzelmi állapot ellenére is magasabb mértékű önbizalomról és kompetenciáról számolt be, mint a 14-17 éves korosztály. Jelentős nemi különbséget is tapasztaltunk, amely szerint a fiúknál magasabb étellel való elégedettséget, az élet értelmének megélését és a pozitív fiatalkori fejlődés önbizalom és kompetencia dimenziójában is magasabb értéket kaptunk.

Az eredményeink jól tükrözik még az iskolai teljesítmény szubjektív megítélésnek jelentős hatását más nem kognitív tényezőkre is, mint például az affektív tényezők, társas viszonyok, kapcsolatok. Különbséget tapasztaltunk a fiatalabb és idősebb korcsoport között elsősorban az élet értelmének keresése és megélése faktor meghatározó szerepének azonosításában. Elemzéseink rávilágítottak a serdülőkori változások és világszemlélet kezdeti különbségeire, amelyben az élet értelmének a keresése és megélése sokkal jelentősebb, és meghatározza a társas kapcsolatok megítélését és az önmagukkal kapcsolatos elégedettségük mértékét.

Kulcsszavak: pozitív fiatalkori fejlődés, élet értelmének megélése és keresése, pozitív-negatív érzelmi állapotok

A tanárok és tanulók jóllétének összefüggései az észlelt iskolai szervezeti légkör függvényében

Fodor Szilvia¹, Tömöri Lilla², Máth János²

¹Debreceni Egyetem, Eötvös Loránd Tudományegyetem

²Debreceni Egyetem

A pozitív pszichológia egyik fontos kérdése az egyéni jóllét támogatása mellett a pozitív légkörű intézmények jellemzőinek feltárása és a támogató szervezeti légkör kialakítása. Az iskolák, mint a fejlődésért felelős szervezetek különösképp fontos kutatási terület lehet mind a tanulók, mind a tanárok jólléte szempontjából. A szervezetpszichológiai vizsgálatok eddig elsősorban vállalati környezetben tárták fel

a szervezeti jellemzők és a jóllét összefüggéseit (Warr és Nielsen, 2018), az iskolákra mint szervezetekre kevés figyelem irányult (Aldridge és mtsi, 2015). Kutatásunk erre a hiányra reflektálva azt célozza, hogy feltárja a tanárok által észlelt iskolaszervezeti légkör és a tanárok, diákok jólléte, valamint a tanulók által észlelt tanítási klíma összefüggéseit.

A vizsgálatban összesen 179 középiskolás diák (14-18 évesek, átlagéletkor=16,35) és 23 tanár (35-64 év közöttiek) vett részt. A diákok három kérdőívet töltöttek ki: a jóllét vizsgálatát az EPOCH-H (Láng, 2019) kérdőívvel végeztük, emellett az Iskolai Kreatív Klíma Kérdőívet (Péter-Szarka, Tímár és Balázs, 2015), a HA7 Hangulati Arcskálát (Bóné, Ittész, Martos és Dávid, 2014) használtuk, valamint a tanulmányi eredményeket gyűjtöttük össze. A tanárok három kérdőívet töltöttek ki: a jóllét vizsgálatára a Munkahelyi Jóllét Kérdőívet (Kun, Gerákné Krasz és Balogh, 2017) és a HA7 Hangulati Arcskálát (Bóné, Ittész, Martos és Dávid, 2014), a szervezeti jellemzők vizsgálatára az Iskolai Szervezeti Egészség Kérdőívet (Hart, Wearing, Conn, Carter és Dingle, 2000) használtuk.

A jóllét összetevői közül a tanároknál az Értelem, jelentés, a tanulók esetében a Kapcsolódás dimenziója volt a legmagasabb. Hirearchikus regressziószámítást végezve megállapítottuk továbbá, hogy a tanárok által észlelt iskolaszervezeti tényezők és a diákok jóllétének a Kitartás ($p=0,013$) és Kapcsolódás ($p=0,038$) dimenziói között szignifikáns kapcsolat van, valamint a tanárok Hangulati Arcskála eredménye is szoros kapcsolatot mutat a diákok bizonyos jóllét-elemeivel. A tanulmányi eredmények és a diákok jóllétének az összefüggéseit vizsgálva azt találtuk, hogy az érdemjegyek a Kitartás ($r=0,280$, $p=0,040$) és az összpontszámot jelentő Jóllét ($p=0,049$) dimenziókkal járnak együtt, ennél erősebb az összefüggés az alapvető tárgyak (magyar, matematika, történelem) és a tanulói jóllét vonatkozásában. Kutatásunk rámutat, hogy az iskola szervezeti jellemzői összefüggésben állnak a tanulói jólléttel, a tanulói jóllét egyes aspektusai pedig a tanulmányi teljesítménnyel. Ez alapján azt fogalmazhatjuk meg, hogy az iskolai jóllét és a teljesítmény kérdését érdemes az egyéni jellemzők mellett az iskolai szervezetpszichológiai sajátosságokkal összefüggésben is vizsgálni, rendszerszemléletben megközelíteni, valamint ilyen irányú intervenciókat tervezni.

Kulcsszavak: iskolai szervezet, klíma, tanárok, jóllét, teljesítmény

Az erősségek, mint a jóllét alapjai: a VIA karaktererősségek és a PERMA jóllét-elemek összefüggései

Molnár Adrienn¹, Fodor Szilvia²

¹Debreceni Egyetem

²Debreceni Egyetem, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A karaktererősségek és erények (Values in action, VIA) rendszerének létrehozása Peterson és Seligman (2004) nevéhez fűződik, ami a pozitív pszichológia egyik leglényegesebb fogalmává vált. A VIA keretrendszerében hat egyetemes erényt és ezen belül 24 erősséget azonosítottak, ez a rendszerezés pedig lehetővé teszi, hogy operacionalizálni és mérni tudjuk az erősségeket és megértsük az egyén

erősségeinek az egyedi mintázatát. A Martin Seligman (2011) által kidolgozott PERMA jóllét-modell a pozitív pszichológia egy másik népszerű fogalma, mely a jóllét öt összetevőjét határozza meg: a Pozitív érzelmek, Elmélyülés, Pozitív kapcsolatok, Értelme és Teljesítmény dimenzióit. Bár önmagában egyik elem sem határozza meg a jóllétet, azok a jóllét alkotórészeink tekinthetők, illetve egymástól függetlenül definiálhatóak és mérhetőek. A jóllétet meghatározó tényezők között erőteljesen megjelenik az erősségek használata: több vizsgálat is alátámasztja a karaktererősségek kapcsolatát a jólléttel (pl.: Wagner és mtsai, 2019; Gardner és mtsai, 2019). Kutatásunk fő célja ehhez kapcsolódik: feltárni a karaktererősségek és a jóllét összefüggéseit.

Hazánkban eddig kevés kutatás született a karaktererősségekkel kapcsolatban, mivel nem állt rendelkezésre az erősségek mérésére szolgáló valid magyar mérőeszköz. Így vizsgálatunk első lépése a VIA-IS-M (McGrath, 2019) 96 itemes, 24 alskálából álló, karaktererősséget felmérő kérdőív magyar nyelvű adaptációja volt. A vizsgálat második részében a célunk a karaktererősségek és a különböző jóllét-összetevők kapcsolatának részletes elemzése volt. A vizsgálatban 1221 fő felnőtt vett részt (átlagéletkor=38,8 év), a résztvevőket online felületeken értük el. Mérőeszközeink a VIA-IS-M karaktererősségeket mérő kérdőív magyar verziója mellett a PERMA Profil kérdőív (Butler és Kern, 2016) valamint a Hála Kérdőív (GQ-6-H) (Martos és mtsai, 2015) volt.

Az eredmények alapján a VIA-IS-M kérdőív alskálái nagyrészt megfelelően működnek azonban módosítások és további vizsgálatok szükségesek, mivel néhány alskála megbízhatósága nem bizonyult kielégítőnek (Alázatosság $\alpha=0.5$; Hála $\alpha=0.53$). Ezeket az alskálákat kihagytuk a további elemzésekből. A jóllét és a karaktererősségek kapcsolatának a feltárására először korrelációs elemzéseket, majd mind az öt jóllétkomponensre lineáris regresszióanalízist végeztünk. A karaktererősségek közül a Remény ($r=0.5-0.73$) és a Vitalitás ($r=0.39-0.63$) mutatott a jóllét minden elemével szoros kapcsolatot. Az elemzések rávilágítanak arra, hogy bizonyos karaktererősségek és a jóllét kapcsolatban állnak egymással, ez az eredmény pedig a jóllét növelésére szolgáló erősségfókuszú intervenciók alapjául szolgálhat.

Kulcsszavak: karaktererősségek, VIA erények, jóllét, PERMA modell, kérdőív

A mentalizáció színvonala az észlelt szülői bánásmód, a kötődési stílus és az önértékelés tükrében

Szél Erzsébet¹, Szabó Éva²

¹Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola, Pszichológia Doktori program

²Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

A mentalizáció jellegzetességeinek hazai kutatása az utóbbi évek eredményeire alapulnak, fejlődési aspektusait elsősorban a tudatelmélet szemléletében vizsgálták (Kiss & Jakab, 2010; Gál és mtsai, 2014, Gál 2015) A mentalizálás mint konceptuális

keretrendszer a szociális-kognitív funkciók gyűjtőfogalmaként is értelmezhető, ugyanakkor kötődéseméleti beágyazottságú (Allen, Fonagy és Bateman, 2011; Fonagy és Luyten, 2012). Jelen vizsgálat célja a mentalizáló kapacitás összefüggéseinek vizsgálata kötődéseméleti perspektíva és az önértékelés együttes bevonásával. A kutatás 187 fő részvételével zajlott (15-51 év, átlag: 25,7±12,5, nő: 74%). A mentalizáció mérésére a Reflektív funkció kérdőívet (RFQ, Szél és Szabó, 2021) alkalmaztuk, az észlelt szülői bánásmód vizsgálata az Észlelt szülői bánásmód kérdőívvel történt (H-PBI, Tóth és Gervai, 1999), a kötődési mintázatot a Kötődési stílus kérdőívvel (ASQ-H, Hámori és mtsai, 2016), az önértékelést a Rosenberg-féle önértékelési skála alternatív fordításának (Sallay és mtsai, 2014) alkalmazásával vizsgáltuk. Eredményeink alapján szerető-törődőnek észlelt anyai bánásmód és a mentalizáló kapacitás között pozitív összefüggés igazolható, és negatív irányú együttjárás figyelhető meg a kontrolláló anyai magatartással. Az észlelt apai bánásmód tekintetében a szerető-törődő nevelés kapcsolatban áll a gyermek mentalizációjának színvonalával, azonban a túlvédő és kontrolláló apai magatartás tekintetében ez az összefüggés nem mutatható ki. Eredményeink megegyeznek az anyai gondoskodás jelentőségét alátámasztó korábbi szakirodalmi adatokkal. A mentalizáció színvonala összefügg a kapcsolatokban megélt kötődés minőségével is: statisztikai elemzéseink mentalizáció és a kötődési kapcsolat fontosságával pozitív együttjárást igazoltak és előzetes hipotéziseinknek megfelelően a mentalizáló kapacitás negatív irányú kapcsolata jelent meg a kapcsolatokban megélt ambivalencia, távolítás és önleértékelés színvonalával. Az önértékelés és mentalizáció viszonylatában is igazolódott az előzetesen feltételezett pozitív irányú együttjárás. Eredményeink összhangban állnak a nemzetközi kutatási adatokkal, vizsgálatunk a Reflektív funkció kérdőív érvényességét és megbízhatóságát támasztja alá.

Kulcsszavak: mentalizáció, reflektív funkció, kötődési stílus, önértékelés

Csoport, változás, identitás

SZ18

Elnök: **Kiss Paszkál** – Károli Gáspár Református Egyetem

Opponens: **Szumner Csaba** – Károli Gáspár Református Egyetem

A szociális identitás elmélete adottként fogadja el a csoportok létét, ám a csoportok változnak is, ahogy a tagjaik viszonya is alakul a csoporthoz, társadalmi kategóriához. Szimpóziumunk a néhány éve zajló kutatási projektünk aktuális eredményeit foglalja össze egy-egy a társadalmi identitást fókuszba állítva. Különböző területeken vizsgáljuk az identitás személyes alakításának és a csoport általi közös formálásának összefüggéseit.

Első előadásunkban a karrierváltást a szakmai identitás alakulásának fordulópontjaként vizsgáljuk a szervezeti elkötelezettség, személyes motivációk hátterén, hogy beleillesszük azt a szakmai életút kurrens modelljeibe és kiegészítsük ezeket a szociális identitás dimenziójával. Az eredményeink azt mutatják, hogy külső motiváció és belső tényezők egyaránt megkülönböztetik a karrierváltókat a

szakmájuknál maradéktól. A szakmai identitás vizsgálatához jól kapcsolódik a vállalkozóvá válás nyomon követése. Második előadásunkban a társadalmi vállalkozók útját vizsgáljuk a rájuk jellemző két összetevő, a másoknak nyújtott segítség és a vállalkozói célok kettős meghatározottságában. Arra vagyunk kíváncsiak, hogy ez a két összetevő megkülönbözteti-e őket a munkavállalóktól és a hagyományos szellemű vállalkozóktól. A kvantitatív elemzéssel elkülönített típusok kirajzolhatják az összetevők megjelenésével a társadalmi vállalkozóvá válás lehetséges útját, amit kvalitatív vizsgálatnál narratív ívében is vizsgálunk második lépésben. A sporthoz való viszonyt, főként profi sportolóknál, párhuzamba állíthatjuk a szakmai identitással, míg a szervezeti azonosulás a sportegyesülethez való viszonyban jelenhet meg. Ma még nem szokványos, de kézenfekvő a sport szervezeti lélektani vizsgálata. Harmadik előadásunkban a sportolói identitást alakító tényezők közül a profik és amatőrök közötti különbséget, illetve a sportolói életút hatását mutatjuk be. Negyedik előadásunk a generációs identitást vizsgálja azáltal, hogy egy generáció értékeinek alakulását követi nyomon több évtizeden keresztül. A politikai szocializáció elméletei szerint a fiatal felnőttkor kulcsfontosságú a személyre jellemző alapvető értékek kialakulásában. Kérdés, hogy a kilencvenes évek fiataljai mennyiben őrzik meg a rendszerváltozásban kialakult politikai nézeteiket és milyen mértékben változtatják meg azokat. Hogyan alakul egy generáció a rá jellemző politikai nézetek alapján, ahogy maga is új életszakaszokba lép, és folyamatosan változó társadalmi közegben fogalmazza meg, hogy mi fontos számára. Az előadás nemzetközi összehasonlításban vizsgálja a rendszerváltó magyar fiatalok válaszait. Szimpóziumunk négy előadása a személy számára alapvető referenciapontként működő szociális kategóriákhoz változó viszonyunkat vizsgálja különböző területeken. A szociális identitásaink dinamikus természetének példáit gyűjtöttük össze, hogy az életre, az életútra általában jellemző változást a szociális kategóriákhoz való viszonyunkban érzük tetten.

Előadások

A szakmaváltást befolyásoló tényezők

Koltói Lilla, Kiss Paszkál - Károli Gáspár Református Egyetem

A karrierváltás, szakmai célok, attitűdök és az identitás átfogalmazása ma már szerves része a pályafutásnak (Wehmeyer és mtsai, 2019; Ibarra, 1999; Ashforth és Saks, 1995). Ugyanakkor azt is látjuk, hogy egy szakma melletti elköteleződés hosszabb távú hatású, és stabilabb, pályaelhagyástól kevésbé érintett karrierúttal járhat együtt (Colarelli és Bishop, 1990; Koltói és Kiss, 2020). Ezért felmerült a kérdés, hogy a szervezeti elkötelezettségen kívül vannak-e más, a személyiséghez köthető háttértényezők, amelyek meghúzódnak a szakmaváltás hátterében.

Kutatócsoportunk 500 fővel végzett reprezentatív mintás kutatásának az aktív munkaviszonnyal rendelkezők almintáján végeztük el az elemzést (N = 396). Az eredményeink szerint a szakmaváltók jellemzően extrinzik, azon belül elsősorban anyagi tényezők miatt váltanak szakmát, és jellemzően olyan területen helyezkednek el, ahol kevésbé tudják hasznosítani a szakmai képzésük alatt szerzett kompetenciáikat. A szakmaváltók és szakmát nem váltók csoportjának az

összehasonlítása alapján azt mondhatjuk, hogy a szakmaváltók szignifikánsan magasabb értéket mutattak a hübrisztikus büszkeség ($p = 0,005$), a Schwartz-értékek közül az Idealizmus ($p = 0,03$) és Nyitottság ($p = 0,02$) változóiban, míg a Rosenberg-féle Önértékelés Skálán nem volt a két csoport között szignifikáns különbség. Összeségében az eredményeink arra mutatnak, hogy olyan egyéni tényezők állhatnak a szakmaváltás hátterében, mint magasabb magabiztosság, ambíciózusság, kockázatvállalás vagy optimizmus.

A sportolói identitás és az életkor, a sporttal töltött évek száma, valamint a sportolás szintje közti összefüggések vizsgálata hazai sportolói mintán

Szemes Ágnes¹, Cziráky Fanni², Harsányi Gergő²

¹Testnevelési Egyetem, Gazdaság és Társadalomtudományi Intézet

²Károli Gáspár Református Egyetem

A sportolói identitás annak a mértékét jelöli, hogy az egyén mennyire azonosul a sportolói szereppel (Brewer és mtsai, 1993). Az identitás foka a sporttal kapcsolatos tapasztalatokon alapul, és közvetlenül kapcsolódik a sportra szánt időhöz és erőfeszítéshez, valamint annak fontosságához és kizárólagosságához (Cieslak, 2004). Azonban a korai életkori szakasztól kezdődő strukturált környezet, valamint az erős szerepmodellek akadályozhatják a sportolókat abban, hogy tájékozott, felelősségteljes és ésszerű karrier-döntéseket hozzanak a későbbiekben (Savickas, 1999; Shachar, Brewer, Cornelius és Petitpas, 2004). Kutatási eredmények alapján 15 éves korig nő majd azt követően csökken a sportolói identitás mértéke (Miller és Kerr, 2003), kivéve, ha a sportbeli pályafutás ezt követően csúcspontot ér el és felnőttként élsportolói szinten folytatja a sportoló a versenyzést (Lamont-Mills és Christensen, 2006).

Célunk, hogy hazai sportolói mintán felmérjük, hogyan alakul a sportolói identitás az életkor, a sportéletkor és a sportszint tekintetében. Feltételezésünk szerint minél idősebb, több sporttapasztalattal rendelkezik és magasabb szinten versenyez valaki, annál inkább azonosul a sportolói szerepével, tehát nő a sportolói identitásának mértéke (Houle, Brewer és Kluck, 2010).

Összesen 759 sportoló vett részt a kutatásunkban, akik között 434-en élsportolónak számítanak (legalább országos szinten versenyeznek, NBIII-ban játszanak, országos ranglistákon a legjobb 10-ben szerepelnek). A mintánk átlagéletkora 30,56 év ($SD=12,81$ év), sportolással töltött idejük átlaga 17,43 év ($SD=15,29$ év). Martin és munkatársai (1994) által létrehozott AIMS kérdőív magyarra fordított változatát töltötték ki, mely 15 tételben egyszerre méri a társadalmi szerep (a sportolói szereppel való azonosulás erőssége), a negatív affektivitás (érzelmi válaszok a sportolói szerep betöltésének elmulasztására), az exkluzivitás (egyéb társadalmi szerepek hiánya) és az önazonosság dimenziókat is (mások általi visszajelzések önmagára vonatkozóan.) Az elvégzett statisztikai próbák alapján szignifikáns különbség mutatható ki majdnem minden vizsgált változó tekintetében az amatőr és az élsportolói szint között. Közepesen erős, pozitív irányú kapcsolat jelent meg az életkor és a negatív affektivitás dimenzió között, valamint gyenge, pozitív irányú kapcsolat a sportéletkor és az

identitás összes dimenziója között. Legmeghatározóbb tényezőnek pedig az életkor bizonyult az identitás alakulásában.

Eredményeink alátámasztják a szakirodalomban olvasottakat, miszerint az életkor, a sportéletkor és a sportszint is hatással van a sportolói identitásra. Jó pszichometriai mutatói miatt a használt kérdőívet alkalmasnak tartjuk további kutatásokban és a sportpszichológiai gyakorlatban való alkalmazásra egyaránt.

A társadalmi vállalkozóvá válás összetevői

Postáné Török Regina, Kiss Paszkál - Károli Gáspár Református Egyetem

Az előző évtizedekben a hagyományos vállalkozók mellett megjelentek az úgynevezett társadalmi vállalkozók (angolul: Social Entrepreneurs), akik vállalkozói képességeiket a társadalmi problémák megoldására használják fel és anyagi hasznot nem, vagy legfeljebb ennek elérése céljából termelnek. A jelenlegi gazdaságpszichológiai kutatásunk célja a magyarországi társadalmi vállalkozóvá válás összetevőinek azonosítása és megismerése.

Ennek megvizsgálásához kevert módszert használtunk. Az első fázisban 890 fős, országos reprezentatív mintán végzett kvantitatív vizsgálatban klaszterelemzés segítségével a vállalkozószellemüket, illetve társadalmi értékteremtés fontosságát mérő kérdőívek használatával azonosítottunk három csoportot. A hagyományos alkalmazottakat, akik mindkét skálán alacsony értéket mutattak; a társadalmi beállítottságú, de nem vállalkozószellemű alkalmazottakat; illetve a társadalmi vállalkozószellemű alkalmazottakat. A mintában szereplő hagyományos vállalkozókkal, mint negyedik csoporttal kiegészítve, akik társadalmi vállalkozószelleme a harmadik csoporthoz hasonlóan magas volt, összehasonlítottuk demográfiai eloszlásukat, különböző munkaértékeiket, szenvedélyességüket, elhivatottságukat és szubjektív karriersikerességüket. Szignifikáns eredmények alapján hagyományos alkalmazottak minden esetben a többi csoport átlaga alatti eredményt jeleznek. Míg a társadalmi vállalkozószelleműek, illetve hagyományos vállalkozók kiemelkednek magas értékekkel. Vagyis a társadalmi vállalkozóvá válás folyamatok jelentős szerepei vannak ezeknek a jellemzőknek.

A második fázisban fókuszcsoportos interjúkon vettek részt társadalmi vállalkozószellemű alkalmazottak, társadalmi vállalkozást vezető személyek, illetve hagyományos vállalkozók. A kvalitatív vizsgálatunk célja megfigyelni, hogy a gyakorlatban hogyan jelenik meg a tevékenységük, milyen eltérő viselkedési formákat találunk a csoportok között és ennek segítségével hogyan tudjuk felismerni kikből válik társadalmi vállalkozó. Elemzésünk alapján, bár az időbefektetés és kemény munka érték, a szenvedélyesség és elhivatottság fontos vállalkozói jellemző a társadalmi és hagyományos vállalkozóknál is, ezek szubjektív megélése eltér. Bár a társadalmi és gazdasági értékteremtés a mindkét típusú vállalkozóknál megjelenik, de megkülönbözteti őket ezek prioritizálása. A vállalkozóvá válás útján mind a hagyományos, mind a társadalmi vállalkozók esetében számos hasonlóságot találhatunk. Viszont nem meglepő, hogy a társadalmi vállalkozók személyisége, motivációi és kihívásai sokkal összetettebbek hagyományos vállalkozást vezető társaiktól, melyek részletesebb megismerésével utat nyerhetünk megtalálásukhoz és megfelelő szakmai támogatásukhoz.

Rendszerváltozás társadalmi nézetekben: az 1990-es évek fiataljainak véleménye és alakulása máig

Kiss Paszkál - Károli Gáspár Református Egyetem

Fiatal felnőttkorunkban betonozzuk be az értékrendünket, társadalmi nézeteinket a politikai szocializáció elméletei alapján. Változunk-e mégis felnőttként? Mannheim elképzelései szerint huszonéves korunkban alakul ki egész életünkre jellemző értékrendünk, rögzülnek politikai nézeteink. Számos empirikus kutatás azonban azt találja, hogy később is változnak a legfontosabbnak tartott értékeink, ha egyre kisebb mértékben is, az életkor előrehaladásával.

Ebben a több környező országra (Ausztria, Csehország, Németország, Magyarország, Olaszország, Lengyelország, Románia) kiterjedő, 1990-től kb. tízévente ismétlődő hullámokban, reprezentatív országos mintán felvett adatok másodelemzésén alapuló kutatásban azt vizsgáljuk, hogy milyen mértékben alakítja a véleményünket a korszellem, a nemzeti kultúránk. Három területen mutatjuk be 1991-ből az akkori fiatalok politikai nézeteit. Az életük súlypontjairól, a politikához való viszonyukról, a társadalmi intézményekbe vetett bizalmukról szóló kérdésekre adott válaszaikat idézzük fel. Ezt azután évtizedenkénti változásában és nemzetközi összehasonlításban is nyomon tudunk követni az Európai Értékrend Vizsgálat (EVS) adatai segítségével. Az eredmények igazolják a stabilitással kapcsolatos várakozásainkat, de egyes pontokon változást is mutatnak. Az is kiderül, hogy Közép-Európa volt szocialista országai nem alkotnak önálló tömböt, válaszaik besimulnak a régióba. Különböző kérdésekben a német, osztrák és olasz válaszokkal inkább mutat a cseh, magyar, lengyel, román nemzeti kultúra hasonlóságot, mint egymással.

Középpontban az élmény

SZ19

Elnök: **Halmos Alexandra** – Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Opponens: **Szabó Zsolt Péter** – Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A mai közgazdasági gondolkodásban előtérbe kerültek azok a modellek, amelyek az emberi fizikai tényezői mellett az érzelmek szerepét is hangsúlyozzák. Szimpóziumunk az érzelmeknek - az élmények pozitív vagy negatív színezetének - jelentőségét mutatja be három különböző területen végzett kutatás segítségével.

A munka élménye során meghatározó a munka jelentősége, értelme (meaningful work); valamint az is, hogy milyen mértékben tekintünk a munkára hivatásként, karrierként vagy "csak egy munkaként". A szimpózium első előadása a munka pillanatnyi és a későbbi érzelmi értékelése közti különbséget (torzítást) vizsgálja a munkavállaló általt tapasztalt munka jelentőségének, értelmének és munkaorientációjának függvényében.

Hassenzahl (2007) definíciója a felhasználói élményt két részre bontja: pragmatikus és hedonikus részre. Míg a pragmatikus rész arra utal, hogy az adott termék mennyire segíti a felhasználót a célja elérésében, mennyire használható a számára, a hedonikus rész a használhatóságon túli érzelmi és esztétikai élményekre vonatkozik. A szimpózium második előadása a felhasználói élmény pragmatikus részére, a használhatóságra, azon belül is egy szűkebb területre: a teammunkát támogató szoftverek használhatóságára fókuszál.

A szimpózium harmadik előadása kiindulópontja az élménygazdaság: a fogyasztói magatartásban vizsgálja az élmény szerepét. A kutatás általánosságban és a vásárlói környezetben megélt pozitív és negatív élmények dimenziót, dinamikáit tárja fel.

Előadások

A munkaélmény pillanatnyi és utólagos affektív értékelése a jelentőségteljes munka és a munka-orientáció függvényében

Halmos Alexandra Anna - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Seligman (2002) három, boldogság eléréséhez vezető útjának egyike a jelentésteli élet, amelynek fontos része az értelmes munka (meaningful work). Steger és mtsai (2012) szerint az értelmes munka élménye során a munkavállalónak az a benyomása, hogy munkája jelentőséget hordoz, hozzájárul az általa elképzelt jelentésteli élethez, és mások életébe is nagyobb jót hoz.

Az értelmes munka élménye bármilyen munkakörben dolgozók körében megfigyelhető, és egyaránt hatással vannak rá a szervezethez, az egyénhez és a munkakörhöz kapcsolódó tényezők. A szakirodalom szerint az egyéni tényezők szerepe kapja a legnagyobb hangsúlyt: a munkához való hozzáállás - a többi tényezőtől függetlenül is - meghatározza a munka jelentőségét. A munka-orientáció azt mutatja meg, milyen mértékben tekint a munkavállaló a munkájára hivatásként, ami értelmes és élvezetes dolog; karrierként, ahol az előrelépés és a pozíció a cél; illetve állásként, ami pusztán pénzszerzési lehetőség (Wrzesniewski et al., 1997). Az értelmes munka élménye a hivatás orientációval kapcsolódik össze legerőteljesebben (Rothmann & Hamukangandu, 2013).

A jelentőségteljes munka és a munka-orientációk emlékezetre gyakorolt hatása egyelőre nem ismert. Egy élmény pillanatnyi és utólagos értékelése között jelentős különbség lehet, ahogy azt egyszerű, világos időbeli határokkal rendelkező helyzetben kimutatták (fájdalmas orvosi vizsgálat, kellemetlen kutatási helyzet, Disneylandi utazás, tavaszi szünet, hálaadási vakáció, elnökválasztás élménye). A különbségért a szakirodalom a csúcs-vég-hatást, az intenzitás-hatást, illetve az emlékek megszépülését (rosy retrospection) teszi felelőssé. Arról azonban kevés információ áll a rendelkezésünkre, hogy a munka komplex és az életünk szempontjából meghatározó élménye hogyan alakul át, ahogy távolodunk a pillanatnyi élménytől.

Kutatásunk során a munkaélmény pillanatnyi és későbbi értékelését hasonlítjuk össze kérdőíves vizsgálattal. Célunk annak feltárása, hogy milyen irányú torzítás következik be a munkaélmény pillanatnyi és későbbi értékelése között a munkavállalók munka-orientációjának és jelentőségteljes munkaélményének függvényében.

Teammunkát támogató szoftverek felhasználói élménye - a team-szintű használhatósági vizsgálat módszer kialakításának folyamata

Geszten Dalma - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Míg az egyéni felhasználásra tervezett szoftvereknél számos használhatósági vizsgálati módszer közül választhatunk, addig a kollaboratív szoftverek értékelésére kevesebb módszer áll rendelkezésre. Ennek egyik oka, hogy a kollaboratív szoftverek használhatóságának vizsgálata jelentős erőforrást igényel, mivel az adatgyűjtés nem egyéni szinten, hanem csapat szinten valósul meg (több résztvevő és eszköz szükséges, hosszabb az adatelemzés folyamata stb.). Emiatt sok esetben a kollaboratív szoftverek értékelése is egyéni használhatósági tesztekkel történik, azonban egy egyéni teszhelyzetben nem kerülnek elő a szoftver team-szintű használhatósági problémái. A team-szintű használhatósági problémák feltárásának hiányában az adott szoftver nem lesz képes megfelelően támogatni az együttműködést.

A kutatás fő célja egy olyan új, empirikus team-szintű használhatósági vizsgálati módszer kialakítása, amely alkalmas a kollaboratív szoftverek team-szintű használhatósági problémáinak feltárására. A kutatás laborvizsgálatokból és egy kiegészítő terepkutatásból áll. A terepkutatás kiegészítő szerepe miatt, a továbbiakban a laborvizsgálatokat részletezzük. A laborvizsgálatok során két különböző, valós idejű együttműködést támogató kollaboratív szoftvert vizsgáltunk. Az első laborvizsgálatban 7, míg a másodikban 11 különböző, három fős csoport vett részt. A résztvevők 18-28 év közötti egyetemisták voltak. A 3 résztvevő mindkét esetben teamként dolgozott együtt, egy időben, ugyanazon a feladaton, ugyanazzal a kollaboratív szoftverrel és külön számítógépeken. Míg az első vizsgálatban a résztvevők külön helyiségekben voltak, a másodikban egy helyiségben tartózkodtak. A laborvizsgálat célja a használhatósági problémák kontrollált körülmények között való vizsgálata volt. A vizsgálat során a résztvevők számítógépének képernyőjéről képernyőfelvétel, a közös feladatmegoldásról hangfelvétel készült, valamint kérdőívekkel és egy csoportos interjúval is felmérésre került a kollaboratív szoftver használhatósága.

A kérdőívek statisztikai elemzésén és az interjúk kvalitatív feldolgozásán kívül az adatok elemzéséhez kommunikáció-elemzést (feladatmegoldás hang leirat) végeztünk.

A laborvizsgálatok eredményei alapján minden csapat együttműködése során megjelentek az adott szoftver team-szintű használhatósági problémái, azonban a használhatóságot kontextuális tényezők is befolyásolták. Bár a problémák hasonlóak voltak, a csapatok mégis nagyon különbözően reagáltak rájuk: egyes csapatok könnyen megoldották és felülemelkedtek rajtuk, míg más csapatok csak nehézkesen vagy egyáltalán nem oldották meg ugyanazokat a felmerülő problémákat.

Összességében tehát az új módszer alkalmas a team-szintű használhatósági problémák feltárására, azonban a kutatás jövőbeli folytatásában a kontextuális tényezők (pl. mintázatok a kommunikációs leiratban) mélyebb elemzése szükséges,

hiszen az eredmények alapján ezek is jelentősen befolyásolják a szoftver használhatóságot.

Mit nevezünk pozitív és negatív élménynek?

Kapusy Kata - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Mai közgazdasági gondolkodásban a hagyományos racionális fogyasztói megközelítést felváltotta az a modell, amely szerint a fogyasztói magatartásnál figyelembe kell venni az ember fizikai és lelki aspektusait egyaránt. Az érzelmek fogyasztói magatartására tett szerepére először Holbrook és Hirschman (1982) hívta fel a figyelmet: a fogyasztók nem csak gondolkodók és cselekvők, hanem érző lények is. A szolgáltatásgazdaságot felváltotta az élménygazdaság, vagyis a kínálat élményeken alapszik, és élmények felépítésére specializálódik (Pine & Gilmore, 1999). A 2000-es évektől kezdve végeznek úgynevezett élménykutatásokat. Ezek lényege, hogy a fogyasztást, mint élményt vizsgálják. Arra keresik a választ, hogy a fogyasztók a vásárlás során milyen (pozitív vagy negatív) benyomást, élményt szereznek.

Az élménynek, mint fogalomnak egyetemesen elfogadott definíciója nem létezik. Meghatározása eltér a különböző tudományterületeken annak függvényében, hogy melyik aspektusára helyezik a hangsúlyt. A szakirodalom alapján az élmény megközelítését: a pszichológia, a szociológia és a közgazdaságtan alapján foglalom össze. Ezek alapján értelmezem az élményt, mint egy lelki -, egy társadalmi jelenséget, és mint egy élménygazdasági fogalmat.

Kutatásom célja az élmény (pozitív és negatív értelemben) mint lelki folyamatnak és mint tapasztalatnak a megértése, és a hozzátartozó érzelmeknek a feltárása volt. Először szabad szavas kérdőíves kutatással arra kértem a válaszadókat, hogy osszák meg legutóbbi (maximum 1 hónappal ezelőtti) pozitív, negatív élményeiket, illetve a fizikai vásárlói térben megélt pozitív és negatív élményeiket. A válaszokat kvalitatív módon dolgoztam fel. Minden egyes témakört (negatív élmény, pozitív élmény, negatív vásárlásélmény, pozitív vásárlásélmény) három-három csoport rendezte Affinity Diagram technikával. Az elvégzett 12 Affinity Diagram rendezést egy szakmai csoport értelmezte és integrálta. A kutatás eredménye alapján meghatározásra került az élmény négy dimenziója és az élmény dinamikáját adó tényezők. A kutatás eredményei segítenek az élmények érzelmi aspektusainak a megértésében, és a pozitív és negatív élmények közötti különbség meghatározásában.

Zenepszichológiai kaleidoszkóp

SZ20

Elnök: **Bandi Szabolcs** – Pécsi Tudományegyetem

Opponens: **Nagy László** – Pécsi Tudományegyetem

Az immár hagyományosnak tekinthető, évente újra és újra az MPT Nagygyűléseinek keretein belül megrendezésre kerülő zenepszichológiai témájú szimpóziumunk, ha lehet, még az eddigieknél is szélesebb körűvé vált. Igaz ez a hazai egyetemek közötti együttműködés nyomán kialakult szereplőgárdára, illetve ugyanez elmondható a választott témákról is. Sokszor leírt tapasztalat, hogy a zenei élmény lélektani elemzésének számtalan aspektusa azonosítható, ami jól mutatja a diszciplína dinamikus fejlődését – illetve ismereteinek korlátait egyaránt. Ezzel összhangban igen sokszínű összeállítással találkozhat a hallgatóság. Újra terítékre kerül a zene és a humor viszonya, ahol újszerű elemzési módszertan segítségével válik megragadhatóbbá, hogy mit és miért találunk viccesnek vagy éppen közönyösnek zenehallgatás során. Ezt követi egy újabb érdekes kérdésfeltevés: a zenei elemek – és hangsúlyosan a ritmus – milyen kapcsolatban állnak a nyelv elsajátításával és az olvasással? Ha van közöttük kapcsolat, annak milyen indikációi lehetnek a neveléslélektanban, illetve miként vizsgálható? Ezeken túl a hallgatóság betekintést nyerhet a zenei ízlés, bizonyos zenei stílusok preferálásának esetleges nemi különbségeibe, ami által tudományos szinten is ellenőrizhetővé válnak például a rock- vagy klasszikus zenével kapcsolatos sztereotípiáink. Szimpóziumunk nyílt kérdéseket taglal és sok esetben több kérdés merül fel egy-egy vizsgálat végére, mint válasz, ám talán éppen ez az, ami miatt a zenepszichológia kimeríthetetlenül érdekes világát jó szívvel ajánljuk az érdeklődők figyelmébe.

Előadások

Humorészlelés különbségei dúr és moll dallamok esetében

Nagy Sándor Imre¹, Révész György², Séra László³, Stachó László⁴, Bandi Szabolcs⁴

¹Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola & Pécsi Tudományegyetem, Művészeti Kar, Zeneművészeti Intézet

²Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

³Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola

⁴Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem & Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet, Személyiség és Egészségpszichológia Tanszék

A zenepszichológiai kutatásokban gyakran megjelenő terminus az inkongruencia, mely röviden össze nem illést, az adott kontextushoz nem illeszkedést jelent. A kifejezés olyan zenei kísérleti paradigmákban fordul elő leggyakrabban, melyekben egy-egy dallam vagy akkordmenet bizonyos elemeit változtatják meg különböző mértékben, így a résztvevők értékeléseiből, agyi tevékenységeik megfigyeléséből következtethetünk arra, milyen elvárásokat alakítanak ki a zenei inger feldolgozásának folyamataiban.

Az inkongruencia kifejezés a humorkutatásokban is központi fogalom. Az inkongruencia/feloldás elmélet alapja, a humorészlelés kognitív folyamataiban fellépő inkongruencia detekció, az adott fogalmi keretben megjelenő paradoxon, össze nem

illőség észlelése, melyet a feloldás szakasz követ, ahol az ellentétek a fogalmi kereten belül átértelmeződnek és feloldódnak. Ez utóbbi sikeressége vezethet a folyamat affektív komponensében történő pozitív humorészlelésre.

Kutatásunk első kísérletében arra próbáltunk választ találni, hogy egy egyszerű dallam záróhangjában történő változás valóban képes-e önmagában humort kiváltani a hallgatókban, továbbá befolyásolja-e azt a zenei képzettség. Ennek érdekében két egyszerű, négyütemnyi, a dallami szerveződés expektanciáinak megfelelő dallamot komponáltunk, C-dúrban és a-mollban. A dallamok záróhangjait úgy módosítottuk, hogy azok az eredeti jó befejezéshez képest felfelé és lefelé egy oktáv hangterjedelmen belül bármelyik félhangon zárulhattak. A hallgatók minden így kapott, az adott terjedelmen belül lehetséges záróhangot meghallgattak (a jó befejezésekkel együtt összesen 50 dallamvariációt) randomizált sorrendben, majd minden egyes verzió meghallgatása után 7 fokú bipoláris skálákon értékelték azokat a beleillés, humorosság, játékosság, kellemesség és szépség mentén. A résztvevők a PTE, többségében pszichológia szakos és pszichológia doktori iskolás hallgatói, valamint aktív és volt zeneművészeti hallgatók voltak (N=77).

Eredményeink alapján, melyeket korábban már részben prezentáltunk, megállapítottuk, hogy egy dallami hang változtatása is képes humort kiváltani, továbbá a zeneileg képzettségesebb résztvevőkben egyértelműen többször és több variáns során. További megfigyelésünk, hogy a disszonáns lépések nem számítottak humorosnak, inkább a hangnemileg közelebb álló, konzonáns záróhangok, feltételezhetően azért, mert a távolabbi lépések nehezen értelmezhetőek át és oldhatók fel. További szembevető eredményünk, hogy csak a dúr dallamban sikerült humoros értékeléseket megfigyelnünk, mollban nem, vagy csak minimálisan. Ezt célzó statisztikai elemzésünk megmutatta, hogy nem feltétlenül a beleillés, a disszonancia-konzonancia befolyásolja a humorosságot, nagyobb hatással van rá, hogy mennyire ítélik játékosnak az adott dallamot, mivel a moll dallamokat kevésbé tartjuk annak, ezért feltételezhetően az inkongruencia feloldása sem aktivizálja a humorészlelést.

Kulcsszavak: zene, zenei humor, inkongruencia, érzelmek, esztétikai érzelmek

Ritmusérzék, nyelv, olvasás: A szenzomotoros szinkronizáció, a spontán motoros tempó és a ritmusreprodukció kapcsolata a fonológiai tudatossággal és a szóolvasással iskolakezdő gyerekeknél

Kertész Csaba¹, Honbolygó Ferenc²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

²Természettudományi Kutatóközpont, Agyi Képző Központ; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Az elmúlt években számos kutatás igyekezett feltárni a kapcsolatot a ritmusérzék és a nyelv, illetve az olvasás fejlődése között, de ezek nagy része angolszász nyelvterületen zajlott, a magyar anyanyelvű gyerekekkel végzett vizsgálatok száma elenyésző. Mivel a ritmikai tesztek már korán végezhetőek gyerekekkel, amennyiben

azok valóban előre jelzik a későbbi nyelvi, olvasási teljesítményt, a jövőben akár a diagnosztika számára is hasznos eszközzé válhatnak.

Jelen kutatásunkban iskolakezdő gyerekek (N=39) körében vizsgáltuk a szenzomotoros szinkronizáció (SMS), a spontán motoros tempó (SMT), valamint a ritmusreprodukció kapcsolatát a tanév végén mért fonológiai tudatossággal, valamint szóolvasási teljesítménnyel. Az SMS és SMT feladatok méréséhez saját digitális mérőeszközt használtunk. Az általunk használt SMS feladat különlegessége, hogy a vizsgált korosztály sajátosságait figyelembe véve komplex, zenés ingeranyagot alkalmaz, amely a gyerekek számára motiváló és könnyen végezhető. Szignifikáns, közepes erősségű együttjárást találtunk az SMT és SMS feladatok, valamint az olvasás fluenciája és a fonológiai tudatosság között, a ritmusreprodukció – amely az iskolaérettségi vizsgálatokon is alkalmazott feladat – azonban nem állt kapcsolatban a nyelvi teszteredményekkel. Az SMS és SMT feladatok abból a szempontból is célszerű diagnosztikai eszköznek tűnnek, hogy automatizálásuk a jelenleg elérhető technikai eszközökkel (okostelefon, tablet) is lehetséges, ezáltal széles körben alkalmazhatóak.

Az eredmények felhívják a figyelmet a korai ritmikai fejlesztés fontosságára a nyelvi, olvasási nehézségek megelőzése, enyhítése céljából.

Kulcsszavak: ritmusérzék, szenzomotoros szinkronizáció, fonológiai tudatosság, olvasás

Nemi különbség a zenei ízlésben az előadó nemének függvényében

Kemény Viktor¹, Nagy Sándor Imre², Bandi Szabolcs³, Zsidó András Norbert¹, Révész György¹

¹Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

²Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola

³Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet, Személyiség és Egészségpszichológia Tanszék

A zenei ízlés pszichológiai szemléletű vizsgálata napjainkra már relatíve kiterjedtnek tekinthető a művészet lélektani vonatkozásaival foglalkozó empirikus szemléletű kutatások között, ugyanakkor mindeddig a lehetséges nemi sajátosságok feltárása mellékes szerepet kapott. Az vonatkozó szakirodalom áttekintése leír néhány konzekvens összefüggést a férfiak és nők zenei preferenciája tekintetében, ám elenyésző számban találkozhatunk olyan vizsgálattal, amely figyelembe venné az előadó nemét is. Ezt a hiányosságot kívánjuk pótolni és újszerű elemzési módszerekkel feltárni a lehetséges interakciókat az előadó és a hallgató neme között a kedvelt zenei stílusok vonatkozásában.

A keresztmetszeti, kérdőíves eljárási módszertannal végzett kutatássorozatunkban (N=524, 64% női résztvevő, MÁtlagéletkor= 31 év SDÁtlagéletkor= 12 év) elsőként használtuk a szerzők által adaptált Music Preference Questionnaire (Zenei Ízlés Kérdőív) magyar nyelvű változatát, amely a zenei ízlés három aspektusát kívánja

megragadni: (1) adott zenei stílus preferenciája; (2) a zene felhasználásának célja; (3) a zene hallgatásának módja. A fentiek közül az exploratív szemléletű vizsgálatunkba ezúttal csak az első faktor tizenegy tényezőjét vontuk be, melyeket csoportközi összehasonlító elemzésekkel, valamint hálózati analízissel is megvizsgáltunk.

Míg előbbiek eredményei nagyban átfedést mutattak a szakirodalmi megfontolásokkal, a hálózatelemzés számos szempontból újszerű eredményekkel szolgált annak tekintetében, hogy mely stílusok szolgálnak hídként további zenei stílusok eléréséhez, illetve melyek azok a zsánerek, amelyek erőteljesebben elkülönülnek egymástól. További tanulságos eredmény volt, hogy milyen nagyban határozza meg a zenei stílusok közötti interakciót elsősorban az előadónak a neme. Eredményeink újszerűsége nagy számban vet fel olyan régiesnek tűnő kérdéseket, melyek magyarázata vélhetően túlmutat a zenepszichológia szűk keretein és átvezet minket az interdiszciplinaritás talaján a zeneszociológia és akár a kritikai szociálpszichológia területeire is.

Kulcsszavak: zenei ízlés, zenepszichológia, művészetpszichológia, zenei stílus, nemi különbségek

Dilemmák a művészetpszichológiában

SZ21

Elnök: **Révész György** – Pécsi Tudományegyetem

A lélektan tudományának számos területén találkozunk gyakran vitatott, ellentmondásos tézisekkel, melyek szerencsés esetben kiválóan alkalmasak aktív és proaktív viták kibontakoztatására. Ez alól a művészetpszichológia sem kivétel. A gyakran bizonytalan, akár antagonisztikus módon ellentétes álláspontok ütköztetéséből szeretnénk kialakítani szimpóziumunk során egy dialektikus elvek alapján szerveződő párbeszédet három, egymástól sok szempontból különböző, mégis a művészet és alkotás világa által összetartozó előadás keretében. Megvitatjuk az esztétikai ítéletek kialakításában játszott szerepét a szimmetria-aszimmetria dimenzióknak, ahol hangsúlyosan jelennek meg a prototipikusság elvének és a szakértővé válásnak a szempontjai. Szó lesz a zenei tehetséggondozás pedagógiai kihívásairól, amelyben a szociokulturális tényezők jelentőségét vesszük górcső alá, kiemelt figyelmet szentelve a magyar pszichológiában jól ismert korábbi kutatásokkal való összevetésre, valamint a lehetséges további intervenciók szerepére. Ezekon kívül bemutatunk egy markánsan kvalitatív szemléletű kutatást is, ahol a kutatói kérdés a zenei improvizáció rendkívül összetett jelenségére fókuszált, feltárva az ezzel kapcsolatos motivációkat, félelemeket, pozitív és negatív élményeket, valamint lehetséges szerepüket a zenei teljesítményszorongás alakulásában. A sokszínű témakinálatot jó szívvel ajánljuk minden érdeklődő számára: kérdések, ellentétes álláspontok és előremutató elképzelések ütköztetése várható szimpóziumunkban, mely egyben áttekintést is ad a Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Pszichológia Doktori Iskolájának Alkalmazott Pszichológia programjában megjelenő pezsgő tudományos diskurzusról.

Előadások

“Let’s Jam” avagy az egyén és a csoport dilemmája a zenei improvizációban

Kemény Viktor¹, Bandi Szabolcs², Vida Dorian¹, Káplár Mátyás¹, Révész György¹

¹Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

²Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet, Személyiség és Egészségpszichológia Tanszék

Elméleti háttér: Amikor zenei improvizációról beszélünk, legtöbbször a jazz szólista jut először eszébe. Pedig az improvizáció számtalan más zenei műfajban és kontextusban is megjelenik, gyakran csoportos alkotás formájában. Legalább annyira a szociális kreativitás, a kommunikáció eszköze, mint az egyéni önkifejezés. Elég csak a “call and response”-ra gondolnunk, a világzenékről nem is beszélve. Vajon az improvizációban az intrapszichés vagy az interperszonális motívumok dominálnak inkább a mai zenében?

Kutatói kérdés: Mik a zenei improvizáció háttérében megjelenő pszichés motívumok? Minta és Módszer: A kutatói kérdés megválaszolására félig strukturált interjút vettünk fel hobby és professzionális zenészekkel. Összesen 12 fő (2 nő/10 férfi; 3 klasszikus/9 könnyűzenész; életkor M: 27.8 év, S.D.: 22 év) vett részt a vizsgálatban. Az adatok elemzésére interpretatív fenomenológiai analízist (IPA) alkalmaztunk.

Eredmények: Az IPA analízisből a szelf-aktualizáció és az interszubsztitívitás témakörök emelkedtek ki. A szelf-aktualizáció fő témáit a szabad/kötetlen önkifejezés, fejlődési vágy és a csúcs-élmények motívumai alkották. Az interszubsztitívitás fő témájában pedig a receptív attitűd és a rapport motívumai jelentek meg. Megvitatás: Kvalitatív kutatásunkban azt találtuk, hogy a zenei improvizációban legalább annyira fontos a többi zenészhez és a közönséghez való kapcsolódás, a rapport kialakítása, mint az én-identitás kifejezése, megélése és fejlesztése.

További kutatások szükségesek annak megítélésére, hogy a két markáns módon megjelenő komponens pontosan milyen kapcsolatban áll egymással, milyen pozitív és esetleges negatív összefüggések állapíthatók meg közöttük.

Kulcsszavak: zenepszichológia, improvizáció, szelf-aktualizáció, interszubsztitívitás, IPA

Az esztétikai ítélet alakulása a szimmetria, a prototipikusság és a szakértőség függvényében

Arndt Bernadett¹, Illés Anikó²

¹Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola; Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Elméleti Intézet

²Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Elméleti Intézet

Ismert a kísérleti esztétikában, hogy a szimmetria a vizuális ingerek preferenciaítéleteinek az egyik legjobb prediktora, kifejezetten igaz ez absztrakt képek esetében. Azt is tudjuk, hogy ez a preferencia a művészeti képzettséggel, szakértőséggel csökken. A művészeti képzettségű személyekről az is elmondható, hogy inkább preferálják az absztrakt képeket a laikusokhoz képest. Preferálják a non-figuratív a figuratívval szemben, az újszerűt az átlagossal szemben. Egy másik fontos prediktora a preferenciáinknak a látott kép ismerőssége, prototipikussága, ugyanis a prototipikussággal összefüggő preferencia modell szerint a tárgyfelismerés, kategóriába sorolás az agyi jutalmazó központok közvetítésével pozitív esztétikai ítéletet vált ki. Kutatásunkban azt vizsgáljuk, hogy ez a két, preferenciáinkat erősen befolyásoló tulajdonság hogyan érvényesül, milyen helyzetben melyik kerül előtérbe az esztétikai döntéshozatal során. Arra is keressük a választ, hogy ezeknek az elveknek az érvényesülését hogyan befolyásolja a művészeti szakértőség. Ehhez speciális ingeranyagot hoztunk létre, amelyben ugyanazok a vizuális elemek rendeződnek szimmetrikus-aszimmetrikus, illetve figuratív-absztrakt formába. Az ingeranyag fele esetében a szimmetrikus jelentésteli változat a prototipikus, a másik felében az aszimmetrikus. Fő kérdésünk, hogy a prototipikusság vagy a szimmetria dominál inkább a preferenciaítéletekben. Ilyen négy variációból álló képsorozatokat megítélésével mérjük művészek és nem művészek preferenciaítéleteit. A kutatás eredményei segíthetnek megérteni az esztétikai döntéshozatalban szerepet játszó ingertulajdonságok hierarchiáját, illetve a művészeti képzettség szerepét a folyamatban.

Kulcsszavak: szimmetria, preferencia, prototípus, esztétikai ítélet, figurativitás, szakértőség

Zenei tehetségek jövőképe, elégedettsége és önértékelése szociokulturális háttér mentén

Tokai Dalma - Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola

A tehetséget ma úgy definiálják, mint olyan átlagon felüli képességek, amik szorgalommal, kemény munkával és környezeti tényezőkkel párosulva kiemelkedő teljesítményben manifesztálódnak. A képességek mellett tehát egyéb tényezők is szerepet játszanak a kiváló teljesítmény eléréséhez. Ezen tényezők között szerepelnek a motivációk (kitűzött célok), társas kapcsolatok, énkép, egyéb mentálhigiénés tényezők. A zenei tehetség annyiban különleges a tehetségterületek között, hogy jellemzően nagyon korán megmutatkozhat, valamint nagy eséllyel halmozódhat családban, genetikai és környezeti hatások keveredésének eredményeképp. A hátrányos helyzetű tehetségek a mai napig alulreprezentáltak a világ valamennyi részén, és a próbálkozások, hogy ezt a jelenséget csökkentsék, több-kevesebb sikerrel járnak. Jelen kutatás célja feltárni, hogy milyen tényezők segítik vagy hátráltatják a tehetség kibontakozását, különös tekintettel a társas hatásokra, a mentálhigiénére és a tehetségfejlesztés módjaira. A Snétberger Zenei Tehetségközpontban, egy bentlakásos zenei tehetséggondozó központban vettük fel a kérdőívünket, a résztvevők jórészt 12 és 22 és közötti, főleg roma származású és

részben hátrányos helyzetű zenei tehetségek, akik klasszikus és jazz zenét tanulnak, egyéni órarenddel. Vizsgáltuk az aspirációikat (Martos, Szabó és Rózsa, 2006), az étellel való elégedettségüket (Martos és mtsai., 2014). és önértékelésüket (Sallay és mtsai, 2014). Feltételezéseink szerint a hátrányos helyzetű diákok különböznek aspirációik, étellel való elégedettségük és önértékelésük mentén a nem hátrányos helyezűektől, illetve azt feltételeztük, hogy a roma és nem roma diákok (nemzetiséget önbevallás alapján kategorizáltuk) nem különböznek szignifikánsan egymástól a mért tényezők mentén. A hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetet úgy definiáltunk, hogy a kitöltő diák esetében az illetékes gyámhatóság állapított-e meg hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetet a szülő vagy gyám alacsony iskolai végzettsége, alacsony foglalkoztatása és/vagy elégtelen lakókörnyezete alapján (1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról). A kérdőívek mellett interjúkat készítettünk a résztvevő diákokkal és a program alapítójával, művészeti igazgatójával. Eredményeink szerint fő céljaik a zenei fejlődéssel, abban való kiteljesedéssel kapcsolatosak. Emellett a hátrányos helyzet, valamint a szülők, különösen az édesanya iskolai végzettsége kapcsolatba hozhatónak bizonyult az étellel való elégedettséggel, az önértékeléssel, pozitivitással, viszont a motivációkkal, kitűzött célokkal nem. Az interjúkból az tűnik ki, hogy a fiatalok zenével kapcsolatos céljai konkrétak és rövid, valamint közép- és hosszú távban is tiszták. Kutatásunkat longitudinálisan tervezzük, a kérdőíveket változtatás nélkül, az interjúkat aktualizálással újra felvesszük.

Kulcsszavak: zenei tehetség, önértékelés, étellel való elégedettség, aspirációk, hátrányos helyzet

Új megközelítések és kvantitatív módszertani megfontolások az ember-környezet tranzakció kutatásában

SZ22

Elnök: **Berze Iván Zsolt** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

Opponens: **Bukovenszki Emőke** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

Az ember–környezet pszichológiai kapcsolatának kutatói a tudományterület erős inter- és transzdiszciplináris jellegéből fakadóan sok esetben új határterületek kutatási kihívásaival és gyakorlati problémáival találkoznak. Ezekben az esetekben nagyrészt nem tudnak változatlan formában használni korábban bevált módszereket, így újabb és újabb módszertani kihívásokkal kell szembenézniük. A szimpóziumban, rávilágítva az ember–környezet kapcsolat kutatás transzdiszciplináris jellegére, annak különböző területein lezajlott három vizsgálat, illetve ezek eredményéből fakadó, a további kutatásokban is használható, illetve tanulságot jelentő kvantitatív módszertani megoldások és megfontolások kerülnek bemutatásra.

A szimpózium első előadásában megismerkedhetünk az épített történeti környezetekhez való pszichológiai viszonyulás, az azokhoz kapcsolódó konnotatív jelentés feltárását célzó kutatással. Az előadás során a pszichológiában régóta ismert, illetve a környezetpszichológiában épített környezeti terek esetében már alkalmazott

módszer, a szemantikus differenciál skála specifikusan épített történeti környezetekre adaptált változata kialakításának transzdiszciplináris indokolhatóságába, a kialakítás lépéseibe és az ezekkel kapcsolatos módszertani megfontolásokba nyерhetünk betekintést.

A második előadás egy, az ember–környezet tranzakció kutatásának több területét – a virtuális terek és az azokban megfigyelhető viselkedések, a fenntarthatóság és a globális, környezeti viselkedést is befolyásoló krízisek (itt a COVID járvány) témakörét – érintő vizsgálatot mutat be, amely az ember–környezet kutatások egyéb területein is hasznosnak bizonyuló moderált mediációs elemzést alkalmazott. A kutatás célja az volt, hogy feltárja, milyen összefüggések mutatkoznak egy poszt influenszer–márka kongruenciája, a poszttal kapcsolatos attitűdök, a posztra adott reakciók, valamint az influenszer és a válaszadó közötti paraszociális interakció szintjei és egy otthonmaradásra bízató COVID üzenet posztbeli megjelenése között.

A harmadik előadásban megismerkedhetünk egy, a helyidentitás környezetpszichológiai fogalmát új megközelítésként személyiséglélektani keretben értelmező kutatássorozat újabb lépéseivel, fókuszban a korábbi kutatási lépés eredményeinek alapján hozott, a kutatássorozatban használt kérdőív módosításához kapcsolódó módszertani döntésekkel és azok eredményességével, továbbá a helyidentitás egyéni és társas aspektusait a személyiség szintjén vizsgálni kívánó kutatásban készülő kérdőívvel kapcsolatos módszertani kérdésekkel és megfontolásokkal.

A szimpóziumban bemutatott kutatások részben az ELTE Tématerületi Kiválósági Program 2020 – Intézményi Kiválósági Alprogram – TKP2020-IKA-05 keretében, részben az ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola “Doktori Projektek” konzorciális kutatás-támogatási pályázat (munkaszám: B10401/20) támogatásával valósultak meg.

Előadások

Szemantikus differenciál skála fejlesztése épített történeti környezetekre

Fogarasi Barbara¹, Berze Iván Zsolt¹, Dúll Andrea²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember–Környezet Tranzakció Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember–Környezet Tranzakció Intézet, Budapesti Műszaki Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Szociológia és Kommunikáció Tanszék

Az épített örökség fizikai kontextusához a művészeti, építészeti, történeti értékek mellett a mindennapi életben is átélt értékek társulnak, amelyek egyáltalán nem evidensek, nem következnek magából az örökséghelyszínből, hanem a személy–környezet tranzakció megértésével bonthatók ki (Dúll, 2017). A műemlékvédelmi szakma számára legfontosabb érték az épületből fakadó történetiség és hitelesség, ugyanakkor a történeti épületekhez, helyszínekhez való pszichológiai viszonyulást érdemes megismerni, vizsgálatokkal megmérni és összefüggésbe hozni a műemlékvédelem objektívnek tekintett szakmai értékeivel.

Azokban a műemléki vizsgálatokban, amelyekben cél a használók részben nem tudatosuló viszonyulásának feltárása, hasznos eszköz lehet a szemantikus differenciál skála (Osgood, Suci és Tannenbaum, 1957) kifejezetten műemlékekre fejlesztett változatának alkalmazása. Mivel ilyen mérőeszköz mindeddig nem állt rendelkezésre, a folyamatban levő kutatásaink egyik célja a skála kifejlesztése. E folyamatban az osgoodi módszert és a hazai Környezeti Szemantikus Differenciál Skála (Dúll és Urbán, 1997) megalkotásának folyamatát követve a műemlékeket a lehető legpontosabban leíró melléknevek kiválasztásában fontos volt, hogy azok a történeti környezetet ismerő szakemberek szóhasználatát tükrözzék. Ezért a műemlék fogalmának meghatározásában, majd az azt leíró minősítők azonosításában is műemlékvédelemmel foglalkozó szakemberek (kutatók, művészettörténészek, építészek, tájépítészek, műemléki főlegyelők) segítségét kértük. A skálába kerülő melléknevek és ellentétük kiválasztása, a megítélt ingeranyag formája és sorrendje számos, az előadásban bemutatott módszertani megfontolást igényelt.

Az épített történeti környezetekre használható szemantikus differenciál skála kialakításának első lépését jelentő vizsgálatunk során kényelmi mintavétellel (217 fő: 71 férfi és 146 nő, életkor: 20 és 87 év között, átlag: 50,95 év, szórás: 13,946) a COVID-19 járványhelyzethez alkalmazkodva az online térben, 3D fotókon ítéltettünk meg 5 műemléki helyszínt 40 melléknévpár mentén. A főkomponenselemzés során a környezetpszichológiai kutatásokban megszokott módon az osgoodi struktúrától számában és tartalmában is eltérő faktorokat kaptunk. Eredményeink számos kérdést vetnek fel mind módszertani (ingerbemutató, tartalmi), mind értelmezési (fogalmi egységesség) szempontból. A Műemléki Szemantikus Differenciál Skála alkalmazása lehetőséget nyújthat különböző műemléki kontextusok vizsgálatára, pl. rekonstruált épületekkel kapcsolatos vélekedések feltárására, valamint a szakmabeliek és a laikusok közötti eltérések részletesebb megismerésére.

A kutatás az ELTE Tématerületi Kiválósági Program 2020 – Intézményi Kiválósági Alprogram – TKP2020-IKA-05 keretében, illetve az ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola “Doktori Projektek” konzorciális kutatás-támogatási pályázat (munkaszám: B10401/20) támogatásával valósult meg.

Kulcsszavak: szemantikus differenciál, történeti környezet, műemlék, mérőeszköz-fejlesztés

COVID üzenetek szponzorált Instagram posztokban: moderált mediációs elemzés SPSS Process makró segítségével

Buvár Ágnes¹, Szilágyi Sára Franciska², Balogh Eszter²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember–Környezet Tranzakció Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet, MA hallgató

Az ember–környezet kapcsolat kutatások felölelik a virtuális terek, a fenntarthatóság és a globális környezeti krízisek vizsgálatát is. Jelen kutatás mindhárom témához kapcsolódik, a moderált mediációs elemzés pedig az ember–környezet kapcsolat kutatások más területein is alkalmazható.

Az influenszerek a közösségi médiát gyakran használják reklámfelületként és a közönséggel való direkt kapcsolattartás eszközeként is. Minél kongruensebb egy márka egy influenszerrel, annál hatásosabb a szponzorált poszt, mely kapcsolatot moderálja a válaszadó és influenszer közti paraszociális élmény erőssége (Breves, Liebers, Abt és Kunze, 2019). Felmerül azonban, milyen következményekkel kommunikálhatnak az influenszerek társadalmilag hasznos üzeneteket.

A vizsgálat célja feltárni, hogyan befolyásolja egy otthonmaradásra biztató COVID üzenet az influenszer-márka kongruencia szempontjából különböző szponzorált posztok hatását a poszttal kapcsolatos attitűdökre és ezen keresztül a posztra adott reakciókra, az influenszer és a válaszadó közti paraszociális interakció moderáló hatása mellett. A kutatási kérdés megválaszolására egy 3 (kontroll, kongruens, inkongruens márka) x 2 (kontroll, COVID üzenet) online kísérletet dolgoztunk ki. A kényelmi minta válaszadói (276 fő, 68,9% nő, életkori átlag: 31,0 év, szórás: 10,8) nem ismerték a kiválasztott influenszert, egy videó megtekintése után kialakuló illuzórikus társas helyzet erősségét a Paraszociális Interakció Skálával mértük (Hartmann és Goldhoorn, 2011).

Az elemzést az SPSS 26 szoftver PROCESS makró bővítményével végeztük el (Hayes, 2018). Eredmények: a kongruencia hatását a poszttal kapcsolatos attitűdökre együttesen moderálja a COVID üzenet és a paraszociális interakció ($F(2, 263) = 4,65$, $p = 0,010$). A COVID üzenet jelenlétében legalább az egyik márkázott poszt szignifikánsan népszerűtlenebb, mint a kontroll poszt: alacsony paraszociális interakció esetén a kongruens, míg magas paraszociális interakció mellett az inkongruens poszt iránti attitűd a legalacsonyabb.

A poszttal kapcsolatos attitűdök pozitívan befolyásolják a posztra adott reakciókészséget ($B = 0,115$, $t(271) = 6,50$, $p < 0,001$). A kongruencia moderált mediációs hatása szintén szignifikáns: a kongruencia a poszt iránti attitűdön keresztül befolyásolja a posztra adott reakciókészséget, ezt a hatást pedig együttesen moderálja a COVID üzenet és a paraszociális interakció (kongruens vs kontroll index = 0,073, CI = [0,008, 0,159]).

Következtetéseink: a COVID üzenetek negatív hatással lehetnek a szponzorált posztok értékelésére (nem reklámcélú posztoknál nincs ilyen hatás). COVID üzenet mellett az alacsony paraszociális interakció rontja, a magas viszont javítja a kongruens poszt megítélését és a posztra adott reakciókészséget. A kapott eredményeket a COVID üzenetek a kongruencia különböző dimenzióira tett hatása magyarázhatja.

A kutatás az ELTE Tématerületi Kiválósági Program 2020 – Intézményi Kiválósági Alprogram – TKP2020-IKA-05 keretében valósult meg.

Kulcsszavak: moderált mediáció, paraszociális interakció, reklám, influenszer, COVID

A helyidentitás és két aspektusának mérése a személyiség szintjén: módszertani megfontolások

Berze Iván Zsolt¹, Dúll Andrea²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember–Környezet Tranzakció Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember–Környezet Tranzakció Intézet, Budapesti Műszaki Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Szociológia és Kommunikáció Tanszék

A helyidentitás fogalmát új megközelítésben személyiségpszichológiai keretben vizsgáló kutatássorozatunk első lépésében (Berze és Dúll, 2018) célunk az volt, hogy megvizsgáljuk, találunk-e megbízhatóan mérhető egyéni különbségeket abban, hogy a pszichológiailag jelentős helyekkel kialakított kapcsolat milyen mértékben fontos a személyek önmeghatározásában, énfogalmában. A kutatás a megfelelő angol nyelvű kérdőív (AIQ-IV: Cheek, Smith és Tropp, 2002) kiválasztásán és fordításán túl számos módszertani megfontolást igényelt (saját tételek megfogalmazása, beillesztésük módja és e mód pszichometriai hatásának vizsgálata – Berze és Dúll, 2019). Az eredmények alaphipotézisünket igazolták – a kitöltők a helyekre vonatkozó tételeket értelmezni tudták önmaguk meghatározásával kapcsolatban –, ugyanakkor számos újabb módszertani megfontolásra késztettek a további lépésekkel kapcsolatban.

A kérdőív újabb változatában változtattunk az új tételek általános megfogalmazásán (“helyek”), néhány új tételt a beillesztésük helyét követő tételre gyakorolt vélt hatás miatt skálába nem tartozó meghagyott tétel elé helyeztünk, bevontunk más életkorú kitöltőket, töröltünk skálán kívüli tételeket a megmagyarázott variancia növeléséhez, és a legkevésbé jól működő, kollektív orientációt (mennyire fontos az önmeghatározásban a csoporttagság szerepe és értéke) mérő tételeket markánsabban, a hazai szociokulturális jellemzőknek megfelelően fogalmaztuk át. Az új kérdőívet két változatban vettük fel (n=178 és 405, akikből férfi és nő: 44 és 134, ill. 70 és 335 fő, életkoruk átlaga: 47,56 és 42,06 év, szórása: 12,531 és 11,927, alsó és felső életkor: 23 és 79, ill. 18 és 82 év), a második változat az első eredményei alapján végrehajtott módosítások révén született. A végső változat faktorelemzésének eredményei megerősítették a fent említett, módszertani alapú változtatások helytállóságát, így elkezdtük e kérdőív angol nyelvű változatának felvételét is.

További lépésként a helyidentitás egyéni és társas aspektusainak vizsgálatát célozzuk szintén újdonságként a személyiség szintjén, ami újabb módszertani kihívások megválaszolását igényli, főként a tételek megfogalmazása terén: konkrét helyek megnevezésének kerülése, a hely fizikai és társas jellemzőinek általános vagy differenciált megfogalmazása, a kitöltők eltérő helyidentitásorientáció szintjének figyelembevétele (feltételes mellékmondatokat kell-e használnunk). Egy ilyen aspektusokat mérő kérdőív hasznos eredményekkel szolgálhat nem csupán a helyidentitás fogalmának jobb megértésében, hanem különböző környezeti terek esetében azok megítélésének és használatának vizsgálatában, illetve a személy-környezet összeillés mélyebb feltárásában.

A kutatás az ELTE Tématerületi Kiválósági Program 2020 – Intézményi Kiválósági Alprogram – TKP2020-IKA-05 keretében, illetve az ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola “Doktori Projektek” konzorciális kutatás-támogatási pályázat (munkaszám: B10401/20) támogatásával valósult meg.

Kulcsszavak: helyidentitásorientáció, személyes és társas helyidentitás, kérdőívszerkesztés, faktoranalízis

Pszichológiai kvalitatív módszerek alkalmazása II.

SZ23

Elnök: **Kaló Zsuzsa** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

Opponens: **Pintér Judit Nóra** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

A nemzetközi tudományos munkákban az 1980-as évektől figyelhető meg a kvalitatív pszichológiai módszerek előretörése. A 2000-es évektől, talán pont e növekvő közkeveltségnek köszönhetően, a hagyományos kvalitatív módszerek továbbfejlesztéseire is sor került: a Grounded Theory (GT), az interpretatív fenomenológiai analízis (IPA), a narratív kutatások kiszélesedésének vagyunk tanúi. A kvalitatív módszerekben nem a "kvalitatív" a közös, hanem a világról és az emberről kialakított kép (ontológia) és a tudás megszerzhetőségének kérdése (episztemológia). A kvalitatív pszichológiai kutatások során hipotézisek vagy elméletek kidolgozására törekszünk, és a megismerés útja a kutatásban résztvevők szempontjainak megértése és a tapasztalataiknak adott jelentések megvilágítása. Minél inkább megérteni szeretne egy kutató, annál inkább episztemológiai kontextusban kell gondolkodnia, ami a tudományos közlés szempontjából is megmérettetés.

A kvalitatív módszertanok növekvő ismertsége új kutatási kérdések, új kutatási irányok kijelölését tette lehetővé külföldön, és hazánkban egyaránt. A fejlemények hatására új kutatási terepek nyíltak meg, ahol a kutatók nem pusztán tudományos eredmények elérését célozzák, hanem a környező társadalmi világok jobbítását is (pl. marginalizált csoportok kihangosítása).

A Pszichológiai kvalitatív módszerek alkalmazása szimpózium keretein belül az ELTE PPK Pszichológia Kvalitatív munkacsoport munkái közül kerülnek kutatások bemutatásra. A szimpózium részeit alkotják a kelet-európai, valamint a hazai kutatások összefoglaló áttekintései; a többféle kvalitatív módszer kombinálásának lehetőségeit taglaló interdiszciplináris fogyasztás-jólléti, egészségpszichológiai, valamint a hazai kvalitatív kutatásokhoz klasszikusan köthető drog-kutatások újabb ("trendibb") módszereket alkalmazó eredményei.

Előadások

Szerhasználó várandós és kisgyermekes nők anyaság-fogalmának feltárása

Kaló Zsuzsa - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, Tanácsadás- és Iskolapszichológia Tanszék, Kvalitatív Pszichológia Kutatócsoport

Elméleti háttér: A szerhasználó várandós és kisgyermekes nők témaköre erősen stigmatizált a szakmai- és közbeszédben, társadalomtudományi szempontból kevésbé kutatott. A megoldásokat, szakmai protokollokat, vizsgálatok eredményeit összefoglaló tanulmányok nagyrészt egyetértenek abban, hogy a téma megértéséhez komplex, biopszichoszociális megközelítés szükséges, valamint az elérhető adatok alapján a nyugati társadalmakban valamilyen fokú szerhasználat várható a várandósság alatt.

Cél: A vizsgálat célja feltárni szerhasználó nők terhességhez és anyasághoz való viszonyát. A kvalitatív módszerű idiografikus esettanulmány feminista-fenomenológiai paradigmában vizsgálja a jelenségeket, ahogyan azt a résztvevők élményeik és tapasztalataik alapján értelmezik.

Módszer: A résztvevők toborzása 2009–2014 között egy várandós szerhasználók részére fenntartott budapesti ártalomcsökkentő szolgáltatás keretében történt. A minta (n = 34) összetétele aktív szerhasználók vagy opioidhelyettesítő programban lévő várandós nők vagy kisgyermekes (3 év alatti gyermekkel) anyák (átlagéletkor: 29 év; terjedelem: 18–43 év). Az adatgyűjtés módszerei: 1) résztvevői megfigyelés (2009–2013 között hetente egy nap az ártalomcsökkentő programban); 2) félig-strukturált interjúk (n = 32, tematikus blokkok: élettörténet, szerhasználói élmények, kapcsolat az egészségügyi-szociális ellátórendszerrel, a várandósság élménye, az anyasággal kapcsolatos tapasztalatok, elvárások); és 3) mélyinterjúk (n = 2, aktív interjúkészítési technikával készített utánkötéses interjúk az anyaság tapasztalatainak témájában). Az adatelemzés tematikus elemzéssel (TA) készült. A résztvevők várandósság és anyaság fogalmainak jelentésstruktúráit a főbb témák azonosítása mentén interpretáltam.

Eredmények: A főbb témák a terhesség értelmezésében: a magzattal való kapcsolat, az anyagi bizonytalanság, az énkép változásai és az ellátórendszerrel való kapcsolat; az anyaság értelmezésében: a szerepmodellek, minták, az anyaság mint fordulópont, a változás kiindulópontja, a gyermekkel való kapcsolat és az anyagiak.

Következtetések: Az anyaság egy olyan fordulópont, a változás olyan kiindulópontja, amely képessé teszi a szerhasználó nőt arra, hogy autonómmá váljon. A gyermek válik a legfontosabbá az életükben, lesz valakiért "tenni, harcolni, leszokni". Az anyaság újfajta autonómiájában, újfajta függés alakul ki immáron a gyermekétől, akinek a fordulópontot köszönheti, aki miatt rendeződtek anyagi és lakhatási ügyei, akivel minden idejét együtt tölti. Ambivalencia és függőség jellemzi az anyaságot, ha ebben az új keretben a függőség valójában a társadalomtól, a jóléti rendszertől való függőséget jelenti is.

Kulcsszavak: várandósság, szerhasználat, szerhasználó nők, kvalitatív kutatás, tematikus elemzés

Exploratív adatgyűjtés, kvalitatív szövegelemzés útjai egy interdiszciplináris kutatásban

Birtalan Iлона Liliána¹, Bárdos György², Rácz József³

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola; Pszichológiai Intézet, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet, Kvalitatív Pszichológiai Kutatócsoport

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, Tanácsadás- és Iskolapszichológia Tanszék, Kvalitatív Pszichológia Kutatócsoport

Mára az alternatív élelmiszerhálózati csatornák Magyarországon is egyre nagyobb teret nyernek. Azok, akik a friss, egészséges termékek beszerzésénél a helyi forrásokat keresik, többféleképpen is kapcsolódhatnak kisléptékű családi gazdaságokhoz. Ezen lehetőségek egyik fajtája, amikor a fogyasztók és termelők között létrejövő kapcsolat akár formális megjelenést is ölthet: mára Magyarországon számos közösség által támogatott mezőgazdálkodás működik. E modellben az éves elköteleződés keretei között havi általánydíjért heti rendszerességgel kapnak a tagok friss, jellemzően bio-termesztésű zöldségterményeket.

Vizsgálódásunk fókuszba e közvetlen gazda-fogyasztó kapcsolatra épülő közösségi mezőgazdálkodás speciális fogyasztói terére, azaz e közösségek tagjainak résztvevői szempontrendszerére koncentrált.

Az újszerű, egészségpszichológiai kutatási kérdés megalapozásához különböző kvalitatív kutatási módszereket alkalmaztunk, amelyek alkalmasak voltak a hazai közösségi mezőgazdálkodás tagjainak részvételéhez kapcsolódó tapasztalások feltárására, a kutatási kérdés irányára, és az interdiszciplináris jellegű kutatás (gazdasági-szociológiai- pszichológiai) lehetőségeire.

Módszer: az elméleti felkészüléskor kvalitatív irodalmi áttekintést is végeztünk, adatgyűjtéskor a grounded theory elveit alkalmaztuk, a félig-strukturáltan végzett országos mélyinterjú-sorozat (N=35) anyagait kutatási fókuszról vezérelten többféleképpen: induktív, deduktív, hipoduktív tematikus analízissel dolgoztuk fel, továbbá tipológiai analízist is alkalmaztunk.

Az eredményeink bemutatják, hogy a közösség által támogatott mezőgazdálkodásban való részvétel gyakran újradefiniálja az otthoni fogyasztást (családi működést), jelentősen befolyásolja a résztvevők életminőségét (egészség vagy élelmiszerrelációjú jóllétet), élelmiszerfogalmát (élelmiszer séma).

Tapasztalataink alapján a fogyasztói magatartási, egészségpszichológiai, kognitív pszichológiai, klinikai pszichológiai megközelítések episztemológiai és ontológiai síkjainak taglalását a kvalitatív pszichológiai módszerek megfelelő alkalmazása képes differenciáltan feltárni, és egyben az eredmények tudományos vizsgálatát - e módszerek belső logikája révén – elő is készíti.

Kulcsszavak: interdiszciplináris kutatás, kvalitatív módszertan, táplálkozás, egészség

Kvalitatív pszichológiai paradigmák Közép-Kelet-Európában

Kovács Asztrik, Kiss Dániel, Pados Eszter, Kassai Szilvia, Kaló Zsuzsa, Rácz József - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Pszichológiai Intézet, Tanácsadás- és Iskolapszichológia Tanszék, Kvalitatív Pszichológia Kutatócsoport

Tanulmányunk célja a kvalitatív pszichológiai kutatásokban felhasznált filozófiai paradigmáinak vizsgálata a közép-kelet-európai országok angol nyelvű, kvalitatív pszichológiai cikkeiben. A vizsgált poszt-szocialista országok politikai és történelmi háttere egy sajátos akadémiai légkört eredményezett, amiben különösen érdekes a hagyományos pozitivistá tudományos gondolkodástól eltérő interpretivistá/konstruktivistá kvalitatív kutatások megjelenése.

Kutatásunkban a következő kérdésekre kerestünk a választ: Milyen filozófiai paradigmákat használnak a kvalitatív pszichológiai tanulmányokban? Milyen módszereket használnak? A pszichológiai mely területeit vizsgálják ilyen módszerekkel?

Öt ország harmincöt cikkének paradigmatis megfontolásait vizsgáltuk. A vizsgálathoz egy dichotóm paradigma tesztet használtunk, amiben elkülönítettük a pozitivist/posztpozitivist és az interpretivist/konstruktivist paradigmákat. A cikkek kulcsszavait, módszertanát és tartalmát is elemeztük, hogy egy átfogó képet kapjunk, mely területeken a legelterjedtebbek a kvalitatív pszichológiai módszerek.

A leggyakoribbnak az interpretivist/konstruktivist szemlélet bizonyult. Tiszta pozitivist cikkek ritkán fordultak elő, de gyakoriak a kevert paradigmatis cikkek. A legtöbb cikk nem nevezett meg specifikus kvalitatív módszert, amit használt volna. A vizsgált területek közül a szociálpszichológia bizonyult a legnépszerűbbnek. A poszt-szocialista országokban a kevert paradigmák használata hangsúlyos, feltehetően a kultúra, a tudományelméleti és pszichológiai hagyományok nagy hatással vannak a kutatók ontológiai, ismeretelméleti megfontolásaira és tudására.

Negatív munkahelyi attitűdök: elvándorlási szándék, korrupcióra való hajlandóság és a Machiavellizmus munkahelyi korrelátumai

SZ24

Elnök: **Klajkó Dóra** - Pécsi Tudományegyetem

Opponens: **Putz Ádám** – Pécsi Tudományegyetem

A Pécsi Tudományegyetem és az Eötvös Loránd Tudományegyetem kooperációjában szervezett szimpóziumunk olyan negatív munkavállalói attitűdöket vizsgál, amelyek nap, mint nap hatást gyakorolnak egy szervezet teljesítményére és a munkavállalók jól-létére egyaránt.

Az elvándorlási szándék fél évszázada foglalkoztatja a kutatókat, a kiélezett munkaerőpiaci verseny miatt pedig egyre inkább előtérbe kerül tudományos és gazdasági fórumokon egyaránt. Gyakorlati relevanciáját az adja, hogy a munkaerő elvándorlása rendkívül magas költségekkel jár, mind a cég, mind a munkavállalók részéről. Szimpóziumunkban a munkavállalói elvándorlási szándék prediktorait igyekszünk körüljárni. Kitérünk ezen attitűd személyiségjellemzőkkel való kapcsolatára; megvizsgáljuk, hogy az enyéni különbségek milyen mértékben jósolják be a munkahely elhagyásának szándékát. Emellett, fókuszba kerül a szervezeti kontextus is: áttekintjük, hogy az egyes munkahelyi körülményekkel, adottságokkal való elégedettség miképpen jelzi előre a elvándorlási szándékot, illetve hogy e tekintetben mutatkoznak-e különbségek a különböző munkaerőpiaci generációk tagjai között.

Magyarországon a korrupció mértéke az Európai Unió országokhoz képest átlagon felülnek tekinthető. A korrupció, mint negatív társadalmi és gazdasági tényező, a nemzetgazdaság működésének egészére hatást gyakorol világszerte. A korrupcióra

való hajlandóság kapcsán ugyancsak a személyiségjellemzők (Machiavellizmus, illetve HEXACO vonások) és a kontextuális tényezők szerepét vetjük majd össze. A bemutatásra kerülő vizsgálatok arra hívják fel a figyelmet, hogy a szervezeti élmények, tapasztalatok a személyiségjellemzőknél jóval erősebb összefüggést mutatnak a korrupcióra való nyitottsággal; vagyis hogy a vállalatok, intézmények sokat tehetnek a korrupció megjelenése ellen.

Szimpóziumunkban nagy létszámú, magyar munkavállalói mintán végzett kutatások eredményeit mutatjuk be. Az előadásokban sokszínű módszertani apparátus segíti a központi kérdések alapos, több szempontú körbejárását: a kérdőíves adatgyűjtés mellett ugyanis megjelenik a narratív pszichológiai szempontú interjúelemzés is. Az egyes kutatások eredményei összecsengenek, megerősítik egymást, és hangsúlyozzák a szervezeti kontextus jelentőségét a negatív munkavállalói attitűdök és viselkedések kialakulásában.

Előadások

Hosszantartó szenvedés – avagy a munkahelyi bántalmazás kérdőív (NAQ-R) adaptálása

Csapó Gyöngyvér¹, Kázmér-Mayer Szilvia¹, Klajkó Dóra¹, Czibor Andrea¹

¹Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet, Szociális és Szervezetpszichológia Tanszék

A mobbing vagy munkahelyi zaklatás olyan helyzet, amelyben az egyén folyamatosan és hosszú időn keresztül inzultusoknak és bántalmazásoknak van kitéve a munkahelyén (Leymann, 1996; Matthiesen és Einarsen, 2007). A mobbing általában egy konfliktussal kezdődik, ami pszichoterrorrá eszkalálódik és az áldozatok rendszeres támadásoknak lesznek kitéve, legyen az a mások által történő kibeszelés, kritizálás vagy olyan légkör kialakítása, amelyben az áldozat fenyegetve érzi magát. Szervezeti szinten a munkahelyi zaklatás negatív befolyással bír mind a munkavégzés eredményességére, hatékonyságára, csökken a munkával való elégedettség és a motiváció, valamint hozzájárul a magasabb elvándorlási szándékhoz is (Martino, Hoel és Cooper, 2003).

Habár nemzetközi szintén a munkahelyi zaklatás intenzíven kutatott terület, azonban Magyarországon a munkahelyi zaklatás témakörére nagyon kevés vizsgálat irányult, az elmúlt 25 évben alig jelent meg tanulmány ezzel kapcsolatban, annak ellenére, hogy a mobbing számos szinten jelentkező negatív korrelátuma mellett (pl.: stressz, szorongás, egészségügyi következmények, akár PTSD) igazoltan összefüggést mutat a munkahelyi elégedettséggel, a teljesítménnyel és az elvándorlással is. Továbbá, jelenleg nincs módszertanilag megbízható, magyar nyelvű kérdőív a mobbing mérésére. Ezért a kutatásunk során adaptáljuk az Einarsen és munkatársai nevéhez köthető Negatív Cselekvések Kérdőívét (NAQ-R, Enairsen, Hoel és Notelaers, 2009), ami a leginkább elterjedt mérőeszköz nemzetközi viszonylatban.

A kérdőív adaptációjában olyan 18. életévüket betöltött munkavállalók vettek részt, akik legalább fél éve, minimum napi 4 órában dolgoznak. Az adaptáció első szakaszában több, mint 200 fő töltötte ki a kérdőívet, majd a validálás során ez a szám 300 fő fölé emelkedett. A kérdőív validitását több, szervezeti jólléttel és szervezeti kimenettel kapcsolatos kérdőív segítségével vizsgáltuk, az általunk használt mérőeszközök közé tartozott a Koppenhága kérdőív kapcsolódó skálái (COPSOQ II; Pejtersen, Kristensen, Borg és Bjorner, 2010), az Elvándorlási szándék kérdőív (Mobley, Horner és Hollingsworth, 1978), a Munkahelyi stressz kérdőív (Coping és Stressz Profil (CSP) – Munkahelyi profil, Kissné Viszket és Hunyady, 2001), valamint a WHO Általános Jól-lét Kérdőív (WHO Well-Being Questionnaire - WBI5; Bech, Gudey és Johansen, 1996).

Az első elemzéseink azt mutatják, hogy a NAQ-R kérdőív magyar változata megfelelő megbízhatósággal rendelkezik, a validitás-vizsgálatnál használt skálákkal pedig a konceptuálisan várható összefüggéseket kaptunk. A kutatásunk távlati célja azonban nem merül ki az NAQ-R kérdőív magyarra adaptálásával, mert célunk annak feltárása, hogy a szervezet, mint közösség hogyan befolyásolja a munkahelyi zaklatást Magyarországon, valamint annak megértésére törekszünk, hogy az átlagos magyar munkavállaló hogyan viszonyul a mobbinghoz és mennyire tartja elfogadhatónak.

Kulcsszavak: munkahelyi zaklatás, kérdőív, adaptáció, NAQ-R

A munkavállalói elvándorlási szándék prediktorai különböző korcsoportokban

Klajkó Dóra¹, Kázmér-Mayer Szilvia¹, Szabó Zsolt Péter², Restás Péter¹, Czibor Andrea¹

¹Pécsi Tudományegyetem

²Eötvös Loránd Tudományegyetem

Az elvándorlási szándék széleskörűen kutatott terület a szervezetpszichológián belül (March és Simon, 1958; O'Connel és Kung, 2007; Hancock et al., 2011; Shown, Johnson és Lockhardt, 2005), amely jelenség mélyebb ismerete a szervezetek, vállalatok számára is kézzelfogható előnyökkel jár. E terület gyakorlati relevanciáját az adja, hogy a munkaerő elvándorlása rendkívül magas költségekkel jár, nem csupán az elvesztett munkaerő pótlása miatt, hanem a szervezetet és munkatársakat érintő morális veszteségek szempontjából is (O'Connel és Kung, 2007). Kutatásunk célja magyarázatot találni arra, miért hagyják el a munkavállalók a szervezetet, mindezt egy generációs perspektívából megközelítve (Mannheim 1952; Ryder 1965, Strauss és Howe, 2002).

Kutatásunkban Magyarországon dolgozó munkavállalók vettek részt (N=609), akik egy anonim online kérdőívet töltöttek ki. A kérdőív csomag demográfiai kérdéseket tartalmazott, mérte a munkavállalói elégedettséget (JSS, Spector, 1997) valamint az elvándorlási szándékot (TIS6, Bothma and Roodt, 2013).

A globális munkavállalói elégedettség pontszámát és az elvándorlási szándék mértékét tekintve nem találtunk különbséget az egyes generációkhoz (X, Y, Z) tartozó munkavállalók között. További elemzéseink azonban azt sugallják, hogy a különböző generációknál mutató elvándorlási szándékot más-más tényezők jósolják be, a

munkával való elégedettség más-más dimenziói fontosak a különböző korcsoportokba tartozó munkavállalók számára. A Z generáció esetében a teljesítményfüggő jutalmakkal kapcsolatos elégedettségi pontszám jósolja be leginkább az elvándorlási szándékot, míg az Y generáció esetén a munka természete volt a legjelentősebb prediktor. Az X generáció esetében egy három tényezős modell körvonalazódott: a munka természete, a közvetlen felettséssel való viszony és a fizetéssel való elégedettség hatnak leginkább munkahelyváltási szándékaik alakulására.

Az elvándorlási szándék mögött húzódnó tényezők kutatása alkalmazott pszichológiai szempontból releváns kérdés. Mind az eredmények, mind a módszertan adaptálható, akár egy nagyvállalati környezetbe azzal a céllal, hogy a munkavállalói jóllét és megtartás kérdéseikhez multidimenzionálisan közelítsenek a vezetők és HR szakemberek.

Negatív munkahelyi attitűdök: A munkahelyi elvándorlási szándék, kontraproduktív viselkedés és a korrupcióra való hajlandóság kapcsolata a személyiséggel

Szabó Zsolt Péter¹, Simon Evelin¹, Czibor Andrea², Restás Péter²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem

²Pécsi Tudományegyetem

350 magyar munkavállalóval végeztünk el egy olyan kutatást, amelyben a negatív munkahelyi attitűdök és a személyiségvonások kapcsolatát vizsgáltuk. A vizsgálati személyekkel felvettük a HEXACO kérdőívet, ami a személyiség hat faktorát méri, valamint az SD3 kérdőívet, ami a sötét triád (szubklinikumi nárcizmus, szubklinikumi pszichopátia, Machiavellizmus) mérésére alkalmas. A vizsgálati személyek kitöltötték továbbá negatív munkahelyi attitűdökre vonatkozó kérdéseket is: mértük a munkahely elhagyására vonatkozó elvándorlási szándékot, a kontraproduktív viselkedéseket és a munkahelyi korrupcióra való hajlandóságot is. A korrupcióra való hajlandóságot hat különböző fiktív munkahelyi szituációval mértük, amelyekkel kapcsolatban a vizsgálati személyeknek jelezniük kellett, hogy részt vennének-e olyan megoldásokban, amelyek a definíció szerint korruptnak számítanak. A vizsgálat során kontrolláltunk a munkahelyi "klímára", a munkával való elégedettség, a szervezeti azonosulás, a pszichológiai szerződés betartása és a szervezeti elköteleződés mérésével, valamint figyelembe vettük a demográfiai mutatók (életkor, nem, végzettség, szervezetnél töltött idő) szerepét is.

Eredményeink szerint a kontraproduktív viselkedéseket a kontrollváltozók figyelembe vétele mellett is bejósolta a HEXACO lelkiismeretesség skálája és a szubklinikumi pszichopátia: a lelkiismeretesebb emberek kevesebb kontraproduktív viselkedésben vettek részt, míg a szubklinikumi pszichopátián magasabb pontszámot elérők több ilyen viselkedésről számoltak be. Az elvándorlási szándékot a HEXACO becsületesség-alázatosság (negatív kapcsolat), együttműködés (pozitív kapcsolat) és lelkiismeretesség (negatív kapcsolat) skálái is bejósolták, valamint a Machiavellizmus (pozitív kapcsolat) is. A korrupcióra való hajlandóságot a HEXACO becsületesség-alázatosság (negatív kapcsolat) és lelkiismeretesség skálái (negatív kapcsolat), valamint a Machiavellizmus és a szubklinikumi pszichopátia jósolták be (mindkét

esetben pozitív kapcsolat). Vizsgálatunk fontos eredménye volt, hogy bár a személyiségtényezők képesek bejósolni ezeket a negatív munkahelyi attitűdöket, a kontextuális tényezők szerepe jóval erősebb volt.

Kulcsszavak: elvándorlási szándék, korrupció, kontraproduktív viselkedés

Kutatásmetodikai kihívások és válaszok az iskolai bántalmazás vizsgálatában

SZ25

Elnök: **Siegler Anna** – Pécsi Tudományegyetem

Opponens: **Várnai Dóra Eszter** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

Az ELTE és a PTE kutatói együttműködésének eredményeként megszületett szimpózium a kortárs bántalmazás mérhetőségének nehézségei mentén szerveződik. A bullying incidensek gyakoriságának felmérése, a diákok bántalmazással kapcsolatos attitűdjének és tudásának vizsgálata kiemelkedően fontos terület, hiszen az alkalmazott prevenció-s-intervenció programok hatáserősségének fejlesztéséhez és a jelenség mélyebb megértéséhez elengedhetetlenek a megfelelő eszközök.

Az első kutatás fókuszában az a felismerés áll, hogy a kérdőívek csak merev válaszadást tesznek lehetővé, ezért a kérdőíves eljárások mellett az új, szituációs módszerek fejlesztésére van szükség, mivel alkalmazásukkal növelni lehet a megbízhatóságot, érvényességet. A bemutatásra kerülő morális dilemmahelyzetek felhasználása továbbá válaszul szolgálhat arra a nehézségre, hogy miként lehet a szemtanúk hozzáállását feltérképezni a szociális kíváncsiság, szégyen általi torzítás minimalizálása mellett.

Ezt követően a hazai gyakorlatban megvalósuló programok utánkövetési tapasztalatait ismertetjük alaposabban. Az ENABLE program 10 alkalmas társas készségeket fejlesztő, anti-bullying normateremtő foglalkozássorozata és a Békés Iskolák mentalizációs szemlélet alapú, teljes intézményt mozgósító programja egyaránt nemzetközi gyakorlat magyarországi adaptációja. Míg a programok fejlesztői által meghatározott és ajánlott kérdőívcsomagok átdolgozása és az adatok szemléltető fókuszú feltárása közös pontként jelenik meg, addig az ENABLE programhoz kapcsolódó tapasztalatok bemutatása inkább az implementációs hűségéből, időbeli lemorzsolódásból és az aktuális járványhelyzetből adódó kutatói nehézségekre keresi a megoldást, a harmadik prezentáció pedig azt járja körbe, hogy hogyan lehet integrálni a három forrásból szerezhető válaszokat.

Előadások

Szemléltetői reakciók - az internetes zaklatás, mint morális dilemma helyzet

Arató Nikolett¹, Orbán Rebeka², Gergelics Noémi², Lábadi Beatrix³

¹Pécsi Tudományegyetem, Alkalmazott Pszichológia Tanszék

²Pécsi Tudományegyetem

³Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

Elméleti háttér: A kortársak támogatása kiemelkedő jelentőségű az internetes zaklatás áldozatai számára, ezért fontossá vált azoknak a tényezőknél a kutatása, amelyek befolyásolhatják a zaklatás szemtanúinak reakcióját. Kutatásunknak két célja volt tehát: egyrészt egy olyan módszer megalkotása, amelynek segítségével vizsgálható

a szemlélők reakciója, másrészt megismerni a morális gondolkodás, morális önfelmentés és az empátia hatását a szemtanúk reakciójára vonatkozóan.

Módszertan: 507 középiskolás diák (182 fiú, átlagéletkor=15,55; SD=1,46) vett részt a kutatásban, melynek során egyrészt önkitöltős kérdőívek segítségével került felmérésre az internetes zaklatás (ECIPQ, Del Rey et al., 2015), a morális önfelmentés (CBMDS, Bussey, Fitzpatrick & Raman, 2015) és az empátia (IRI, Davis, 1980). Másrészt négy internetes zaklatással kapcsolatos morális dilemma helyzet segítségével vizsgáltuk a szemtanúk reakcióját (antiszociális, proszociális vagy ignoráló), továbbá a résztvevők morális fejlődési szintjét is (a résztvevőknek a morális fejlődés különböző szintjeinek megfelelő állítások közül kellett kiválasztaniuk, miért segítenének az internetes zaklatás áldozatának).

Eredmények: A bináris logisztikus regresszióanalízis eredménye alapján az antiszociális reakciót az életkor, morális önfelmentés, a hedonisztikus, a szükségletorientált és a perspektívafelvétellel járó morális gondolkodási szint határozzák meg. A proszociális reakció esetében a kognitív empátiának, hedonisztikus és sztereotipikus morális gondolkodásnak volt szignifikáns hatása. Az ignoráló reakció esetében pedig a morális önfelmentésnek, valamint a szükségletorientált és a hedonisztikus morális gondolkodásnak volt szignifikáns hatása.

Következtetések: A kutatásunk egyrészt bizonyítja a morális gondolkodás és a morális önfelmentés kiemelkedő szerepét az internetes zaklatás szemtanúinak reakciójára vonatkozóan, amely az intervenció szempontjából is fontos eredmény. Másrészt módszertani szempontból is újít a kutatás, hiszen egy ökológiailag valid módszert alakítottunk ki mind a szemlélők reakciójának, mind a morális fejlődés vizsgálatára.

Kulcsszavak: online bántalmazás, morális dilemma, szemlélő reakciók

A változás utánkövetése - az ENABLE program hatásmérésének tapasztalatai

Siegler Anna¹, Várnai Dóra², Jármí Éva³

¹Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Iskolapszichológia Tanszék

Elméleti háttér: Hazai és nemzetközi viszonylatban egyaránt növekvő igény mutatkozik a bizonyítottan hatékony kortárs bántalmazást megelőző programokra, azonban az eredményesség mérésénél nehézségbe ütközünk. Az ENABLE Program (European Network Against Bullying in Learning and Leisure Environments) a diákok társas-érzelmi készségeinek fejlesztésére, erőszakmentes közösségi norma kiépítésére és megőrzésére kidolgozott tíz alkalmas foglalkozás sorozat, melyet az iskolákban dolgozó pedagógusok és iskolapszichológusok felkészítést követően tartanak. A program az univerzális prevenciós programok sorába illeszkedik, mivel nem a bullying dinamika egyes résztvevőit, hanem teljes osztályközösségeket céloz meg. A kutatás a magyarországi implementáció első és harmadik évében gyűjtött adatok elemzése alapján levonható tapasztalatokat összegzi.

Módszertan: Az ENABLE program hatásmérésének eszköze a programfejlesztők által meghatározott kérdőívcsomag magyar nyelvű, kibővített változata, mely a kortárs

bántalmazás tradicionális és cyber formájának megjelenési gyakoriságával, a diákok bullyinggal kapcsolatos attitűdjével és társas-érzelmi készségeivel kapcsolatos kérdéseket foglal magába. 2017/2018-as tanévben online adatfelvételt követően egyedi azonosítók alapján 360 diák longitudinális válaszainak elemzése történt meg, amely lehetővé tette a kérdőívcsomag további finomítását, a kutatásszervezés pontosítását. A 2019/2020-as tanévben az adatfelvétel az eSzocMet nevű online felületen keresztül, 66 osztály bevonásával történt. A bemeneti adatfelvételt (N=1112) követően a program bevezetésének különböző szakaszaiban érte az osztályokat a járványhelyzet miatt elrendelt távoktatásra való átállás, így a foglalkozásokat követően a diákok helyett a megvalósítók által adott válaszok elemzése történt meg.

Eredmények: Az adatok elemzése alapján a kérdőívcsomagban tett változtatások növelték a mérőeszköz megbízhatóságát és a program céljával összeegyeztethető eredmények születtek. A megvalósítók szerint a program hatékony (85.7%), hozzájárul a diákok iskolával való elégedettségéhez (71.5%) és szívesen folytatnák a megkezdett programot a korlátozások feloldását követően (75%). A korrelációs elemzés alapján a kevésbé jó osztályklimájú csoportokban inkább érezték a foglalkozástartók, hogy a diákok bullyinggal kapcsolatos tudása bővült.

Következtetések: Az eredmények hozzájárulnak a hatásvizsgálatok kihívásaira megoldást kereső diskurzus továbbviteléhez.

Kulcsszavak: bullying, hatásmérés, társas-érzelmi készség fejlesztés, prevenció

A Békés Iskolák program keretei között kidolgozott diagnosztikai kérdőív bemutatása

Mónok Kata¹, Kulcsár Gabriella²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, -Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

²Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Kriminológiai és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék

A Békés Iskolák Program az iskolai agresszió kezelésére és megelőzésére kidolgozott módszer, amely az iskolai közösség mentalizációjának erősítését és a közösség önszerveződéséből kiinduló módszerek serkentését, illetve (meg)támogatását helyezi a középpontba. A program részeként kidolgoztunk egy iskoláknak szóló diagnosztikai kérdőívet, amelynél szintén ezt az alapvetően terápiás célt tartottuk szem előtt. A kérdőívet úgy állítottuk össze, hogy a három kitöltői csoportot, a tanulókat, a pedagógusokat és a szülőket segítsük abban, hogy megfogalmazzhassák, hogyan érzik magukat az adott intézményben, illetve teret kapjanak az iskolai erőszakkal kapcsolatos élményeik jelzésére, bármilyen szerepben is élték azt át (bántalmazó, áldozat vagy szemlélő). Az iskolák a kérdőívek kiértékelése által aktuális és valós helyzetképet kapnak az iskolai klímáról, illetve arról, hogy milyen súllyal és milyen formákban vannak jelen az erőszak nyílt és rejtett formái az intézmény életében. Elképzeléseink szerint a kérdőív kiindulópontja lehet a Békés Iskolák Program bevezetésének, illetve – meghatározott időközönként ismételve – képet nyújthat a program bevezetésével meginduló változások irányáról. A kérdőíves diagnosztika

jelenleg pilot szakaszban van, eddig nyolc iskolában került kiértékelésre. Prezentációnkban egy rövid bevezetés után bemutatjuk az általunk összeállított kérdőív főbb egységeit, beszélünk a kérdőív használatáról, az elemzés módjáról és a kutatás jelenlegi állásáról. A kérdőív elkészítésében és a diagnosztika fejlesztésében Mónok Katán és Kulcsár Gabriellán kívül részt vettek: Schmelowszky Ágoston, Adler Kata és Sándor Éva.

Kulcsszavak: Békés Iskolák program, mentalizáció, iskolai erőszak, diagnosztika

Árthat-e a megbocsátás? A megbocsátás a sértés, a kapcsolat, a sértő fél utólagos viselkedése és a sértett személyisége vonatkozásában

SZ26

Elnök: **Molnárné Kovács Judit** – Debreceni Egyetem

Opponens: **Pántya József** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

A megbocsátásnak magára a megbocsátó személyre, illetve a megbocsátó és a sértő viszonyára való kedvező hatásai jól ismertek. Ennek ellenére a tudományban is időről időre fölmerül, hogy vajon a megbocsátás nem hagyja-e büntetlenül a hibázást, nem mélyíti-e el a sértő és sértett kapcsolatának igazságtalanságát, az egyensúlyhiány nem árthat-e a megbocsátó önértékelésének. Ezekre az aggályokra megnyugtató választ adnak azok az ismert összefüggések, hogy a megbocsátás a hibaelismerő bocsánatkérés után a legnagyobb, illetve, hogy a bocsánatkérés nélküli megbocsátás pozitív mentális hatása a megbocsátóra elmarad. Tehát még a megbocsátás összefüggésrendszerében is vannak olyan mechanizmusok, melyek a kapcsolati egyensúlyt szolgálják, és nem hagyják, hogy a sértett a saját érdekeit teljesen félre tegye.

A szimpóziumon ehhez képest arra mutatunk rá, hogy közeli kapcsolatokban – valószínűleg azért, mert a kapcsolatörzés annyira fontos – a sértett bocsánatkérés nélkül is megbocsát, sőt, a bocsánatkérés nélkül való megbocsátás még akkor is jót tesz a pillanatnyi mentális jóllétnek, ha ismétlődő sértésekről van szó.

Vinyetta-kutatások segítségével kerestük a választ a kérdéseinkre, a vizsgálati személyeknek sértő epizódok sértett szerepébe kellett képzelni magukat. A megbocsátás szempontjából releváns személyiségjellemzőiken túl felmértük érzéseiket, gondolataikat, egyrészt önbeszámolós, másrészt viselkedéses módon. Az alkalmazott módszertan kapcsán felmerülő, az általánosíthatóságot illető kérdéseket a szimpóziumon megvitatjuk.

A szimpóziumon tárgyalt összefüggések kivívhatják mind a közeli, mind pedig a távolabbi, például munkahelyi kapcsolatokban megtapasztalt sérelmeket követő sértőoldali aktivitások, és sértett oldali megbocsátás iránt érdeklődő hallgatóság figyelmét.

Előadások

Valamit valamiért vagy semmiért egészen? – Kapcsolati közelség és a felelősségvállaló bocsánatkérés hatása a megbocsátásra és a bizalomra

Molnárné Kovács Judit¹, Szabó Klaudia², Tóth Patrícia²

¹Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

²Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet, BA hallgató

Elmélet. A bocsánatkérés hatásossága függ a bocsánatkérés tartalmi jegyeitől. A szakirodalom a hibabelátó, felelősségvállaló bocsánatkérést látja leghatékonyabbnak. Kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogy távolabbi, illetve közelebbi kapcsolatban a hibabelátó bocsánatkérés megbocsátásra gyakorolt hatását mennyire közvetíti az észlelt belátás, továbbá azt, hogy az észlelt belátásnak milyen szerepe van a bizalom újraépülésében.

Módszer. Vinyettakutatást végeztünk (N = 308) kétféle alaptörténettel (távoli kapcsolat, n = 187, a sértés egy kifejezetten zsugori elosztási döntés; közelebbi kapcsolat, n = 121, a sértés nem megjelenés egy megbeszélte találkozáson), ahol a vizsgálati személynek a sértett helyébe kellett képzelni magát és nyilatkozni arról, hogy mennyire gondolja úgy, hogy a sértő belátja, hogy hibázott, arról, hogy ő maga mennyire bocsát meg, illetve meg kellett hoznia egy bizalmi döntést (távoli kapcsolatban egy bizalom-játékban való megbízói döntés, a közeli kapcsolatban a saját laptop kölcsönadása). Az esetek egy részében a sértő nem kért bocsánatot, a másik részében hibaelismerő, belátó bocsánatkérés történt.

Eredmények. A távoli kapcsolatban a bocsánatkérés megbocsátásra gyakorolt hatását teljes egészében az észlelt belátás közvetítette, és az észlelt belátás bizalomra gyakorolt hatásában a megbocsátás nem játszott közvetítő szerepet. A közeli kapcsolatban a megbocsátás nem függött a bocsánatkéréstől, és az észlelt belátás bizalomra mért hatását teljes egészében a megbocsátás közvetítette.

Konklúzió. A felelősségelismerő, hibabelátó bocsánatkérés megbocsátást és a bizalom újraépülését eredményező hatása inkább tárgyilagos, távoli kapcsolatban mutatkozik meg. Közelebbi kapcsolatban a megbocsátás, és a bizalom is, ebben az értelemben kevésbé függ a tényektől, valószínűleg sokkal inkább azon múlik, meg akar-e valaki bocsátani a másoknak.

Kulcsszavak: bocsánatkérés, megbocsátás, bizalom

Az ismételt, bocsánatkérés nélküli sértés utáni megbocsátás hatása az önértékelésre és a mentális jóllétre

Konyári Ildikó¹, Molnárné Kovács Judit²

¹Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet, BA hallgató

²Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Elmélet. A bocsánatkérés nélküli megbocsátás korábbi kutatások alapján nem fejti ki a mentális jóllétre azt a pozitív hatását, amit a megbocsátás általában szokott (Strelan,

Feather és McKee, 2015). Felmerült a kérdés, hogy a bocsánatkérés nélküli megbocsátás ismétlődő sértés esetén kifejthet-e negatív hatást a mentális jóllétre, különös tekintettel az önértékelésre. A feltételezést a tanult tehetetlenség és az önértékelés összefüggései alapján tettük.

Módszer. A sorozatos bocsánatkérés nélküli megbocsátás mentális jóllétre és önértékelésre gyakorolt hatását vinyetta módszer alkalmazásával vizsgáltuk. A résztvevők (151 fő) egy társashelyzetről olvastak történetet, amely minden esetben tartalmazott egy vagy több sértést, a sértő pedig egyik esetben sem kért bocsánatot a sértettől. Ezután azt a feladatot kapták, hogy írjanak egy rövid, néhány mondatos üzenetet a sértőnek a sértett fél nevében, amelyben a csoport felének azt kellett kifejeznie, hogy megbocsátottak, a másik felének pedig azt, hogy nem bocsátottak meg a tettért. Mértük, hogy a főszereplő helyébe gondolva magukat mennyire viselné meg őket a helyzet (helyzeti mentális jóllét), mennyire éreznék úgy, hogy keveset érnek (helyzeti önértékelés), és mennyire bocsátának meg. Továbbá a vonás szintű önértékelésről, megbocsátásról és a mentalizációs igényről gyűjtöttünk adatokat.

Eredmények. A megbocsátás (a megbocsátásra felszólító instrukció következtében) pozitív hatást gyakorolt a helyzeti szubjektív jóllétre, attól függetlenül, hogy sorozatos vagy egyszeri bocsánatkérés nélküli sértéseket kellett megbocsátani. Nem rontotta a helyzeti önértékelést erőteljesebben az, ha sorozatos sértést kellett megbocsátani, ahhoz képest, ha egyszerit. A többszörös bocsánatkérés nélküli sértés esetében a barátságos személyek kevésbé érezték megterhelőnek a megbocsátást.

Konklúzió. Kutatásunk szerint a megbocsátás pozitív mentális következményeihez még akkor sem fér kétség, ha a sértés sorozatos, és soha nincs bocsánatkérés. Mindazonáltal felmerül a lehetősége, hogy a sorozatos, bocsánatkérés nélküli megbocsátásnak a káros mentális hatásait az alkalmazott módszerrel nem tudtuk teljes egészében megragadni.

Kulcsszavak: megbocsátás, mentális jóllét, önértékelés

A mentalizációs igény és a helyzeti megbocsátás összefüggése

Bernáth Ágnes¹, Konyári Ildikó², Szabó Klaudia², Molnárné Kovács Judit¹

¹Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

²Debreceni Egyetem, BA hallgató

Elmélet. A megbocsátással összefüggő személyes változók közül a szakirodalom eddig jellemzően a barátságosságot és a vonásmegbocsátást kezelte. A mentalizációs igény azt ragadja meg, hogy a személyt mennyire motiválja mások mentális állapotának a megismerése. Ennek az igénynek egy korábbi vizsgálat az alkalmazkodó viselkedéssel tárta fel a kapcsolatát, elsősorban kapcsolati motivációs bázison. Felmerült a kérdés, hogy a megbocsátással való kapcsolatában a kapcsolatfenntartáson túl van-e olyan komponens, mely a megbocsátást esetleg nehezíti, amiatt, mert erősebb belegondolással sérelmesebb lehet a sérelem. Módszer. Két vinyetta vizsgálatban (N = 151 és N = 316) teszteltük a mentalizációs igény megbocsátással való összefüggéseit, más személyes változók bevonásával (helyzeti önértékelés, perspektíva-felvételi hajlandóság).

Eredmények. Mindkét vizsgálatunk eredménye szerint a magasabb mentalizációs igényű személyek inkább megbocsátanak. Ugyanakkor a mentalizációs igény – valószínűleg a sérelmekbe való erősebb belegondolás miatt – negatív mentális következményekkel is jár. A bocsánatkérés nélküli sérelmes helyzetekben a magasabb mentalizációs igényű személyeknek nagyobb mértékben romlik a helyzeti önértékelése. A mentalizációs igénynek a megbocsátással való összefüggése negatív, ha a nagyon hasonló konstruktumot, a perspektíva-felvételi hajlandóságot is kezeljük. Konklúzió. A mentalizációs igény megbocsátással való összefüggésében a kapcsolatfenntartó funkció erősebb mint a sértésekre való érzékenység.

Kulcsszavak: mentalizációs igény, megbocsátás, önértékelés, perspektíva-felvételi hajlandóság

Tanulói jóllét a közép- és felsőoktatásban

SZ27

Elnök: **Jagodics Balázs** – Szegedi Tudományegyetem

Opponens: **N. Kollár Katalin** - Eötvös Loránd Tudományegyetem

Az oktatási intézmények szerepe kiemelten fontos a modern társadalmakban. A diákok és egyetemi hallgatók naponta 6-8 órát töltenek az iskolában, és a felnövekvő generáció tagjai akár 12-17 tanéven át az iskolapadban maradhatnak. Tekintettel arra, hogy a gyerekek és fiatal felnőttek életében jelentős szerepet tölt be az oktatás, fontos szerepe van a kapcsolódó pszichológiai kutatásoknak azoknak a hatásoknak a feltárásában, amelyek a diákokat érik ebben a fejlődéslélektani szempontból is jelentős időszakban. A szimpózium a SZTE-BTK Pszichológiai Intézetének iskolapszichológiai vonatkozású kutatásait mutatja be, elsősorban a késő serdülő- és kora felnőttkorra fókuszálva. Két előadás a középiskolás korosztályt érintő vizsgálatokat mutat be, másik két prezentáció pedig az egyetemi hallgatók jellemzőire koncentrálnak.

Az első két vizsgálat a középiskolás diákok tanulási környezetében igyekszik azonosítani azokat a tényezőket, amelyek segíthetnek a sikeres iskolai munka megalapozásában. Az első vizsgálat a Követelmény-Erőforrás Modell (Demerouti et al., 2001) alapján tárja fel azokat a tényezőket, amelyek stresszt és motivációcsökkenést eredményeznek, illetve azonosítja az erőforrásokat, amelyek az elköteleződést alapozzák meg. A másik kutatás a rezilienciával és a pedagógusoktól érkező észlelt támogatást, mint erőforrás hatásait tárgyalja.

A két, egyetemi hallgatókat vizsgáló kutatás közül az első fókuszában a tanulási erőforrások állnak (Bennett, 2003), amelyek nem-kognitív jellegű tulajdonságokként segítik a tanulmányok sikeres elvégzését. Ezek közé tartozik például a jövőorientáció, a belső motiváció, az élettél való elégedettség és az önértékelés. A másik, felsőoktatási fókuszú kutatás a társas közeg vizsgálatát tűzte ki célul. A hallgatók egyetemmel kapcsolatos társas normáinak feltárása rámutatott arra, hogy elterjedt a többszörös tudatlanság jelensége, vagyis a csoportnormák téves észlelése.

A szimpóziumban bemutatott kutatások központi témája az iskolai sikeresség és jóllét, azonban az előadások eltérő megközelítése jól bemutatja a terület sokszínűségét. A prezentációkban tárgyalt kutatási eredmények számos alkalmazási lehetőségre mutatnak rá, amelyek által segíthető, hogy az oktatási intézmények megtartó ereje

növekedjen, csökkentve például a lemorzsolódás arányát (Varga, 2010; Lukács & Sebő, 2015).

Előadások

Társas normák a felsőoktatásban tanuló hallgatók körében

Jagodics Balázs¹, Szabó Éva²

¹Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola

²Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A csoportnormák szerepe jelentős meghatározója lehet az egyéni viselkedésnek, mert az emberek a valahová tartozás igénye miatt motiváltak a társak által helyesnek vélt magatartásformák követésére. Korábbi vizsgálatok rámutattak arra, hogy középiskolások körében kapcsolat található a tanulmányi motiváció és az osztály normarendszere között (Gajdics et al., 2020). Ugyanakkor a többszörös tudatlanság jelensége leírja, hogy az emberek hajlamosak pontatlanul észlelni a csoportnormákat, emiatt a viselkedésük is téves viszonyítási pontokhoz igazodik. Tekintettel arra, hogy egyetemi hallgatók körében még nem vizsgálták ezeket az összefüggéseket a tanulás szempontjából releváns viselkedésekkel kapcsolatban, kutatásunk célja az egyetemisták normarendszerének feltárása volt. Emellett vizsgáltuk a normák kapcsolatát a tanulmányi eredménnyel és motivációval.

Anonim online kérdőíves vizsgálatunkban összesen 337 egyetemi hallgató vett részt önkéntes jelentkezést követően. A demográfiai és tanulmányi adatok megadása mellett a hallgatók megválasztottak egy kérdőívet a leíró, a személyes és az előíró normák feltárása céljából, illetve kitöltötték a Célorientációs Kérdőívet.

Az eredmények rámutattak arra, hogy a többszörös tudatlanság jelen van az egyetemi közösségekben, mert a hallgatók a valóságnál magasabb egyetértést tulajdonítanak társaiknak a negatív viselkedések (pl. csalás, zaklatás, alacsony teljesítménymotiváció stb.) esetében, míg a pozitív magatartásformák (pl. együttműködés, segítőkészség, sikeres tanulás stb.) esetében ezzel ellentétben alulbecsülik a közösség többi tagjának elfogadó attitűdjét. A tanulmányi eredmény, illetve a tanulmányi motiváció egyaránt együtt járást mutatott a pozitív viselkedések gyakoriságával, személyes és társak által vélt elfogadásával. Ugyanakkor a negatív viselkedések esetében ez az összefüggés fordított volt.

A kutatás eredményei hozzájárulnak ahhoz, hogy mélyebben megérthetővé váljon a társas környezet és a tanulmányi sikeresség kapcsolata. Tekintettel arra, hogy a többszörös tudatlanság jelenlétét azonosította a kutatás, az eredmények fontos alkalmazási szempontja lehet az egyetemi hallgatók közösségfejlesztésének elősegítése a pozitív normák elterjedtebbé válása érdekében.

A kutatás az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-20-3-II-PTE-512 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

Kulcsszavak: csoportnorma, normavizsgálat, tanulmányi motiváció

A tanulmányi motiváció szerepe a diák kiégés, illetve a követelmény-erőforrás modell elemeinek viszonyában

Jagodics Balázs, Szabó Éva - Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Habár a burnout-szindrómát eredetileg munkahelyi környezetben azonosították, az elmúlt két évtized kutatási eredményei szerint a hosszú távú stressz és leterheltség hatásaként a tünetek létrejöhetnek iskolai környezetben is. Diák között a kimerülés, a cinizmus és az alkalmatlanság-érzés mellett a motivációhiánnyal is összefüggésben állnak a tünetnek. A kiégés kialakulásának folyamata magyarázható a Követelmény-Erőforrás Modellel (Demerouti et al., 2001), amely a leterheltséget okozó, és az azok leküzdését segítő tényezők arányaként határozza meg a burnout-szindrómát bejósoló környezeti tényezőket. Kutatásunk célja az volt, hogy a munkahelyi környezetben gyakran használt modellt középiskolás diákok körében is teszteljük, a tanulmányi motivációval összefüggésben.

Kutatásunkban 329 középiskolás tanuló vett részt önkéntes és anonim módon. A diákok iskolai környezetben, online felületen töltötték ki a demográfiai adatokat tartalmazó kérdőívcsomagot, melyben a Diák Kiégés Kérdőív, a Középiskolai Követelmény-Erőforrás Kérdőív és a Tanulmányi Motiváció Kérdőív szerepelt.

Az eredmények szerint a követelmények pozitív, míg az erőforrások negatív kapcsolatban állnak a kiégéssel, amely kapcsolatokat strukturális egyenlet modellezés is megerősítette. A tanulmányi motivációk közül az amotiváció pozitív összefüggést mutatott a tünetekkel, míg az extrinzik típusú motivációk gyenge-, az intrinzik motivációk pedig közepesen erős negatív kapcsolatban álltak a burnout szindrómával. Az elvégzett mediációelemzés szerint a követelmények és erőforrások, valamint a kiégés közötti kapcsolatban jelentős mediáló hatása van az intrinzik motivációnak és az amotivációnak.

A kutatás eredményei megerősítették, hogy a követelmények és erőforrások fontos bejósólói a kiégésnek. Ugyanakkor az adatok ahhoz is hozzájárultak, hogy mélyebben megérthető legyen a feltételezhető hatásmechanizmusuk, amelyben fontos mediáló tényezőt jelent a tanulmányi motiváció. Az eredmények alapján megfogalmazhatóak javaslatok arra, hogy hogyan lehetséges "erőforrás-fókuszú" tanulási környezetet létrehozni.

Kulcsszavak: diák kiégés, követelmény-erőforrás modell, tanulmányi motiváció

A társas támogatás és személyes erőforrások hatása a tanulmányi reziliencia alakulására

Kóródi Kitti¹, Szabó Éva²

¹Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola

²Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A reziliencia-kutatás az utóbbi időben egyre inkább szerteágazóvá vált, a kutatási trend a folyamat alapú értelmezés felé mozdult el. Ebben az értelmezési keretben a reziliencia nem egyéni személyes tényezőnek tekinthető, hanem a környezet és egyén közötti interakció eredményének (Luthar, Cicchetti és Becker, 2000). A motivációs reziliencia egy olyan ernyőfogalom ebben a témában, ami magában foglalja mindazon elméleteket, amik a diákok tanulmányi motivációjának fenntartására adnak magyarázatot (Skinner et al., 2020). Ennek egy része a tanulmányi reziliencia, ami a kudarcok és hátrányok ellenére jól teljesítő diákok erőforrásait vizsgálja (Martin, 2013). Kutatásunk célja a társas támogatás mint erőforrás és a tanulmányi reziliencia közötti kapcsolat feltárása volt.

Kérdőívünket 252 fő középiskolás tanuló töltötte ki ($M = 16,4$, $SD = 1,47$), önkéntes és anonim módon. Az adatfelvétel a digitális oktatás kezdete előtt zajlott, így a diákok iskolai környezetben, papír alapú kérdőívcsomagot töltöttek ki, melyben a demográfiai kérdéseken túl az Osztályhoz Tartozás Kérdőív, a CYRM-17 rezilienciát mérő skála és a Tanulmányi Reziliencia Skála szerepelt. Utóbbi mérőeszköz a kudarchelyzetre adott viselkedéses válaszon keresztül méri fel a tanulmányi rezilienciát; magyar nyelven történő validálása folyamatban van, ezért a kérdőív struktúrája is röviden bemutatásra kerül.

A strukturált egyenletmodellezés eredménye rámutatott arra, hogy a kortársaktól kapott támogatás és az osztályhoz való tartozás élménye bejósolta a tanulmányi rezilienciát, ami további hatással bírt az észlelt tanári támogatásra vonatkozóan. A személyes reziliencia nem szerepelt a végleges modellben, ennek lehetséges magyarázatai is kifejtésre kerülnek.

Az eredmények megerősítették, hogy a társas támogatás megléte fontos tényező a tanulmányi reziliencia, hosszútávon pedig a tanulmányi sikeresség szempontjából. Az előadásban javaslatok kerülnek megfogalmazásra a tanulmányi reziliencia fejlesztésére vonatkozóan, kiemelten a tanulási nehézséggel küzdő diákok helyezésére vonatkozóan.

Kulcsszavak: reziliencia, társas támogatás

Mi segíti az egyetemi tanulmányok sikeresebb teljesítését? A tanulmányi teljesítmény és a pszichológiai változók kapcsolata az egyetemi hallgatóknál

Kőrössy Judit, Szabó Éva, Martos Tamás, Jagodics Balázs - Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Az előadás témája a lemorzsolódás kutatások fonákjaként definiálható vizsgálatunk eredményeiből emel ki néhányat, amelyek arra vonatkoznak, hogy milyen pszichológiai tényezők segítik a sikeresebb egyetemi tanulmányokat. Richardson, Abraham és Bond (2012) meta-análízisre támaszkodó tanulmánya azt igazolta, hogy az alapszakos hallgatók egyetemi tanulmányi eredménye, ha nem is nagyon erősen, de kapcsolatban áll számos nem-intellektuális tényezővel (pl. személyiségjegyek, motivációs tényezők, tanulási stratégiák, pszichoszociális tényezők). Ez alapján, illetve Bennett (2003) modelljére támaszkodva a tanulást támogató pszichológiai

erőforrások közeli (pl. halogatás, énhatékonyság) és távoli (pl. étellel való elégedettség, társas támogatás) faktorait határoztuk meg.

Eredményeink azt mutatták, hogy a 2017 és 2018-ben felvett hallgatók közül a 2005 kitöltőnél a jobb tanulmányi eredmény (korrigált kreditindex-szel mérve) pozitívan kapcsolódott belépéskor mért társas támasz észleléssel, a jövőorientációval, az énhatékonysággal és az étellel való elégedettséggel. A magasabb teljesítmény ugyanakkor kisebb – szeptemberben mért - teljesítmény szorongással, passzív halogatással, jelenre vonatkozó hedonista és múltbeli negatív orientációval járt együtt. A saját csoportjuk tanulmányi teljesítményéhez képest legjobban és a legkevésbé jól teljesítőknél tapasztalt összefüggések is hasonló eredményt mutattak: a jól teljesítők nagyobb önbizalommal, erősebbnek látott társas támogatással rendelkeztek, hatékonynak látták magukat, inkább jövőorientáltak és elégedettebbek voltak az étellel a belépéskor. A tanulmányi eredményekben rosszul teljesítőkre a teljesítményhelyzetben megélt szorongás mellett inkább a jelen fatalista és hedonista, illetve a múlt negatív szemlélete volt a jellemző az egyetem megkezdésekor. Az egyes félévi tanulmányi eredményeket magyarázó modellek azt mutatták, hogy a legerősebben ható tényező az előző félévi teljesítmény. Emellett, ha kisebb mértékben is, az étellel való elégedettség és a jövőorientáció jelent meg mint magyarázó faktor, amelyek egyaránt a pszichológiai jóllét mutatóinak tekinthetők. Ezek az eredmények alátámasztják a pszichológiai jóllét egyetemi tanulmányokban is megmutatkozó szerepét.

A tanulást támogató erőforrások vizsgálata az EFOP-3.4.3.-16-2016-00014 kutatási támogatás keretében valósult meg.

Kulcsszavak: tanulási erőforrás, lemorzsolódás, tanulmányi teljesítmény

Pszichológiai kutatási kérdések és a gyakorlati segítő munka tapasztalatai a COVID-19 járvány első évében

SZ28

Elnök: **Oláh Barnabás** – Debreceni Egyetem

Opponens: **V. Komlósi Annamária** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

Ahhoz, hogy a COVID-19 járvány és annak minden következménye kezelhető legyen, pszichológiai szakismeretekre és intervenciókra is feltétlenül szükség van.

A szakmai gyakorlati segítségnyújtás rengeteg formája azonnal meg is jelent a járvány kitörésekor. A “pszichológusok” facebook-csoport és számos egyéb szakmai team közösségi média fórumai lehetőséget biztosítottak a helyzet kihívásainak tudatosítására és a segítő felajánlások megosztására. Az MPT honlapján a Katasztrófa pszichológiai Szekció kezdeményezésére külön COVID-19 rovat nyílt. A pszichológusokat képző egyetemek ugyancsak fórumot biztosítottak a releváns információk és a segítő megoldások megosztáshoz.

A pandémia széles körű hatásaival – a megbetegedéssel; a járványügyi intézkedések társas, társadalmi, gazdasági következményeivel – kapcsolatos pszichés jelenségeket célzó kutatásokról is időről időre felbukkannak hírek.

Ám nem nyílt egy olyan közös szakmai fórumunk, ahol akár a gyakorlati, akár a kutatási tevékenység tényei együtt jelenhetnének meg. Erre pedig nagy szükség lenne, hiszen egy ilyen közös szakmai fellépés segíthetné igazán, hogy a nagy nyilvánosság előtt (beleértve a médiát, a döntéshozókat, a társ-szakmákat és az egyéni segítséget remélőket) tisztán jelenjen meg a pszichológia tudományának és gyakorlatának sokszínűsége, valamint összes kompetencia-területe.

Vitaszimpóziumunk célja, hogy bemutatva néhány kutatási és gyakorlati kezdeményezést, párbeszédre hívjuk a kollégákat, és elősegítsük az integráltabb szakmai fellépés esélyét minden szakmai kompetenciaterületen. Erre a pandémia keltette helyzet kivételes lehetőséget biztosít.

Azt is reméljük, hogy a közös gondolkodás révén a pandémia következtében felszínre kerülő pszichés-társas-társadalmi jelenségeket tudományos reflektorfénybe helyezve jobban áttekinthetővé válik, hogy a pszichológia milyen igényekkel számolhat, milyen szakmai fejlesztésekkel (pl. online terápia, hatékony kommunikáció elősegítése, stb.) van dolga, mik a kutatási prioritásai, továbbá, hogy milyen társszakmákkal és intézményekkel tudna konstruktívan együttműködni.

Ami pedig talán a legfontosabb: a pszichológia ne csak a járvány-katasztrófa problémáira reflektáljon, hanem a járvány utáni újrakezdés pozitív kimeneteléhez is hozzájáruljon.

A párbeszédhez kiindulásként a pszichológusok alapszintű képzésében résztvevő egyetemeknek a pandémiával kapcsolatos (kutatási és esetenként gyakorlati) tevékenységéről adunk áttekintést. Az egyes intézmények/szervezetek részletesebb anyagai előzetesen olvashatók lesznek a Nagygyűlés honlapján.

Vitaszimpóziumunk hozadékaként a legfontosabb konklúziók bemutatásához tematikus kiadvány létrehozására is javaslatot várunk.

Előadások

COVID-19 Járvány hatásainak többszemponútú vizsgálata, Pszichológiai kutatási kérdések és a gyakorlati segítő munka tapasztalatai a COVID-19 járvány első évében - Vita szekció

Törő Krisztina, Kövesdi Andrea, Kövi Zsuzsanna, Fülöp Márta - Károli Gáspár Református Egyetem

A KGRE Pszichológia Intézetében több területen önálló kutatás folyik a járványhelyzet különböző aspektusának fókuszával. Némelyik kutatás hazai Kutatócsoport munkája, más kutatói munkák nemzetközi együttműködés keretében zajlanak. Nemzetközi együttműködésben három projekt valósul meg; kettő a University of California, Berkeley kutatóival, ahol egy több mint 4000 fős felnőtt mintával és egy 360 fős egyetemista mintával dolgoznak. A kutatói kérdés az érzelmi megküzdés. A harmadik kutatási projekt a kulturális normák kötöttsége és lazaságának a vizsgálata és egy követő vizsgálat a University of Stockholm kutatóival - azt vizsgálja, hogy kötöttebbekké váltak-e a társas normák a pándémia hatására.

A Pszichológia Intézet kutatóinak együttműködésében a kockázateszlelés, a korlátozottsághoz való alkalmazkodás, a pszichés terhek és félelmek, valamint a megküzdési stratégiák feltárására fókuszálnak. A vizsgáltban a depresszió,

szorongás, stressz és lelki jóllét alakulását és különböző protektív tényezőket (pl. sport, spiritualitás, természettel való kapcsolat) elemzik.

A kutatócsoport a tavaszi első hullámban indult kutatáson belül több pszichés tényezőt elemez, ilyen a serdülőkori motiváció típusok és a stressz mértékének összefüggéseinek vizsgálata. A 2020 őszi hullámban a stressz és a serdülőkori személyiségjellemzők kerültek a fókuszba. A Big five serdülőkori extroverzió faktorával részletesen foglalkoznak. További kutatási fókusz az első tavaszi és a második őszi hullám összehasonlítása jelenti a stressz, reziliencia és jóllét szempontjából két külön cross sectional study alapján.

A Kutatócsoport másik vizsgálati területe járványhelyzetben a reziliencia longitudinális vizsgálata az észlelt stressz, énhatékonyság, életminőség és családi kapcsolatok minősége összefüggésben. A mintát 648 fő (324 szülő-gyermek páros) alkotja. A 2020 tavaszi, első hullámban az észlelt stressz, reziliencia és énhatékonyság szülői és gyermeki összefüggéseit, a 2020 téli időszakban az észlelt stressz, reziliencia és családi kapcsolatok minőségének összefüggését elemezte és publikálta. A rezilienciát védőfaktoroként azonosították az észlelt stresszel szembeni az énhatékonyság és a családi kapcsolatok minősége összefüggésében.

Az MPT Nagygyűlésen előadások formájában bővebben bemutatásra kerülnek a kutatási eredmények.

Kulcsszavak: COVID-19, kockázatészlelés, érzelmi megküzdés, Big Five, reziliencia

Pszichológusként járványhelyzetben: az ELTE PPK Pszichológiai Intézetének kutatásai-vitaszimpózium előadás

Vizin Gabriella - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Semmelweis Egyetem

A COVID-19 világjárvány 2020. márciusa óta az élet szinte minden területén nehézséget okoz, társadalmi szinten. Az ELTE PPK Pszichológiai Intézetében, valamint Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézetében több olyan átfogó kutatást indítottunk, melyekben a járványhelyzethez köthető intézkedések és következmények jellemzőit, hatásait igyekeztünk feltárni, valamint ehhez kapcsolódóan javaslatokat tenni lehetséges intervenciókra is.

Az ELTE PPK két Intézetében zajlott kutatásokba bevont személyek száma meghaladta a 12 ezer főt. A vizsgálatok céljai lefedték a pandémiás helyzet legkritikusabb területeit.

A pandémia kezdeti szakaszában a járványügyi intézkedésekkel való együttműködést érintően a Társadalmi Csoportok és Média Kutatócsoport kutatói azt találták, hogy az intézkedésekkel való együttműködést és engedelmséget a tekintélyelvűségen túl a csoporthatékonyság érzése jósolta be leginkább, vagyis az együttműködés növelésében nagy szerepe juthat annak, ha a kommunikáció fókuszába a közösségi összefogás kerül.

A pandémia okozta intézkedések hatást gyakoroltak az oktatásra és a munkahelyi szervezetekre egyaránt. A Gyermekkori Pszichés Zavarok Kutatócsoport 11-18 éves fiatalok lelkiállapotának felmérését és mentális egészségfejlesztő prevenciós és intervenciós program kidolgozását indították el. Az egyetemista korosztályt tekintve nemzetközi hallgatók akadémiai adaptációját vizsgálta az Interkulturális Pszichológiai

és Pedagógiai Kutatócsoport. Eredményeik szerint a diák-barát egyetemi környezet és a reziliens coping pozitív, míg a depresszió negatív irányba jelzi előre az általános akadémiai adaptációt ebben a hallgatói körben. A munkahelyi környezet tekintetében a Szervezet és Vezetépszichológiai Kutatócsoport a home office munkahelyi szervezetre gyakorolt hatásait vizsgálta.

A járványhelyzet mentális egészségre gyakorolt hatásait tekintve az Alvás, Álom és Kogníció Kutatócsoport egy prospektív vizsgálatban három különböző európai országban gyűjtött adatokat a vizsgált személyek szubjektív alvásminőségéről. Eredményeik szerint a médiában közölt halálozási adatok aznapra bejósolták a negatív lelki következményeket és a koronavírus fertőzésre utaló tünetek észlelésének emelkedését, valamint hozzájárultak az alvás szubjektív minőségének csökkenéséhez is.

A pandémia egyik legkritikusabb területe az egészségügy túlterhelődése. Az Addiktológia Kutatócsoport az egészségügyi dolgozók mentális állapotának felmérésére és intervenciós lehetőségek kidolgozására tett kísérletet. Legfőbb eredményeik szerint a járványhelyzet okozta lelki megterhelés miatt az egészségügyi dolgozók 88%-a szükségesnek tartja a pszichológusok által nyújtott lelki támogatást és 48%-uk igénybe is venné azt.

Összefoglalva, az ELTE PPK pszichológiai kutatásai széleskörűen érintik a pandémiával összefüggésben megjelenő osztársadalmi nehézségek megértését és kezelését.

Kulcsszavak: pandémia, együttműködés, mentális egészség, pszichológiai intervenciók

Pszichológiai kutatási kérdések és a gyakorlati segítő munka tapasztalatai a COVID-19 járvány első évében

Oláh Barnabás, Szikszai Alexandra Kitti, Labancz Eszter, Kuritárné Szabó Ildikó, Kósa Karolina - Debreceni Egyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet

A 2020-as pandémiás veszélyhelyzet elrendelését követően intézetünk online indította el a korábban személyes formában működő "Ariadné fonala" pszichológiai konzultációs szolgálatot önsegítő tartalmakkal kiegészítve. Ezt követően született egy kutatásunk, amely fókuszában a jelenléti és a digitális oktatás idején a felsőoktatásban elsőéves hallgatók mentális egészségében bekövetkezett változások vizsgálata állt.

Az online szolgáltatás weboldala a távoktatási portálon kapott helyet 2020. április 15-én. A hallgatók neptun-üzenetben kaptak értesítést. A kezdetekben a portálon keresztül lehetett bejelentkezni online konzultációra egy rövid űrlap kitöltésével, ezt később közvetlen e-mailes bejelentkezésre váltottuk fel. A honlapon megosztott pszichoedukatív önsegítő anyagok az alábbi témák köré csoportosultak: COVID-19 pszichés hatásaival való megküzdés, általános stresszkezelési technikák, tanulási és időbeosztási technikák. Az internetes felület minden tevékenységet naplózott, lehetővé téve az igénybevétel részletes monitorozását és ezáltal a hallgatói preferenciák megismerését az önsegítő tartalmakat illetően. A hallgatók (N=467) elsősorban a tanulásmódszertani és időmenedzselési tartalmak irányába mutattak

érdeklődést (megtekintés: 37%), a stresszkezelésre vonatkozó anyagokat jóval kisebb megtekintési mutató jellemezte (13%), ezek közül a gyors, rövid időtartamú technikákat preferálták a látogatók, ahol elérhető volt, ott a hanganyagok előnyt élveztek az írásos és videó alapú tartalmakkal szemben. 2021. március 24-ig összesen 14 hallgató jelentkezett online konzultációra.

A hallgatói mentális egészséget vizsgáló kutatásunk a depresszió és az észlelt stressz mértékét tárta fel a társas támogatottság és a rendszeres sportolás, mint protektív tényezők függvényében a járvány második hulláma alatt a digitális oktatás időszakában. A jelenléti oktatás idejére vonatkozó adatokat retrospektíven kérdeztük le (N=137, nő:82,5%, átlag életkor=19,3 év, szórás=3,4). Alkalmazott eszközeink az Észlelt Stressz Kérdőív (PSS), a Beck Depresszió Kérdőív (BDI) rövidített változata és a Társas Támás mérésére szolgáló kérdőív (MOS SSS) voltak.

Az eredmények alapján az észlelt stressz mértéke és a depresszív tünetek megjelenése jelentősebb volt a digitális oktatás időszakában, mint a jelenléti oktatás idején. A társas támogatottság védőfaktoraként funkcionált a jelenléti és a digitális oktatás időszakában. Jelen kutatásban a rendszeres sportolás protektív szerepét nem sikerült megerősíteni.

Kulcsszavak: COVID-19, online tanácsadás, mentális egészség online oktatás-személyes oktatás idején

Kríziskezelés a PPKE-n a koronavírus alatt - szimpózium prezentáció

Sebestyén Árpád - Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK Pszichológiai Intézete már a koronavírus járvány első hullámának legelején, a távoktatás bevezetése után két héttel meghirdette a telefonos vagy világhálós felületen való krízistámogatást nyolc, gyakorlati kríziskezelő tapasztalattal is rendelkező intézeti előadóval, illetve három külsős pszichológus részvételével. Csabai Krisztina, Iring Zoltán, Kovács Tamás, Matuszka Balázs, Medgyesi Patrícia, Meixner Veronika, Mészáros Krisztina, Molnár Anett, Szekeres Mária Ágnes, Vancsura Petra és Sebestyén Árpád vállaltak ügyeletet, amelyet Molnár Anett szervezett és koordinált hatékonyan.

A szolgáltatás nyújtásának hét hete alatt összesen 32 személy, egyetemi hallgató és munkatárs fordult a kollégákhoz, alapvetően a koronavírus előidézte rendkívüli helyzetből fakadó problémákkal, mint távmunka-távoktatás nehézségei, járványhelyzetből fakadó szorongás, stressz, a kijárási korlátozások fokozta családi konfliktusok stb. Ezen problémákat kezelve, megoldásukat támogatva általában 3-5 alkalmas, esetenként 50 perces konzultáció-sorozatot vezettek a kollégák (esetfüggő módon).

A prezentáció keretében két rövid, az egyetem más karáról jelentkező hallgatóval való kríziskezelő folyamat is bemutatásra kerül, azok alapjellemzőivel, az alkalmazott pszichológiai intervenciók ismertetésével (feszültségcsökkentés, jelenlét-fókusz, realitáskontroll, perspektívába helyezés stb.), az elvégzett munka értékelésével és a tapasztalatokból leszűrjt, jövőre vonatkozó javaslatok megtételével, mint például a járványhelyzettől független, folyamatos, (minden) egyetemen belüli, anonim, telefonos krízisszolgálat megszervezése.

Kulcsszavak: krízis-támogatás, koronavírus okozta pszichés nehézségek

A COVID-19 járvány pszichológiai hatásainak felmérése a PTE hallgatóinak és munkatársainak körében, valamint nemzetközi szintén

Arató Nikolett¹, Deák Anita¹, Gács Boróka², Káplár Mátyás¹, Meskó Norbert¹, Takács Bálint¹

¹Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

²Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet

A COVID-19 járvány miatti korlátozások a mindennapi életvitel jelentős átalakulását eredményezték. Mind a járvány, mind annak szabályozásával kapcsolatos intézkedések egyaránt befolyásolják a mentális egészséget, a társas viselkedést és gazdasági működést. A Pécsi Tudományegyetem (PTE) munkatársai részt vettek nemzetközi együttműködésben megvalósuló adatgyűjtésben, felmérték a PTE oktatóinak és hallgatóinak körében a járvány pszichológiai hatásait, megfelelő

segítségnyújtási stratégiákat dolgoztak ki és pszichoedukációs szakmai összefoglalókat készítettek.

A nemzetközi együttműködésben megvalósuló online kérdőíves adatgyűjtések során főként a járvány első hullámának pszichológiai hatását mértük fel egyéni (pl. szorongás, pszichológiai jóllét, átélt érzelmek) és társadalmi tényezők (pl. individualizmus-kollektívizmus; társadalmi fegyelmezettség-fegyelmezetlenség a szabályok betartásában) figyelembevételével. Az eredmények alapján elmondható, hogy (1) a járvány során megélt szorongásban jelentős nemi és kulturális különbségek vannak; (2) a járványhelyzet kapcsán megélt egyéni érzelmek közül a nyugodtság (higgadtság) és a kontroll érzése, valamint a társas kapcsolatok jelenléte hozzásegít a pszichológiai jóllét megőrzéséhez; (3) egyes kulturális tényezők a szorongásos rendellenességek kialakulása ellen ható, védő, adaptív mechanizmusokként működhetnek.

A nemzetközi kutatások mellett a járvány első és második hullámában a PTE tanácsadó szolgálata, az Egészségpszichológiai Konzultációs Szolgálat és a Student Counselling felmérte a járvány hallgatókra és munkatársakra gyakorolt hatását magyar és angol nyelven. Felmérték az oktatók és hallgatók pszichológiai immunrendszerét, beleértve a depresszió, szorongás és egészségszorongás, észlelt stressz és járvány-specifikus stressz mértékét, illetve a használt megküzdési módok mintázatát. Összesen 77 magyar nyelvű és 46 angol nyelvű egyéni értékelést küldtek vissza, mely egy rövid, személyre szabott, a mentális jóllét fenntartására irányuló pszichoedukációs összefoglalót is tartalmazott. A járvány második hullámában az általános és járvány-specifikus stressz, a szorongás és depresszió, továbbá a szomatikus tünetek száma is szignifikánsan magasabb értéket mutatott. Megállapítható továbbá, hogy a kognitív átstrukturálás bizonyult az egyetlen védőfaktoroként szolgáló megküzdési stratégiának.

Oktatók, hallgatók és pedagógusok körében a harmadik hullámban, jelenleg is zajlik adatgyűjtés a digitális oktatásra való átállás pszichológiai következményeivel kapcsolatban az alábbi négy területen: (1) a tanárok/oktatók által megélt digitális oktatási munka hatékonysága; (2) a tanárok/oktatók által megélt diák/hallgató teljesítmény változása; (3) az oktatási viselkedés-dinamika; (4) a digitális oktatáshoz való általános tanári/oktatói attitűd.

Kulcsszavak: COVID, szorongás, nemzetközi összehasonlító vizsgálat, pszichológiai jóllét, digitális oktatás

Az SZTE BTK Pszichológiai Intézetében végzett kutatások / Pszichológiai kutatási kérdések és a gyakorlati segítő munka tapasztalatai a COVID-19 járvány első évében

Pukánszky Judit – Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar Pszichológiai Intézet

A járványhelyzet pszichés jellemzőit vizsgálta Szabó, Pukánszky és Kemény 2020 májusában 431 magyar felnőttél. Az előadás a következő kérdéseit érinti projektjüknek: a résztvevők hány százaléka mutatta depresszió, illetve szorongás jeleit? Állt-e fent kapcsolat a vizsgált hét pszichés változó között? Szöveges

válaszaikban mi volt a tizenegy leggyakoribb megemlített érzelem? Mely megküzdési stratégiákat, forrásokat alkalmazták leggyakrabban saját megfogalmazásaik szerint? Irodalomkereséssel 534 cikk elemzése alapján milyen hat kategóriába soroltak be 48 idézetet a résztvevőktől?

Egy több mint 20 országra kiterjedő összehasonlító vizsgálat magyar kutatóiként Martos és Sallay azt elemezték, hogy milyen párkapcsolati tapasztalatokkal járt együtt a járványhelyzet 2020 tavaszán, és mi jelentett stresszt egyéni és kapcsolati szempontból a résztvevőknek. A kvalitatív elemzések megmutatták, hogy szerte a világon nagyon hasonló kihívások foglalkoztatták az embereket, de voltak kulturális eltérések is ezek észlelésében. A kvantitatív modellek pedig igazolták, hogy a jó párkapcsolati megküzdés a járványhelyzetben is védelmet jelentett a partnerek számára a stressz és szorongás ellen.

A váratlan tavaszi karantén helyzet és az egyik-napról a másikra elrendelt digitális oktatás felkészületlenül érte a tanárokat is. Jagodics, Kóródi és Szabó 697 pedagógus részvételével végzett kutatást, amelynek célja volt, hogy felderítsék, mennyire élték meg hatékonyan saját munkájukat ebben a helyzetben a pedagógusok. Munkájuk melyik elemében érezték legnagyobb hatékonyságvesztést? Mi befolyásolta, hogy miként sikerült megoldaniuk ezt a helyzetet? Például mennyit számított, hogy a tanítványok fiatalabbak, vagy idősebbek voltak, és volt-e különbség a tanított tárgyak jellege szerint? Az előadásban bemutatjuk a legfontosabb eredményeket.

Fontos probléma a járványhelyzetben, hogy a társadalom elfogadja-e a szigorú járványügyi intézkedéseket. A szabálykövetést befolyásolhatja, hogy az emberek mennyire gondolják azok betartását elfogadottnak. Tanulmányukban Sóki, Hallgató, Volosin, Kóródi és Jagodics ezt a kérdést vizsgálva azt találták, hogy a normaszegő magatartásokat elfogadottnak gondolják az emberek a társadalomban, mint amennyire valójában egyetért a szabályszegéssel az emberek többsége.

A maszkviselés és a kogníció (elsősorban az észlelés) kapcsolata viszonylag feltáratlan maradt a járványhelyzet során. Hallgató, Volosin és Csábi azt vizsgálták, hogy a szemekből való (érzelem)olvasás képessége javul-e a maszkviselési tapasztalatok gyarapodásával, illetve hogy a maszkviselési hajlandóság együttjárást mutat-e annak nehézségével, hogy a maszkban levő emberek beszédét és érzelmeit olvasni tudjuk. Eredményeik szerint a szemekből olvasás képessége nem javult a tapasztalatok hatására, azonban a maszkkal kapcsolatos attitűdöket befolyásolták az észlelési nehézségek.

A diabétesszel való együttélés pszichológiai aspektusai

SZ29

Elnök: **Papp-Zipernovszky Orsolya** – Szegedi Tudományegyetem

Opponens: **Pigniczkiné Rigó Adrienn** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

A cukorbetegség a XXI. század egyik legjelentősebb népegészségügyi problémájává vált. Mivel hosszútávú, eredményes kezelése nagymértékben (egyres szerzők szerint akár 98%-ban) a beteg önmenedzselési képességeitől függ, a gyógyításban mindinkább fókuszba kerülnek új prevenciós stratégiák kidolgozása, az

együttműködés hangsúlyozása és a betegek igényeinek, elvárásainak feltérképezése. Jelen szimpózium első két előadása az SZTE EFOP-3.6.1-16-2016-00008 sz., Felhasználói elvárásokra épített gyógyszerforma- és terápiafejlesztési modell kialakítása és alkalmazása a metabolikus szindróma kezelésében c. alprojekt keretében folytatott vizsgálatok eredményeit mutatja be. A projekt célja az inzulinnal kezelt, 2-es típusú diabétesssel élő személyek betegséggel, terápiával, kezelési módokkal kapcsolatos élményeinek, elvárásainak feltárása és különböző gyógyszerforma fejlesztésekbe integrálása. A betegélményen belül az autonómia megteremtési formáinak és a kapcsolatok működtetésének pszichológiai aspektusait félig strukturált interjúval vizsgálják a szerzők a grounded theory módszerével. Ugyanezen projekt része az énhatékonyságot és egészségértést kérdőíves módszerrel vizsgáló kutatás is, melynek előzetes eredménye a betegek szubjektív egészségi állapota tekintetében a kvalitatív kérdésfeltevessel összefüggő énhatékonyság szerepét húzza alá. Elméleti háttérként az Öndeterminációs elmélet és a Health Empowerment Model szerepel az előadásokban. Az előbbinek egy technológia és jóllét irányába továbbfejlesztett változata, a Motiváció, Elkötelezettség és Haladás a felhasználói tapasztalat során (METUX) adja a keretét a harmadik előadásnak, mely ebben a speciális betegcsoportban gondolja tovább a modell alkalmazhatóságának és empirikus vizsgálatának lehetőségeit. Az utolsó előadás az 1-es típusú diabétesssel élő gyermekek intézményes, pedagógusok által végzett gondozását állítja a középpontba: egy előzetes, félig strukturált interjú vizsgálat a pedagógusok attitűdjét, motivációját és a gondozás megvalósíthatóságát méri fel, a második bemutatott kutatásban pedig egy szakértői előadás hatását az attitűdre, tudásra és magabiztosságra. Mindegyik előadás a krónikus betegséggel való együttélés pszichológiai aspektusait méri fel olyan fogalmak fókuszba állításával, mint az önmenedzsmen, autonómia, énhatékonyság, technológiához való alkalmazkodás, attitűd és motiváció.

Előadások

Az autonómia megteremtése a diabétesz páciensek mindennapjai során: kvalitatív elemzés öndetermináció-elméleti megközelítésben - szimpózium

Sallay Viola¹, Papp-Zipernovszky Orsolya¹, Klinovszky Andrea², Csuka Sára³; Buzás Norbert²

¹Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

²Szegedi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Egészség-gazdaságtani Intézet

³Semmelweis Egyetem, Rácz Károly Doktori Iskola

Az 1 és 2-es típusú diabétesz olyan krónikus betegség, mely a páciensek mindennapi életminőségét jelentősen befolyásolhatja. A betegség hatékony önmenedzselésének része az, hogy a betegek betartják a napi előírásokat, ami egyúttal az életminőségüket is segíthet javítani. Az önmagukról való gondoskodás azonban sokszor terhet és korlátozásokat is jelent a számukra. Az öndetermináció elmélete, azon belül a

pszichológiai alapszükségletek egy olyan elméleti keretet biztosít, amely segíthet megérteni ezeket a tapasztalatokat. Jelen kvalitatív kutatásban ezt az elméleti keretet használjuk annak feltárására, hogy diabétessel élő felnőttek hogyan hozzák létre az autonómia élményét a diabétesz önmenedzselése során.

A diabétesz önmenedzselésének kutatási programján belül kvalitatív, félig strukturált interjú adatfelvételt végeztünk 15 felnőtt pácienssel, 10 nővel és 5 férfival. Az interjúkat a Grounded Theory (GT) módszerével elemeztük. A kutatási kérdés az autonómia megtapasztalásának módjaira vonatkozott.

A GT-elemzés három fő témát eredményezett: 1) autonómiát támogató helyzetek, 2) küzdelem az autonómiáért a kapcsolatokban és 3) a sérülékenység meghaladása. A válaszadók elsősorban az otthonukban tudják megteremteni az autonóm létezés kereteit, míg más helyeken és helyzetekben kihívásokkal küzdenek ezen a téren. Azt is megfogalmazták, hogy számos módon kell küzdeniük, hogy a közeli kapcsolataikban elfogadható szintű autonómiát élhessenek át. Végül a válaszadók többféle módon is kifejezték a sérülékenységüket, miközben megfogalmazták a kompetenciájuk külső támogatása iránti igényeiket is.

A diabétessel élő páciensekkel készített interjúk első elemzései számos témát hoztak elő azzal kapcsolatban, hogy a krónikus betegséggel élve milyen mindennapi küzdelmeket jelent az autonómia megtapasztalása. Az eredmények alapján megfogalmazhatók olyan célzott támogatási formák is, melyek segítik a páciensek autonómiájának növelését, és az én-integritás és önértékelés optimális szintjének fenntartását. Az autonóm mindennapi életvitelhez alapvetőnek látszik a segítők kommunikációs készségeinek fejlesztése és a páciensek kompetenciájának támogatása a betegség önmenedzselésében.

Kulcsszavak: krónikus betegség, öndetermináció elmélet, kvalitatív kutatás, Grounded Theory

Egészségértés és diabétesz-énhatékonyság 2-es típusú, inzulinnal kezelt diabéteszesek körében

Papp-Zipernovszky Orsolya¹, Klinovszky Andrea², Buzas Norbert²,

¹Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

²Szegedi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Egészséggazdaságtani Intézet

Az International Diabetes Federation 2017-es becslése szerint Európában a cukorbetegség előfordulási gyakorisága a lakosság körében 19,4%-os, Magyarországon ez 2018-ban 9,5% volt. A gyógyítás sikeressége és a krónikus betegséggel való együttélés több pszichológiai tényező mentén vizsgálható, jelen előadásban a beteg oldaláról az egészségértés készségét (mennyire magabiztos, amikor a saját állapotáról orvosi információkat kell értelmeznie és felhasználnia, valamint mennyit tud betegségéről) és a diabétesz-énhatékonyságba vetett hitet, illetve ezek összefüggését állítjuk középpontba. Abban egyetértés van a szakirodalomban, hogy a diabéteszesek sikeres terápiájához, megfelelő egészségi állapotához a betegnek nem csak kellő motiváltsággal kell rendelkeznie, hanem fejlett

énhatékonysággal és magas egészségértési szinttel is. Az azonban máig vitás, hogy az egészségértés adekvát szintje előfeltétele-e a betegséggel kapcsolatban is megélt énhatékonyságnak. Schulz és Nakamoto Health Empowerment modellje (HEM) szerint az egészségértés és az egészség-hatékonyság egymástól független konstruktumok, melyek interakcióban határozzák meg az olyan egészségügyi kimeneteleket, mint a beteg szubjektív és objektív egészségi állapota, vagy az egészségügyi ellátórendszer igénybe vételének gyakorisága. Keresztmetszeti kérdőíves kutatásunkban 2-es típusú, inzulinnal kezelt diabeteses betegek kezeléssel kapcsolatos attitűdjét, orvossal való együttműködését, egészségértését, énhatékonyságát, valamint az új technológiák használatának hajlandóságát mértük fel. Jelen előadásban 75 beteg egészségértés (Chew-kérdések), betegségről való tudás (DKT2) és diabetesz énhatékonyság (Schulz és Nakamoto egészség-hatékonyság kérdőívének cukorbetegségekre való adaptációja alapján) válaszait elemezzük szubjektív egészségi állapotuk tükrében. Az egészségi állapot szignifikáns összefüggést mutatott az önbevalláson alapuló egészségértéssel ($\rho(73)\text{Chew} = -0,323^{**}$) és az énhatékonysággal is ($\rho(73) = 0,453^{**}$), tendenciaszintűt a betegségről való tudással ($\rho(73)\text{DKT2} = 0,226$; $p = 0,051$). A lineáris regresszióelemzésben azonban szignifikánsan már csak az énhatékonyság határozta meg ($\beta = 0,381^{**}$). A HEM modellt részben alátámasztva a betegségről való tudás és az énhatékonyság független konstruktumok, míg az önbevalláson alapuló egészségértés gyenge korrelációt mutat az énhatékonysággal ($\rho(73)\text{Chew} = -0,372^{**}$). A beteg szubjektív egészségi állapotát jelentős mértékben azonban csak énhatékonysága befolyásolja. Ezek az előzetes eredmények hazai környezetben a betegek betegséghez való viszonyának és problémamegoldó készségeinek megismerését és hatékonyságának növelését hangsúlyozzák a sikeres gyógyításhoz.

Kulcsszavak: egészségértés, betegségismeret, egészség-hatékonyság, diabetes mellitusz, Health Empowerment Model

Diabeteses betegek egészség-céljainak és egészségmagatartásának alakulása a technológia-használat tükrében: a METUX modell értékelése

Csuka Sára¹, Martos Tamás²

¹Semmelweis Egyetem, Rácz Károly Doktori Iskola

²Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A diabetesz, mely hazánkban is egyre gyakoribbá váló krónikus megbetegedés, olyan állapot, mely nemcsak a fizikai, de a mentális egészséggel is összefüggésbe hozható, ezt mutatja a megnövekedett depressziós és szorongásos tünetek előfordulásának gyakorisága a páciensek körében (Hunter, 2016; de Groot, Golden & Wagner, 2016). A megfelelő betegségmenedzsmenttel azonban jelentős javulás érhető el, ugyanakkor mindez hosszú távú és folyamatos elkötelezettséget igényel a páciens részéről, így a magatartásorvoslás alapvető fontosságú a kezelés során (Sal, Papp & Perczel Forintos, 2013). Napjainkban egyre több, az egészségmagatartás megkönnyítését célzó technológiai megoldás jelenik meg kifejezetten diabeteses személyek számára is, azonban ez idáig kevés olyan tanulmány született, mely a technológiában rejlő

lehetőségeket és a lehetséges kockázati tényezőket egyidejűleg figyelembe vette volna (pl. Mick & Fourier, 1998; Owens & Cribb, 2019; Wulfovich et al., 2019).

Célunk a nemrégiben, Peters, Calvo és Ryan által (2018) vázolt elméleti modell, a Motiváció, Elkötelezettség és Haladás a felhasználói tapasztalat során (Motivation, Engagement and Thriving in User Experience, továbbiakban METUX) bemutatása és ennek gyakorlati alkalmazási lehetőségeinek felvázolása.

A METUX modell egy újfajta megközelítést kínál; a pozitív pszichológia jóllét-fókuszú megközelítésével összhangban pozitív technológia-használatról beszél. Annak a kérdését állítja középpontba, hogy az öndetermináció elmélet (Ryan & Deci, 2000) által hangsúlyozott három alapvető pszichológiai szükséglet (autonómia, kompetencia, másokhoz való kapcsolódás) hogyan tud kielégülni, illetve kedvezőtlen esetben frusztrálódni a különféle technológiák használata során.

Az előadás során megvitatásra kerül a modell lehetséges gyakorlati alkalmazhatósága diabéteszes személyek körében; hogyan szolgálhatnak az egészségügyi technológiai megoldások eszközként az autonóman szabályozott egészségcélok kialakítására és ezáltal az egészségmagatartás facilitációjára. Bemutatjuk továbbá a modell empirikus tesztelésére született mérőeszközök körét és az ezekkel nyert eredmények alapján felmerülő mérési megfontolásokat.

Végül javaslatot teszünk további vizsgálandó konstruktumokra és kutatási irányok kijelölésére a témában, a modell kérdéses pontjai a diabéteszes betegek körében történő vizsgálódás során szintén megvitatásra kerülnek.

Kulcsszavak: öndetermináció elmélet, egészségcélok, technológia-használat, egészségmagatartás

Pedagógusok diabétesz tudásának, attitűdjének és gondozással kapcsolatos motivációjának vizsgálata - szimpózium

Horváth Mária Dóra¹, Buzas Norbert¹, Tesch Zsanett¹, Papp-Zipernovszky Orsolya²

¹Szegedi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Egészség-gazdaságtani Intézet

²Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Az 1-es típusú diabéteszsel élő gyermekek ellátása folyamatos odafigyelést és gondozást igényel. A betegségmenedzsmentet - a gyermekek életkorától függően - elsősorban a szülők végzik, azonban az intézményes szocializáció kezdetétől az óvoda és iskolapedagógusok részvétele is indokoltá válik. Kutatásunkban pedagógusok 1-es típusú diabéteszsel kapcsolatos tudását, attitűdjét és motivációját vizsgáltuk. Felméréseinket kvalitatív és kvantitatív eszközöket alkalmazva óvodában és iskolában dolgozó pedagógusok körében végeztük.

A pedagógusok nézőpontjának részletes megismeréséhez 2 félig strukturált fókuszcsoporthoz - valamint 11 egyéni interjú készítettünk, összesen 19 pedagógus részvételével. Továbbá felmértük egy diabétesz edukációs előadás hatását a diabétesz tudásra és az attitűdre. Diabétesz tudást (Diabetes Knowledge Test 2), attitűdöt (Diabetes Attitude Survey 3) és diabéteszgondozással kapcsolatos

magabiztosságot mérő kérdőíveket vettünk fel a diabétesz edukáció előtt, közvetlenül azt követően és 1 hónap elteltével is. A kérdőíves felmérésünkben összesen 66 pedagógus vett részt.

Az interjúk kvalitatív tartalomelemzése során három témát azonosítottunk: az attitűdöt, a motivációt és a gondozás intézményi megvalósíthatóságát. Az attitűd altémáiként azonosítottuk a tudást, érzelmeket és a viselkedést (amellyel a pedagógusok hozzájárulnak a diabétesz gondozás intézményi megvalósításához). A motivációt a diabétesz gondozásban való részvételre tanulási és fejlődési motiváció mellett a diabéteszrel vagy egyéb egészségügyi állapottal szerzett tapasztalatok határozták meg. A diabétesz gondozáshoz erősebb motiváltságról számoltak be azok a résztvevők, akik rendelkeztek diabéteszrel kapcsolatos tapasztalatokkal. A gondozás intézményi megvalósíthatóságának témaköre azt foglalta magában, hogy a diabétesz gondozás egyes résztvevői hogyan járulnak hozzá a gondozáshoz (a gyermek, szülei, a gyermek kortársai, az intézmény vezetősége, a pedagógusok, az állam).

Kutatásunkban feltártuk a gyermek diabétesz ellátás pszichológiai, motivációs és környezeti tényezői közötti összefüggéseket. A pedagógusok diabétesz tudása, attitűdje és a diabétesz gondozás részvételében való motivációja hatással lehet a diabétesz gondozás intézményi megvalósíthatóságára és a diabéteszrel élő gyermekek fizikai és pszichés jóllétére is.

Kulcsszavak: 1-es típusú diabétesz, diabétesz-menedzsment, motiváció, attitűd, magabiztosság, pedagógusok

Az ELTE Fejlődés-, és Klinikai Gyermekpszichológia tanszékének friss kutatásai

SZ30

Elnök: **Koronczai Beatrix** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

Opponens: **Balázs Judit** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

A szimpóziumunk során szeretnénk bepillantást adni az érdeklődőknek az ELTE, PPK, Pszichológiai Intézet, Fejlődés-, és Klinikai Gyermekpszichológia tanszékének témában, módszertanban igen színes, ám minden esetben a gyermekek fejlődését megismerni és segíteni célzó kutatásaiba.

Bemutatunk elméleti összefoglaló kutatást a szülő-gyermek partnerség mélyebb megértésére vonatkozó irodalom bevonásával (Németh és Miklósi), óvodások és első osztályos, tipikus fejlődésű gyermekek körében történt kísérletes módszertanra épülő fejlődéslélektani kutatást (Egyed Katalin és Szalai Gerda), kisiskolás gyermekek végrehajtó funkciót mérő számítógépes tesztekkel használó vizsgálatot (Koronczai és munkatársai) és óvodáskorú gyermekeket és szüleiket kérdőívcsomaggal vizsgáló kutatást (Sulyok és Miklósi).

A szimpóziumunkon bemutatásra kerülő kutatásaink fókuszai: a szülő-gyermek partnerség, a társas kategorizáció, a saját csoporttal való elfogultság, a morális fejlődés, a kisiskolás gyermekek végrehajtó funkciói, externalizáló és internalizáló tünetei és digitális eszközök használatuk, valamint a viselkedéses gátlásra adott szülői reakcióban mutatkozó nemi különbségek.

A kongresszus további tematikus előadásain (Roszik-Volovik és munkatársai: Acculturation of Adolescents of Immigrant background Reporting Nonsuicidal self-injury-Thematic Analysis, Kertész és munkatársai: A ritmikai szinkronizáció kapcsolata a nyelv és az olvasás fejlődésével) és munkacsoport bemutatkozásain (Balázs és munkatársai: Gyermekkorai pszichés zavarok munkacsoport, Futó Judit és munkatársai: Neuropszichológia és Gyermekkorai Fejlődés) a hallgatóság Tanszékünk további kutatásaival ismerkedhet meg.

Kulcsszavak: szülő-gyerek kapcsolat, döntéshozatal, partnerség, társas kategorizáció, saját csoporttal való elfogultság, morális fejlődés, végrehajtó funkcióik, mindfulness, szülő, pszichopatológia, fejlődépszichológia, klinikai pszichológia

Előadások

Szülő-gyerek partnerség pszichológiai modellje

Németh Barbara^{1,2}, Miklósi Mónika^{3,4}

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológia Kar, Pszichológia Doktori Iskola

²Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék

⁴Heim Pál Országos Gyermekgyógyászati Intézet, Mentálhigiéniai Központ

Háttér: A gyerekek döntésekben való részvétele hozzájárul személyes, érzelmi és társas fejlődésükhöz (Halsey és mtsai, 2006), mentális egészségük fenntartásához (Deci és Ryan, 2000), és egyben a gyerekek alapvető szükséglete (Young, 2003) és joga (UNCRC, 1989). Míg a gyerekek politikai és társadalmi részvételének széleskörű, multidiszciplináris szakirodalma van, annak privát, családi környezetben való vizsgálata kívül esett a kutatások fókuszából. A gyerekek részvételi lehetőségei jól jellemzik a szülő-gyermek kapcsolat partneri minőségét, a pszichológiai szakirodalom azonban mégsem kínál átfogó elméleti, fogalmi kereteket a konstruktum jellemzésére. Célkitűzés: Az elméleti összefoglaló célja, hogy rendszerezze a gyerekek részvételét tárgyaló pszichológiai és gyermekjogi elméleteket, és egy új, átfogó modellt felvázolva hozzájáruljon a szülő-gyerek partnerség mélyebb megértéséhez.

Módszer: Összefoglaltuk a gyerekek véleményének figyelembevételét tárgyaló, jellemzően politikai, szociológiai és gyermekjogi szakirodalom megközelítését, valamint a vonatkozó fejlődéslélektani, személyiséglélektani és pszichoterápiás elméleteket. A szakirodalom értékelése és a hiányzó magyarázatok azonosítását követően konceptualizáltuk a szülő-gyerek partnerség egy lehetséges modelljét.

Eredmények: A gyerekek veleszületett szükséglete és potenciálja, hogy részt vegyenek az őket érintő döntésekben. Fejlődési jellemzőik, a szülő felelőssége és a döntéshozatal jellege korlátozza részvételi lehetőségeiket. Elemzésünk feltárta, hogy a gyerekek részvételének mélyebb megértéséhez olyan elméleti keret szükséges, mely a szülő-gyerek interperszonális kapcsolatára fókuszál. A részvétel pszichológiai

megfelelője a partnerség, melyet két dimenzió, a tisztelet kölcsönössége és a felelősség kérdése mentén írunk le.

Következtetések: A szülő-gyerek partnerség új modellje választ ad a szülő-gyerek viszonyt jellemző aszimmetria és a szimmetria kettősségére, és épít a döntéshozatal folyamatszempléletére. Alternatívát kínál a gyerekrészvétel pszichológiai megközelítésére, és rámutat, hogy a tisztelet és a felelősség összeegyeztethető. Az elemzés hozzájárul a gyerekek döntésekben való részvételét övező aggodalmak eloszlásához, és segíti a szülő-gyerek partnerség mérését szolgáló és a kapcsolat erősítését célzó gyakorlati eszközök kialakítását.

Kulcsszavak: szülő-gyerek kapcsolat, döntéshozatal, partnerség, gyerekrészvétel, fejlődéspszichológia

Hát, szabad ilyet csinálni? – Másokkal méltánytalan viselkedés hatása a „nem” mint saját csoport favorizálására óvodás- és kisiskoláskorban

Egyed Katalin, Szalai Gerda - Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológiai Tanszék

A gyermekközösségekben óvodás- és kisiskoláskorra sok tapasztalatot szerzünk abban, hogy akár magunkat, akár másokat különböző csoportok tagjaiként észleljük. Ebből adódóan régóta kutatott kérdés, mikor és milyen helyzetekben és módon érhető tetten gyermekkorban a saját csoporttal való elfogultság. Az utóbbi években komoly igény merült fel a korábbi adatok kritikus értékelésére, illetve újabb szisztematikus vizsgálatokra.

A morális fejlődés részeként egy másik erős tendencia is jelentkezik: a gyerekek korán preferenciát mutatnak a másokkal méltányos viselkedésre a méltánytalanul szemben. Ezért kínál elméleti és gyakorlati szempontból egyaránt kiváló terepet a kutatásra az a helyzet, amikor egy saját csoport tagja másokkal méltánytalanul viselkedik, illetve egy külső csoport tagja méltányosan. Vagyis amikor a kétféle preferencia egymással szembe kerül.

Kutatásaink egy része arra irányul, hogy ezt a kérdést a nem – mint tapasztalatból jól ismert – társas kategória aktiválásával teszteljük. Ezért egy olyan paradigmát alakítottunk ki, amelyben óvodások és első osztályos gyerekek olyan rövid filmeket látnak zokniból készült fiú- és lánybábokkal, amelyekben a külső csoport tagja szívesen odaadja az egyik csokiját egy kutyusbábnak, viszont a saját csoport tagja irigy módon megtartja mindkettőt.

A kialakított paradigma alkalmas arra, hogy vizsgáljuk, megjelenik-e a saját csoporttal szemben várt elfogultság a morális szempontból releváns esemény előtt, hogyan alakul azt követően, illetve milyen módon érvényesül a hatás a már megismert, azaz a morális szempontból közvetlenül megítélhető szereplőkre vonatkozóan, illetve mennyire generalizálódik a saját vagy külső csoporthoz tartozó, de ismeretlen szereplőkre. A saját csoporttal való elfogultságot több függő változó mentén mérjük, melyek esetében nem várunk teljesen egységesen működő hatást.

Az eredmények szerint mindkét korcsoportban pusztán a bábok nemek szerinti bemutatása elegendő volt ahhoz, hogy a gyerekek a saját nemükhöz tartozó

zoknibábokat magukhoz hasonlóbbnak ítélik, illetve, hogy az affiliatív mutatók mentén tetten érjük a saját csoport favorizálását. Mindkét korcsoportban jelentős hatása volt a saját csoporttag egyetlen alkalommal tapasztalt másokkal méltánytalan viselkedésének. Azonban a különböző változókat tekintve, a vártak megfelelően, a hatás nem egységesen jelentkezett, illetve – a hasonlóságok mellett – több ponton is eltérő képet mutatott a két korcsoportban.

Az eredmények megvitatása során nagy hangsúlyt kapnak: az egyes függő változók eredményeinek lehetséges magyarázatai és az összes függő változó által alkotott teljes mintázat, továbbá a két életkori csoport összevetéséből származó következtetések. A kitekintés arra világít rá, hogy milyen további lehetőségek rejlenek a bemutatott eredményekben, ha a jövőben figyelembe vehetjük a kutatási projekt további kísérleti feltételeiből várható eredményeket is.

Kulcsszavak: társas kategorizáció, saját csoporttal való elfogultság, morális fejlődés

Kisiskolás gyermekek digitális eszköz-használatának kapcsolata végrehajtó funkcióikkal

Koronczai Beatrix, Lakner Tímea, Varga Petra, Futó Judit - Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológiai Tanszék

Napjainkban a digitális eszköz-használat (tablet, okostelefon) egyre elterjedtebb a kisiskolás korosztály körében is. Gyakorlati szakemberek, szülők, pedagógusok felvetik a fokozott eszközhasználat negatív hatásának lehetőségét a kognitív fejlődés legkülönfélébb területeire, a viselkedésszabályozásra és általában a pszichés jólétre. Vizsgálatunkban arra a kérdésre kerestünk választ, hogy van-e különbség a gyerekek végrehajtó funkcióiban, illetve externalizáló és internalizáló tüneteik mértékében 1) a digitális eszközök használatával töltött összidő, 2) a felhasználás módja (aktív, interaktív játék vagy passzív videónézés), illetve 3) az aktív használaton belül a dominánsan fejlesztő versus szórakoztató-jellegű felhasználás függvényében.

Keresztmetszeti kutatásunkban 74 fő 6 és 8 év közötti gyermeket vizsgáltunk végrehajtó funkciókat (gátlás, munkamemória, kognitív flexibilitás) mérő számítógépes tesztekkel. A gyermekek szülei online kérdőívet töltöttek ki, aminek segítségével felmértük a gyerekek digitális eszköz- és egyéb médiahasználati szokásait, a gyermek viselkedéses és emocionális zavarainak esetleges tüneteit (Képességek és Nehézségek Kérdőív, SDQ), valamint a család szocioökonómiai státuszát.

Előzetes eredményeink szerint egyik mért végrehajtó funkció tekintetében sem volt különbség 1) a digitális eszközök használatával töltött összidő és 2) a dominánsan aktív vagy passzív felhasználási mód összefüggésében. A digitális eszközök szórakoztató jellegű használatával töltött idő a kognitív flexibilitás feladatban nyújtott jobb teljesítménnyel (kisebb hibaszám) járt együtt. A munkamemória és a gátlás területein nem találtunk különbséget a szórakoztató, illetve fejlesztő jellegű felhasználással összefüggésben. A gyermekek viselkedéses és emocionális zavarainak tüneteinek (SDQ alapján), valamint a digitális eszközök használatának

összideje és a felhasználás jellemző módja között sem találtunk szignifikáns kapcsolatot.

Nagyon fontosnak tartjuk, hogy a digitális eszköz-használat és a gyermekkori fejlődés összefüggéseit vizsgáló tanulmányok minél szélesebb körben váljanak elérhetővé a közvélemény számára annak érdekében, hogy az érintettek döntéseiket a lehető legobjektívebb támpontok alapján hozhassák meg.

Kulcsszavak: digitális eszköz-használat, kisiskolások, végrehajtó funkciók

Nemi különbségek a viselkedéses gátlás és a szülői magatartás összefüggésében

Sulyok Róza Sára¹, Miklósi Mónika²

¹Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

²Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológiai Tanszék

Háttér: A gyermekkori viselkedéses gátlás (behavioural inhibition, BI, Kagan és mtsi, 1984) a későbbi szorongásos zavarok rizikófaktora (Muris és mtsi, 2011). Korábbi vizsgálatok szerint ez a rizikó erősebben jelentkezik lányokban, mint fiúkban (Schwartz és mtsi, 1999). Mivel a szorongásos zavarok kialakulásában a szülői attitűdnek, illetve magatartásnak bizonyítottan nagy szerepe van (Lahat és mtsi, 2011), felmerül a kérdés, hogy van-e összefüggés a nevelésben, illetve a rizikóban mutatkozó nemi különbségek között.

Célkitűzés: Kutatásunkban az óvodáskorú gyermekekben vizsgáltuk a nem moderátor hatását a viselkedéses gátlás és a szülői magatartás kapcsolatában.

Módszer: Keresztmetszeti vizsgálatunkban 94 óvodás gyermekről (M=4,44év, SD=1,05év, 52,6% fiú) töltött ki a szülő és az óvodapedagógus egy kérdőívcsomagot, mely a viselkedésgátlásra (Viselkedés Gátlás Kérdőív, BIQ, Bishop és mtsi, 2003), mint temperamentum tényezőre és a szülői magatartás formákra (Szülői Magatartás Formák Skála, MAPS, Parent és Forehand, 2017) kérdezett rá.

Eredmények: A többszörös lineáris regresszió elemzés eredménye szerint ($F(3,90)=4,350$, $p=0,007$, $R^2=0,127$), a szupportív szülői magatartás mint függő változó szignifikáns összefüggést mutatott a BIQ összpontszámmal ($b=0,014$, $p=0,004$) valamint a BIQ és a nem interakciójával ($b=-0,009$, $p=0,003$, $\Delta R^2=0,092$). A nem főhatása tendencia szintű volt ($b=0,162$, $p=0,064$). A post-hoc elemzés szerint fiúkban a viselkedéses gátlás szignifikáns összefüggést mutatott a szupportív szülői magatartással ($b=0,005$, $p=0,027$), míg lányokban az összefüggés ellentétes irányú volt ($b=-0,004$, $p=0,037$).

Az ellenséges szülői magatartást választva függő változónak a többszörös lineáris regresszió elemzés szignifikáns modellt eredményezett ($F(3,90)=3,516$, $p=0,018$, $R^2=0,105$), a főhatás nem volt szignifikáns (BIQ: $b=-0,008$, $p=0,260$, nem: $b=0,130$, $p=0,320$) azonban az interakciós tag szignifikánsnak bizonyult ($b=0,009$, $p=0,049$, $\Delta R^2=0,039$). A post-hoc elemzés szerint fiúkban a viselkedéses gátlás és az ellenséges szülői magatartás összefüggése nem volt szignifikáns ($b=0,001$, $p=0,823$), míg lányokban szignifikáns pozitív összefüggést mutatott ($b=-0,010$, $p=0,002$).

A szülői beszámoló helyett a pedagógusi beszámolót bevonva az elemzésbe szignifikáns eredményt nem találtunk.

Megvitatás: Eredményeink - kutatásunk korlátainak figyelembevételével - arra utalnak, hogy a szülő másképp reagál a gyermek viselkedéses gátlására, ha ez a gyermek fiú vagy lány. A gyermekkori szocializáció hatással lehet ennek az alapvetően biológiai meghatározottságú temperamentum tényezőnek a stabilitására és későbbi hatására. Ennek további vizsgálatára longitudinális kutatások szükségesek.

Fenntarthatósági kérdések a környezetpszichológia szemszögéből

SZ31

Elnök: **Lippai Edit** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

Opponens: **Bodnár Éva** – Budapesti Corvinus Egyetem

A szimpózium áttekintést nyújt az elmúlt években zajló olyan vizsgálatokról és/vagy fejlesztési projektekről, amely kutatócsoportunk tevékenységi köréhez tartozóan, intézetünk köré szerveződően a környezetpszichológia módszereit és szemléletét is alkalmazta a környezeti fenntarthatóságot elősegítő témákban. A környezetpszichológia a pszichológia legtöbb területéhez képest nem csupán a társas, szociális vetületét érti a "környezet" fogalma alatt, hanem annak fizikai, tárgyi összetevőit is beleértve, szociofizikai környezetben gondolkodik. Az előadások azon módszertani útkeresés első sikeres lépéseit mutatják be, amelyek megkísérelték – különböző alkalmazott területeken, mint például a pedagógia – egyszerre kezelni a fenntarthatóság számos összetevőjét és a környezetpszichológia transzdiszciplináris szemléletét. A fenntarthatósággal kapcsolatos kérdések a következőképpen épülnek egymásra szimpóziumunkban: (1) hogyan tudjuk feltérképezni a klímaváltozással kapcsolatos vélekedéseket (2) hogyan dolgozzuk fel az ezzel kapcsolatos büntudatot, az ökoszorongást, (3) miből álljon az elkövetkező évtizedben a pedagógusok környezeti kompetenciája, hogyan segítheti ennek kialakítását az ember-környezet tranzakció szemlélete, és végül (4) a fenntarthatósággal kapcsolatos érzelmetli kérdéseket és a hatékony információátadást megcélzó pedagógiai módszerek kialakításában milyen szerepe lehet a környezetpszichológusokkal való együttműködésnek.

Kulcsszavak: ember-környezet tranzakció, környezetpszichológia, fenntarthatóság

Előadások

Globális kihívások észlelése: a klímaváltozással és a koronavírus-járvánnyal kapcsolatos vélekedések vizsgálata

Ágoston Csilla¹, Varga Attila¹, Berze Iván Zsolt², Dúll Andrea³

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember–Környezet Tranzakció Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember–Környezet Tranzakció Intézet; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember–Környezet Tranzakció Intézet; Budapesti Műszaki Egyetem, Szociológia és Kommunikáció Tanszék

Elméleti háttér: Noha a klímaváltozás okozta fenyegetés egyre inkább megjelenik a köztudatban, a 2020 elején elhatalmasodó koronavírus járvány kapcsán felvetődött a kérdés, hogy egy új, világméretű krízissel való szembesülés befolyásolja-e azt, hogy az emberek milyen mértékű problémának érzik a klímaváltozást. A “véges aggodalom” (“finite pool of worry”) hipotézis (Weber, 2006) alapján korlátozott az aggodalomra való kapacitásunk, ezért egy felbukkanó új krízis csökkentheti a más, korábban fontosnak tartott dolgok feletti aggodalmat.

Módszer: 2020 őszén keresztmetszeti kérdőíves kutatást végeztünk (N=804, 76,9% nő, átlagos életkor: 26,1 év, szórás: 10,9 év), amelyben a demográfiai kérdéseken túl felmértük, hogy a résztvevők mennyire érzik problémának és anyagi szempontból fenyegetőnek a COVID-járványt, mennyire tartják súlyosnak a klímaváltozást, és mennyire érzik ennek közvetlen hatásait, valamint, hogy a koronavírus-járvány hatására megváltozott-e a véleményük az éghajlatváltozással kapcsolatban.

Eredmények: A válaszadók többsége (92,1%) a koronavírúst súlyos problémának vagy jelentős válságnak tartja, és a többség (90,6%) nagyon vagy legalább mérsékelten aggódik az éghajlatváltozás miatt. Ez a kétféle aggodalom gyenge pozitív irányú együttjárást mutatott ($r=0,172$, $p<0,001$), viszont a korreláció erősebb a 24 év felettek körében ($r=0,305$, $p<0,001$), mint a 18-24 éves korosztályban ($r=0,130$, $p=0,002$, $z=-2,17$, $p=0.015$). A klímaváltozással kapcsolatos vélemény a résztvevők 11,4%-ánál változott meg a járvány hatására: 80,3%-uk most már jobban aggódik a klímaváltozás miatt.

Megvitatás: Eredményeink alapján a “véges aggodalom” hipotézissel ellentétben a klímaváltozással kapcsolatos aggodalom továbbra is számottevő, sőt a járványhelyzet hatására növekedett. A nyitott kérdésre adott válaszok tartalomelemzése alapján megállapítható, hogy a fokozott aggodalom hátterében egyrészt az állhat, hogy a résztvevők a járványhelyzet klímaváltozásra kifejtett pozitív hatását (pl. csökkenő károsanyag-kibocsátás) időlegesen tartják, másrészt pedig a járvány láthatóbbá tette számukra a környezeti változásokat, és megtapasztalhatták, hogy egy globális krízis alapjaiban képes megváltoztatni mindennapi életünket.

A kutatás az ELTE Tématerületi Kiválósági Program 2020 – Intézményi Kiválósági Alprogram – TKP2020-IKA-05 keretében zajlott.

Kulcsszavak: klímaváltozás, COVID, krízis, attitűdök

Az ökoszorongás, ökobúntudat, ökogyász és megküzdés kapcsolata a környezettudatos cselekvéssel – egy kevert módszertanú kutatás eredményei

Ágoston Csilla¹, Csaba Benedek², Nagy Bence³, Kőváry Zoltán², Dúll Andrea⁴, Rácz József², Demetrovics Zsolt^{2,5}

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember-Környezet Tranzakció Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola, Budapest; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Környezet- és Tájföldrajz Tanszék, Budapest

⁴Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember-Környezet Tranzakció Intézet, Budapest, Budapesti Műszaki Egyetem, Szociológia és Kommunikáció Tanszék

⁵University of Gibraltar, Centre of Excellence in Responsible Gaming, Gibraltar

Elméleti háttér: A klímaváltozás a 21. század egyik legnagyobb kihívása, amely kihat a mentális egészségre is. Nem világos azonban, hogy a kialakulóban lévő "pszichoterritikus" szindrómáknak, például az ökoszorongásnak, ökobűntudatnak és ökogyásznak milyen lehetséges altípusai léteznek, milyen mértékű distresszt okozhatnak és mennyiben segítik elő a környezetbarát viselkedést.

Módszer: A kutatás első fázisában a "pszichoterritikus" szindrómák mélyebb megismeréséhez félig strukturált interjúkat készítettük a klímaváltozás témája iránt érdeklődő felnőttekkel (N=17), amelyeket induktív és deduktív tartalomelemzésnek vetettünk alá. A kutatás második fázisában az interjúk kutatás alapján létrehozott Ökoszorongás, Ökobűntudat és Ökogyász Kérdőív (ÖÖÖK) és Megküzdés a Klímaváltozás Veszélyeivel Kérdőív (MKVK) első verzióinak pszichometriai jellemzőit vizsgáltuk meg felnőtt mintán (N=7414).

Eredmények: Az interjúkból az ökoszorongás hat komponense (jövő/következő generációk miatti aggodalom, empátia, konfliktusok, változások miatti feldúltság, mentális egészséggel kapcsolatos tünetek, tehetetlenség/frusztráció), az ökobűntudat nyolc komponense (profetikus egyéni felelősség, önkritika/önvizsgálat/önhibáztatás, az egyéni felelősség kritikája, saját cselekvéssel való elégedetlenség, múlt miatti bűntudat, rendszerfenntartás miatti bűntudat, az ártás dilemmája, saját létezés miatti bűntudat) és az ökogyász két komponense (fizikai környezet pusztulása, előrevetített veszteségek), valamint hatféle megküzdési mód (cselekvés, konfrontáció, optimizmus, elfogadás, elkerülés, társas támogatás) volt azonosítható. Az ÖÖÖK végső, 21 tételű, 7-faktoros verziója és az MKVK végső, 15 tételű, 5-faktoros verziója megfelelő illeszkedést mutatott. Az ÖÖÖK összes alskálája és az MKVK négy alskálája pozitívan, míg az elfogadás alskála negatívan korrelált a környezetbarát viselkedéssel.

Megvitatás: A kutatásaink alapján a pszichoterritikus szindrómák többarcú jelenségeknek tekinthetők, míg a velük való megküzdés stratégiái hasonlóak a hagyományosan számon tartott megküzdési stratégiákhoz. Eredményeink alapján az enyhe szorongás és bűntudat serkentőleg hat a környezettudatos cselekvésre.

A kutatás az ELTE Tématerületi Kiválósági Program 2020 – Intézményi Kiválósági Alprogram – TKP2020-IKA-05 keretében zajlott.

Kulcsszavak: klímaváltozás, ökoszorongás, ökobűntudat, ökogyász, környezettudatos viselkedés

Nevelői kompetenciák játékosított fejlesztése a fenntarthatóságra nevelésben

Réti Mónika¹, Lippai Edit², Nemes Márk³

¹Kutató Tanárok Országos Szövetsége

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember–Környezet Tranzakció Intézet

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar - Kommunikáció- és Médiatudomány MA

Elméleti háttér: A fenntarthatóságra nevelésben számos kompetencia keretrendszert dolgoztak ki, amelyek egy része a nevelői kompetenciák dinamikus rendszerét, más része a fenntarthatóságra nevelés komplex célrendszerét helyezi előtérbe. Ezek a keretrendszerek a fenntarthatóságra nevelés gyakorlatában mégsem hoztak átütő változást (Waals, 2016): tanulmányok szerint azért, mert kevés az olyan nevelő, aki ezekkel a kompetenciákkal rendelkezik (UNECE, 2007), illetve mert ezen kompetenciákat a nevelők képzésében nem erősítik meg kellőképpen (Vare és mtsai, 2017). Egy egyszerűsített kompetencia keretrendszer alkalmazásával a nevelői kompetenciák fejlesztése új lehetőségeket adhat (Vare és mtsai, 2019).

Módszer: Előzetes kutatások alapján (Réti, Batár, 2017) a nemzetközi kompetencia keretrendszer egyes elemeit Magyarországon nehezen értelmezik gyakorló pedagógusok. 2017 és 2020 között, tervezett tanulási környezetekben, akciókutatással vizsgáltuk meg tanárszakos hallgatók és középiskolai tanárok 20-25 fős csoportjaiban, hogy a keretrendszer ezen elemeinek a játékos feladatokkal, játékokkal és játékosított keretrendszerrel történő fejlesztése milyen változásokat indít el a pedagógiai folyamatudásban (Smith, Blake és Kelly, 2011).

Eredmények: A játékos feladatok és játékok a résztvevők téma iránti elköteleződését növelik és módszertani eszköztárát gyarapítják, de a pedagógiai folyamatudásra gyakorolt hatásuk nehezen előrejelezhető. A játékosított keretrendszer alkalmas a professzionális tanulás egyéni tanulási útjainak megnyitására, ezen keresztül pedig azokat a kompetenciaelemeket erősíti meg, amelyek révén a pedagógiai folyamatudás fejlődik.

Megvitatás: Munkánk során arra fókuszáltunk, hogyan érhetjük el, hogy a nevelők kedvvel, bizalommal és eredményesen gyakorolják a fenntarthatóságra nevelést. Hipotézisünk az volt, hogy amennyiben a professzionális tanulás során azon kompetenciaelemeket erősítjük meg, amelyek addig legkevésbé dominálták a fenntarthatóságra nevelésben a nevelői gyakorlatot, akkor ezek az egyéni kompetenciakészletbe épülve mélyítik a pedagógiai folyamatudást. Az akciókutatás a vizsgált kompetenciaterületek esetén alátámasztotta feltevésünket, azzal együtt, hogy bizonyos esetekben a kompetenciaterület részkompetenciáinak a felülvizsgálatához is vezetett.

A kutatás az A Rounder Sense of Purpose I és II. Erasmus+ projektek keretében zajlott.

Kulcsszavak: nevelői kompetenciák, fenntarthatóság, pedagógiai folyamatudás, játékosítás

Tanulási környezetek tervezésének támogatása a fenntarthatóságra nevelésben

Réti Mónika¹, Lippai Edit²

¹Kutató Tanárok Országos Szövetsége

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember–Környezet Tranzakció Intézet

Elméleti háttér: A tanulási környezet tervezése a pedagógusok részéről komplex gondolkodást igényel (Manninen és mtsai, 2007), amely ugyanakkor a professzionális tanuláshoz is új távlatokat nyit (Manninen és mtsai, 2020). A fenntarthatóságra nevelés eredményes eszköze, ha arra az intézmény és környezete a tanulás élő laboratóriumaként szolgál (Waals, 2015). A fenntarthatóságra nevelés akkor eredményes, ha a tanulási környezet annak mindhárom aspektusát bevonja (Mayer, 2012): ezek között a természettudományos kompetenciák erősítése éppúgy fontos, mint az affektív és szociális tanulás elemei (OECD, 2015). A tanulási környezetben való gondolkodás képes a tanulóközpontú munkában a tanulói szempontok erős megjelenítésére (Valtonen és mtsai, 2020). Azok a pedagógusok, akik képesek ilyen tanulási környezetek tervezésére, a fenntarthatóságra nevelésben különösen eredményesek lehetnek.

Módszer: A projekt során participatív akciókutatás keretében az önkéntesen résztvevő pedagógusok, meghatározott pedagógiai keretrendszerben, összesen 11 modul dolgoztak ki, valamint további 5, nemzetközi projektpartnerek által kidolgozott modul adaptáltak. Az akciókutatás alapja az oktatási rekonstrukciós modell (educational reconstruction model) (Duit és mtsai, 2012) alkalmazása volt: Magyarországon 10 középiskolából 18 tanár, összesen 491 tanuló bevonásával vállalkozott a fejlesztésben való részvételre. Vizsgáltuk továbbá, hogy a Magyarországon kidolgozott modulok a projekt partnerországokban milyen adaptációs utat járnak be.

Eredmények: A participatív akciókutatásban fejlesztett modulok adaptálása iránt a partnerországok pedagógusai kiemelten fogékonyak bizonyultak. Ugyanakkor a tanulási környezet tervezése a résztvevő pedagógusok többségének nehézséget okozott, elsősorban azért, mert a pedagógiai (szakmai) tudásuk jelentős fejlesztését igényelte. Másfelől azonban a projekt során használt pedagógiai eszközöket (így a kerettörténet módszert, a felfedeztető tanulás 5E modelljét, az élő laboratórium szemlélettel végzett terepi munkát és a fejlesztő értékelés eszközeit) a tervezésben nehézséggel küzdő tanárok is eredményesen alkalmazták.

Megvitatás: Kutatási kérdésünk az volt, hogyan segíthető elő, hogy a pedagógusok tanítási órák vagy tartalmak helyett tanulási környezetek tervezésében gondolkodjanak. Bár a választott tanulásikörnyezet-modellt egyszerűnek gondoltuk, a gyakorlatban megértése akadályokat jelentett. Noha a participatív akciókutatás alkalmas volt a folyamat segítésére, és a pedagógiai keretrendszer elemei is támogatták a tervezési folyamatot, mégis úgy tűnik, hogy a tanulási környezet tervezéséhez a pedagógusképzés és a pedagógusok professzionális tanulása során további tudás elsajátítása lehet szükséges.

A kutatás az Urban Science Erasmus+ projekt keretében zajlott.

Kulcsszavak: tanulási környezet, participáció, kerettörténet, aktív tanulás

Új irányvonalak az epilepszia neuropszichológiai kivizsgálásában

SZ32

Elnök: **Borbély Csaba** – Országos Klinikai Idegtudományi Intézet

Opponens: **Kiss Orhidea Edith** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

A neuropszichológia szerepe az epilepsziás betegek kivizsgálásában az elmúlt években egyre jobban felértékelődött. Szimpóziumunk előadásai által betekintést kívánunk nyújtani azokba a főbb neuropszichológiai feladatokba, amelyeket jelenleg ezen a területen a kutatási, diagnosztikai és kezelési célok gyakran egymással szorosan összefonódva határoznak meg.

A szimpózium első előadása a budapesti OKITI és a BME KTT közös kutatási projektjét mutatja be, melyben temporális lebeny epilepsziás (TLE) betegeknél vizsgálják a szociális kogníció valamint a prospektív emlékezet működését. Tekintve, hogy ezeket a képesség rendszereket mindeddig kevésbé vizsgálták ebben a betegpopulációban (különösen a prospektív emlékezetet), ugyanakkor mindkettőnek alapvető szerepe van a betegek megfelelő életminőségének biztosításában, az eredményeket a betegellátásban is hasznosíthatjuk.

A második előadásban a PTE ÁOK Magatartástudományi Intézetének munkatársai számolnak be terápiarezisztens TLE-s betegekkel végzett kutatásuk eredményeiről, melyben a neokortikális fehérállományi szinapszisok és neuronszám kapcsolatát vizsgálták az epizodikus emlékezetű és munkamemória feladatokban nyújtott teljesítményekkel. Eredményeik rávilágítanak a neokortikális fehérállományi hálózatoknak a memóriefunkciók ellátásában játszott funkcionális szerepére.

A harmadik előadás egy gyermek epilepszia műtéti eset által mutatja be azt a bonyolult diagnosztikus folyamatot, amelybe bekapcsolódva napjainkban a neuropszichológia több vizsgálati fázisban (pre- és posztoperatív kognitív állapotfelmérés, fMRI, éber műtét alatti vizsgálat, stb.) is képes hasznosan hozzájárulni a műtéti kockázatok és következmények csökkentéséhez.

A negyedik előadásban a szerzők a mélyagyi stimulációnak (deep brain stimulation, DBS), mint viszonylag ritkán alkalmazott kezelési eljárásnak, a gyógyszerrezisztens epilepsziás betegek kognitív működésére gyakorolt rövid- (1 év) és hosszú távú (3-4 év) hatásait ismertetik.

Kulcsszavak: neuropszichológia, epilepsziás betegek, kognitív funkciók

Előadások

A mélyagyi stimuláció (DBS) rövid- és hosszútávú hatásai epilepsziás betegek kognitív működésére

Borbély Csaba, Eröss Loránd, Fabó Dániel - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Budapest

A mélyagyi stimuláció (deep brain stimulation, DBS) egy neuromodulációs kezelési eljárás, melyet az elmúlt években egyre gyakrabban használnak a gyógyszerrezisztens és a hagyományos műtéttel nem kezelhető epilepsziás betegek ellátásában is. Ennél a betegcsoportnál a beültetések legnagyobb része napjainkban a thalamus anterior magvaiba (ATN) történik, aminek az ingerlése bizonyítottan a leghatékonyabb a rohamok visszaszorításában. Kevés információ áll rendelkezésükre ugyanakkor az eljárás lehetséges kognitív mellékhatásaira vonatkozóan. Az eddigi vizsgálatok alapján a beavatkozás elsősorban a frontális szubkortikális funkciókat érintheti, többek között a verbális fluenciát, tanulást, munkamemóriát, feldolgozási sebességet és figyelmi funkciókat (Zangiabadi et al., 2019). Az egyes vizsgálatok gyakran ellentmondásos eredményei elsősorban a kis csoportlétszámokkal, a csoportok heterogenitásával, az alkalmazott neuropszichológiai tesztek sokféleségével, a műtéti és a stimulációs paraméterek változatosságával és a viszonylag rövid idejű után-követéssel magyarázhatók (Lee et. al., 2017).

Jelen kutatásunk célja az ATN-DBS kognitív rendszerre gyakorolt rövidebb (1 éven belül) és hosszabb (2-4 év) idejű hatásainak felmérése volt epilepsziás betegeknél. A vizsgált kognitív rendszerek: verbális és non-verbális epizodikus emlékezet, megnevezési képesség, fonémikus és szemantikus alapú verbális fluencia, figyelmi- és munkamemória kapacitás, végrehajtási gyorsaság valamint összpontosítási képesség. A betegeket műtét előtt, valamint azt követően 1, 2 valamint 3-4 évvel teszteltük a stimulátorral "on" állapotban.

Az 1. éves posztoperatív eredmények az mutatják, hogy csoportszinten szignifikáns csökkenés a verbális felidőzésben (elsősorban a késleltetett felidőzésben), valamint a figyelmi kapacitásban történt. Tendenciaként jelentkezett csökkenés a szemantikus alapú verbális szógenerálási feladatban is. Hosszabb távon, 2 évet követően, ugyanakkor, mindezek a kezdeti mellékhatások eltűntek, vagy jelentősen csökkentek az epizodikus emlékezeti folyamatokban és a szemantikus fluenciában, míg a figyelmi és végrehajtási gyorsaság folyamataiban a műtét előtti állapothoz képest szignifikáns javulás volt tapasztalható.

Az eredmények összességében véve alátámasztják az ATN-DBS eljárás hosszútávú hatékonyságát és biztonságát kognitív szempontból is.

Kulcsszavak: mélyagyi stimuláció (DBS), kognitív funkciók, epilepszia

A szociális kogníció és a prospektív emlékezet vizsgálata temporális lebeny epilepsziás személyeknél

Mikula Bernadett¹, Borbély Csaba², Lencsés Anita¹, Demeter Gyula³

¹Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Pszichológia Doktori Iskola

²Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Budapest

³Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék

Mindennapi feladataink szervezéséhez elengedhetetlen, hogy társas környezetünkhöz hatékonyan alkalmazkodjunk, valamint, hogy jövőbeli szándékainkat fenntartsuk és adott időpontban, kontextusban kivitelezzük. E folyamatok megvalósításában a szociális kogníció és a prospektív, vagyis jövőre irányuló

emlékezet (prospective memory, PM) játszanak szerepet. A két készség alapvető fontosságú a munkahelyi és a tágabb szociális elvárások teljesítésében, ezért épségük az önálló életvezetés előrejelzőjének is tekinthető. Idegtudományi kutatások szerint mindkét funkció erősen támaszkodik a fronto-temporális agyi hálózatokra, ezért feltételezhető, hogy temporális lebeny epilepsziás (TLE) személyeknél ezek a készségek eltérő szinten vannak jelen. Az elmúlt évtizedben egyre több eredmény utal arra, hogy a szociális kognitív teljesítmény TLE-ben csökken, aminek hátterében egyaránt állhatnak környezeti (pl. szűkebb szociális kapcsolati háló) és egyéni belüli (pl. patológiásan fejlődő agyi hálózat) tényezők (Steiger és Jokeit, 2016). A neuropszichológiai gyakorlatban ezért felmerült az igény olyan tesztekre, amelyek segítségével ezek a funkciók gyorsan és hatékonyan vizsgálhatók (Bauer, Klegel, Steiger és Jokeit, 2019). A PM működésének feltárása ugyanakkor TLE-ben eddig meglepő módon hiányos, holott a betegek gyakran számolnak be ilyen jellegű emlékezeti nehézségekről. A gyógyszeres terápia feltétele, hogy a személy a megfelelő időpontban a megfelelő antiepileptikumot vegye be, ez pedig kezdetben nagy odafigyelést igényel. Tekintve, hogy a PM lényege éppen a szándékok megfogalmazása és adott időpontban történő végrehajtása, az emlékezet ezen típusának vizsgálata itt kifejezetten indokolt. Kutatásainkban egyrészt arra szeretnénk választ találni, hogy a szociális kognitív deficit TLE személyeknél milyen mértékben függ a klinikai és pszicho-szociális tényezőktől, másrészt, hogy e készségeknek milyen szerepe lehet a műtéti állapotfelmérés és utánkövetés során. Ennek érdekében a társas kogníció bevett vizsgálóeljárásai mellett a mindennapi viselkedést jobban modellező feladatokkal egészítjük ki a hazai neuropszichológiai tesztekkel. Végül, laboratóriumi paradigmákkal felmérjük, hogy a PM kapcsán milyen teljesítménymintázat figyelhető meg a TLE betegcsoportban, különös tekintettel az érzelmi valenciával rendelkező feladatokra. Úgy gondoljuk, hogy a szociális kogníció és a PM nem csak hiányzó elemei az átfogó neuropszichológiai vizsgálatnak, de funkcionális jelentőségüknel fogva lehetséges célpontjai lehetnek a műtét utáni kognitív rehabilitációnak.

Kulcsszavak: szociális kogníció, prospektív emlékezet, temporális lebeny epilepszia

Neuropszichológiai vizsgálati lehetőségek gyermekkori központi idegrendszeri tumoreltávolító műtétek és gyermek epilepszia műtétek kapcsán: standard felmérés, fMRI és éber műtét alkalmazása egy eseten keresztül

Gergev Gyurgyinka, Laufer Zsófia, Pálmafay Beatrix, Markia Balázs - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Budapest

A tumoreltávolító műtétek esetén a cél a tumor legnagyobb kiterjedésben való rezeválása elokvens corticalis területeket sértése, vagyis posztoperatív deficit okozása nélkül.

Az epilepsziasebészeti beavatkozás célja az epileptogén zóna eltávolítása vagy diszkonnekciója az elokvens cortex megkímélésével. A sikeres epilepsziasebészeti beavatkozáshoz a következő szempontok együttes jelenléte szükséges: pontos diagnózis (szindrómaanalízis), farmakorezisztencia, az epileptogén zóna

lokalizációjának ismerete, a prediktálható rohammentesség, az alacsony műtéti rizikó és a beteg (gyermekek esetén a szülőpár) megfelelő motivációja.

A tumoreltávolító műtét és az epilepsziasebészet hatékony és biztonságos, amennyiben a preoperatív kivizsgálás alapos és célzott. A multidiszciplináris megközelítés keretén belül neuropszichológiai kivizsgálásra pre-, és postoperatív szakaszban is van szükség. A gyermekkorú páciensek egy részénél a fejlődésmenet követése céljából a neurológiai gondozás mellett a neuropszichológiai szempontú után követés is indokoltá válhat.

A tumoreltávolító műtéti beavatkozás és még inkább az epilepsziasebészet, mint terápiás lehetőség, akkor érhető meg pontosabban, ha a neuronális ill. funkcionális plaszticitás neurobiológiai háttere és a célzott neurokognitív terápiák hatásmechanizmusa is a multimodális szempontú gondolkodás tárgyát képezi.

Előadásunkban egy 13 éves fiúgyermek esetét szeretnénk részletesen bemutatni. Páciensünk temporális lebenyben elhelyezkedő, nagykiterjedésű tumor miatt került felvételre a Gyermekidegsebészeti Osztályra. Felvételkor szekunder epilepszia is fennállt a betegnél, mely absence típusú klinikai tüneteket és döntően figyelem funkciók zavarát okozta. A műtét előtti kivizsgálás részét képezte EEG, fMRI, traktográfia, valamint neuropszichológiai standard felmérés. A vizsgálatok eredményei alapján szakmai döntés született az éberműtét mellett. Előadásunkban a műtét utáni neuropszichológiai vizsgálatok és neuropszichológiai szempontú betegkövetés tapasztalatait is szeretnénk bemutatni.

Kulcsszavak: gyermek epilepszia műtét, neuropszichológiai kivizsgálás, éber műtét, fMRI

Cortikális fehérállományi szinapszisok és neuronok számának kapcsolata a memória funkcióval temporális lebeny epilepsziában

Karádi Kázmér¹, Sóki Noémi², Paraczkó Cecília³, Janszky József⁴, Ábrahám Hajnalka⁵

¹Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet, Klinikai Magatartástudományi Tanszék

²Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Orvosi Biológiai Intézet és Központi Elektronmikroszkópos Laboratórium

³Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet, Humán Agyszövet Laboratórium, Budapest

⁴Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Neurológiai Klinika; Orvosi Biológiai Intézet és Központi Elektronmikroszkópos Laboratórium

⁵Pécsi Tudományegyetem, Idegtudományi Centrum

Temporális lebeny epilepszia (TLE) a leggyakoribb terápiareszisztens epilepszia a felnőtt populációban. A TLE-s betegek legnagyobb hányadában a meziális temporális struktúrákban, és ezen belül a hippocampusban jelentős idegsejtpusztulás (hippocampus sclerosis, HS) van. Ugyanakkor hippocampus sclerotikus TLE-s betegek neocortikális fehérállományában nagy számú neuron található. Jelen vizsgálatban a neocortikális fehérállományi neuronok és szinapszisok mennyiségét hasonlítottuk össze a műtét előtt végzett kognitív tesztek eredményével. A terápiareszisztens TLE-s betegek műtét előtti neuropszichológiai felmérésénél a következő memória tesztek kerültek be a vizsgálatba: Auditoros Verbális Tanulási Teszt (AVLT), Rey-Komplex Figura Teszt (ROK), Számmemória terjedelem (digit span forward, backward), Corsi Kocka Teszt (forward, backward). 14 TLE-s, műtött beteg neocortikális állományának szövettani feldolgoása és a fehérállományi neuronok és szinapszisok NeuN és szinaptofizin jelenlétének immunhisztokémiai módszerrel történő kimutatása után meghatároztuk a neuronok és szinapszisok denzitását. Regresszió elemzéssel vizsgáltuk a szinaptikus denzitást, és a területegységre eső neuron szám és a memória tesztek eredményeinek kapcsolatát. Az eredmények azt mutatják, hogy a fehérállományi szinaptikus denzitás negatív lineáris kapcsolatot mutatott ($p=0.019$) az AVLT tesztben mért proaktív interferencia mértékével, pozitív lineáris kapcsolatot mutatott a digit span forward teszt eredményével ($p=0.05$, tendencia). A neuron szám az interferencia értékkel nem szignifikáns negatív lineáris kapcsolatot adott ($p=0.08$, tendencia). A neuron szám pozitív lineáris kapcsolatot adott a digit span forward eredménnyel ($p=0.009$). A Corsi feladat backward eredményével a neuron szám nem szignifikáns pozitív lineáris kapcsolatot mutatott ($p=0.08$, tendencia). Jelen vizsgálat további bizonyítékot szolgáltat arra vonatkozólag, hogy a TLE-s neocortikális fehérállományi neuronok és szinapszisok aktív, funkcionális hálózatot alkotnak, melyek, a meziális struktúrákban ismert nagymértékű sejtpusztulás mellett, befolyásolhatják a memóriefunkciókat.

A munkát NAP 2.0 (2017-1.2.1-NKP-2017-00002), PTE EFOP-3.6.1.-16-2016-00004, 20765-3/2019/FEKUTSTRAT (The Higher Education Institutional Excellence Programme of the Ministry for Innovation and Technology in Hungary, within the framework of the 5. thematic programme of the University of Pécs) támogatta.

Kulcsszavak: temporális lebeny epilepszia, memória funkciók, fehérállományi szinapszisok, neuronszám

Teljesítménykülönbségek az Országos kompetenciamérés adatainak tükrében

SZ33

Elnök: **T. Kárász Judit** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

Opponens: **Takács Szabolcs** – Károli Gáspár Református Egyetem

A szimpózium keretein belül terveink szerint az Országos kompetenciamérés különböző területeiről származó adatokról, azok háttéréről kívánunk vitát indítani, illetve kapott eredményeinket bemutatni. A Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézetében 2018 óta működő Országos kompetenciamérés kutatócsoport tagjai három területen is ismertetik az elmúlt év tapasztalatait (2020-ban a járvány miatt elmaradt az országos mérés, azonban a korábbi adatok feldolgozása továbbra is zajlik).

Az előadások tervei között az alábbiak szerepelnek: 1) Az iskolai teljesítmény különböző háttér tényezői, iskolai szintű aspektusai (például szülői aktivitás, észlelt társadalmi helyzet) kerülnek kibontásra évfolyamonként, illetve matematika és szövegértés területen egyaránt. 2) Az Országos kompetenciamérés egyik előnye lehet a szakmai közösség számára az, hogy láthatóvá válik: az iskolák, illetve ezen keresztül az oktatásirányítás milyen információkkal rendelkezik például SNI, BTM arányokról, létszámokról. Ezen adatok szolgálnak ugyanis elsősorban azon irányításban résztvevők számára tájékoztatásul, akik rendszer szintű segítséget tudnak létrehozni a különböző területeken érintettek felzárkóztatására, fejlesztésére. Fontos látnunk azonban – az előadás erre is kitér –, hogy a szakirodalomban megjelölt létszámok/arányok, illetve a hivatalos szervekhez eljuttatott létszámok és arányok között adott helyzetekben igen jelentős eltérések is megmutatkozhatnak, ami nagyban megnehezíti az irányítás feladatát. 3) Sűrűn elhangzó tézis az, hogy a mozgás segíti az oktatás, a nevelés számos aspektusát. Érdekes lehet megvizsgálni, hogy esetleg lehetnek-e olyan részterületek, ahol adott körülmények között sportolói “hátrányról” beszélhetünk? Külön érdekesség lehet, hogy egymás utáni évek adatainak összehasonlításában többlet információt is nyerhetünk a teljesítmények ilyen irányú értelmezéséből. 4) Szintén ritkán használt információ a teljesítmény ingadozásának kérdésköre. A kutatócsoport által vizsgált egyik jelenség az utóbbi időben éppen az, hogy a diákság teljesítményének hibája milyen egyéb aspektusok feltárására adhat lehetőséget számunkra? A vizsgálatok során a telephelyek fegyelem és motivációs indexét, illetve a családi háttérket vesszük első lépésben górcső alá: az első eredmények pedig biztatónak látszanak. E pilot vizsgálatról tervezzük hírt adni a szimpózium előadás keretei között.

Előadások

Az iskolai teljesítménykülönbség társadalmi háttértényezői

Koltói Lilla, Harsányi Szabolcs Gergő, Takács Nándor - Károli Gáspár Református Egyetem

Az iskolai teljesítménykülönbség egy fontos magyarázó tényezője a szocioökonómiai státusz. Bár a meritokratikus társadalmi kép szerint az iskolák feladata a társadalmi különbségek csökkentése, egyes felmérések adatai nem ezt támasztják alá (Autin és mtsai, 2019). Az OECD 2015-ös PISA felméréséről szóló jelentése, illetve a Méltányosság az oktatásban (Equity in Education) c. kiadvány szerint a SES jelentősen befolyásolja a természettudomány, matematika és olvasás teszt eredményeit (OECD, 2018; OECD, 2015). A leghátrányosabb helyzetű tanuló teljesítménye átlagosan 88 ponttal, azaz mintegy 3 tanévvel alacsonyabb a legelőnyösebb helyzetű társaikhoz viszonyítva (OECD, 2018). Szocioökonómiai teljesítményszakadék (socioeconomic achievement gap) kifejezést használják a nemzetközi szakirodalomban az alacsony és magas státuszú tanulók teljesítménykülönbségére, és ez a jelenség a legtöbb országban megfigyelhető. A szocioökonómiai szakadék hátterében mind a családi, mind az iskolai SES-t megtaláljuk. Kutatásunkban az Országos kompetenciamérés 2017-es és 2018-as adatait elemezzük a társadalmi osztály három tényezőjének tükrében: a szülők foglalkoztatottsága, a család észlelt anyagi helyzete, valamint a lakóhely észlelt társadalmi státusza. Eredményeink az iskolai SES szerepére mutatnak elsősorban, miszerint a képzéstípus határozza meg leginkább a teljesítményt (pl.: 10. évfolyamos, átlagnál jobb anyagi körülmények között élő lányok matematika teljesítménye 1403,1 pont a szakiskolások, 1586,9 pont a szagimnazisták, 1734,5 pont a négyosztályos gimnazisták, 1821,5 pont a hatosztályos és 1825,0 pont a nyolcosztályos gimnazisták esetében). Emellett kisebb szerepet játszik a családi SES a teljesítménykülönbségben, mivel a szülők rendszeres munkája, a család átlagos vagy jobb anyagi helyzete, a nem szegény lakókörnyezet is hozzájárul valamennyire a jobb teljesítményhez (pl.: az átlagos anyagi helyzetű lakókörnyezetben élő nyolcadikos fiúk szövegértésteljesítménye 1564,3 pont az általános iskolások, 1743,5 pont a hatosztályos és 1739,2 a nyolcosztályos gimnazisták körében).

Kulcsszavak: kompetencia; Országos kompetenciamérés; szövegértés; szociokulturális háttér

A “sportolói hátrány” különös jelensége az Országos Kompetencia mérésben elért matematikai és szövegértési teljesítményben

Smohai Máté, Nagybányai Nagy Olivér, Simon Gabriella - Károli Gáspár Református Egyetem

Az Országos Kompetencia Mérés (OKM) évről évre felméri a Magyarországon iskolába járó 6., 8. és 10. osztályos diákok populációjának szövegértési és

matematikai tudását, kompetenciáit. Jelen szimpózium előadásunk célja, hogy a 2018-as, illetve 2019-es mérés sporttevékenységgel kapcsolatos eredményeit ismertessük. Az előadók bemutatják az iskolai és az iskolán kívüli, rendszeresen végzett szabadidős sportolási szokások gyakoriságait korosztály, nemi hovatartozás és iskolatípus szerinti bontásokban egyaránt.

A bemutatásra kerülő előadáson elhangzó legfontosabb eredményeink: (1) mindkét nem képviselői körében megállapítható, hogy a 6. osztályban tapasztalt sportolói arány a későbbi évfolyam szinteken egyaránt jelentős mértékű, egyre ereszkedő tendenciát mutat. (2) Iskolatípusok szempontjából pedig az rajzolódik ki, hogy mindhárom évfolyamra vonatkozóan az általános iskolába és a gimnáziumba járó diákok között kedvezőbb a rendszeres sporttevékenységet folytatók aránya. Összességében a szakközépiskolába és a szakgimnáziumba járó diákok elmaradnak, akár az iskolán belüli, akár az iskolán kívüli, rendszeresnek mondható sporttevékenységeket helyezük górcső alá. (3) A lányok matematika és szövegértés kompetencia pontszámában mutatkozik meg legkövetkezetesebben a sportolók előnye, lényegében mindegy, hogy mely iskolatípust vagy évfolyamot vizsgáljuk. (4) Fiú tanulókról megállapítható, hogy a sportolók fölénye az általános iskolába és gimnáziumba járók körében rajzolódik ki. Ezzel szemben a szakközépiskolába és szakgimnáziumba járó fiúk esetében inkább egyfajta "sportolói hátrány" mutatkozik meg, a 2017-es adatokhoz képest konzisztensebb módon.

Kulcsszavak: Országos kompetenciamérés; sport; szabadidős sport; sportolói előny; sportolói hátrány; matematika; szövegértés

Diszgráfia és írási nehézség előfordulása 6., 8., 10. osztályos gyermekek körében 2012-2018 időszakban

Kövesdi Andrea¹, Kovács Dóra¹, T. Kárász Judit², Nyitrai Erika¹

¹Károli Gáspár Református Egyetem

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Cél: Mivel a diszlexia és a diszkalkulia mellett a diszgráfia szakirodalma igen csekély, jelen előadásunk a diszgráfiára fókuszál. Célunk a diszgráfia hazai előfordulási adatainak, valamint komorbiditási adatainak és fejlesztési lehetőségeinek ismertetése. Az előadás során először a szerzők röviden vázolják a diszgráfia legújabb szakirodalmát. A komorbiditási adatok ismertetése során leginkább az ADHD-val való együttjárásra fókuszálunk. Az előadás fő célja, hogy a diszgráfia, írási nehézség, illetve ADHD előfordulási arányait ismertesse 2012-től 2018-ig tartó időszakokra vonatkozóan. Az iskolában töltött hosszú időszak ellenére a gyermekek 5-10%-a soha nem éri el a kézírás elegendő automatizáltsági szintjét (Smits-Engelsman, Niemeijer, van Galen, 2001).

Minta és módszer: A vizsgálat az egész országot érintő Országos kompetenciamérés vizsgálat eredményeit használja fel. A szerzők bemutatják a 2012-2018 időszakra a diszgráfia, az írási nehézség és az ADHD előfordulási adatait. Eredmények: A diszgráfia előfordulási aránya 1,43% és 1,62% között változott, 2018-ig szinte folyamatosan csökkent. Az ADHD előfordulási aránya 0,25% és 0,5% között mozgott,

emelkedő tendenciával. A BTM írási nehézséggel rendelkező gyerekeknek volt a legmagasabb az előfordulás arányuk, mely 3,94%-ról az évek során egyenletesen 5,89%-ra nőtt. Az olvasás szövegértés, illetve matematika teszt eredményinek bemutatása főlegesen, hiszen nyilvánvalóan rosszabbul teljesítenek, mint a BTM vagy SNI kóddal nem rendelkező társaik.

Diszkusszió: Az előadás diszkussziója ezen eredmények tárgyalása, illetve a diszgráfiás gyerekek iskolai lemaradásának csökkentését szolgáló stratégiák tárgyalása. A szerzők arra is javaslatot tesznek, hogy a pedagógusok képzésébe hogyan lehetne integrálni a diszgráfiás gyerekek osztályteremben és otthoni környezetben való segítését, prevencióját.

Kulcsszavak: Országos kompetenciamérés; kompetencia; ADHD; BTM; SNI; diszgráfia

Teljesítményingadozás és annak háttértényezői az országos kompetenciamérés tükrében

Nádor Alexandra¹, T. Kárász Judit², Harsányi Szabolcs Gergő³, Kovács Dóra³

¹Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

³Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet, Országos kompetenciamérés kutatócsoport

Hazai kutatók egyre gyakrabban használják az Országos kompetenciamérést az iskolai teljesítmény egyik mérőeszközeként, illetve a teljesítményt befolyásoló tanulói, családi és iskolai szintű változók felderítésére (Harsányi és munkatársai, 2019; Koltói és munkatársai, 2019; Nyitrai és munkatársai, 2019).

Eddig főként nemzetközi kutatások foglalkoztak azzal, hogy feltárják, miként befolyásolják a diákok nagyobb lélegzetvételi teszteken nyújtott teljesítményét a különféle nem kognitív egyéni jellegzetességek – például a motiváció – ingadozásai. Barry és munkatársai (2010) kimutatták, hogy a tesztalanyok számára kis tétellel bíró felmérések (ilyen például a TIMSS, a PIRLS, a PISA és az OKM) esetén a tesztmotiváció nemcsak alacsonyabb, hanem változókényebb is, mint a nagy tétellel járó felmérések (például egy érettségi) esetén. Mivel a tesztmotiváció kapcsolatban áll a teljesítménnyel, az alacsony erőfeszítés a diák képességének torzított becslésében nyilvánulhat meg, és fenyegetheti a tesztpontszámok (Wise és DeMars, 2010), illetve az azokból levont következtetések validitását (Debeer és mtsai, 2014; Eklöf, 2008, 2010).

A 2018-as Országos kompetenciamérés adatain alapuló kutatás a diákok standard matematika és szövegértés pontszámainak szórását vizsgálta feladatellátási hely motivációs indexe, a tanuló neme, a tanuló családháttér-indexe, a feladatellátási hely tanulási nehézségekkel küzdők indexe, a feladatellátási hely fegyelem indexe, illetve a feladatellátási hely tanulói összetétel indexe alapján.

A pilot vizsgálat a következő eredményt mutatta: matematika esetében a modell mindössze 2,7 százalékban magyarázza a tanulók teljesítményének ingadozását ($F(6,186138)=860,742$, $p<0,001$, $r^2=0,027$). A matematika esetében minél

alacsonyabb a családháttér-index, minél több a feladatellátási helyen tanulási zavarral küzdők aránya, minél alacsonyabb a feladatellátási hely fegyelmi indexe, annál nagyobb a diák teljesítményének bizonytalansága, hektikussága.

Ezek az eredmények a szövegértésnél mutatott összefüggések tükrében nyernek valódi értelmet. A modell a szövegértés teljesítmény esetében 10,3 százalékban magyarázza annak ingadozását ($F(6,186138)=3572,778$, $p<0,001$, $r^2=0,103$), és több független változó eltérő előjellel és fokozott magyarázóerővel rendelkezik a matematikánál tapasztaltakhoz képest. A szövegértés esetében minél magasabb a családháttér-index értéke és minél kisebb a feladatellátási helyen tanulási zavarral küzdők aránya, annál nehezebb pontosan megbecsülni a tanuló teljesítményét. A feladatellátási hely motivációs indexe azonos irányú összefüggést mutat a standard szövegértési pontszámok szóródásával, mint matematika esetében, viszont jelentősen nagyobb magyarázóerővel rendelkezik.

Szintén figyelemreméltó eredményeket kapunk, ha összehasonlítjuk a modellek magyarázó erejét a hatodik, nyolcadik és tizedik osztályos diákoknál matematika és szövegértés esetében. Ezen eredményekről részletesebben kívánunk vitát indítani a szimpózium keretein belül.

Kulcsszavak: Országos kompetenciamérés; motiváció; teljesítmény

Hogyan fejleszthető a jól-lét? Pozitív pszichológiai eszközök alkalmazási lehetőségei a gyakorlatban

SZ34

Elnök: **Balogh Blanka** – Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Opponens: **Takács Ildikó** – Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A szimpózium célja a Pozitív Munka-Pszichológia Kutatócsoport legújabb kutatási eredményeinek bemutatása, melyek pozitív pszichológiai eszközök gyakorlatban alkalmazható lehetőségeit foglalják össze.

A kutatócsoportot Dr. Kun Ágota vezeti, tagjai pedig a BME Ergonómia és Pszichológia Tanszékének munkapszichológus munkatársai, PhD hallgatói, valamint mesterszakos hallgatói.

Jelen szimpózium négy előadása a jól-lét érzet fokozásának lehetőségein keresztül kapcsolódik össze. Noha a kutatások különböző életkori és élethelyzeti aspektusokra koncentrálnak, a cél közös: feltérképezni a vizsgált mintába tartozó személyeket érintő pozitív pszichológiai és munkapszichológiai kérdéseket, majd pozitív pszichológiai eszközökkel megoldást kínálni azokra.

A szimpózium előadásai bemutatják, hogy mit tehetünk, akár már az egyetemi képzés során, a hallgatók általános, valamint jövőbeli munkahelyi jól-lét érzetének fejlesztése érdekében, újszerű oktatási módszertan és pozitív pszichológiai intervenciók alkalmazásával.

A kapunyitási pánik jelensége már az egyetemista évek alatt megjelenik. Egy, a munkapszichológia és a pozitív pszichológia elméleteit áttekintő kutatásból megtudhatjuk, hogy a növekedési szemléletmód és a munkaértékek között milyen összefüggéseket figyelhetünk meg a kibontakozó felnőttkorban.

Egyéni szinten meghatározó, hogy a jól-lét mely dimenziói dominálnak egy-egy életszakaszban. A szimpózium záró előadása bemutatja, hogyan alakulnak a jól-lét különböző faktorai a karrierperiódusok során, kiemelt figyelmet fordítva az anyagi jól-lét jelentőségére fiatal felnőttkorban.

A szimpózium lezárásaként képet kaphatunk arról, hogy a magyar munkavállalók milyen módon érzékelik a munkahelyen felmerülő kihívásokat, valamint, hogy mely megküzdési stratégiák támogathatják leginkább a jól-lét növelését.

Kulcsszavak: pozitív pszichológia, jól-lét, munkahelyi életpálya, erőforrás fejlesztés, pozitív pszichológiai intervenciók

Előadások

Pozitív pszichológiai intervenció a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen

Halmos Alexandra, Kun Ágota, Balogh Blanka - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Egyre fontosabbá válik, hogy az oktatási intézmények folyamatosan foglalkozzanak a hallgatók jóllétének fejlesztési lehetőségeivel. A pozitív oktatás és a pozitív pszichológiai intervenciók (PPI) hatásosan bevethető eszközöknek bizonyulnak a hallgatói jóllét támogatásában. Kutatásunk célja a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen megvalósuló pozitív pszichológiai intervenció bemutatása és hatásvizsgálata.

Az intervenciót szabadon választható egyetemi kurzusként kínálta a BME Pozitív pszichológia és önfejlesztés 1. címen az egyetem bármely szakos hallgatója számára. A kurzus 13 alkalma interaktív elméleti bevezetőből, egyéni és csoportos formájú élményalapú önismereti/önfejlesztési gyakorlatokból, valamint a következő alkalomig otthon végzendő pozitív pszichológiai gyakorlatok önreflexiójából áll. Az otthon végzett gyakorlat önreflexióját és az előző órai elmélet felidézését rövid, kötelező kvíz kérte a hallgatóktól; kurzusvégi követelményként a félév gyakorlatainak önreflektív naplóját adták be a hallgatók.

Az intervenció hatását ismételt méréses elrendezésben, kvantitatív és kvalitatív adatokkal vizsgáltuk. A kísérleti csoport hallgatói 2021 tavaszán vettek részt az intervencióban (N <100, digitális oktatás). A kontrollcsoport hallgatói az egyetem más közérthető pszichológiai témákat bemutató kurzusait végezték el (N <100; digitális oktatás).

A kutatás korlátainak figyelembevétele mellett elmondható, hogy a magyarországi felsőoktatásban elsőként megjelenő pozitív pszichológiai intervenció eredményei alapján érdemes szélesebb körben alkalmazni a pozitív pszichológiai intervenciókat a magyar felsőoktatásban.

Kapunyitási pánik, növekedési szemléletmód és munkaértékek a kibontakozó felnőttkor során – a munkaerőpiaci integráció elősegítése a felsőoktatásban

Tomku György, Balogh Blanka - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A nyugati, iparosodott társadalmakban, leginkább a 18-25 éves korosztályra jellemző kibontakozó felnőttkort önálló fejlődéslélektani periódusként tartja számon a szakirodalom. Az időszak megjelenése arra enged következtetni, hogy a serdülőkort meghaladó, a felnőttlét határát ugyanakkor még át nem lépő fiataloknak olyan kihívásokkal kell megküzdeniük, amelyekre a társadalmi diskurzusnak és a munkaerőpiacnak nincs kész válasza. A periódust nagyban meghatározó identitástényezők, a köztes állapotban lét, valamint az ezzel járó gyakori bizonytalanságérzés és kísérletezés kapcsolatban állhat a kapunyitási pánikkal is, mely gyakran erős szorongással és válságérzettel jár. A kibontakozó felnőttkorú fiatalokat érő negatív hatások csillapítása, megfelelő kezelése elengedhetetlen lehet ahhoz, hogy a munkaerőpiacra lépő egyetemisták a gazdasági működés hasznos, szellemileg és érzelmileg kiegyensúlyozott tagjaivá váljanak.

A megküzdési folyamatban meghatározó szerepet tölthet be a személyek növekedési szemléletmódja, hiszen ez a hozzáállás képes lehet hozzásegíteni a fiatalokat ahhoz, hogy konstruktívan küzdjenek meg az őket övező kihívásokkal, a rögzült szemléletmód ellenében, amely éppen ellenkező módon, destruktívan hathat. Kutatásom során kvantitatív, keresztmetszeti eljárással vizsgálom a 18-30 év közötti, felsőoktatásban tanuló, aktív hallgatói jogviszonnyal rendelkező személyeket. A minta mérete meghaladja a 150 főt. A kvantitatív adatgyűjtést fókuszcsoportos beszélgetések felvételével egészítem ki és kvalitatív tartalomelemzéssel tárom fel a lehetséges egyéni különbségeket, tendenciákat.

Hipotéziseim és kutatási kérdéseim célja, hogy megvilágítsák a felsőoktatásban tanuló hallgatók meghatározó személyiségdimenzióit, munkához való viszonyukat, tudattalan várakozásaikat és értékeiket, szemléleti beállítottságukat. Eredményeim rámutatnak arra, hogy a kibontakozó felnőttkorú, pályakezdés előtt álló célcsoport személyiségjellemzőinek és munkaértékeinek a megértésén keresztül lehetőség nyílhat olyan konstruktív, növekedési szemléletmódot alkalmazó pszichológiai intervenciók megtervezésére, amelyek segíthetnek áthidalni az életkori periódus embert próbáló kihívásait és elhelyezkedéssel kapcsolatos nehézségeit.

A jóllétet meghatározó faktorok dominanciájának vizsgálata a különböző karrierperiódusok tekintetében

Kiss Kitti¹, Kun Ágota²

¹Knorr-Bremse Kft.

²Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A 21. században a munkavállalók szerepe újraértékelődik, ugyanis ők képezik a vállalati gazdálkodás legfontosabb erőforrását. Csak a motivált, innovatív, megfelelő tudással és készségekkel rendelkező dolgozók hatékony és eredményes munkája által valósíthatók meg a szervezeti célok, a piacon való megmaradás, illetve a sikeres előrehaladás (Szlávicz, 2010).

Ezért a munkahelyeken ma már egyre többet foglalkoznak tudatosan dolgozók jóllétével. Ezért a jólléttel, úgy ezen belül a munkahelyi jóllét kifejezéssel is mind többet találkozhatunk a szakirodalomban. Azonban a jóllét fogalmát és dimenziót illetően nincs megegyezés a különböző szerzők között. Arról pedig eddig nem nagyon lehetett olvasni a kutatásokban, hogy a jóllétet befolyásoló tényezők nem ugyanolyan jelentőséggel bírnak a különböző karrierperiódusokban. Pedig, ha belegondolunk abba, hogy valószínűleg teljesen más komponensek lehetnek fontosak egy fiatal pályakezdő számára a munkahelyválasztásban, mint például egy kétgyerekes édesanya vagy egy nyugdíjas éveikhez közeledő férfi számára, akkor megfogalmazható az a gondolat is, hogy a munkájuk során sem biztos, hogy ugyanazok a tényezők fogják elsődlegesen meghatározni a jóllét-érzetüket, ugyanis minden élet- vagy karrierperiódusnak megvannak a maga kihívásai, nehézségei.

Viszont van még egy igen fontos gondolat, ami bárkiben felmerülhet, aki elmélyül az elméletek olvasásában, még pedig a jövedelemmel kapcsolatban. A különböző munkahelyi jóllét elméletekben (pl.: Warr, 1987; Cooper & Cartwright, 2009; Siegrist, 1996) szerepel, mint jelentős faktor, ami befolyásolja a jóllét-érzetünket. Ám akkor miért gondolkodunk másképp azokról az emberekről, akik pénzért dolgoznak és ez boldoggá is teszi őket? Főleg a fiatal munkavállalókkal kapcsolatban élnek ilyen előítéletek.

Jelen kutatás célja annak vizsgálata, hogy a különböző karrierperiódusokban a jóllét domináló faktorai különbözőek, vagyis nem mindegyik járul hozzá egyenlő mértékben az egyén jóllétéhez. A bemutatóban kiemelt szerepet szenteltek a jövedelem jólléthez való hozzájárulásának is. Legfőbb célom ezzel az értékteremtés először általa, hogy lerombolom a pályakezdőket övező sztereotípiákat az anyagi javak tekintetében, másodsor pedig azzal, hogy bebizonyítom, hogy nem gond, ha az anyagi jólét a jóllétünk egy domináns faktora.

A jóllét és megküzdési stratégiák kapcsolata magyar munkavállalói mintán

Balogh Blanka, Kun Ágota - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Napjaink központi témáját képezi a jóllét növelése, melynek speciális formája a munkahelyi környezetben értelmezett jóllét. Számos jóllét modell hangsúlyozza a munkához kapcsolódó faktorok fontosságát nemcsak a karrier-jóllét, de az egyén általános jólléte szempontjából is. Korábbi kutatások rávilágítottak a jóllét és a megküzdési stratégiák közötti kapcsolatra, mely alapul szolgálhat a munkahelyi kihívásokkal való megküzdés hatékonyságának fejlesztéséhez.

A kutatás célja jóllét és a megküzdési stratégiák összefüggéseinek vizsgálata, valamint az egyes karrierszakaszok közötti lehetséges eltérések feltérképezése. A keresztmetszeti vizsgálat során több szempontból vizsgáltuk a 457 fős, aktívan dolgozó 18 és 65 év közötti magyar munkavállalói mintát: a) a jóllét, a megélt karrier krízis, az elképzelt és a valós karrierállomások és a megküzdési stratégiák közötti kapcsolat vizsgálata céljából; b) a megélt karrier krízist hogyan és milyen mértékben magyarázza a jóllét; c) a megküzdési stratégiák hogyan és milyen mértékben magyarázzák a jóllétet; d) megfigyelhetők-e az egyes karrierszakaszokra jellemző jóllét faktorok és megküzdési stratégiák.

Az eredmények alapján elmondhatjuk, hogy a vizsgált minta esetében a megélt karrier krízis és a jóllét a karrier előrehaladtával növekszik. A korrelációs elemzések gyenge vagy közepes mértékű kapcsolatot mutattak a vizsgált változók között, azonban a regressziós modellek magyarázóerői megfelelő mértékűek és rávilágítanak a megküzdési stratégiák és a jóllét egyénre szabott fejlesztésének fontosságára. Eredményeink támogatják a szakembereket, hogy megfelelő programokat dolgozhassanak ki a munkavállalók számára, célzott intervenciók alkalmazásával – így növelve a munkavállalói jóllétet általános megoldások alkalmazása helyett.

Kihívások és feldolgozások a pszichológiai tanácsadás eszközeivel

SZ35

Elnök: **Kissné Viszket Mónika** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

Opponens: **Kiss Paszkál** – Károli Gáspár Református Egyetem

A pszichológiai tanácsadás olyan helyzetekre szolgáló lélektani beavatkozás, amikor egy aktuális élethelyzetből ered a kihívás, és így az elakadás, a nehézség is. Nem betegségből ered, hanem az élet, a külvilág változása hozza a krízist, a veszteség, a fordulópont, a megszokott rend átalakulása okán.

Jelen szimpózium olyan helyzeteket jár körül, amiben épp ilyen kihívások elé kerülnek a vizsgálatok válaszadói, a téma alanyai. A négy előadásból kettő kutatási eredményekkel vezet közelebb minket a krízishelyzetek kezelésének megértéséhez, mindkettőben a COVID-19 járványhelyzet kap hangsúlyt. A további két előadás a krízisek és traumák pszichológiai tanácsadók általi megsegítését mutatja be, mikor a krízis önerőből nem megoldható.

Az elmúlt év COVID-19 járványhelyzete mind az egyének, mind a párok és családok számára kiemelt krízishelyzettel jár, az egészség, az egzisztencia, a kapcsolatok területén egyaránt. A szimpózium első előadása a COVID-19 járványhelyzet első hullámának pszichés hatásait mutatja be, a karanténhelyzetben megjelenő gyakori érzelmek és megküzdési stratégiák sajátosságait. A második előadás párok és családok megélését vizsgálta a COVID-19 különböző időszakában a kapcsolati erőforrások tekintetében.

Tudjuk, hogy erős krízis hatására az addigi rendszernek meg kell változnia, új struktúrára van szükség, a helyzet adta kihívás megkívánja a másodfokú változást. Ebben sok erőforrásra van szükség, gyakran veszteségek, traumák kísérik az átalakulást. A szimpózium harmadik előadása válási veszteségfeldolgozás példáját mutatja be a Gyászfeldolgozás Módszer®; segítségével, igazolva, hogy a 7 alkalmas egyéni program hatékonyan alkalmazható. A következő, negyedik előadásban trauma- feldolgozáson keresztül kerülünk közelebb a női veszteségekből való felépüléshez.

Előadások

A koronavírus járványhelyzet első hullámának kihívásai 441 magyar felnőtt vizsgálata alapján

Pukánszky Judit¹, Szabó Csanád², Kemény Lajos²

¹Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

²Szegedi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika

Célkitűzés: a COVID-19 járványhelyzet első hulláma pszichés hatásainak vizsgálata volt magyar felnőttek körében, valamint a karanténhelyzetben megjelenő gyakori érzelmek és megküzdési stratégiák beazonosítása.

Módszerek: 2020 tavaszán egy anonim on-line kérdőívvel vizsgáltuk a COVID-19 járványhelyzet magyar felnőttekre gyakorolt pszichés hatásait, mely 65 kérdést tartalmazott. Az eszköz kettő nyílt kérdést is magában foglalt (a. "Hogyan hat a koronavírus járványhelyzet az Ön hangulatára?", b. "Mik segíthetnek Önnek abban, hogy megbirkózzon a járványhelyzet okozta nehézségekkel?").

Eredmények: az online kérdőívünket 441 fő töltötte ki 2020 májusában. A résztvevők (90% nő) átlagéletkora $47,53 \pm 11,66$ év volt, lakóhelyükként összesen 151 települést jelöltek meg; leggyakrabban Budapestet (38%), Győrt (1,9%), Székesfehérvárt (1,9%), Miskolcot (1,6%) és Szegedet (1,6%). A résztvevők leggyakrabban megemlített szavai között tizenegy érzelem szerepelt, melyből kilenc negatív érzésre és hangulatra vonatkozott (gyakoriság szerint csökkenő sorrendben a negatív jellegű kifejezések: aggodás, félelem, bizonytalanság, nyomasztó, lehangoltság, ideges, pánik, dühös, elkeseredett; és a pozitív jellegű szavak: szeret, nyugodt). A következő megküzdési stratégiákat említették meg a legtöbbször a vizsgálati személyek (gyakoriság szerint csökkenő sorrendben): családdal, barátokkal kapcsolattartás; munkavégzés; olvasás; beszélgetés; kertészkedés; sportolás; filmnézés; zenehallgatás. A résztvevők válaszaiból kiemeltünk mondatokat, hogy azokkal szemléltessük a következő témaköröket: a karanténhoz kapcsolódó stresszforrások, viselkedéses és pszichés hatások, a médiahatások és médiahasználat témaköre és az alkalmazható gyakorlati tippek és intervenciók lehetőségei.

Konklúziók: eredményeink támpontokat adhatnak magyar felnőttek pszichológiai és pszichiátriai támogatásához a koronavírus járványhelyzetben az által, hogy feltártuk a gyakori érzelmeket és megküzdési stratégiákat 2020 májusában. Az áttekintett témakörökhöz kiemeléseket illesztettünk vizsgálatunkból, melyek illusztrálják a kutatásban résztvevő személyek szubjektív élményeit, tapasztalatait a pandémia első hullámának idején.

Kulcsszavak: COVID-19, kérdőíves vizsgálat, stressz, megküzdés

Családi és párkapcsolati megküzdés a COVID-19 járványhelyzettel összefüggésben

Bana Adrienn, Gulyás Fruzsina - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Tanácsadás és Iskolapszichológia Tanszék

Célkitűzés: A COVID-19 járványhelyzet az élet minden területére hatással van, amiben különös figyelmet érdemel a korlátozó intézkedések befolyása a párok, családok életére. A kutatás célja megvizsgálni ennek az időszaknak különböző szakaszait a pár és családi rendszerek megküzdésének tekintetében, vagyis, hogy mely kapcsolati erőforrások aktivizálódnak, s melyek lesznek adaptívabbak a kihívások idején.

Módszer: A COVID-19 magyarországi hatásait követve három szakaszban történt az adatfelvétel a teljes lezárás és a nyitás váltakozásai szerint 2020. áprilistól 2020. decemberig, magyar felnőtt populációt vizsgálva. Olson (1997) Mash-modelljének kérdőívét használva 120 kérdésre adtak online felületen választ a kitöltők.

Eredmények: Az online kutatásban résztvevők száma 234 fő volt.

Az eredmények alapján megerősítést nyert, hogy a kapcsolati erőforrások magasabb foka (kohézió, flexibilitás, problémamegoldás, kommunikáció) protektív erővel bír a stresszel való megküzdésben mind a pár, mind a család rendszer szintjén.

Kimutathatóvá vált a krízismátrix krízis-felerősítő jellege, vagyis ahol a COVID-19, mint akcidentális krízis normatív krízissel, életciklusváltással párosul, felerősödik a családi-párkapcsolati stressz, nehezebbé válik a megküzdés, alacsonyabb az adaptáció mértéke.

Rálátást kaphattunk arra, hogy párkapcsolati és családi szinten a koronavírus terjedésének megfékezésére kialakult helyzetben megrajzolható egy mintázat, ahogyan a párkapcsolatok és családok reagálnak a krízishelyzetre, ahogyan adaptálódnak hozzá, milyen megküzdési módokat alkalmaznak.

Kulcsszavak: COVID-19, megküzdés, pár, család, empirikus kutatás

Válás utáni érzelmi veszteség feldolgozása a Gyászfeldolgozás Módszerrel

Oroszné Perger Mónika – Budapesti Műszaki Egyetem, Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A válás egy kényszerű, akcidentális krízis függetlenül attól, hogy a pár tagjai közös vagy egyoldalú elhatározás útján jutottak arra a döntésre, hogy befejezik a kapcsolatukat (Kast, 2012). A folyamat leírható időrendi szakaszokban és meghatározhatók a szintjei is. Bohannon (1970) szerint a válás a következő szinteken megy végbe: érzelmi, jogi, gazdasági, szülőség, társas kapcsolatok, pszichés és Kaslow (1980) kiegészítése alapján megtörténik a vallási elválás. Ezek közül az érzelmi elválás már akkor elkezdődik, amikor felismerik, hogy a házasság megromlott, amikor pedig megszületik a döntés a válásról, akkor tovább folytatódik a kötődési kapcsolat elgyászolásában. Az érzelmi elválás attól a személytől, aki korábban a szeretett tárgya volt, a válás folyamatának legmegterhelőbb része. Bowlby (1980) kötődés elmélete alapján ismert, hogy felnőttkorban a legfontosabb érzelmi köteléket a partner, a házastárs nyújtja. A kapcsolat megszakadásakor a kötődés lassan szűnik meg, és hasonló lelki feladatot jelent a kezelése a pár tagjai számára, mint a szeretett személy halálakor megélt gyász. A gyász fogalmát kiterjesztették és használják is a válás utáni veszteségélmény állapotára, ami abban mégis más, hogy olyan személy elgyászolása történik, aki él és lehet, hogy nagyon is boldogan. A feldolgozás azért

fontos, mert kihatással van a válás további alakulására és a személy jövőbeli boldogságára, kapcsolataira.

A tanácsadói munkában a válás utáni érzelmi veszteség feldolgozásához a Gyászfeldolgozás Módszer 7 alkalmas egyéni programja hatékonyan alkalmazható. Ez a következőknek köszönhető: a módszer strukturált cselekvésprogram, így segíti a folyamat során a fókusz megtartását. Az érzelmi kommunikáció beteljesítése a cél, amely elősegíti a ki nem mondott vagy már korábban kimondott, de meg nem hallgatott érzések felismerését és megfogalmazását. Fontos része a folyamatnak a felelősségvállalás a saját állapotért, ezen keresztül megtörténhet a saját felelősség felvállalása a történelemért. A kapcsolatdiagram lépése elősegíti a házasságban megélt pozitív és negatív érzések megfogalmazását, ezzel meggátolja a másik teljesen negatív színben való feltüntetését vagy idealizálását. A veszteségdiagram felszínre hozza azokat a korábbi veszteségeket, amelyek feldolgozatlanosságuk miatt nehezíthetik az aktuális veszteség feldolgozását. Ezek ismeretében egyértelművé válik, ha pszichoterápiába való tovább küldés szükséges. A gyógyító tényezők és a beteljesítő levél megírása lehetővé teszik, hogy a kapcsolatban megélt szép emlékek továbbra is megmaradjanak, és meg lehessen bocsátani a fájdalmas történéseket, nehéz érzéseket. A folyamat során a tanácsadó kíséri a klienst, mintát nyújt, nem ítél, nem minősít, nem analizál. Előadásomban példákon keresztül illusztrálom a módszer lépéseit és szerepét a válás utáni érzelmi veszteség feldolgozásában.

Kulcsszavak: válás, érzelmi veszteség, Gyászfeldolgozás Módszer

A lányokkal, nővel való pszichológiai tanácsadás gyakorlata: irányelvek, megvalósítások a COVID járvány idején

Székely Zsófia, Kaló Zsuzsa - Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Tanácsadás és Iskolapszichológia Tanszék

Az előadás első felében röviden bemutatjuk az Amerikai Pszichológiai Társaság (APA) 2007-es irányelveit a lányokkal és a nővel való pszichológiai gyakorlathoz reflektálva a magyar körülményekre és elérhető adatokra.

A pszichológus szakma és az általános közönség egy része is azt hiheti, hogy a nők problémáival a pszichológiában már foglalkoztak és meg is oldották őket az 1970-es és 80-as években, azonban a nők és a lányok életpaszatalatai folyamatosan változnak és egyre összetettebbé válnak, a nemi szerepeik összefonódnak az etnikummal, a szexuális irányultsággal, a képességekkel és a szocioökonómiai státusszal. Mindez meggyőző bizonyítékokkal vetíti előre, hogy szükség van szakmai iránymutatásra annak érdekében, hogy segítsük a pszichológusokat abban, hogy elkerülhessék az ártalmakat a lányokkal és a nővel való pszichológiai gyakorlatban, hogy fejleszthessék a kutatást, az oktatást, a konzultációt, és a pszichoterápiás és tanácsadási továbbképzéseket és gyakorlatot, hogy fejleszthessék és megerősíthessék a kezelési erőfeszítéseket, a kutatást, a megelőzést, az oktatást és a praxis egyéb, a nők és a lányok érdekeit szolgáló területeit.

Kiemelt jelentőséget kapnak a nőkre vonatkozó általános irányelvek a jelenlegi járványhelyzetben, figyelmünket a várandósság és szülés életeseményei ragadták

meg. Előadásunk második részében 'Szülés covid idején' kvalitatív kutatásunk eredményeit mutatjuk be.

A világméretű pandémia egyik elsődleges védekezési eszköze a távolságtartás, mely a várandós (majd szülő) nők életét jelentősen befolyásolja. A várandósság és szülés, mint normatív krízis önmagában próbára teszi a leendő anya szerepváltozáshoz történő alkalmazkodását, s a pandémia miatt bevezetett intézkedések megnehezíthetik ezt a folyamatot, fokozott stresszhez vezethetnek, hiszen az izoláció miatt a személyes érintkezések, találkozások száma csökkenhet. Kutatásunk célja annak az élményvilágnak a feltérképezése, amelyet azok az anyák tapasztalnak, akik a COVID-19 járvány alatt hoztak világra gyermeket. Célunk a várandósságuk történetének feltárása, társas kapcsolataik feltérképezése, a társas támogatás formáinak, a vírushelyzethez történő alkalmazkodásnak (várandósság és szülésélmény megélése), megküzdési módoknak és érzelmeknek a megismerése volt.

Kulcsszavak: pszichológiai tanácsadás, nők, APA irányelvek, várandósság, szülés, COVID-19

Változó környezet és alkalmazkodás a fejlődés tükrében

SZ36

Elnök: **Nagy-Tószegi Cecília Klára** – Pécsi Tudományegyetem

Opponens: **Lábadai Beatrix** – Pécsi Tudományegyetem

Környezetünk állandó és folyamatos változást mutat. Ezen változások észlelése, értelmezése és az azokra történő megfelelő reakció kialakítása pedig fontos feladata fejlődésünknek. E feladat teljesítése nélkülözhetetlen viselkedésünk- érzelmeink szabályozásához, mentális jóllétünk kialakításához, illetve szociális kapcsolataink és társadalmi helyzetünk kialakításához és fenntartásához.

A környezeti változások megfelelő érzékelése és az azokra adott megfelelő reakciók kialakítása különösen nagy hangsúlyt kapnak mai modern világunkban. A technológia és az azt elérhetővé tevő információs- és kommunikációs eszközök egyre fiatalabb kortól kezdődő és egyre több területen megfigyelhető térnyerése különösen érzékenyen példázza világunk és környezetünk változásait. Szimpóziumunk célja a jelen korban tapasztalható környezeti változások, azok hatásainak minél szélesebb fókuszú tudományos vizsgálatának bemutatása, kiemelt tekintettel a napjainkban egyre több területen megjelenő digitális eszközhasználatra, annak pedagógiai, gyermeknevelési és fejlődési hatásaira.

Az előadások során kiemelt jelentőséggel bír a digitális eszközhasználat, mely több oldalról – fejlődési, nevelési, oktatási – és több korosztályon keresztül – óvodáskor, iskoláskor, szülők – kerül bemutatásra. Ismertetjük az interaktív mesekönyvek óvodáskorú gyermekek felidézési teljesítményére gyakorolt hatását. Valamint megvitatásra kerül az idősebb gyermekek digitális nevelése, illetve annak feltételezett meghatározott környezeti tényezői, mint például a gyermekek és szülők digitális eszközhasználati szokásai, a digitális eszközökről kialakított reprezentációk, illetve a digitális nevelésnek fejlődési változókra gyakorolt hatásai. Az iskoláskorú gyermekek korosztályában továbbá bemutatásra kerül a – napjainkban kiemelt jelentőséggel bíró

– COVID-19 okozta helyzet hatására kialakult távoktatás hatásainak tanár-diák kapcsolatokra gyakorolt hatása. Kitekintést teszünk arra is, hogy az alkalmazkodás milyen kihívásokat jelent a fejlődésben a környezeti ingerek atipikus feldolgozási folyamatainak esetében. A szabályozási funkciók kulcsszerepet töltenek be az adaptív viselkedésszervezésben és társas kapcsolati fejlődésben is. Bemutatjuk egy olyan kutatásunk eredményeit is, mely a szenzoros feldolgozási zavarral ill. nehézséggel küzdő gyermekek esetében vizsgálja az atipikus feldolgozási folyamatok szabályozási funkciók fejlődésére gyakorolt hatását.

A bemutatott kutatások és azok eredményei bemutatják a gyermekek fejlődését és társas kapcsolatait befolyásoló környezeti változások sokszínűségét és szakmai alapot képeznek további kutatások és szakmai eszmecserék lefolytatásához annak érdekében, hogy mind a gyermekek, mind a szülők és pedagógusok számára megfelelő segítséget nyújthassunk a változások kezelésének és az arra adott reakciók kialakításának folyamatában.

Előadások

Az interaktív multimédiás eszközök felidézési teljesítményre gyakorolt hatásának vizsgálata a figyelmi folyamatok működésének tükrében

Bali Cintia, Zsidó N. András - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

Bár több kutatásban is megerősítették a digitális eszközök oktatásban történő alkalmazásának előnyeit, hatékonyságuk a mai napig vitatott. A multimédiás elemek használata segíti a történetmegértését és hatékonyabbá teheti az új szavak/ismeretek elsajátítását. Az interaktív elemekkel kapcsolatban azonban gyakran bizalmatlanok a kutatók. Felmerül kérdésként ugyanis, hogy ezek az elemek nem jelentenek-e fokozott terhelést a még éretlen egzekutív funkciók számára. A kérdés létjogosultsága tudományosan alátámasztott, azonban olyan eredményekkel is találkozhatunk, amelyek megerősítik az interakciós elemek általános ismeretelsajátításban és a szókincs bővülésében betöltött jelentőségét. Az interaktív elemek hatékonyságával kapcsolatos kérdések háttérében állhat, hogy kevés információval rendelkezünk a feldolgozás során közrejátszó (pl. figyelmi) folyamatokat illetően.

Kutatásunk célja ezért az volt, hogy óvodások (N=32, M=5.5, SD=.619) felidézési teljesítményét három helyzetben vizsgálva további ismeretekkel járuljunk hozzá az interaktív elemek hatékonyságának megismeréséhez úgy, hogy közben figyelembe vesszük a munkamemória-kapacitás és a figyelmi folyamatok egyéni szinten jelentkező különbségeit is.

A gyermekek három történettel ismerkedtek meg három különböző helyzetben. Elsőként egy interaktív és multimédiás elemeket egyaránt alkalmazó interaktív mesekönyvet mutattunk be nekik, majd egy kizárólag multimédiás elemeket használó videófelvételt tekintettek meg. A harmadik helyzetben egy hangfelvétel útján ismerték meg a történetet. Az adatfelvétel három ülésben zajlott. Az ülések során feltettünk 11 kérdést a bemutatott történettel kapcsolatban, továbbá felmértük a résztvevők munkamemória-kapacitását és a figyelmi teljesítményét is. A szülőket egy demográfiai kérdőív kitöltésére kértük, melyben rákérdeztünk gyermekük médiahasználati szokásaira is. Az óvodapedagógusok egyenként értékelték a gyermekek viselkedését a Gyerek Hiperkinetikus Zavar kérdőív segítségével.

Eredményeink arra utalnak, hogy a résztvevők a mesehallgatáshoz képest jobban teljesítettek a multimédiás eszköz használata során. Ez az eredmény független a résztvevők figyelmi folyamatainak működésétől. Ugyanakkor azok a gyermekek, akiknél nehézséget figyeltünk meg a figyelmi folyamatok működésében, mindhárom helyzetben gyengébb teljesítményt nyújtottak, mint a társaik. Egy mediáció elemzés arra is rámutatott, hogy az interaktív elemek használata befolyásolhatja az információfeldolgozás sikerességét azoknál, akiknél figyelmi problémák figyelhetőek meg.

Mindezek alapján arra következtethetünk, hogy a multimédiás elemek a figyelmi folyamatok működésétől függetlenül hatékonyan szolgálhatják az ismeretek elsajátítását, míg az interakciós elemek alkalmazását megelőzően érdemes figyelembe vennünk a gyermekek szükségleteit is.

Kulcsszavak: információs- és kommunikáció technológia, interaktív mesekönyv, multimédia-tanulás, felidézés, figyelmi folyamatok

A távoktatás hatásai a mentalizációra

Matuz-Budai Tímea, Kiss Szabolcs - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

2020. tavaszán Magyarországon és a világ számos országában álltak át digitális oktatásra az oktatási intézmények a COVID-19 rohamos terjedése következtében. Az otthonról való oktatás/tanulás számos nehézséget, megoldandó problémát, új helyzeteket jelentett mind a tanárok, mind a diákok, mind a szülők számára. Az elmúlt közel egy év során jelentős mennyiségű nemzetközi kutatás született, amelyek azt vizsgálták, hogy a tanárok és a diákok hogyan tudtak alkalmazkodni ehhez az új helyzethez, milyen mértékű stresszel vagy szorongással járt az online térben való működés, illetve milyen megküzdési stratégiák segítették őket a nehéz helyzetekben. Az viszont még kevésbé kutatott, hogy a jól megszokott tantermi dinamika a diákok és a tanárok között miképpen változott meg annak következtében, hogy a személyes találkozást és érintkezést felváltotta az online kapcsolattartás.

Jelenleg is folyó kutatásunkban kvantitatív és kvalitatív eszközökkel vizsgáljuk a diákok, a tanárok és a szülők szemszögéből a távoktatás hatásait a tanár-diák kapcsolatra. Az online kérdőívcsomag a digitális felkészültséget, az észlelt stresszt, magányosságot és társas támogatást mérő kérdőíveket tartalmaz, valamint mentalizációra vonatkozó nyitott kérdéseket (pl. érzelmi állapotok, szükségletek felmérése). Elvárásaink szerint a digitális felkészültség összefügg az életkorral, és nagyban befolyásolja azt, hogy a tanárok milyen mértékben tudják felmérni és azonosítani diákjaik szükségleteit az online térben, és mekkora stresszel járt együtt a távoktatás.

Kutatásunk eredményei elsősorban pedagógusok és iskolapszichológusok, pszichológusok számára nyújthatnak segítséget abban, hogy egy ilyen új helyzetben mik azok a helyzetek, jelzések, melyekre fokozottabb figyelmet kell fordítani, hogy a tanár-diák kapcsolat minél kevésbé sérüljön.

Kulcsszavak: távoktatás, COVID-19, mentalizáció, digitális felkészültség

A szenzoros feldolgozás és szenzomotoros integráció hatása a végrehajtó funkciók és az önszabályozás fejlődésére

Nagy-Tószegi Cecília - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

Korábbi kutatások alátámasztják, hogy a gyermekek szenzoros feldolgozásának eltérő mintázatai összefüggést mutatnak az adaptív viselkedés fejlődésével, illetve a viselkedési problémák megjelenésével. Jelen kutatásunk célja az volt, hogy megvizsgáljuk a korai fejlődés időszakában a szenzoros feldolgozás, szenzomotoros integráció, a végrehajtó funkció és az önszabályozás közötti összefüggéseket.

Vizsgálatunkban szenzoros feldolgozási nehézséggel ill. zavarral küzdő 4-7 éves gyermekek vizsgálatát végeztük el (N=50). A kontrollcsoportban életkorban, nemben,

a gondviselő iskolai végzettségében és IQ-ban illesztett tipikus fejlődésű óvodás gyermekeket (N=50) választottunk ki felmérésre. A kutatás során kérdőíves és viselkedéses vizsgálati módszereket alkalmaztunk. A szülők számára összeállított kérdőívcsomag a gyermekük szenzoros feldolgozási (Szenzoros és mozgásos élmények kérdőíve) és önszabályozási nehézségeinek (Child Self-Regulation and Behavior Questionnaire) szűrésére alkalmas kérdőíveket tartalmazott. A szenzoros feldolgozás kérdőíves mérése a hazai gyakorlatban a nemzetközi gyakorlathoz képest hiánypótló, mely a közelmúltban megjelenő mérőeszközzel (Szenzoros és Mozcásos Élmények Kérdőíve) vált lehetővé. A gyermekek szenzomotoros integrációjának vizsgálatához a Dél-Kaliforniai Szenzoros Integrációs Teszt (SCSIT) egyes szubtesztjeit használtuk: posztura utánzás, test középvonal keresztezés, bilaterális motoros koordináció, állásegyensúly nyitott és csukott szemmel. A végrehajtói funkciók válaszgátlás alkomponensét Go/No-Go típusú feladattal, a kognitív flexibilitás alkomponensét kártyaszortírozási feladattal (DCCS) mértük, a munkamemóriát vizuális emlékezeti feladattal (WPPSY-IV).

Eredményeink azt mutatják, hogy a szenzoros feldolgozás nehézségei összefüggést mutattak az érzelem- és kognitív szabályozás nehézségeivel. A szenzoros feldolgozási nehézséggel küzdő gyermekek szignifikánsan gyengébb teljesítményt mutattak a végrehajtó funkciók próbáiban (munkamemória, válaszgátlás) és lassabb reakcióidővel dolgoztak a kognitív flexibilitást mérő kártyaszortírozási feladatban. Erős együttjárást tapasztaltunk a posztura utánzás, testközépvonal keresztezés, bilaterális koordináció és a végrehajtó funkció mindhárom alkomponense között.

Összességében elmondható, hogy a szenzoros feldolgozás eltérései hatással vannak a magasabb kognitív funkciók és az önszabályozás fejlődésére.

Kulcsszavak: szenzoros feldolgozás, szenzomotoros integráció, önszabályozás, érzelemszabályozás, kognitív önszabályozás, korai fejlődés

Az érzelmi flexibilitás és perszeveratív gondolatok szerepe a testi és lelki egészségben

SZ37

Elnök: **Kocsel Natália** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

Opponens: **Reinhardt Melinda** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

Az érzelmi flexibilitás, vagyis az a képességünk, amellyel érzelmi válaszainkat rugalmasan tudjuk a folyamatosan változó környezeti követelményekhez igazítani, jelentős szerepet játszik az egészségi állapotunk és jóllétünk fenntartásában. Ugyanakkor a rendszeresen, szokásként alkalmazott maladaptív érzelemszabályozási stratégiák, például a rumináció (vagy rágódás), egyfajta kognitív rugalmatlanságot jeleznek, és korábbi kutatások tanulsága szerint számos mentális és szomatikus zavar és/vagy tünet kísérői. Szimpóziumunk célja, hogy ebben az érzelemszabályozási keretben mutassuk be a kutatócsoportunkban folyó vizsgálatokat, amelyek ugyan változatos témákat ölelnek fel, de közös fókusszal rendelkeznek és arra keresik a választ, hogy milyen szerepe van az érzelmi váltásnak,

a perszeveratív negatív gondolatoknak, ezen belül is a ruminációnak (rágódásnak) a testi és lelki egészségünk alakulásában.

Az első előadás egy fMRI vizsgálaton keresztül világít rá, hogy az érzelemfeldolgozás folyamatában milyen fontos szerepe van a kontextusnak és annak a képességünknek, hogy rugalmasan tudjuk váltani, és a környezethez igazítani érzelmi válaszainkat. A második előadás egy olyan keresztmetszeti kutatást mutat be, amely különböző érzelemszabályozási stratégiák, a perszeveratív negatív gondolatok és problémás szerencsejátékhasználat összefüggéseit vizsgálja. A harmadik előadás a munkával kapcsolatos rágódás, önbecsülés és kiégés kapcsolatát veszi górcső alá, specifikusan óvodapedagógusok körében. A negyedik előadás pedig egy prospektív elrendezésű kutatásban vizsgálja az önkritikus rumináció és testi/lelki egészség kapcsolatát, hangsúlyozva a nyugalmi szívritmus-variabilitás és rágódás interakciójának szerepét. A szimpóziumban bemutatott eredmények kiemelik a rugalmas érzelemszabályozás jelentőségét, egyúttal hozzájárulnak a perszeveratív gondolatok/rumináció és pszichopatológiák összefüggéseinek alaposabb megértéséhez.

Szimpózium kulcsszavai: érzelemszabályozás, érzelmi váltás, rumináció, perszeveratív gondolatok, kiégés, problémás szerencsejáték-használat, jóllét, szívritmus-variabilitás

Előadások

A repetitív gondolkodás szerepe a problémás szerencsejáték-használatban

Hörömpöli Ádám¹, Demetrovics Zsolt², Kökönyei Gyöngyi³

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; University of Gibraltar, Centre of Excellence in Responsible Gaming, Gibraltar

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; SE-NAP2 Genetikai Agyi Képző Migrén Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem; Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet

Háttér és célkitűzések: Az érzelemszabályozási deficitek transzdiagnosztikus rizikófaktorként több pszichológiai zavarhoz is kapcsolhatóak. Jelen előadásban az érzelemszabályozási képességek és az repetitív negatív gondolkodás (mint például a rágódás és aggódás) problémás szerencsejáték-használattal való kapcsolatát vizsgáljuk figyelembe véve a felelős szerencsejáték-használatot is.

Módszer: A vizsgálatunkban 18 év feletti egészséges személyek vettek részt (N=167, ebből 101 nő; Méletkor=24,1 SDéletkor=1,94). A vizsgálat felvétele online a Qualtrics kérdőívrendszerén belül történt. A vizsgálati személyeket az interneten hólabda módszerrel gyűjtöttük, a részvétel önkéntes és anonim volt.

Eszközök: A vizsgálatban az Érzelemszabályozási Nehézségek Kérdőívet, a Perzisztens és Intruzív Gondolatok Skálát, Penn State Aggodalmaskodás Kérdőívet, Ruminatív Válaszstílus Kérdőívet, valamint a problémás szerencsejáték használatot mérő South Oaks Gambling Screen magyar változatát (SOGS-HU), illetve a felelős

szerencsejáték használatot mérő a Felelős Szerencsejáték-használati Kérdőívet alkalmaztuk.

Eredmények: A repetitív negatív gondolkodás különböző formái, így például a rágódás, pozitívan együtt járnak a problémás- és patológikus szerencsejáték használattal. A magasabb felelős szerencsejáték-használati pontszámmal rendelkezők eltértek a problémás szerencsejáték-használóktól az általunk mért érzelemszabályozási képességek mentén.

Következtetések: Az eredményeink megerősítik a repetitív negatív gondolkodás és a problémás szerencsejáték-használat közötti kapcsolatot. További vizsgálatokban érdemes vizsgálni, hogy a kétféle szerencsejáték-használat mentén milyen eltérések és hasonlóságok vannak az érzelemszabályozás más aspektusai, stratégiái között, például az elkerülés vagy a problémafókuszú gondolkodást tekintve, melyekről tudjuk, hogy a problémás szerencsejáték-használatban az előbbi, mint rizikófaktor, utóbbi, mint protektív faktor jelenhet meg.

A kutatás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs hivatal ÚNKP-20-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

Kulcsszavak: problémás szerencsejáték-használat, felelős szerencsejáték-használat, repetitív negatív gondolkodás, rágódás

A munkával kapcsolatos társas rumináció vizsgálata óvodapedagógusok körében

Tóth Zsófia¹, Winkler Zsófia², Kökönyei Gyöngyi³

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet SE-NAP2 Genetikai Agyi Képző Migrén Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem; Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet

Háttér és célkitűzések: A társas rumináció - a problémák ismétlődő és nem kifejezetten azok megoldására irányuló megvitatása egy hozzánk közel álló személlyel - olyan interperszonális viselkedés, amely bár az adott társas kapcsolattal való nagyobb elégedettséghez vezet, számos negatív következménnyel is járhat. Feltételeztük, hogy a munkával kapcsolatos problémákon való tépelődés és a negatív érzésekre történő összpontosítás a társas rumináció során a kiégéssel, de ugyanakkor a feltételes vagy kiérdemelt önértékelés magasabb szintjével is összefügg.

Módszer: Online kérdőívünket 221 fő óvodapedagógus töltötte ki, amelyben a kiégést (Mini-Oldenburg Kiégés Kérdőív - MOLBI), a kompetencia- és kapcsolatalapú feltételes önbecsülést (Feltételes Önbecsülés Skála, CSES-H), és a társas-ruminációt (Co-rumináció Kérdőív - CRQ) mérő kérdésekre válaszoltak.

Eredmények: Eredményeink alátámasztották hipotézisünket, miszerint a munkahelyi problémákkal kapcsolatos társas rumináció a kompetenciaalapú önbecsüléssel

($r=0,21$) és a kapcsolatalapú önbecsüléssel ($r=0,22$) is pozitívan korrelál. Feltételezésünk ellenére azonban a társas rumináció a kiégést nem magyarázta.

Következtetések: Eredményeink megerősítik, hogy azok az óvodapedagógusok, akik magasabb feltételes önbecsüléssel rendelkeznek, inkább vesznek részt a munkahelyi problémákkal kapcsolatos együttes rágódásban, tépelődésben, hiszen önértékelésük növelése vagy fenntartása függ a teljesítményüktől és sikereiktől, illetve kapcsolataiktól. De a feltételes önértékelés és társas rumináció közötti gyenge kapcsolat azonban arra is utal, hogy érdemes a lehetséges moderátorváltozókat számba venni. A korábbi kutatásokban a társas rumináció a társas kapcsolatokkal való elégedettséggel társult, feltételezésünk szerint ez magyarázhatja a társas rumináció és a kiégés közötti kapcsolat hiányát.

Kököneyi Gyöngyi a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal – NKFIH FK 128614 számú pályázatának keretében, illetve a Nemzeti Agykutatási Program (2017-1.2.1-NKP-2017-00002) keretében részesül támogatásban.

Kulcsszavak: társas rumináció, önértékelés, óvodapedagógus, munkahelyi problémák

Az önkritikus-rumináció és nyugalmi szívritmus-variabilitás kapcsolata a mentális egészséggel és szubjektív egészségpanaszokkal

Kocsel Natália¹, Köteles Ferenc², Galambos Attila¹, Kököneyi Gyöngyi³

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; SE-NAP2 Genetikai Agyi Képző Migrén Kutató Csoport, Semmelweis Egyetem; Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet

Háttér és célkitűzések: Korábbi eredmények alapján feltételezhető, hogy az önkritikus-rumináció (saját értéktelenségünk okain és következményein való repetitív és passzív rágódás) különböző lelki, és testi tünetek, illetve zavarok rizikófaktora lehet. A gyakori önkritikus-rágódás kognitív rugalmatlanságot jelezhet, amely problémákat okozhat a változó környezeti kihívásokhoz való alkalmazkodásban. Mindemellett úgy tűnik, hogy a vonás szintű rágódás negatív összefüggéseket mutat a nyugalmi szívritmus-variabilitással (SZRV). Ennek megfelelően kutatásunk fő célja az volt, hogy megvizsgáljuk az önkritikus-rumináció és nyugalmi SZRV interakcióját a szubjektív jólléttel és szubjektív egészségpanaszokkal összefüggésben, egy prospektív vizsgálat keretében.

Módszer: Vizsgálatunk két részből állt: egy laborvizsgálatból (T1), illetve egy kérdőíves utánkövetésből az első mérés után hat hónappal (T2). A teljes vizsgálatba összesen 84 egészséges felnőttet vontunk be (73 nő, átlagéletkor=23,56, SD=3,35). T1-ben a rágódó gondolatokat az Önkritikus-Rumináció Skálával, a szubjektív jólléttel a Mentális Egészség Kontinuum-rövidített változatával míg a szubjektív egészségpanaszokat a Szubjektív Testi Tünet Skálával mértük. Emellett regisztráltuk a résztvevők nyugalmi SZRV-jét a FirstBeat rendszer mellkasra helyezhető öveivel.

T2-ben újra felmértük a résztvevők jóllétét és szubjektív egészségpanaszait a fenti kérdőívek segítségével.

Eredmények: Eredményeink részben támasztották alá előzetes feltevéseinket. Az önkritikus-rumináció és SZRV interakciója nem mutatott kapcsolatot a szubjektív jólléttel, sem T1-ben, sem T2-ben. Ugyanakkor, keresztmetszetileg az önkritikus-rumináció és SZRV interakciója, a nem, kor, BMI kontrollja mellett is szignifikánsan magyarázta a szubjektív egészségpanaszokat. Hosszmetszetileg, a rágódás és SZRV interakciója nem volt szignifikáns, de az önkritikus-rumináció a hat hónappal később mért szubjektív egészségpanaszokkal is pozitív kapcsolatot mutatott.

Következtetések: Eredményeink rávilágítanak arra, hogy az önkritikus-rumináció egészséges személyek körében is hosszútávú negatív hatással lehet a pszichés működésre és kiemelik, hogy az alacsonyabb paraszimpatikus aktivitás fontos tényező lehet az önkritikus-rumináció és szubjektív egészségpanaszok kapcsolatában.

A kutatás az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-20-4 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

Kulcsszavak: önkritikus-rumináció, szívritmus-variabilitás, szubjektív jóllét, szubjektív egészségpanaszok, prospektív

A szervezeti változás a vezetői és a dolgozói nézetek tükrében

SZ38

Elnök: **Faragó Klára** - Eötvös Lóránd Tudományegyetem

Opponens: **Molnárné Kovács Judit** – Debreceni Egyetem

A folyamatosan változó és kiszámíthatatlan üzleti környezethez hatékonyan alkalmazkodó, és a váratlan változásokra, gyors válaszra képes szervezetek olyan vezetőket és munkatársakat igényelnek, akik képesek önmagukat és a vállalatukat is gyorsan átalakítani. Szimpóziumunkban elsősorban olyan, a változást segítő vagy akadályozó nézetek elemzésével foglalkozunk, amelyek közvetlen vagy közvetettebb kapcsolatban állnak a változással.

Változatos eszköztár segítségével vizsgáltuk a szervezeti változásról alkotott vezetői nézeteket, a vezetők szervezeti változással kapcsolatos reprezentációit a vállalati sikeresség függvényében. A változás kognitív felfogása és a változáshoz való érzelmi viszonyulás szorosan összefügg a szervezeti sikerességgel, a sikeres szervezetek vezetői pozitívan értékelik, és változatos módszerekkel támogatják a változást.

Az állandó alkalmazkodásra és újításra kényszerülő szervezetek a vezető beosztott kapcsolatok és a befolyásolás új formái után kutattak Schrader (2010) egyenesen úgy véli, a "szupervezetés" olyan vezetési forma, amelyben a vezető hatékony önvezérlési képességeket dolgoz ki a maga számára, majd ezeket a képességeket továbbadja a beosztottjainak, akik ezzel szintén önvezérlésűvé válnak. Arra kerestük a választ,

hogyan a vezetők és a vezetettek laikus és implicit felfogása milyen képet jelenít meg a saját vezetőjükről és az ideális vezetőről akkor, ha a vezetői viselkedést kell jellemezniük. Az ideális vezetőről alkotott nézetek egységesek voltak, de az aktuális vezető megítélése változatos képet mutatott.

Ha elfogadjuk azt az álláspontot, hogy a mai szervezetekben az önvezérlő munkatársak szerepe kiemelkedő fontosságúvá válik a szervezeti változás elősegítése szempontjából, akkor érdemes megvizsgálni a dolgozók felfogását arról, hogy mit tartanak arról, hogy mit tartanak motiválónak, milyen viselkedés hasznos, elfogadott és célravezető a szervezetben. A sötét vonások személyiségváltozó és a munkahelyi motiváció kapcsolatát firtató kutatásunkból kiderül, hogy a magas értékkel jellemezhető személyek instrumentális motivációval bírnak, és ezt a motivációt feltételezik másoknál is. Instrumentális motivációs közegben pedig nem érdemes mások, vagy a szervezet érdekeit előtérbe helyező, a kockázatos változásokat támogatni. Ugyanennek a kérdésnek a másik oldala a dolgozói felszólalás (voice) motívumainak feltárására, amikor a dolgozó a munkával kapcsolatos javaslatait, az általa látott problémákat teszi szóvá a szervezet jobbítása céljából. A változás szempontjából kiemelkedően fontos, hogy a hierarchia alsóbb szintjén megszülető észrevételek és kritikák eljussanak a vezetéshez. A felszólalás során a dolgozó mérlegeli felszólalásának észlelt hatékonyságát és észlelt kockázatát. Vizsgálatunkban a különböző felszólalási helyzetekhez kapcsolódó motivációkat elemezzük. A felszólalást inkább a szervezeti, míg a hallgatást inkább a személyes motívumokkal indokolják a dolgozók.

Előadások

Miért (nem) hallatják a dolgozók a hangjukat a szervezetben? A véleménynyilvánítás motívumainak feltárása

Buzás Barnabás¹, Kádi Anna², Faragó Klára²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

A felszólalás – voice, a dolgozó informális, saját maga által kezdeményezett kommunikációja, melyben a munkával kapcsolatos ötleteit, javaslatait, az általa látott problémákat teszi szóvá azoknak, akik megfelelő cselekvési lehetőséggel bírnak. Mindezt abból a célból teszi, hogy a szervezet teljesítményén, helyzetén javítson. (Morrison, 2014). A felszólalásnak két formája van, a promotív, vagyis a javaslatokat, ötleteket propagáló, és a prohibitív, vagyis az anomáliákra rávilágító felszólalás. A felszólalás előnyös a dolgozónak, mert a kontroll érzetét adja, megerősíti a motivációt, és az elégedettséget, de előnyös a szervezet számára is, mert a szervezet alkalmazkodása, változása érdekében fontos, hogy a dolgozók hallassák javító szándékú hangjukat, amivel hatékonyabbá tehetik a szervezeti döntéseket, a szervezeti tanulást, szervezeti változást és az innovációt. Ugyanakkor a dolgozói felszólalás a status quo, a hierarchia, a megszokott folyamatok és módszerek

megváltoztatására irányul, és ellenállást válthat ki a vezetők és a munkatársak részéről egyaránt (Morrison and Milliken, 2000). Komplex motivációs bázison születik meg tehát a viselkedéssel kapcsolatos döntés, amelyben a dolgozó mérlegeli felszólalásának észlelt hatékonyságát és észlelt kockázatát.

A felszólalási aktivitás vizsgálatára vignettás módszert dolgoztunk ki, amely módot ad arra, hogy konkrét szituációkhoz köthessük a viselkedési szándékot, és rákérdezhessünk a motivációkra is. A vignettás módszer valóságközelibb helyzetet teremt, további előnye, hogy a személyek szívesebben és könnyebben válaszolnak a kérdésekre. 4 rövid vignettát készítettünk a következő helyzetekkel: vezető bírálata, saját ötlet promotálása, helytelen viselkedés szóvátétele, csoport érdekében való felszólalás. Előadásunkban a különböző helyzeteknél fellépő motivációkat elemezzük a hatékonyság, a jutalom, a társas elvárás, az erkölcs és a személyes tulajdonságokra való hivatkozás dimenzióiban. A felszólalást elsősorban a szervezet szempontjait előtérbe helyező motivációval (hasznosság, proszociális szempont), míg a hallgatást a személyes normákkal és a személyes tulajdonságokra való hivatkozással indokolják.

Kulcsszavak: dolgozói felszólalás, promotiv voice, prohibitiv voice, vignettás módszer

A sötét vonások és a munkamotiváció kapcsolata

Szabó Zsolt Péter – Budapesti Műszaki Egyetem, Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Kutatásunkban (N = 307) magyar munkavállalókat kérdeztünk a munkájukkal kapcsolatos motivációjukról, valamint arról, hogy másokat mi motivál szerintük a munka világában. A vizsgálati személyekkel felvettünk két motivációs kérdőívet: a McClelland-féle szükséglet modellt mérő kérdőívet és a Többdimenziós Munkamotivációk Skálát. Mértük továbbá a vizsgálati személyek személyiségének a "sötét" oldalát is, azaz a szubklinikumi nárcizmust, a szubklinikumi pszichopátiát és a Machiavellizmust. A szakirodalomban feltételezik, hogy (1) a sötét vonásokban magas pontszámot elérő emberek munkával kapcsolatos motivációja különbözik a sötét vonásokban alacsony pontszámot elérő emberektől (2) az egyes sötét vonások eltérnek egymástól motivációs bázisukat illetően és (3) a sötét vonások és a munkahelyi diszfunkciót részben az okozza, hogy azt feltételezik, hogy másokat is azok a motivációk irányítanak, mint őket. Ezek a feltételezések eddig kevés empirikus igazolást kaptak. Vizsgálatunk eredményei igazolták ezeket a feltételezéseket: a sötét vonásokban magas pontszámot elérő emberek valóban különböztek a sötét vonásokban alacsony pontszámot elérő emberektől, az egyes sötét vonások megkülönböztethetők voltak egymástól a motiváció szempontjából (pl. a szubklinikumi pszichopátia és a Machiavellizmus esetében erőteljesebbek voltak az instrumentális motivációk, mint a szubklinikumi nárcizmusnál), és valóban igaznak bizonyult az is, hogy a magas sötét vonás pontszámot elérő emberek feltételezték, hogy másokat is nagyobb mértékben irányítanak az instrumentális tényezők szemben például a belső motivációval. Kutatásunk eredményei a szervezeti dinamikával, változással és vezetéssel kapcsolatban fontos tényezőkre hívják fel a figyelmet, hiszen bizonyos értelemben arra reflektálnak, hogy milyen emberképpel rendelkeznek - és ez alapján

milyen irányítást igényelnek és adnak - a magas sötét vonásokkal jellemezhető személyek.

Kulcsszavak: sötét vonások; munkával kapcsolatos motiváció; emberkép

Vezetők viselkedésével kapcsolatos laikus és tudományos vélekedések különböző szervezeti kultúrákban és szervezeti hierarchia-szinteken

Szathmári Edit¹, Kiss Orhidea Edith², Faragó Klára²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Régóta és széles körben vizsgált kérdés a szervezetekben a vezetés és a vezetők viselkedése, tulajdonságai, és azok észlelése (Avolio, Walumbwa, Weber, 2009; House, Hanges, Javidan, Dorfman, Gupta, 2004; Lord, Gatti, Chui, 2016). Ennek egyik megközelítése az egyének laikus, implicit vezetéselméleteinek vizsgálata (Offerman, Kennedy, Wirtz, 1994; Engle, Lord, 1997; Epitropaki, Martin, 2004). Ezek a vizsgálatok jellemzően a vezetők tulajdonságaira koncentrálnak. Jelen, kb. ötszáz magyar résztvevő bevonásával készült kérdőíves vizsgálatunkban ezen kutatások nyomvonalán haladva nem a vezetői tulajdonságokat, hanem a vezetők viselkedését helyeztük fókuszba. Arra a kérdésre kerestük a választ, hogy milyen viselkedéseket tartanak vezetők és nem vezetők jellemzőnek vezetői pozícióban lévőkre (saját vezetőjük), a pozícióban jól funkcionálókra ('jó vezető') és saját magukra, amennyiben vezetők. Azt vizsgáltuk, hogy a meghatározó tudományos vezetéselméletek által megfogalmazott viselkedések hogyan jelennek meg a válaszadók mindennapi tapasztalataiban, laikus vezetéselméleteiben.

A vizsgálat eredményeinek elemzése alapján úgy tűnik, mind szervezeti kultúránként, mind szervezeti hierarchia szintenként meglepően kevés különbség mutatkozik a válaszadók által ideálisnak tartott vezetői működésben, azonban az aktuális vezetőkkel kapcsolatos tapasztalatok ennél színesebb képet mutatnak. A szimpózium során a vizsgált tudományos vezetéselméleti modellek mentén mutatjuk be ezeket a hasonlóságokat és különbségeket.

Kulcsszavak: vezetők, laikus vezetéselméletek, tudományos vezetéselméletek, szervezeti kultúra

A szervezeti változásról alkotott vezetői nézetek

Kádi Anna, Faragó Klára - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Korunk változékony, bizonytalan, komplex és többértelmű környezetében kulcsfontosságú a változások szükségességének felismerésére és a rugalmas, gyors változások megvalósítására való képesség. Miközben a változás a fejlődési folyamat természetes része, rengeteg bizonytalansággal jár, kevés a kapaszkodó, ami különféle félelmekhez, szorongáshoz, a változással szembeni ellenálláshoz vezet.

Kutatócsoportunk a vezetők változással kapcsolatos nézeteinek feltárására vállalkozott, mivel felfogásunk szerint a változási folyamatot, és a sikeres változást alapvetően meghatározza az, ahogyan a vezetők a saját szerepüket, lehetőségeiket és értékeiket megfogalmazzák.

A szervezeti változásról alkotott vezetői nézetek feltárása érdekében vezetői interjúk keretében szabad asszociációs módszerrel, projektív eszközökkel, szemantikus differenciál skálák és Likert skála jellegű kérdések alkalmazásával feltártuk a vezetők szervezeti változásra vonatkozó reprezentációit és a szervezeti változáshoz való kognitív és érzelmi viszonyulását. Kutatásunkban nem csak azt vizsgáltuk, hogy a vezetők szerint miben jelenik meg a változás és hogyan kapcsolódik a sikerességhez, hanem azt is, hogy miben látják a változást elősegítő, illetve hátráltató tényezőket, mit gondolnak arról, hogyan tudják megvalósítani a változásokat, milyen értékek, elvárások és érzelmek jelennek meg hangsúlyosan a szervezeti változások során.

A mintegy 150 vezetővel folytatott kvalitatív vizsgálatunk eredményeként kirajzolódó gazdag kép azt mutatja, hogy a szervezeti változások elfogadása, pozitív megítélése a sikeres szervezetek és vezetők sajátja. A kevésbé sikeres szervezetek és vezetők ezzel szemben többnyire negatív érzelmekkel és gondolati tartalmakkal kapcsolják össze a változást. A sikeres szervezeti változásban a vezetők gazdag eszköztárat alkalmaznak, és kulcsfontosságú a szervezeten belüli bizalom és az emberi kapcsolatok.

Kulcsszavak: szervezeti változás, ellenállás, sikeresség

A várandósság és a korai fejlődés jellemzői ma Magyarországon: A Kohorsz'18 első hullámainak néhány tapasztalata

SZ39

Elnök: **Pohárnok Melinda** - Pécsi Tudományegyetem

Opponens: **Lábadí Beatrix** – Pécsi Tudományegyetem

A Kohorsz'18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat a KSH Népeségtudományi Kutatóintézet által indított nagyléptékű kutatás, amely a 2018/19-ben született gyermekek felnövekedését követi nyomon. A kutatás célja, hogy jobban megismerjük a magyarországi gyermekvállalási és gyermeknevelési körülményeket, valamint az itt születő gyermekek fejlődését meghatározó szülői, családi és társadalmi jellemzőket. A kutatás sajátossága, hogy az adatgyűjtés már a várandós időszakban elkezdődött, és egy kiegészítő, Dél-Dunántúlra korlátozott, szűkebb mintás vizsgálatban a gyermekek egyéves kori fejlődési teljesítményét, figyelmét, munkamemóriáját és végrehajtó funkcióit otthoni megfigyeléses eljárásokkal is vizsgálta.

A Kohorsz '18 kutatás első szakasza 8287 várandós részvételével zajlott le, a védőnői hálózatra támaszkodva. Ez a minta a 2018-ban szülő nők populációjára nézve reprezentatív, iskolai végzettséget, gyermekszámot, hivatalos családi állapotot, életkort és a lakhely fejlettségi mutatóját tekintve. Ezt két további személyes

megkereséssel járó adatfelvételi szakasz követte a gyermekek fél-, majd másfél éves korában, melyek közé beékelődött az almintán zajló egyéves kori Dél-dunántúli Vizsgálat. Jelenleg a kutatás hároméves kori szakasza zajlik.

Mivel a kohorszvizsgálat pszichológiai fejlődést vizsgáló aspektusainak kidolgozásában és az egyéves kori almintás vizsgálat tervezésében és lebonyolításában jelentős részt vállalt a Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézete, a szimpózium a KSH NKI és a PTE Pszichológia Intézet munkatársainak előadásait gyűjti egy csokorba. Olyan eredményeket mutatunk be, amelyeket a kutatás első hullámaiban kapott adatok elemzése során nyertünk. Így betekintést nyerhetünk az anya-magzat kötődést befolyásoló tényezőkbe; a csecsemőkori alvási szokások és problémák hazai sajátosságaiba és ezeknek anyai jellemzőkkel való összefüggéseibe; az egyéves kori figyelmi folyamatok és végrehajtó funkciók egyéni különbségeibe és az egyéves kori családi és gyermeki digitális eszközhasználat korai kognitív képességekkel való kapcsolatába.

Előadások

Az anya-magzat kötődés és a várandósság alatti érzelmi-hangulati és kapcsolati változók összefüggései a Kohorsz'18 várandós szakasza alapján

Polgár Petra Ibolya¹, Kopcsó Krisztina²

¹Pécsi Tudományegyetem

²Központi Statisztikai Hivatal, Népeségtudományi Kutatóintézet

Az anya-magzat kötődés az anya azon viselkedését, hozzáállását, attitűdjeit és reprezentációit foglalja magában, melyeket a még meg nem született gyermeke felé tanúsít (Cranley, 1981), amelyek a várandósság második trimeszterének idején, a magzati mozgással párhuzamosan kezdenek el számottevővé válni. A harmadik trimeszterben mért magzathoz való viszonyulás pozitív összefüggésben áll a születést követő anya-gyermek kötődéssel (Siddiqui és Hägglöf, 2000). Ez a továbbiakban a gyermekek fejlődési útjának első markere lesz: az anyával való megkülönböztetett kapcsolat zavara negatív hatással lehet a gyermek szocio-emocionális fejlődésére (Chernoff, Flanagan, McPhee, és Park, 2007). Továbbá, a szüleikkel biztonságos kapcsolatot kialakító gyermekek később jobb szociális interakciókkal, kevesebb viselkedési problémával és jobb iskolai teljesítménnyel bírnak (Maas, Vreeswijk, Cock, Rijk és Bakel, 2012).

Korábbi kutatások alapján mind az anya partnerkapcsolatával való elégedettsége (Doster et al., 2018), mind pedig a pozitívan észlelt társas támogatottsága segíti a magzattal való erősebb kötődés kialakítását (Hopkins et al., 2018). Ugyanakkor a depresszív tünetek és a magasabb anyai szorongás megnehezítik az anya-magzat kötődést (Lindgren, 2001; Hart & McMahon, 2006).

A Magyar Születési Kohorszvizsgálat első, várandósokkal történő kérdőíves adatfelvétele során a várandósság 28-31. hetében országos reprezentatív mintán (n=8290) felmérésre került az anya magzathoz való viszonyulása (MFAS, Cranley, 1981), hangulati állapota (CES-D-8, Bracke, Levecque & Van de Velde, 2008),

általános szorongása (GAD-2, Kroenke, Spitzer, Williams, Monahan, & Löwe, 2007), társas támogatottsága (MOS-SSS, Sherbourne & Stewart, 1991) és párkapcsolati interakciói (Gilford-Bengston Skála, Gilford & Bengston, 1979). Emellett arról is rendelkezünk információval, hogy a várandósnál a korábbiakban vagy jelenleg fennáll(t)-e orvos által megállapított hangulati vagy szorongásos zavar.

Kutatásom célja, hogy a következő alapvető hipotéziseket vizsgálja. Az anyai általános szorongás, depresszió, valamint az anya diagnosztizált pszichés betegsége és az anya-magzat kötődés között negatív kapcsolat áll fenn. A várandós által megtapasztalt pozitív párkapcsolati interakciók gyakorisága és társas támogatottság mértéke pozitív, míg a negatív párkapcsolati interakciók gyakorisága negatív irányban korrelál az anya-magzat kötődés erősségével. Elemzésem emellett a vizsgált változók komplex összefüggéseire is kiterjed.

Eredményeim segítséget nyújthatnak nemcsak a várandósoknak, de a védőnői, segítői hálózat számára is abból a szempontból, hogy az anya-magzat (később anya-gyermek) kötődés támogatását célzó felkészítést kaphassanak, valamint felismerhessék és jelezhessék az ezt megnehezítő tényezőket, mintegy preventív módon segítve a várandósokat.

Kulcsszavak: Kohorsz'18 várandós szakasza, anya-magzat kötődés, észlelt társas támogatottság, érzelmi-hangulati állapot

Alvási szokások és problémák csecsemőkorban: a Kohorsz '18 féléves szakaszának eredményei

Kopcsó Krisztina – Központi Statisztikai Hivatal, Népeségtudományi Kutatóintézet

Bevezetés. Az alvási problémák a szülők által egyik leggyakrabban jelzett csecsemőkori nehézségek, amelyek körülbelül a gyerekek ötödét érintik. A National Sleep Foundation által ajánlott alvási időtartam csecsemők esetén napi 12-15 óra közé esik. A magyarországi 0-1 évesek az Egészséges Utódokért projekt eredményei szerint ennek megfelelően átlagosan 12-14 órát alszanak, miközben éjszakánként kétszer felébrednek.

Célkitűzés. Jelen elemzés célja, hogy áttekintse a csecsemők alvási szokásait, ezek összefüggéseit, és megvizsgálja azt a hipotézist, miszerint az anyai depressziós tünetek előfordulása a perinatális időszakban összefüggést mutat a csecsemők alvási problémáival.

Módszer. Az elemzés a Kohorsz '18 féléves kori adatain vizsgálja az 5-7 hónapos csecsemők alvási szokásait (n=8135, 52% fiú, 48% lány). A gyerekek átlagkora 26,4 hét (SD=1,6). Ehhez kapcsolva vizsgálja továbbá a várandós és féléves szakaszban felmért anyai depressziós tünetek jelentőségét (n=6418).

Eredmények. A csecsemők átlagosan 12,5 órát (SD=2,2) alszanak 24 óra leforgása alatt. Az ajánlott 12-15 óránál kevesebbet 30%-uk, ennél többet 6%-uk alszik. Az anyák értékelése szerint 30%-uk mindig átalussza az éjszakákat, 11%-uk heti 3-6 alkalommal, 14%-uk heti 1-2 alkalommal, míg 46%-uk soha. Azon csecsemők, akik nem alusszák át rendszerint az éjszakát, 1-9 alkalommal szoktak felébredni (M=2,4, SD=1,5). Az összes gyermeket tekintve a felébredések átlagos száma 1,7 (SD=1,7). Legalább 4 alkalommal a gyerekek 13%-a ébred fel éjszakánként. Az anyák 54%-a

egyáltalán nem érzi megterhelőnek gyermeke alvási szokásait, 28% kismértékben, 19% közepes vagy nagymértékben érzi annak őket. A csecsemők 57%-a soha nem alszik a szülei ágyában, 16%-uk időnként, 26%-uk pedig minden éjszaka. A szüleikkel időnként vagy minden éjszaka együtt alvó csecsemők körében gyakoribb a szükségesnél kevesebb alvás és a legalább 4 alkalommal történő éjszakai ébredés, ahogy azzal is összefüggést mutatnak ezek a jellegzetességek, hogy az anya mennyire érzi megterhelőnek gyermeke alvási szokásait. A depresszió szűrőkérdőív várandósság idején és gyermek fél éves korában felmért pontszáma alapján az anyák 83,3%-a egyik időpontban sem volt jellemezhető súlyos depresszív tünetekkel, 7,2% csak a várandósság idején, 5,9% csak a gyermek fél éves korában, míg 3,6% mindkét időpontban. A perinatális depresszió feltételezett előfordulása kismértékben fokozta az alvási problémák valószínűségét. Emellett növelte annak az esélyét, hogy az anya megterhelőnek érzi gyermeke alvási szokásait.

Megbeszélés. Az eredmények alapján a szükségesnél kevesebb alvás és a gyakori éjszakai felébredés a magyarországi csecsemők jelentős hányadát érintő problémák, amelyek előfordulása az anyai depresszív tünetek fennállásával is összefüggésben áll. A jövőben tervezett elemzéseink többváltozós módszertant alkalmazva a gyermek szocio-demográfiai hátterének és temperamentumának vizsgálatát is magukba foglalják majd.

Kulcsszavak: csecsemőkori alvás; alvási problémák; éjszakai ébredések

A korai digitális eszközhasználat hatása a kognitív és a társas-érzelmi fejlődésre

Lábadai Beatrix¹, Balogh Eszter¹, Pohárnok Melinda¹

Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

Az utóbbi években egyre jelentősebb mértékben vált elterjedtté a digitális médiahasználat kisgyermek körében, amelynek közvetlen és közvetett hatása lehet a kognitív és a szociális-érzelmi fejlődésre. A korábbi tanulmányok többségében a kisgyermek digitális eszközhasználatát és annak hatását a szülők önbevallása alapján vizsgálták, míg kevés kutatás született a gyermekek képességeire gyakorolt közvetlen hatásáról. Kutatásunkban arra törekedtünk, hogy ezt a hiányt részben pótoljuk, és feltárjuk a digitális eszközök korai expozíciójának következményét az általános fejlődési mutatókra és azokra a kognitív képességekre, amelyek jó előrejelzői a későbbi társas-kognitív fejlődésnek. A kutatásunkban vizsgáltuk az egy éves csecsemők (N = 245, KOHORSZ 19, DDV minta) általános fejlettségi szintjét (ASQ-3) és a korai végrehajtó funkciók prekurzorait (gátlás, munkamemória) feladat alapú módszerekkel. Az eredmények azt mutatják, hogy a passzív tévénézés és az érintőképernyős médiahasználat egyre jobban elterjedt a kisgyermek körében, és a csecsemők képernyő aktivitása szorosan összefügg a szülői médiahasználati szokásokkal. A csecsemők fejlettségi mutatói közül a nagy és a finom motoros fejlődés, a problémamegoldás, a munkamemória teljesítménye, továbbá a gátlás funkció összefüggést mutatott a korai digitális médiafogyasztási szokásokkal. Empirikus eredményeink hozzájárulnak a korai digitális világ fejlődésre gyakorolt

hatásának megértéséhez, és segíthetik a gyermekgyógyászati ajánlások kidolgozását.

A vizuális figyelem és a végrehajtó funkciók egyéni különbségeinek kapcsolata: a Kohorsz'18 dél-dunántúli egyéves szakaszának eredményei

Sándor Nikolett Gabriella¹, Lábadi Beatrix², Balogh Eszter³

¹Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola Központi Statisztikai Hivatal, Népeségtudományi Kutatóintézet Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pszichológia Intézet

²Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

³Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola

A figyelem és a végrehajtó funkció teljesítmény kapcsolatát számos korábbi tanulmány vizsgálta az óvodás korú gyermekek esetében. Azonban a kutatók kevesebb figyelmetszenteltek és csupán néhány kutatás foglalkozott a korai évekkel, ahol azt vizsgálják, hogyan hatnak a vizuális figyelmi folyamatok a korai végrehajtó funkció teljesítményre csecsemőkorban.

Kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy az egyéves kori végrehajtó funkció teljesítmény kapcsolatban van-e a figyelmi képességgel.

Hipotézisünket arra alapoztuk, miszerint a kognitív idegtudományi eredmények is alátámasztják, hogy a végrehajtó figyelmi hálózat már csecsemő korban is jelen van, működésének korai jelei már az első életévben megfigyelhetők.

A kutatás a KSH NKI Kohorsz'18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat dél-dunántúli egyéves speciális pszichológiai fókuszú vizsgálati mintájának részeként valósult meg. Kutatásunkban 204 neurotipikus egyéves csecsemő és gondozója vett részt. A vizsgálatot a gyermekek otthonában végeztük el. A figyelmi teljesítmény mérésére az Early Childhood Vigilance Task (Ruff, Capozzoli, Dubiner és Parrinello, 1990) nézési idő elrendezését használtuk. A figyelmi videót számítógép segítségével vetítettük le. A gyermekek nézési idejét laptopra helyezett webkamerával rögzítettük. A végrehajtó funkciókat különböző csecsemő-barát viselkedéses helyzetekben mértük, mely tartalmazott munkamemória feladatot, A-nem-B feladatot és gátlást felmérő helyzetet. A figyelem videókat két szakértő független kódoló elemezte és kódolta. Az elemzés során a teljes mintán alkalmaztunk másodkódolást.

Előzetes eredményeink azt mutatják, hogy a csecsemők nézési ideje a figyelmi éberségi feladatban kapcsolatot jeleznek a végrehajtó funkció képességet felmérő feladatokban tapasztalt teljesítménnyel. Ezen eredményünk által sikerült bizonyítanunk a kapcsolatot a korai végrehajtó funkció teljesítmény és a figyelmi folyamatok között csecsemőkorban.

Kutatásunk során kapott eredményeinkkel az egyéni különbségek korai detektálására szeretnénk felhívni a figyelmet, ezáltal a korai fejlesztés lehetőségének fontosságára rávilágítani. Hiszen minél korábban elkezdjük a gyermekek fejlesztést, annál nagyobb eredményt tudunk elérni.

Kulcsszavak: végrehajtó funkciók, vizuális figyelem, nézési idő, csecsemőkor

Iskolai/internetes bántalmazás (bullying) családi kontextusa

SZ40

Elnök: **Jármí Éva** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

Opponens: **Siegler Anna** – Pécsi Tudományegyetem

Az ELTE-PPK idén ötödik alkalommal szervez bullying témában szimpóziumot a PTE "Iskolai zaklatás és cyberbullying" kutatócsoportjának részvételével: kutatásmetodikai kérdések mellett eddig elsősorban iskolai rizikó tényezők szerepét (pl. csoportdinamika, társas pozíció) vizsgáló kutatásainkat vitattuk meg. Jelen szimpóziumban olyan kutatásokat ismertetünk, melyek kilépnek az iskola falain kívülre és családi tényezők jelentőségét igyekeznek meghatározni iskolai ill. internetes bántalmazásban érintett diákok körében.

Az első kutatás fókuszában online bántalmazásban áldozatként ill. bántalmazóként érintett középiskolások állnak. A kortársak támogatása mellett a családi működésmód is jelentős rizikó- illetve protektív tényezőnek bizonyult. Az előadásból kiderül, hogy mely családi sajátosságok hatása emelkedik ki, ezt mi közvetítheti, és miben van eltérés a bántalmazók vs. áldozatok között.

A második előadás ezt a fonalat viszi tovább a HBSC kutatás 2017/18-as adatainak felhasználásával, így már felső tagozatos, iskolai bántalmazásban ill. iskolai verekedésben érintett diákokra is kiterjed a vizsgált populáció. Az észlelt családi támogatás jelentősége a tanári támogatáshoz képest nagyobb minden áldozati csoportban, és ez eltér a kizárólag agresszor szerepben azonosított diákok alcsoportjától.

A szimpózium második felében a szülők bullyinggal kapcsolatos nézetei, attitűdjei kerülnek előtérbe, ami jelentősen befolyásolhatja a bántalmazás megállítására tett erőfeszítések során a pedagógusokkal való együttműködés mértékét és célját. A prevenció programok üzeneteinek megfogalmazásánál ügyelni kell például a tanárok ill. szülők célcsoportjánál egyaránt jelen lévő markáns nemi különbségekre, ezeket (is) részletezi a szimpózium harmadik előadása, ahol pedagógusok és szülők adatait hasonlítottuk össze. Végül a Pedagógiai Pszichológia Kutatócsoport legfrissebb kutatási eredményeit ismertetjük, amely azt a kérdést járja körbe, hogy a szülők hogyan gondolkodnak a sport szerepéről a bullying megelőzésében. Sokan hatékony önvédelmi stratégiának tartják a sportot, ennek egyéni eltéréseit és meghatározóit elemezzük a záró előadásban.

Előadások

Protektív és rizikó tényezők az internetes zaklatásban: A családi működésmód, társas támasz és érzelemszabályozás szerepe

Arató Nikolett, Rivnyák Adrienn, Zsidó N. András, Lábadí Beatrix - Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet

Elméleti háttér: Az eddigi kutatások eredményei alapján a társas tényezők és szocio-emocionális készségek fontos tényezőkként befolyásolják az online zaklatásba való bevonódást. Ez a kutatási irány különösen fontos lehet a prevenció/intervenció szempontjából, ezért a kutatásunk célja olyan modellek tesztelése volt, amelyek segítségével a családi működésmód (kohézió, flexibilitás és kommunikáció), társas támasz (család, illetve barátok felől érkező) és érzelemszabályozás hatása vizsgálható az online bántalmazásra vonatkozóan.

Módszerek: 1105 középiskolás diák (552 fiú, átlagéletkor=15,21; SD= 1,71) vett részt a kutatásban, melynek során önkitöltős kérdőívek segítségével a családdinamika (FACES IV), érzelemszabályozási nehézségek (DERS), az észlelt társas támasz (MSPSS) és az online bántalmazás (ECIPQ) kerültek felmérésre.

Eredmények: Az útvonal elemzés eredményei alapján mind a család, mind a kortársak fontos szerepet játszanak az online bántalmazás esetében. A barátoktól érkező társas támasz és a kiegyensúlyozott családi kapcsolatok védő tényezők az online bántalmazás elkövetése ellen. Míg az érzelemszabályozási nehézségek és az összemosódott családi kapcsolatok rizikótényezőként valószínűsítik az online bántalmazás elkövetését. Továbbá a barátoktól és a családtól érkező társas támasz védő tényezők az online bántalmazás áldozatává válása esetén. Miközben az összemosódott családi kapcsolatok és az érzelemszabályozási nehézségek rizikótényezőként valószínűsítik a serdülők áldozattá válását.

Következtetések: A kutatásunk megerősíti az eddigi kutatások eredményeit, melyek szerint a családnak és a kortársaknak, valamint az érzelemszabályozásnak kiemelkedően fontos szerepe van az internetes zaklatás esetében. Továbbá ezek az eredmények az online bántalmazás megelőzésével és kezelésével kapcsolatos programok kapcsán is fontos információval szolgálnak, hiszen alátámasztják a kortársak és szülők bevonásának fontosságát

Kulcsszavak: internetes zaklatás, családi működésmód, társas támasz, érzelemszabályozás

Családi és iskolai változók összefüggése az iskolai és online erőszakban való érintettséggel

Várnai Dóra Eszter, Jármí Éva, Horváth Zsolt, Németh Ágnes - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: Az iskolai légkör, az iskola percepciója és a kortársbántalmazás közti összefüggések jól ismeretek (Laufer és Harel, 2003). Ezzel szemben a családi hatások más változókhoz képest mérsékelt és indirekt módon függenek össze a bullyinggal (Haynie és mtsai., 2001). Ugyanakkor a hazai kutatások arra találtak bizonyítékot, hogy a magyar iskolások (és tanárok is) inkább a családi környezetben keresik a bullying eredőjét (Várnai és mtsai, 2018). Vizsgálatunk célja egyes családi és iskolai változók az iskolai és online bántalmazás és verekedés mutatói alapján korábban azonosított erőszak csoportokkal való (Várnai és mtsai, 2020) összefüggéseinek alaposabb megismerése.

Módszerek: Az elemzéseket az Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása (HBSC) vizsgálat 2017/18. évi, országos reprezentatív mintáján végeztük el (N=5989). Az előzetesen, látens osztályelemzéssel azonosított öt erőszak érintettség csoportot - (1) nem érintettek (2) online áldozatok (3) iskolai erőszakban érintettek (4) mindenfajta agresszióban érintettek (5) iskolai agresszorok - a családi támogatás, az apai és anyai monitorozás, az iskola kedvelése, az észlelt iskolai nyomás, a tanárok és osztálytársak támogatás mentén multinomiális logisztikus regresszióval vizsgáltuk. Eredmények: A nem és az életkor minden alcsoportnál befolyással bír. Az áldozatként is érintett (2-4) csoportokra a családi támogatás valamivel alacsonyabb mértéke jellemző, míg az iskolai agresszoroknál (5) a tanári támogatást érzékelik kevésbé a diákok. Általában beigazolódott, hogy az érintettséggel (2-5) összefüggenek a családi és az osztálytárs változók, de elég alacsony mértékben.

Következtetések: A családi és iskolai változók eltérő mértékű összefüggést mutatnak a különböző agresszió alcsoportokkal.

Kulcsszavak: bullying, HBSC, látens osztályelemzés, családi támogatás, kortárs támogatás

“Ebben egyetértünk?” Tanárok és szülők nézetei az iskolai bántalmazással kapcsolatban - a saját tapasztalatok tükrében

Jármí Éva, Tóth Rebeka, Horváth Emese, Várnai Dóra Eszter - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: A tanárok bullying-attitűdje és nézetei a különböző bántalmazási formák súlyosságáról és oki magyarázatáról nagyban meghatározza beavatkozási hajlandóságukat és stratégiájukat az egyes bullying-helyzetekben (Byers, Caltabiano & Caltabiano, 2011; Begotti, Tirassa & Acquardo Maran, 2017). A szülők nézeteivel kapcsolatban kevesebb kutatás született, pedig együttműködésük az iskolával a hatékony bullying-prevenció egyik eleme (Stamatis & Nikolaou, 2016). Korábbi hazai kutatások már fókuszáltak a szülők vélekedéseire óvodáskorú gyermekeknél (Simon, Zerinváry & Kocsis, 2015) és tanárok attitűdjére felső tagozatos

iskolásoknál (Simon, Zerinváry & Velkey, 2015), saját korábbi kutatásainkban pedig kirajzolódott a gyermekkori érintettség szerepe a tanárok probléma-érzékenységében (Tóth, Péterfy & Jármí, 2019). Jelen kutatásban mindkét szocializációs ágens vélekedéseit vizsgáljuk saját tapasztalataik (pl. érintettség a múltban, iskola segítő törekvései) függvényében.

Módszerek: Korábbi kutatásunk 150 fős tanári mintáját kiegészítettük egy 180 fős szülői mintával (2019-ben). Online kérdőívünk első felében felmértük a különböző bullying helyzetek és szereplők megítélését, ill. a hatékony prevencióval kapcsolatos nézeteket, majd a kitöltők gyermekkori bullying élményeire retrospektíven kérdeztünk rá.

Eredmények: A szülők ill. tanárok nézetei csak néhány kérdésben térnek el jelentősen, ehhez képest a nemi különbségek markánsak: a férfiak (akár apák, akár tanárok) kevésbé látják elterjedt ill. súlyos problémának az iskolai bántalmazást. Mindenki a gyakrabban előforduló verbális és kapcsolati bántalmazást tekinti a legkevésbé súlyos hatásúnak, de a mintázatokban vannak kisebb eltérések. A férfiak inkább tekintik a bántalmazást természetes, szükségszerű jelenségnek, és hajlamosabbak az áldozatot hibáztatni, míg a nők elsősorban a csoport szerepét hangsúlyozzák. A probléma felismerése ill. kezelése kapcsán a tanárok felelősséget tulajdonítanak az osztálytársaknak, a nők az áldozatot míg a férfiak a bántalmazó diákot látják inkább kulcsszereplőnek a megoldáskeresés során. A gyermekkori saját érintettség terén nincs különbség a csoportok között: tanároknak ill. szülőknek, férfiaknak ill. nőknek egyaránt kb. fele számolt be – elsősorban felső tagozatból származó – bántalmazási élményekről. Ezek a múltbeli tapasztalatok elsősorban a bántalmazás gyakoriságának megítélését befolyásolják a jelenben.

Következtetések: Elsősorban az anyukák és a férfi tanárok között észlelhető jelentős eltérés a bántalmazás súlyosságának megítélésében. A férfiak általában hajlamosabbak elfogadni és jogosnak ítélni a problémát, különösen ha verbális vagy kapcsolati bántalmazásról van szó. Fontos a szülők felé azt is kommunikálni, hogy miért nem csak a felnőtteknek szán szerepet az iskola a bullying esetek kezelése során, mert ez némileg ellentétes a szülők elvárásaival.

Kulcsszavak: bullying, szülők, tanárok, bullying-attitűd, érintettség, retrospektív

Szülők nézetei a sport iskolai bántalmazásban játszott szerepéről - a saját tapasztalatok tükrében

Ádám Bernadett, Lőrincz-Nagy Lili, Várnai Dóra Eszter, Jármí Éva - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: Egyelőre kevés kutatás irányul az iskoláskorú gyermeket nevelő szülők bullying-nézeteire, pedig fontos szereplői a bullying elleni fellépésnek. Tudjuk, hogy sokféleképpen vélekednek a bullying háttéréről és hatásairól, illetve különböző tanácsokat adnak, stratégiákat ajánlanak gyermekeiknek. Így például eltérően ítélik meg a sport védőfaktor szerepét: a karatét az önvédelem szempontjából, a csapatsportokat a szociális háló erősítése szempontjából ítélik hatásosnak (Sawyer és mts. 2011). Ezzel szemben versenysportoló gyerekek a sportot rizikóként értékelték az áldozattá válás tekintetében, ami szüleik

vélekedéseiben egyáltalán nem jelent meg (O'Neill, Calder, és Allen, 2015). Jelen kutatásban a szülők iskolai bántalmazással kapcsolatos vélekedéseit, attitűdjeit a sport szerepére fókuszálva vizsgáltuk, figyelembe véve, hogy a szülő és/vagy gyermeke rendelkezik-e valamilyen sportolói tapasztalattal.

Módszerek: 2021 februárjában közel 200 fő, többségében anya töltötte ki korábbi kutatásainkban is használt, sportkérdésekkel kiegészített online kérdőívünket. A minta kb. felét versenysportoló gyermek(ek) szülei teszik ki, sportolói múlttal pedig 40 százalék rendelkezik. Az iskolai bántalmazás súlyosságával és hátterével kapcsolatos kérdések után felmértük a sportolói tapasztalatok mértékét és jellegét, a sport bullyingban játszott szerepére (védő- vs. rizikótényező) vonatkozó attitűdöt, végül a szülő saját ill. gyermeke bullying érintettségére kérdeztünk rá.

Eredmények: A sportolói tapasztalat a bullying általános megítélésében, értelmezésében nem tűnik fontos tényezőnek, csak a sporttal kapcsolatos kérdésekben találtunk jelentős összefüggéseket. A sport szerepének megítélésében inkább a gyermek sportolói tapasztalatai (versenysportol-e) mérvadók, nem a saját sportolói múlt. Mindenki inkább védő-, semmint rizikófaktorként tekint a sportra, de különösen igaz ez a sportoló gyermekek szüleire ill. azokra a sportolói múlttal rendelkező szülőkre, akik úgy érzik, a sport segített nekik abban, hogy nem váltak áldozattá/bántalmazóvá. Ezt az érintettségre vonatkozó adatok azonban nem támasztják alá, ti. a sportolói múlttal rendelkező szülők között ugyanakkora a bullyingban érintettek aránya (40%), és a bullying észlelt súlyossága, mint a nem sportolók körében.

Következtetések: A szülők többsége egyetért azzal, hogy a sport segít kivédeni az áldozattá/bántalmazóvá válást, különösen igaz ez, ha a gyermekük sportol. Ezt a kutatásban gyűjtött érintettségre vonatkozó adatok azonban nem erősítik meg, ezért további vizsgálatok szükségesek, amelyben az érintettséget közvetlenül (a gyermek önbeszámolója alapján) mérjük.

Kulcsszavak: bullying, szülők, bullying-attitűd, sport, védőfaktor

Épített környezet észlelése és a befogadó tapasztalatélménye

SZ41

Elnök: **Losonczy Anna** – Ginkgo Architects Design & Research

Opponens: **Illés Anikó** – Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

Építészekből és pszichológusokból álló kutatócsoportunk a befogadó értelmezéseit és tapasztalatélményét vizsgálja, az elmúlt három évben valós épületek példáján, szöveges kérdőívek és szóbeli interjúk segítségével. A szimpóziumban négy vizsgálatot mutatunk be, melyek kiválasztásánál arra törekedtünk, hogy képet adjunk a kutatócsoportot foglalkoztató, egymással szorosan összefüggő kérdésekről, és a különféle kvalitatív és kvantitatív módszertani eszközökről, melyeket párhuzamosan alkalmazunk az egyes kérdések kapcsán.

Az első vizsgálat egy villalakás építészeti elemeinek (üvegfelület és belső válaszfal) jelentésrétegeit vizsgálja, majd az egyes jelentésrétegekhez kapcsolódó észlelt (fiktív) térhatárokat. A kvantitatív és a kvalitatív–vizualizációs elemzések eredményei azt mutatták, hogy az építészeti elemek jelentésrétegei és az észlelt térhatárok kontextustól függően változtak. Kontextus-tényezőként nézőpontokat és a tér funkciójára irányuló verbális kerettörténeteket adtunk meg.

A második előadásban ugyanezen villa tereinek pszichológiai hatását egy másik megközelítésből mutatjuk be. Ebben a vizsgálatban a kutatási feltételezések a térszintaxis (Hillier és Hanson, 1984) elméletét vették alapul, mely a térhasználók viselkedését hozza összefüggésbe a fizikai környezet téri konfigurációival (például különböző helyiség-kapcsolódás mintázatokkal), miközben feltételezéseket állít fel arról, hogy a térhasználó hogyan éli meg a folyamatot, mely tereket érzi központiak, könnyen elérhetőnek, átláthatónak stb. A vizsgálatban pszichológiai módszerekkel mértük ezeket az értékeket.

A harmadik vizsgálat visszatér az épített környezet jelentésrétegeinek feltárása és a térélmény témájára, de nem az egyes építészeti elemek értelmezését vizsgálja, hanem a terek jelentésrétegeit, és a téri tapasztalás alapján felmerülő asszociációs- és emlékterek. Az előadásban két különböző épített belső térben - egyetemi aulában és villaépületben - végzett vizsgálat eredményeit vetjük össze, ahol az adatokat interpretatív fenomenológiai analízis módszerrel dolgoztuk fel.

2018-2019-ben végzett vizsgálataink során (lásd fenti 3 vizsgálat) a következőkre jutottunk: a) Szükséges lenne kiterjedt vizsgálatot végezni általánosan a téri tapasztalatélmény témájában, ahol nem jelölünk meg specifikus vizsgálati témákat, hanem a befogadói élményről egészében gyűjtünk adatokat. b) Szükséges célzottabban vizsgálni, hogy az épített környezet, illetve az egyes tervezési döntések hogyan járulnak hozzá a tapasztalatélmény kialakulásához. A negyedik előadásban a fenti a) és b) kérdés mentén tervezett, 2020-ban elindított vizsgálat sorozatunk első, kvalitatív eredményeit mutatjuk be, melyek a lisszaboni Tudás Pávilon épület befogadói élményéről szólnak.

A kutatás az ELTE Tématerületi Kiválósági Program 2020 – Intézményi Kiválósági Alprogram – TKP2020-IKA-05 támogatásával zajlott.

Előadások

Egy budapesti villalakás térrendszerének térszintaktikai és környezetpszichológiai vizsgálata

Kurucz Attila¹, Losonczy Anna², Keszei Barbara³, Szabó Dániel²; Dúll Andrea⁴

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

²Ginkgo Architects Design & Research, Budapest

³Budapesti Gazdasági Egyetem, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar, Pedagógia Tanszék

⁴Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember-Környezet Tranzakció Intézet; Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Szociológia és Kommunikáció Tanszék

Kutatásaink az építészet és a pszichológia határterületén folynak, és arra irányulnak, hogy képet kapjunk arról, hogyan észleljük a különböző építészeti terek geometriai karakterjegyét.

Az előadásban bemutatásra kerülő kutatásban egy, az 1930-as évek modern építészetének elvei szerint épült villa egyik lakásának belső tereit vizsgáltuk. Ennek az időszaknak az építésze számos ponton szem előtt tartotta az ember funkcionális és mentális szükségleteit. Ezek az elvek azonban nem pszichológiaiak voltak, inkább saját intuíción alapultak. Pszichológiai indíttatásuk azonban indokoltá teszi az ebből a korból származó épületek pszichológiai szempontok szerinti vizsgálatát. A vizsgálatra a 2019-es Budapest100 programsorozat keretében volt lehetőségünk, melynek a modern építészet egyik legnagyobb hatású iskolájának, a Bauhaus-nak a 100 éves évfordulója volt a témája.

A lakást a terek átláthatósága, elérhetősége és központisége szempontjából elemeztük, részben térszintaktikai (Space Syntax) analitikus módszerek segítségével. A térszintaktikai módszerek a vizsgálati helyszín térstruktúrájának geometriai elemzésével képesek megmutatni, hogy mennyire beláthatók és mennyire elérhetők a terei. Másrészt kérdőíves vizsgálatot végeztünk: a résztvevők feladata az volt (a program látogatói: 57 fő, ebből 37 nő, 16 férfi, 4 fő nem válaszolt; átlag életkor 41,92 év ($\sigma=12,45$), min. életkor 19 év, max. 73 év), hogy hétfokú Likert-skálákon ítélik meg, mennyire találják átláthatónak, elérhetőnek és központiának a vizsgálatra kijelölt két teret a lakáson belül.

A kérdőíves vizsgálat eredményei az átláthatóság tekintetében a térszintaktikai elemzéshez hasonló eredményt hoztak: a térszintaktika által jól átláthatónak mért teret a résztvevők is annak ítélték meg, a kevésbé átlátható tér esetében szintén egyezés mutatható ki. A különbség is szignifikáns volt a két tér megítélése között (kétmintás t-próba: $t(111)=10,984$, $p=0,0001$). Az elérhetőség esetében nem volt kimutatható egyértelmű eredmény: mindkét tér esetében átlagosan skálaközépi értékeket kaptunk a kérdőíves vizsgálaton, míg a térszintaktikai elemzés itt is ellentétes karaktereket mutatott ki a két tér esetében. A különbség a két tér megítélése között azonban szignifikáns volt (kétmintás t-próba: $t(110)=2,288$, $p=0,0241$). A központiség tekintetében pedig arra voltunk kíváncsiak, hogy a másik két térkarakter-jellemző közül melyik függ össze inkább a tér központiségének megítélésével. Az egyik helyszín esetében kimutatható volt tendenciaszintű pozitív együttjárás a központiség megítélése és az elérhetőség (Pearson-korreláció: $r(55)=0,260$, $p=0,0548$), valamint az átláthatóság (Pearson-korreláció: $r(55)=0,252$, $p=0,0633$) megítélése között. A másik helyszín esetében nem volt kimutatható ilyen összefüggés, ezért további vizsgálatok szükségesek.

A kutatás az ELTE Tématerületi Kiválósági Program 2020 – Intézményi Kiválósági Alprogram – TKP2020-IKA-05 támogatásával zajlott.

Kulcsszavak: környezetpszichológia, térészlelés, építészeti tér, térkarakterek, térszintaxis

Épített környezet elemeinek jelentésrétegei és hozzá kapcsolódó téri tapasztalat egy budapesti villalakás példáján

Losonczi Anna¹, Ragó Anett², Francsicsné Szántay Zsófia³, Szabó Dániel¹; Düll Andrea⁴

¹Ginkgo Architects Design & Research, Budapest

²Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

³Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Építőművészeti Doktori Iskola

⁴Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember-Környezet Tranzakció Intézet; Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Szociológia és Kommunikáció Tanszék

Az előadás egy nyolc éve folyó vizsgálatsorozat fontos állomását mutatja be. A kutatás az épített környezet jelentésrétegeit vizsgálja, és azzal összefüggésben azt, hogy a terek az észlelés során hogyan bomlanak kisebb térrészekre. Kutatásunkban "saját térnek" nevezzük azt a térrészt, melyben az észlelő úgy érzi, hogy adott szituációban "benne van". Ennek a térrésznek a határai észlelt határok, nem feltétlenül azonosak a valós tér fizikai határaival.

Az előadásban bemutatott vizsgálatot egy villaépület lakásában végeztük, mely meg volt nyitva egy kulturális és tudománynépszerűsítő esemény során, ahol 57 látogató részt vett a vizsgálatunkban. Kvantitatív és kvalitatív adatokat egyaránt gyűjtöttünk a teljes téregyüttes és az építészeti elemek jelentésrétegeiről, és az azokkal kapcsolatba hozható térértelmezési, térszlelési élményekről is. (Vizsgált építészeti elemek voltak a nappali tér és az erkélytér között húzódó üvegfalszerű ablak; és a nappali tér és a mellette elhelyezkedő hálótér közötti belső nyílásokkal áttört elválasztó fal.) A résztvevők kerettörténeteszerű feladatpárt kaptak közvetlenül a kategorizációs feladatok előtt, ezzel megadva a befogadás kondícióját.

A bemutatott vizsgálatához tartozó kutatási kérdéseink voltak: a) Az építészeti elemek többféle, felkínált jelentésértelmezési tartalmi közül van-e domináns, és tud-e változni, hogy melyik jelentésértelmezés a domináns – a befogadás kondíciójától függően. Lehet-e manipulálni, hogy melyik jelentésértelmezés legyen domináns a kondíciók célzott megváltoztatásával.

b) Kimutatható-e, hogy egy téregyüttest (ebben a vizsgálatban a nappali teret) a befogadó mentálisan különbözőképp bont térrészekre – a befogadás kondíciójától függően.

c) Van-e kapcsolat a teret határoló elemek aktuálisan észlelt jelentései és a téregyüttes mentális térrészekre bontása között.

Az eredmények a következőket mutatták: Az üvegfal (előzetes vizsgálatainkon alapuló) felkínált jelentésértelmezési tartalmi párhuzamosan voltak jelen. A résztvevők egyszerre értékelték Fényforrásnak, Nyílásnak és Térhatárolónak ugyanazt az építészeti elemet. A nappalit és a hálótér elválasztó nyílásokkal áttört falat az üvegfelülethez hasonlóan egyszerre több jelentésértelmezéssel (Átnyitás és Térhatároló, valamint szabadon megadott jelentésértelmezések) is felruházták. A jelentésértelmezések között szignifikáns dominancia-eltéréseket találtunk: az üvegfelület leginkább fényforrás, aztán nyílás, aztán térhatároló [dominancia különbség $F(1.52, 77.72) = 36.8$ $p < 0.001$]. Az üvegfelület jelentésértelmezéseinek dominanciaviszonyait a kerettörténet kondícióval sikerült manipulálni [$F(2) = 9.26$ $p = 0.034$]: a kerettörténet (feladat) hatására a nyílás

és a térhatároló jelentésréteg erőssége megcserélődött. A vizsgálatban tehát a két vizsgált építészeti elem közül jelentéstartalmát tekintve az üvegfelület flexibilis volt, a válaszfal stabil.

A kutatás az ELTE Tématerületi Kiválósági Program 2020 – Intézményi Kiválósági Alprogram – TKP2020-IKA-05 támogatásával zajlott.

Kulcsszavak: térészlelés, kategorizáció, építészeti jelentés, térélmény, térelem

Térészlelés és térélmény egy középület és egy villalakás belső terében

Francsicsné Szántay Zsófia¹, Losonczy Anna², Müller Petra³, Düll Andrea⁴

¹Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Építőművészeti Doktori Iskola

²Ginkgo Architects Design & Research, Budapest

³Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar Művészettörténet szakirány, MA -hallgató

⁴Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember-Környezet Tranzakció Intézet; Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Szociológia és Kommunikáció Tanszék

Építészekből, pszichológusból és nyelvészből álló kutatócsoportunk 2017 óta foglalkozik a térészleléstől a térértelmezésig tartó folyamat modellezésével (Francsicsné Szántay, Patay, Losonczy & Düll, 2020) a SED észleléselméletre (Beer, 2014), az exemplar kategorizációs modellre (Bybee 2010) és az új-Lockeanus szemantikai modellekre (Kálmán 2018) alapozva. 2017-ben és 2019-ben a Budapest100 programsorozat keretében kérdőíves térmegismerő játékot szerveztünk a Budapesti Corvinus Egyetem, majd egy villaépület valós terében, azt vizsgálva, hogy a résztvevőkre milyen hatással van a tér és hogyan értelmezik azt.

2017-ben a kérdőív kérdéseit Treisman és Kanwisher (1998) reprezentációs típusaira alapoztuk (címkézés, asszociáció, használat), majd 2019-ben célzottan a térélmény megismerésére fókuszáló kérdéssort állítottunk össze, melyet hat esetben szóbeli feltáró interjú követett. Szövegelemzésen alapuló kvantitatív–kvalitatív vizsgálatot végeztünk a válaszokból nyert korpuszon, amelyek közül a térélményre vonatkozó tartomelemzés és interpretatív fenomenológiai elemzés (Smith, Flowers & Larkin 2009) eredményeit emeljük ki.

A Corvinus Egyetem galériájának címkézési feladata alapján kiderült, hogy a résztvevők figyelme egy térbeli elem definiálásakor az egész térre kiterjed, megragadják a tér jellegét, struktúráját és kiválasztják jellemző elemeit. Kitűnt, hogy a téri kategorizáció alapján megfogalmazott címke választását gyakran az asszociációk, emlékek és elképzelt téri szituációk indokolják. Az asszociatív tér leírása különbözött a valós térétől, hiányzott a strukturális jellemzés, de gyakori volt a beszélő egocentrikus térszemléletére utaló alakok megjelenése. A résztvevők az anyagszerű fizikai tulajdonságok helyett az affektív hatást emelték ki. A használatra vonatkozó válaszok azt mutatták, hogy a laikus térészlelők képesek az adott térről absztrakt építőelemként gondolkodni, és a téri szituációt az épület teljes térstruktúrájának részeként értelmezni.

A 2019-es kísérlet vizsgálati eredményei megerősítették a fenti következtetéseket. Az interjúkban a résztvevők eltérő módon beszéltek a valós térről annak aktuális és elképzelt használatú állapotában, valamint az az alapján felmerülő asszociatív terekről. Igyekeztek megérteni a valós teret: strukturális kapcsolatokat fedeztek fel, differenciált térarculatokat határoztak meg, kérdéseket tettek fel vele kapcsolatban. Könnyen beleélték magukat a térbe: képzeletben belakták, különböző célokra használták, átrendezték. A valós térről beszélve több korábbi térélményt említettek különböző token- és típusnevek és asszociációs láncok használatával, melyeket a tér valamilyen kulcsfontosságú tulajdonsága hozott felszínre. Elbeszéléseikben “ki-belépkedtek” a valós és elképzelt terekbe, és a tereknek mondanivalót tulajdonítottak. Kiderült, hogy a látogatók könnyen találnak élményt egy érdekes térben: értik és érzik a térélményt.

Kulcsszavak: térészlelés, kategorizáció, építészeti jelentés, térélmény, kvalitatív vizsgálat

Építész tervezői vélekedés a felhasználói élményről és annak mérése kvalitatív eszközökkel

Losonczi Anna¹, Keszei Barbara², Halász Bálint¹, Düll Andrea^{3,4}, Teresa Valsassina Heitor⁵

¹Ginkgo Architects Design & Research, Budapest

²Budapesti Gazdasági Egyetem, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar, Pedagógia Tanszék

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember-Környezet Tranzakció Intézet; ⁴Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Szociológia és Kommunikáció Tanszék

⁵Instituto Superior Técnico, Civil Engineering, Architecture and Georesources Department, Lisbon, Portugal

A kutatás az ember tértapasztatának, térélményének megértésére irányul. Az építészek a tervezés során elképzelik, hogy a tervezett környezet milyen hatással lesz az emberre, nincs azonban elegendő empirikus információ építészeti tapasztalat/élmény témájában, ami a térhasználók oldaláról vizsgálná a kérdést.

Az előadás egy feltáró vizsgálatot mutat be, melyet a lisszaboni Tudás Pavilon épülettel kapcsolatban végeztünk.

A vizsgálat első szakaszában egy építész szakértő 5 alkalom során részvételi megfigyelést végzett az épületben, saját téri tapasztalatélményei és a tervező publikációi alapján 3 állítaspárt fogalmazott meg a feltételezett látogatói élménnyel kapcsolatban, melyek az épület egy-egy jellemző térélménnyel kapcsolatos karakterjegyét ragadják meg. Az egyes állítaspárok egymással részben ellentétesek, de egymást kiegészítő élményminőségekre utalnak (például az első állítaspárosnál a mozgás, az (át)haladás hangsúlyos élménye áll szemben egy kiemelt jelentőségű központi tér élményével). Az állítaspárok célja az volt, hogy a válaszadók térélményről való gondolkodását elősegítsük.

A résztvevőket hozzáférhetőségi mintaválasztással önkéntes jelentkezéssel értük el (N=27 résztvevő adott kvalitatív elemzésre alkalmas adatot), online kérdőív kitöltésére kértük őket. Az online vizsgálati kérdőív első részében általánosan kérdeztük a látogatókat az élményükről szabad kifejtős formában. Majd a 3 állítaspár kapcsán kérdeztük a látogatók véleményét, hogy páronként a 2 állítás közül melyiket tartják jellemzőbbnek, vagy mindkettőt igaznak értékelik, és miért.

Az adatokat egy 3 tagú szakértői csoportban elemeztük, mely két építészből és egy pszichológusból állt, akik mindhárman ismerték a vizsgálat során érintett építészetpszichológiai kutatási kérdéskört. Az adatok interpretatív elemzése után közösen dolgoztuk ki a használt kódrendszert.

Vizsgáltuk, hogy a kódolók megítélése alapján milyen erősnek élték meg az egyes állítások során definiált térélményeket a látogatók az élményük leírásában; hogy ezek mekkora bevonódással jártak; ill., hogy a kettő között milyen kapcsolatról számoltak be a látogatók.

Az eredmények azt mutatják, hogy a résztvevők az épület kapcsán megélték térélményeket, ezeket írásban ki tudták fejezni, ami az épített környezetekhez kapcsolódó élmények esetében nem evidens. Ezeket az élménytartalmakat egy háromfokú skálán kódoltuk. A térélmények között nemcsak egy-egy állítás kapcsán jelentek meg erős (3-as kódú) térélmények, hanem az állítaspárok között

párhuzamosság, ambivalencia is megjelent a válaszokban, vagyis az egymással ellentétes térélményeket is erősen meg tudták élni a látogatók.

Az interpretatív elemzés során a 6 térélmény állításon kívül egy hetedik is megfogalmazódott, melyben az épületelemek vagy az általuk kiváltott hatások ellentétessége jelent meg (például kint-bent, fény-árnyék).

A kutatás előkészítése és a vizsgálat 2020-2021-ben Lisszabonban a Magyar Állami Eötvös Ösztöndíj posztdoktori támogatásával zajlott.

Kulcsszavak: térélmény, tervezői szándék, építészeti jelentés, térkarakterek, térészlelés

Kompetenciák mérése - pszichometriai eredmények ismertetése az Országos Kompetenciamérés adatainak felhasználásával

SZ42

Elnök: **Takács Szabolcs** – Károli Gáspár Református Egyetem

Opponens: **Nagybányai Nagy Olivér** – Károli Gáspár Református Egyetem

A szimpózium előadásaiban több új, pszichometriai eredményt szeretnénk ismertetni. Az eredmények jelentősebb hányada az Országos kompetenciamérés kutatócsoport munkáján alapul. Az eredmények azonban szinte minden esetben általános érvényességet kaphatnak.

Az előadások során bemutatásra kerül a többdimenziós IRT modell alkalmazása. Ennek segítségével az Országos kompetenciamérés adatain a szövegértés és matematika területek olyan árnyalt elemzését tudtuk megvalósítani, ahol a szövegértés, illetve a matematikai kompetenciák mögötti többdimenziós elemzésre nyílt lehetőségünk. Ezen elemzés kapcsán választ kaphatunk arra, hogy egy-egy matematikai feladat megoldásának sikertelensége mennyire köszönhető annak, hogy a diák nem tudja értelmezni a megadott szöveget - holott akár a matematikai készsége rendelkezésére is állhatna a feladat megoldására. Ilyenkor rá tudunk mutatni arra, hogy a szakember - ha rossz megoldással találkozik egy-egy feladat kapcsán - milyen tudásterület, milyen tartalmi keret mentén nyújtson segítséget?

Szintén ezen adatállomány kapcsán alkalmaztunk úgynevezett DIFF elemzést, melynek segítségével azonosíthatók olyan feladatok, amelyek egyes csoportoknak (esetünkben specifikusan a halmozottan hátrányos helyzetűeknek) fokozottan nehezek (vagy éppen könnyűek), magyarán másként működnek.

E két eredmény mellett szeretnénk bemutatni a szimpózium előadásai között egy saját fejlesztésű eljárást is, melynek segítségével osztályozási módszert fejlesztettünk varianciaanalízis segítségével. E fejlesztés nyomán olyan eszközt készítettünk, amivel munkahelyi beválás valószínűsége jósolható be előre - de emellett bármely más, kategoriális (tehát csoporthoz való tartozást mutató) változó előre jelezhető,

becsülhető. Ennek segítségével akár diagnosztikai, akár pályaválasztási, akár egyéb kategóriák is jól elhelyezhetők egy-egy jól értelmezhető valószínűségi mezőben.

Szintén általános érvényű elemzést szeretnénk bemutatni az adaptív tesztek kapcsán. Az eredményeket már közlésre elfogadták az Alkalmazott matematikai lapokban, melynek hasábjain a matematikai háttér ismerhető meg. Azonban a szimpózium előadásában szeretnénk a matematikai eredményeket alkalmazható formában bemutatni. Az eredményeink segítségével megadható az a formula, mely megmutatja, hogy egy papír-ceruza teszt helyett annak digitális, adaptív változata (ahol a vizsgálati alanyaink a számukra megfelelő nehézségű kérdéseket kapják) minimálisan hány kérdést kell, hogy kapjanak annak érdekében, hogy a papír-ceruza teszttel elérhető pontosságot tudjuk felmutatni.

Ezen eredmény általánosan használható diagnosztikai területen, illetve tetszőleges számítógépes képesség mérések területén - és látható lesz, hogy mik azok az optimális keretek, melyek között ezen rendszereket működtetni lehet. A formula tartalmazza a képességek szintjeit, az itemek szükséges számát, a kitöltők szükséges létszámát, valamint a teszt általános nehézségét is.

Előadások

Hol a hiba? Többdimenziós irt modellek alkalmazása az országos kompetenciamérésben

Gergely Bence¹, T. Kárász Judit², Takács Szabolcs¹

¹Károli Gáspár Református Egyetem

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola

A kompetencia mérése több szempontból igen nehéz feladat, mivel az a definíciójából fakadóan többdimenziós jelenség, és ezek a dimenziók legtöbb esetben adott feladatban egyszerre jelennek meg. Látható, hogy ez a probléma jelenik meg az Országos Kompetenciamérésben (továbbiakban OKM) is, hiszen például a matematika feladatok szöveges voltából fakadóan nem csupán a matematikai eszköztudást méri, hanem a szövegértési képességet is.

Jelen kutatás fő célja, hogy megvizsgáljuk, hogy mi történik abban az esetben, ha egy tanuló helytelen választ ad egy feladatra. Megállapítható-e, hogy egy matematikai feladat esetén magát a matematikai problémát nem tudja megoldani a tanuló, vagy a szöveg értelmezésével és a benne rejlő információk feldolgozásával van probléma? Ezért megvizsgáltuk, hogy különböző mérési modellek hogyan illeszkednek az OKM adatállományára, és ezek hogyan orvosolják e problémát.

A kutatást során az OKM 2017/2018-as év 10. osztályos tanulóinak item-szintű adatbázisát használtuk (N=76622). Erre különböző egy- és többdimenziós IRT modelleket állítottunk fel, és azt vizsgáltuk, hogy melyik illeszkedik a legjobban a mintára és tartalmazza a legtöbb információt. Az eredmények azt mutatták, hogy minden tesztelt modell kiválóan illeszkedik (a többdimenziós IRT modellek RMSEA értékei: 0.025, 0.025), és megfelelően ragadja meg az elméleti konstruktumot. Azonban látható, hogy a különböző modellek más problémákra jelentenek megoldást.

A fent említett kérdésre megfelelő választ ad egy olyan többdimenziós IRT modell, amely képes arra, hogy megragadja az itemen belüli multidimenzionalitást, mind a matematika, mind a szövegértés területén. Azonban fontos látni, hogy egyik modell sem egyértelműen jobb a másikinál, azonban kiegészíthetik egymást, ezáltal könnyítve meg a kompetencia mérését.

Kulcsszavak: országos kompetenciamérés, többdimeziós IRT modellek, itemen-belüli multidimenzionalitás

Hátrányban vannak-e a halmozottan hátrányos helyzetűek az országos kompetenciamérésben?

Kispál Sára¹, Gergely Bence¹, T. Kárász Judit², Takács Szabolcs¹

¹Károli Gáspár Református Egyetem

²Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola

Kutatásunk célja a halmozottan hátrányos helyzetű diákok Országos kompetenciamérésben nyújtott teljesítményének feltérképezése. Egészen pontosan annak vizsgálata, hogy azonosíthatók-e olyan itemek, melyek jelentős mértékben másként működnek a halmozottan hátrányos helyzetű diákok esetében.

A halmozottan hátrányos helyzetű diákok teljesítménye az Országos Kompetenciamérésben (OKM) elmarad az átlagtól. Fő kérdésünk, hogy itemek szintjén megjelenik-e különbség a halmozottan hátrányos helyzetű diákok feladatmegoldásában, vannak-e olyan feladatok melyek kifejezetten nehezebbek vagy könnyebbek a számukra, illetve tudják-e kompenzálni az egyik kompetenciaterületen való hiányosságukat a másikkal?

A kutatás során az OKM 2017/2018-as év 10. osztályos tanulóinak itemszintű adatbázisát használtuk (N = 76622). Gergely, T.Kárász, Takács (2020) modelljei alapján megállapíthattuk, hogy mindkettő esetben fennáll differenciált itemműködés. Az 59 matematika item közül 29 esetén volt differenciált itemműködés. Item-jellemzők és tartalmi kódolás vizsgálata esetén csak a tényismeret és egyszerű műveletek területen figyelhető meg szignifikánsan nagyobb esély a differenciált itemműködés megjelenésére (Khi-négyzet: 9,611, $p = 0.008$).

Összegezve elmondható, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű diákok a matematika feladatok megoldásánál sokkal inkább a szövegértési kompetenciájukat veszik igénybe. Abban az esetben, ha a feladat tényismeret és egyszerű műveletek kategóriába esik, azaz általánosan ismertnek vélt tudásanyagot tartalmaz, a halmozottan hátrányos helyzetűek számára a feladat nehezebb. Előadásunk során példákat is mutatunk olyan itemekre, melyek jelentősebb mértékben mutattak az átlagostól eltérő itemműködést.

Kulcsszavak: országos kompetenciamérés, halmozottan hátrányos helyzetű diákok, többdimeziós IRT modellek, Differenciált itemműködés

Fuzzy variancanalízis és több tanulóalgoritmus együttes használata pszichológiai változók esetén

Gergely Bence, Takács Szabolcs - Károli Gáspár Református Egyetem

Az elmúlt években megnövekedett az igény a tanulóalgoritmusok alkalmazására a pszichológiában, a munkahelyi beválás vizsgálatától kezdve egészen a különböző pszichológiai zavarok megerősítéséig. Ugyanakkor ezen algoritmusok alkalmazása legtöbbször nehézségekbe ütközik. Ezek a nehézségek a korlátozott elemszám, a nagyszámú változó, a változók közötti korreláció és a tanuló adatállomány pontossága. Jelen prezentáció célja, hogy bemutasson egy olyan elemzési keretrendszert, amely lehetőséget nyit a különböző gépi tanulási eszközök használatára a pszichológiában.

A keretrendszer jelenlegi változata a kategorikus változók becslésére koncentrált. Az algoritmus lényege, hogy a becslést több gépi tanulási módszerre építi, azáltal, hogy összeveti, hogy melyik módszer biztosít pontosabb kategorizációt az adott adatállományon. A kategorikus változó becslése esetén jelenleg multinomiális regressziót, illetve fuzzy varianciaanalízist alkalmazunk.

A prezentáció második célja, hogy bemutassuk egy új fuzzy varianciaanalízisnek nevezett algoritmus működését. Az algoritmus lényege, hogy a különböző vsz.-ek egy adott kategóriába tartozását az adott személy és a kategória középpontja közti távolságok segítségével számítjuk. Az algoritmus működését szimuláció és valós adaton történő elemzés segítségével vizsgáltuk. A szimuláció során létrehoztunk 3 csoportot, majd véletlenszerűen a csoportokhoz rendeltünk rendre 50, 100, 500 és 1000 vizsgálati személyt, majd különböző szórások (kis, közepes, magas, biztosan összemetsző csoportok) segítségével többdimenziós normális eloszlásokat szimuláltunk.

A szimulációs eredmények alapján azt állíthatjuk, hogy Fuzzy varianciaanalízis jobb eredményeket ad, mint a multinomiális regresszió, így az algoritmusok együttes használata indokolt. Ezt igazolja, hogy a valós munkahelyi adatokon végzett elemzések során hibátlan becslést adott az együttes algoritmus.

Jelen előadás célja a gyakorlati felhasználási lehetőségek valamint az említett algoritmusok elméleti bemutatása.

A kutatást a 2019-1.1.1-PIACI-KFI-2019-00149 számú projekt keretein belül valósítottuk meg.

Kulcsszavak: Fuzzy varianciaanalízis, kompetencia, munkahelyi beválás

Adaptív tesztek minimális hosszának, hibájának, értékelési szintjének és a megoldók számának összefüggései – általános megoldási aránnyal

T. Kárász Judit¹, Takács Szabolcs²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológia Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola

²Károli Gáspár Református Egyetem

Bevezetésképpen bemutatjuk a digitális mérések egyik fejlődési irányát, a számítógépes adaptív tesztelést, annak feltételeit és lehetséges előnyeit a papír-ceruza tesztekhez képest. Bár hazánkban még nem terjedt el, de nemzetközi térben már több tudományterület is alkalmazza orvosi (Alonso és mtsai., 2013) és pszichológiai (Gonthier és mtsai., 2018) területen, valamint az oktatás területén a tanulói teljesítménymérések esetében (OECD, 2019).

Kutatásunk egy általános formalizmus megalkotását tűzte ki célul, melynek segítségével papír-ceruza alapú tesztek digitalizációjának egyik problémáját kezelhetjük. A kidolgozott formalizmus általános, azonban egy gyakorlati példával illusztráljuk az eredményeket.

Egy alapvetően papír-ceruza teszten alapuló felmérés esetében, mint amilyen az OECD PISA és az Országos kompetenciamérés, annak leendő adaptív változata szükségszerűen korlátokkal és előnyökkel is szolgálna. A nemzetközi mérések esetében már folyamatban van az a fejlesztési munka, mely ezt az irányt készíti elő, így az elmúlt időszak online oktatási tapasztalatai megágyaztak annak, hogy az Országos kompetenciamérés esetében is lehetőség legyen digitális, majd adaptív mérésre való áttérésre.

Az ehhez szükséges itemszintű körülmények (feladatbank, IRT modell) alapvetően rendelkezésre áll – a szakirodalom általánosságban ezekre a technikai feltételekre tér ki – valamint arra, hogy a megbízhatósághoz hány főre van szükség. Kutatásunkban mi nem erre a kérdésre kerestük a választ, ugyanis az itembank kellő méretű, illetve jellemzően egy országos mérésnél a kellő kitöltöttség szintén teljesül. Ezzel szemben számunkra az a fontosabb kérdés, hogy milyen mértékben rövidíthető le a teszt úgy, hogy a mostanival megegyező – vagy annál jobb, megbízhatóbb, pontosabb teszthez jussunk. Minket tehát most nem a kitöltők száma, hanem a teszt hossza érdekelt, erre vonatkozóan végeztünk el úgy szimulációs számításokat, hogy a mostani mérések általánosan kiadott mutatóit vettük alapul.

A kutatás az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-20-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

Kulcsszavak: adaptív mérés, Országos kompetenciamérés, megbízhatóság

Szociofizikai környezeti jellemzők feltárása - kvalitatív megközelítésű környezetpszichológiai kutatások

SZ43

Elnök: **Bukovenszki Emőke** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

Opponens: **Fogarasi Barbara** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

Szimpoziumunkban bemutatásra kerülő kutatásainkban háromféle környezet szociofizikai jellemzőit tárjuk fel, és eddig nem alkalmazott területeken mutatjuk be a kvalitatív kutatások előnyeit és korlátait, kitérve az adott kutatásokat érintő reliabilitás

és validitás kérdéseire is. Célunk megmutatni, hogy az adott környezet szociofizikai jellemzői hogyan alakítják téri viselkedésünket, döntéseinket, gondolkodásunkat. Első előadásunkban (1) bemutatásra kerülő kutatásunk során egészségügyi dolgozók körében felvett, félig strukturált interjúkat elemeztünk tematikus analízis (TA) segítségével, és a COVID-19 okozta térbeli korlátozások egészségügyi dolgozókra mért hatásait, a vizsgálati személyek megküzdési stratégiáit, otthoni és virtuális környezethasználatuk korlátozások általi változásait és azok emocionális és gondolkodásbeli hatásait mutatjuk be. Ezt követő előadásunkban (2) félig strukturált interjúink tartalomelemzésével arra keressük a választ, hogy milyen szociofizikai környezeti jellemzőkkel bír az az analóg és/vagy digitális játéktér, mely maximalizálni és fenntartani képes a játékelményt. Kitérünk az eddigi játéktér-kutatásokban alkalmazott, online kérdőíves vizsgálatok torzító hatásaira, és kvalitatív kutatásunk módszertani továbbfejlesztéseinek lehetőségeire. Végezetül a repülési környezetet érintő kvalitatív kutatásunk zárja szimpóziumunkat, melyben katapultálást átélt vadászpilótákkal készített félig strukturált interjúkat elemeztünk Interpretatív Fenomenológiai Analízis (IPA) segítségével, és a katapultszékekkel történő vészelhagyás interpretációinak ember-környezet tranzakcionális viszonyában való értelmezésével arra keressük a választ, hogy a gépi és repülési környezet miként befolyásolja a vészelhagyást a vadászpilóták megélt tapasztalatai alapján. Szimpózium-előadásaink sorrendjének meghatározásakor szimbolikus értelemben is "mozgunk a térben": a térbeli korlátozások okozta beszűkült térélménytől (1) haladunk a játékelményt fenntartani képes játéktér jellemzőinek feltárásáig (2), majd záróelőadásunkban (3) a tér kitágulásának, vagyis a repülés közbeni katapultálás eseményének vadászpilóták általi interpretációit mutatjuk be. A fentiekben részletezett, tranzakcionálisan definiált szociofizikai környezeteket érintő kutatásainkkal szeretnénk rávilágítani a kvalitatív módszerek környezetpszichológiában való alkalmazásának fontosságára.

Kulcsszavak: kvalitatív, játéktér, COVID-19, repülési környezet, szociofizikai környezeti jellemzők

Előadások

Távoktatással kapcsolatos szülői tapasztalatok egészségügyi dolgozók körében a COVID 19 járvány első hulláma idején

Farkas Ildikó¹, Düll Andrea²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember–Környezet Tranzakció Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember–Környezet Tranzakció Intézet; Budapesti Műszaki Egyetem, Gazdaság és Társadalomtudományi Kar, Szociológia és Kommunikáció Tanszék

A COVID-19 járvány első hullámát kísérő korlátozó intézkedések közül az iskolabezárásokat követő otthoni digitális tanrendre átállás jelentős kihívások elé

állította az iskoláskorú gyermeket nevelő családokat. A pandemia elleni védekezésben nagy szerepet játszó térbeli korlátozások, távolságtartás speciális élethelyzetet teremtett, az otthonok funkciói kibővültek a távoktatással, távmunkával, a családtagok szinte állandó jelenlétével, a róluk való gondoskodás folyamatos igényével. A betegellátásban dolgozók munkába járás mellett alakították ki a stratégiáikat a helyzet megoldására.

Feltáró jellegű, környezetpszichológiai szemléletű kutatásunkban arra kerestük a választ, milyen kihívásokkal, nehézségekkel szembesültek a családok a térbeli korlátozások és távoktatás időszakában, majd a feloldást követően, milyen megküzdési stratégiákat alkalmaztak, hogyan adaptálták az otthoni térbeli elrendezést az új szituációhoz, milyen funkciókkal bővült a virtuális térhasználatuk, hogyan alakultak az érzéseik, kapcsolataik, terveik, gondolkodás módjuk.

Hólabda módszerrel toborzott résztvevőkkel, online felvett félig strukturált interjúkat elemeztünk tematikus analízis segítségével (N=16). Ez a módszer viszonylag egyszerűen alkalmazható a kutatói kérdéssel kapcsolatban felmerülő témák mintázatának azonosítására egy új jelenség feltárásában, tömör leírásában, jól észrevehető a hasonlóságok és különbségek az adathalmazon belül. A válaszadó szülők 32-48 év közöttiek, 14 nő, 2 férfi, a megkérdezettek felének be kellett járnia dolgozni, másik felük távmunkában, vagy kisgyermek mellett otthon lehetett. A legtöbb család rendelkezett saját kerttel.

A legnagyobb nehézséget a munkába járók számára a gyerekefelügyelet megoldása, az otthon maradóknak az oktatással kapcsolatos nehézségek, konfliktusok, az időbeosztás megszervezése jelentette. Szinte mindannyian szerepkonfliktust éltek meg. A digitális tanrend és összezártság extra terhelést rótt a családokra, melyet fokozott stresszre utaló érzések jellemeztek. A kert és a szabadban tölthető idő felértékelődött. Megoldásaik között a napirend kialakítása, fontossági sorrend meghatározása, kiszervezés, érzések kezelése (elengedés), mozgás a szabadban volt a legjelentősebb. A virtuális térhasználat minden család életében kibővült, általában nem csak az oktatás kapcsán. A járványhelyzet a korábbi terveik átütemezésére készítette őket, gyakran felgyorsított tervezett folyamatokat, térbeli átalakításokat. A megkérdezés időpontjáig már jól átgondolták a tapasztalataikat, tanulságokat, következtetéseket, javaslatokat fogalmaztak meg, hogyan javítható a távoktatás minősége egy esetleges következő hasonló helyzetben.

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem “Doktori projektek” konzorciális kutatás-támogatási pályázat (2020) támogatásával.

Kulcsszavak: COVID-19 járvány, távoktatás, környezetpszichológia, egészségügyi dolgozók

Katapultszékekkel történő vésselhagyás interpretációjának vizsgálata ember-környezet tranzakcionális viszonyában

Bukovenszki Emőke¹, Dúll Andrea²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember–Környezet Tranzakció Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember–Környezet Tranzakció Intézet; Budapesti Műszaki Egyetem, Gazdaság és Társadalomtudományi Kar, Szociológia és Kommunikáció Tanszék

Előadásunkban a repülési környezetről szóló kutatásunk folytatásaként egy ember-környezet tranzakcionális viszonyában értelmezett, katapultszékkal történő vészelhagyás vadászpilóták általi interpretációjáról szóló kvalitatív kutatásunkat mutatjuk be. A katapultálás egy komplex pszichológiai helyzet, melyben a pilótának a halál és halálkozás lehetőségével járó vészhelyzeti döntést kell hoznia, miközben tárgyvesztést (gép elvesztése) és kontrollvesztést (a test gépen kívülre kerülése) él meg; ezen túl a katapultálás fiziológiai hatása erőteljes, a katapultálást követő folyamatok során a pilótának számolnia kell a légierő anyagi veszteségével járó és a hatósági vizsgálatot folytatók hibakareső attitűdjéből adódó pszichés teherrel. A katapultálás közbeni legtöbb haláleset oka a késleltetett döntésből (pl. Callaghan, 2003; Goodman, 1991) adódik, nem feltártak az e közbeni döntéshelyzetek háttérmechanizmusai, az ember-gép viszonyból eredő késleltető manőverek és az e közbeni észlelési folyamatok. Bemutatásra kerülő kutatásunk célja annak megértése volt, hogy a gépi és repülési környezet miként befolyásolja a vészelhagyást a vadászpilóták megélt tapasztalatai alapján. Az adatgyűjtés során félig strukturált interjúkat vettünk fel – környezetpszichológiailag fontos szempontból - a pilóta saját közegében, repülőtéren. Mintánkat katapultszékkal történő vészelhagyást átélt magyar vadászpilóták (N=4) alkották. Az elemzést Interpretatív Fenomenológiai Analízis segítségével végeztük, mely módszer részletgazdag elemzést tesz lehetővé, kis létszámú, homogén minta esetén. Előadásunkban kitérünk e módszer alkalmazhatóságának magyarázatára, illetve a validitás és reliabilitás kérdéseire. Bemutatjuk az adatelemzés lépéseit, részletesen kitérünk a tartalmi analízisre, a kibontakozó témákra és e témák közötti kapcsolatok elemzésére: a géppel való kapcsolat és a géppel való együttműködés szintjeire, a géppel való kapcsolatból adódó, katapultálást késleltető döntések elemzésére, a katapultálás utáni folyamatok értelmezésére. Kitérünk az eredmények hasznosíthatóságának magyarázatára: a géppel való viszony jelentőségének feltárása miként járulhat hozzá a döntéshelyzetek elemzéséhez és repülésbiztonsági célú javításához, modellhelyzetek létrehozásához, és a géppel való viszony, az érzelmi bevonódás és testi érzések befolyásolta veszélypercepciót hogyan értelmezzük a repüléstudományok, a környezetészlelés integratív szemléleti keretében. Végezetül lezajlott kutatásaink eredményeinek és tapasztalatainak tükrében, a repülési környezet – annak szakirodalmi definíciójának hiányában – fogalmi értelmezési kérdéseit tisztázzuk környezetpszichológiai értelmezésben.

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem “Doktori projektek” konzorciális kutatás-támogatási pályázat (2020) támogatásával.

Kulcsszavak: repülési környezet, környezetpszichológia, katapultálás, Interpretatív Fenomenológiai Analízis

Játéktér – interjúk

Lippai Edit¹, Berze Iván Zsolt², Dúll Andrea³

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem Ember-Környezet Tranzakció Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember-Környezet Tranzakció Intézet; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember-Környezet Tranzakció Intézet; Budapesti Műszaki Egyetem, Gazdaság és Társadalomtudományi Kar, Szociológia és Kommunikáció Tanszék

A kutatás célja volt kvalitatív interjúk segítségével feltárni és leírni, hogy milyen szociofizikai környezeti jellemzőkkel bír az az analóg és/vagy digitális játéktér, ami maximalizálja és fenntartja a játékelményt. Az elmúlt évtizedben a játékszokásokkal, játékos szubkultúrával, gamifikációval, játékterek használatával kapcsolatban jellemzően anonim online kérdőíves vizsgálatok történtek, amelyek egyrészt leginkább a játéktermékek használatára, másrészt a játékfüggőségre koncentráltak és az online kérdőívek természetéből fakadóan a kitöltés relevanciája nehezen ellenőrizhető. Az interjúk vizsgálat ötlete több hazai játékos szubkultúra felől fogalmazódott meg igényként, mert pontosabb, őszintébb képet nyújthatna a játékos-játékkörnyezet kontextusról. Jelen kutatás tehát a személyes síkról indulva, az interjúk tapasztalataira építkezve, megalapozni kívánja egy digitális és analóg játékterek vizsgálatára is alkalmas környezetpszichológiai online kérdőív kialakítását, amely kvantitatív adatfelvétellel is alkalmassá válhat a későbbiekben.

A félig-strukturált kérdéssor, három, egymásra épülő kipróbálási szakaszban lett kialakítva 2019. december–2020. március során, a kvalitatív módszertan természetének megfelelően reflektív munkafázisokkal kiegészítve. A végső kérdéssor 29 ítemes, a bemutatott eredmények az első 77 interjú felvételének módszertani és tartalmi tanulságait összegzik.

Az Atlas.ti programmal történt tartalomelemzés egyik legérdekesebb eredménye, hogy a játéktér fogalma önmagában nehezen megfogható, nehezen értelmezhető, de egyenlő arányban asszociálódik össze az otthonnal és a határtalansággal. További izgalmas tapasztalat volt, hogy a játékkörnyezet dizájnja és narratívája sokkal nagyobb hangsúllyal van jelen a játéktér működésében, mint feltételeztük.

Kulcsszavak: játéktér, kvalitatív interjú, környezetpszichológia

A reziliencia evolúciós és személyiség-lélektani megközelítésben

SZ44

Elnök: **Kiss Enikő Csilla** – Károli Gáspár Református Egyetem

Opponens: **Kállai János** – Pécsi Tudományegyetem

A szimpózium kutatócsoportunk rezilienciával kapcsolatos legújabb kutatási eredményeit mutatja be. Az előadások négy témakört fognak át, melyek közül az első a reziliencia és az életstratégia összefüggéseit vizsgálja evolúciós, pozitív és klinikai pszichológiai nézőpontból. Az életstratégiák megkülönböztetésében két típust

különböztethetünk meg a társas és anyagi erőforrásokhoz való hozzáférés alapján. Az egyik típus a létrehozás és megvédésben vállalt szerep, a közösen előállított kulturális és anyagi javakból való részesedés szándéka alapján a lassú, ún. K-stratégia, a befektetések hosszabb idejű megtérülésével számoló, hosszabb távra tervező típus, míg a másik az ettől eltérő, gyors, azaz r-stratégiát követők típusa, akik a mások által előállított és védelmezett társas, illetve anyagi erőforrások feletti kontrollt kívánják gyakorolni és inkább a fogyasztói attitűd jellemzi őket. A prezentáció a reziliencia és a K-stratégia összefüggéseinek eredményeit mutatja be.

A második előadás az empátia és a reziliencia kapcsolatát vizsgálja, mely kapcsolat a korábbi szakirodalmi eredmények alapján nem tűnik egyértelműnek. A vizsgálat célkitűzése, hogy megkapjuk a választ arra a kérdésre, hogy az empátia növeli-e a reziliens alkalmazkodást vagy épp csökkenti? Az előadás az empátia komponenseinek megkülönböztetésével és vizsgálatával nyújt választ a kérdésre.

A harmadik előadás fókuszában az ADHD-s tüneteket mutató gyermekek szüleinek a vizsgálata áll. Jelen bemutatás a társas támasz, a megküzdési stratégiák, a stressz és a reziliencia összefüggéseit vizsgálja. A kutatás eredményei alátámasztják a szülők fokozott vulnerabilitását és azon protektív tényezők szerepét, amelyek a rezilienciához kapcsolhatók.

A negyedik előadás a COVID-19 járvány első szakaszában végzett felmérés eredményeit mutatja be fiatal felnőttek körében a megküzdés és a reziliencia vonatkozásában. A vizsgálat többek között rámutat a magasabb rezilienciával összefüggő hatékonyabb stresszkezelő képességek és stratégiák alkalmazására.

Előadások

A reziliencia evolúciója: A K-stratégia és a nehézségekkel szembeni ellenálló képesség lehetséges összefüggései

Bandi Szabolcs¹, Csókási Krisztina¹, Tiringer István², Kiss Enikő Csilla³; Kállai János²

¹Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet

²Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet

³Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Célkitűzés: A bemutatásra kerülő vizsgálatunk célja az volt, hogy újszerű keretrendszerrel kínáljunk a reziliencia kortárs és empirikusan megalapozott lélektani értelmezéséhez, melyhez az evolúciós pszichológiai keretrendszerét használtuk fel, azon belül is a K vs. r élettörténeti stratégia koncepcióját. A minőségi és mennyiségi különbségtétel során azt feltételezzük, hogy a reziliencia inkább mutat kapcsolatot az előbbi komponenssel, melyben a szorongásra való érzékenység is kiegészítő szerepet játszik.

Módszer: A vizsgálat során papír-ceruza alapú önbeszámoló eljárások kerültek alkalmazásra (Connor-Davidson Reziliencia Skála; Szorongásérzékenység Index, Életstratégia Kérdőív), melyek közül az élettörténeti stratégiát felmérő eszköz hazai

mintán először került ellenőrzött módon bemérésre. A kutatásban 674 személy vett részt (N=674), akiknek közel három negyede nő volt. A résztvevők átlagéletkora 25,7 év (M=25,7; SD=7,9).

Eredmények: Számos, egymást kiegészítő statisztikai elemzés került kivitelezésre, melyhez több statisztikai platform együttes alkalmazása vált szükségessé. A megerősítő faktorelemzés igazolta az élettörténeti stratégiát mérő eszköz szerkezetének strukturális stabilitását, melyhez kifejezetten kedvező belső konzisztencia értékek párosultak. Az eredmények igazolták a K-stratégia és a reziliencia összefüggéseit, melyek ugyanakkor nem minden komponens esetében jelentek meg, valamint függetlennek bizonyultak a nem szerepétől. A szorongásra való érzékenység a reziliencia megjelenése ellen ható tényezőnek bizonyult.

Konklúzió: A reziliencia kialakulása és megjelenése – nemtől független módon – együtt jár a K-stratégia számos elemével, melyek közül kiemelt jelentőséggel bír a tervezés és kontrollképesség, míg a szorongásos tartalmakkal kapcsolatos szenzitivitás kifejezetten gátolja az ilyen összefüggések kialakulását. A fentiek alapján igazolást nyert a nehézségekkel szembeni ellenálló képesség evolúciós pszichológiai keretben történő értelmezése, melyet ugyanakkor árnyalnak a mintavételezésből fakadó esetleges tényezők. A jövőben érdemes lehet a vizsgálat megismétlése olyan mintákon is, ahol nagyobb a szocioökonómiai és életkori variabilitása a résztvevőknek, valamint ahol lehetőség nyílhat az esetleges nemi különbségek feltárására.

Kulcsszavak: reziliencia, életstratégia, tervezési képesség, szorongásérzékenység

Az empátia szerepe a rugalmas alkalmazkodásban

Csókási Krisztina¹, Bandi Szabolcs¹, Tiringer István², Kiss Enikő Csilla³; Kállai János²

¹Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet

²Pécsi , Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet

³Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Célkitűzés: a reziliencia alakulásában egyéni, a családi környezettel összefüggő és a tágabb szociális környezettel kapcsolatos jellemzők egyaránt szerepet játszanak. Az egyéni jellemzők között tartják számon többek között az empátiát is, amely tehát alapvetően elősegíti a reziliens alkalmazkodást. Az empirikus vizsgálatok azonban ezt nem támasztják alá következetesen, bizonyos esetekben ugyanis a magas szintű empátia inkább rizikófaktornak tűnik, amely szorongásos és hangulati zavarokra hajlamosíthat. Mindezek alapján a jelen vizsgálat célja az empátia és a reziliencia összefüggéseinek feltárása, figyelembe véve a szorongásérzékenység lehetséges közvetítő szerepét.

Módszerek: kérdőíves, keresztmetszeti vizsgálatunkban 665 személy vett részt. A vizsgálati csoport nagyrészt egyetemi hallgatókból és hasonló életkorú, de különböző iskolai végzettségű személyekből állt (71,3% nő; átlag életkor: 25,68 ± 7,87 év), akik többségében csoportosan vettek részt a vizsgálatban. A résztvevők által kitöltött kérdőívcsomag a szociodemográfiai változók mellett, többek között az Interperszonális Reaktivitás Indexet (Interpersonal Reactivity Index; Davis, 1980;

magyar adaptáció: Kulcsár 2002), a Connor-Davidson Reziliencia Skálát (Connor-Davidson Resilience Scale, Connor és Davidson, 2003; magyar adaptáció: Kiss és mtsai, 2015) és a Szorongásérzékenység Indexet (Anxiety Sensitivity Index; Reiss és mtsai, 1986; magyar adaptáció: Kerekes, 2012) tartalmazta. Az adatok elemzéséhez strukturális egyenlet modellezést (SEM) végeztünk.

Eredmények: a Kognitív empátia gyenge pozitív összefüggést mutat a reziliencia négy összetevőjével (Kitartás, személyes kompetencia, Belső kontroll, önszabályozás, Aktív megküzdés és Társas támogatás), a szorongásérzékenységgel viszont nem mutatható ki szignifikáns kapcsolata. Az Affektív empátia szignifikáns kapcsolatban van a szorongásérzékenységgel és ezen keresztül a reziliencia minden összetevőjével, és emellett közvetlen negatív kapcsolatot mutat a reziliencia Belső kontroll, önszabályozás skálájával, míg pozitív kapcsolatot az Értelemkeresés skálájával.

Következtetések: a Kognitív empátia direkt módon kapcsolódik a reziliencia azon összetevőihöz, amelyek az adott stresszhelyzetben való aktív, problémamegoldó viselkedésért felelősek. Az Affektív empátia azonban a szorongásérzékenység közvetítésével negatívan függ össze a reziliencia minden egyes komponensével és ezáltal egy kevésbé adaptív viselkedést valószínűsít a stresszhelyzetekben. Emellett direkt módon is hatással van a rezilienciára, ugyanis elősegíti az esemény értelmének a keresését, és egyúttal csökkenti az érzelmi kontrollt. Összességében tehát az empátia egyes összetevői különbözőképpen viszonyulnak a reziliens viselkedéshez, a Kognitív empátia fokozza, míg az Affektív empátia fokozza és gátolja is a rezilienciát.

Kulcsszavak: affektív empátia, kognitív empátia, reziliencia, szorongásérzékenység

A társas támasz, a megküzdési stratégiák, a stressz és a reziliencia összefüggéseinek vizsgálata ADHD-s tüneteket mutató gyermekek szüleinek körében

Markó Éva¹, Bandi Szabolcs², Kiss Enikő Csilla³

¹Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet, Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Intézet

²Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet

³Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Célkitűzés: jelen vizsgálatunk része egy nagyobb kutatásnak, melynek célja ADHD-s tüneteket mutató gyermekek szüleinek többszemponú rezilienciavizsgálata. Az itt bemutatott vizsgálatunkban a járványügyi veszélyhelyzet előtti időszakból származó adatok kerültek elemzésre, fókuszában a stressz, a megküzdési stratégiák, a társas támasz és a reziliencia kapcsolatának vizsgálata áll.

Módszer: online vizsgálatunkba iskoláskorú gyermeket nevelő szülőket vontunk be, megkeresésük ADHD-s gyermekeket integráltan nevelő iskolákon és Pedagógiai Szakszolgálatokon keresztül történt. Összesen 157 fő töltötte ki az online kérdőívcsomagot, 7 fő kizárása után (hiányos kitöltés) 150 fő adatainak elemzésére került sor (N=150), akik közül 115 nő és 35 férfi kitöltő volt. A résztvevők átlagéletkora 42,01 év (SD=5,513). A vizsgálat során a következő kérdőíves eljárások online

változatát alkalmaztuk: Észlelt Stressz Kérdőív 14 itemes változata (PSS 14), Szülői Stressz Kérdőív (PASS), Megküzdési MódoK Kérdőív 22 itemes változata (MMK 22), MOS SSS-H a társas támasz mérésére szolgáló kérdőív magyar változata, Szülői Reziliencia Kérdőív magyar változata (PREQ-H), Connor-Davidson Reziliencia Kérdőív 10 itemes változata (CD-RISC-10), Gyermek Hiperkinetikus Zavar Kérdőív. Eredmények: az útvonalelemzés során felvázolt modellünkben a megküzdési stratégiákon kívül minden komponens látens változóként került bevonásra. A modell illeszkedése kifogástalannak tekinthető (Khí-négyzet=39,512; $p=0,447$; CMIN/df=1,013; CFI=0,999; TLI=0,999; NFI=0,935; RMSEA=0,010; SRMR=0,074; GFI=0,965; MFI=0,998). Két markáns útvonal vált azonosíthatóvá. Az elsőben az ADHD-s tünetek mértékének növekedése közepesen gyenge mértékben csökkentette a társas támogatás mértékét, amely még így is közepesen gyenge pozitív módon járult hozzá a problémaközpontú megküzdés megjelenésének valószínűségéhez. Ez a komponens következő lépésben hangsúlyosan markáns módon járult hozzá a stressz csökkenéséhez. A második útvonalon az ADHD-s tünetek mértéke gyenge módon pozitív prediktorának bizonyult az érzelemközpontú megküzdésnek, amely kiemelten erőteljes módon jósolta be a stressz szintjének megemelkedését és ezen keresztül a reziliencia szintjének csökkenését. A magyarított variancia a bemeneti változóktól a kimeneti változók felé haladva meredeken emelkedett.

Konklúzió: jelen vizsgálatunk eredményei felhívják a figyelmet az ADHD-s tüneteket mutató gyermekek szüleinek fokozott vulnerabilitására, a társas támasz mint protektív faktor jelentőségére, valamint arra a szempontra, hogy a problémafókuszú megküzdési stratégiák fejlesztését célzó programok alkalmazása jelentős mértékben hozzájárulhat a reziliencia fejlesztéséhez ADHD-s tüneteket mutató gyermekek szüleinek körében.

Kulcsszavak: szülői reziliencia, észlelt stressz, megküzdési módok, társas támasz

Megküzdés és reziliencia a COVID-19 járvány első hulláma alatt

Teleki Szidalisz¹, Markó Éva², Kiss Enikő Csilla³

¹Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet

²Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet, Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Intézet

³Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Célkitűzés. A COVID-19 járvány világszerte gyökeres változásokat hozott, az életvitel minden területén jelentős alkalmazkodásra kényszerítve az egyéneket. Egyelőre kisszámú empirikus eredmény érhető el jelen pandémiás helyzet kapcsán a megküzdés és a reziliens alkalmazkodás prediktoraival és korrelátumaival kapcsolatban. A kutatás fő célja megvizsgálni a COVID-19 járvány első hulláma alatt alkalmazott megküzdési stratégiákat és a reziliencia szerepét; célunk továbbá felmérni az észlelt mindennapi változások prevalenciáját és típusát, a koronavírushoz kötődő gondolati tartalmakat és a fellépő stresszélményt.

Módszer. A vizsgálatban fiatal felnőttek (N= 292; életkorátlag= 20,62; SD= 1,36) vettek részt, 241 nő (82,5%), 51 férfi (17,5%). A résztvevők online felületen töltötték ki a

kérdőívcsomagot, melynek részét képezte a CYRM-28 reziliencia skála, a Megküzdési Módk Kérdőív 22 itemes változata, az Észlelt Stressz Kérdőív (PSS), valamint a Koronavírussal kapcsolatos Gondolatok Skálája (OCS). Felmérésre került továbbá, hogy a résztvevők mely és hány életterületen tapasztaltak meg változásokat a COVID-19 első hulláma alatt.

Eredmények. Az empirikus adatok tanúsága szerint a résztvevők 24%-a legalább egy életterületen, 31,5%-a kettő, míg további 35%-a legalább három, vagy több életterületen tapasztalt jelentős változást az életében. Minél több területen tapasztaltak változást a résztvevők, annál intenzívebb és negatívabb gondolati tartalmakról számoltak be a koronavírus kapcsán, mely utóbbi szignifikánsan bejósolta az észlelt stressz mértékét. A reziliencia azonban protektív tényezőnek bizonyult a szubjektív stresszélmény tekintetében, ugyanakkor a koronavírussal kapcsolatos gondolati tartalmak kapcsán nem jelent meg ez az összefüggés. A közvetítő változók elemzése feltárta, hogy mind az életterületek nagyfokú változása, mind a negatív gondolati tartalmak a megküzdési módok nagyobb számával és gyakoriságával jártak együtt, azonban – igen jelentős eredményként – e kapcsolat más-más mintázattal jelent meg a reziliencia függvényében. Míg az alacsonyabb rezilienciával jellemezhető személyek inkább érzelmi indíttatású stratégiákat (érzelmi evés, szerhasználat, a feszültséglevezetés nem adaptív formái stb.) alkalmaztak, mely az észlelt stressz fokozódásához vezetett, addig a reziliencia magasabb értékével jellemezhető személyek problémaorientált, társas támasz keresésére épülő és az érzelmi egyensúly megtalálásához kapcsolódó stratégiákat alkalmaztak, mely a stresszélmény csökkenését eredményezte.

Konklúzió. A koronavírus járvány által előidézett változások jelentős megküzdési törekvéseket tettek szükségessé az egyének életében, mely folyamat kapcsán a reziliencia protektív hatású tényezőnek bizonyult. Jelen kutatás ráirányítja azonban a figyelmet a megküzdési stratégiák adaptivitásának kérdésére és a hatékonyabb megküzdést és stresszkezelést segítő technikák széles körű tanításának szükségességére.

Kulcsszavak: pandémia, reziliencia, észlelt stressz, megküzdési módok

Motivációs és társas tényezők az iskolában

SZ45

Elnök: **Pajor Gabriella** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

Opponens: **Szabó Éva** – Szegedi Tudományegyetem

A szimpózium az ELTE PPK Iskolapszichológia és Tanárképzés Kutatócsoport iskolai motivációval és társas kapcsolatokkal foglalkozó kutatásait mutatja be. Az iskolai tanulás sikerességének kulcstényezője a motiváció, amelyben egyrészt a sikerrel és kudarccal kapcsolatos nézetek, másrészt a társas támogatás jelentős szerepet játszanak. Az itt bemutatásra kerülő iskolai vizsgálatok ezeknek az összefüggésrendszerét kívánja feltárni. Más részről a kutatócsoport célkitűzése olyan

módszertani eszközök fejlesztése és bemérése, melyek hatékony segítséget nyújtanak az iskolapszichológusi munkában.

Az első előadás tehetségprogramban részt vevő diákok esetén vizsgálja a teljesítménycélok, flow, énhatékonyság, alulteljesítés, tanulói önszabályozás és sikerkudarcc atribúció alakulását. A vizsgálat hozzájárul a tehetséggondozás iskolai szempontjainak feltásásához. A követéses vizsgálat lehetővé teszi a motiváció időbeli változását. A tehetségprogramba válogatott diákok magasabb mért motivációs értékei adalékul szolgálnak a használt eszközök validitásának kérdéséhez is.

A második vizsgálat átlagos diákpopuláción vizsgálja a teljesítménycélok és sikerkudarcc atribúció összefüggéseit, de a vizsgálódást a mindset elmélet fogalomkörével hozza összefüggésbe, és vizsgálja ezek kapcsolatát a teljesítményszorongás mértékével. A két kutatást gondolatilag összekapcsolja az első kutatásban független változónak használt tehetség címke és a második vizsgálatban a képesség, mint a siker oka, ami a szorongást csökkentheti.

A harmadik vizsgálat szintén átlagos diákpopuláció körében vizsgálja a tanulási motivációt befolyásoló tényezőket. Ez a vizsgálat a már a korábbi vizsgálatokban is szereplő célmotiváció mellett mind a tanárok, mind a diákok által nyújtott társas támogatás hatását teszteli. Ebben a vizsgálatban is megjelenik az iskolai évfolyam növekedésével a tanulási motiváció csökkenése. A vizsgálat konkrét szakképzésekre járó diákok motivációs jellemzőinek különbözőségét tárja fel, ezek az eredmények felhasználhatóak a pedagógusi munka tervezése során.

Mindhárom vizsgálatban megjelenik a tanulási motiváció társas vonatkozása, a célméletben a viszonyító motiváció kérdésében, a harmadik vizsgálatban a támogatás közvetlen vizsgálatában is.

A negyedik előadás a csoport társas légkörének vizsgálatához az iskolapszichológusi gyakorlatban széles körben használt Mérei féle több szempontú szociometria új sztenderd értékeivel járul hozzá az iskolapszichológusi módszertani repertoár fejlesztéséhez. Az előadásban is hivatkozott Gebauer (2008) vizsgálat eredményei alapján látható, hogy a szociometriai mutatók értékei változnak, így ezek újabb vizsgálata segít az osztályok társas jellemzőinek reális megítéléséhez.

Előadások

Tehetséggondozásban részt vevő tanuló motivációs jellemzői

Pajor Gabriella – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Az EFOP-3.2.1-15-2016-00001 „Tehetségek Magyarországa” Projekt keretében 2017 novembere és 2019 áprilisa között kutatást végeztünk, mely azt vizsgálta, hogy a tehetséggondozó programokba belépő tanulók milyen motivációs jellemzőkkel bírnak, és ezek hogyan változnak a programban eltöltött első két év alatt. Kutatásunk első és második szakaszában kérdőíves felmérést és interjúk készítését végeztük különböző tehetséggondozó programokban részt vevő és részt nem vevő diákok körében.

A kutatásban olyan 5., 7., 9. osztályos tanulók vettek részt, akik a 2017/2018-as tanév őszi félévében kezdték meg tanulmányaikat egy olyan köznevelési intézményben, amelynek képzési kínálatában valamilyen tehetséggondozó program is megjelenik. A vizsgálati csoportot a tehetséggondozó programban részt vevő diákok, a kontroll csoportot ugyanabba az intézménybe és azonos évfolyamra járó, de tehetséggondozó

programban részt nem vevő diákok alkották. A kutatás első szakaszában (2017. szeptember – 2018. április) összesen 19 intézmény 947 tanulója töltötte ki, a kutatás második szakaszában (2019. január – 2019. április) összesen 18 intézmény 712 tanulója töltötte ki. A kutatásban kérdőíves módszerrel a következő változókat vizsgáltuk: teljesítménycélok, flow, énhatékonyság, alulteljesítés, tanulói önszabályozás, siker-kudarcc attribúció.

A tehetséggondozásban részt vevő diákok kérdőívekkel feltárt motivációs sajátosságait a kutatás első szakaszában az általunk felvett interjúk tapasztalatai is alátámasztották, mivel a meginterjúvott diákoknál a magas szintű intrinzik motiváltságot, az eredmény célorientációt, a kitartást és öndeterminációt egyaránt tetten érhattük. Ugyanakkor mind a vizsgálati, mind a kontroll csoport esetén minden mért változóban csökkenést mértünk a második évben. Fontos eredménynek tartjuk, hogy a motivátlanság a tehetséggondozásban részt vevők között éppúgy megjelenik, ahogyan az alulteljesítés is.

Kulcsszavak: tehetség, teljesítmény, énhatékonyság, alulteljesítés, tanulói önszabályozás, siker-kudarcc attribúció

Célorientációk, siker-kudarcc attribúció, szorongás és mindset összefüggései gimnáziumi tanulóknál

Pajor Gabriella¹, Herman Réka², Horváth Zsóka², Ilovsky Péter², Macsek Dorottya², Varga Mátyás²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, pszichológia MA

2020 februárjában kérdőíves kutatást végzünk annak vizsgálatára, hogy a különböző célorientációk (3D Célorientációs Elmélet, Pajor, 2013) milyen összefüggést mutatnak a tanulók képességről való szemléletmódjával (Carol Dweck Mindset elmélete, 2008), siker-kudarcc attribúciójával. A vizsgálatot minimum 5 különböző gimnáziumban, intézményenként legalább két osztállyal tervezzük (N>300). A vizsgálatban a tanulók a KATT Kérdőív iskolai szorongás skálát (Taskó, 2015), a 3D Célorientációs Kérdőívet (Pajor, 2013), Carol Dweck Mindset kérdőívet (1995) és egy saját fejlesztésű 24 tételes Siker-kudarcc Attribúciós Kérdőívet töltenek ki.

A teljesítménycélok fogalmai és a képességekről alkotott szemléletmódok közös elméleti gyökérrel rendelkeznek (lásd Dweck és Leggett, 1988), az egyik központi kérdése mindegyik megközelítésnek, hogy az egyén mennyire képes a saját fejlődésében hinni, gondolkodni. A másik fogalom, ami megjelenik a fenti elméletekben implicit módon, az attribúciós elméletben (Weiner, 1986) explicit módon, a kontroll, vagyis az, hogy az egyén mennyire észleli saját maga által kontrollálhatónak a teljesítményét. Vizsgáljuk, hogy ezek a konstrukciók hogyan hatnak a tanulók szorongására. Feltételezzük, hogy az elsajátítási célok a képességek növekedési elméletével korrelálnak, míg a viszonyító és eredmény célok a rögzült gondolkodásmóddal (Dweck és Leggett, 1988). A Mindset elmélet szerint a viszonyító célok és a rögzült gondolkodásmód szorongást eredményeznek, mely rontja a tanulói

teljesítményt. Korábbi vizsgálataink alapján, a kudarc kontrollálhatatlan tényezőknek (feladat nehézsége, szerencse) való tulajdonítása hozzájárul a fokozott szorongáshoz, azonban hasonló hatást gyakorol a siker erőfeszítésnek tulajdonítása is, míg a sikereiket képességeiknek tulajdonítók kevésbé szoronganak (Pajor et al., 2019). Utóbbi két esetben az ellentmondás magyarázatra szorul, hiszen az erőfeszítésnek tulajdonítás, mely egy kontrollálható tényező szorongást indukál, míg a képességnek tulajdonítás, mely a szemléletmódtól függően kontrollálható vagy sem, szorongást csökkent.

Kulcsszavak: célorientációk, siker-kudarc attribúció, szorongás, mindset

Iskolai teljesítmény összefüggései a tanulói motivációval, az osztályklímával és a tanár-diák viszonyal egy budapesti szakgimnáziumban

Szalkay Csilla¹, N. Kollár Katalin²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapesti Műszaki Szakképzési Centrum, Petrik Lajos Két Tanítási Nyelvű Technikum

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

A tanulás egy komplex jelenség, amely számtalan tényezőtől függ. Jelen kutatásunk fókuszában ezen tényezők közül a tanulási motiváció, az osztálytermi klíma és a tanár-diák viszony áll egy budapesti, három szakmacsoportot (vegyészet, környezetvédelem és informatika) kínáló szakgimnázium tanulói esetében. Feltételeztük, hogy az iskolai teljesítményt (félévi tanulmányi átlageredményt) befolyásolja, hogy milyen a tanuló motivációja, a tanulói összetartás, együttműködés és bevonódás, illetve a tanári törődés.

A tanuló motivációjával kapcsolatban Pajor Gabriella 24 itemből álló célmotivációs kérdőívét használtuk. Az osztályklímával kapcsolatos vizsgálatunkat Fraser és munkatársai általa kidolgozott, több országban validált mérőeszközét /What Is Happening In This Class? (WIHIC)/ 3 faktorát alkalmaztuk, amit angol nyelvről fordítottunk le. A tanár-diák viszony esetében pedig Timár Éva TKP (Tanítási Klíma Percepció) kérdőív tanári törődésre vonatkozó kérdéseit használtuk fel.

A 2017-2018-as tanévben felvett kérdőívet 452 fő 9-12 osztályos tanuló töltötte ki. Eredményeink:

Tanulmányi átlag: A vegyészek félévi tanulmányi eredménye a legmagasabb és a környezetvédőknek a legalacsonyabb. Mindhárom szak esetén elmondhatjuk, hogy az alacsonyabb évfolyamok esetén az átlagok magasabbak. A környezetvédőknél 12. osztályban, a vegyész és informatikus tanulóknál pedig 11. évfolyamban a legkisebb az átlageredmény.

Tanulói motiváció: A tanulók legmagasabb pontszámot az elkerülő-elsajátító, míg a legalacsonyabbat a közelítő-viszonyító, elkerülő-viszonyító, illetve elkerülő-eredmény motivációs kérdésekre adták. A vegyészek szignifikánsan magasabb pontot adtak az elsajátító, míg az informatikusok az elkerülő-viszonyító motivációs kérdésekre. Nemek összehasonlításában az elkerülő-elsajátító és a közelítő-eredmény típusba tartozók tértek el szignifikánsan: a lányok mindkét esetben magasabb pontszámot adtak. Az

évfolyamok tekintetében a közelítő-eredmény kivételével mindegyik motivációs típusnál szignifikánsan magasabb volt az átlagpontszáma a 0. évfolyamosoknál.

A WIHIC kérdőív 3 faktora a tanulói összetartás, a tanulói együttműködés és bevonódás: A WIHIC kérdőív egyik faktorában sem mutatkozott szignifikáns különbség sem szak, sem pedig nem, sem pedig évfolyam tekintetében.

Tanár-diák viszony: A tanári-diák viszony tekintetében a szakok között nincs szignifikáns különbség. A tanári törődést a fiúk jobbnak ítélik meg. A 0. évfolyamosok pozitívabban vélekednek a tanár-diák viszony ezen tényezőjét tekintve, mint a végzősök.

Vizsgálatunk eredménye alapján elmondható, hogy a pedagógiai munka során a nagyobb tanári törődéssel jobb iskolai eredményt lehet elérni elsősorban a közelítő- és az elkerülő-eredmény motivációs típusba tartozó diákoknál.

Kulcsszavak: tanulási teljesítmény, célmotiváció, tanulói összetartás, tanulói együttműködés, bevonódás, tanári törődés

A szociometriai mutatók új sztenderd értékei

Hoffmann Tamás¹, Basa Bence², N. Kollár Katalin³

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, MA hallgató

²Total Szerviz Kft.

³Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: A magyar iskolákban a szociometriai módszer egy gyakran használt eszköz az osztályok légkörének és belső viszonyainak jobb megismeréséhez. A szociometriát Mérei Ferenc forradalmasította a több szempontú módszer megalkotásával, amely a csoport szimpátiaviszonyainak feltérképezése mellett más fontos aspektusokat is tükrözni tud. Mérei a módszer megalkotása során egy kb. 400 osztállyal végzett vizsgálat alapján megállapította az általa kiválasztott és azóta is széles körben használt mutatók sztenderd értékeit, amelyeket ma is sok iskolapszichológus az értelmezési keret sarokpontjának tekint. Ezeket az átlagértékeket Gebauer Ferenc vizsgálta felül a 2010-es évek elején egy kb. 500 osztályt lefedő átfogó vizsgálatában.

Mostani kutatásunkban áttekintjük a két kutatás között látható változásokat, valamint felvázoljuk a sztenderd értékek helyzetét a 2020-as évek elején.

Módszer: az eSzocMet, egy 2018-ban létrehozott ingyenes, internetes, szociometriai felvételt segítő szoftver. Bemutatása óta 2020 elejéig 750 elkészült szociometriai vizsgálatot végeztek a felhasználásával Magyarországon az iskolapszichológusok. Ezekből, valamint a 2020 tavaszán még beérkező eredményekből, várhatóan kb. 850-1000 befejezett szociometriából, kíséreljük meg a sztenderd értékek frissítését. Gebauer Ferenc módszerét követve az eredményeket település- és iskolatípusokra is lebontva.

Az elkészült vizsgálatok különféle sztenderd értékeit vetjük össze egy mintás t-próba segítségével a most forgalomban lévő Gebauer- és Mérei-féle sztenderdekkel.

Az eredmények alapján azonosítani tudjuk, hogy milyen irányban változott az oktatási rendszer az osztályszerkezetek tekintetében az elmúlt tíz év folyamán.

Az eredményeink jó alapot szolgálhatnak további oktatással kapcsolatos kutatásoknak, valamint a kutatás önmagában is értéket képez, hiszen a bemutatott sztenderdek segítségével az iskolapszichológusok olyan átlagértékekkel vehetik össze a saját eredményeiket, amelyek biztosan hűen tükrözik a jelenlegi állapotokat és ezzel nagyban hozzájárulhatnak a csoportélet elemzéséhez.

Kulcsszavak: szociometria, társas kapcsolat, eSzocMet, sztenderd értékek

Tematikus előadások

TE01 – Autizmus

Elnök: **Bereczkei Tamás** – Pécsi Tudományegyetem

A kutya mint autizmus spektrumzavar modellje: a társas kompetencia hatása egy tárgy kategorizációs feladatban mutatott teljesítményre

TE01-EA01

Topál József¹, Gergely Anna¹, Petró Eszter¹

¹Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

A humán autizmus spektrumzavar (ASD) tüneteinek egyik kulcstényezője az, hogy az elme sajátos módon észleli és dolgozza fel az elvárt eseményektől való eltéréseket, és ezért képtelen a “jelek” (jelentést hordozó változások) és a “zaj” (véletlenszerű fluktuációk) egymástól való elválasztására és a megtanulható összefüggések kiszűrésére. Ez a működésmód sajátos tanulási deficitként jelentkezik például olyankor, amikor egyes prototípusok megfigyelése alapján kell spontán valamilyen általánosított reprezentációt (kategóriát) kialakítani. Mivel a kutya ígéretes alanya az ASD állati modellekkel való tanulmányozásának, kísérletünkben e jelenség kutyában megjelenő párhuzamait vizsgáltuk. Kérdésünk az volt, hogy a társas kompetencia szempontjából magasan és alacsonyan funkcionáló kutyák (N=18 felnőtt állat) milyen eltéréseket mutatnak tárgy-kategorizációs képességeiket tekintve. A kutyák ‘autisztikus’ viselkedésekre való hajlamát korábban kidolgozott kérdőíves módszerrel mértük fel. A vizsgálat első fázisában a kutyákat arra tréningeztük, hogy egy konkrét céltárgyat (pl. cipő) megnevezés alapján ki tudjanak választani több ismeretlen tárgy közül. A kritérium szint elérése után pedig azt teszteltük, hogy az előre betanított “prototípushoz” mindenben hasonló, de attól valamilyen paraméterében (anyagában, színében, méretében) eltérő tárgyat a korábban megtanult céltárggyal azonos kategóriába tartozóként ismernek-e fel. Azt néztük tehát, hogy a tanult megnevezés (pl. “cipő”) elhangzása után milyen gyakorisággal választják ki a tanulttal azonos kategóriába sorolható tárgyat (pl. egy kétszer nagyobb méretű, de minden más tekintetben a korábbi céltárggyal teljesen azonos cipőt) más tárgyak közül. Minden kutyával összesen 36 tesztpróbát végeztünk, s a prototípusnak mindig csak egy-egy tulajdonságát (szín, méret, anyag) változtattuk meg (3x 12 próba).

Az eredmények azt mutatják, hogy a kutyák jobban teljesítenek akkor, amikor a prototípus méretét változtatjuk meg ahhoz képest, amikor annak anyaga (GLMM, $p=0,023$) illetve a színe változik (GLMM, $p=0.025$). Viszont a magasan szociális kutyák

összességében sikeresebbek a kategorizációs feladatban, mint az autisztikus jellegeket mutatók (GLMM, $p < 0,001$). Továbbá a társas kompetenciában mutatkozó deficit a feladatról való tanulást is befolyásolja: a próbák előre haladtával ugyanis nő a teljesítménybeli különbség az autisztikus jegyeket mutató és a magasan szociális egyedek között (utóbbiak javára).

Úgy tűnik tehát, hogy az autisztikus viselkedési jellegeket erősebben mutató kutyák ugyanolyan jellegű tanulási nehézségeket mutatnak a tárgy-kategóriák kialakítása során, mint amelyek a humán vizsgálatok szerint az ASD tüneteivel együtt járnak. Mindez megerősíti az az elképzelést, hogy a kutya alkalmas modell-állata lehet a humán autizmus vizsgálatának. A kutatást az NKFIH támogatta (K128448).

A kutya mint az autizmus spektrumzavar egy lehetséges modellje: kérdőív és interjú felmérés a kutyák autisztikus viselkedéséről

TE01-EA02

Petró Eszter¹, Nagy Bernadett¹, Topál József¹

¹Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, Természettudományi Kutatóközpont

A mentális zavarok egyre növekvő társadalmi terhet jelentenek, s e rendellenességek kiváltó okainak pontos megismerése komoly kihívás elé állítja a kutatókat. Megfelelő állatmodellek kifejlesztése számos területen segítheti az ilyen irányú kutatásokat. Korábbi vizsgálatokban igazolták, hogy a kutya alkalmas modellként szolgálhat számos mentális zavar kutatásában. Nemcsak azért, mert közös evolúciós és egyedfejlődési története van az emberrel, hanem azért is, mert az emberhez való alkalmazkodása során társas készségei és motivációs rendszere sok szempontból az emberéhez hasonlóvá alakult. E felismerésekre alapozva kutatásunk célja a kutya, mint modellfaj bevezetése az autizmus spektrum zavar vizsgálatára. Az autizmus spektrum zavar diagnosztikai kritériumai alapján kidolgoztunk egy kutyákra alkalmazható kérdőívet, hogy értékeljük a kutyák képességeinek azon aspektusait, amelyek párhuzamba állíthatók a humán autizmus tüneteiként megjelenő viselkedésekkel. A kérdőívet a humán diagnosztikai kritériumok alapján állítottuk össze. A kérdéseket 4 csoportba osztottuk: a fajtársakkal való társas viselkedés, környezeti ingerekre adott válasz reakció, emberekkel való társas viselkedés, repetitív viselkedések. A kérdőívre adott válaszok (N=246) alapján minden kutyához egy pontszámot rendeltünk, ami az autisztikus viselkedések megjelenését tükrözi. A magas pontszámot elérő (pontszám > 140, autisztikus tünetet mutató) kutyák gazdáival és a skála másik végén elhelyezkedő kutyák gazdáival (pontszám < 90) interjút készítettünk, melynek az volt a célja, hogy azonosítani tudjuk olyan fontos kritériumokat, amivel a kutyákat kategorizálni tudjuk az autisztikus spektrum zavar skáláján. Az interjúk során sikerült azonosítani 6 olyan fontos kritériumot, ami úgy tűnik a kutyák autisztikus viselkedésének azonosításához alkalmazhatóak lesznek. A kritériumok a következők: bizonyos ingerekre adott túlzott válaszreakció, fokozott figyelmi állapot, emberek irányába ambivalens módon való érdeklődés, más kutyák

kommunikációs jelzésének értelmezési deficitje, viselkedési rituálék megléte, tanulás során való leblokkolás. Az interjú, mint kvalitatív módszer igen hatékonyak bizonyult az autisztikus tünet együttes meghatározására kutyák esetében. Fontos előrelépést jelenthet a kutya, mint translációs modell viselkedési tesztjeinek kidolgozásához. A jövőben további viselkedési teszteket tervezünk, melyeknek fontos kritériuma az autisztikus tüneteket mutató kutyák azonosítása.

A kutatást az NKFIH támogatta (K128448).

Kulcsszavak: autizmus, szociális deficit

A kutya mint az unilaterális neglekt szindróma modellje

TE01-EA03

Kis Anna¹, Bolló Henrietta¹

¹Természettudományi Kutatóközpont

A kutya az emberi viselkedés számos aspektusának kitűnő modellállata, beleértve ebbe több pszichiátriai rendelleniséget is. Jelen kutatás keretei között a kutyát, mint a humán vizuális neglekt modelljét vizsgáltuk, arra alapozva, hogy a kutyák természetes környezetükben az emberéhez hasonló kognitív zavarokat mutatnak az életkor előrehaladtával. Célunk ezen pszichiátriai kondíció kutyákban történő leírása és viselkedéses jellemzése.

A vizsgálatba olyan kutyákat vontunk be (N=29), akik kutatócsoportunk korábbi viselkedéstesztjeiben 100% oldalpreferenciát mutattak. Jelen vizsgálat során az alanyok egy kétutas választási teszt sorozatban vettek részt, ahol a spontán választásukat vizsgáltuk egy jobb illetve bal oldalra lehelyezett (jutalomfalattal rejtett) cserép közül (6 ismételt próba). Az alaphelyzetet követően a tesztelrendezést 90°-kal elforgattuk, és úgy ismételtük meg a választási próbákat (6 próba). Majd növeltük a távolságot az alany és a cserepek között (6 próba).

Eredményeink szerint a kutyák jelentős része (82%, N=24) jelen vizsgálatban is mutatta az oldalpreferenciát (6/6 ugyanazon oldali választás), így elmondható, hogy a vizsgált jelenség időben konzisztens. A tesztelrendezés elforgatásával megállapítottuk, hogy a kutyák oldalpreferenciája egocentrikus szerveződésű (50% véletlenszinthez viszonyítva $W = 45$, $p = .004$). Továbbá a humán unilaterális neglektben megfigyeltekhez hasonlóan disszociációt találtunk a közeli és távoli választások között ($W = 53$, $p = .014$).

Eredményeink alapján megállapíthatjuk, hogy a kutyák által spontán módon mutatott oldalpreferencia viselkedéses szinten hasonlóságokat mutat a humán klinikumban leírt unilaterális neglekt szindrómával. Ezen megfigyelés hasznosítása az alkalmazott kutatásban (pl. állatorvostudományok, gyógyszerfejlesztés) további vizsgálatokat igényel.

Az autizmus-kutatás módszertani kihívásai

TE01-EA04

Pachner Orsolya – Eötvös Loránd Tudományegyetem

Az autizmus kutatása során számos dilemmával találkozunk, amelyekkel a vizsgálati elrendezés tervezésekor szembe kell néznünk. Az olyan egyértelmű kérdésektől kezdve, hogy milyen szempontok mentén illesszük a kontrollcsoportot, az olyan teoretikus kérdésekig, hogy egyáltalán hogyan definiálhatjuk az autizmust. A kutatások limitációja között gyakran szerepel a csoportba sorolás, az életkor, a nemi eltérések, az intellektus és a nyelvi készségek befolyásoló hatása. Az előadás során két egymással összefüggő módszertani eljárást javaslok, melyeket saját, perceptuális kategorizációra irányuló kutatásomon keresztül mutatok be. Elsőként a szisztematikus irodalomelemzés módszerének felhasználásának előnyeit foglalom össze a kontrollcsoport illesztési szempontjainak kiválasztásában. Másodsorban az illesztéshez használt változók és a vizsgálni kívánt változók egy strukturális egyenlet modellben való elemzésének lehetőségeiről beszélnék a megszokott csoportos összehasonlításokkal szemben. Úgy gondolom, az autizmus kutatás legnagyobb korlátja, hogy ragaszkodunk a megszokott vizsgálati elrendezésekhez – a kontrollcsoportos illesztéshez -, pedig az autizmus spektrum szemlélete más eljárásokat követel. Ennek fő meghatározó tényezője az autizmussal élők heterogenitása, amelyről már mások is leírták, hogy nem a kutatási eredmények magyarázati korlátjaként, hanem a spektrumzavar jellegzetességei között kellene számontartani (pl.: Herbert, 2004; Waterhouse, 2009) és beépíteni a vizsgálati designokba.

TE02 – A pandémia hatása I.

Elnök: **Kököneyi Gyöngyi és Serfőző Mónika** – Eötvös Loránd Tudományegyetem

A pandémiás pszichoszociális stresszorok hatása a kamaszok körében

TE02-EA01

Gerván Patrícia – Magyar Tudományos Akadémia; Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Serdülőkori Fejlődés kutatócsoport

Online kutatásunk során a serdülők jelen pandémiás helyzetre irányuló vélekedéseit, a korlátozások betartásával kapcsolatos hozzáállásukat és magatartásukat vizsgáljuk, illetve arra keresünk választ, hogy a járványhelyzet milyen hatással van érzelmi és társas fejlődésükre, funkcionálásukra, alkohol és egyéb szerhasználatukra.

A kérdőívcsomag tartalmazza az általunk összeállított Pandémia Attitúd kérdőívet, a Pozitív és Negatív Affektivitás Skálát (PANAS), az Érzelemszabályozási Nehézségek Kérdőívet (DERS), a Buss és Perry Agresszió Kérdőívet (BPAQ), az Alkoholhasználat Zavarainak Szűrőtesztjét (AUDIT), a Dohányzási Szokások Skálát és a Tiltott Szerek Használata Kérdőívet. A szociokulturális környezet kapcsolatát a vizsgált változókkal különböző iskolatípusokba (elit gimnáziumok és szakiskola) járó fiatalokon vizsgáljuk, valamint elemezzük a nemek közötti különbségeket. A Pandémia Attitúd kérdőív kivételével valamennyi kérdőívet felvettük egy 15 éves fiú kohorttal közvetlenül a pandémia előtt is, így a járvány hatását longitudinálisan is követni tudjuk. A longitudinálisan vizsgált kohort biológiai korát antropometriai méréssel (csontkor) becsültük meg közvetlenül a pandémia kitörése előtt, így az ő esetükben az érettség hatását is figyelembe tudjuk venni az életkori hatások mellett. Vizsgálatainkban eddig 450 serdülő vett részt, az adatgyűjtés jelenleg is zajlik

A longitudinális kohortnál az egy év különbséggel felvett adatok összehasonlításával egyértelmű pandémiás hatásként jelenik meg az érzelemszabályozás nehézségének és a negatív affektivitásnak a fokozódása, ami az egyébként jellemzően csökkenést előidéző életkori hatás ellenére is megjelenik. Az agresszió fokozódását az életkor ellensúlyozta ebben a csoportban, viszont a járvány előtt mért értékeket összevetve egy olyan csoport értékeivel, akik a pandémia alatt lettek 15 évesek, azt látjuk, hogy a pandémiás helyzetben magasabbak az agresszióra utaló válaszok. A maszkviselés és a korlátozó intézkedések betartása a magasabb szocioökonómiai státusszal rendelkező fiatalok körében inkább jellemző, míg közvetlenül a járvánnyal kapcsolatos aggodalom az alacsony szocioökonómiai háttérrel rendelkezők esetén magasabb.

Online kérdőíves vizsgálatainkkal árnyalt képet kaphatunk arról, hogy a különböző életkorú, érettségű és szocioökonómiai státusszal rendelkező fiatalokat pontosan milyen értelemben terheli meg a pandémiás helyzet. Ez egyrészt az érzelmi fejlődés elméleti vonatkozásaival kapcsolatban, másrészt a gyakorlatban, a kialakult problémák kezelésében jelenthet előrelépést.

Serdülőkön és felnőtteken végzett utánkövetéses kockázátészlelés- és reziliencia-vizsgálatok a koronavírus-járvány idején

TE02-EA02

Ficzere Márton, Kövesdi Andrea, Rózsa Sándor - Károli Gáspár Református Egyetem

Elméleti háttér: a COVID-19 vírus okozta járványhelyzet számos hatást gyakorol társadalmunkra, melyekhez az alkalmazkodás kulcsfontosságú minden korosztály számára. Ebben kiemelt szerepet játszik a reziliencia és a kockázátészlelés (melynek két komponense az észlelt sebezhetőség és súlyosság), amelyek kapcsolatát korábbi eredmények hangsúlyozzák. Bár mindkét jelenség esetében születtek tanulmányok, amik az életkor szerepét vizsgálják, a dolgozat megszületéséig nem jelentek meg publikációk, melyek a serdülők és a felnőttek nem családon belüli összehasonlítására irányultak volna.

Célkitűzés: serdülők és felnőttek mintáján az életkor szerepének vizsgálata reziliencia és kockázatészlelés tekintetében. Módszer: a longitudinális vizsgálatban 310 serdülő (16-20 év) és 310 felnőtt (21-99 év) vett részt 2020. márciusa és decembere között. A kutatás három hullámában a vizsgálati személyeknek különböző online kérdőívcsomagokat kellett kitölteniük, melyekből a kockázatészleléssel kapcsolatos kérdőív, valamint a Connor-Davidson Reziliencia Kérdőív (CD-RISK) 10-itemes változata került felhasználásra.

Eredmények: a reziliencia-vizsgálat során a felnőttek szignifikánsan magasabb pontszámot értek el ($p = 0,000$). A korcsoportonkénti összehasonlítás alapján a serdülők szignifikánsan alacsonyabb értéket értek el, mint a 35-54 ($p = 0,014$) és az 55-64 ($p = 0,047$) év közötti korosztály. A kockázatészlelés vizsgálatok során szintén szignifikánsan magasabb pontszámot értek el a felnőttek az első két felmérés esetében ($p = 0,000$; $p = 0,002$). A korcsoportonkénti összehasonlítás alapján a serdülők a 35-54 ($p = 0,000$; $p = 0,023$) és a 65-99 ($p = 0,000$; $p = 0,017$), valamint az első felmérés során az 55-64 ($p = 0,001$) éves korosztálynál szignifikánsan kevesebb pontszámot értek el. Ugyanakkor a harmadik felmérés esetében nem jelentkezett szignifikáns különbség a serdülők és a felnőttek észlelt fenyegetettségének eredményei között ($p = 0,740$). A három adatfelvétel eredményeit összevetve (észlelt súlyosság, sebezhetőség, fenyegetettség) a serdülők esetében nem jelentkezett szignifikáns különbség, azonban a felnőttek szignifikánsan alacsonyabb értékeket jelöltek a 3. adatfelvétel során az észlelt sebezhetőségre vonatkozó állítások mentén ($p = 0,000$).

Következtetések: az eredmények alapján a magyar felnőttek reziliensebbek, valamint nagyobb kockázatnak észlelték a koronavírus a pandémia első időszakában, mint a magyar serdülők. A reziliencia esetében a 16 és 20 év közötti serdülők a 35-54 és az 55-64 év közötti korosztállyal; a kockázatészlelés tekintetében a 35-54, az 55-64 és a 65-89 év közötti felnőttekkel mutattak az első két felmérés során szignifikáns különbséget. A vizsgálat felhívja a figyelmet arra, hogy a reziliencia, a kockázatészlelés, valamint az életkor között kapcsolat mutatható ki.

Kulcsszavak: reziliencia, kockázatészlelés, COVID-19

Kihívások és növekedési lehetőség - jóllét a felsőoktatásban a pandémia idején

TE02-EA03

Serfőző Mónika¹, F. Lassú Zsuzsa¹, Svraka Bernadett¹, Sándor Mónika¹, Böddi Zsófia²

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A 2020 elejétől a mai napig tartó COVID-19 járvány az egész világon befolyásolja az emberek jóllétét, elsősorban a bezártság és veszély érzetén keresztül (Anderson et al., 2020). Ugyanakkor az is nyilvánvaló, hogy a járvány, mint minden stresszor, eltérő hatású lehet az emberek különböző csoportjaira (Zacher & Rudolph, 2021), és akár

fejlődést is eredményezhet bizonyos egyéneknél és szektorokban (Büssin et al., 2020; Yan, 2020). A felsőoktatás ilyen szektor, ahol a hallgatók és az oktatók egyéni adottságai nagyban befolyásolják a távolléti oktatásban megélt élményeiket és személyes jóllétük alakulását (Sahu, 2020). A létrejött helyzet bizonytalanságot, megoldandó kihívásokat, a jövő bejósolhatatlanságát hozta, ugyanakkor nem kizárt, hogy a sikeres megküzdés ebben a helyzetben is lehetőséget teremt a növekedésre (Olson et al., 2020).

A kutatás célja a távolléti oktatásban megélt személyes élmények és szubjektív jóllét vizsgálata a járványhelyzet folyamatában egy pedagógusképző kar oktatói és hallgatói körében, különös tekintettel életkörülményeik, a fizikai tér, az infrastruktúra és a társas támogatottság érzet összefüggéseire.

A kutatás 3 fázisban történt online kérdőívek segítségével, 2020. március és 2021. január időszakában egy pedagógusképző kar oktatói (N2=36, N3=24) és hallgatói (N1=598, N2= 298, N3=285) részvételével. A részvétel anonim és önkéntes volt, az adatgyűjtés megfelel a vonatkozó törvényi és kutatásetikai előírásoknak. A kérdőív a távolléti oktatásban megélt élményeket és a szubjektív jóllét állapotát vizsgálta a WHO Jóllét-kérdőív rövidített magyar változatának felhasználásával (Susánszky, Konkoly Thege, Stauder & Kopp, 2006). Az adatok statisztikai elemzése SPSS programmal történt.

Az első 2 fázis eredményei alapján az élettel való általános elégedettség és összetevői elsősorban a hallgatók körében mutatnak összefüggést a társas támogatottsággal. A jóllét közvetlenül és az oktatással való elégedettségen keresztül is pozitív összefüggést mutat a fizikai tér és infrastruktúra támogató jellegével. A jóllét és az oktatással való elégedettség a hallgatóknál összefügg – első fázisban erősebb az összefüggés. A távoktatással való elégedettség legerősebb prediktora az intézmény támogatásának érzete. A jóllét és mutatói retrospektíve alacsonyabbak, mint a jelenben megélt, a jóllét csökkenése az 1. fázisban volt a legerősebb. A társas támogatás a hallgatóknál fontosabb, az oktatóknál nem mutat szoros összefüggést, sőt a nagyobb egymásrautaltság érzete az elégedettséggel negatív összefüggést mutat. A 3. fázis eredményeinek feldolgozása jelenleg folyik, az előzetes eredmények a járványhelyzettel való megbirkózás nehézségei mellett annak pozitív vonatkozásait, a traumatikus növekedés lehetőségét is kiemelik.

Kutatásunk feltárta a fizikai és társas közeg támogató jellegének fontosságát a pandémia idején, emellett megerősítette a kihívás okozta növekedés figyelembe vételének lehetőségét a további kutatásokban és intervenciókban.

Kulcsszavak: COVID-19, szubjektív jóllét, társas támasz, növekedés, távolléti oktatás, felsőoktatás

TE03 - Fejlődés - Kötődés – Érzelmek

Elnök: **Péley Bernadette** – Pécsi Tudományegyetem

Az intelligencia és a végrehajtó funkciók fejlődési összefüggései – a koraszülöttség hatása

TE03-EA01

Nagy Anett¹, Beke Anna Mária², Gráf Rózsa³, Kalmár Magda⁴

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar; Semmelweis Egyetem, Neonatológiai Tanszéki Csoport, 1.sz. Gyermekklinika

²Semmelweis Egyetem, Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika

³Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

⁴Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Elméleti háttér: a végrehajtó funkciók kognitív teljesítményekben játszott szerepe nyilvánvaló, az intelligenciával való kapcsolata azonban nem egyértelmű. A koraszülöttség a leggyakoribb perinatális rizikó, amely a zavartalan fejlődést veszélyezteti, azonban hosszú távú hatásáról megoszlanak a kutatási eredmények. Az intelligencia és a végrehajtó funkciók fejlődésének és az összefüggések alakulásának összehasonlítása rizikómentes valamint koraszülött gyermekeknél közelebb vihet a két terület viszonyának tisztázásához, továbbá a koraszülötteknél gyakran előforduló iskolai teljesítmény problémák megértéséhez.

Módszer: 72 koraszülött (40 igen kis súlyú és 32 extrém kis súlyú) valamint 33 időre született, tipikusan fejlődő gyermek vizsgálata történt 9-10 éves korukban a Wechsler-féle intelligenciateszttel (WISC-IV), illetve a Corsi kockák teszt, a Wisconsin kártyaszortírozó teszt (WCST) és a Stroop feladat digitalizált verziójával.

Eredmények: a WISC-IV intelligenciateszt minden mutatójának átlaga mindhárom csoport esetében a normál övezetbe esett, azonban az extrém kis súlyú koraszülöttek a többi csoporthoz képest alacsonyabb teljesítményt értek el. A végrehajtó funkciók esetében sem egyértelmű a koraszülöttek hátránya. A fenntartó munkamemória mindkét koraszülött csoportban gyengébbnek mutatkozott, mint a rizikómentes gyerekeknél. A gátlás és a rövid távú memória tekintetében csak az extrém alacsony születési súlyú koraszülöttek teljesítménye maradt el a kontrollcsoportétól. A kognitív flexibilitás terén nem volt különbség a csoportok közt. Az intelligenciateszt indexei és a végrehajtó funkció aleggységei közötti kapcsolatok elemzése eltérő összefüggéseket mutatott a koraszülöttség, illetve a koraszülötteken belül a születési súly függvényében.

Konklúzió: a fejlődő perinatális ellátás következtében a koraszülöttek nagy részének jó esélye lehet a megfelelő fejlődésre. A végrehajtó funkciók érzékenyebbné bizonyultak a koraszülöttséggel járó, az idegrendszer fejlődését nem drasztikusan érintő rizikótényezőkre, mint az általános intelligencia, ami aláhúzza az intelligencia és a végrehajtó funkció aleggységei közti összefüggés bonyolultságát.

Kulcsszavak: koraszülöttség, intelligencia, fenntartó munkamemória, kognitív flexibilitás, gátlás

A proppi szerepkörök és szereplőfunkciók változásának vizsgálata klasszikus mesékben és azok rövidített változataiban

TE03-EA02

Paczur Hanna¹, Orbán Rebeka¹, Vincze Orsolya¹, Péley Bernadette¹

¹Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A mese vagy történet olvasása gyermekkorban számos előnnyel bír: pozitív hatása van a képzelet fejlődésére, segít a gyermekeknek a beszélt nyelv vizualizálásában, ezáltal fejleszti a kommunikációs képességeket, valamint a kognitív előnyök mellett a szülő-gyermek kapcsolatot is pozitív irányba befolyásolja. A fejlődéslélektani elméletek alapján egy mese akkor gazdagítja leginkább a gyermek életét, ha a személyiségének minden megnyilvánulására egyszerre reflektál és segíti a gyermeket belső konfliktusainak feloldásában. Kutatásunk célja az volt, hogy feltérképezzük a klasszikus mesék és azok rövidített változatai között tapasztalható formális-strukturális különbségeket. Vizsgálatunk során 34 mesét hasonlítottunk össze a proppi szerepkörök és szereplőfunkciók mentén, fejlődéslélektani és narratológiai szempontokat figyelembevéve. Meghatároztunk továbbá fejlődéslélektani szempontból kiemelkedő jelentőséggel bíró funkciókat (mint az eltávozás, útnak indulás, a varázseszköz elnyerése, a károkozás, a büntetés és az esküvő), amelyeket az elemzés során külön is megvizsgáltunk.

Az eredményeink azt mutatták, hogy eltérés van a klasszikus, illetve a rövidített mesék funkciókészlete között. A kiemelkedő jelentőséggel bíró funkciók a rövidített változatokban jelentősen kevesebbszer fordultak elő. A tapasztalt különbségek arra mutatnak rá, hogy a sűrítés hatására a mesék kisebb mértékben tudnak hozzájárulni a gyermekek belső konfliktusainak megoldásához, ezáltal az eredményeink összességében azt implicálják, hogy a rövidített mesék nem tudják betölteni azt a fejlődéslélektani szerepet a gyermek lelki életében, amit a klasszikus változataik.

Kulcsszavak: rövidített mese, egzisztenciális dilemma, szerepkör, szereplőfunkció

Az érzelemközpontú és kognitív alapú kötődés vizsgálata serdülők körében

TE03-EA03

Szabó Lilla¹, Fehérvári Anikó², Zsolnai Anikó²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola,

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet

Az iskolai kötődés olyan pozitív érzelmi viszonyulás az iskola és annak közössége iránt, mely nem csak rövid távon hat ösztönzőleg a tanulmányi teljesítményre, de hosszabb távon is befolyásolja az eredményességet, az önbecsülést és a szociális sikerességet. Az iskolai kötődés magába foglalja az iskolához és annak közösségéhez való viszony érzelmi, kognitív és viselkedéses aspektusait, és azokat nem csak egymás viszonylatában, de kontextuális meghatározottságukat is figyelembe véve értelmezi. Az iskolai kötődés ugyanis nem a tanulóra jellemző sajátosság, sokkal inkább a tanuló aktuális állapota, melyet erősen befolyásolnak a környezeti hatások, és mely formálható, reaktív a pedagógiai beavatkozás szempontjából (Allen és Kern, 2017; Reschly és mtsai, 2012).

Kutatásunk fókuszában serdülőkorú tanulók érzelmeközpontú és kognitív alapú kötődésének feltárása, és e kötődési dimenziók egyéni (például nem, szülők iskolai végzettsége) és iskolai tényezőkkel (például tanulási környezet, iskolai klíma) való kapcsolatának feltérképezése állt.

Vizsgálatunkban 7. évfolyamos tanulók (N= 3251) vettek részt Magyarország három régiójából. Az érzelmeközpontú és a kognitív alapú kötődés mérésére a Student Engagement Instrument (SEI) tanulói kitöltésen alapuló kérdőívet adaptáltuk (Appleton és mtsai, 2006). A kérdőív végső változata magas megbízhatósággal működött (Cronbach- α = 0.941), a megállapított faktorstruktúra illeszkedett az elméleti modellhez (RMSEA= 0.061, CFI= 0.895).

Első eredményeink szerint az érzelmeközpontú és a kognitív alapú kötődés szignifikáns erős összefüggést mutat a vizsgált mintán. Míg az érzelmeközpontú kötődés tekintetében nincs különbség a nemek között, addig a kognitív alapú kötődés vonatkozásában szignifikáns gyenge különbség azonosítható. A szülők iskolai végzettsége és a kötődési dimenziók összetevői kapcsolatában azt találtuk, hogy míg az alacsonyabb végzettséggel rendelkező szülők gyermekei jobbra értékelik a tanár-diák kapcsolatot, és nagyobb jelentőséget tulajdonítanak az iskolai munkának, addig a magasabb végzettségű szülők gyermekei inkább koncentrálnak a jövőbeli célokra. A tanulási környezet jellemzői mind az érzelmeközpontú, mind a kognitív alapú kötődéssel szignifikáns, közepes erősségű összefüggést mutatnak, a kapcsolat az önszabályozó tanulással, a tervezettséggel és a formatív értékeléssel a legerősebb. Az iskola jellemzői közül az iskolai klíma és a pedagógusok kompetenciái függenek össze leginkább a kötődés affektív és kognitív dimenzióival.

Eredményeink szerint az egyéni és az iskolai tényezők közül utóbbiak erősebb összefüggést mutatnak a tanulók érzelmeközpontú és kognitív alapú kötődésével, ezzel felhívják a figyelmet az iskolai keretek között megvalósítható beavatkozás jelentőségére.

Az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-20-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

Kulcsszavak: iskolai kötődés, tanulási környezet, serdülőkor, érzelmeközpontú kötődés, kognitív alapú kötődés

Kötődés és dadogás

TE03-EA04

Lajos Péter - Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A dadogás az egyik legjelentősebb beszédprobléma. Okainak megértésével számos kutatás, eseteleírás foglalkozik.

Az előadás első részében a kötődés jelentőségét próbáljuk meg szakirodalmi adatokkal, igazolni a dadogás kialakulásában. A kötődés az emberi viselkedés alapvető jelensége. A csecsemő születésétől kezdve teljes mértékben szüleitől függ, testi szükségletei kielégítése mellett szoros érzelmi kapcsolat, ragaszkodás, kötődés alakul ki köztük. Az anya és gyermeke között kialakuló kötődésnek rendkívüli szerep jut a személyiségfejlődés és a felnőtté válás folyamatában, a későbbi kapcsolatok alakulásában, a bizalom és a szeretet megalapozásában. Kisgyermekkorban a kötődés a szülő közelben tartásával, iskoláskorban az együttműködés, míg serdülőkorban az intim kapcsolat vállalásának elősegítésével, az érzelmi köteléken keresztül lát el adaptív funkciót. A fogalomkör kidolgozása Bowlby nevéhez fűződik. Központi kérdése, hogy a korai interakciók miképpen befolyásolják az érzelemszabályozást és a biztonságérzetet.

A kötődés kutatása a pszichológia szakirodalmában jelentős hangsúllyal van jelen. A kötődésnek négy alappillérét emeltük ki, a biztonság, az interakció, a leválás és az érzelemszabályozás, és kerestük az összefüggéseket a dadogással.

Több szerző kiemeli az anya-gyerek kapcsolat, az interakció, és a kötődés a dadogás kialakulásában játszott fontos szerepét. Szerintük a dadogás egy koragyermekkorai traumára, a kötődés megszakadására, a szeparációra, illetve a kommunikáció zavarára adott reakció.

Kötődés mint a dadogás etiológiai faktora, már több hazai és nemzetközi publikáció, kutatás látótérbe is került. Az előadás második részében megpróbáljuk röviden összefoglalni ezeket a részben saját kutatásokat, alátámasztva elképzelésünket a kötődés és a dadogás összefüggésére.

A különböző életkorokat megcélzó, különböző típusú kötődési vizsgálatok, bár eltérő eredményeket hoztak, alapvetően igazolták, hogy a dadogás és a kötődési zavar összefüggésben van egymással.

Kulcsszavak: dadogás, kötődés, kutatás, logopédia

TE04 – Munkahely - Kapcsolatok – Motiváció

Elnök: **Sass Judit** – Budapesti Corvinus Egyetem

A mobbing, azaz a munkahelyi pszichoterror szervezeti jellemzői egy Magyarországi vizsgálat alapján

TE04-EA01

Budavári-Takács Ildikó – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet

A kutatás célja a munkahelyi pszichoterror magyarországi vizsgálata. Kutatásunk újdonság abban a tekintetben, hogy a szektorokat átfogó, a szervezetek tulajdonosi körét és nagyságát érintő, nagymintás, több mint ezer főt érintő kutatást a témában még nem készítették Magyarországon.

Nyolc hipotézis vizsgálatát online kérdőívvel végeztük. A kérdőív battriánk témakörei: szociológiai jellemzők, a kitöltő munkahelyével kapcsolatos jellemzők, a mobber ill. a mobbing jellemzői, mobbing kérdőív (Schwickerath & Holz, 2014.) A vizsgálati mintánk 1187 fő (18-65 év közötti, 857 nő, 330 férfi).

Eredményeink: Az első hipotézisünk (H1), miszerint a Klusemann és munkatársai által (2008) kifejlesztett, trieri rövidített mobbing skála öt különböző faktorból áll, amelyek egymástól nem függetlenek, sikerült bizonyítanunk. Második hipotézisünket (H2), miszerint a teljes mintát tekintve a mobbing prevalenciája a korábbi vizsgálatokhoz (Kaucsek & Simon, 1996) lesz hasonló, nem sikerült bizonyítanunk. A harmadik hipotézisünket (H3), miszerint a vizsgált mobbing áldozatok között több lesz a nő, a felsőfokú végzettségű és a beosztott, sikerült bizonyítanunk. A negyedik hipotézisünket (H4), miszerint a mobbing áldozatok bántalmazói elsősorban férfiak, közép korúak és vezető beosztásúak, nem sikerült teljes mértékben bizonyítanunk. Az ötödik hipotézisünk (H5), miszerint a szektorokat tekintve az egészségügyi és szociális, az oktatási ill. a közszolgálati ágazatban fordul elő a legmagasabb százalékos arányban a mobbing, nem teljesült, mert a legmagasabb százalékban a "kreatív iparágakban" (Média, sport, kultúra, művészet, nyomdaipar) fordul elő arányaiban a legtöbb mobbing, mintegy 35,3%. Ugyanakkor, ha csak az áldozatok mintáját vizsgáljuk, akkor megállapíthatjuk, hogy az áldozatok legnagyobb arányban a közszférából kerülnek ki: közszolgálat, oktatás, egészségügy. A hatodik hipotézisünk (H6), miszerint a tulajdonosi szerkezetet tekintve az állami/önkormányzati tulajdonban lévő szervezetekben fordul elő a legmagasabb arányban a mobbing, teljesült. A hetedik hipotézisünk (H7), miszerint a szervezeti nagyság befolyásolja a mobbing elterjedtségét, teljesült. A nyolcadik hipotézisünk (H8), miszerint a mobbing elkövetők csoportjait fogjuk tudni feltárni, teljesült.

A kutatás eredményei alapján javasoljuk a mobbing jelenségének további vizsgálatát. A szervezeti kultúra szerepének vizsgálata megkerülhetetlen, amikor a szektorok, tulajdonosi szerkezet, vagy a szervezeti nagyság szerinti mobbing terheltség háttér tényezőire világítunk rá.

Kulcsszavak: mobbing, bullying, munkahelyi pszichoterror, szervezetek, prevalencia

Ha értelmes a munka, kevesebb lesz a munkahelyi kilépés? Egy munkahelyi jóllét-kutatás eredményei

TE04-EA02

Csordás Georgina¹, Matuszka Balázs², Sallay Viola³, Vajda Dóra³, Martos Tamás³

¹Semmelweis Egyetem, Rácz Károly Doktori Iskola

²Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pszichológiai Intézet

³Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér: a munka értelmessége napjainkban egyre több kutatás fókuszába kerül, hiszen számos pozitív hatása van mind a munkavállaló, mind a munkáltató részéről. Az, aki a munkáját értelmesnek éli meg, elhivatottabb a munkája és a munkahelye iránt, nagyobb az élettellel való elégedettsége, és általánosságban nagyobb szubjektív jólléttel rendelkezik. Továbbá a munka értelmességére tekinthetünk úgy is, mint az öndetermináció egyik lehetséges kimenetelére (Duffy és mtsai, 2016). Kutatásunkban a munka értelmességének Steger, Dik és Duffy (2012) által leírt modelljét vesszük alapul, mely alapján készült mérőeszköz, a Munka Értelmessége Kérdőívének (Work and Meaning Inventory) magyar nyelvűre történő adaptálására is sor került. Jelen kutatás során egy modellt alkottunk meg, melyben az öndeterminációs elméletből ismert pszichológiai alapszükségletek hozzájárulnak a munka értelmességéhez, mely pedig protektív tényezőként szolgál a munkahelyi kilépésekben.

Célok: jelen kutatás célja a Munka Értelmessége Kérdőív pszichometriai tulajdonságainak feltárása, érvényességének és megbízhatóságának tesztelése magyar mintán, valamint a konstruktum szerepének feltárása a munkahely elhagyási szándék és a pszichológiai alapszükségletek tükrében.

Módszerek és eredmények: a kutatás egy 2286 fős, felnőtt munkavállalói mintával dolgozik. Az átlagéletkor 37,14 év (SD=11,42, min=18, max=73). A minta 46,76%-a férfi, 53,24%-a nő. Jelen elemzésben a Munka Értelmessége Kérdőív, a Munkával Való Elégedettség Kérdőív és a Pszichológiai Alapszükségletek a Munkában Kérdőív adatait elemeztük. A Munka Értelmessége Kérdőív megbízhatósága és érvényessége is jónak bizonyult a többcsoportos megerősítő faktorelemzés során is. Az útvonalelemzés nyomán az általunk javasolt modell szignifikánsnak bizonyult, és jó illeszkedési mutatókkal rendelkezett. A finomított modell alapján az autonómia és kompetencia szubjektív megélése nem csak a munka értelmességének megélésén keresztül hat a munkával való elégedettségre, hanem közvetett úton is. A munka értelmessége pedig bejósolta a munkával való elégedettséget, ami pedig a munkahely elhagyási szándékot.

Összességében elmondható, hogy a munka értelmességének megtapasztalása szignifikáns szerepet játszik az alacsonyabb munkahely-elhagyási szándékban. A modell kijelöli azokat a tényezőket, amelyek hozzájárulnak a munkával való elégedettséghez, így a gyakorlatban a munkáltatóknak iránymutatásként szolgálhat a munkahely-elhagyási szándék megelőzésében és a munkavállalók jóllétének elősegítésében.

Kulcsszavak: munka értelmessége, munkahelyi jóllét, munkahely elhagyás, pszichológiai alapszükségletek

A vállalkozói innovativitás jó és rossz oldala

TE04-EA03

Németh Gergely¹, Magos Anna²

¹Budapesti Metropolitan Egyetem, , ESSCA School of Management

²ESSCA School of Management

A legtöbb vállalkozói definíció egyik alap megállapítása, hogy a vállalkozónak innovatívnak kell lennie (pl.: Schumpeter). Azonban ahogy látjuk a vállalkozásokat leíró statisztikákból, hogy a vállalkozások elenyésző része az, amelyik megfelel a vállalkozói definíciókból származtatható kritériumoknak. Németh Gergely doktori (2018) munkája részben arról szól, hogy körbejárja vállalkozó szerepe, személyiség és kompetencia kérdéseit. Ennek következményeként kijelenthető, hogy nem mindenki vállalkozó, akinek vállalkozása van, illetve egy másik megállapítást is leszögezhetünk, hogy az a vállalkozó, aki innovatív, nem hasznos a vállalkozás életének minden életstádiumában. A vállalkozót, mint a legfőbb döntéshozó döntési mintázatát fontos vizsgálnunk, hogy mi vezet el odáig, hogy a szervezet képes lesz az innovációra?

Pontosítsuk még a fogalmat, hogy mi az innováció, amely viszont fontos minden vállalkozás számára, bármely életszakaszában is van a vállalkozás. Az innováció fogalmat kiterjesztve nem csak a termék/szolgáltatás, hanem főként most szervezeti szempontból vizsgáljuk. A startisztikai adatok alapján az látható, hogy ilyen típusú szervezési, folyamat, vezetési, alapanyagok, erőforrásbeli, logisztikai, stb. innovációk jönnek létre és ezek nagyban szükségesek a vállalkozás fejlesztéséhez, túléléséhez. Azonban az innovációnak vannak előfeltételei is, amelyek kontextuális eredőjűek. Ezen a ponton kell az ökoszisztéma hatását is körbejárni. Az előadás ezen definíciók pontosításáról és a felmerülő dilemmákról szól.

Kulcsszavak: vállalkozás, vállalkozó, döntéshozatali mintázat, vállalkozói kompetenciák, döntési torzítások, innováció

Generativitás vizsgálata vállalkozó vezetők és nem vállalkozó vezetők élettörténeteiben

TE04-EA04

Ilea Izabella¹, Jenei Dániel¹, Csertő István², Vincze Orsolya¹

¹Pécsi Tudományegyetem

²Károli Gáspár Református Egyetem

McAdams (1985), narratív identitás strukturális modelljének egyik komponense a generativitás, ami azt vizsgálja, hogy az egyén mennyire elkötelezett abban, hogy olyat alkosson, hozzon létre ami az elmúlását követően is fennmarad, áthagyományozódik a következő generációra, ezáltal szimbolikusan halhatatlanná teszi alkotóját. A magas generativitással rendelkező személyekre jellemző a másik felé irányuló figyelem és gondoskodás, a magas alkotási igény, nyitottság, tolerancia, széles látókör másokra és a környezetükre. A generativitás különösen fontos a hatékony vezetésben, a sikeres vezető életében, valamint a szervezet fennmaradásának szempontjából. Több tanulmány is hangsúlyozza a vezetők

generativitásának jelentőségét, azonban kevés vizsgálat irányult eddig erre a jelenségre. Jelen tanulmány célja, hogy megvizsgáljuk a vállalkozó és nem vállalkozó vezetők, valamint nem vezető beosztású személyek élettörténeteiben megjelenő generativitást. Feltételezzük, hogy a vállalkozó vezetők és a nem vállalkozó vezető beosztású személyek magasabb generativitással rendelkeznek, mint a nem vezető beosztásban dolgozó személyek. Azt várjuk továbbá, hogy mind a két vezető beosztású csoport magas generativitása magas ágenciával és közösségiességgel is együtt jár.

A kutatásban 65 személlyel (n=28 vállalkozó vezető, n=20 nem vállalkozó vezető és n=17 nem vezető beosztású; n=51 férfi és n=13 nő), 36-69 év között (M=50,73; SD=7,638), készítettünk élettörténeti interjút, a McAdams-féle élettörténeti interjú alapján. Az élettörténetekben az ágencia, a közösségiesség és a generativitás narratív témáit kódoltuk.

Az eredményeink ugyan az elvárásainknak megfelelően alakultak, de azok csupán részben támasztották alá az elképzeléseinket.

Kulcsszavak: generativitás, vállalkozó vezető, élettörténet, ágencia, közösségiesség

TE05 - Felsőoktatás - Kompetenciafejlesztési kísérletek

Elnök: **Bodnár Éva** – Budapesti Corvinus Egyetem

Interkulturális érzékenység és az orvosilag nem magyarázott tünetekkel kapcsolatos tudás és attitűdök - Orvostan- és pszichológus hallgatók felmérése nemzetközi oktatásfejlesztéshez

TE05-EA01

Lucza Lilla¹, Csabai Márta²

¹Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

²Szegedi Tudományegyetem, BTK Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér: az orvosilag nem magyarázott tünetekkel (Medically Unexplained Symptoms–MUS) rendelkező páciensek megjelenési gyakorisága az egészségügyi ellátásban igen magas (30-50%). Kezelésük ugyanakkor nehézséget jelent ellátóiknak. A terület oktatásfejlesztésének szükségességére a nemzetközi irodalom már rámutatott. A fejlesztés szempontjából fontos, hogy kulturális tényezők is összefügghetnek a MUS jelenségével. A globalizáció és migráció nyomán új kihívásokkal kell szembenézni. A MUS kezelés során kiemelt jelentőségű a szakemberek interkulturális érzékenysége (Intercultural Sensitivity-IS). Célkitűzések: A vizsgálat egy nemzetközi ERASMUS+ oktatásfejlesztő projekt részét képezi (Medical Education on MUS and Intercultural Communication–MUSIC). Az oktatásfejlesztés fontos feltétele az aktuális helyi ismeretek, attitűdök és készség felmérése, hogy a célcsoportok szükségleteiről pontosabb képet nyerhessünk.

Módszerek: 508 magyar és hazánkban tanuló külföldi orvostan- és pszichológus hallgató vett részt a vizsgálatban. Vizsgálati eszközeink: A MUS-sal kapcsolatos attitűdök kérdőív (Reid et al., 2001), Interkulturális Érzékenység Skála (ISS) (Chen & Starosta, 2000), Interperszonális Reaktivitás Index (IRI) (Davis, 1980; Kulcsár, 2002), és a Lezárási Igény Kérdőív (LIK) (Csanádi et al., 2009; Kruglanski et al., 1993).

Eredmények: a hallgatók több, mint 80%-a szerint a MUS páciensek megjelenése az alapellátásban $\geq 20\%$ és kezelésüket bonyolultnak ítélték meg. A külföldi hallgatók távolságtartóbb attitűdről számoltak be. A hallgatók több, mint fele hiányos vagy hibás MUS definíciókat alkotott és a definíciók tartalomelemzéssel való vizsgálata során implicit bizonytalanság és biomedikális szemlélet jelent meg. A MUS definíciók árnyaltságát befolyásoló változók közt pedig, a demográfiai adatokon túl (pl. nem / szak / évfolyam), az ISS kulturális különbségek tisztelete változó is megjelent. Az ISS és IRI alskálákon szignifikáns különbségek jelentek meg a vizsgált hallgatói csoportok és nemek szerint, elsősorban a nők és pszichológus hallgatók magasabb értékeivel. Végül a MUS, az IS, az empátia és a nyitottság szignifikáns összefüggéseire is rámutattak az eredményeink.

Következtetések: eredményeink alapján szükséges a MUS és IS együttes vizsgálata és az egyetemi hallgatók fejlesztése, figyelembe véve a speciális nemi, nemzetiségi

és gyógyítói szakok szerinti különbségeiket, valamint olyan kapcsolódó jelenségeket, mint az empátia, a nyitottság, valamint a nemzetközi és interdiszciplináris együttműködés.

Kulcsszavak: orvosilag nem magyarázott tünetek, interkulturális érzékenység, empátia, nyitottság, oktatásfejlesztés

Csoda 5 perc alatt – Orvostanhallgatók demenciával kapcsolatos attitűdjeinek megváltoztatása virtuális valóság segítségével

TE05-EA02

Kollár János - Semmelweis Egyetem

A vizsgálat célja orvostanhallgatók idős emberek demenciájához kapcsolódó attitűdjeinek pozitív irányba történő megváltoztatása, valamint az időskori demencia jelentőségére, megelőzésére történő figyelem felhívása volt. Magyar ($n = 20$) és külföldi ($n = 20$) orvostanhallgatók vettek részt egy személyenkénti 5 perces kísérletben, mely során virtuális valóság technika segítségével, két életszerű helyzetben átélhették, milyen egy idős, demenciában szenvedő ember világlátása, környezetével, hozzátartozóival való kapcsolata. A kísérlet előtt és után egy-egy kérdőívet töltöttek ki, melyen Likert-skála segítségével pontozták a különböző dimenziókhoz tartozó, a demenciával kapcsolatos attitűdjeiket, és emellett szöveges visszajelzést is adhattak. A kvantitatív értékeléshez Wilcoxon-féle előjeles rang próbát használtunk.

Az eredmények szerint a magyar és külföldi hallgatók attitűdjei a legtöbb esetben szignifikánsan pozitívan változtak az alábbi dimenziókban: az időskori demencia kutatásának jelentősége ($Z = 18$, $p < 0.078$ and $Z = 7.5$, $p < 0.187$ egyenként), az idős, demenciában szenvedő emberek élete nehézségének megítélése ($Z = 20$, $p < 0.0078$ and $Z = 27.5$, $p < 0.002$ egyenként), az idős, demenciában szenvedő emberekkel kapcsolatos empátiájuk mértéke ($Z = 32$, $p < 0.00112$ and $Z = 55.5$, $p < 0.0005$ egyenként), az idős, demenciában szenvedő emberek gondolkodásának megértésére vonatkozó képességük ($Z = 79$ $p < 0.0001$ and $Z = 59$, $p < 0.026$ egyenként), valamint annak valószínűsége, hogy saját, időskori demenciájuk megelőzése érdekében lépéseket fognak tenni ($Z = 27.5$ $p < 0.002$ and $Z = 27.5$, $p < 0.002$ egyenként).

Kulcsszavak: demencia, idős, virtuális valóság, orvostanhallgatók

A reziliencia és a mentális egészség szerepe a rendészeti felsőoktatásban

TE05-EA03

Fibiné Babos Barbara - Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar, Doktori Iskola

A reziliencia és fejlesztése az utóbbi évek egyik legintenzívebben kutatott területe nemzetközi és hazai szinten egyaránt. A reziliencia, mint a mentális egészség egyik alapvető mutatója jelentős szerepet tölt be a változások kezelésében, a változásokhoz való alkalmazkodásban és a személyes fejlődésben. Az optimális alkalmazkodáshoz egyértelműen a mentális egészségen át vezet az út.

A reziliencia és a mentális egészség aktualitását az elmúlt év próbatételei is igazolják: kitüntetett szerepet kaptak az oktatás különböző szintjein résztvevők, akik a pandémia következményeihez való alkalmazkodással új fejezeteket nyitottak a képzések pedagógiai és módszertani kereteiben egyaránt.

A mentális egészség pozitív pszichológiai szemléletű kutatásai az egészségmagatartás támogatására is hatást gyakorolnak. Különösen nagy jelentősége van mindennek a rendészeti felsőoktatásban, ahol a hallgatók folyamatos fizikai igénybevétellel is szembesülnek, melynek teljesítéséhez optimális szintű egészségi állapotra van szükség.

A mentális egészség megőrzésében és az életminőség növelésében kiemelten fontos a fizikai aktivitás is. A sportolás védőfaktoroként képes támogatni testi-lelki egészségünket.

Kutatásom fókuszában a rendészeti felsőoktatásban résztvevő hallgatók mentális egészség mutatóinak feltárása áll. A mentális egészség mutatókat mérő kérdőíveket (Mentális Egészség Teszt, Values In Action kérdőív, Egészséggel kapcsolatos Attitűdök Kérdőív, Mentális Egészség Kontinuum Skála) a Nemzeti Közszolgálati Egyetem hallgatói töltötték ki. A pilot kutatás eredményei a mentális egészség lehetséges fejlesztési irányait jelölik ki, melyek megvalósítása mentális egészségfejlesztő tréning formájában képzelhető el.

A mentális egészség fejleszthetőségét kiaknázva, kiemelt feladatként jelenik meg a hallgatók egészségmagatartásának pozitív pszichológiai szemléletű, konstruktív támogatása.

Kulcsszavak: pozitív pszichológia, reziliencia, mentális egészség, egészségmagatartás

A pozitív pszichológia hatása a kreativitásra, avagy FLOW az andragógiában

TE05-EA04

Dominek Dalma – Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Az előadás fő célja, hogy javaslatot fogalmazzon meg, merre fejlődhet a felnőttek kreativitása a pozitív pszichológia használatával, milyen elemek szükségesek ahhoz, hogy a felnőttek kreatívabbakká váljanak az oktatás során. A világban a kreativitás vált az egyik központi témává, hiszen az innováció jelenét és jövőjét éljük. Emiatt kiemelten fontos annak a területnek a vizsgálata, hogy a felnőttek miképp tudnak kreatívabbá válni az oktatás során. Csíkszentmihályi és Seligman elméleteire

alapozva egy oktatásban hasznosítható új megközelítést kívánunk bemutatni, mely a kreativitás fontosságát emeli ki és erősíti. A kutatás jelenleg folyamatban van.

Az előadás többit közt bemutatja a pozitív pszichológia és andragógia kapcsolatát, illetve az élményalapú oktatás vonatkozását, mely befolyással lehet a kreativitásra.

A hagyományos oktatásban is lehetőség van arra, hogy a felnőttek vonatkozásában az előadások, illetve a gyakorlatok élményfokát mérhetővé tegyük, és élményelemekkel dúsítva oktathassunk, mely a kreativitást fokozhatja.

Az "optimális elsajátítási szituáció" leírásához, valamint az adaptivitást központi kategóriaként használó konstruktív módszer hatékonyságának méréséhez nehezen találtunk a flow-mérésnél kézenfekvőbb, adekvátabb és megbízhatóbb mérési eljárást. Továbbá a felsőoktatás képes lehet arra alapvetően, hogy azokra a "kvázi" élményekre építsen, amelyek az életben is jól működtethető stratégiákként jelennek meg a személyiségben, s ezeknek a segítségével érjen el megértésbeli változásokat, illetve növelje a hallgatók kreativitását.

Kulcsszavak: FLOW, kreativitás, pozitív pszichológia, andragógia

TE06 - Kérdőívek - Adaptációs tapasztalatok

Elnök: **Martos Tamás** – Szegedi Tudományegyetem; **Forgács Attila** – Budapesti Corvinus Egyetem

Érzelmi grafikon hazai adaptációja sebészeti beavatkozáson átesett betegek körében

TE06-EA01

Lévai Tünde, Krajnovic Erna, Lázár György, Látos Melinda - Szegedi Tudományegyetem, Szentgyörgyi Albert Klinikai Központ, Sebészeti Klinika

Bevezetés: egy krónikus betegség folyamatában a tünetekkel való megküzdés sikeressége, azok életminőségre gyakorolt hatása és a betegség percepciója jelentősen meghatározza a betegek érzelmi állapotát. Kutatásunk célja volt felmérni az érzelmi állapotváltozást, a krónikus betegség diagnosztizálása és a műtéti beavatkozás közötti időszakra vonatkozóan, valamint feltárni a betegség folyamata során megélt érzelmek és a műtétet követő pszichés státusz közötti összefüggéseket. A kitűzött célt egy olyan, eddig hazánkban még nem alkalmazott kvalitatív, grafikus módszer (Thygesen és munkatársai, 2011) felhasználásával valósítottuk meg, amely lehetővé teszi a teljes betegségfolyamatban a beteg számára jelentős eseményekhez kapcsolódó affektív állapot, és annak változásának felmérését, a beteg által megrajzolt grafikon segítségével. Egyben célkitűzésünk elérésének az alapját képezte az érzelmi grafikon magyar mintán történő adaptációja.

Módszerek: 120 fős vizsgálati mintánkat krónikus betegségből kifolyólag, tervezett sebészeti beavatkozáson átesett betegek alkották, akik három további csoportba

sorolhatók: gasztrointesztinális traktus operációján átesett betegek, az érrendszert érintő operáción átesett betegek, illetve az emlő rosszindulatú daganatának eltávolításán átesett betegek csoportjába. A műtétet követő 1-5 napon belül, az érzelmi grafikon megalkotása mellett felmértük a betegségpercepciót, vonás- és állapotszorongást, depresszió szintjét, életminőséget, valamint az észlelt stressz mértékét.

Eredmények: mindhárom betegcsoport esetében a grafikon megrajzolása során megjelent érzelmek intenzitása szignifikáns korrelációt mutatott a műtétet követően felmért depresszió, észlelt stressz, állapot- és vonásszorongás szintjével. Továbbá a grafikon jellemzői összefüggésben álltak a betegségpercepció és az életminőség értékével is.

Konklúzió: A módszer alkalmazásával lehetővé válik a páciensek betegségfolyamatában számukra kiemelkedő tapasztalatok, események megismerése, a hozzájuk köthető érzelmi reakcióik rögzítése, azok intenzitásának és alakulásának értékelése, amely ismerete elengedhetetlen a sikeres pszichológiai intervencióhoz, mind a preoperatív, mind a posztoperatív időszakban.

Eredményeink alapján az általunk validált eljárás hatékony kutatási és intervencióeszköznek bizonyult több szempontból is. A beteg számára a grafikon saját kezű megrajzolása átláthatóvá teszi az idő, az események és az érzelmek kapcsolatát, hozzájárul az emlékek könnyebb és gazdagabb felidézéséhez. Az eszköz további legfontosabb előnyei, hogy a csak verbális módszerekhez képest több és vizuálisan is ábrázolt információkat kapunk. A tapasztalatok érzelmi perspektívával kiegészített kronológiai ábrázolása facilitálja a betegek részletesebb verbális közléseit, mindemellett egy általuk könnyen és szívesen elfogadott módszernek bizonyul.

Kulcsszavak: érzelmi állapotváltozás, grafikai módszer, érzelmi grafikon, krónikus betegség, pszichológiai intervenció, sebészet

A falászavar mérésére alkalmas kérdőív magyar adaptációja **TE06-EA02**

Varga Márta, Sándor Nikolett, Géczy Anna, Tölgyes Tamás, Soltész-Várhelyi Klára - Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A falászavar (binge eating disorder, BED) csak a DSM-5 megjelenése óta szerepel hivatalosan is önálló zavarként, azonban a klinikai jelentősége igen nagy. Sokszor a népegészségügyi kockázatot jelentő elhízás egyik kiváltó okaként tűnik fel, máskor egyéb evési zavarokhoz kapcsolódóan vagy azok tünetváltásaként találkozhatunk vele. A falászavarral kapcsolatos kutatások egyre gyarapodnak, azonban hazai átfogó vizsgálat nem készült e témakörben, ahogy a mérésére alkalmas magyar mérőeszköz sem áll rendelkezésünkre. Éppen ezért egy olyan, a falászavar differenciálására alkalmas mérőeszközt kívántunk kidolgozni, amellyel feltérképezhetővé válik a falászavar gyakorisága, prevalenciája a magyar népességben, illetve különböző fokozott kockázati csoportokban.

A kutatás célja az EDE-Q (Evési Zavar Kérdőív), egy a falászavar mérésére is alkalmas nemzetközileg elismert és gyakran használt mérőeszköz magyar adaptációjának kidolgozása volt. Az exploratív vizsgálatunkban az EDE-Q, (Evési Zavar Kérdőív) mellett demográfiai adatokat, életmód és evési szokásokra vonatkozó kérdéseket, az Evészavar Kérdőívet (EDI), a Beck-féle depresszió kérdőívet alkalmaztuk nagy elemszámú mintán (N=1200).

Eredményeink szerint a mérőeszköz megbízható és érvényes eszköznek bizonyult, amely a falászavar elsődleges szűrésére alkalmas, azonban diagnosztikai felhasználáshoz további kiegészítő kutatások szükségesek.

Az előadás az EDE-Q magyar adaptációjának menetét és eredményeit mutatja be, illetve annak népegészségügyi tanulságaira mutat rá.

Kulcsszavak: evészavarok, falászavar, kérdőív adaptáció

Kajak sportolóknak szóló mentális leltár bemutatása

TE06-EA03

Ódor Vivien, Harsányi Szabolcs Gergő, Smohai Máté - Károli Gáspár Református Egyetem

Célkitűzések: jelen kutatás legfőbb célja egy olyan sportágspecifikus mentális leltár létrehozása és magyar mintán való kipróbálása, amely a mindennapok során megbízhatóan alkalmazható a 18 éven aluli kajakosok pszichológiai felkészültségének felmérésére. Továbbá megfogalmazásra került 3 hipotézis: 1. Pozitív kapcsolat van a versenyek előtti megfelelő állapot fejlesztésének igénye és a konkrét és részletes versenytervvel való rendelkezés igénye között. 2. Azok a sportolók, akik több éve kajakoznak versenyszerűen, kevésbé érzik szükségesnek fejleszteni a futamok előtt és közben a negatív gondolatok kizárását. 3. A két nemet tekintve maximum kis hatásmértékű különbség van azzal kapcsolatban, hogy mennyire szeretnének fejlődni abban, hogy egy cél elérése után újabb célokat fogalmazzanak meg maguknak.

Módszer: a kutatás 2 részre osztható: interjúk felvétele és a mentális leltár kipróbálása. A vizsgálat 1. részében 8 fiatal kajakossal és 2 kajakedzővel került felvételre az interjú. Ezt követően 69 kajakos gyermek (41 fiú és 28 lány) töltötte ki az interjúkat és a szakirodalom alapján összeállított sportágspecifikus mentális leltárt.

Eredmények: a hipotézisek vizsgálatához korrelációt, illetve Mann-Whitney próbát alkalmaztam. A kapott eredmények alapján 2 hipotézis nyert alátámasztást. A Kendall-féle monotonitási együttható ($\tau_b=0,262^{**}$ $p=0,0087$) igazolja, hogy a mintában gyenge pozitív kapcsolat van a versenyek előtti megfelelő állapot fejlesztésének igénye és a konkrét, részletes versenytervvel való rendelkezés igénye között. A 2. hipotézis a Kendall-féle τ_b monotonitási együttható eredménye alapján nem nyert alátámasztást ($\tau_b=-0,157$ $p=0,101$), így a mintában nincs szignifikáns kapcsolat annak tekintetében, hogy hány éve kajakoznak versenyszerűen, illetve mennyire van igényük arra, hogy fejlesszék a negatív gondolatok kizárásának képességét. A 3. hipotézis a Cohen-féle hatásmérték ($d=0,398$) alapján alátámasztást nyert, mivel a két csoport közötti eltérés szakmailag gyenge, tehát a két nemet tekintve nincs

szignifikáns különbség a mintát tekintve azzal kapcsolatban, hogy mennyire szeretnének fejlődni abban, hogy egy cél elérése után új célokat fogalmazzanak meg maguknak.

Következtetések: jelen kutatás fő célkitűzése teljesült, mivel az interjúk segítségével sikerült feltárni a kajakra vonatkozó pszichológiai faktorokat, illetve azt, hogy egy kajakosnak milyen mentális nehézségekkel kell megküzdenie a siker érdekében. További célként jelent meg egy olyan sportágspecifikus mentális leltár létrehozása és magyar mintán való kipróbálása, amely a mindennapok során megbízhatóan alkalmazható a 18 éven aluli kajakosok pszichológiai felkészültségének felmérésére. Ezen kívül pedig hipotézisek elemzése alapján fontos kérdések kerülhetnek a középpontba. Például, hogy a versenyterv részletessége és a verseny előtti izgalom hogyan függhet össze, illetve hogy a fiúk és a lányok célkitűzéseit tekintve miért nem találtunk különbséget.

Kulcsszavak: sport, kajak, mentális leltár, interjú, izgalom, versenyterv, negatív gondolatok, célkitűzés

A gyermek viselkedési és önszabályozási kérdőív hazai változatának kialakítása

TE06-EA04

Nagy-Tószegi Cecília¹, Rózsa Sándor², Lábadi Beatrix¹

¹Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

²Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet

Az önszabályozás képessége az élet első öt évében dinamikusan fejlődik és számos kutatás mutat rá arra, hogy meghatározó szerepe van a későbbi fejlődés szempontjából. Az autonóm érzelem- és viselkedésszabályozás képessége fontos eleme a szocio-emocionális fejlődésnek, az iskolaérettség kialakulásának, a sikeres iskolai beválásnak és a tanulási képességek kibontakozásának, sőt egyes kutatások szerint az iskolai eredményességet jobban előre jelzik, mint az intelligencia. A hazai gyakorlatban a gyermekek önszabályozásának többdimenziós mérésére szolgáló eszköz bevezetése hiánypótló. Jelen vizsgálatunk elsődleges célja a Gyermek Viselkedési és Önszabályozási Kérdőív magyar nyelvű változatának elkészítése és átfogó pszichometriai elemzése, amely kiterjed a 33 tételes skála faktorszerkezetének részletes vizsgálatára, a tételek belső konzisztenciájának elemzésére, illetve a tételek modern valószínűségi tesztelméleten nyugvó elemzésére. A Gyermek Viselkedési és Önszabályozási Kérdőív validálása 3-7 éves neurotipikus fejlődésű gyermekek mintáján (n = 791) történt. Az elemzéseink során kapott eredményeink azt jelzik, hogy a Gyermek Önszabályozási és Viselkedési Kérdőív hazai adaptációja során bifaktoros elrendezésű, három faktoros modell illeszkedett legjobban a magyar mintára. A 30 tételesre rövidült magyar változat megfelelő megbízhatósággal használható az önszabályozás területén mutatkozó nehézségek kérdőíves szűrésére óvodás korban és az óvoda-iskola átmenet időszakában, továbbá segítséget kínálhat az iskolaérettség vizsgálatának körében e meghatározó terület mérésére.

A kérdőív az általános önszabályozás főfaktora mellett három alskálájával árnyalt képet ad a kognitív öszabályozás, érzelemszabályozás és a társas kapcsolatok dimenzióiról, így hozzájárulhat az önszabályozás multidimenzionális megközelítésű hazai kutatásához is.

Kulcsszavak: Gyermek Önszabályozási és Viselkedési Kérdőív, önszabályozás; kognitív szabályozás, érzelemszabályozás, szociabilitás, feltáró faktorelemzés, bifaktoros

TE07 – Alvás, álom, emlékezet

Elnök: **Szummer Csaba** – Károli Gáspár Református Egyetem

Trauma, álom és emlékezés

TE07-EA01

Szummer Csaba - Károli Gáspár Református Egyetem

Trauma és álom - a lelki működések két olyan különleges válfaja, amely 1870 és 1900 között kerül a pszichológia látóterébe. Bizonyos szempontból egymás ellentétei. Az éber énhez képest az álom-én szinte szenttelenül tekint azokra a fenoménekre, amelyek az éber ént vonzásukban tartják. A rémálmokat leszámítva, amelyek azonban legtöbbször amúgy is felébresztik az alanyt, az álom-én olyan szabadsághoz jut, amely az éber én számára nem adatik meg. Az álomban fellazul a tapasztalás predikatív, kész fogalmak által irányított rendje. A tudatosan irányított értelemalkotás helyébe a spontán értelemképződés lép, a fluidus álomalkotás. A trauma esetében ezzel szemben a szubjektum elárasztódik negatív érzésekkel: elviselhetetlen intenzitású fizikai fájdalommal, szorongással, félelemmel, esetleg megaláztatással. A tudatos értelemalkotás kikapcsol, a spontán értelemképződés megalvad, darabossá válik. A normális emlékek az akaratlagos felidézések és a spontán felidézések során újra és újra átíródnak, módosulnak. A traumatikus emlékek ugyanakkor nem vesznek részt a jelen és a múlt értelemszövéseinek gazdag interakciókban; gyakran csupán terápiában válik hozzáférhetővé az utólagos feldolgozás számára.

„A legelső alap az immanens időiség, az áramló, önmagát önmagában és önmagáért konstituáló élet.” írja Husserl. Amellett fogok érvelni, hogy a husserli időtudat koncepciója mégsem képes visszaadni az emlékezésnek azt a bonyolult dinamikáját, amelyben a múlt és a jelen spontán értelemképződései és akaratlagosan vezérelt értelemkonstitúciói egymásba szövődnek. Husserl az emlékezetet olyan tárolóhelynek tekinti, amelyben a múltba süllyedt értelemképződmények lerakódhatnak és megőrződhetnek addig, ameddig az újonnan fellépő események fel nem ébresztik őket. Freud ezzel szemben, mint Merleau-Ponty hangsúlyozza, a múlt egy újfajta felfogását vezeti be, a jelenbe beékelődő múltat. A freudi múlt „szakítás az idő közkeletű fogalmával”, „elpusztíthatatlan”, és „időtlen dimenzió”. (Merleau-Ponty 2006. 272)

Kulcsszavak: spontán értelemképződés, vad értelem, utólagosság, retroaktivitás

Alvásminőség, álomérzelmek és a vonás szkizotípiája hatása a nappali hangulatra és a pszichotikus-szerű tapasztalatokra

TE07-EA02

Báthor Noémi¹, Polner Bertalan¹, Simor Péter²

¹Budapesti Műszaki Egyetem, Természettudományi Kar, Kognitív Tudományi Tanszék

²Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A pszichotikus zavarok esetében az inszomnia és a rémálomzavar a két leggyakoribb komorbid alvászavar. Egyre több longitudinális kutatási eredmény szól amellett, hogy az alvásminőség romlása előre jelzi a hangulat romlásának és a pszichotikus tünetek (pl. dezorganizáltság, szokatlan perceptuális tapasztalatok, paranoia, anhedónia) megjelenésének valószínűségét. Azonban az álmok érzelmi tartalmát, mint lehetséges nappali hangulatot befolyásoló tényezőt és a pszichózis-szerű tapasztalatokhoz (psychotic-like experiences, PLE) kötődő lehetséges szerepét eddig kevesen vizsgálták. Az inszomnia és a PLE-k a tipikus populációban is előfordulhatnak szubklinikai szinten, ezért a lehetséges kapcsolatot érdemes itt is megvizsgálni.

Kutatásunk célja, hogy egy 21 napos intenzív longitudinális vizsgálat keretében figyeljük meg a lehetséges kapcsolatot a vonás szkizotípiája, valamint az alvásminőség, az álom érzelmi tartalma és a PLEk napi változása között. A kapcsolat irányára is kíváncsiak voltunk, hogy főleg egyirányú vagy inkább kölcsönös kapcsolatról van-e szó. A korábbi kutatási eredmények a temporális kapcsolat tekintetében egyelőre inkonzisztensek.

55 fő (76% nő, átlagos életkor=21.24 (SD 2.96)) fiatal, gyakori álomfelidező egyetemista bevonásával három héten keresztül naplóztuk napi 3 online kérdőív (ébredés után, délután, lefekvés előtt) segítségével a szubjektív alvásminőséget, az álmok érzelmi tartalmát, a hangulatot és a pszichózis-szerű tapasztalatokat a nap során. Összesen 2310 adatpont és 534 alvászámolót elemeztünk. Hierarchikus, kevert-hatás modell segítségével vizsgáltuk az ismételt mérésből származó személyen belüli és személyek közötti eltéréseket.

Főkomponens elemzés segítségével vizsgáltuk az álmok érzelmi tartalmát, ahol az első komponens az álmok érzelmi valenciáját (pozitív-negatív) még a második komponens az álmok szalienciáját (meglepetés és kíváncsiság) jelezte. A kevert-hatás modellek eredményei alapján azt láttuk, hogy az egyén magasabb vonás szkizotípiája szintje, valamint az állapot szinten kimutatható rosszabb éjszakai szubjektív alvásminőség szignifikánsan bejósolta a másnapi rosszabb hangulat és a PLE-k megjelenésének valószínűségét. Bár az álom érzelmek nem mutattak szignifikáns kapcsolatot a másnapi hangulat változásával és a PLE-k megjelenésével kapcsolatban, a fordított irányú vizsgálat során, ahol a nappali tapasztalatokból jeleztük előre az azt követő éjszakai alvásminőséget, azt láttuk, hogy a nappal során tapasztalt több PLE szignifikánsan előre jelezte a negatívabb és szálensebb álmok megjelenésének valószínűségét.

Eredményeink alapján úgy tűnik, hogy a vonás szkizotípiája, az alvásminőség és az álmok kapcsolatot mutatnak a nappal során megjelenő hangulattal és a pszichózis-szerű tapasztalatokkal fiatal, egészséges, populációban. További vizsgálatok

szükségesek ahhoz, hogy megértsük e változók összefüggéseit pszichopatológiát mutató csoportokban is.

Kulcsszavak: alvásminőség, pszichózis-szerű tapasztalatok, álom érzelmek, hangulat, ESM, kevert-hatás modellek

Mindennapi emlékezeti hibák és az alvás kapcsolata

TE07-EA03

Csábi Eszter, Volosin Márta, Hallgató Emese, Prokecz Lília, Mihály Péter - Szegedi Tudományegyetem

Mindannyiunkkal előfordult már, hogy néha elkalandozott a figyelmünk vagy elfelejtettünk dolgokat, esetleg szórakozottságból nem azt csináltuk, amit elterveztünk. Ezek mértéke különféle tényezők hatására felerősödhet, akár patológiás állapotokkal együtt járva. Ilyen faktorok lehetnek például a nem megfelelő minőségű alvás vagy a szorongásos, depressziós tünetek, amelyekben közös, hogy elsősorban a frontális lebenyhez kapcsolódó funkciókat érintik, mint például a figyelem vagy az emlékezet.

Vizsgálatunkban két, mindennapi kognitív (CFQ: Cognitive Failure Questionnaire) és emlékezeti (MMQ: Multidimensional Memory Questionnaire) hibázásokkal kapcsolatos önbevallásos mérőeszköz validálásának keretein belül megvizsgáltuk, hogy ezek a működések milyen összefüggést mutatnak az alvásminőséggel, a szorongást, depressziót és szubjektív jólétet mutató skálákkal.

Az elemzésbe bekerülő 178 fő adatai alapján mind a CFQ (Cronbach alpha = 0,920), mind az MMQ három skálája (emlékezeti képességekhez fűződő attitűd, emlékezeti hibázások, emlékezési stratégiák) magas belső megbízhatósággal rendelkezik (Cronbach alpha > 0,833). A magasabb szorongásos, depressziós tünetek és az alacsonyabb jóllét gyengébb emlékezeti és végrehajtó funkciókkal, illetve több kompenzációs stratégia használatával (például emlékeztetők beállítása), valamint csökkent alvásminőséggel, több insomniás tünettől és nappali aluszékonysággal járt együtt. A szorongás, depresszió, jóllét és az életkor kikapcsolása után a nappali aluszékonyság továbbra is szignifikáns kapcsolatot mutatott a szubjektíven megélt emlékezeti és végrehajtó funkciókat érintő hibákkal: a magasabb aluszékonyság alacsonyabb kognitív működéssel való együtt járása volt megfigyelhető.

Eredményeink arra engednek következtetni, hogy bár a szorongás mind az alvásminőséggel, mind a kognitív működéssel összefügg, a megnövekedett nappali aluszékonyság ettől függetlenül is összefüggést mutat a csökkent frontális működéssel.

Kulcsszavak: emlékezet, végrehajtó funkciók, alvás, aluszékonyság

Segítő szuggesztiók a COVID intenzív ellátásban. Esetismertetés

TE07-EA04

Edit Jakubovits - Károli Gáspár Református Egyetem

Előzmények: az intenzív osztályos lélegeztetés során a betegeket nemcsak perceptuális deprivációs hatások, hanem a beteg számára érthetetlenül megjelenő fájdalmas beavatkozások kiszámíthatatlan váltakozása éri. Mind a két élménymintázat önmagában is spontán módosult tudatállapotot indukál, perceptuális, kognitív torzításokkal, érzelmi labilitással, súlyos esetben pszichózissal. A járványhelyzetben az előzetes, félelemmel teli hitrendszerrel kórházba kerülő betegek állapota még az ismert intenzív osztályos delíriumnál is rosszabb, mivel arc nélküli ápolószemélyzet és a rokonok látogatásának tilalma miatt az elszigetelődés tovább ronthat a helyzeten. Esetismertetés: az előadásban egy 2020 decemberében történt esetet ismertetek, amelyben egy 50 éves, COVID miatt 5 hete már gépi lélegeztetéssel kezelt nőnek nyújtottam terápiás segítséget. A beteg helyzetét súlyosbította az asztma, az egy éve elvégzett vesetranszplantáció. 10 évvel ezelőtt hipnoterápiás munkát végeztünk együtt depresszió, veseelégtelenség, később pajzsmirigyrák miatt. Most a család megkeresésére egy hanganyag csomagot készítettem, amiben a szuggesztiók egy részét a családtagok mondhatták el. Az adathordozón bejuttatott szöveget a beteg fejhallgatón keresztül hallgathatta meg. A szöveg hatására érzelmi reakciókat kezdett mutatni, kommunikációba lehetett vonni. Ezután azonban a lélegeztető gépet elkezdte elutasítani. A kezelő orvos kérésére egy alkalommal személyesen is felkerestem őt az intenzív osztályon. A direkt, személyes kontaktus során adott szuggesztiók után fordulat következett be, a beteg elfogadta a lélegeztetést. Egy nap múlva a lányát, később a férjét is beengedték. Ezt követően a gyógyulás felgyorsult, és hamarosan haza is mehetett. Jelenleg testileg rendben van, de a visszafertőződéstől való félelemmel küzdenek.

Összefoglalás: a jelenlegi félelemmel és szociális izolációval súlyosbított helyzetben a segítő szuggesztív technikák hanganyagok formájában remek eszköznek tűnnek a kommunikációs távolságok áthidalására, de a családdal való munka, és a személyes információk beépítése valamint a visszajelzések továbbra is fontosak maradnak.

TE08 – Kötődés – Párválasztás

Elnök: **Meskó Norbert** – Pécsi Tudományegyetem

A felnőtt kötődés mint diádikus konstruktum

TE08-EA01

Happ Zsuzsa¹, Bodó-Varga Zsófia¹, Csókási Krisztina²

¹Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Doktori Iskola

²Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

A felnőtt kötődési stílust a legtöbb elmélet szerint a korai kötődés kialakulásakor megszilárdult belső munkamodellek jelentős mértékben meghatározzák, ugyanakkor a további élettapasztalatok, környezeti hatások és kapcsolatok is formálják. A felnőttkori kötődést elsősorban párkapcsolati viszonyulásként értelmezzük, mégis a korábbi kutatások sokáig csak az egyénre vonatkoztatva vizsgálták ezt a jellemzőt. Kutatások sokasága bizonyította, hogy a biztonságosan kötődők inkább fejezik ki az érzelmeiket, jellemzően konstruktívak a megküzdés során és gyakrabban keresnek stresszhelyzetben érzelmi támaszt, vagy hogy az elkerülők kevésbé aktívak a coping szituációkban, az ambivalens kötődők pedig gyakrabban választják az érzelempőzpontú megküzdést.

Mivel a kötődési viselkedés stressz hatására aktiválódik, így a párkapcsolati megküzdésben mindkét fél kötődési stílusa egyszerre jelenítődik meg. Mégis lényegesen kevesebbet tudunk arról, hogy a különböző kötődési stílus-párok miként befolyásolják a párok stresszhelyzetekkel szembeni közös viselkedését. Ha mindkét fél kötődési jellemzőit együttesen vesszük figyelembe, más jellegű információhoz jutunk a párokat illetően. A felnőtt kötődést mint diádikus konstruktumot vizsgálva több kutatás is jellegzetes kötődési stílus-párokat tárt fel és hasonlított össze olyan változók mentén, mint párkapcsolati elégedettség, közelség vagy diádikus megküzdés. Saját kutatásunk eredményei szerint a vizsgálatban részt vevő heteroszexuális párok három csoportba sorolhatók jellemző kötődési stílus-párosuk alapján, és a három csoport mérhetően különbözik egymástól a diádikus megküzdés számos skálája mentén, valamint a párkapcsolatról való vélekedésben és az élettel való elégedettségben. Előadásunkkal célunk felhívni a figyelmet arra, hogy felnőtt kötődés diádikus konstruktumként való értelmezése további összefüggések feltárására kínál lehetőséget.

Kulcsszavak: párkapcsolat, diádikus megküzdés, kötődés, felnőtt kötődési stílus

A kodependencia és a kötődés vizsgálata pároknál

TE08-EA02

Bodó-Varga Zsófia¹, Happ Zsuzsa¹, Csókási Krisztina², Nagy László²

¹Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola

²Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet, Személyiség és Egészségpszichológia Tanszék

A kodependencia kutatása napjainkban fontos és hiánypótló szerepet tölt be, tekintve, hogy a fogalom definícióját, valamint etiopatogenezisét illetően máig nincs konszenzus a tudományos diskurzusban. A kodependencia – gyakorlati jelentősége ellenére – nem jelenik meg a diagnosztikus rendszerekben sem. Jelen vizsgálat során a legelterjedtebb megközelítések közül a kodependencia személyiségmodelljét alkalmazzuk, mely szerint a kodependencia a személyiség szerveződés és a másokhoz való kapcsolódás diszfunkcionális mintázatában ragadható meg, így egyaránt kihangsúlyozva a fogalom intra- és interperszonális aspektusait.

Jelen kutatásunkban a kodependencia jelenségét a kötődéssel hoztuk összefüggésbe, méghozzá a változókat diádikus konstruktumként kezelve, tehát páronként vizsgálva a kodependencia és a kötődés kapcsolatát. Ennélfogva kutatásunk mintáját beazonosítható párok képezték, ahol a párok mindkét tagja részt vett az adatgyűjtésben. Ehhez két kérdőívet, a Spann-Fischer Kodependencia Skálát (SF-CDS) valamint a Közvetlen Kapcsolatok Élményei Kérdőívet (ECR-R) használtunk. A párok kodependencia pontszáma mentén klaszteranalízissel kialakított csoportok között regressziós eljárással vizsgáltuk a különbségeket a kötődés tekintetében. Előzetes saját kutatási, valamint szakirodalmi adatok alapján megállapíthatjuk, hogy a magasabb kodependencia érték negatívan korrelál a kötődési biztonsággal. Jelen kutatásban azonban arra kerestük a választ, hogy milyen összefüggések mutatkoznak a kötődési stílus és a kodependencia érték között a partner kodependencia pontszámát is figyelembe véve. A kodependencia értékek mentén kialakított csoportok között több szignifikáns különbség mutatkozott a kötődési stílusok tekintetében.

Kulcsszavak: kodependencia, felnőtt kötődés, párkapcsolat

Az emberi párválasztás és vonzalom kérdései. A homogámia és a szexuális imprinting hatása a párválasztási preferenciákra

TE08-EA03

Kovács-Berta Renáta Andrea¹, Dombi Edina²

¹Szegedi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika, Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Alkalmazott Pedagógiai Intézet, Tanítóképző Tanszék

²Szegedi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika, Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Alkalmazott Pedagógiai Intézet, Szociálpedagógus-képző Tanszék

Kutatásunk során a felnőtt párválasztási preferenciákra ható tényezők közül azt vizsgáltuk, hogy mi alapján döntenek egy partner mellett a vizsgált személyek. Előadásunkban bemutatjuk a kötődés- és vonzalomelméleteket, melyek hatással lehetnek a kurrens romantikus kapcsolatokra, valamint kitérünk az időorientáció jelenségére. Az egyik meghatározó vonzalomelmélet szerint a gyermekkori szülői nevelési stílus hatással van a későbbi párválasztási preferenciára, vagyis az egyén olyan társat preferál, aki ellentétes nemű szülőjéhez hasonlít, amennyiben tőle gyermekkorban érzelmi melegséget tapasztalt. Továbbá a homogámia elméletét vizsgáltuk, mely a hasonlóság alapú párválasztási modell, és jelen kutatásban a fenotípusos illesztés indukálta genotípusos hasonlóságot vettük alapul, amit az időorientációval hoztunk szinkronba. Ezen kutatások teszik relevánssá a vizsgálatot, amely során összefüggést kerestünk a párok időorientációja és kapcsolati elégedettsége között, valamint a szülői nevelési stílus és a kapcsolati kötődés stílusa között. Vizsgálatunkban választ kerestünk arra a kérdésre, hogy mely típusú párválasztási preferencia mellett elégedettebbek a párkapcsolatukkal a vizsgált személyek, a hasonlóság alapú vagy szexuális imprinting elmélete szerint?

Az elkészített kérdőív csomagot online felületen tettük elérhetővé, valamint egyetemi hallgatói fórumokra továbbítottuk. A résztvevő 58 felnőtt pár, átlagéletkorukat tekintve $M = 34,87$ év, kapcsolatuk átlagos hossza $M = 7,5$ év volt. Kutatásunk során felhasználtuk a Zimbardo Időperspektíva Kérdőívet (ZTPI) (Orosz, Dombi, Tóth-Király, és Roland-Lévy, 2015), a Kapcsolati Elégedettség Skálát (RAS-H) (Martos, Sallay, Szabó, Lakatos, és Tóth-Vajna, 2014), a Közvetlen Kapcsolatok Élményei Kérdőívet (ECR) (Nagy, Molnár, Balázs, és Vágyi, 2013), valamint a Szülői Bánásmód Kérdőívet (s-EMBU) (Arrindel és mtsai., 1999).

Az eredmények arra engedtek következtetni, hogy bár egyértelműen nem sikerült bizonyítani a kapcsolatot a szülői nevelési stílus és a párkapcsolati kötődés között, és részben igazolódott be a homogám párválasztás, vagyis az azonos időorientációjú párok választják inkább egymást, de ez nem determinálja a kapcsolattal való elégedettség mértékét. Mivel a párkapcsolati választások és preferenciák soktényezős mechanizmusokon alapszanak, így nem lehet egy az egyben elmondani, hogy ezért csak a szülői nevelési stílus, vagy a hasonlóság alapú párválasztás a felelős.

Kulcsszavak: homogámia, szexuális imprinting, időorientáció, párválasztás, párkapcsolati elégedettség

Az érzelem-észlelés és az arc-émlékezet vizsgálata a felnőtt kötődési stílusokkal összefüggésben

TE08-EA04

Suri Karolin, Németh Kornél - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Természettudományi Kar, Kognitív Tudományi Tanszék

A John Bowlby nevéhez fűződő kötődés-elmélet legfőbb célja magyarázatot adni arra, hogy fiatal gyermekkori kapcsolataink (elsősorban a szülőkkel) hogyan képesek átható és hosszantartó hatást gyakorolni személyiségünkre. A kötődési stílus befolyásolhatja az egyéni információ-feldolgozást érzelmileg szignifikáns ingerek esetében, például a figyelmi orientáción vagy az inger kódolásán keresztül. Mivel az egyik legfontosabb érzelmi információ-forrás a társas szituációkban embertársaink arca, ezért ezt gyakran használjuk társunk szándékainak megértésére, illetve ennek megfelelően válaszaink adaptációjára. Ebből kifolyólag a kötődési orientációban megmutatkozó egyéni különbségek módosíthatják az érzelmi információk percepcióját, pl. érzelmet kifejező arcok esetében.

A kutatásban ezért azt vizsgáltuk meg, hogy amennyiben van összefüggés a kötődési stílus (ECR) és az érzelmi ingerek percepciója között, akkor ez az arc-émlékezetre is kiterjed-e. További vizsgálati kérdés volt a kötődési stílus összefüggése depressziós (BDI-13) és szorongásos (STAI-T/S) jellemzőkkel, illetve, hogy ezek szintén kapcsolatba hozhatók-e az érzelemfelismerési és emlékezeti teljesítménnyel. Az arc-érzelmi döntés ("boldog" vs. "szomorú" arcok) és az ezt követő arc-émlékezeti feladat során szemmozgáskövetést is alkalmaztunk, valamint mértük a teljesítményt és a reakcióidőt.

A vizsgálatban 19-36 év közötti neurotipikus személyek vettek részt (N=50, 24 nő, átlagéletkor=24,37, SD=4,75).

A korrelációelemzések alapján elmondható, hogy a vonásszorongás mértéke szignifikánsan korrelál a kötődési szorongás mértékével, a helyzetfüggő szorongás pedig a depressziós jellemzőkkel. Továbbá, az életkor negatívan korrelál az emlékezeti feladat során az orr területére történt első fixációk hosszával a korábban már látott, és az új arcok esetében is.

A szemmozgás-adatok alapján az emlékezeti feladat során megfigyelhető egy általános különbség a korábban már látott, és az új arcokra történt fixációk hosszában, illetve a vizsgált arcrészekre (jobb szem, bal szem, orr, száj) történt fixációk sorrendjében. Ezek az eltérések a különböző kötődési orientációjú személyek eltérő fixációs mintázataiból eredhetnek, tehát a kötődési stílushoz kapcsolódóan feltehetően eltérő nézési mintázatok alakulnak ki az arcok felismerésével kapcsolatban.

A kutatás eredményei hozzájárulhatnak a kötődés és ezáltal az emberi kapcsolatok pontosabb megértéséhez.

Kulcsszavak: kötődési stílusok, érzelemfelismerés, arc-émlékezet, szorongás, elkerülés

TE09 - Személyiség - és vezetéspszichológia

Elnök: Láng András – Pécsi tudományegyetem

A személyiség D-faktora: új komplex megközelítés a sötét vonások értelmezéséhez

TE09-EA01

Bandi Szabolcs¹, Vida Dorian², Bodó-Varga Zsófia³, Nagy László¹

¹Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet, Személyiség és Egészségpszichológia Tanszék

²Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

³Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola

A személyiséglélektan és a klinikai pszichológia empirikusan orientált megközelítését képviselő kutatók körében régóta visszatérő kérdés, hogy milyen módon rendszerezhetők a személyiségzavarok háttérében is meghúzódó “negatív” vagy “sötét” vonások. Több konkurens megközelítésmód született, ilyen például a DSM 5 alternatív személyiségzavar modellje, illetve a Paulhus és Williams nevével fémjelzett, hallatlan népszerűségnek örvendő Dark Triad és Dark Tetrad koncepciók. A személyiség D-faktorának koncepciója is azt a célt tűzi ki: felhasználja ugyan a Dark Triad és Tetrád komponenseit, ám azoknak körét jelentősen kitágítja azzal a szándékkal, hogy minél hatékonyabb módon váljon képessé megragadni a háttérben meghúzódó sötét magtulajdonságokat. Pilot jellegű vizsgálatunkban a D-koncepció mérésére kidolgozott mérőeszköz harmincöt tételtes teszt magyar változatát használtuk fel és vetettük össze (1) a DSM 5 alternatív személyiségzavar koncepciójával és (2) borderline- illetve (3) hisztrionikus személyiségjellemzőkkel.

A döntően egyetemista mintán szerzett adatok (N=304; 82% női válaszadó; Mátlagélekor=26,09 év) alátámasztották, hogy a D-faktor komponensei (1) gyenge, pozitív kapcsolatban állnak a konkurens modellel, illetve hogy alkalmasak differenciáldiagnosztikai támpontokat nyújtani mind a (2) borderline, mind pedig (3) a hisztrionikus személyiségstruktúra esetében.

További vizsgálatok szükségesek azonban a kérdőív reliabilitásának mélyebb megismeréséhez, illetve a kutatási- és klinikai gyakorlatba való sikeres implementációjának feltárásához.

Kulcsszavak: személyiség, D-faktor, személyiségzavarok, pszichopatológia

A Rövid Sötét Vonás kérdőív magyar verziójának fejlesztése (SD3-HU): pszichometriai tulajdonságok és érvényesség

TE09-EA02

Szabó Zsolt Péter¹, Czibor Andrea², Restás Péter², Simon Evelin³, Csike Tekla¹

¹Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

²Pécsi Tudományegyetem

³Eötvös Loránd Tudományegyetem

Az elvégzett kutatások fő célkitűzése a rövid Sötét Vonás kérdőív magyar verziójának kifejlesztése és érvényességvizsgálata volt. A fordítást követően a kérdőív belső szerkezetét feltáró (EFA) és megerősítő (CFA) faktorelemzéssel, valamint a feltáró és a megerősítő faktorelemzést vegyítő ESEM módszerrel ellenőriztük. Ezt követően vizsgáltuk a kérdőív konstruktum és konkurrens érvényességét.

Elemzéseinket összesen nyolc független mintán végeztük el (NTOTAL = 2192), a kitöltők többsége munkahellyel rendelkező felnőtt volt.

Eredményeink szerint az SD3-HU belső szerkezete nem fedi le tökéletesen az eredeti elképzelést a kérdőív belső szerkezetével kapcsolatban, de megfelel a kérdőív más nyelvű verzióival végzett vizsgálatok eredményeinek. Az SD3-HU konstruktum és konkurrens érvényessége megfelelőnek bizonyult: az egyes sötét vonások a konceptuális és korábbi empirikus eredményeknek megfelelő kapcsolatot mutatják az általános személyiségvonásokkal, az élménykereséssel, a karaktererőségekkel, a munkahelyi motivációval és kontraproduktív viselkedésekkel. Továbbá az SD3 pontszámon elért eredmények megfeleltek a külső értékelők által adott értékeléseknek is.

Kutatásaink egyik fő eredménye az volt, hogy az SD3-HU jól használható mérőeszköze a sötét triád személyiségvonásoknak. Egy másik fontos eredményünk az, hogy a sötét személyiségvonások összekapcsolhatók a munkahelyi viselkedéssel: a magas szubklinikumi pszichopátia pontszám együtt jár a szervezetre nézve ártalmas viselkedések megjelenésével és a motiváció hiányával, míg a szubklinikumi nárcizmus nem csupán negatív, hanem több pozitív munkahelyi jelenséggel is összeköthető (pl. belső motiváció, eredménymotiváció, a munkahelyi hatékonyságot segítő karaktererőségek).

Kulcsszavak: sötét triád személyiségvonások; SD3; adaptáció; megbízhatóság; validitás

Az egészségmegőrző vezetői attitűdök kérdőíve: a magyar változat pszichometriai jellemzői

TE09-EA03

Fejes Nikoletta¹, Paulino Jimenez², Nagy Viktória³, Czibor Andrea⁴

¹Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Pszichológia Doktori Iskola

²University of Graz, Institute of Psychology

³Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

⁴Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Szociál- és Szervezetpszichológia Tanszék

Elméleti háttér: az elmúlt évek, évtizedek munkaerő-piaci változásainak tükrében egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy a vezetői viselkedések és attitűdök jelentős hatást gyakorolnak a szervezetek eredményességére. A vezetők képesek olyan tényezőket pozitívan befolyásolni, mint a hatékonyság, a dolgozói teljesítmény, a munkavállalók egészsége és jólléte, valamint a megbetegedések és a fluktuáció alakulása. Az elmúlt években a vezetés jellemzőinek a dolgozók testi és lelki egészségére gyakorolt hatása került a kutatások fókuszába. Az egészségmegőrző vezetés koncepciójával összhangban Jimenez és munkatársai (2015) egy új kérdőívet (egészségmegőrző vezetői attitűdök, health-promoting leadership conditions HPLC) dolgoztak ki, amely modell megkísérli azonosítani a vezetői magatartás olyan elemeit, amelyek képesek az egészséges munkakörnyezet támogatására a munkahelyi feltételek megváltoztatásával.

Célkitűzés: a vizsgálat célja a HPLC kérdőív magyar változatának pszichometriai bemérése, melynek során a magyarra fordított kérdőív strukturális megbízhatóságát, konvergens, diszkrimináns és inkrementális validitását vizsgálatuk.

Módszer: a vizsgálatban 284 18-65 év közötti munkavállaló (felsővezető: 5%, középsővezető: 20%, beosztott: 75%) vett részt. A kutatásban való részvételi beleegyezés után egy kérdőívcsomagot töltöttek ki, amely a HPLC kérdőív magyar fordításán kívül egy általános jóllétet (WHO5), egy kiegészítést (Mini Oldenburg Kérdőív) és egy munkahelyi pszichoszociális tényezőket (COPSOQ II) mérő kérdőívet tartalmazott.

Eredmények: a megerősítő faktorelemzés igazolta az eredeti modellel azonos hétfaktoros struktúra illeszkedését adatainkhoz, valamint a kérdőív skáláinak belső megbízhatósága is megfelelőnek bizonyult. Az elvárásoknak megfelelő irányú és mértékű korrelációt mutat a magyar nyelvű HPLC kérdőív 7 dimenziója a jóllétet (WHO5), a kiegészítést (MOLBI) és a munkahelyi pszichoszociális tényezőket mérő (COPSOQ II) kérdőívek megfelelő faktoraival.

Következtetések: Az eredmények azt mutatják, hogy az egészségmegőrző vezetés mind a hét dimenziója kapcsolatban áll olyan pozitív szervezeti kimenetekkel mint a munkahelyi elkötelezettség, a munkával való elégedettség, a munka-magánélet egyensúly, valamint a kimerülés és kiegészítés alacsonyabb kockázata.

Kulcsszavak: egészségmegőrző vezetői attitűdök, egészséges munkakörnyezet, HPLC, szervezeti kimenetek, jóllét

Vezetői attitűd a biztonsági kultúra kialakításában

TE09-EA04

Vasvári Fanni¹, Juhász Márta¹

¹Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A biztonsági kultúra a szervezeti kultúra része, mely a szervezetben dolgozó munkatársak és vezetők biztonsággal kapcsolatos attitűdjét és viselkedésmódját határozza meg. Vernon Bradley eszköze, a Bradley-görbe megmutatja a biztonsági kultúra fejlődését és a vezető biztonságtudatosságát a szervezetben. Négy szintet különböztethetünk meg: első, reaktív szakasz a passzív vezetéssel feleltethető meg. A második, függő szakaszba sorolható vezetők kontrolláló és ellenőrzésen alapuló vezetési stílust alkalmaznak. A harmadik, individuális szakaszban a biztonság az egyéni viselkedésen alapszik, támogató vezetés jelenik meg. A negyedik, kölcsönös függés szakaszban a vezetők a teammunkán alapuló vezetést preferálják.

Kutatásunkban egy magas kockázatú szervezet harmincöt vezetőjével (N=35) készítettünk interjút, amely tartalomelemzéséből megtudtuk, hogy a vezetők hogyan vélekednek saját, beosztottjaik- és a szervezet biztonságtudatosságáról. Bejelölték a Bradley-görbe szakaszain, hogy amit elmondtak, az alapján milyen szintre sorolják be az a) önmaguk b) beosztottak és a c) szervezet biztonságtudatosság szintjét, majd a tartalomelemzés alapján 2 szakértő is megtette ugyanezt.

A vezetők 51,43%-a a Bradley-görbe III-as szintjén, továbbá 48,57%-a IV-es szintjén azonosítja önmaga vezetési gyakorlatát és egy fő sem volt, aki az I-es vagy a II-es szinten értékelte volna önmagát. A szakértői besorolás sokkal "kritikusabb" volt, amely elsősorban a szakirodalmi ismereteken alapszik. A szakértők jóváhagytak 18 fő (51,43%) önértékelését a III. szakaszban, azonban a IV. szakaszba önmagukat besoroló vezetők közül 15 főt áthelyeztek a II. és 1 főt az I. szakaszba. A konferencia előadásunkban a szakértői döntésekre részletesebben kitérünk és példákkal illusztráljuk.

A vezetők 63%-a tartotta beosztottjai biztonságtudatos attitűdjét a III. individuális szakaszban, míg 26 % a IV., továbbá 11,43% a II. szakaszba. A szakértői besorolás szerint az I. szakaszba is kerültek be olyan vezetők (6 fő-17,14%), akik véleménye a beosztottjaikról az I. szintet jelenti, illetve csökkent a III. (28,57%-ra) és a IV. (5,72%-ra) szintbe tartozó vezetők száma.

A vezetők zöme (48,57%) a szervezet biztonságtudatossági szintjét a III. szintre sorolja be, majd ezt követően a vezetők 40%-a a IV-es, de volt 4 fő, akik a II. szintet tartották indokoltnak. A szakértői vélemény 14,29 %-ra csökkentette a III., 2,86 %-a a IV. szintet, valamint nőtt az I. (31,43%-ra) és a II. szint (51,43%-ra) is.

Az ön-, a munkatársak és a szervezet értékelése jól mintázza a vezetői stílus minőségét. A Bradley-görbe I. és II. szakaszára jellemző gondolatokat hangsúlyozó vezetők, a tranzakciós vezetési stílus jellemzőit viselik: az ellenőrzés, büntetés és jutalmazás mellett az ösztönös módszerben hisznek. A transzformáló vezetési stílushoz a Bradley-görbe III. és IV. szakaszához tartozó gondolati egységek illenek: példamutatás, ösztönzés, az egyénre való odafigyelés, támogatás és a kollektív tudat kialakítása és fejlesztése.

Kulcsszavak: biztonsági kultúra, Bradley-görbe, biztonságtudatosság, biztonságtudatos vezetői attitűd, biztonság-specifikus transzformáló vezetői stílus

TE10 – A pandémia hatása II.

Elnök: **Németh Marietta** – Budapesti Corvinus Egyetem, **Kövesdi Andrea** – Károli Gáspár Református Egyetem

Az anyák gondozói feladatainak alakulása a COVID-19 világjárvány első és második hulláma során

TE10-EA01

Lendvai Lilla¹, Végh Judit², Dúll Andrea³, Nguyen Luu Lan Anh¹

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember–Környezet Tranzakció Intézet

Magyarországon a COVID-19 világjárvány első hulláma 2020 márciusában, a második pedig 2020 őszén kezdődött. A világjárvány, valamint az azzal járó kijárási korlátozások fokozott terhelést jelentettek a gondozói feladatokat ellátó nők számára. Ezért célunk volt interjú vizsgálatot végezni magyar anyákkal arról, hogyan viszonyulnak a kijárási korlátozás okozta változásokhoz, valamint a nemi szerepelvárásokhoz és sztereotípiákhoz az első hullám során, majd milyen változások következtek be esetükben a második hullám során. Kutatási kérdéseink mindkét hullám során a következők voltak: “Milyen hatással volt az anyák életére a világjárvány?”, “Hogyan értelmezik az anyák a nemi szerepelvárásokat a COVID-19 világjárvány első/második hullámának idején?”.

Kvalitatív kutatásunk során 12 félig strukturált interjút készítettünk házasságban élő, legfeljebb 10 éves gyermeket nevelő anyákkal a 2020-as első, majd a második hullám során. Az elemzés során a félig strukturált interjúk induktív kvalitatív elemzését alkalmaztuk a látens tartalmak feltárásához.

Kvalitatív vizsgálatunk árnyalja az eddig magyar mintán végzett kizárólag kvantitatív kutatások eredményeit, valamint feltárja a hullámok között végbemenő változásokat is, amely magyar mintán egyedülálló. Előzetes eredményeink szerint a gyermekekkel kapcsolatos teendők ellátása nagymértékben az anyákra hárult. Az első hullám során a családok jellemzően nem számíthattak a gyermekgondozásban addig segítő szereplőkre. Helyettük teljesen az anyákra hárult a kisgyermek ellátása mellett az iskoláskorú gyermekek otthontanulásának segítése, valamint a házimunkák elvégzésének többsége is.

A második hullámra az apák gyermekgondozásban való részvétele módosult, jellemzően több időt töltöttek gyermekeikkel, ami pozitív hatással volt az apa-gyermek kapcsolatokra. Emellett a feladatok is egyenlőbben oszlottak meg, de a teljesen egyenlő megosztást továbbra sem közelítette meg. Az interjúalanyok a férj otthoni

munkavégzésére jellemzően “besegítésként” hivatkoztak, maguk is elsősorban női feladatnak tartották a fizetetlen munka elvégzését.

Az anyák mindennemű kapcsolattartása az első hullámban jellemzően az online térbe helyeződött át. A második hullám során az interjúalanyok már személyesen is találkoztak szüleikkel, gyermekeik pedig újra valamely intézménybe jártak, amely kismértékben tehermentesítette őket az első hullámban jelentkező nehézségek egy részétől, valamint csökkentették a sztereotípiák okán saját maguknak megfogalmazott elvárásokat is. Összességében elmondható, hogy az anyákra hárult a gondoskodással kapcsolatos feladatok jelentős része, függetlenül attól, hogy fizetett vagy fizetetlen munkát végeztek.

Kulcsszavak: COVID-19, anyák, gondozói feladatok

A koronavírus pandémia első hullámának pszichológiai hatásai egy magyarországi vizsgálat alapján

TE10-EA02

Szabó Csanád¹, Pukánszky Judit², Kemény Lajos¹

¹Szegedi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika

²Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Célkitűzés: a koronavírus járványhelyzet magyar felnőttekre gyakorolt pszichológiai hatásainak vizsgálata 2020 tavaszán a magyarországi karanténhelyzet idején.

Módszerek: keresztmetszeti kutatási módszert alkalmaztunk egy 65 kérdésből álló anonim online kérdőív használatával. A következő mérőeszközöket alkalmaztuk: Észlelt Stressz Kérdőív (PSS-10), GAD-2 (szorongásszint felméréséhez), PHQ-2 (depresszió mértékének megállapításához), EQ-VAS (szubjektív egészség státusz vizsgálatához), Önjellemző panaszleltár, Megküzdési módok kérdőív, kettő nyílt kérdés a koronavírus járvány okozta pszichés változásokkal kapcsolatosan (hangulati hatásokra, hatékony megküzdési stratégiákra vonatkozóan). Tanulmányukban megvizsgálták azt is, hogy a vizsgált magyar felnőttek pszichés reakciói különböztek-e többek között egyesült államokbeli, kanadai, kínai, kolumbiai, lengyel, német, spanyol felnőttekétől.

Eredmények: az online kérdőíves kutatásunkban 441 vett részt 2020 májusában. A résztvevők (90% nő) átlagéletkora $47,53 \pm 11,66$ év volt, lakóhelyükként összesen 151 települést jelöltek meg; leggyakrabban Budapesten (38%), Győrött (1,9%), Székesfehérvárott (1,9%), Miskolcon (1,6%) és Szegeden (1,6%) töltötték ki kérdőívünket. A résztvevők skálaértékeinek átlagai a következők voltak: $19,34 \pm 7,97$ az észlelt stressz, $73,05 \pm 21,73$ az egészségi állapot és $8,68 \pm 4,65$ a neurotikus panaszok száma esetén. A résztvevők 34,1%-ánál valószínűsíthető depresszió, 36,2% -uknál szorongás, és hajlamosak voltak problémaközpontú megküzdési stratégiákat gyakrabban használni, mint érzelmekre fókuszáló stratégiákat. Szignifikáns korrelációkat találtunk mind a hat vizsgált pszichológiai tényező értékei között. A következő összefüggéseket emelnénk ki: szignifikáns negatív kapcsolat

mutatkozott az egészségi állapot értéke és a következő tényezők pontszámai között: észlelt stressz, szorongás, depresszió, neurotikus panaszok száma, érzelemfókuszú megküzdés; az egészségi állapot mutatója pozitív kapcsolatban állt a problémaközpontú megküzdés értékeivel.

Konklúziók: eredményeink rámutatnak a stresszkezelés fontosságára az egészséges magyar felnőttek pszichológiai támogatásában a koronavírus-járvány okozta karanténhelyzetben.

Kulcsszavak: COVID-19, kérdőíves vizsgálat, stressz, megküzdés, egészségi állapot, depresszió, szorongás

A magyarországi veszélyhelyzeti segítők hatékonyságának érzelemszabályozási, megküzdési és maladaptív sémajellemzői

TE10-EA03

Sebestyén Árpád¹, Deák Anita¹

¹Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet

A szakirodalom tanúsága szerint a katasztrófák esetén segítők vizsgálata más pszichológiai területekkel összehasonlítva alulreprezentált, nem kielégítő. Ezért a Magyarországon, a PTE PI munkatársai által végzett felmérés hiánypótló. A kérdőívekre és önreflexiós félig-strukturált válaszokra támaszkodó kutatás adatgyűjtése, 100 fős hivatásos és önkéntes katasztrófa-helyzeti pszichés támogatást végző segítők bevonásával történt. A korai maladaptív sémákat felmérő YSC-FV, a kognitív érzelemszabályozási módokat feltérképező CERQ, a megküzdési formákra fényt derítő CISS-48 és a PTE-n megalkotott, az általános veszélyhelyzeti reakciómintákat elemző VRK kérdőíveket használva arra kerestük a választ, hogy a minta tagjainál milyen jellemzők mutathatók ki az eredmények alapján, milyen viszonyban állnak egymással a kérdéses változók és ezek alapján levonható-e következtetés a segítők tevékenységük hatékonyságára vonatkozóan.

Az előzetesen kapott adatok alapján a VRK összpontszám-mutatóját a hatékonyságot kifejező eredménynek feltételezve, a regresszióelemzés Stepwise módszerével kapott összefüggések szerint, a pszicho-szociális támogatást nyújtók VRK eredményét a következő négy változó(együttes) határozza meg az esetek 41,5%-ban: a Problémafókuszú megküzdési beállítottság ($\beta = ,382$) és a Károsodott határok korai maladaptív sémataromány ($\beta = ,410$) pozitívan, a Károsodott autonómia és teljesítőképesség sémadimenzió ($\beta = - ,581$) és a Katasztrófizálás ($\beta = - ,259$) érzelemszabályozási forma pedig negatívan.

Az eredményekből arra következtethetünk, hogy a hatékony veszélyhelyzet-kezelést a feladat- és célorientáltság, a helyzet dramatizálásának nem jellemző volta és két maladaptív sémataromány határozza meg a minta esetében. A VRK-ra pozitív irányban ható Károsodott határok magyarázata lehet, hogy a dimenzió a különleges

jogaik, lehetőségeik megélését is jelzi, továbbá annak az elvárásnak a tudatát, hogy szinte bármire képesnek kell lenniük a mentés sikere érdekében.

Az előadás során, a fenti adatok részletesebb ismertetése és összefüggéseik magyarázata kapcsán egy új segítői személyiségmodell vázlata is előtérbe kerül.

Kulcsszavak: veszélyhelyzeti segítők, érzelemszabályozás, megküzdés, korai maladaptív sémák

Változatlan bizalom változás idején

TE10-EA04

Nyéki Emőke, Juhász Márta, Takács Veronika Klára - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

2020 májusában a COVID19 gazdasági szereplőkre gyakorolt hatását vizsgáltuk, a járványt egy nem várt és nem kívánt változásként értelmezve. A pandémia harmadik hónapjában kérdeztük meg három termelő nagyvállalat munkatársait arról, hogy mely vezetői viselkedésminták erősítik a vezetőikbe, illetve a szervezetükbe vetett bizalmat. A vezetők és a szervezet értékelésének eredményét vizsgáltuk a kitöltő személyek általános attitűdjének tükrében, azt elemezve, hogy vajon a bizalomra való általános hajlandóság mértéke befolyásolja-e a dolgozók bizalmának mértékét vezetőik és a szervezet iránt. A szervezeti hierarchia legkiszolgáltatottabb szereplőit kérdeztük meg, hogy mely vezetői viselkedésminták voltak számukra fontosak a pandémia idején, összehasonlítva korábbi preferenciáikkal, keresve a vezetői viselkedés jelentőségét az egyéni megküzdésben a változás idején. A preferált viselkedésmintákat a szervezet különböző szintű vezetői vonatkozásában kérdeztük. Az azonosságokat és eltéréseket kutattuk a közvetlen vezető és az első számú vezető értékelése alapján. Az adatokat kvantitatív mintavétellel, anonim online kérdőív formájában vettük fel. A célunk a kutatással az volt, hogy az eltelt hónapok tapasztalatai alapján a közvetlen operatív és az első számú stratégiai vezetők számára rá tudjunk mutatni azokra a viselkedésmintákra, amelyekkel erősíteni tudják munkatársaik biztonságérzetét és bizalmát a hirtelen jött és nem kívánt helyzetekben, segítve az egyéni és szervezeti megküzdést, rezilienciát, szem előtt tartva a kitöltők szervezeti hierarchiában elfoglalt szerepükből adódó sajátosságokat.

A három szervezetből összesen 223 kitöltő választát vizsgáltuk, akik mindannyian önként vállalták a kérdőív anonim kitöltését.

Az általános attitűd és a vezetőbe vetett bizalom Spearman-féle rangkorrelációs teszttel való vizsgálata szignifikáns, gyenge pozitív korrelációt mutatott mind a közvetlen vezető ($r=0,324$), mind pedig az első számú vezető esetén ($r=0,363$), hasonlóan a szervezetbe vetett bizalomhoz ($r=0,284$). Az attitűd meghatározó a mások iránt tanúsított bizalom vonatkozásában, azonban nem eleve elrendeltetett annak mértéke.

A bizalmat építő viselkedésminták vizsgálatához az 1987-ben indult, 20 éven át tartó, 4 alkalommal felvett adatokat vizsgáló globális felmérés eredményéből azt a 4 jellemzőt választottuk ki, amelyet a felmérésben részt vevő 75.000 válaszadó több, mint 60%-os gyakorisággal választott minden alkalommal arra a kérdésre, hogy mi az,

ami miatt önként követ egy vezetőt. Ezt a 4 jellemzőt (őszinte, előrelátó, inspiráló, kompetens) fogalmazzuk meg viselkedésmintaként, majd egészítettük ki 9 bizalmat építő viselkedésmintával a Vezetői viselkedést leíró kérdőívből. Vizsgálatunkban azt kerestük, hogy mely viselkedésminták váltak fontossá, melyek veszítettek jelenőségükből a hirtelen jött változás közepette és melyek azok, amelyek fontosak minden helyzetben.

Kulcsszavak: bizalom, vezetés, változás

TE11 – Iskolai környezet – Nevelés – Megelőzés

Elnök: **Kulcsár Gabriella** – Pécsi Tudományegyetem

Pedagógusok nem-szuicidális önsértéssel kapcsolatos ismeretei és attitűdjei - egy pilóta vizsgálat bemutatása

TE11-EA01

Flach Richárd¹, Nagy László², Bandi Szabolcs²

¹Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola

²Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet, Személyiség és Egészségpszichológia Tanszék

Hazánkban egyre nagyobb figyelem összpontosul a nem-szuicidális önsértés megosztó jelenségére. Az öngyilkosság és az önsértés interdiszciplináris területként nemcsak tudományos, hanem társadalmi probléma, ahol a klasszikus segítő és szociális szakmák mellett a pedagógusoknak is feltárható az önpusztító magatartásformák megelőzésben hasznosítható szerepe. Annál is inkább, hiszen a prevenció tekintetében kiemelt szerep jut azoknak a jelzőrendszeri tagoknak (pl. az iskolákban), akik jól vélelmezhetően, az egészségügy szereplőjéhez képest korábban, és gyakrabban találkoznak a lélektani krízisállapotok következményeivel. A pedagógusokat tekinthetjük olyan “kiemelt kapuőröknek”, akik megfelelő ismeretek, kompetenciák és készségek függvényében: 1) felismerhetik a lélektani krízist, 2) megfelelő intézkedéseket hozhatnak, és szükség esetén 3) szakemberhez irányíthatják a krízisben lévőket (pl. iskolapszichológus, szociális segítő, gyermekorvos). Kutatásunk így kiemelten fontos területnek tartja az önsértés krízisével kapcsolatos attitűdöket, beállítódásokat és ismereteket, hiszen ezek a vélekedések és kognitív tartalmak képeznek hidat a felismerés és a cselekvés között.

Pilótavizsgálatunk célja az önpusztító magatartásformákról, különös tekintettel a nem-szuicidális önsértésről alkotott attitűdök és ismeretek hazai szcénájának részletesebb feltárása, nemzetközi adatokkal való összehasonlítása. Vizsgálatsorozatunk kezdeti szakaszában Dr. Nancy Heath és kutatócsoportja által fejlesztett Tanárok önsértéssel

kapcsolatos tudása és attitűdjei kérdőív (Teacher Knowledge and Attitudes About Self-Injurious Behaviour) hazai adaptációjához gyűjtöttünk adatokat. Az online vizsgálatban 84 pedagógus vett részt, háromnegyedük ismer önsértőt, ennél is több azok száma, akik találkoztak önsértővel (78,6%), önsértő diákkal 79,1 %-uk találkozott már. A legtöbben jól informáltak annak tekintetében, hogy a leggyakoribb önsértési forma a vágás (75%), a magatartás legmagasabb prevalenciája 11 - 15 évesek között van (78,6%), ugyanakkor nem gondolják, hogy a viselkedés elterjedtebb lenne az eddigieknél. Sokak szerint az önsértés inkább a figyelemfelkeltés eszköze, és nem a manipulációé (33,3%), harmaduk úgy véli, hogy lányoknál gyakoribb. Figyelemreméltó eredmény, hogy a megkérdezettek 78,6% találja borzasztónak az önsértést, közel felük nem érezné jól magát, ha egy diák beszélne neki az önsértés szándékáról. Egyharmaduk véli úgy, hogy az önsértő diákok "csak figyelmet akarnak". Ambivalens eredményeket kapunk, amikor a reakcióikról, informáltságukról, a viselkedés felismeréséről kérdezzük őket.

Vizsgálódásaink eredményeinek részletes elemzését a szimpózium keretein belül kívánjuk bővebben kifejteni, hogy képet kaphassunk a pedagógusok önsértéssel kapcsolatos ismereteiről és attitűdjeiről, prevenciók potenciáljukról. Mindezzel információt és segítséget nyújtunk a fiatalok között dolgozó szakemberek (pl. iskolapszichológusok, társszakmák) számára.

Kulcsszavak: nem-szucidális önsértés, szucid prevenció, iskolai mentálhigiéne pedagógusok, attitűd/ismeretek

Szülők nézetei a szexuális nevelésről és a gyermekkori szexuális abúzusról

TE11-EA02

F. Lassú Zsuzsa¹, Bodnár Ilona¹, Déri András Péter¹, Hercz Mária¹, Szabó Zoltán András²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító és Óvóképző Kar

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító és Óvóképző Kar; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A gyermekekkel szembeni szexuális visszaélés, még a legenyhébb „mikroagresszió” formájában is, olyan káros hatás a gyermek testi és lelki egészségére, amelynek következményei gyakran egész életen át tartóak, nehezen enyhíthetők, sokszor visszafordíthatatlanok (ld. De Bellis & Zisk, 2014; Merza et al., 2017; Petruccelli et al., 2019; Rihmer, 2009). A kutatók és terapeuták mind egyetértenek abban, hogy az ártalmas tapasztalatok megelőzése, a környezeti rizikófaktorok csökkentése, kiemelten a családok és a társadalom edukációja a gyermekkori szexuális abúzussal szembeni fellépés legfontosabb eleme kell legyen (Pop & Rusu, 2015; Rudolph et al., 2018). Bár a szexuális nevelés az abúzus megelőzésében és felismerésében hatékony eszköznek tűnik (McKibbin et al., 2017), szülők és professzionális nevelők gyakran fejezik ki ellenérzéseiket, félelmeiket a tervezett, szervezett szexedukációval szemben (Davis & Robinson, 2010; Stone et al., 2013).

Jelen kutatás a „Szorongás helyett énhatékonyság” című NKP projekt szexuális abúzus megelőzésével kapcsolatos alprojekt keretében szülők és pedagógusok nézeteit és tapasztalatait vizsgálja kvalitatív és kvantitatív eszközökkel. A prezentációban az 1. fázisban kvalitatív módszerekkel (mélyinterjú, fókuszcsoporthoz beszélgetés) feltárt eredményeket mutatjuk be. Célunk annak értelmezése, hogy milyen fogalmak mentén szerveződnek és hogyan reprezentálódnak a szexuális neveléssel és gyermekkori szexuális abúzzsal kapcsolatos nézetek és tapasztalatok. A kapott szövegeket a deduktív tartomelemzés módszerével, ATLAS.ti használatával elemeztük. Jelen prezentáció a szülőkkel folytatott kvalitatív kutatás eredményeit tárgyalja (N=19).

Összességében az egyéni és a fókuszcsoporthoz interjúk is azt mutatják, hogy a nemi szocializáció és a szexuális nevelés terén is változások történtek a jelenleg óvodáskorú gyerekeket nevelő szülőknél az öröklött nevelési mintáikhoz képest. Ezt az elmozdulást azonban a tagadás vezérli: *„nem úgy akarom csinálni, mint ahogy a szüleim; nem azt akarom, amit én otthon láttam”*; de az nem tudatos, hogy a szülő mit szeretne helyette. Az ismeretek hiánya tükröződik a témát segítő könyvek és egyéb források tekintetében is.

A testi önrendelkezés jogát, a bántalmazás tilalmát a külső környezettel összefüggésben hangsúlyozzák: gyermekük idegenekkel szembeni kiszolgáltatottságát, védelmét érik alapvetően rajta. Családjukra vonatkoztatva ismét gyermekkori sérelmeik, problémás nevelési helyzetek kerülnek elő, amelyeket ők már szeretnének elkerülni, másként csinálni, mint a szüleik. Szexuális nevelés terén segítséget várnak az óvodától, azonban felmerült az intézményi szexuális neveléssel kapcsolatos félelem is.

A kutatásban résztvevő szülőknél szexuális bántalmazásról nincs tudomásuk, a téma fontosságát a médiában megjelent hírekre, cikkekre alapozzák. A látenciára utal az egyik szülő megjegyzése: *„ha lett is volna a családjukban, biztosan nem beszéltek volna róla”*.

Kulcsszavak: szexuális nevelés, gyermekkori szexuális abúzus, szülői nézetek

Bántalmazáskezelés és megelőzés a magyar közoktatásban

TE11-EA03

Siegler Anna¹, Arató Nikolett², P.Szabó Melinda³, Bigazzi Sára⁴

¹Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola

²Pécsi Tudományegyetem, Alkalmazott Pszichológia Tanszék

³Könyves Kálmán Gimnázium

⁴Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

Bár Magyarországon létezik program a bullying megelőzésére (Jármi, 2019), még nincs olyan országosan elterjedt gyakorlat, amely az iskolák többségében segítené az erőszak eszkalációjának elkerülését, visszafordítását. Pedig kiemelkedően fontos lenne, hiszen az iskolai zaklatásnak hosszútávú következményei vannak mind a diákok és tanárok pszichés jóllétére, mind a diákok teljesítményére (Buda, 2015). A

bántalmazás kezelésének hatékonyságában nagy szerepet játszik az, hogy észreveszik-e, megfelelően azonosítják-e a felnőttek az iskolai zaklatást, továbbá az is kérdés, hogy ha észlelik, milyen minőségben reagálnak rá. Hajdú és Sáska (2009) ennek vizsgálatakor azt találta, hogy a pedagógusok 70 százalékkal kevesebb észlelt konfliktushelyzetről számolnak be a diákok percepciójához képest. Jelen kutatás célja a közoktatásban dolgozók bullyinggal kapcsolatos tapasztalatainak, attitűdjének felmérése, valamint a kezelési és megelőzési lehetőségek gyakorlati megvalósulásának feltárása.

A kutatás két fázisban került megvalósításra. Az első vizsgálat a hazai megvalósuló gyakorlatok és igények felmérésére fókuszált, és az adatgyűjtés az Emberség Erejével Alapítvánnyal közös együttműködés keretén belül online formában került felvételre. A demográfiai kérdéseken túl nyitott kérdéseket tartalmazó kérdőívcsomagot összesen 844 (618 pedagógus) közoktatásban dolgozó felnőtt töltötte ki. A második vizsgálatban tanár szakos hallgatók (N=201) és pedagógusok (N=242) bántalmazással kapcsolatos attitűdjének (Salmivalli & Voeten, 2004) és bullying szituációk mentén definiált cselekvési szándékának felmérése történt.

Az első vizsgálat válaszadói közül csupán 16.9% válaszolta, hogy büntető fegyelmezésen és beszélgetésen felül jelen van intézményükben valamilyen szervezett prevenció vagy intervenció tevékenység (pl.: Arizona program, Békés Iskolák, KIP, mediáció). Az igények feltérképezésekor meglepő módon a válaszok között a segítő szakemberek hálózatának kiterjesztése mellett a büntethetőség szigorítása szerepelt hangsúlyosan. A második vizsgálatban nem találtunk szignifikáns különbséget a hallgatók és a pedagógusok általános bántalmazással kapcsolatos attitűdje között, azonban eltérés mutatkozott abban, hogy az egyetemisták inkább értékelték megérthetőnek a kortárs zaklatás elkövetőjének viselkedését és tekintették kevésbé gyengének az áldozatokat.

A megvalósuló gyakorlatoknak és a tanárok bullyinggal kapcsolatos attitűdjének megismerése hozzájárul ahhoz, hogy a pedagógusok szakmai felkészítése, prevenció programok kidolgozása minél inkább az iskolai valósághoz illeszkedjen. Eredményeink rámutatnak arra, hogy míg a bullying eredményes megfékezéséhez további intézményi fejlesztések szükségesek, addig nincs teljes egyetértés a tanárok között abban a tekintetben hogy milyen út vezet a békés tantermi körülmények eléréséhez.

Jelen munka az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-20-3-II-PTE-558 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

Kulcsszavak: bullying, bántalmazás megelőzés, gyakorlati tapasztalok

Egy online mindfulness program hatása középiskolások végrehajtó funkcióira, stresszszintjére és viselkedési problémáira

TE11-EA04

Koncz Ádám¹, Patányi Anikó Lilla², Demetrovics Zsolt³, Takács Zsófia Katalin⁴

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola; Magyar Tudományos Akadémia – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Lendület Adaptáció Kutatócsoport, Pszichológiai Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet; University of Gibraltar, Centre of Excellence in Responsible Gaming

⁴Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet; Magyar Tudományos Akadémia – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Lendület Adaptáció Kutatócsoport, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: a végrehajtó funkcióknak jelentős szerepe van az iskolai teljesítmény szempontjából (Gathercole, Pickering, Knight, & Stegmann, 2004; Borella, Carretti, & Pelgrina, 2010). Metaanalízisek eredményei alapján úgy tűnik, hogy a mindfulness gyakorlása csökkenti a kortizol (stressz hormon) szintjét (Sanada és mtsai., 2016; Pascoe és mtsai., 2017), kifejezetten stresszes élethelyzetben (Koncz, Demetrovics, & Takacs, 2020). Emellett a mindfulness-alapú intervenciók hatékonyan fejlesztik a gyerekek végrehajtó funkcióit (Takacs & Kassai, 2019) és proszociális készségeit (Cheang és mtsai., 2019), illetve ezek a programok hozzájárulhatnak a hiperaktivitás csökkentéséhez is (Viglas & Pelrman, 2018).

Jelen, randomizált kontrollált vizsgálat során egy online mindfulness-alapú tréning hatásait vizsgáltuk kilencedik osztályos középiskolai tanulók érzékelt stresszszintjére, végrehajtó funkcióira, és különböző viselkedési problémáira egy aktív kontrollcsoporthoz viszonyítva. Fontos kiemelni, hogy a tanulók feltehetőleg egy stresszes élethelyzetet élnek meg, ugyanis az iskolaváltás folyamatában vannak, ráadásul mindez a COVID-19 krízis közepén, digitális oktatás keretében történik. Feltételezésünk szerint az online mindfulness program hozzájárulhat a stressz és viselkedési problémák csökkentése mellett a végrehajtó funkciók fejlesztéséhez is.

Módszer: a vizsgálat során két hullámban végzünk adatfelvételt más-más iskolákban a 2020/21-es tanév őszi és tavaszi félévében, gimnáziumot kezdő kilencedik osztályos diákok körében. A diákok fele egy online mindfulness-alapú intervención vett részt, míg a másik fele aktív kontrollfeltételként szolgáló online, önismereti és pályaválasztási foglalkozásokon. A programot megelőző és az azt követő héten a résztvevők végrehajtó funkciókat mérő online tesztekkel töltötték ki. Az előbbieken túl a diákok az intervenciót megelőzően és egy hónappal az intervenció után szorongás- és stresszszintet (Spielberger-féle Állapot- és Vonásszorongás Kérdőív, Átélt Stressz Kérdőív), illetve egy viselkedési problémákat mérő kérdőívet (Képességek és Nehézségek Kérdőív) is kitöltöttek.

Eredmények: az őszi adatfelvétel során mért előzetes eredményeink alapján az intervenció nem volt hatással sem a végrehajtó funkciókra, sem a gyermekek érzékelt stressz- és szorongásszintjére. Azonban az intervenciót követő időszakban vizsgált érzelmi tünetek alapján úgy tűnik, hogy az intervenció alkalmas lehet ezen készségek fejlesztésére, ugyanis eredményeink azt mutatták, hogy az intervenció során ezen tünetek mennyisége csökkent.

Következtetések: az eredmények alapján úgy tűnik, hogy egy online formában megtartott mindfulness-alapú program képes lehet a gimnazisták érzelmi problémáit csökkenteni. Az előadás során mindkét adatfelvétel eredményeit bemutatjuk.

Kulcsszavak: mindfulness, intervenció, végrehajtó funkciók, stressz, viselkedési problémák

TE12 - Klinikai pszichológia

Elnök: **Péley Bernadette** – Pécsi Tudományegyetem

Szorongás, depresszió és életminőség vizsgálata fájdalommentes egyik szemükre látásukat elvesztett glaukóma betegek körében

TE12-EA01

Sándor Nikolett Gabriella¹, Géczy Anna², Kóthy Péter³, Holló Gábor³

¹Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pszichológia Intézet, Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola

²Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pszichológia Intézet

³Tutkimusz kft, Solymár; Szemészeti Központ, Prima Medica Egészségközpontok, Budapest

A glaukóma vagy közismertebb nevén zöldhályog egy progresszív szembetegség. Az egyike a világ leggyakoribb visszafordíthatatlan vaksággal járó szembetegségeinek. A glaukóma minden típusában közös, hogy elengedhetetlen a hatékony kezeléshez a megfelelő orvos-beteg együttműködés, továbbá a kontroll vizsgálatokra járás és a javallatok követése.

Kutatásunkban az volt a célunk, hogy megvizsgáljuk olyan glaukóma betegek szubjektív életminőségét, szorongását és depresszió értékét, illetve a jövővel kapcsolatos attitűdjét, akik egyik szemükre teljesen vakságban szenvednek a glaukóma által, a másik szemük azonban teljesen ép.

Vizsgálatunkat úgy alakítottuk ki, hogy a klinikai csoportot (N=28) és a kontroll csoportot (N=26) illesztettük kor, nem és iskolázottság szerint. A két csoport nem különbözött a gyermekek és az unokák számában és a háztartásukban élők számában sem. A kontroll csoport is részt vett szemészeti szűrésen.

A szorongás mértékének feltérképezésére két kérdőívet tartalmazott a tesztbattériánk. Első a Beck Szorongás Szorongás Leltár (BAI; Beck, Epstein, Brown és Steer, 1988; Perczel-Forintos, Sallai és Rózsa, 2001), ami a kognitív és pszichofiziológiai tüneteit méri a szorongásnak. Második pedig a Spielberg-féle Vonás Szorongás kérdőív (STAI; Spielberg, Gorsuch és Lushene, 1970; Sipos és Sipos, 1978), amely az affektív-érzelmi tünetekre koncentrálna. A depresszió mérésére a Beck Depresszió kérdőívet (BDI; Beck, Ward, Mendelson, Mock és Erbaugh, 1961; Kopp, Skrabski és Czakó, 1990) használtuk. A szubjektív életminőség felmérésére az SF-36 kérdőívet (Ware és Sherbourne, 1992; Czibalmos, Nagy, Varga és Husztik, 1999)

alkalmaztuk. A battériánkban helyet kapott a Beck-féle Reménytelenség Skála (BHS; Beck, Weissman, Lester és Trexler, 1974; Perczel-Forintos, Sallai és Rózsa, 2001) is. Az eredményeink azt mutatják, hogy az egyik szemükre fájdalommentesen glaukómában egyik szemére megvakult személyek depresszió pontszáma szignifikánsan magasabbnak bizonyult a kontroll csoporténál. Továbbá, szignifikánsan magasabb pontszámot értek el a szorongás pszichofiziológiai és kognitív tüneteiben és a reménytelenségben egyaránt. A szubjektív életminőség skálán a klinikai csoportunk szignifikánsan rosszabbnak értékelte az általános egészségét, a vitalitását, a testi fájdalmakat és a fizikai funkcióikat.

Ezen a skálán nem találtunk különbséget a két csoport között a mentális egészségben, a fizikai szerep funkcionálásában, az emocionális szerep funkcionálásában és a szociális szerep funkcionálásában.

Eredményeink alapján szeretnénk felhívni a figyelmet a pszichés támogatás fontosságára az egyik szemükre látásukat elvesztett glaukóma betegek körében, még abban az esetben is, ha a másik szem ép és a személyek életvitele alapvetően nem indokolná azt.

Kulcsszavak: glaukóma, életminőség, depresszió, szorongás, reménytelenség, pszichés támogatás

Látássérült nők perinatális időszakban megélt egészségügyi ellátással kapcsolatos tapasztalatai

TE12-EA02

Hankó Csilla, Pohárnok Melinda, Bíró Boglárka - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

Azok a tanulmányok, melyek a fogyatékkal élő nők gyermekvállalásával foglalkoznak, túlnyomórészt az egészségügyben megélt tapasztalatok felől közelítik meg ezt a témát. A fogyatékkal élő nők esetében a várandósság körüli időszakban a szakellátásban megélt tapasztalatok különösen szenzitíven befolyásolhatják a saját női identitással, szülői szereppel, énhatékonyssággal kapcsolatos vélekedéseket (pl. Lendvai és Nguyen Luú Lan, 2019; Lipson, et al., 2010; Olkin, 2000). Az egészségügyi ellátás során tapasztalt negatív élmények intézményi korlátok (pl. akadálymentesítés hiánya, kommunikációs nehézségek) és pszichológiai tényezők, akadályok (pl. empátia hiánya, lekezelő bánásmód) következtében jelenhetnek meg (Wolowitz-Ruszkowska, 2016).

Félig strukturált interjúkat készítettünk 21 látó és 20 látássérült anyáva, melynek kérdései a várandósság megélésére, az anyaságról alkotott elképzelésekre és az anya-gyermek interakció sajátosságaira vonatkozó kérdéseket is tartalmazott. Jelen vizsgálatunk a várandósság körüli egészségügyi ellátással kapcsolatos tapasztalatok tematikus elemzését foglalja magába. Kutatási kérdésünk arra irányult, hogy milyen tapasztalatokkal rendelkeznek hazánkban a látó és látássérült nők a várandósság és szülés alatti egészségügyi ellátást illetően. Kimutathatók-e fogyatékos-szám-specifikus pozitív vagy negatív tapasztalatok a látássérült nők körében? Az Atlas.ti tartalomelemző szoftver segítségével az ismétlődő témákat hierarchikus

kategóriarendszerbe szerveztük. Eredményeink azt mutatják, hogy a perinatális időszakot illetően a látássérült nők nagyobb arányban számolnak be negatív tapasztalatokról, melyek általában a nemzetközi szakirodalomhoz hasonlóan a szakemberek tájékoztatlanságával, információhiányával, a szülői kompetenciák kétségbevonásával, az empátia hiányával, az ú.n. "ráerőszakolt" kontroll jelenségével és a diszkriminációval kapcsolatosak. Eredményeink fontos szempontot képviselhetnek a látássérült nők saját anyaság-élményének elemzése során, mely szintén részét képezi kutatásunknak.

Kulcsszavak: várandósgondozás, egészségügyi tapasztalatok, látássérült nők

Szemmozgás-alapú tréning hatásvizsgálata veleszületett prosopagnosiában

TE12-EA03

Varga Zsófia, Németh Kornél - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék

A prosopagnosia (arcvakság) egy neuropszichológiai zavar, amely az arcfelismerési képességet érinti. Veleszületett formájának előfordulási gyakorisága a populációban 2-2,5%. Egyénenként eltérő a zavar súlyossága, illetve a gyakran komoly nehézségekkel való megküzdés képessége, így a hatékony terápiás módszer kidolgozása kiemelten fontos az arcvak személyek életminőségének javítása érdekében. Korábbi eredmények szerint az arcfelismerési teljesítményben döntő szerepet játszik, hogy a felismerő személy milyen szemmozgásmintázattal exploral arcokat.

A fent említettek miatt kutatásunk fő célja annak vizsgálata, hogy veleszületett prosopagnosiás személyek esetében az arcok emlékezeti kódolásakor hatékonyabb szemmozgásvezérlési stratégia alkalmazása jobb arcfelismerési teljesítményt eredményez-e. Illetve a szemmozgás kapcsán mely faktorok idézik elő az esetleges változásokat. Ennek vizsgálatára korábbi tanulmányok eredményeire alapozva egy, a gyakorlatban hatékonyabbnak bizonyuló – irányított - ingerletapogató mintázatot dolgoztunk ki. A viselkedéses, és szemmozgás adatokat arcemlékezeti feladat során három helyzetben regisztráltuk; 1) hatékony - kísérletileg irányított, 2) nem hatékony - kísérletileg irányított, 3) egyéni (spontán) szemmozgás.

Veleszületett prosopagnosiás (10 fő) és neurotipikus kontroll személyek (10 fő) viselkedéses adatai megerősítik, hogy arcvak személyek rosszabbul ismertek fel arcokat saját, spontán stratégiát (3) alkalmazva. A kontroll személyek teljesítményét mindkét kísérletileg irányított helyzet (1,2) rontotta. A prosopagnosiás személyek esetében azonban a hatékony (1) helyzet jelentősen javította az arcfelismerési teljesítményt. A szemmozgásbeli változások alapján feltételezhető, hogy az általunk kidolgozott irányított szemmozgási helyzetek az arcok feldolgozási módjának megváltoztatása, valamint a fixációk szétszórtságának korlátozása által javítja veleszületett prosopagnosiások arcemlékezeti teljesítményét.

Adataink további, egyéni szintű elemzéseket igényeknek a pontos hatásmechanizmus feltárása érdekében. Az eredmények jó kiindulási alapot jelenthetnek további vizsgálatok, valamint egy szemmozgás alapú tréningmódszer kidolgozására.

Kulcsszavak: arcfelismerés, veleszületett prosopagnosia, eye-tracking

TE13 – Fejlesztés – Tanácsadás

Elnök: **Révész György** – Pécsi Tudományegyetem

Egy hátrányos helyzetű gyermekek iskolaérettségét támogató intervenció megvalósíthatósága és értékelése

TE13-EA01

Kassai Réka, Takacs Zsófia Katalin - Eötvös Loránd Tudományegyetem

Az iskolába lépéskor mutatott iskolaérettség és a későbbi tanulmányi sikeresség szoros kapcsolatban áll (Duncan és mtsai., 2006). A szocioökonómiai szempontból hátrányos helyzetű gyermekek iskolaérettséget meghatározó készségei azonban gyakran elmaradnak a magasabb szocioökonómiai státuszú társaikétól (Hilferty és mtsai, 2010). Egy magyarországi mintán végzett vizsgálat arra a következtetésre jutott, hogy az alacsony szocioökonómiai helyzetű családokból származó gyermekeknél ezért jellemzően kitolódik az iskolakezdés, ez a tendencia azonban hosszútávon inkább negatívan befolyásolja a gyermekek oktatási rendszerben maradását, tanulmányaik sikerességét, míg a magasabb társadalmi osztályokhoz tartozó gyermekeknél nem okoz hátrányt a "túlkoros" iskolakezdés (Kende, 2009). A hátrányos helyzetű gyermekek esetében tehát különösen fontos lenne olyan korai intervenció alkalmazása óvodás korban, amely hatékonyan segíti az iskolaiérettség kialakulását. Bár intézményi keretben számos lehetőség áll rendelkezésre, a halmozottan hátrányos helyzetű gyermek számára ezek, az akár ingyenes terápiás, vagy fejlesztő foglalkozások is gyakran elérhetetlenek.

Jelen vizsgálatban egy civil szervezet által megvalósításra kerülő intervenció program alkalmazhatóságát és értékelését mutatjuk be. Az intervenció keretében halmozottan hátrányos helyzetű, óvodás gyermekek heti egy alkalommal kognitív készségfejlesztő foglalkozáson vehetnek részt az otthonukban. Az alkalmak fő fókuszában a kognitív készségfejlesztés áll, de kiemelt hangsúly kerül a szülők bevonására, velük való konzultációra, visszajelzésre. Az intervenció kifejezett célja, hogy a felnőttek szülői kompetenciái, gyermekük oktatásával kapcsolatos tudatosságuk fejlődjön. Jelen előadásban a megvalósítás első hat hónapjában mért indikátorokat mutatjuk be.

A program kezdetén 16 gyermek szüleinek ajánlottuk fel a lehetőséget, hogy gyermekükkel részt vegyenek a foglalkozásokon, ebből 14-en jelezték, hogy szeretnének élni ezzel a lehetőséggel. 11 gyermeket tudtunk már júliusban bevonni a

foglalkozásokba, majd októbertől a további 3 gyermek is csatlakozott. A foglalkozások 25 héten keresztül zajlottak (a később csatlakozóknál 11 hét). A résztvevő gyerekek közül 8-nál a foglalkozások több mint 90% megvalósult, 5 gyermek esetében pedig több mint 70%-ot sikerült megvalósítani. Egy gyermek volt, aki csak a foglalkozások 52 %-án vett részt, ő volt az egyetlen lemorzsolódó a félév végén. A gyermekek környezete a januári méréskor szignifikánsan optimálisabbnak bizonyult a HOME kérdőív adatai szerint, mint júliusban volt, ($t=-2,8(10)$, $p=,02$).

A fent leírt előzetes eredmények alapján megvalósíthatónak bizonyult, hogy ezek a gyermekek az otthonukban részesüljenek egy olyan korai intervencióban, amely segít a szülőknek a gyermek fejlődése szempontjából optimálisabb otthoni környezetet kialakítani, illetve közvetlenül is hozzájárulhat a gyermek kognitív készségeinek fejlődéséhez, ezzel támogatva a megfelelő iskolaérettség kialakulását.

Kulcsszavak: intervenció, iskolaérettség, hátrányos helyzet

Egy gamifikált digitális nyelvoktató program együttműködési készségre gyakorolt hatásának vizsgálata egy hátrányos helyzetű magyarországi térség iskoláiban

TE13-EA02

Balajthy Dániel¹, Pántya József², Polonyi Tünde Éva¹

¹Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Vizsgálatunk célja feltárni, hogy a kutatócsoportunk által fejlesztett innovatív digitális nyelvtanító módszer mennyiben támogatja a társas készségek, azon belül is az együttműködési készség alakulását. Az online tananyag kidolgozásánál a fő célunk egy olyan kiegészítő eszköz létrehozása volt, amely illeszkedik a mai digitális generáció jellemzőihez, játékos módon elősegítve a tanulók bevonódását és növelve a belső motivációjukat. A tananyagunk együttműködési készségre gyakorolt hatásainak vizsgálatára nyelvórákon megfigyeléses adatokat gyűjtünk Hajdú-Bihar megye három vidéki általános iskolájának 5. és 6. osztályban ($n=74$). Az osztályokban a hátrányos helyzetű gyerekek aránya 52 és 68 százalék között változott, de a különbség khi-négyzet próbával összevetve nem volt szignifikáns. A megfigyelési szempontokat a munkapszichológiában gyakran alkalmazott Értékelő Központ (Assessment Center, AC) módszerére alapozva adaptáltuk azokra a páros és csoportos feladattípusokra, amelyekkel a nyelvórák során a tanulók találkoznak. A megfigyelés 8 szempontja között a konstruktív, kooperatív magatartásra utaló jegyek (pl. kezdeményező-készség, javaslatkérés és javaslatétel, más résztvevők aktivizálása stb) szerepeltek, amelynek előfordulási gyakoriságát egy 7 fokú Likert-skálán kellett megítélni a megfigyelőknek feladattípusonként. Emellett értékelniük kellett összességében mennyire látták együttműködőnek a tanulót. A megfigyeléseket

előzetesen kiképzett személyek végezték, akik a tanórák során 2-3 tanulót figyeltek meg egyszerre.

Az adatfelvétel két fázisban történt, az első közvetlenül a digitális tananyag bevezetését megelőzően, míg a második 3 hónappal később. Az adatok elemzéséhez többszemponos ismételt méréses variancianízist alkalmaztunk, ahol a mérés időpontja ismételt méréses faktor, míg a hátrányos helyzet független faktor volt. A párosfeladatok esetén nem volt szignifikáns a mérési időpont főhatása ($F(1,72)=1,49$, $p=0.22$), sem a hátrányos helyzet főhatása ($F(1,72)=0,82$, $p=0.36$), de a két faktor interakciója szignifikánsnak bizonyult ($F(1,72)=3,85$ $p=0.05$). A csoportos feladatok esetén sem mutatkozott mérési főhatás ($F(1,72)=1,72$, $p=0.24$), sem a hátrányos helyzet főhatása ($F(1,72)=7,21$, $p=0.08$), de a két faktor interakciója ez esetben is szignifikánsnak bizonyult ($F(1,72)=8,92$ $p=0.05$). Az összegző megfigyelés esetében a két mérés között szignifikánsan nőtt ($F(1,72)=5,12$, $p=0.02$) az együttműködés, ez a hatás szignifikánsan magasabb volt a hátrányos helyzetűek körében ($F(1,72)=10,52$ $p=0.002$), ugyanakkor a kettő interakciója nem bizonyult szignifikánsnak.

Összességében azt mondhatjuk, hogy az általunk fejlesztett digitális nyelvoktató program bevezetése a hátrányos helyzetű tanulók esetén jelentősen növelte az együttműködést a tanórák során, míg a nem hátrányos helyzetű tanulók esetén csak kismértékű volt a változás. Azaz, van remény, hogy a digitális és multimédiás környezet segítségével csökkenthetjük a hátrányos helyzetű gyermekek lemaradását.

A DRT eszköz használata a Sorsanalitikus Tanácsadásban

TE13-EA03

Káplár Mátyás István - Pécsi Tudományegyetem

A Sorsanalitikus Tanácsadás Szondi Lipót elméletének a modern tanácsadási pszichológiára történő alkalmazása. Szondi holisztikus szemlélete, a családi, transzgenerációs átadódó érzelmi, gondolkodási és viselkedési minták vizsgálatának szempontja, valamint az az irányultság, hogy a fejlődés útja a saját magunkban hordozott kényszersors tudatosítása és a tudatosításon keresztüli felülírása, lehetővé teszi, hogy az eredetileg klinikai beágyazottságú pszichoanalitikus elmélet a tanácsadásban is jól alkalmazható legyen. A sorsanalitikus tanácsadás folyamata követi a Szondi-elméletben meghatározott integrációs folyamatot: projekció (p-), annak elérése, hogy a kliens kissé távolabbról, nagyobb rálátással tekinthessen saját életére, az infláció (p+), az eddig megélt kényszersors, vagyis annak tudatosítása, hogy a genetikai, mentális, szociális környezeti tényezők milyen módon befolyásolják a kliens életvezetését, introjekció (k+), a kliens által hozott, konstruktív dinamikák tudatos megélése, negáció (k-), a destruktív dinamikák megtagadása, és helyükre új, immár a szabadon választott sors dinamikájából származó működésmódok beépítése. A tanácsadás során több módszer is felhasználásra kerül, amelyek a kliens személyiségének és élethelyzetének megfelelően segíti a folyamatot. A DRT (Drive Reprezentációs Eszköz) kifejezetten a tanácsadáshoz, kooperatív munkához kifejlesztett módszer. Alapját a Kelly konstrukció elméletében kidolgozott REP teszt képezi, amelynek tartalmát itt a Szondi-féle ösztönreakciók alapján meghatározott hívószavak adják, amelyekhez a

kliens a sorsanalízis megközelítése szerint családtagokat asszociál. Az így létrejövő konstruktumok explicit és implicit pólusának meghatározása, valamint az ezek által felállított kontinuumon való elhelyezkedés adja azt a dinamikai mintázatot, amely elősegíti az integrációs folyamat infláció lépését.

Az előadás során bemutatásra kerül a Sorsanalitikus Tanácsadás megközelítése, módszere, valamint a DRT felvételének és a klienssel való közös értékelésének módja. Néhány eset bemutatásán keresztül a módszer gyakorlati felhasználásnak lehetőségei is megvilágításba kerülnek.

Edző-sportoló kapcsolat jellemzői

TE13-EA04

Kovács Krisztina¹, Gyömbér Noémi¹, F. Földi Rita²

¹Testnevelési Egyetem

²Károli Gáspár Református Egyetem

Elméleti háttér: az edző-sportoló kapcsolat egy multidimenzionális szituációs konstruktumnak tekinthető, mely a közelség (affektív), az elkötelezettség (kognitív) és a kiegészítés (viselkedéses) dimenziók mentén írható le (Jowett és Ntoumanis, 2004). Az edző-sportoló kapcsolat minősége többek között kapcsolatba hozható személyiségvonásaikkal (Extraverzió, Érzelmi stabilitás és Lelkiismeretesség - Yang, Jowett és Chan, 2015), a sportoló elégedettségével (Felton és Jowett, 2015) és motivációjával (Jowett és mtsai., 2017), azaz az edzők autonómiát támogató viselkedése erősíti a sportolóikkal való kapcsolatukat. Más vizsgálatok azt találták, hogy azok a sportolók, akik magas állapot- és vonásszorongással, valamint alacsony szintű önbizalommal jellemezhetők, negatívan értékelik edzőjük viselkedését (1992), valamint, hogy az edzővel való pozitív kapcsolat hatással lehet a sportoló belső beszédére is (Zourbanos és mtsai., 2010). Jelen tanulmány célja, hogy hazai környezetben feltárjuk, milyen összefüggés található az edző-sportoló kapcsolat jellemzői és a sportoló állapotszorongása és motivációja között

Módszer: mintánkat 12 sportág képviselői összesen 490 sportoló (átlagéletkor = 19,49; SD = 5,05; férfiak = 234; nők = 256) adta, akik átlagosan 8,85 éve sportoltak (SD = 5,05) és hetente átlagosan 10,02 órát (SD = 5,10) töltöttek edzéssel. A vizsgálati személyek a demográfiai és a sportra vonatkozó kérdéseken túl az Edzői Viselkedés Kérdőívet, a Sportmotiváció-2 Kérdőívet, az Edző-Sportoló Kapcsolat Kérdőívet, valamint a Sportverseny Pillanatnyi Szorongás Skálát töltötték ki.

Eredmények: a támogató edzői viselkedés, valamint az edző-sportoló kapcsolat magas értéke kapcsolatba hozható a sportoló öndeterminációra utaló motivációjával, az önbizalommal, továbbá negatív kapcsolat található az amotivációval. Negatív kapcsolatot találtunk a CBQ kérdőív Negatív reakció alskálája valamint identifikált, integrált és intrinzik motiváció, az önbizalom, valamint az edző-sportoló kapcsolat kérdőív alskálái között, valamint pozitív kapcsolat található az amotivációval, továbbá a kognitív és szomatikus állapotszorongással.

Következtetések: eredményeink tovább gazdagíthatják az alkalmazott sportpszichológia gyakorlati szegmensét és hozzájárulhatnak az edző-sportoló kapcsolat hatékonyabb megértéséhez és fejlesztéséhez.

Az innovációs és technológiai minisztérium ÜNKP-20-3 kódszámú új nemzeti kiválóság programjának a Nemzeti, kutatási, fejlesztési és innovációs alapról finanszírozott szakmai támogatásával készült.

Kulcsszavak: edző-sportoló kapcsolat, edzői viselkedés, motiváció, állapotszorongás, önbizalom

TE14 - Döntés - Torzítás – Viselkedés

Elnök: **Forgács Attila** – Budapesti Corvinus Egyetem

Az implicit attitűdök, érzelmek és kognitív torzítások bírói döntéshozatalra gyakorolt hatásának mérésével kapcsolatos metodológiai megfontolások

TE14-EA01

Grünwald Éva - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

Sokáig tartotta magát az az elképzelés, hogy a független és pártatlan ítélkezés biztosítható a magasan képzett, a pártatlan ítélkezés iránt elkötelezett bírák kiválasztásával, és bizonyos intézményi keretek megteremtésével. Az utóbbi évtizedekben azonban mind a nemzeti, mind a nemzetközi bírói fórumok keretében felmerült az igény az elfogultság különféle eseteinek (faji, nemi diszkrimináció, heurisztikák és kognitív torzítások stb.) fokozott vizsgálatára. A jelen cikk célja körüljárni, hogy hogyan tehető mérhetővé az implicit attitűdök, érzelmek és kognitív torzítások bírói döntéshozatalra gyakorolt hatása.

A csoportközi viszonyok fontosságát hangsúlyozó, szociálpszichológiai indíttatású kutatások egyik kiemelt célja, hogy megvizsgálják a bírók implicit attitűdjének döntésre gyakorolt hatását az Implicit Asszociációs Teszt, valamint hipotetikus jogesetleírások alkalmazásával.

Az érzelmek döntéshozatalra gyakorolt hatását vizsgáló kutatók arra keresik a választ, hogy minden esetben hatékony-e az érzelmek elnyomására irányuló stratégia.

A viselkedési közgazdaságtani ismeretek által inspirált kutatások fókuszában az áll, hogy a kognitív heurisztikák és tévhitek – pl. keretezési hatás, horgonyzás stb. (Tversky, Kahneman, 1991) – jelenléte a bírók és választottbírók döntéshozatala esetében is kimutatható-e.

Az Egyesült Államokban végzett vizsgálatok arra engednek következtetni, hogy bizonyos esetekben mind az implicit attitűdök (elsősorban az implicit faji előítéletek

lásd Levinson, 2016, Rachlinski, 2009), mind az érzelmek (Rachlinski, 2015), mind a kognitív torzítások (Guthrie, 2001, Franck, 2017) hatással lehetnek az egyes ügyek elbírálására.

A fenti kutatások eredményei nagyrészt összhangban vannak a gondolkodás duálfolyamat-elméleteivel (Gawronski, 2018), hiszen az elfogulatlan bírói döntéshozatalhoz elengedhetetlen a propozicionális (racionális) rendszer működése, ugyanakkor előfordulhatnak olyan helyzetek, például időhiány, egymásnak ellenmondó tények, vagy az ügy komplexitása, amikor az asszociatív (automatikus) folyamatok nagyobb teret kapnak a döntésben, ezzel megnövelve a kognitív torzítások és implicit attitűdök felszínre kerülésének kockázatát.

Az elmúlt években megfigyelhető volt a különféle kutatási területek eredményeinek összevetésére és a pszichológia más területein szerzett ismeretekkel való integrációjára irányuló törekvés (pl. a bírói döntéshozatali folyamat neuropszichológiai kontextusba helyezése – Bradley, 2018). Mindazonáltal kevés kutatás irányult eddig 1. a bírák a szubjektivitást növelő rizikófaktorokkal kapcsolatos tudatosságának, 2. a pártatlanságot előmozdító ajánlások (Rachlinski, 2017, Elm, 2017) hatásfokának vizsgálatára, valamint 3. olyan módszerek kidolgozására, melyek az egyes döntési helyzetekben jelenlévő hatásokat komplexitásukban vizsgálják.

Kulcsszavak: bírói döntéshozatal, érzelmek, implicit attitűd, heurisztikák

Piros, fehér, ZÖLD? A környezetvédelmi címkézés lehetőségeinek feltáró vizsgálata hazai fogyasztók körében

TE14-EA02

Fekete Balázs Tamás - Budapesti Corvinus Egyetem, Szociológia és Kommunikációtudomány Doktori Iskola

A környezetbarát cselekedetek (pro-environmental behavior) javítják a környezet állapotát, vagy hozzájárulnak a környezet állapotának további romlásának megakadályozásához, tekintet nélkül a cselekedet eredeti céljára (Steg et al., 2014). Bizonyos környezetbarát cselekedeteket az egyének nem kötnek szorosan a környezetvédelemhez, egyrészt azért, mert az adott tevékenység túlságosan elterjedt az adott közösségben, másrészt azért, mert a cselekedetet kauzális többértelműség jellemzi, azaz a tevékenység indítékát a környezetvédelemtől eltérő célokkal is meg lehet magyarázni. Empirikus eredmények azt mutatják, hogy ha az egyént múltbeli, környezetvédelemhez szorosan nem kötődő környezetbarát cselekedetei alapján környezetvédőnek címkézik, az erősítheti az egyén környezettudatos attitűdjeit, illetve egy úgynevezett pozitív átszűrődéshez (positive spillover) vezethet. Pozitív átszűrődésről akkor beszélhetünk, amikor egy viselkedésváltozást további, hasonló célhoz (jelen esetben környezetvédelemhez) kötődő tevékenységek követnek (Cornelissen et al., 2008; Lacasse, 2016).

Jelen kutatás célja, hogy körüljárja a pozitív átszűrődés jelenségét, megvizsgálja, hogy milyen kauzálisan többértelmű környezetbarát cselekedetek jellemzők a magyar lakosságra, illetve, hogy olyan környezetbarát cselekedeteket tárjon fel, melyek

elterjedtek a magyar lakosság bizonyos szegmensei körében, viszont valamilyen okból kifolyólag az egyének nem kötik őket erősen a környezetvédelem témájához.

A feltáró kutatás során 16 online, félig-strukturált mélyinterjú készült. A környezetbarát cselekedeteket és attitűdöket spontán felidézéssel és támogatott módon, aktivitás-lista segítségével egyaránt vizsgáltuk. Az interjúk átíratának kódolása és témaelemzése az NVivo kvalitatív tartalomelemző szoftver segítségével történt.

Az eredmények alapján a magyar lakosság környezetbarát cselekedeteit sok esetben jellemzi a kauzális többértelműség. A zöld cselekedeteket gyakran a pénzügyi takarékoság (pl. energiatakarékoság), az egészségtudatosság (pl. bio termékek fogyasztása), vagy a hazai gazdaság támogatásának vágya (pl. hazai termékek vásárlása) irányítja a környezet védelmének célja mellett vagy helyett.

Annak ellenére, hogy a rövidebb szállítási útvonalnak köszönhetően, az esetek többségében, a hazai termékek előállítása kisebb ökológiai lábnyommal jár, a hazai termékeket a válaszadók döntően a hazai gazdaság támogatása, a nemzeti büszkeség vagy a jobbnak észlelt termékminőség miatt tartják fontosnak, a magyar termékek környezetvédelemhez való kötődése gyengének bizonyult. Mivel a hazai termékek preferálása a lakosság több mint felére jellemző (Hámori és Horváth, 2010), a magyar termékek vásárlásának "környezetvédelmi címkézése" az átszűrődés jelenségén keresztül lehetőséget nyújthat a fenntartható cselekedetek ösztönzésére.

Kulcsszavak: fenntarthatóság, környezetbarát cselekedet, átszűrődés, környezetvédelmi címkézés, hazai termék, NVivo

Érzelmek a maszk mögött: a Szemből Olvasás Teszten elért teljesítmény összefüggései a maszkviseléssel kapcsolatos attitűddel és tapasztalatokkal

TE14-EA03

Volosin Márta, Hallgató Emese, Csábi Eszter, Prekop Fédra, Filotás Zsuzsanna, Molnár-Albert Ágnes, Faradzs-zade Szelmináz - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

A koronavírus járvánnyal szembeni védekezés egyik fő eszköze a maszk, ami amellet, hogy védelmet biztosít, nagyban megnehezítheti a beszédértést vagy az érzelmek felismerését, hiszen az arc alsó felének eltakarása fontos vizuális információforrásoktól foszt meg bennünket. Az ebből fakadó frusztráció pedig akár a maszk elutasításához is vezethet. Kérdőíves vizsgálatunk több problématerületet ölelt fel, kutatási kérdéseink az alábbiak voltak: hogyan függ össze az érzelmek szemből történő felismerése (1) az empátiával és érzelmi intelligenciával, (2) a maszkviseléssel kapcsolatos attitűdökkel és (3) az abból fakadó beszédértési, érzelemfelismerési nehézségekkel, valamint (4) az összeesküvés-elméletekben való hiedelmekkel? (5). Vajon eltérően észlelik-e saját és mások maszkviseléssel kapcsolatos attitűdjét az emberek? (6) Tanulható-e az érzelemfelismerés pusztán a tekintetből, azaz jobb teljesítményt érnek-e el azok a Szemből Olvasás Teszten (SZOT), akik több

interakcióban vettek részt maszkos személyekkel akár a közelmúltban, akár a járványhelyzetet megelőzően?

392 fő válasza alapján az alábbi eredményeket kaptuk: a SZOT teszten elért teljesítmény pozitív irányú összefüggést mutatott a mások perspektívájába helyezkedés képességével, és negatívan függött össze azzal, hogy mennyire érzi nehéznek valaki az érzelmek felismerését, ha maszkot viselő személyről kell döntést hozni. A maszkot zavaróbbnak tartó személyek hajlamosabbak voltak egyetérteni az összeesküvés-elméletekkel, és általában véve nagyobb bizalmatlanság is jellemezte őket. A saját és mások attitűdjét illetően a kitöltők inkább vélték magukat szabálykövetőnek és elfogadónak a maszkviseléssel kapcsolatban, mint másokat. Meglepő eredmény, hogy míg a maszkos személyekkel a járvány előtt történő interakciók mennyisége nem függött össze a SZOT teljesítménnyel, azok a személyek, akik a közelmúltban több maszkos interakcióról számoltak be, gyengébb teljesítményt nyújtottak, valamint inkább egyetértettek azzal, hogy a maszk megnehezíti az érzelmek felismerését.

Eredményeink arra is felhívják a figyelmet, hogy a maszkviseléssel kapcsolatos hiteles kommunikáció során érdemes lehet hangsúlyozni, hogy a maszkviselés társadalmi elfogadottsága magasabb, mint ahogyan azt sokan észlelhetik, illetve az ezzel összefüggő érzelmfelismerési és beszédértési nehézségek szintén hozzájárulhatnak az esetleges elutasító attitűdhöz.

Kulcsszavak: Szemből Olvasás Teszt, érzelmfelismerés, maszk, attitűdök

TE15 - Közel múlt – Emlékezet

Elnök: Pólya Tibor – Károli Gáspár Református Egyetem

A közelmúlt emlékezete: összeesküvés mentalitás és az események áldozati szerveződése

TE15-EA01

Vincze Orsolya¹, Jenei Dániel¹, Pólya Tibor², Erát Dávid¹

¹Pécsi Tudományegyetem

²Természettudományi Kutatóközpont, Eötvös Loránd Kutatási Hálózat

Az elmúlt fél évszázadban jelentősen megnövekedett a kollektív emlékezet iránti érdeklődés. Ezek között a közelmúlt emlékezete különösen kitüntetett figyelmet kapott a szociálpszichológiában. Az előadásunkban egy nemzetközi felmérés magyar adataira (N=339) vonatkozó eredményeit szeretnénk bemutatni, aminek célja a közelmúltra vonatkozó történelmi emlékezet szerveződésének feltárása. A vizsgálati személyeket arra kértük, hogy nevezzenek meg három történelmi eseményt az elmúlt 80-100 évből és értékeljék aszerint, hogy mennyire tekintik pozitívnak vagy negatívnak az eseményt. A történelmi események szerveződésének vizsgálata mellett arra is kíváncsiak voltunk, hogy az összeesküvés mentalitás, a rendszerigazolás, a politikai orientáció és a kormányba vetetett bizalom milyen összefüggést mutat a közelmúlt történelmi emlékezetének szerveződésével.

Az adatokat látens profil elemzés statisztikai módszerével vizsgáltuk. Az eredmények azt mutatják, hogy a közelmúlt reprezentációjában két jól elkülöníthető eseményszerveződés is található: Európa-orientált progresszív, valamint áldozati eseményszerveződés. Az emlékezeti mintázatok eloszlása azt mutatja, hogy jelentős elmozdulás tapasztalható a kollektív emlékezetben az áldozati múlt reprezentációjától. Továbbá az eredményeink azt mutatják, hogy az áldozat alapú eseményszerveződés szoros összefüggést mutat az összeesküvés mentalitással és az életkorral, de nem függ össze a rendszerigazolás mértékével. A kapott eredményeink lehetséges magyarázatára előadásunkban részletesen kitérünk.

Kulcsszavak: kollektív emlékezet, kollektív áldozati tudat, összeesküvés elmélet, rendszerigazolás

A sztereotípialapú és tagságalapú elidegenítő félreismerés hatása a többségi csoportra irányuló attitűdökre és ellenségességre

TE15-EA02

Pántya József, Nyúl Boglárka, Kende Anna - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Szociálpszichológia Tanszék

A kisebbségi csoportok tagjainak gyakran megélt tapasztalata az elidegenítő félreismerés (misrecognition): annak az össze nem illésnek az érzete, amely a saját maguk csoporttagként való önmeghatározása és csoporttagságaik mások általi meghatározása között kialakul. Ezt az érzetet kiválthatja például a kisebbségi csoporttagok negatív tulajdonságokkal történő felruházása (sztereotípialapú elidegenítő félreismerés), de a kisebbségi csoporttagok többségi csoporthoz mint közösséghez való tartozásának megkérdőjelezése vagy tagadása is (tagságalapú elidegenítő félreismerés). E félreismerés pszichológiai hatásai nemcsak a félreismert csoport tagjait, de e csoporttagok többségi csoporttal kialakított kapcsolatát is érinthetik.

Egy kutatásaitikai szempontból jóváhagyott online kísérletben (N = 129) a fenti jelenséget igyekeztünk modellálni, és egyetemi hallgatók körében azt vizsgáltuk, hogy az elidegenítő félreismerés milyen hatással van a félreismert résztvevők hangulatára, a félreismerést "elkövető" csoporttal kapcsolatos attitűdjeikre, e csoporttal kapcsolatos együttműködési szándékukra és ellenségességükre, valamint saját identitásuk megerősítésére. A kísérletben sporttudományi tanulmányokat folytató hallgatókat kértünk arra, hogy oldják meg egy – látszólag egyetemisták számára kidolgozott – teszt négy nehézségi szintjének egyikét. A két kísérleti feltételben a résztvevőket arról informáltuk, hogy a velük egy egyetemre járó, a tesztet korábban kitöltő hallgatók javaslata alapján ők az alacsony nehézségi szintű tesztet kapják, vagy az észlelt tesztkitöltési kompetenciáik (sztereotípialapú félreismerés feltétel), vagy az egyetem számára fontos értékekkel való össze nem illésük alapján (a közösséghez tartozást megkérdőjelező, tagságalapú félreismerés feltétel). A kontrollcsoportba tartozó résztvevők ugyanilyen nehézségű tesztet kaptak egy látszólag véletlenszerű sorsolás eredményeképpen.

A kontrollcsoport résztvevőihöz képest mindkét kísérleti feltétel résztvevői a félreismerés érzésének jelentősen magasabb fokáról számoltak be. Emellett – a kontrollcsoporttal való összehasonlításban – a két kísérleti feltétel résztvevőinek az egyetemmel kapcsolatos attitűdjei kevésbé mutatkoztak pozitívnak, hangulatukat tekintve kevésbé érezték magukat kellemesen, és az egyetemi közösségre irányuló ellenségesebb szándékaikról is beszámoltak. A résztvevők egyetemmel való azonosulásának mértékét (amelyet még a kísérleti manipuláció előtt mértünk) moderáló tényezőként kezelve a feltételek hatásai között további különbséget is azonosítottunk: a kontrollfeltételben az azonosulás mértékének növekedésével az ellenségesség mértéke csökkent, míg a tagságalapú félreismerés esetén nőtt. Eredményeink szerint a negatív sztereotípiatartalom mellett az elidegenítő félreismerés szintén negatív pszichológiai következményekkel jár, különösen, ha e félreismerés a csoporttagság megkérdőjelezését közvetíti.

Kulcsszavak: elidegenítő félreismerés (misrecognition); sztereotípiák; kisebbségi és többségi csoporttagság; együttműködés; ellenségesség

Világproblémák válsághelyzetben. A menekültválság és a világjárvány hatása a globális gondok megítélésre

TE15-EA03

Székely Mózes - Eötvös Loránd Tudományegyetem

Az ezredfordulón végzett első reprezentatív felmérésünk igazolta, hogy a felnőtt magyar népesség tisztában van a világproblémák jelentőségével, meg tudja őket különböztetni a saját gondjaitól és az országos problémáktól. A vizsgálatok társadalmi és demográfiai mutatókon túlnyúló robusztusságot tártak fel a globális problémakörök egymáshoz viszonyított fontosságában, jelentőségük rangsorolásában. A 2015-ben központi politikai témává vált menekültkérdés, és a 2020-ban kirobbant világjárvány lehetőséget ad arra, hogy az így kiemelkedő problémakörök jól körül határolható hatását kezdjük el feltárni.

A 2000-ben, 2005-ben és 2010-ben elvégzett nagymintás felvételek nyitott kérdéseit ismételtük meg 2020 közepén, egy állami szerepvállalást vizsgáló kérdőívben, 1250 fős országos reprezentatív mintán, személyes lekérdezéssel. A világproblémákra kapott 2054 válaszelemet közel 100 kategóriába, majd összesen 20 nagy kategóriacsoportba soroltuk, végül összevetettük egymással a különböző években készült lekérdezéseket, külön is elemezve az első hármat és a válsággal terhelt utolsót.

Az eredmények világos hasonlóságot mutatnak a korábbi vizsgálatokkal. Egyrészt a válaszok szerteágazó, de tartalmában mégis konvergáló sokszínűségében, másrészt a különböző kategóriába eső válaszok darabszámát tekintve az iskolázottabbak és városiak felé eltolódó eloszlásban. Ugyanakkor mégis nyilvánvalóan látszik, mennyiben hat a közbeszéd homlokterébe került, verbalitás szintjén maradó politikai diskurzus, illetve mennyiben a mindennapi életbe is (2020 nyarán még csak) beszivárgó veszélyérzet.

Az egyelőre kényszerű korlátok közé szorított kutatás konklúziói közül a legfontosabb, hogy a betegszám és halálozás megugrásával, illetve az oltások révén közel teljes körűen mindenki által személyes tapasztalatként megélték hatását a járványhelyzet csillapodtával szükséges lesz az eredeti kérdőív egészével megvizsgálni. A globális problémák közvélemény általi megítélése és rangsorolása, ha – mint ahogy ezt korábbi eredményeink alapján feltételezhetjük – értékeinkkel van összefüggésben, akkor kevésbé befolyásolják a politikai, de még a fizikai valójában átélt élmények is. Viszont, ha csupán attitűdjeink szintjén viszonyulunk az emberiséget fenyegető veszélyekhez, akkor a megítéléseink változékonysága is nagyobbban fog mutatkozni.

Kulcsszavak: világprobléma, közvélemény, COVID-19 világjárvány, menekültválság

TE16 – Munkafüggőség

Elnök: **Sass Judit** – Budapesti Corvinus Egyetem

A szegyen, büntudat és munkafüggőség kapcsolata

TE16-EA01

Parák András¹, Kun Bernadette²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzés: habár a munkafüggőség kutatása az elmúlt évtizedekben egyre intenzívebbé vált, számos feltáratlan jelenség akad a területen. Fontos kérdés, hogy mi az a motivációs háttér, amely egy önpusztító életmódra sarkallja a személyt. Kutatások alapján a munkafüggőséggel a legszorosabb kapcsolatot az introjektált motiváció mutatja, amely a kudarc és szégyenérzés elkerülésére irányul (Stoeber, Davis, Townley, 2013). Kun és munkatársai (2021) metaanalízise szerint a teljesítményalapú önértékelés, perfekcionizmus, narcizmus, negatív affektivitás, és a vonásszorongás is szignifikáns pozitív kapcsolatot mutatnak a munkafüggőséggel. Ezen vonások és tulajdonságok kapcsolódnak az introjektált motivációhoz, a szégyen, büntudat elkerüléséhez és a pozitív énkép fenntartására való törekvéshez is. A célkitűzésünk így az volt, hogy felmérjük a szégyen és büntudat megjelenését munkafüggők személyes narratívájában is.

Módszer: a résztvevőkkel, akik egy korábbi kérdőíves kutatás során kockázati csoportba kerültek, strukturált interjút vettünk fel. Az interjúkból hangfelvétel, majd pontos leírat készült, ezeken végeztünk tematikus kvalitatív elemzést az Atlas.ti 8 tartalomelemző szoftver segítségével. Az alkalmazott elemzési módszer fenomenológiai, posztpozitivistá szemléletű, amely a személy megélt élményvilágára és narratívájára összpontosít. Az interjúkérdések a következő fő témákat járták körül: a személy karrierjének alakulása, és jelenlegi munkájának körülményei, a munkaterhelés személyes értékelése, a munka-magánélet viszonya, a munkafüggőségről való tudás és önértékelés a munkafüggőség szempontjából. A minta 29 főből állt, átlagéletkoruk: 38,42 év SD: 7,15, nők aránya: 48%.

Eredmények: az előzetes elemzések alapján számos munkafüggő személy narratívájában megjelenik a szégyen és büntudat érzése. A hibázástól és a megszégyenüléstől való félelem így fontos motiváció lehet, amely a túlteljesítésre és a munkafüggő életmód fenntartására készíthetik a személyt. A magas fokú szégyennel jellemezhető munkafüggő személyeknél számos szomatikus tünet, pszichés problémák - például szorongás - gyanúja, extrém túlórázás, serkentőszerek fogyasztása, valamint a munka-magánélet egyensúly eltolódása jelentek meg.

Következtetések: a kutatás alátámasztja, hogy a szégyen és büntudat érzése számos munkafüggőséggel küzdő személyre jellemző, és motiváló erővel bírhat a maladaptív munkavégzési mintázat fenntartásában. A szégyen és büntudat, illetve a munkafüggőség között ok-okozati kapcsolatot a kutatásban nem sikerült feltárni, ezért

a jövőben longitudinális módszertanú vizsgálatok lennének szükségesek. Kutatásunk rávilágít a kvalitatív vizsgálatok létjogosultságára is, mivel ezen módszer segítségével ismerhetők meg esetünkben a munkafüggők személyes narratívái, amelyek támpontokat nyújthatnak a problémákhoz megfelelően illeszkedő segítő módszerek kidolgozásában.

Támogatás: a tanulmány elkészítését a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatta (FK134807).

Kulcsszavak: szégyen, büntudat, munkafüggőség, kvalitatív elemzés, interjú

A lelkem a vállalatot illeti meg? A munkamánia és a kényszeres személyiségstruktúra összefüggései

TE16-EA02

Nagy László¹, Lukácsi Dániel², Csókási Krisztina¹, Bandi Szabolcs¹

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet, Személyiség és Egészségpszichológia Tanszék

Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A viselkedéses függőségek legkülönbözőbb típusainak elterjedése, ezek leírása, a háttérben meghúzódó okok feltárása dinamikusan fejlődő részét képezik a kortárs pszichológiai és pszichopatológiai kutatásoknak. Újszerűségük nyomán relatíve kevés kézzel fogható, általános tudásanyag áll rendelkezésünkre, így arról sincs széleskörben elfogadott konszenzus, hogy mely és milyen személyiségbeli, átfogó séma jellegű komponensek milyen módon vesznek részt a kialakulásukban. Empirikus, keresztmetszeti vizsgálatunkban arra kerestük a választ, hogy (1) bizonyos negatív személyiségvonások (elkülönülés és negatív affektivitás), milyen módon hatnak a (2) munkamánia megjelenésére és van-e szerepe (3) a kényszeres személyiségjellemzőknek a folyamatban.

A kutatássorozatban 237 munkatapasztalattal rendelkező adatközlő vett részt (74% nő, Életkor: $M= 42$ év; $SD= 12$ év), amely során a papír-ceruza jellegű tesztek eredményeit mediáció- és útvonalelemzéssel elemeztük. Az eredményeinkből tisztán kirajzolódott, hogy mind a közvetett, mind pedig a közvetlen útvonalak szerepet játszanak a viselkedéses függőség kialakulásában, ahol is a negatív affektivitás szerepe dominál az elkülönüléssel összevetve. Fontos azt is látnunk, hogy bár statisztikailag szignifikáns a felállított modell, annak magyarázóereje némileg csekélynek bizonyult.

Az eredményeink felhívják a figyelmet a személyiségváltozók vizsgálatának bevonására a viselkedéses függőségek hatékonyabb megértéséhez, illetve hangsúlyozzák a közvetítő tényezők szerepét is, melyek támpontokat jelenthetnek az esetleges intervenciók kidolgozása szempontjából.

Kulcsszavak: személyiséglélektan, munkamánia, kényszeres személyiség, viselkedéses függőség, klinikai pszichológia

A munkafüggőség társas kapcsolati jellemzői egy szisztematikus áttekintés és egy kvalitatív kutatás keretében

TE16-EA03

Kenyhercz Viktória, Kun Bernadette - Eötvös Loránd Tudományegyetem

Háttér és célkitűzés: a viselkedési addikciók kutatási területén belül a munkafüggőség már több mint harminc éve a kutatók által vizsgált jelenség. A különböző elméleti modellek és definíciók felhívják a figyelmet arra, hogy a munkafüggőség kedvezőtlenül érintheti a személy társas kapcsolatait. Már számos kutatás született ezen a téren, azonban időszerűnek láttuk, hogy egy teljeskörű szakirodalmi áttekintést végezzünk. Célunk az volt, hogy összegyűjtsük az összes olyan tudományos publikációt, amelyben a munkafüggőség és a társas kapcsolatok összefüggéseit vizsgálták (pl. munka-élet vagy munka-család egyensúly, párkapcsolati elégedettség). Továbbá, hogy egy másik, kvalitatív módszertanú kutatás keretében az érintettek személyes élményeiből kiindulva vizsgáltuk meg a munkafüggőség társas kapcsolati jellemzőit.

Módszer: az első kutatásban egy szisztematikus szakirodalmi áttekintést végeztünk, amelynek keretében 6 tudományos adatbázist használtunk. A meghatározott kulcsszavak (pl. "work addiction, "social relationships" stb.) alapján első lépésben 1001 találatot azonosítottunk. A kizárási kritériumokat alkalmazva végül 84 cikket találtunk, amelyben empirikusan vizsgálták a munkafüggőség és valamely társas kapcsolati dimenzió összefüggését. A második, kvalitatív kutatásunk során interjúkat készítettünk azon adatbázisunkból véletlenszerűen kiválasztott személyekkel (N = 29, átlagéletkor 38,4 év, nők aránya: 50%), akik a munkafüggőség skála mentén magas értékeket értek el. Az interjúk tematikus tartomelemzés módszerével arra törekedtünk, hogy az egyén szemszögéből értékeljük az általa megélt munkafüggőséggel kapcsolatos érzéseket és az esetlegesen megjelenő társas vonatkozásokat. Az interjúkról hangfelvételt majd szöveges átiratokat készítettünk. Az elemzéshez az Atlas.ti szoftvert használtuk.

Eredmények: A szisztematikus szakirodalmi áttekintés eredményei alapján egyértelmű pozitív kapcsolat látható a munkafüggőség és a munka-család-konfliktus jellemzői között, de a munka-élet egyensúly is sérül magas munkafüggőség értéket mutató esetekben. A munkafüggő személyek körében továbbá magasabb a párkapcsolattal, házastársi kapcsolattal való elégedetlenség szintje is. A kvalitatív kutatásunk kezdeti eredményei arra utalnak, hogy a munkafüggőségben érintettek társas, illetve családi kapcsolataik sérültek (pl. konfliktusba kerültek a családtagjukkal).

Következtetések: kutatásaink alátámasztják, hogy a munkafüggő személyek nehézségekkel küzdenek a társas kapcsolataik terén. Azonban az eddigi kutatások jellemzően nem ok-okozati tényezők feltárására irányulnak, így jelenleg nem ismerjük a társas kapcsolatok és a munkafüggőség faktorainak kölcsönhatási irányát. Ezen oksági viszonyok alaposabb tisztázására a jövőben longitudinális vizsgálatokat lenne érdemes végezni.

Támogatás: a tanulmány elkészítését a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatta (FK134807).

A tépelődés mint maladaptív rumináció kapcsolata a munkafüggőséggel, önértékeléssel és perfekcionizmussal

TE16-EA04

Kun Bernadette¹, Urbán Róbert², Demetrovics Zsolt^{1,3}, Kökönyei Gyöngyi¹

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

³University of Gibraltar, Centre of Excellence in Responsible Gaming, Gibraltar

Háttér és célkitűzés: a munkafüggőség problémája egyre nagyobb figyelmet kap a viselkedési addikciók területén, és számos kutatás irányul arra, hogy feltárja a jelenség rizikótényezőit. Születtek már eredmények az alacsony önértékelés és magas perfekcionizmus munkafüggőségben betöltött szerepéről, míg kognitív összetevőkről és érzelmszabályozással kapcsolatos folyamatokról alig tudunk. Mivel a munkafüggőségre jellemző, hogy a munkavégzés hiányában a személyt negatív érzelmi állapotok (pl. szorongás, idegesség, feszültség) jellemzik, emellett általánosságban is jellemző a negatív affektivitás és szorongás, feltételezzük, hogy érzelmszabályozási nehézségek is tetten érhetők.

Hipotézisünk, hogy a maladaptív rágódásra (tépelődsre) való tendencia közvetítő szerepet játszik a perfekcionizmus, az alacsony önértékelés és a munkafüggőség kapcsolatában. Módszer: online kutatásunkban 4340 felnőtt, dolgozó személy vett részt (átlagéletkor 37,4 év, SD = 9,9; nők aránya: 50,7%).

Az önértékelést a Rosenberg Önértékelés Skálával, a perfekcionizmust a Többdimenziós Perfekcionizmus Skálával, a ruminációt (és azon belül a tépelődést) a Ruminatív Válasz Skálával, a munkafüggőség kockázatát pedig a Munkafüggőség Rizikója Tesztel mértük.

Eredmények: a munkafüggőség kockázata alacsonyabb önértékeléssel, magasabb perfekcionizmussal és intenzívebb rágódással jár együtt. Útmodell alkalmazva bizonyítást nyert, hogy a tépelődés mediálja a két személyiségjellemző (önértékelés és perfekcionizmus) és a munkafüggőség kapcsolatát (a variancia 44%-át magyarázva). A perfekcionizmus formák közül legerősebben a szociálisan előírt perfekcionizmus jósolja be a munkafüggőség tüneteinek jelenlétét. Következtetések: a perfekcionizmusnak azon formája, amely kifejezetten a fontos mások által előírt elvárások teljesítésére irányul, növeli a perfekcionizmus rizikóját, melyben szerepet kap még a személy alacsony önértékelése, és a vele történt negatív eseményeken, érzelmeiken való intenzív tépelődés.

Eredményeink felhívják a figyelmet arra, hogy a munkafüggőség érzelmszabályozási nehézségekkel jár együtt, s ez a jelenség párhuzamba állítható más kémiai és viselkedési addikciókkal is.

Az MPT XXIX. Országos Tudományos Nagygyűlése

Támogatás: a tanulmány elkészítését a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatta (FK134807).

TE17 – Adat – Elemzés

Elnök: **Nagybányai Nagy Olivér** – Károli Gáspár Református Egyetem

Személyiségmérési torzítás a tesztkitöltési stílus nemzetközi különbözőségeinek hátterén

TE17-EA01

Nagybányai Nagy Olivér - Károli Gáspár Református Egyetem

Egy nemzetközi együttműködés keretében összegyűjtött több mint 260 ezer fő, közel 30 nyelven történt tesztkitöltés adatainak elemzését végeztük el újra a Facet5-személyiségtesztre (Buckley, 2002) építve, amely ötfokú válaszkálát használva két ellentétes állítás közötti választást alapul véve képes mérni a hazai Big Five személyiségstruktúrához jól illeszkedő alapidimenziókat (Nagybányai Nagy, 2013).

Korábbi eredmények szerint a válaszadás szélsőségessége egyéni szinten bizonyos mértékig stabil válaszstílus mutató, vagyis az önjellemző kérdőívek kitöltésében konstans hatásként van jelen (Nagybányai Nagy, 2013). Jelen kutatásban a Big Five személyiségmodell fontos sajátására alapozunk, mely szerint a faktorok definíció szerinti függetlensége miatt az ötfaktoros személyiségkérdőívek pontszámai között sem igen adódhatnak elvileg jelentős együttmozgások. Azonban a válaszstílus vizsgálatok egyik érdekes eredménye szerint az egyedi faktoronként, vagyis a többi személyiségdimenziótól függetlenül kiszámított öt válaszszelesőségességi arány – azok tartalmi függetlensége dacára – egymással mégis markáns korrelációt mutat ($r=0,7$). Egy ilyen egységes, globális, a tesztkitöltésre tartalomtól függetlenül ráakódó válaszszelesőségességi jelleg kb. 5-15%-nyi zaj forrása a tesztelés során, amely kiszűretlenül hagyva jelentősen megnehezítheti a megcélzott személyiségdimenziók pontos mérhetőségét.

A válaszszelesőségességi arányoknak és az ezen alapuló válaszadói csoportoknak (ún. válaszklasztereknek) az előfordulásában jelentős különbségek mutathatók ki a nyelvterületek összevetésekor. Tehát a válaszadás szélsőségességében az egyes országok populációs szinten jól differenciálható, ami kapcsán pedig felvethető, hogy az országonkénti személyiségeltérések is ezen széli- vagy éppen mérsékelt irányba mutatott válaszadási különbségekre vezethetők vissza (legalább részben). A személyiségdimenziók pontszámainak nyelvi és válaszklaszterek szerinti újstandardizálása, mint viszonylag egyszerű módszer, megoldást kínál a fenti torzítások visszakorrigálására. Hatékonyágát és jelentőségét egy svéd - spanyol összehasonlítás példáján szemléltetjük, ahol a Big Five-rendszer egyik alapfaktorán – ami konkrétan a “normaszegés / szabályok betartása” témáját méri és gyakran Lelkiismeretességként címkézünk – a korrekció révén jelentős hatásmértékváltozás mellett ellentétes irányba fordulnak át a két ország átlagai közti különbségek az eredeti alapadatokhoz képest.

Kulcsszavak: személyiségmérés, Big Five, Facet5, kultúrközi tesztadaptáció, választílus

Pszichés és szomatikus faktorok személyközpontú vizsgálata pozitív pszichológiai klaszterek segítségével

TE17-EA02

Varga Balázs András¹, Vargha András¹, Fülöp Márta²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék, Pozitív Pszichológiai Kutatócsoport

²Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

A pszichometriában egyre népszerűbbek a csoportosító eljárások, melyek jobban megragadják a mintákban található válaszadókra jellemző személyiségjegyeket. A kutatás során először is arra voltunk kíváncsiak, hogy a rendelkezésre álló 1000 fős reprezentatív magyarországi mintán (férfi-nő arány: 47-53%; korátlag: 47,3 év, szóráss: 17,2 év) három pozitív pszichológiai faktor (protektív faktorok: a Mentális erő (SMTQ-14; Sheard, Golby és Wersch, 2009), a Pozitivitás (Caprara és mtsai., 2012) és a Reziliencia (CD-RISC; Campbell-Sills és Stein, 2007; Járai és mtsai., 2015), milyen csoportmintázatokat kínálnak, ha klaszteranalízis segítségével osztályozzuk a válaszadókat. Ward-féle hierarchikus és azt követő k-osztópontú klaszteranalízist végrehajtva hat jól értelmezhető klasztert sikerült meghatározni a ROPstat program segítségével.

Másodsorban arra szerettünk volna választ kapni, hogy az így kialakított klaszterek között milyen különbség van a pszichés és szomatikus faktorok szintjét illetően. A Beck-féle reménytelenség skála (Perczel-Forintos és mtsai., 2001), az Észlelt stressz skála (PSS; Cohen és mtsai., 1983; Stauder, Konkoly-Thege, 2006), a Szorongás skála (GAD-7; Spitzer és mtsai., 2006), PHQ – pszichés faktor (összes PHQ: Spitzer és mtsai., 2006) és a PHQ-9- depresszió faktor képezte a pszichés területet, míg az SF-36 (Czimbalmos és mtsai., 1999), PHQ-szomatikus faktor és az ELEF tünetleltár gyakoriság változója képezte a szomatikus változócsoporthat.

Az ANOVA eredmények azt mutatták, hogy a pszichés változókkal erős és közepes hatásnagyságú eltérések vannak a klaszterek között, míg a szomatikus faktorok esetén gyenge vagy elhanyagolható a hatásnagyság.

Az eredmények alátámasztják pozitív pszichológiai fogalmak és a pszichés tünetek közötti várt összefüggéseket. A kutatást az OTKA-K 135963 kutatás támogatta.

Kulcsszavak: reziliencia, protektív faktorok, pozitív pszichológia, személyközpontú megközelítés, klaszteranalízis, pszichés és szomatikus egészségfaktorok

Automatikus adatelemzés és optimalizált kimenet a replikációs krízis csökkentésére

TE17-EA03

Attila Krajcsi¹, Szűcs Tamás¹, Fodor Róbert²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógia és Pszichológiai Kar, Kognitív Pszichológia Tanszék

²Pécsi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

A replikációs krízis az utóbbi években jól láthatóvá vált a legtöbb kutató számára, és számos javaslat látott napvilágot, amely a krízis méretét és hatását hivatott csökkenteni. A krízis egyik oka az adatok elemzésének problémáiból adódik. Számos empirikus vizsgálat mutatja, hogy a kutatók a gyakorlatban sokszor nem ismerik a megfelelő elemzési eljárásokat, vagy nem ismerik fel, hogy az eljárásaik nem optimálisak; gyakran kényelmi megfontolásból hagynak el egyes lépéseket; illetve sok esetben használnak önkényesen eljárásokat, amellyel a számukra kedvező kimenet felé terelik az eredményeiket. Ezen problémák csökkentése érdekében azt javasoljuk, hogy a szokásos egyedi elemzések előtt egy automatikus elemzés végezhető, ahol a kérdés megfogalmazása után egy szoftver a megfelelő eljárásokat a módszertani ajánlások alapján automatikusan kiválasztja és lefuttatja. Egy ilyen elemzésben a feladat és változók megadása után a szoftver a kérdésnek és a változók mérési szintjeinek megfelelően kiválasztja pl. a megfelelő leíró adatokat, hatásméretet; összeállítja az ábrákat; kiszámolja a pont és intervallum becsléseket; az előfeltételek alapján kiválasztja a hipotézis tesztet, stb. Sok esetben az automatikus elemzés után nincs szükség további elemzésekre sem. A szoftver által követett automatikus elemzési folyamat összeállítása több forrásra támaszkodhat: triviális kiinduló pont a tankönyvek bevett javaslata, illetve a módszertani és statisztikai irodalom javaslatai, de támaszkodhat a szakmai közösség konszenzusára, illetve újonnan bevezetett innovatív megoldásokra. Az automatikus elemzés nem csak a replikációs válság csökkentésére hivatott, hanem az elemzés gyorsabbá és pontosabbá tételére is, illetve az új módszertani eljárások gyorsabb elterjedését is elősegíti. Az előadás bemutat egy a fenti elveknek megfelelően tervezett automatikus elemző szoftvert, a CogStat-ot (<https://www.cogstat.org>) is, számos konkrét példával illusztrálva a fenti elveket.

Kulcsszavak: statisztika, replikációs krízis, adatelemzés

Adatszűrési eljárások hatása a reliabilitásra

TE17-EA04

Szűcs Tamás, Krajcsi Attila - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Kognitív Pszichológia Tanszék

A replikációs válsággal napjaink pszichológiai kutatásában előtérbe került az eredmények megbízhatóságának kérdése. Elterjedt megoldás a reliabilitás emelésére az adatok különböző szempontok szerinti szűrése, valamint egyre szélesebb körben terjednek az újfajta, számításigényes elemzési eljárások (pl. bootstrapping), amelyek nem rendelkeznek szigorú előfeltételekkel az adatok eloszlására nézve.

Jelen kutatásban a reliabilitás emelésének lehetőségeit vizsgáltuk különböző adatszűrési eljárások alkalmazásával. Ez egy különösen fontos terület, hiszen bevett gyakorlat a kutatásban pl. az outlier adatok vagy a hibás válaszok rutinszerű kizárása az elemzésekből. Kutatási kérdésünk, hogy vajon valóban elősegíti-e az ezen és hasonló szempontok vagy ezen szempontok kombinációi szerinti szűrés a reliabilitás emelését?

Ennek vizsgálatára három numerikus megismerési hatást használtunk fel, amelyeket a numerikus összehasonlítási feladat különböző változataiban mértünk. Ezek a következők: az összehasonlítási távolsági hatás (jobb teljesítmény, ha nagyobb a számtani távolság a számok között), a nagysághatás (jobb teljesítmény, ha kisebbek a bemutatott számok) és az előfeszítési távolsági hatás (jobb teljesítmény, ha kisebb a számtani távolság az előfeszítési és a célinger között). A hatások mérésére három mérőszámot alkalmaztunk: reakcióidőt, hibázást és sodródási rátát (drift rate).

Az adatokat három kritérium, valamint ezek kombinációi szerint szűrtük: hibás válasz, hibás válasz az előző próbában, illetve aszerint, hogy az adatpont outliernek minősül-e (több, mint 3 szórással tér el az átlagtól). A megbízhatóságot even-odd split-half reliabilitással, valamint kétfajta bootstrapping eljárással mértük, hogy minél érzékenyebben le tudjuk követni a reliabilitás változásait a szűrések függvényében.

Az eredményeink azt mutatják, hogy az adatszűrési eljárások, vagyis az egyes próbák különböző szempontok szerinti kizárása az elemzésekből, nem növelik a reliabilitást. Több esetben a reliabilitás nem változott, vagy egyenesen a reliabilitás csökkenését tapasztaltuk. Ezen eredmények tovább árnyalják a kutatásban bevett adatszűrési gyakorlatok alkalmazását és a megfelelő reliabilitás-növelés módszereit.

Kulcsszavak: reliabilitás, numerikus megismerés, módszertan, replikáció

TE18 – Érzelem - Mérés

Elnök: **Lábadí Beatrix** – Pécsi Tudományegyetem

Az érzelmi kompetencia mérése óvodáskorban – a “Test of Emotion Comprehension” mérőeszköz hazai adaptációja

TE18-EA01

Korényi Róbert - Eötvös Loránd Tudományegyetem

Az utóbbi évtizedek érzelmekkel kapcsolatos kutatásai olyan rendkívül fontos területeket azonosítottak, mint például az érzelmi intelligencia, érzelmi kompetencia, szocioemocionális tanulás/készségek vagy a szociális problémamegoldó-készség. Ezen területek fejlesztésével, hasznosításával, kutatásával intenzíven foglalkozik a vezetéstudomány vagy a munkapszichológia, azonban arányaiban kevés figyelem fordul a kora gyermekkori, illetve óvodáskori szocioemocionális készségek hazai, tudományos igényű kutatására/fejlesztésére.

A gyermekek fejlődésében ugyanakkor nagy szerepe van az érzelmeknek és az ehhez kapcsolódó készségeknek. A társas interakciók sikerességét nagymértékben befolyásolja, ha a gyermek pozitív affektivitást mutat, hiszen ez előmozdítja a baráti kapcsolatok alakulását és kívánatosá teszi a gyermekkel való kapcsolatot (Denham, McKinley, Couchoud, & Holt, 1990). Ezen kívül a pedagógusok is barátságosnak, asszertívnek és kevésbé agresszívnek értékelik azokat a gyerekeket, akik több pozitív emóciót képesek működtetni, mint negatívot (Eisenberg és mtsai., 1997). Ennek alapján elmondható, hogy érzelmi készségek nélkül a gyerekek nem tudják viselkedésüket szabályozni, kevésbé tudnak mások felé empátiával fordulni, illetve a tanulással kapcsolatban is alacsony lesz a motivációjuk (Brackett, Rivers, & Salovey, 2011).

A korábbi eredményekből tehát érezhető, hogy az érzelmi készségek pszichikus rendszere, bár elválaszthatatlan a szociális kompetenciától, mégis különálló attól. Denham (1998) például az érzelmi kompetenciát három komponenssel írta le: (1) Érzelmi kifejezőképesség; (2) az érzelmek megértésének képessége; (3) az érzelmek szabályozásának képessége. Ezek a komponensek láthatóan jól elkülöníthetőek, sőt prekursorai (Denham, 2006) is az olyan szociális kompetenciáknak, mint például a versengés, együttműködés, segítségnyújtás vagy a vezetőkészség.

Az óvodáskori érzelmi kompetencia vizsgálatának hiánya mögött talán az állhat, hogy nem áll rendelkezésre pszichometriailag megbízható és érvényes mérőeszköz. Ezt a hiányt célozza meg a “Test of Emotion Comprehension” (Pons, Harris, de Rosnay, 2004) adaptációja. A mérőeszköz a Denham (1998) által felállított és vizsgált érzelmi kompetenciaterületek közül az érzelmek megértésének készségét méri átfogóan.

Az előadás ismerteti a mérőeszköz konstruktumait, az adaptáció jelenlegi helyzetét, valamint tárgyalja azt is, hogy milyen további kutatási/fejlesztési területeket nyithat meg ennek a mérőeszköznek a hazai adaptációja.

Gyermeknyelvi szövegek szentiment-analízise

TE18-EA02

Juhász Levente Zsolt - Dunaújvárosi Egyetem

A szentiment analízis tulajdonképpen szövegek érzelmi jelentésének a feltárását és értelmezését jelenti. Több információ-technológiai diszciplína (affective computing, Big Data és természetes nyelvi feldolgozás - NLP) közös érdeklődése mellett és műszaki fejlődésének eredményeként született meg. Az érzelmek komponens-elmélete szerint az átélt érzelem minősége befolyásolja a személy kognícióját is, azt, hogy milyen cselekvési és gondolkodási tendenciák jellemzik. Az érzelmi állapot sok más jellemző (pl. arckifejezés, mozgások, pozitúra, pszichofiziológiai mutatók) mellett a személy verbális megnyilatkozásaiban is tükröződik. A szóválasztás, szórend, bizonyos nyelvtani műveletek alkalmazása, ha a beszéd szövegszerű, nem akusztikus jegyeire koncentrálunk statisztikailag eltérő mintázatot mutat az emocionális állapottól függően. Legalább is olyan mértékig, hogy egy mesterséges gépi tanuló szoftver rendszer meglepő hatékonysággal képes ezeket megtanulni, majd a tréning alapján kialakított statisztikai modellek segítségével új szövegeket osztályozni a megnyilatkozó érzelmi állapota szempontjából. A szentiment analízis kutatásoknak a szövegből történő érzelem azonosítás csak az egyik problémája, alkalmazásokban gyakrabban találkozunk ún. vélemény-bányászattal (opinion mining), amikor valamilyen attitűd-tárggyal (termékek, műsorok, pártok stb.) kapcsolatos affektív (pozitív-negatív) beállítódást vizsgálják. Egyre több kutatót vonz a személyiségvonásoknak NLP eszközökkel való feltárása is. Ezeken túl az ironia, a szarkazmus, a hazugság és gyűlöletbeszéd stb. felismerésére is tanítanak statisztikai modelleket.

A szövegalapú szentiment analízis módszertani gyökerei a tartalom- és szövegelemzéshez köthetők, de virágzását elsősorban az internet létrejöttével hozzáférhetővé vált szövegbőség tette lehetővé. A korábbi módszerek elsősorban a különböző érzelmi töltésű szavak gyakorisági mintázatain alapultak és szabályalapú rendszerek voltak. A kutatók érzelmi vagy affektív polaritás lexikonokat készítettek, és ezeket használták a különböző hosszúságú szövegegységek érzelmi kategorizációjára. A kilencvenes évektől a statisztikai modellek tanítása volt a legjellemzőbb módszer, míg a 2010 évektől az innovációt a többretegű neuronhálók (deep learning) különböző típusainak alkalmazása jelenti (más NLP feladatokban is). Az előadás szentiment analízis pszichológiai, pszicholingvisztikai alkalmazhatóságát igyekszik bemutatni. Az amerikai gyermeknyelv-kutató, Roger Brown által gyűjtött három angol nyelvű gyermek-felnőtt dialógus korpusznak (CHILDES adatbázis), az absztrakt írásakor legmodernebb tekintett érzelem-detektáló modellek segítségével végzett elemzését ismertetem. Az ismertetés az eredmények mellett az NLP módszerek pszichológiai alkalmazásának előnyeire és korlátaira is kitér.

Elsődleges érzelmi vonások kapcsolata a megközelítő- és elkerülő viselkedéses rendszerekkel

TE18-EA03

Deák Anita¹, Császár-Varga Boglárka², Fodor Tímea³

¹Pécsi Tudományegyetem

²Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola

³Budapesti Műszaki Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék

Jaak Panksepp affektív idegtudományi elmélete (Affective Neuroscience Theory – ANT) hat elsődleges érzelmi rendszert különböztet meg. Az evolúciós alapokon nyugvó ANT alapján elmondható, hogy ezek a rendszerek veleszületetten jelen vannak az emlősökben, elkülöníthető idegi és neurokémiai alapjai vannak az agyban, továbbá a személyiségünk alapköveit jelentik.

Jelen kutatásban az elsődleges érzelmi rendszerek megközelítő illetve elkerülő viselkedéses rendszerekkel való kapcsolatát vizsgáltuk. 18-65 év közötti résztvevők online kitöltötték az Affective Neuroscience Personality Scale (ANPS) és a Viselkedéses Gátló és Aktiváló Rendszer Skálák (BIS/BAS) magyar változatát (Hargitai et al., 2016).

A többszörös lineáris regresszió elemzés alapján az ANPS kérdőív Keresés, kíváncsiság skálája pozitív összefüggést mutat mind a megközelítő (BAS), mind az elkerülő rendszerrel (BIS), azaz mind a kívánatos cél felé történő elmozdulást, mind a nem kívánatos dolgoktól történő távolodást szolgálhatja. Az elsődleges negatív érzelmek (félelem, szomorúság, düh) jelentősége ugyancsak mindkét rendszernél kimutatható. Például a Félelem skála negatívan járul hozzá az megközelítő viselkedés megjelenéséhez és pozitívan az elkerüléshez. Továbbá a Szomorúság elővételezi az elkerülést, a Düh pedig a megközelítő viselkedést. A megközelítő viselkedés kialakításában emellett részt vesz a Játékosság is.

Eredményeink alapján elmondható, hogy feltártuk a megközelítő és elkerülő viselkedés szabályozása háttérében álló, az elsődleges érzelmi vonásokból kirajzolódó mintázatokat.

A kutatás a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a posztdoktori kiválósági program finanszírozásában valósult meg.

Kulcsszavak: elsődleges érzelmi rendszerek, megközelítő viselkedés, elkerülő viselkedés, ANPS, BIS/BAS

Műhely-bemutatók

Az affirmatív megközelítés fontossága a lélektani segítő munkában - Bemutatkozik az MPT LMBTQ Szekciója

M01

F. Lassú Zsuzsa - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító és Óvóképző Kar

Az LMBTQ Szekció 2013-ban alakult azzal a céllal, hogy szakmai közösséget teremtsen azoknak a pszichológusoknak, akik fontosnak tartják az LMBTQ személyek támogatását, tudományos vagy segítő munkájukban foglalkoznak a szexuális és nemi kisebbségek pszichológiájának kérdéseivel. A szekció szakemberei különböző területeken képzettek és dolgoznak, ezáltal egyesítik a klinikai pszichológia, tanácsadás, szexuálpszichológia, neuropszichológia elméleti és gyakorlati tudásanyagát és használják azt terápiás és tanácsadó munkájukban, egyéni és csoportos segítő alkalmakon, vagy az oktatás területén bölcsődéktől az egyetemekig, Péctől Budapesten át Osloig.

A sokféleség bennünket is színessé tesz, ugyanakkor van egy összetartó legfontosabb alapelv, amelyet mindannyian igyekszünk érvényesíteni munkánkban. Ez az affirmatív szemlélet, amely az LMBTQ személyekkel való együttműködés alapja. Az affirmatív segítő (terápiás) megközelítés célja a szexuális és nemi kisebbséghez tartozó (SZNK) kliensekkel folytatott munka során a kliens egyedi nézőpontjának elfogadása, szexuális orientációjának, nemi azonosságtudatának és nemi önkifejezésének elismerése, ezáltal önfogadásának támogatása.

A tervezett műhelybeszélgetésben a szekció szakemberei nyújtanak rövid ízelítőt az affirmatív szemléletű segítő munka alapjaiból, felvillantva az LMBTQ személyekkel végzett lélektani támogatás irányelveit (ld. APA irányelvek). A műhelyen röviden szóba kerül, hogy miért nem tekintjük betegségnek a szexuális és nemi kisebbségi viszonyulásokat; miért károsak az SZNK irányultságokat megváltoztatni szándékozó reparatív terápiák; miként ismerhetjük fel saját előítéleteinket és mit tehetünk ellenük; mi is a gyermek valódi igénye és miért szolgálhatják ezt egyenértékűen a szivárvány családok.

A műhelybeszélgetés célja a résztvevő pszichológusok érzékenyítése, érdeklődésének felkeltése a téma iránt, lehetséges szakmai együttműködések kialakításának megalapozása vagy szorosabbá tétele.

Kulcsszavak: LMBTQ pszichológia, affirmatív megközelítés, előítéletek, homofóbia, reparatív eljárások

A szocio-emocionális készségfejlesztés lehetőségei érzékszervi fogyatékossgal élők körében – Bemutatkozik a Fülesbagoly Fejlesztő Foglalkozások

M02

Matuz-Budai Tímea¹, Hankó Csilla¹, Siegler Anna¹

¹Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

A Fülesbagoly Fejlesztő Foglalkozások 2019 decemberében alakult, három pszichológus együttműködésében. Foglalkozásaink során interaktív, szocioemocionális készségfejlesztő workshopokat tartunk olyan családoknak, ahol a szülő vagy a gyermek érzékszervileg akadályozott.

Kutatásaink és a témában fellelhető szakirodalom alapján elmondható, hogy azokban a családokban, ahol a szülő vagy a gyermek valamilyen formában érzékszervileg akadályozott, megjelenhetnek kommunikációs nehézségek a családon belül. Ezek a felmerülő nehézségek további lemaradásokhoz vezethetnek, például a szocioemocionális készségek terén. Ezen készségek alatt általában a társas kapcsolataink minőségével, saját és mások érzelmi állapotának felismerésével, azonosításával kapcsolatos egyéni működésmódot értjük.

Foglalkozásaink keretén belül az elméletet és a gyakorlatot szeretnénk közelebb hozni egymáshoz, a társas-érzelmi kompetenciák fejlesztésére fókuszálva. A szülők és a gyermekek együtt vesznek részt a játékokban és gyakorlatokban, melyek kevésbé támaszkodnak a hangzó nyelvre, így a nonverbális kommunikációs csatornákat (pl. testbeszéd) is erősíteni tudjuk a családon belül. Fontosnak tartjuk, hogy a foglalkozások során alkalmazott feladatokat, kipróbált játékokat, elsajátított készségeket a szülők otthon is tudják alkalmazni, gyakorolni.

A műhely első felében csoportunk működését, eddigi projektjeinket és jövőbeli terveinket mutatjuk be. A műhely második felében interaktív formában lehetőség lesz kipróbálni, és néhány játék erejéig megtapasztalni, milyen is lenne látás- vagy hallássérültként részt venni a foglalkozásainkon.

Kulcsszavak: szocio-emocionális készségek, készségfejlesztés, érzékszervi fogyatékossg, nonverbális kommunikáció

Pszichológia és környezetvédelem – környezetvédelmi szakpszichológus képzés az ELTE PPK Ember–Környezet Tranzakció Intézetében

M03

Varga Attila¹, Dúll Andrea²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember–Környezet Tranzakció Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember–Környezet Tranzakció Intézet, Budapesti Műszaki Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudomány Kar, Szociológia és Kommunikáció Tanszék

Résztevők: Ágoston Csilla¹, Buvár Ágnes¹, Dúll Andrea^{1,2}, Lippai Edit¹, Balázs Bálint^{1,3}, Berze Iván Zsolt^{1,3}, Bukovenszki Emőke^{1,3}

Diszcutáns: **Varga Attila**

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember–Környezet Tranzakció Intézet

²Budapesti Műszaki Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Szociológia és Kommunikáció Tanszék

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

A műhelybemutató keretében az ELTE PPK Ember–Környezet Tranzakció Intézetének (EKTI) munkatársai egy kerekasztalbeszélgetés során mutatják be az Intézet által kidolgozott környezetvédelmi szakpszichológus képzés fő témaköreit és célkitűzéseit. A beszélgetés során a képzés oktatói közül néhányan saját, személyes gyakorlati példáikon keresztül mutatják be, hogyan kapcsolódhat a környezetvédelem kérdésköre a pszichológia legkülönfélébb területeihez, hogyan járulhat hozzá a pszichológia a pozitív környezeti attitűdök fejlesztéséhez és környezettudatos személyes, közösségi és szervezeti tevékenységek megvalósításához

A 2021 szeptemberében induló szakképzés gyakorlatorientált és sok sajátélmény-jellegű elemet tartalmaz. A résztvevők a képzés során megismerik saját környezetvédelmi lehetőségeiket és ezek határait. Segítséget kapnak abban, hogy mind szakmai munkájuk, mind magánéletük során a lehető leghatékonyabban tudják a környezetvédelem, a fenntarthatóság elveit érvényesíteni és összehangolni az emberek pszichológiai jóllétével. A résztvevők az egyes kurzusokhoz kapcsolódóan a képzés egésze alatt betekintést nyerhetnek, és aktívan be is kapcsolódhatnak olyan szakértői projektekbe, melyekben több tudományterület és szakma képviselői (pszichológusok, pedagógusok, építészek, településvezetők, természet- és társadalomtudósok) dolgoznak együtt környezetvédelmi célok elérése érdekében.

A képzés során választ adunk arra a kérdésre, hogy mit tehetünk pszichológusként a környezetvédelemért. Az ökopszichológia, a kalandterápia, az erdőcoaching és más, közvetlenül környezetvédelmi irányultságú irányzatok mellett ma már a pszichológia olyan területein is egyre többen foglalkoznak környezetvédelmet érintő kérdésekkel, mint a marketingpszichológia, a szervezetfejlesztés, a klinikai pszichológia.

A képzés során áttekintjük a fizikai környezetnek az emberi pszichére gyakorolt hatását, a természetes környezet jótékony és a természethiány, a szennyezett környezet negatív pszichés hatásait. A képzés tárgyalja a mindennapi élet során felmerülő, a környezetvédelemmel kapcsolatos kérdéseket is, mint például a környezettudatos fogyasztási szokások (étkezés, közlekedés), vagy a globális környezeti problémákkal kapcsolatos egyéni pszichológiai reakciók (ökogyász, ökobúntudat, klímaszorongás), és bemutatja hogyan segíthet a pszichológus a mentális jóllét és a környezettudatos életmód harmóniájának megteremtésében.

A környezetvédelem, a fenntarthatóság ügye iránti érdeklődés fokozódása miatt környezetvédelmi szakpszichológus végzettségű szakemberekre igény lehet vállalatok szervezetfejlesztési munkaköreiben éppúgy, mint állami, önkormányzati és

civil szervezetek környezetvédelmi, fenntarthatósági programjainak tervezése és megvalósítása során.

A témában zajló kutatások az ELTE Tématerületi Kiválósági Program 2020 – Intézményi Kiválósági Alprogram – TKP2020-IKA-05 keretében zajlanak.

Kulcsszavak: környezetvédelmi pszichológia, szakképzés

Amikor elektrodermális hullámaink elcsitulnak

M04

Veres-Székely Anna¹, Kasos Krisztián¹, Csirmaz Luca², Schmidt Lilla¹; Albrecht Sándor³

¹Magyar Tudományos Akadémia – Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Lendület Adaptáció Kutatócsoport, Pszichológiai Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

³Obimon Systems Kft.

Kutatócsoportunk hallgatók részvételével vizsgált olyan intervenciókat, melyek a vizsgaszorongás mellett más stressz-helyzetekből adódó szorongással való megküzdést is segíthetik. Ezekben olyan új, modern információ-technológiai megoldásokat alkalmaztunk, melyek objektív mutatók alapján, valós időben mérik az érzelmi arousal változásait. Itt bemutatjuk ezt a módszert, illetve összefoglaljuk az ezzel kapcsolatos aktuális eredményeinket. A résztvevőket a mérőeszközök kipróbálására és aktív beszélgetésre invitáljuk.

A módszer alapja a saját érzelmi arousal fölötti tudatos kontroll kialakítása, mely a stresszel való megküzdés hatékony eszköze lehet. Az érzelmi arousalt az elektrodermális aktivitás bőrvezetésen alapuló mutatójával mértük és annak változásait valós időben jeleztük vissza a személyeknek. A résztvevők feladata egyszerű volt, az érzelmi állapotukat mintázó két-komponensből álló hullámzást megpróbálták egy három perc alatt lecsendesíteni. Ha sikerült az érzelmi arousal értékeit csökkenteni, elektrodermális hullámaik látványosan “megszelídültek”. Az első próbálkozást követően a résztvevők egyik csoportja egy rövid mindfulness meditációt hallgatott, míg a kontroll csoport tagjai egy tanmesét hallgattak meg. Ezt követően ismét megpróbálták lecsendesíteni érzelmi hullámaikat.

A résztvevők markáns többségének idővel sikerült kisimítania elektrodermális aktivitás hullámait, már rögtön az első próbálkozás alkalmával. Fontos kérdés azonban az, hogy ez mennyi időt vesz igénybe, illetve, hogy gyakorlattal vagy ráhangolással javítható-e ez a kontroll folyamat. Vajon ez a készség vonás jellegű? Mennyire van hatása olyan környezeti tényezőknek, mind például egy pandémia? Elemzéseinkben összefüggést kerestünk a feladat közben mért elektrodermális aktivitás mintázata és a meditációs szokások, illetve a hétköznapi életben megélt vagy aktuális stressz-szint között.

A nagylétszámú elektrodermális és kérdőíves adat sokdimenziós modellezésével elképzelhető, hogy kialakíthatók olyan megoldások, melyek a tudatos kontrolltevékenység és a stressz szint valós időben történő feldolgozása alapján személyre szabott intervenciót tesznek lehetővé.

Az MPT XXIX. Országos Tudományos Nagygyűlése

Kulcsszavak: stressz, érzelmi arousal, biofeedback

Szexuális stratégiák vizsgálata Pécsen: nemi szerepek, lumbális görbület, sugar kapcsolat és nemi erőszak mítoszok

M05

Meskó Norbert - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

A Pécsi Evolúciós Pszichológia Kutatócsoportban már több évtizede foglalkozunk a nemiség biológiai-evolúciós különbségeihez köthető un. szexuális stratégiák elméletére (Buss és Schmitt, 1993) épülő kérdésfeltevésével, a szexualitással kapcsolatos pszichológiai működés leírásával, valamint az ezek mögött meghúzódó lehetséges evolúciós algoritmusok feltérképezésével. Ebben a szimpóziumban szeretnénk bemutatni a kutatócsoportunkban zajló aktuális vizsgálatainkat és eredményeinket. Először Óry Fanni "A lumbális görbület hatása a női test esztétikai megítélésére" című prezentációjában a nők magassarkú cipő viselésének lehetséges evolúciós hátterét mutatja be egy olyan kutatási beszámolóban, amelyben fiatal nőkről készített videó felvételeket használtunk ingeranyagként. Ennek a vizsgálatnak az újdonságát az adja, hogy egy korábban amerikai kutatók által végzett eljárást nem fényképekkel, hanem az előbb említett mozgóképes ingeranyaggal ismételtük meg, és több szempontból is hasonló eredményre jutottunk. A második prezentációban Putz Ádám foglalja össze a "A szépség-sztereotípiák, valamint a nemi erőszak-mítoszok elfogadásának hatása az ismerős által elkövetett szexuális erőszak megítélésére" című kutatását. Eredményei – amelyeket a szépség-sztereotípiák, illetve az igazságos világba vetett hit elméleti keretében magyaráz - felhívják a figyelmet a nemi erőszak megítélését befolyásoló személyi-, valamint szituatív tényezők fontosságára. A harmadik prezentációból Kozma Luca és Kocsor Ferenc munkájából képet kaphatunk, arról, hogy milyen hasonlóságok és különbségek vannak az apa-fiú párok viselkedésében. Eredményeik szerint az apai maszkulinitás ideológia hatással van fiaik férfi nemi szereppel kapcsolatos attitűdjére. A kutatók szerint a férfias viselkedés és maszkulinitás ideológia kialakulására hatással vannak mind evolúciós nyomások, mind pedig a társas környezet normái. Végül Csányi Edit, Ipolyi Dóra, Láng András, Birkás Béla és Meskó Norbert prezentációja bemutatja, hogy milyen hatással van a motiváció, a kötődés, és az önértékelés a sugar kapcsolat elfogadására. A direkt anyagi tranzakcióval járó párkapcsolatok iránti nyitottságot közvetlenül és közvetve is befolyásolja az intimitás elkerülése. Az elkerülés azonban eltérő módon fejti ki a hatását a fiatalabb és az idősebb egyének között.

A kapcsolódó poszterelőadásokat lásd posztereknél: P51-54

Poszterek

Prospective memory functioning after traumatic brain injury: preliminary data with the Hungarian version of the Virtual Week task

EP01

Anita Lencsés¹, Peter G. Rendell², Giovanna Mioni³, Bernadett Mikula¹, Gyula Demeter^{1,4}

¹Department of Cognitive Science, Budapest University of Technology and Economics

²School of Psychology, Australian Catholic University, Melbourne, VIC, Australia

³Dipartimento di Psicologia Generale, Università di Padova, Padua, Italy

⁴National Institute of Medical Rehabilitation, Department of Brain Injuries

Previous research has found that besides the specific physical, behavioral and emotional symptoms, patients with traumatic brain injury (TBI) often have significant deficits in various cognitive domains. Attention, episodic memory, executive functions and processing speed are the most affected functions. In addition, a common and persistent cognitive impairment is prospective memory (PM) deficit, which seems to have great importance for TBI patients' daily functioning. PM, the memory for future intentions, allows us to store, retrieve and perform an intended action in a designated timepoint and context of the future. Despite the evidence for PM impairment in TBI, relatively few research has focused on how this memory system works and what factors contribute to its deficits. To measure TBI patients' PM performance, we used a clinically-relevant laboratory measure, which is not yet known in Hungarian. Virtual Week is a naturalistic laboratory task, with items similar to tasks required in everyday life. It was originally designed as a board game and is now computerized. Containing different subtasks, Virtual Week allows us to explore many aspects of PM (such as the retrieval of regular and irregular, event-based and time-based intentions). The new version of the task also allows us to examine the retrospective component of PM by using a recognition test about the content of the intentions. In our study we also aimed to use different neuropsychological background tests and questionnaires to explore the factors that correlate with TBI patients' PM performance. We believe that our results may have important implications for the rehabilitation, and may contribute to the future development of an effective prospective memory training for TBI patients.

Kulcsszavak: prospective memory, traumatic brain injury, Virtual Week, executive functions, rehabilitation

A kutya, mint az autizmus spektrumzavar egy lehetséges modellje: kérdőív és interjú felmérés a kutyák autisztikus viselkedéséről

EP02

Petró Eszter, Nagy Bernadett, Topál József - Eötvös Loránd Kutatási Hálózat,
Természettudományi Kutatóközpont

A mentális zavarok egyre növekvő társadalmi terhet jelentenek, s e rendellenességek kiváltó okainak pontos megismerése komoly kihívás elé állítja a kutatókat. Megfelelő állatmodellek kifejlesztése számos területen segítheti az ilyen irányú kutatásokat. Korábbi vizsgálatokban igazolták, hogy a kutya alkalmas modellként szolgálhat számos mentális zavar kutatásában. Nemcsak azért, mert közös evolúciós és egyedfejlődési története van az emberrel, hanem azért is, mert az emberhez való alkalmazkodása során társas készségei és motivációs rendszere sok szempontból az emberéhez hasonlóvá alakult. E felismerésekre alapozva kutatásunk célja a kutya, mint modellfaj bevezetése az autizmus spektrum zavar vizsgálatára. Az autizmus spektrum zavar diagnosztikai kritériumai alapján kidolgoztunk egy kutyákra alkalmazható kérdőívet, hogy értékeljük a kutyák képességeinek azon aspektusait, amelyek párhuzamba állíthatók a humán autizmus tüneteiként megjelenő viselkedésekkel. A kérdőívet a humán a diagnosztikai kritériumok alapján állítottuk össze. A kérdéseket 4 csoportba osztottuk: a fajtársakkal való társas viselkedés, környezeti ingerekre adott válasz reakció, emberekkel való társas viselkedés, repetitív viselkedések. A kérdőívre adott válaszok (N=246) alapján minden kutyához egy pontszámot rendeltünk, ami az autisztikus viselkedések megjelenését tükrözi. A magas pontszámot elérő (pontszám>140, autisztikus tünetet mutató) kutyák gazdáival és a skála másik végén elhelyezkedő kutyák gazdáival (pontszám<90) interjút készítettünk, melynek az volt a célja, hogy azonosítani tudjunk olyan fontos kritériumokat, amivel a kutyákat kategorizálni tudjuk az autisztikus spektrum zavar skáláján. Az interjúk során sikerült azonosítani 6 olyan fontos kritériumot, ami úgy tűnik a kutyák autisztikus viselkedésének azonosításához alkalmazhatóak lesznek. A kritériumok a következők: bizonyos ingerekre adott túlzott válaszreakció, fokozott figyelmi állapot, emberek irányába ambivalens módon való érdeklődés, más kutyák kommunikációs jelzésének értelmezési deficitje, viselkedési rituálék megléte, tanulás során való leblokkolás. Az interjú, mint kvalitatív módszer igen hatékonyan bizonyult az autisztikus tünetegyüttes meghatározására kutyák esetében. Fontos előrelépést jelenthet a kutya, mint transzlációs modell viselkedési tesztjeinek kidolgozásához. A jövőben további viselkedési teszteket tervezünk, melyeknek fontos kritériuma az autisztikus tüneteket mutató kutyák azonosítása.

A kutatást az NKFIH támogatta (K128448).

Kulcsszavak: autizmus, szociális deficit

Modalitásközi integráció vizuális keresés során: akusztikus ingerek jelentésének és fontosságának hatása

EP03

Inhóf Orsolya - Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

Számos kísérlet igazolta, hogy az akusztikus információk a vizuális ingerek gyorsabb észlelését eredményezhetik. Ez a hatás azonban kevésbé vizsgált összetettebb figyelmi feladatokban, mint amilyen például a vizuális keresés. Ilyen esetekben a modalitások integrációjának sikeressége függhet az ingerek közti kapcsolattól, szemben a detekciós feladatokkal, ahol a célingertől független akusztikus inger is hatással lehet a vizuális figyelemre.

Jelen kutatásban feladathoz kapcsolódó, attól független, a személy számára jelentős, és jelentéktelen akusztikus ingerek hatását vizsgáltuk a vizuális feldolgozásra 59 résztvevő bevonásával. Vonalrajzos képeket használtunk, mint vizuális inger, köztük célingerként egy dob képét, valamint egy dob és egy harang hangját, mint akusztikus inger. A hangforrás és a célinger lehetett azonos, vagy ellentétes oldalon. Ennek a kongruenciának a hatását mértük a kereséshez szükséges időre, a jelentésbeli egyezés függvényében. Ezen kívül vizsgáltuk a másodlagos modalitás ingereinek fontosságát is. A résztvevők egyik felének (30 fő) számukra feltételezhetően jelentéktelen hangot a PlayStation bejelentkezés hangját mutattunk be, míg a többi résztvevő egy számukra fontos ingert, a Facebook értesítés hangját hallotta. Ezek a hangok ritkán (a keresési feladat 10%-ban) jelent meg, és egyik sem kapcsolódott a célingerhez, a feladattól függetlenek voltak. Eredményeink alapján a rendszeresen bemutatott (dob vagy harang) ingerek esetén a téri kongruencia elősegítette a célinger gyorsabb észlelését, függetlenül a jelentésbeli kapcsolattól. A résztvevők a feladat szempontjából irreleváns, ritka ingereket sikeresen gátolták, még a számukra fontosakat is. Jelen vizsgálatban tehát, a két modalitás integrációjához nem volt szükség jelentésbeli kapcsolatra, ugyanakkor az integráció nem jött létre minden esetben, a feladattól független ingerek, bármennyire is jelentősek voltak a személy számára, nem eredményezték a figyelem téri elosztásának megváltozását.

A gyermekkorban megtapasztalt szülői bánásmód és a családi kapcsolatok hatása az empátiára

EP04

Kovács Dóra Csilla, Csanádi Katalin, Mészáros Veronika, Kövi Zsuzsa - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet

Cél: a vizsgálat célja a felnőttkori empátia és a gyermekkorban megtapasztalt szülői bánásmód és családi kapcsolatok összefüggéseinek feltárása. Módszer: a vizsgálatban 1312 egészséges felnőtt személy vett részt, akik egyrészt empátiát mérő kérdőíveket, nevezetesen az Interperszonális Reaktivitás Index (IRI) skálát és a Simon Baron Cohen által kidolgozott Empátia Kvóciens (EQ) skálát töltötték ki, valamint a gyermekkorban megélt szülői hatásokat mérő Szülői Bánásmód kérdőívet

(PBI) és a Családi Kapcsolatok (FRQ) kérdőívet. Eredmények: Míg a nőknél nem találtunk szignifikáns összefüggést a gyermekkori szülői hatások és a felnőttkori empátia, illetve azok alszállái, (azaz az empátias törődés, az empátias distressz, a szempontváltás képessége és a fantázia alszállák) között, addig a férfiaknál gyenge, de szignifikáns összefüggést találtunk a felnőttkori kognitív empátia, azaz a szempontváltás képessége és különféle apai hatások között. Az FRQ apai szabadságadás faktor pozitívan kapcsolatban ($\rho=0,226$, $p<0,01$), az FRQ apai bánásmód ($\rho=-0,206$, $p<0,01$), és a PBI apai korlátozás ($\rho=-0,225$, $p<0,01$) pedig negatív kapcsolatban áll a szempontváltás képességével. Ezen felül az empátias distressz az FRQ apai szabadságadással negatív ($\rho=-0,200$, $p<0,01$), az apai dominanciájával ($\rho=0,258$, $p<0,01$) és a PBI anyai túlvédéssel ($\rho=0,242$, $p<0,01$) pedig gyenge pozitív kapcsolatot mutatott. Diszkusszió: a vizsgálat az apa fiú kapcsolat fontosságára, ezen belül is a felnőtt férfiak saját apjuk utólagos értékelésének fontosságára hívja fel a figyelmet. Úgy tűnik, hogy a pozitívabb apakép magasabb kognitív empátiával jár együtt. A felnőtt nők empátiáját ezzel szemben a gyermekkori hatásoknál erőteljesebben határozzák meg, az őket ért későbbi hatások.

Kulcsszavak: empátia, családi kapcsolatok, szülői bánásmód, túlvédés, korlátozás, bánásmód

The Relation Between Cognitive and Emotional Flexibilities

EP05

Raissa Negrao, Brigitte Biró, Gyöngyi Kökönyei, Herman Nico Alexander Logemann, Adél Dancsik, Renáta Cserjési - Eötvös Loránd University

Flexibility is a key feature to interact appropriately with the environment, indicating how humans can adapt their reactions. Cognitive flexibility is the ability of shifting response behavior towards a stimulus regardless its changes. This affects directly how one's perceives the situation in an emotional level, indicating a better emotional flexibility, in case of appropriate response after emotional stimulus modification. Objective: The present study aims to discuss the relationship between cognitive flexibility and emotional flexibility among adults from 18 to 55 years old. Methodology: As measurement for emotional flexibility it was used the Emotional Shifting task (EST) and for cognitive flexibility, the Task-switching Task. Other questionnaires were also included for additional information of participants. The tasks' results were evaluated considering Reaction Time (RT) and correct answers in the following conditions: switching and non-switching in both tasks. For switching condition in EST, negative to positive and positive to negative stimuli pattern were utilized. Results: In total, eighty-five valid participants' data were analyzed. Cognitive flexibility revealed association only regarding to positive emotions, in non-switching condition. In switching condition this association is present only when the initial stimulus is negative. For trials where negative image was the last one, in switch and non-switch conditions, the RTs were higher and proportion of correct answers were lower, indicating poorer performance. Conclusion: The findings presented indicate that emotional flexibility is partially related

with cognitive flexibility. Where correlation regarding positive emotion is visible and non-visible for negative.

Kulcsszavak: cognitive flexibility; emotional flexibility; emotional shifting task

A személyiség érzelmi alapjai: az Affektív idegtudományi személyiség skálák kapcsolata BIG5 vonásokkal

EP06

Balázs Regina, Deák Anita - Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet

Az Affektív idegtudományi személyiség skálák (ANPS) egy nemzetközileg elfogadott és alkalmazott mérőeszköz az elsődleges érzelmi vonások egyéni különbségeinek feltárására. A hat elsődleges érzelmi vonás (JÁTÉKOSSÁG, KERESÉS, GONDOSKODÁS, FÉLELEM, HARAG, SZOMORÚSÁG) neurobiológiai alapokon nyugszik és működésük kéreg alatti agyi struktúrákhoz kötött. Kutatásunk célja az, hogy feltárjuk a hat érzelmi ANPS skála összefüggéseit az ötfaktoros személyiség modell által meghatározott vonásokkal. Online adatfelvétel keretében 155 fiatal felnőtt kitöltötte a 112 tételes ANPS és a 44 tételes Big Five Inventory (BFI) magyar változatát. A külső validitás vizsgálatán felül (ANPS és BFI), megbízhatóságot, nemi különbséget és skálák közti korrelációkat vizsgáltunk az ANPS skálákat illetően. A nők magasabb átlagokat értek el a FÉLELEM, GONDOSKODÁS és SZOMORÚSÁG skálákon, mint a férfiak. A HARAG, JÁTÉKOSSÁG és KERESÉS skálákon nem találtunk nemi különbséget. Az ANPS skálái közötti kapcsolatot tekintve a pozitív érzelmi skálák közepes pozitív korrelációt mutatnak egymással (KERESÉS, JÁTÉKOSSÁG, GONDOSKODÁS: 0.38 – 0.42), csakúgy, mint a negatív skálák egymással (FÉLELEM, HARAG, SZOMORÚSÁG: 0.21 – 0.65). A magyar mintán kapott ANPS és BFI közti együttjárások megerősítik a korábbi kutatási eredményeket (pl. amerikai, német, szerb mintán). Az eredmények alapján elmondható, hogy pszichometriai jellemzőit tekintve az ANPS magyar változata megbízható és érvényes mérőeszköz. Alátámasztottuk a korábbi kutatásokban közölt nemi különbségeket és a hat elsődleges érzelmi vonás kapcsolatát az ötfaktoros személyiség modellel. A kutatás a PD124964 számú projekt keretein belül készült a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a posztdoktori kiválósági program finanszírozásában.

Kulcsszavak: Affektív idegtudományi kérdőív, ANPS, BFI, pszichometriai mutatók

Az érzelmi tünetek és a figyelmi torzítás kapcsolata: a reaktív agresszió moderátor hatása serdülők klinikai mintájában

EP07

Szabó Judit¹, Szabó Edina², Pelle Johanna², Halász József³ és Kökönyei Gyöngyi⁴

¹Országos Kriminológiai Intézet

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

³Óbudai Egyetem, Alba Regia Műszaki Kar, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet, SE-NAP2 Genetikai Agyi Képző Migrén Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia

⁴Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet, Semmelweis Egyetem

Háttér és célkitűzések: az érzelmi ingerekkel kapcsolatos figyelmi torzítások kutatása klinikai mintákon inkonzisztens eredményeket hozott, különösen affektív zavarral diagnosztizált felnőttek és serdülők körében. Mégis keveset vizsgáltak, hogy vajon milyen tényezők állnak a következetlen eredmények hátterében. Ilyen tényező lehet az érzelmi tünetekhez gyakran társuló reaktív agresszió, amely a figyelmi elkerüléssel szemben várhatóan inkább figyelmi facilitációt eredményez a negatív ingerek irányában. Kutatásunkban e két változó együttes hatását vizsgáltuk a negatív érzelmi ingerekre adott figyelmi torzításra serdülők klinikai mintáján.

Módszer: A vizsgálatban érzelmi zavarral diagnosztizált, 13 és 18 év közötti fiatalok (n=102) vettek részt. Az érzelmi tüneteket a Képességek és Nehézségek Kérdőívvel (Goodman, 2005), a reaktív agressziót pedig a Reaktív-Proaktív Agresszió Kérdőívvel (Raine et al., 2006) mértük, amelyek egy tesztcsomag részeként kerültek felvételre. Az érzelmi reaktivitás vizsgálatára az ún. Érzelmi Képek Vizuális Próba (Loney, 2003, Kimonis et al., 2007) eljárást alkalmaztunk, amelyben a célingert semleges, disztresszt keltő és pozitív érzelmi tartalmú képek alkották. A figyelmi választ a célingerre mutatott reakcióidővel mértük, és ezen alapult a figyelmi torzítást jelző ún. facilitációs index számolása.

Eredmények: eredményeink szerint az érzelmi tünetek és a negatív érzelmi ingerekre adott figyelmi torzítás között detektált összefüggést a reaktív agresszió szintje moderálja ($b=1,27$, $p=0,035$) a nem kontrollálását követően is. Míg a reaktív agresszió átlagos vagy átlag alatti szintje esetén az érzelmi tünetek emelkedésével a distresszt keltő ingerekre inkább figyelmi elkerülés tapasztalható, addig a magas reaktív agresszió pontszám esetén ezzel ellentétes tendencia érvényesül, azaz a negatív érzelmi ingerek irányába jelenik meg a figyelmi torzítás.

Következtetések: eredményeink alátámasztják azt a szakirodalmi álláspontot (pl. Iffland et al., 2019), amely szerint önmagában a pszichiátriai diagnózis nem magyarázza az érzelmi ingerekkel kapcsolatos figyelmi torzítást. Az olyan személyiségjellemzők, mint például a reaktív agresszió, jelentősen befolyásolhatják az érzelmi feldolgozás jellemzőit. További vizsgálatok szükségesek az eredményeink hátterében meghúzódó összefüggések pontosabb feltárásához, illetve a különböző változók közötti kapcsolat jellegének és irányának megállapításához.

Kulcsszavak: reaktív agresszió, érzelmi tünetek, figyelmi torzítás, Érzelmi Képek Vizuális Próba

Melyik a kakukktojás? A saját-életkor hatás vizsgálata érzelemkifejező arcok vizuális keresése során

EP08

Ihász Virág, Kiss Szabolcs, Zsidó N. András - Pécsi Tudományegyetem

Számos kutatás vizsgálta az érzelemkifejező arcok észlelését és az általuk kiváltott reakciókat. A kutatók egy csoportja a félelem-releváns ingerek, érzelemkifejező arcok esetében a düh feldolgozási előnyét támogatja az észlelés során. Az érvelés alapjául az evolúciós elméletek szolgálnak, melyek szerint egy fenyegető ingerre adott gyors reakció az életünk megóvásának céljából elengedhetetlen, ezért előnyt élveznek a percepció során.

Más vizsgálatok ezzel szemben a pozitív ingerek, érzelmek esetében a boldogság előnyét figyelték meg. A lehetséges magyarázatok között felmerültek a boldogság érzéséhez társuló specifikus arckifejezések, mint a mosolygás, amire a vizsgálati személyek hamar felfigyeltek.

A különböző módszerrel végzett vizsgálatok közös jellemzője, hogy gyerek minta esetében is, a kutatók által használt képcsomag felnőtt arcokat tartalmazott. Ez a módszertan szembe megy azokkal a kutatási eredményekkel, amelyek kimutatták, hogy a gyerekek másképp észlelik, azonosítják és válaszolnak az érzelemkifejező arcokra, attól függően, hogy azok gyerek vagy felnőttek arcán jelennek meg. Mindemellett az arcok azonosítása során megfigyelt saját életkor iránti elfogultságot sem veszi figyelembe.

A kutatásunk célja, hogy állást foglaljon a vitában az érzelemkifejező arcok percepciójában és detekciójában, összekapcsolva az érzelmek azonosítását a saját életkor iránti elfogultság elméletével.

A vizsgálati alanyaink óvodáskorú és felnőtt személyek voltak. A vizsgálatot "kakukktojás" vizuális keresés feladattal végeztük el, melynek során a résztvevők semleges arcok között keresték a többitől eltérő, érzelmet kifejező arcot. Az érzelmek az öröm, a félelem és a harag voltak. A feladathoz gyermek és felnőtt modellek arcait használtuk fel.

A négy vizsgálati csoport (gyerekek-gyerekarok, gyerekek-felnőtt arcok, felnőttek-gyerekarok, felnőttek-felnőttarcok) mindegyikében a boldog arcok feldolgozási előnyét mutattuk ki. Óvodások esetében nem találtunk szignifikáns különbséget az eltérő korú érzelemkifejező arcok detekciójában. A felnőtt vizsgálati személyek viszont hamarabb találták meg a kakukktojást, ha a modellek életkora illeszkedett az övékhez.

Kulcsszavak: érzelfelismerés, kakukktojás, OAB, gyerekek, felnőttek

Zavaró ingerek kiszűrésének nehézsége szkizofréniában

EP09

Becske Melinda¹, Marosi Csilla², Molnár Hajnalka¹, Fodor Zsuzsanna², Tombor László¹, Csukly Gábor¹

¹Semmelweis Egyetem, Mentális Egészségtudományok Doktori Iskola

²Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika

Bevezetés. A szkizofrén betegekre csökkent munkaemlékezeti teljesítmény és fokozott figyelmi elterelhetőség jellemző. Munkamemória feladatokban a kódolási és fenntartási szakaszban megfigyelt eseményhez kötött théta szinkronizáció (event-related synchronization, ERS) – különösen a frontális középvonali területeken – a kognitív kontrollal és végrehajtó folyamatokkal hozható összefüggésbe; míg az eseményhez kötött alfa deszinkronizációs választ (event-related desynchronization, ERD) az információfeldolgozáshoz és figyelmi folyamatokhoz kötik.

Módszer. Vizsgálatunkban 35 szkizofrén beteg és 39 – életkorban, nemben és iskolai végzettségben – illesztett egészséges kontrollszemély vett részt. A vizsgálati személyek módosított Sternberg munkamemória-feladatot végeztek, mely száliens és nem száliens disztraktor elemeket tartalmazott a fenntartási szakaszban. Az emlékezeti terhelés minden próba esetében azonos mértékű volt (6 mássalhangzó). Nagy felbontású, 128 csatornás EEG-felvételt rögzítettünk a feladat közben. A kódolási és fenntartási szakaszokon belül, a stimulusok megjelenését követően a théta (4-7 Hz, idői ablak: 350-550 ms) és gyors alfa (10-13 Hz, idői ablak: 500-700 ms) tartományokban jelentkező aktivitásváltozást az eseményhez kötött spektrális perturbáció (event-related spectral perturbation [ERSP]) módszerének segítségével vizsgáltuk.

Eredmények. Eredményeink azt mutatják, hogy a betegek munkaemlékezeti teljesítménye gyengébb volt, mint a kontrollszemélyeké: alacsonyabb találati arányt értek el ($p < 0.0001$), és hajlamosabbak voltak a disztraktor elemekkel kapcsolatos téves riasztásokra ($p < 0.0001$). Az eseményhez kötött théta szinkronizáció mértékét mindkét csoportban modulálta a kondíció (tanulás $<$ disztraktor), azonban a disztraktorok szálienciája (száliens/nem száliens) csak a kontroll csoportban modulálta a théta szinkronizációt (száliens $>$ nem száliens, p betegek = 0,95, p kontrollok $<$ 0.001). Ezenkívül a disztraktorok szálienciája kisebb mértékben modulálta az eseményfüggő gyors alfa deszinkronizáció mértékét betegeknél a kontrollcsoporthoz képest (száliens $>$ nem száliens, Cohen`s d betegek = 0.9, p = 0.0008, Cohen`s d kontrollok = 1.6, $p <$ 0.0001).

Következtetések. Eredményeink arra utalnak, hogy a szkizofrén betegek kevésbé hatékonyan dolgozzák fel a száliens és nem száliens zavaró információkat, valamint gyengébb kognitív kontroll folyamatok figyelhetők meg náluk az egészséges kontrollszemélyekhez viszonyítva. Ezek a különbségek részben magyarázhatják a szkizofréniában megfigyelt gyengébb munkamemória- teljesítményt és fokozott figyelmi elterelhetőséget.

Kulcsszavak: szkizofrénia, munkamemória, disztraktor szűrés, kognitív kontroll, alfa oszcillációk, théta oszcillációk

Figyelmi torzítások vér-sérülés-injekció fóbiához köthető ingerek esetén

EP10

Kiss Botond László, Khalil Szuhád Leila, Zilahi Léna, Burghardt Katalin Orsolya, Zsidó N. András - Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A specifikus fóbiák egyik altípusa a vér-sérülés-injekció fóbia (blood-injury-injection phobia), amely esetén az irracionális és tartós félelem tárgya vérhez, sérüléshez vagy különféle orvosi beavatkozásokhoz köthető. Ebben a fóbiában szenvedő emberek kerülnek, vagy akár teljes mértékben el is hanyagolhatnak különféle egészségügyi és szűrővizsgálatokat. Az elkerülés eredményeként megelőzhető, kezelhető betegségek (pl. diabétesz) is súlyossá válhatnak. A fennálló krónikus betegségnek nem csak fizikailag, hanem mentálisan is lehetnek negatív következményei. Ezért a terület pontosabb feltárása kiemelt fontosságú. A fóbia esetén tehát az érzelmi reakciót valamilyen sérülés, vér, orvosi beavatkozásokhoz köthető eszköz látványa vagy gondolata válthatja ki. Korábbi eredmények szerint egy érzelmi tartalmú inger helyét előrejelző cue kialakíthatja a figyelmi elfogultság egy előzetes formáját. Kutatásunk során azt vizsgáljuk, hogy ez a folyamat kimutatható-e vér-sérülés-injekció fóbia szempontjából fenyegető tartalmú képek bemutatása esetén is.

Az adatok felvételét online környezetben, Openseesame program segítségével végeztük. A felhasznált képeket előzetesen négy dimenzió mentén (valencia, arousal, fenyegetés és undor) bemértük és kiválogattuk. A próba során a két lehetséges előrejelző inger egyikének bemutatása után a helyén egy kép (semleges, fenyegető) vagy pedig a célinger jelenik meg. A fenyegető kép minden esetben ugyan azon előrejelző inger prezentációját követi. A célinger nincs előrejelző ingerhez kötve, helyette véletlenszerűen zavaró inger is megjelenhet. Célinger bemutatása esetén a pozíciójának megfelelő gomb lenyomásával kell reagálnia a résztvevőnek. A két előrejelző inger után adott reakció idők különbségéből következtethetünk a figyelmi elfogultságra. A kapott eredményeink egybefüggenek előzetesen hasonló paradigmával végzett kutatások eredményeivel és a felvetésünkkel.

Vizsgálatunk eredményei alapján folytatjuk a viselkedéses vizsgálatokat. Az online környezet okozhat problémákat az adatfelvétel során (pl. zajos környezet, késleltetés), de már a legtöbb ilyen szoftver képes kiküszöbölni az internet sebességéből illetve a számítógép teljesítményéből fakadó késleltetést. Az online vizsgálatot későbbiekben személyes adatvétellel validálnánk, és kiegészítenénk fiziológia paraméterek mérésével (pl. szemkövetés). Pontosabb képet nyerve így a vér-sérülés-injekció fóbia során fellépő figyelmi torzítást.

Kulcsszavak: figyelmi elfogultság, figyelmi torzítás, fenyegető inger, fóbia, vér, sérülés, injekció

Hazai mérési tapasztalatok az 5 tételes Spielberger-féle vonás és állapotsszorongás kérdőívvel

EP11

Zsidó N. András, Teleki Á. Szidalisz, Csókási Krisztina, Bandi A. Szabolcs - Pécsi Tudományegyetem

A szorongás a leggyakoribb mentális zavarok egyike világszerte. Annak ellenére, hogy széles körben állítják, hogy alul diagnosztizált, korábbi meta-analízisek becslése szerint a szorongásos zavarok globális prevalenciája eléri a 7,3 %-ot. Számos tanulmány rámutatott, hogy további kutatásokra van szükség, amelyek a szorongásra, a szűrésre, a diagnózisra és a kezelésre összpontosítanak; és gyorsan felvehető tesztek fejlesztését célozzák. A Spielberger-féle Állapot- és Vonásszorongás Leltárt (STAI) széles körben alkalmazzák a szorongás állapotának és tulajdonságainak összetevőinek mérésére. Ebben a tanulmányban szeretnénk bemutatni egy korábban fejlesztett rövid, mégis megbízható és érvényes formáját a STAI skáláknak. Modern tesztelméleti eljárással lerövidítettük a skálákat, hogy megtartsuk azokat az elemeket, amelyek a legjobban megkülönböztethetik a résztvevőket. A résztvevők más kutatások kapcsán töltötték ki a STAI-t. Az egyik minta (N = 922) az állapot skálát, egy másik minta (N = 2227) a vonás skálát, míg egy harmadik minta (N = 250) csak a rövid verziókat töltötte ki. Kiszámítottuk az állapot (> 9,5) és a vonás (> 13,5) skála határértékeit. A válaszadók 19,5% -a és 20,1% -a érte el a küszöbértéket az egyes skálákon. A STAI öt tételes rövid verziói kiváló pszichometriai tulajdonságokkal rendelkeztek; amely mutatók összehasonlíthatók a teljes forma esetén kapottakkal. A skálák külső érvényességére is mutatunk be bizonyítékot. Részletes leíró statisztikákról számolunk be, amelyek a további vizsgálatokban felhasználhatók szabványként. A rövid skálákat elsősorban olyan körülmények között történő felhasználásra találtuk ki, ahol a teljes forma felvétele nem kivitelezhető. Összességében elmondható, hogy a rövid skálák megbízható mérőeszközök, amelyeket fel lehet használni a klinikai szűrés és a viselkedéskutatás terén; különösen ott, ahol a gyakorlati megfontolások kizárják a hosszabb kérdőív használatát.

Kulcsszavak: mentális egészség, szorongásteszt, rövid skála, STAI-5, sztenderdek

A kontextuális tényezők hatása a művi abortuszra vonatkozó vélekedésekre

EP12

Nagy Beáta Magda¹, Bertalan Eszter², Pigniczkiné Rigó Adrien³

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék

A nemkívánt terhesség megtartására vagy megszakítására vonatkozó döntést – a törvényi szabályozás adta keretek között – a személy abortusszal kapcsolatos attitűdjei határozzák meg. Bár a társadalmi diskurzus szintjén a művi abortusszal kapcsolatos attitűdök leggyakrabban a támogat/elutasít dichotómiában jelennek meg, a valóságban összetettek, és a különböző minőségű attitűdök akár egyszerre is jelen lehetnek.

A poszteren bemutatni kívánt, az abortusz-attitűdökre irányuló nagymintás (N=1704) kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogy van-e az egyes élethelyzetek között különbség a terhesség művi megszakításának elfogadottságában, illetve elutasítottságában. Feltételeztük továbbá, hogy a művi abortusz kapcsán annak általános elfogadottsága és saját maga/partner vonatkozásában választhatósága az abortusz-attitűd két különálló eleme, melyek között különbséget kell tenni.

Eredményeink igazolták, hogy a kontextuális információ lényegi elemét képezi az abortusz értékelésének, vagyis a különböző élethelyzetekben nem azonos az abortusz mögött álló indokok megítélése, és az elfogadottság mértéke szerint rangsor állítható fel az egyes élethelyzetek között. Azok a szituációk, amelyekben egy nő (pár) a várandósság megszakítása mellett dönt, két csoportba sorolhatók: a várandósság veszélyességével összefüggő és az anya/szülők aktuális életkörülményeivel indokolt abortuszok közül az első (veszélyeztető) csoportba tartozók inkább elfogadható indokai a terhesség megszakításának, mint az élethelyzeti/társas csoportba sorolódó körülmények.

Az, hogy az egyén általában véve elfogadhatónak véli-e az abortuszt, illetve hogy saját maga/partnere számára választhatónak gondolja-e azt, az abortusz-attitűd két, elkülöníthető elemének tekinthető. Főként az élethelyzeti/társas faktorba sorolt körülmények mellett jelentős a hatása annak, ahogy valaki általában vagy saját maga/partnere kapcsán gondolkodik az abortuszról.

A fentiek alapján tehát a művi abortuszra vonatkozó véleményalkotásunkat egyrészt erősen befolyásolja mindaz, amit az egyedi, konkrét helyzetről tudunk, másrészt az is, hogy arról általánosságban, vagy saját magunk (férfiaknál: a partner) vonatkozásában gondolkodunk. Vagyis az abortusz-attitűdök több szempontból sem tekinthetők homogénnek, dichotóm, kontextus nélküli megközelítésük a megítélés összetettségének túlzott leegyszerűsítését jelenti, és ezzel a téves elképzelések és a stigmatizálás erősödését eredményezheti.

Kulcsszavak: művi abortusz, abortusz-attitűd, kontextuális tényezők

Én és a COVID: közösségi oldalakon megjelenő szöveges posztok tartalomelemzése a járványra adott érzelmi reakciók és megküzdési módok tükrében

EP13

Szabó-Bartha Anett, Fekete Nikolett, Kancsár Diána - Károli Gáspár Református Egyetem

Háttér és célkitűzések: jelen tanulmányunk célja a COVID-19 járvány okozta pszichológiai hatások vizsgálata, a közösségi médián megosztott koronavírussal összefüggésbe hozható tartalmak elemzése révén. Azt feltételezzük, hogy a világjárvány okozta krízisre adott érzelmi reakciók és megküzdési stratégiák tükröződnek az online felületeken megosztott tartalmakban is.

Módszer és eredmények: 2020. március 14-e és szeptember 30-a között a Facebook felületen megosztott koronavírussal kapcsolatos szöveges posztok vizsgálata tartalomelemzés módszerével történt. Összesen 105 szöveges posztot elemeztünk különböző kategóriák mentén. A tanulmányban vizsgált minta 82%-a nő (86 fő) és 18%-a férfi (19 fő). Az átlagéletkor 44,07 volt, a minimuma 20, míg a maximuma 68 lett, mindemellett az életkor szórása 15,35.

Következtetés: az eredmények alapján a szorongás és a düh összefüggésben áll a katasztrófizálással ($p \leq 0,5$; $\phi_{c1} = 0,22$; $\phi_{c2} = 0,24$), mint érzelemregulációs megküzdési stratégiával. A nők esetében gyakrabban jelent meg a közösségi médián megosztott tartalmakban a rumináció¹, és a katasztrófizáció² ($p \leq 0,5$; $\phi_c = 0,24$). A vizsgálatunkban sikerült bizonyítani, hogy a pozitív érzelmek együtt járást mutatnak az adaptív megküzdési stratégiákkal ($p \leq 0,5$; $\phi_c = 0,48$), például a remény megjelenése szignifikáns kapcsolatban áll a pozitív átkeretezés megjelenésével ($p \leq 0,5$; $\phi_c = 0,279$). Érdemesnek tartjuk a téma további differenciáltabb vizsgálatát hasonló tartalomelemzési technikával, hiszen kevés kutatás elemzi az online tartalmakat.

Kulcsszavak: járványhelyzet, közösségi-média, krízis, tartalomelemzés, megküzdés

12. heti biokémiai paraméterek és mentális egészség összefüggései

EP14

Kövi Zsuzsanna¹, Elekes Tibor², Elekes Almiréna, Nagy Gabriella, Péteri Szilvia, Tanyi Zsuzsanna¹, Mészáros Veronika¹, Ferenczi Andrea¹, Tubai Viktória², Képesné Sinka Szilvi³

¹Károli Gáspár Református Egyetem

²Rózsakert Medical Center, Magzati Medicina Központ

³Károli Gáspár Református Egyetem, egyetemi hallgató

Számos vizsgálat szerint a terhesség alatt átélt stressz mértéke kockázati tényezőt jelent a magzatfejlődési zavarokra, a koraszülésre, az alacsony születési súlyra, a csökkent fejkörfogat- méretre, a lassabb motoros fejlődésre valamint a szabályozó funkciók zavaraira nézve (Buitelaar et al., 2003; Rieger et al., 2004; Ramchandani et al., 2010). Vizsgálatunkban arra keressük a választ, hogy a pszichés tényezők együttjárást mutatnak-e a terhesség első trimeszteri vizsgálatán mért biokémiai paraméterekkel. Előzetes kutatások alapján a beta hcg együttjárást mutat oxidatív stressz markerekkel (Wang et al., 2021).

Kutatásunkban 12. heti kiterjesztett kombinált teszt során biokémiai vizsgálaton (Papp-A, beta Hcg, Plgf) résztvevő várandósok (N=431) töltötték ki egy

tesztcsomagot. A tesztcsomag tartalmazta a rövidített Észlelt Stressz kérdőívet (Cohen és mtsai, 1983; Stauder & Konkoly-Thege, 2006), a Prenatális Szorongás kérdőívet (Wadhwa et al., 1993), a Mentális Egészség Tesztet (Oláh, Nagy, Magyaródi, Török, Vargha, 2018), és a Reggeliség-Estiség (Adan & Sánchez-Turet, 1995) kérdőívet.

Eredményeink szerint a beta hcg szint szignifikáns, gyenge pozitív kapcsolatot ($r = 0,15$, $p = 0,002$) mutatott a prenatális szorongással és gyenge negatív kapcsolatot a reggeliséggel ($r = 0,10$, $p = 0,049$), kiszűrve az életkor és BMI hatását.

Mivel a magas beta hcg szint számos terhességi patológia előrejelzője lehet, eredményeink a mentális egészség és a reggeliség protektív faktorait jelezhetik, ugyanakkor fontos megemlítenünk, hogy eredményeink még inkább előzetes eredményeknek tekinthetők. A vizsgálatunkat tovább tervezzük folytatni, longitudinális utánkövetéssel.

Kulcsszavak: várandósság, mentális egészség, magzatfejlődés

Diabétesz distressz és adherencia vizsgálata II-es típusú cukorbetegség körében, a COVID-19 pandémia idején

EP15

Heckenberger-Nagy Evelyn, Tiringer István - Pécsi Tudományegyetem

Cukorbetegséggel élni megterhelő. Ez egy krónikus megbetegedés, mely gondos odafigyelést igényel a napi kezelési rutinban és az életmódban egyaránt. A megfelelő kezelés és a diéta nagyon fontos a betegek életminőségének szempontjából. A betegeknek integrálniuk kell a kezelési rutint és az diabétesz megkövetelte életmódot a napi életvitelükbe, ugyanakkor meg kell küzdeniük az esetleges komplikációkkal is. Ezért, nem meglepő módon, ez a betegség nagyon gyakran érzelmi distresszt okoz, melyet betegség-specifikusan diabétesz distressznek hívunk. A cukorbetegség esetében ez a levertség azonban nem "csak" pszichés jóllét kérdés; ezek a betegek rosszabb adherenciával, rosszabb glikémiás kontrollal rendelkeznek, és körükben magasabb a mortalitás is.

A krónikus betegségben szenvedők, így a cukorbetegség is, sebezhetőbbek a COVID-19 fertőzéssel szemben, illetve, esetükben megnövekedett a komplikációk és a mortalitás esélye is. A vizsgálatunkban a COVID-19 és a korlátozások okozta hatásokat is vizsgáljuk. Fel szeretnénk térképezni, a pandémia hogyan befolyásolja az aggodalmakat, a diabétesz distresszt, és, hogy ez jobb vagy rosszabb adherenciát idéz-e elő a cukorbetegség körében.

Az adatgyűjtés és a feldolgozás jelenleg folyamatban van. Vizsgálatunk jelen helyzetre való tekintettel online platformon zajló, keresztmetszeti vizsgálat. A kérdőívek magukban foglalnak szociodemográfiai kérdéseket, COVID-19 fertőzéssel összefüggő kérdéseket, diabétesz distresszel, kezelési és életmód adherenciával kapcsolatos itemeket is.

Kulcsszavak: diabétesz, adherencia, diabétesz distressz, COVID-19

Várandósok által vezetett hálanapló hatásai

EP16

Ferenczi Andrea, Kövi Zsuzsanna - Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A várandósság negyven hete kitüntetett életszakasz egy nő életében, mely az anya és születendő gyermeke számára egyaránt meghatározó időszak. A gesztáció ugyanakkor egy normatív krízisként is felfogható, melynek során számos lelki természetű probléma alakulhat ki. Kutatásunkban annak feltárására vállalkoztunk, hogy a diszpozicionális hála, a megbecsülés, a szubjektív jóllét és a társas támasz – mint az egészségpszichológia meghatározó konstruktumai – milyen szerepet töltenek be a várandós nők életében. Céljaink között szerepelt a hálanapló vezetés jólétre gyakorolt hatásának feltérképezése is.

Online, kvantitatív kutatásunkban 79 második és harmadik trimeszterben lévő nő vett részt. A kísérleti csoporttal (n=36) négyhetes hálanapló vezetés előtt és után felvett kérdőíveket a kontrollcsoport (n=43) hasonlóan két időpontban kitöltött kérdőíveivel hasonlítottuk össze. A vizsgálatban felhasznált kérdőívek: GRAT Hála Kérdőív, Megbecsülés Skála (AS), Szubjektív Jóllét Kérdőív, Észlelt Társas Támasz Kérdőív. Vizsgálatunk (2x2 ANOVA) eredményei szerint mind a négy kérdőív esetén szignifikáns interakció mutatkozott: [Hála $F(1,77) = 50.484$, $p < 0,001$; Megbecsülés $F(1,77) = 35.397$, $p < 0,001$; Szubjektív jóllét $F(1,77) = 73.24$, $p < 0,001$; Társas támasz $F(1,77) = 30,98$, $p < 0,001$]. A hálanapló vezetés hatására a kísérleti csoportban minden skála értéke szignifikánsan növekedett, míg a kontrollcsoportban nem történt változás.

A diszpozicionális hála – mely akár egy olyan egyszerű beavatkozással is növelhető, mint a hálanapló vezetés – alkalmas eszköz lehet a várandósok mentális egészségének támogatására, s ezen keresztül lelki és fizikai jóllétük megőrzésére és fejlesztésére.

Kulcsszavak: diszpozicionális hála, várandósság, mentális egészség, jóllét, társas támasz

Általános iskolai tanítók és tanárok egészségének és kiégésének empirikus vizsgálata

EP17

Boda-Ujlaky Judit, Uvacsek Martina, Török Lilla, Petrekanits Máté - Testnevelési Egyetem

A stressz és a fizikai egészség kapcsolatát sokat vizsgálták már empirikusan és ennek alapján sokan vonták le azt a következtetést, hogy a munkahelyi kiégés, mivel azt nem hatékony megküzdési stratégiákkal társul, nagy hatással van a fizikai egészség különböző mutatóira. A kutatási adatok afelé mutatnak, hogy a II-es típusú

cukorbetegség, a gyulladáshoz kapcsolódó problémák és a kardiovaszkuláris megbetegedések valóban összefüggésbe hozhatók a kiégéssel (Shirom és Melamed 2005). A reziliencia a burnout védőfaktoraként funkcionál, mediátor szerepet tölt be a kiégés és az egészség kapcsolatában (pl. Arrogante és mtsai, 2017).

Vizsgálatunkban 98 (kor: 50,5± 6,7 év) legalább 35 éves és 10 éve tanító általános iskolai tanító-és tanárnő antropometriai, kardiovaszkuláris és életmód mutatóit vetettük össze a különböző pszichológiai jellemzőkkel, így a munkába való bevonódást (Areas of Worklife Survey), a kiégést (Maslach Burnout Inventory – for educators), a rezilienciát (CD-RISK), a pozitív és negatív affektivitást (PANAS), a munkahelyi elégedettséget (Index of Organizational Reactions) és az általános énhatékonyságot (GSEQ) mértük. Az adatokat a JASP 0.13.1.0 statisztikai szoftverrel dolgoztuk fel.

A 40 év alattiak magasabbnak élik meg a munkaterhelést (véltetően a magasabb saját gyerek nevelésével kapcsolatos otthoni teendők miatt), mint az 55 fölöttiek. A vidéken dolgozók a munkahelyi környezetüket ítélték szignifikánsan rosszabbnak, mint a budapestiek. A fizikai aktivitás mértéke, a korábbi sportolás, a dohányzás, a túlsúly és az elhízás alapján képzett csoportok nem különböztek a pszichológiai változók mentén, kivéve, hogy akik teljesítik az előírt testmozgásmennyiséget, szignifikánsan kellemesebbnek ítélték a munkakörnyezetüket (az okozás nem világos, lehet az időmenedzsment, illetve a valóban segítőbb munkakörnyezet is). Az érzelmi kimerültség, a személyes teljesítmény, a deperszonalizáció, a kiégés, a reziliencia és az általános énhatékonyság alapján képzett csoportok (átlagtól 1-1 szóráson kívül esők) antropometriai és kardiovaszkuláris mutatóiban nem találtunk különbséget, míg azok, akik pozitívabb érzelmekkel jellemezhetők a munkahelyükön, a magasabb PLX, alacsonyabb átlag bpm és LF/HF%-kal jellemezhetők, így lényegében nyugodtabbnak tekinthetők. A pszichológiai és fiziológiai mutatók bizonyos korrelációi szignifikánsak ugyan, de igen alacsonyak. A pszichológiai változók kapcsolatának vizsgálata megerősíti az eddigi kutatások eredményét.

Kutatásunkban nem találtunk különbségeket kiégés és azok védőfaktoraként szolgáló mutatók alapján képzett csoportok élettani mutatóiban, sem az életmód alapján képzett csoportok között a pszichológiai mutatókban. Egyedül a pozitív munkahelyi érzelmek tűnik némi befolyással bíró mutatónak.

Kulcsszavak: kardiovaszkuláris egészség, pedagógusok, kiégés

Az ember és legjobb barátja - avagy a kutya antropomorfizálása

EP18

Lippai Judit, Koronczi Beatrix - Eötvös Loránd Tudományegyetem

Háttér. A kutya antropomorfizálásakor humán jellemzőket (tulajdonságok, gondolatok, érzések és motivációk) tulajdonítunk az állatnak (Epley, Waytz, Cacioppo, 2007). Jelen kutatás ezen napjainkban rendkívül elterjedt jelenségre reflektál és ráirányítja a figyelmet a kutya-gazda kapcsolat összetett mivoltára.

Cél. Munkánk kiemelt célja egy pszichometriailag megfelelő magyar nyelvű mérőeszköz kialakítása volt, mely a személyek kutyájuk iránt mutatott antropomorfizálását méri. Első hipotézisünkben összefüggést vártunk az egyes demográfiai, kutyára és kutyatartásra vonatkozó változók és a gazdák által tanúsított antropomorfizálás mértéke közt. A második és harmadik hipotézis a gazdák személyközi, valamint kutyájuk iránt mutatott kötődését és az antropomorfizálás összefüggéseit vizsgálta.

Módszer. Az online közzétett kérdőívcsomag a tájékozódó kérdések mellett az általunk kialakított Antropomorfizálás Kérdőívet, valamint a Kutya-gazda Kötődési Kérdőívet (Koronczai & Babos, 2019) és Felnőtt Kötődési Skálát tartalmazta (Collins & Read, 1990). A kényelmi mintavétellel történő adatgyűjtés után N=661 (90,8% nő, átlag életkor: 39,05 év, SD=4,57) adatait elemeztük.

Eredmények és diszkusszió. Az Antropomorfizálás Kérdőív a kapott belső és külső mutatók alapján megbízható (Cronbach-alfa: 0,894) és érvényes eszköznek tekinthető a kutyák antropomorfizálásának mérésére. Az antropomorfizálás erős, pozitív irányú korrelációt ($r=0,666$, $p<0,01$ (2-tailed)) mutat a kutya-gazda kötődéssel. A szorongó/ambivalens és elkerülő kötődési stílussal rendelkező, idősebb és egyedül élő gazdák intenzívebben antropomorfizálják kedvenceiket, feltehetően ilyen módon kompenzálva hiányos vagy elégtelen szociális kapcsolataikat. A kistestű és idősebb állatokat, valamint egyes fajtákat (pl. bulldog) hajlamosabbak voltak antropomorfizálni, mert fizikai adottságaik facilitálják a humán/gyermekszerepbe helyezést.

Konklúzió. Az Antropomorfizálás Kérdőív alkalmazása hozzájárulhat a jelenség lehetséges előnyeinek és hátrányainak elkülönítéséhez, ezáltal mind a gazdák, mind kutyáik fizikai és mentális jóllétének elősegítéséhez.

Kulcsszavak: antropomorfizálás, kutya-gazda kötődés, kötődési stílus

A Viselkedéses Gátlás Kérdőív magyar változatának validálása és pszichometriai jellemzői

EP19

Sulyok Róza Sára¹, Miklósi Mónika Barbara², Jakobovits Lili², Győre Szandra³

¹Eötvös Lóránd Tudományegyetem

²Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

³Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat VIII. kerületi tagintézménye

Bevezetés: A Viselkedéses Gátlás Kérdőív (Behavioral Inhibition Questionnaire; BIQ) az internalizáló zavarok rizikótényezőjeként azonosított temperamentum-jellemző felmérésére szolgáló kérdőív, mely a viselkedéses gátlást szituációs és társas kontextusokban méri fel. Vizsgálatunk célja a kérdőívek magyar változatának elkészítése és pszichometriai mutatóinak leírása volt.

Módszerek: A magyar változatot visszafordítási módszerrel készítettük el. Online vizsgálatunkba 473 szülőt vontunk be, akik 3 és 7 év közötti gyermekükről töltötték ki kérdőívünket, valamint egy demográfiai kérdőívet, a Képességek és Nehézségek Kérdőívet (SDQ), és a Spielberger-féle Vonásszorongás Kérdőívet (STAI).

Keresztmetszeti elrendezésben vizsgáltuk a kérdőív faktorszerkezetét, belső megbízhatóságát, konvergens és divergens validitását. A 30 tételes eredeti változat mellett a 14 tételes rövid változatot is elemeztük.

Eredmények: A megerősítő faktorelemzés szerint adatainkon mindkét változat esetében elfogadható az eredetileg feltételezett hat faktoros elméleti modell. A skálák belső megbízhatósága nagyon jónak/kiválónak bizonyult (Cronbach- α : 0,73 - 0,90). A nem és a szocio-ökomómiai státusz jellemzői nem befolyásolták a kérdőívre adott válaszokat. A viselkedéses gátlás szignifikáns pozitív összefüggést mutatott a szülői vonásszorongással ($r = 0,152 - 0,324$) és az SDQ Internalizáló tünetek alskálájával ($r = 0,345 - 0,613$), és szignifikáns negatív kapcsolatot az SDQ Proszociális magatartás alskálájával ($r = -0,148 - -0,337$). A kérdőív diszkriminatív validitását igazolta, hogy az SDQ Externalizáló tünetek alskálájával nem mutatott együttjárást. A kérdőív rövidített változatának belső konzisztenciája szintén nagyon jónak bizonyult, a pszichometriai mutatói pedig a hosszú változathoz hasonlóan alakultak.

Következtetés: a Viselkedéses Gátlás Kérdőív magyar változata a gyermekkori viselkedéses gátlás mérésére alkalmas, megbízható, érvényes mérőeszköz, alkalmazását ajánljuk.

Kulcsszavak: viselkedéses gátlás, temperamentum, szorongásos zavarok, óvodáskor

#maradjotthon – Egy év tapasztalatai

EP20

Szentiványi Dóra¹, Farkas Bernadett Frida², Garas Péter³, Győri Dóra¹, Horváth Lili Olga³, Ferenczi-Dallos Gyöngyvér¹, Balázs Judit¹

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

²Semmelweis Egyetem, Mentális Egészségtudomány Doktori Iskola

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

Bevezetés: az ELTE Gyermekkori Pszichés Zavarok kutatócsoport hazánkban elsőként indított prevencióhoz kapcsolt kutatást a fiatalok és szüleik életminőségének a felmérésére a COVID-19 járvány időszakában. Kutatásunkhoz nemzetközi szakértői gárda, holland, norvég, német és indonéz kollégák is csatlakoztak. A pandémia kitörése óta korlátozásokkal kell szembenézniük a családoknak. Az élet számos területén átalakultak a mindennapi rutinok, az oktatás és sok esetben a pszichés megsegítés is átkerült az online térbe. Az életminőség multidimenziális konstruktuma információt szolgáltat arról, hogy az egyének szubjektíven hogyan ítélik meg az általános, fizikai és pszichés jóllétüket és funkcionalitásukat; megítélésében többek között demográfiai tényezők és pszichés tünetek is szerepet játszanak.

Célkitűzés: kutatócsoportunk célkitűzései között szerepelt a fiatalok és szüleik mentális egészségének és életminőségének felmérése a járvány különböző

szakaszaiban, illetve azok lezárultával, továbbá prevenció keretein belül a résztvevők érdeklődési köréhez igazított mentális egészségfejlesztő intervenció biztosítása.

Módszerek: kutatásunkba hólabda módszerrel 11-18 éves fiatalokat és szüleiket vontunk be. Online kérdőívcsomagot dolgoztunk ki, melynek részei: demográfiai adatokra vonatkozó kérdések, a Képességek és Nehézségek kérdőív, a Mattejat és Remschmidt által kidolgozott Életminőség kérdőív és az aktuális helyzetet követő kérdések. Az IBM SPSS Statistics 26.0 programmal végeztük az elemzéseket. Kutatócsoportunk a járvány előtt állami iskolákban (általános iskolák, gimnáziumok, szakiskolák) gyűjtött adatokat. Jelenleg ezekkel az adatokkal hasonlítottuk össze az életminőség értékeléseket.

Eredmények: Összesen 428 fiatal (70,3% lány és 29,7% fiú) adataival dolgoztunk. A járvány alatt szignifikánsan alacsonyabb életminőségről számoltak be a serdülők ($F(1,557) = 29,11$; $p < 0,001$; $R^2 = 0,048$). Az életminőség megítélése esetén a pandémia alatt vizsgált fiatalok között nem találtunk szignifikáns különbséget aszerint, hogy megjelentek-e hiperaktivitás ($\beta = 0,105$; $p = 0,295$) tünetek, vagy van-e testvérük ($F(2, 356) = 0,785$; $p = 0,457$; $\eta^2 = 0,004$).

Diszkusszió: a szakirodalmat áttekintve azt találjuk, hogy a nem, az életkor, illetve az egyéb pszichés zavarok tünetei befolyásolják az életminőség megítélését, ezzel szemben első eredményeink szerint jelen krízishelyzetben a felsorolt változók nem befolyásolták a megítélést. Az első eredményeink alapján is látható, hogy elengedhetetlen helyzetspecifikus intervenciók kidolgozása a középiskolás korosztály számára.

Kitekintés: a minta utánkövetése és az adatok feldolgozása folyamatos. Eredményeink alapján egy széleskörű prevenció program kidolgozása is folyamatban van, melynek multikulturális adaptálása a nemzetközi team bevonásával történik.

Kulcsszavak: COVID-19, serdülők, életminőség, hiperaktivitás, testvérkapcsolatok

Kockázatos serdülőkori szerhasználati mintázatok szűrése a barátok körében jellemző szerhasználati elterjedtséggel

EP21

Horváth Zsolt¹, Németh Ágnes¹, Várnai Dóra¹, Demetrovics Zsolt^{1,2}, Urbán Róbert¹

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

²University of Gibraltar, Centre of Excellence in Responsible Gaming, Gibraltar

Háttér. A serdülő környezetében előforduló nagyobb fokú szerhasználatot mutató társak jelenléte előrejelezheti és akár következménye is lehet a fiatal által mutatott kockázatos szerhasználatnak. Habár egyes kérdőívek kiemelik a barátok szerfogyasztásának szerepét a kockázatos serdülőkori szerhasználati formák szűrése során, a nemzetközi szakirodalomban eddig csak korlátozottan vizsgálták ezen konstruktum diagnosztikus szerepét.

Célok. A vizsgálat célja megvizsgálni, hogy a barátok körében előforduló szerhasználat elterjedtségének pontszáma miként alkalmazható a serdülőkori kockázatos szerhasználati formák azonosítása és szűrése során.

Módszer. A kutatás az Iskoláskorú Gyermekek Egészségmagatartása c. kutatás 2018-as magyarországi adatait használata fel. Az elemzések alapjául szolgáló reprezentatív mintát 9. és 11. osztályos tanulók alkották (N=2767; Lányok: 52,1%; 9. osztályos tanulók: 58,8%). Az aktuális szerhasználati mintázatok feltérképezése négy dichotóm változó segítségével történt: legalább heti gyakoriságú dohányzás jelenleg, alkoholfogyasztás-, legalább két lerészegedés- és kannabiszfogyasztás az elmúlt 30 napban (0=Nem, 1=Igen). A barátok körében jellemző dohányzást, alkoholfogyasztást, heti gyakoriságú részegséget és kannabiszhasználatot mérő tételek összeadásával egy összesített elterjedtséget mérő pontszám került kialakításra (4-20 pont között mérő változó).

Eredmények. Látens osztály elemzés alkalmazásával az aktuális szerhasználati mintázatok alapján négy szerhasználói csoport volt azonosítható: Többszörös szerhasználók (8,35%), Dohányzók és alkoholfogyasztók (11,06%), Alkoholfogyasztók (8,75%), Mérsékelt valószínűséggel alkoholfogyasztók (71,85%). A Többszörös szerhasználók csoportjának tagjai nagy valószínűséggel számoltak be legalább heti gyakoriságú dohányzásról, alkoholhasználatról és legalább két lerészegedésről, ill. közepesen nagy valószínűség mellett használtak kannabiszt. Ez a látens osztály szignifikánsan magasabb mértékű összesített, barátok körében jellemző szerhasználati elterjedtségről számolt be a másik három csoporttal összevetve. ROC elemzést végezve az összesített, barátok körében jellemző szerhasználati elterjedtséget mérő pontszám elfogadható diagnosztikus teljesítményt mutatott a Többszörös szerhasználók csoportjának azonosítására (AUC=0,82; $p < 0,001$), mely a skálán elért 13 pontos határérték esetén nyújtotta a legnagyobb pontosságot (Szenzitivitás: 0,69; Specificitás: 0,79; Pozitív prediktív érték: 0,23; Negatív prediktív érték: 0,97; Pontosság: 0,79).

Következtetések. Összhangban a korábbi nemzetközi eredményekkel, a hazai serdülők körében is azonosítható volt a Többszörös szerhasználók csoportja, mely aktuálisan fokozottan kockázatos szerhasználói mintázatot mutatott. A serdülők barátaik körében jellemző szerhasználati elterjedtség elsődlegesen a negatív esetek (azok, akik nem mutattak többszörös és kockázatos szerhasználati profilt) azonosítása tekintetében mutatott pontos teljesítményt.

Kulcsszavak: serdülőkor, szerhasználat, szűrőkérdőív

A Holokauszt traumájának generációkon átívelő hatása az életminőségre és a megküzdési módokra

EP22

Frank-Bozóki Eszter¹, Nagy Eszter², Pataki Éva², Stav Salab, Daniel Cederbaum, Guilad Tchelet, Futó Judit²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológia Doktori Iskola

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Vizsgálatunkban magyarországi és izraeli zsidó és nem zsidó személyek pszichés működését, megküzdését és poszttraumás növekedését vizsgáltuk az új koronavírus járvány (továbbiakban COVID-19) idején. Célunk annak feltérképezése volt, hogy van-e különbség a megküzdési módokban, a pszichés működés egyéb mutatóiban (pl. stressztűrés), valamint a poszttraumás növekedés tekintetében az izraeli és a magyar populáció között, illetve a Holokauszttal való érintettséggel összefüggésben.

Vizsgálatunkba Magyarországon és Izraelben összesen 302 főt vontunk be. A felhasznált mérőeszközök a következők: demográfiai adatok, zsidósággal kapcsolatos kérdőív, egészségügyi adatlap, WHO Életminőség Kérdőív Rövidített változat (WHOQOL-BREF), Multidimenzionális Észlelt Társas Támogatás Skála (MSPSS), Depressziós-szorongás-stressz skála (DASS-21), Megküzdési MódoK Kérdőív (MMK) Brief-COPE kérdőív Poszttraumás Növekedésérzés Kérdőív, Koronavírus Szorongás Kérdőív, Konstruktív Patriotizmus kérdőív, Képességek és Nehézségek kérdőív (14 és 17 közöttiek esetében)

Előzetes eredményeink szerint az izraeli (N=127) és a magyar (N=175) minta összehasonlítása során szignifikáns különbség mutatkozott a WHO életminőség kérdőív (WHOQoL) fizikai egészséget mérő alskálája ($t(300)=-3,77, p<0,01$), valamint Társas Támogatottságot mérő kérdőív MSPSS) kérdőív összesített eredménye esetében ($t(291)=12,022, p<0,01$). A magyar résztvevők jobb fizikai egészségről, míg az izraeli résztvevők magasabb szintű társas támogatottságról számoltak be. Az összes résztvevő válaszait elemezve, a Holokauszt túlélők leszármazottai és a vizsgált populáció többi tagja között szignifikáns különbség mutatkozott a WHO életminőség kérdőív összesített pontszámában ($t(287)=-2,73, p<0,01$): a Holokauszt túlélők leszármazottai összességében rosszabb életminőségről számolnak be, mint a túlélő felmenővel nem rendelkezők. Míg a magyarországi mintában a Holokauszt túlélők leszármazottai kizárólag a WHO fizikai egészség alskáláján érnek el alacsonyabb pontszámot, mint a vizsgált magyar populáció többi tagja ($t(168)=-2,27, p>0,01$), addig Izraelben a WHO életminőség kérdőív összesített eredménye, valamint az összes alskála tekintetében szignifikáns különbség mutatkozott a Holokauszt túlélők leszármazottai és a nem leszármazottak között ($t(113)=-2,75, p<0,01$) az utóbbiak javára.

A Holokauszt túlélők leszármazottainak társas támogatottsága (MSPSS alapján) a magyar mintában nem, az izraeli mintában azonban szignifikánsan alacsonyabb, mint a Holokauszt által nem érintettek leszármazottaié ($t(100,7)=-3,03, p<0,01$). A fentiekben túl szisztematikus különbségeket találtunk a Holokauszt túlélők és az adott populáció többi vizsgált tagja között a megküzdési módok tekintetében is.

Az eddigi eredmények részben összhangban állnak azokkal a korábbi kutatásokkal, amelyek szerint egy korábbi trauma (Holokauszt) akár generációkon keresztül is hatással lehet a megküzdési módok és az életminőség alakulására.

Kulcsszavak: Holokauszt, transzgenerációs trauma, életminőség, megküzdési módok

A járványhelyzet indukálta pszichés folyamatok vizsgálata az onkológián

EP23

Kékes-Szabó Marietta – Szegedi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Onkoterápiás Klinika, Pszicho-onkológiai Ambulancia

A COVID-19 vírus elterjedése az emberiséget új helyzettel állította szembe, amelynek hatása egyéni és társadalmi szinten is megnyilvánul. Megnő a szomatikus betegségek kialakulásának kockázata, de neurológiai és pszichés tünetek egyaránt jelentkezhetnek. A rosszindulatú daganatos páciensek betegségükből, illetve kezelésükből kifolyólag - immunszuppresszált státuszok okán - különösen veszélyeztetettek az infekció(k)nak. Maga a karantén is súlyos mentális egészségromlást idézhet elő. A szorongásos- és hangulatzavarok máskülönben is nagyobb arányban fordulnak elő a tekintett betegpopulációban. Empirikus vizsgálatomban onkológiai pácienseink (egy általam is most hozzáférhető és/vagy kezelt részének) járványhelyzet előtti (N=30, M=55,80, SD=14,15), valamint annak idején (N=30, M=48,83, SD=12,74) fennálló lelkiállapotát hasonlítottam össze. Vizsgálati eszközeim a Distressz hőmérő és az ahhoz kapcsolódó Problémalista, a Spielberger-féle Állapot- (STAI-S) és Vonásszorongás (STAI-T) Kérdőívek, valamint a Beck-féle Depresszió Kérdőív (BDI) voltak. Szignifikáns különbség a distressz mértékére vonatkozóan igazolódott ($t(58)=-3,134, p=0,003$). A férfiak és a nők tekintetében mindössze tendenciális különbségek mutatkoztak, azonban a hangulati állapot vizsgálatát célzó eszköz a betegek túlnyomó részénél ($t(59)=2,912, p=0,005$) legalább enyhe depressziós állapot lehetőségét vetette fel. Eredményeim tehát az élet minden területére befolyást gyakorló pandémia kapcsán, a vizsgált mintán, a negatív érzelmek felerősödését igazolták, ami szakmailag a pszichológiai szűrések és intervenciók fokozott jelentőségét támasztja alá.

Kulcsszavak: pszicho-onkológiai, járványhelyzet, distressz, szorongásos- és hangulatzavarok

A családállítás pszichoszociális hatásvizsgálata utánkövetéses módszerrel

EP24

Szabó Gergely Sándor¹, Somogyi Benedek¹, Konkoly-Thege Barna²

¹Károli Gáspár Református Egyetem

²University of Toronto Department of Psychiatry

A családállítás módszerét Bert Hellinger fejlesztette ki a '80-as években (Hellinger, 1995; Weber, 1993). A módszer a magyar pszichológiai gyakorlat részét képezi a '90-es évektől és mind a szakemberek, mind a felhasználók részéről növekvő érdeklődésnek örvend. A családállítás megoldás-fókuszú, rövidtávú csoportos

pszichológiai tanácsadásnak tekinthető, nem átfogó pszichoterápiás módszernek (Sexton és mtsai., 2011); célja a diszfunkcionális, olykor transzgenerációs családdinamikai minták megváltoztatása (Gangamma és mtsai., 2012).

Előadásom elméleti háttérében a családállítást tudományos, pszichológiai szempontból vizsgálom a kontextuális családterápia (Böszörményi-Nagy & Krasner, 1986;), a családi tudattalan (Szondi, 1996/1992) és a transzgenerációs traumaátvitel (Bókkon et al., 2014) tükrében, továbbá ismertetem a módszer hatékonyságát vizsgáló korábbi tudományos kutatásokat. A gyakorlati szempontokat ért kritikák alapján megfogalmazom javaslataimat a felelős felhasználás kereteire vonatkozóan. A családállítás hatékonyságáról a 2010-es évekig csak anekdotikus beszámolókkal rendelkezünk, ezért a szakemberek között megoszlanak a vélemények arról, hogy a módszer valójában hatékony-e, mégis egyre több szakember kínál ilyen jellegű szolgáltatást, a módszer pedig egyre nagyobb felhasználói érdeklődésre tesz szert. Vizsgálatunk célja, hogy egy szisztematikus vizsgálatsorozat első lépéseként, utánkötéses módszertannal vizsgálja a családállítás bio-pszicho-szocio-spirituális hatásait.

A kutatási elrendezés személyen belüli faktorokat vizsgál 6 hónapos utánkötéssel. A vizsgálatban 3 mérési pontot alkalmazunk: közvetlenül a beavatkozás előtt, 4-6 héttel a beavatkozás után, valamint 6 hónappal a családállítást követően. A kérdőívcsomag az alábbi mérőeszközöket tartalmazza: BSI kérdőív (Rövid Tünetleltár), EXIS kérdőív (Személyes Szociális Rendszer Kérdőív, Experience in Personal Social Systems Questionnaire), PHQ-15 kérdőív (Szubjektív Testi Tünetek Kérdőív), SCOFF kérdőív (Rövid Evészavar Kérdőív), WBI-5 kérdőív (WHO Jól-Lét Kérdőív), MLQ-10 kérdőív (Élet Értelme Kérdőív).

A vizsgálati alanyok a vizsgálatban résztvevő, három (pszichoterapeuta végzettségű) családállítónál jelentkező személyek, akik önkéntes alapon vettek részt a vizsgálatban (nem rendelkeznek pszichiátriai-pszichológia diagnózissal, valamint 18 év felettek). A toborzás a pszichoterapeuták által történik, szóban vagy emailben a családállítás előtt. Az utánkötéses adatgyűjtés 120 személynél fejeződött be. Eredményeink szerint a családállítás hatékony a résztvevők pszichológiai tüneteinek csökkentésében (depresszió, szorongás, ellenségesség, szomatizáció), a társas kapcsolatok megélésének javításában (összhang és autonómia), az élet értelmességének megélésének növelésében, az életminőség javításában.

Kulcsszavak: családállítás, hatásvizsgálat, utánkötés

Pálya(Z)orientáció- Digitális pályaorientáció igény- és attitűdvizsgálat a Z generáció körében

EP25

Zelena Dorina Lilla - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Új helyzetek, új eszközök, régi dilemmák. 2020 tavaszán a világjárvány okozta változások, rendelkezések elérték hazánkat is, ezzel a megváltoztatva hétköznapi életünk rendjét. Ez az időszak számos, eddig hagyományosan offline térben zajló

tevékenységet emelt át az online tér újszerű, sokszor szokatlan platformjaira, legyen az home-office, vagy online learning. Ez alól nem kivétel a pályorientáció sem.

A pályaválasztást segítő eszközök az évek során jelentősen átalakultak, mind globálisan, mind hazánkban. Az angolszász országokban erre remek példa a digitális pályorientáció bevezetése az iskolásokkal foglalkozó közintézményekben, melynek alapjául szolgált a feltételezés, hogy ezeket az eszközöket a Z generáció (1995 és 2010 közt születettek) nagyobb magabiztossággal használja.

Jelen kutatás célja a magyar Z generációba tartozó fiatalok online pályorientációval kapcsolatos igényének és attitűdjének vizsgálata, különös tekintettel a járványhelyzet okozta feltételezhető növekvő nyitottságra az online tér irányába.

A kutatás három fázisból állt, melynek első két része a pilot-vizsgálat eleme volt. Az első fázis egy kis mintás longitudinális kérdőív a pályorientációs tanácsadáshoz, annak igénybevételehez való hozzáállásról az Orientify online pályorientációs teszt kitöltése előtt, majd a kitöltés befejezte után felvéve. A második fázis az ezt követő, azonos mintán felvett félig strukturált fókuszcsoport volt egy további külső elemző bevonásával, melynek nyomán elkészítettük a végleges, rövid kérdőívet, melyet az idei (2021-es), online formában megvalósított Educatio Szakkiállításon terjesztettünk. Az így készült kérdőív már különbséget tett az online és a hagyományos pályorientációs tanácsadás között, ezzel pedig már több, mint félezer ember attitűdjét és igényét mérhettük fel. Ezen adatok mind a már említett célcsoport korában, nemében, és megyei pontosságú lakhelyében diverzitást mutatnak, lehetővé téve számunkra hazánk régiói közti, a szakirodalom által előre jelzett különbségről is képet festeni, ezáltal megválaszolni a kérdést, hogy vajon változik-e a világ a pályorientáció tekintetében is.

Kulcsszavak: pályorientáció; Z generáció; járványhelyzet; digitális pályorientáció

A személyesmárka-tanácsadás folyamatának és hatásainak kvalitatív vizsgálata

EP26

Kondor Anna¹, Takács Ildikó¹, Papp-Zipernovszky Orsolya²

¹Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Pszichológia Doktori Iskola

²Szegedi Tudományegyetem

A vezetőtámogatás egyik legkorszerűbb eszköze a személyközpontú vállalatvezetői márkaépítés és tanácsadás. Ez olyan személyes identitást alapoz meg, amelynek mentén a személyes márka aktív kommunikációs lépésekkel közvetíthetővé válik a célközönség felé, és így a szakmai célok is eredményesebben elérhetővé válnak. Célunk, hogy megvizsgáljuk, hogy a személyesmárka-tanácsadás milyen (pszichológiai) folyamatokon keresztül hat.

Kvalitatív, félig strukturált interjúk adatfelvételt végeztünk 9 fővel (8 férfi), akik mind a magyar gazdasági élet vezető alakjai, munkahelyükön felső vezetői pozíciót töltenek be (átlagéletkor: 44,56 év). A válaszadók mindannyian részt vettek személyesmárka-tanácsadásban, amit az első szerző személyesen vagy a tanácsadó cége által végzett.

Az interjúkat a tartalomközpontú tartalomelemzés módszerével elemeztük, amely három fő témát eredményezett: 1) A személyes márka tanácsadás motivációja, 2) A tanácsadás élménye és 3) A tanácsadás haszna. A továbbiakban az egyes témákon belül kialakított kategóriákat mutatjuk be: a tanácsadási folyamatba való belépés motivációi eredhetnek az alkat/tulajdonságból, ezen belül a nyitottság vonásként és hosszabban tartó élethelyzeti meghatározottságként is kiemelkedett. A másik említett motiváció az interjúalanyoknál személyiségük sokrétűsége, elköteleződéseikkor az ebből fakadó folyamatos feszültség és bizonytalanidentitás-érzés volt. A tanácsadóhoz való jelentkezés másik oka a vezetői működésről kapott visszajelzés/megerősítés igénye volt. A különböző karriercélok elérését segítő igényeket professzionális támogatási igényként határoztuk meg, itt jelen volt egyértelmű személyesmárka-igény is.

A második témán belül az interjúalanyok 77,8%-a fogalmazta meg a tanácsadási folyamatban megélt élményeit pozitív értékelésként. A reflektált hatótényezők közül a leggyakrabban a bizalom emelkedett ki, majd a szakmai életútba újfajta rendezettséget hozó narrativitás, végül a külső perspektívából kapott azonnali visszajelzések.

A hasznok között a legmarkánsabb az önismeret változása volt, amit megkülönböztettünk az önértékelés pozitív változásától. A válaszadók konkrét, instrumentális segítséget is kaptak a tanácsadási folyamatban. A változás igénye a szakmai életből indult (munkahelyi kapcsolatok pozitív változása), de jelentősen hatott a magánéletre is.

Eredményeink alapján elsődlegesen nem az adott cég professzionális környezetének változásai motiválják a személyesmárka-tanácsadásban való részvételt, hanem a reflektált munkaerőpiaci változások, amelyek találkoznak a személyiségváltozás igényeivel. A második és harmadik témakörben azonosítottunk a pszichoterápiákban

és a tanácsadási munkaformákban ismert terápiás hatótényezőket (pl. bizalom) és hatásokat (önismeret növekedése). A személyesmárka-tanácsadás célját és hatáskörét a szupervízióéhoz tartjuk a legközelebbinek, ami a tudatos, önmegértésen alapuló szakmai személyiségműködtetés elérését állítja a fókuszba, és nem az érzelmi problémák kezelését.

Kulcsszavak: személyesmárka-tanácsadás, kvalitatív interjú, tartalomközpontú tartalomelemzés

Kötődés és jelentudatos nevelés (mindfulness)

EP27

Szabó Brigitta, Miklósi Mónika - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Háttér: a szakirodalom szerint a pszichopatológia transzgenerációs átörökítésében nagy szerepe van a szülő kötődési mintázatának, mely leginkább az szülő-gyermek kapcsolaton keresztül fejti ki hatását. A jelentudatos nevelés szerepét ebben a folyamatban korábban nem vizsgálták.

Célkitűzés: három évnél fiatalabb gyermekek szüleiben vizsgáltuk a kötődési mintázatok, a jelentudatos nevelés és a gyermek percepciójának a kapcsolatát.

Módszer: keresztmetszeti, nem-klinikai vizsgálatunkban 144 édesanya töltötte ki tájékozott beleegyezés után a Kötődési Stílus Kérdőívet (ASQ), a Tudatos Szülői Jelenlét Skálát (IMP) és a Mothers' Object Relations Scale-t (MORS-SF). Mediátor modellünkben függő változónak a MORS pozitív érzelmek, illetve dominancia skálákat, független változónak az anya kötődési stílusát választottuk, és a mediátor a jelentudatos nevelés (IMP) volt.

Eredmények: az ASQ adatainak klaszterelemzéssel négy kötődési mintázatot azonosítottunk (biztonságos, elárasztott, elutasító, félelemteli). A kötődési mintázatok és a jelentudatos nevelés közötti kapcsolatok szignifikánsnak bizonyultak ($R^2 = 0,51$; $F(4,139) = 36,60$; $p < 0,001$), a biztonságos kötődési mintázathoz, mint referenciakategóriához viszonyítva mind az elutasító ($\beta = -0,58$; $p < 0,001$), mind az elárasztott mintázat ($\beta = -0,54$; $p < 0,001$) a jelentudatos nevelés alacsonyabb szintjével mutatott összefüggést, de ez a kapcsolat a félelemteli kötődési mintázat ($\beta = -1,05$; $p < 0,001$) esetében volt a legerősebb. A mediátor elemzésben a kötődési mintázatok és a gyermek percepciója közötti direkt utak nem voltak szignifikánsak sem a MORS pozitív érzelmek ($R^2 = 0,29$; $F(5,138) = 11,22$; $p < 0,001$), sem a MORS dominancia skála ($R^2 = 0,39$; $F(5,138) = 17,54$, $p < 0,001$), mint függő változó esetében. Az indirekt utak - a jelentudatos nevelésen keresztül - azonban szignifikánsnak bizonyultak, és a magasabb jelentudatos nevelés a MORS pozitív érzelmek skála magasabb ($\beta = 0,41$; $p < 0,001$), illetve a MORS dominancia skála alacsonyabb ($\beta = -0,56$; $p < 0,001$) szintjével járt együtt.

Következtetések: eredményeink - kutatásunk korlátainak figyelembevételével - arra utalnak, hogy a kötődési mintázatok a jelentudatos nevelésen keresztül állhatnak kapcsolatban a gyermekről alkotott szülői percepcióval. A mindfulness-alapú

szülőtréningek alkalmazása megfontolandó lehet a szülő-gyermek kapcsolat javítására, kötődési problémák esetén.

Kulcsszavak: gyermekpszichológia, mindfulness, kötődés

Serdülők Észlelt Stressz vizsgálata a COVID-19 járvány időszakában, összefüggések a motiváció irányultsága és a szülői észlelt stressz viszonylatában

EP28

Soltész Krisztina¹, Törő Krisztina¹

¹Károli Gáspár Református Egyetem

Háttér: a karantén és az izoláció megterhelően hatott a családok életére az őszi időszakban is. Mindez a serülők életében is rendhagyó volt pszichológiai szempontból, abban a tekintetben, hogy majd 6 hónap kihagyás után (COVID-19) ekkor kezdtek újra iskolába járni.

Célkitűzés: kutatásunkban a motivációra utaló mondatbefejezéseket vizsgáltuk, abból a szempontból, hogy a megfogalmazott motiváció irányultsága kapcsolatba hozható-e az Észlelt Stressz (PSS4) értékeivel, életkorral vagy nemmel.

Módszer: az adatgyűjtés 2020. októberében online kérdőívvel történt. A kutatásban 518 szülő-kamasz párost (10-19 éves) vizsgáltunk. Eszközként Észlelt Stressz kérdőívet (PSS4) és egy nyílt kérdés tesztet (Metamorphosisok tesztje) használtuk: Kategóriákat hoztunk létre a modern motivációs elméletek alapján, melyekbe a szövegelemzéssel besoroltuk a megfogalmazott mondatbefejezéseket. Az Önrendelkezési teória (SDT, Deci & Ryan) alapján 3 pozitív motivációs csoportot hoztunk létre: kapcsolódás (kötődés), célkitűzés (kompetencia) és jóllét (autonómia) csoportokat. A Célorientációs teória alapján további 2 negatív motivációs csoportot hoztunk létre: a megfelelési motivációs csoportot, ami a viszonyítási célra utal, és az elkerülő csoportot, amelybe a kudarc vagy teljesítménykerülő motivációt verbalizáló serdülők kerültek.

Eredmények: kimutatható volt, hogy magas szülői PSS értékkel, a kamaszok magasabb PSS értéke jár együtt, korosztálytól és nemtől függetlenül. A mondatbefejezésekről pedig elmondható, hogy a kapcsolódási motiváció megfogalmazása 10-13 éves kamaszokra és a lányokra volt inkább jellemző. Míg a célkitűzésre utaló motívumok inkább a 14-19 éves korosztálynál jelentek meg. Valamint inkább a fiatalabbak fogalmazzák meg megfelelésre irányuló motivációt. Ezen kívül azoknak a kamaszoknak, akik nem fogalmazzák meg a pozitív motivációk közül egyet sem, az Észlelt Stressz értékük szignifikánsan magasabb volt. Diskusszió: a kapott eredmények megerősítik azokat az elméleteket, melyek rámutatnak, hogy a motivációs beállítódás és a pszichés stabilitás összefügg. Feltételezhető tehát, hogy a motivációelméleteknek gyakorlati felhasználása az oktatásban és a pszichológia gyakorlatában pozitívan hathat a gyerekek stresszel kapcsolatos megküzdési stratégiáira is.

Kulcsszavak: Észlelt Stressz, motiváció, COVID-19, kamasz

A Döntéshozatalba való Bevonás Skála (Decision Making Involvement Scale; DMIS) magyar változatának bemutatása

EP29

Németh Barbara¹, Gönczi Lili², Teleki Júlia³, Miklósi Mónika⁴

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológia Doktori Iskola, Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék; Heim Pál Országos Gyermekgyógyászati Intézet, Mentálhigiéniai Központ

Háttér: a gyerekek döntésekben való részvétele hozzájárul személyes és társas fejlődésükhöz, egyben a gyerekek alapvető szükséglete és joga (pl. Young, 2003). Jelenleg nem áll rendelkezésre olyan magyar mérőeszköz, mely a szülő-gyermek kapcsolatnak ezt a minőségét méri. Erre ad lehetőséget a Döntéshozatalba való Bevonás Skála (Decision Making Involvement Scale, DMIS; Miller és Harris, 2012), mely öt faktort azonosított: gyerek (véleményt) kifejez, gyerek (tanácsot) kér, szülő kifejez, szülő kér és közös vélemény (formálása).

Célkitűzés: vizsgálatunk célja a DMIS magyar nyelvű változatának elkészítése és faktorstruktúrájának elemzése, valamint a szülői magatartásformákkal való kapcsolatának vizsgálata volt.

Módszerek: magyar változatot a nemzetközi ajánlások alapján készítettük el. Online kutatásunkat nem-klinikai mintán végeztük, 318 szülő adatait elemeztük (90% nő, életkoruk: 39,48 év; SD=4,21). A gyermekek életkori átlaga 9,14 év (SD=5,82) volt. A tájékozott beleegyezés után a szülők a DMIS mellett egy rövid demográfiai kérdőívet, valamint a Szülői Magatartásformák Skálát (MAPS) is kitöltötték.

Eredmények: A megerősítő faktorelemzés szerint mintánkon nem volt elfogadható az elméletileg feltételezett ötfaktoros struktúra ($\chi^2=677$, $df=160$, $p<0,001$; $\chi^2/df=4,23$; CFI=0,838; SRMR=0,060; RMSEA=0,101 [0,009 0,109]). A feltáró főfaktorelemzés során két faktor emelkedett ki, melyek a variancia 45%-át magyarázták. Az első faktor a két eredeti szülői faktor összeolvadásából állt elő, és egy kivételével ezen a faktoron töltöttek az eredeti "közös vélemény" faktor tételei is (faktorsúlyok: 0,38 0,77; $\alpha=0,86$), ezt szülői faktornak neveztük el. A második faktorban a két eredeti gyermek faktor egyesült (faktorsúlyok: 0,38 0,87; $\alpha=0,88$), ez a gyermek faktor elnevezést kapta. A többszörös lineáris regresszió-elemzés szignifikáns pozitív összefüggést tárt fel a DMIS gyermek faktor, mint függő változó, és a proaktivitás ($\beta=0,183$; $p=0,001$), melegség ($\beta=0,151$; $p=0,006$), és támogatás ($\beta=0,194$; $p=0,001$), illetve negatív

kapcsolatot a függő változó és az ellenségesség ($\beta=-0,151$; $p=0,011$), mint szülői magatartásformák között ($F(8,294)=19,721$; $p<0,001$; $R^2=0,332$). A DMIS szülői faktor, mint függő változó a proaktivitással ($\beta=0,247$; $p<0,001$), a pozitív megerősítéssel ($\beta=0,107$; $p=0,042$); a támogatással ($\beta=0,225$; $p<0,001$), illetve fordított irányban az ellenségességgel ($\beta=-0,160$; $p=0,004$) állt szignifikáns kapcsolatban ($F(8,294)=25,444$; $p<0,001$, $R=0,393$).

Következtetés: elemzésünk a DMIS tételein egy egyszerűbb faktorstruktúrát és kevésbé differenciált konstruktumot tárt fel. Az interakció alanyának szerepe megmaradt, de az aktivitás módjára vonatkozó dimenzió eltűnt, a mérőeszköz használatát ezért kétfaktorosan ajánljuk. A szülői magatartásformákkal való kapcsolata a gyerekek bevonásának pozitív hatását támasztotta alá.

Kulcsszavak: döntéshozatal, mérőeszköz, pszichometriai elemzés, gyerekrészvétel, szülőség

A Szülői Reflektív Funkciók Kérdőív Serdülő Változatának magyar nyelvre történő adaptálása és pszichometriai jellemzőinek bemutatása

EP30

Szabó Brigitta¹, Futó Judit¹, Miklósi Mónika¹, Boda Márton²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem

²Pest Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Érdi Tagintézménye

Háttér: a szülői reflektív funkciók az a képesség, amivel a szülő képes mentális állapotokat tulajdonítani gyermekének és saját magának. Angol nyelven a Szülői Reflektív Funkciók Kérdőív elterjedt a mérésére, aminek a serdülő változata 12-18 éves gyermekek szülei körében használható. A mérőeszköz eredeti változatát háromfaktoros szerkezet jellemzi: Prementalizáció, Bizonyosság a mentális állapotokban és az Érdeklődés és kíváncsiság. Célkitűzés: jelen kutatás célja a Szülői Reflektív Funkciók Kérdőív Serdülő Változatának magyar nyelvre történő adaptálása és pszichometriai jellemzőinek bemutatása. Módszer: keresztmetszeti, nem-klinikai vizsgálatunkban 250 édesanya töltötte ki tájékoztatott beleegyezés után a demográfiai adatlapot és a Szülői Reflektív Funkciók Kérdőív Serdülő Változatát, továbbá 186 édesanya kitöltötte a Reflective Function Questionnaire-t (RFQ), Az észlelt stressz kérdőívet, a Szülői Stressz Skálát, az Észlelt Szülői Kompetencia Kérdőívet és A kötődési stílus kérdőívet is. Eredményeink: megerősítő faktoranalízissel vizsgáltuk az eredeti háromfaktoros struktúrát magyar mintán. A modell illeszkedési mutatói adatainkon nem voltak elfogadhatók ($\chi^2=249,38$, $df=132$, $p<0,001$, $\chi^2/df=1,89$, $CFI=0,862$, $TLI=0,841$, $RMSEA=0,061$ [90% CI 0,049-0,073]). A feltáró faktoranalízis kétfaktoros struktúrát eredményezett ($\chi^2=60$, $df=34$, $p<0,004$, $\chi^2/df=1,76$, $TLI=0,935$, $RMSEA=0,0562$ [90% CI 0,032-0,080]). Magyar mintán elkülönültek a Bizonyosság a mentális állapotokban és az Érdeklődés és kíváncsiság faktorok, amelyek a variancia 24,8% és 15,1%-t magyarázták. Összességében hét tételt

távolítottunk el az alacsony faktortöltések ($< 0,4$) miatt, így a kérdőív végső változata 11 tételből áll. A belső konzisztencia vizsgálata alapján a 11 tételes kérdőív elfogadhatónak bizonyult (Cronbach-alfa = $0,75$). A további elemzések előtt Bonferroni korrekciót alkalmaztunk, így a korrigált szignifikancia szint $0,002$. A Bizonyosság a mentális állapotokban alskála az RFQ Bizonyosság ($r = 0,44$, $p < 0,001$) és Bizonytalanság alskálájával ($r = -0,25$, $p = 0,001$) is szignifikáns kapcsolatban állt, míg az Érdeklődés és kíváncsiság alskála kapcsolata egyik RFQ alskálával sem volt szignifikáns. Az Érdeklődés és kíváncsiság alskála sem a szülői stresszel, sem az általános stressz-szinttel nem mutatott szignifikáns összefüggést. A Bizonyosság a mentális állapotokban alskála az észlelt stresszel ($r = -0,39$, $p < 0,001$) és az észlelt szülői stresszel is negatív kapcsolatban állt ($r = -0,41$, $p < 0,001$). A szülői kompetencia csak a Bizonyosság a mentális állapotokban alskálával mutatott szignifikáns kapcsolatot ($r = 0,48$, $p < 0,001$). Az édesanya kötődési stílusa csak a Bizonyosság a mentális állapotokban alskálával ($F(3,85,42) = 5,37$, $p = 0,02$) állt szignifikáns kapcsolatban. Következtetések: Szülői Reflektív Funkciók Kérdőív Serdülő Változata magyar mintán megbízható mérőeszköznek bizonyult, viszont további kutatások szükségesek a jellemzőinek feltárására.

Kulcsszavak: mentalizáció, szülőség, fejlődéslelektan

Mentalizáció-alapú konfliktuskezelés intervenció gyermekotthonban – egy pilot kutatás tanulságai

EP31

Nagy Eszter¹, Szabó Brigitta², Békefi Anna Zsófia¹, Fekete Lili Szonja¹, Futó Judit Olga³

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, Fejlődés-és Klinikai Gyermekepszichológia Tanszék

Háttér: a mentalizáció az a képesség, amivel az egyén képes saját magának és másoknak mentális állapotokat tulajdonítani, ezért elengedhetetlen a sikeres társas együttéléshez. A mentalizációs kapacitás csökkenése alacsony kommunikációs hatékonysághoz vezet, ami többek között kevésbé hatékony konfliktuskezelést eredményezhet. A mentalizáció kapcsolatban fejlődik, a gyermek mentalizációs képessége attól függ, hogy a gondozója mennyire mentalizál vele/róla. A traumák, stressz, valamint a kötődési problémák negatív hatással vannak a mentalizációra. A gyermekotthonokban, lakásotthonokban nevelkedő gyermekek traumatizációnak és extrém stressznek fokozottan kitéttek, ezért indokolt körülményben mentalizáció-alapú módszerek használata. Célkitűzés: célunk egy olyan mentalizáció-alapú intervenció program kidolgozása és adaptálása, ami a gyermekotthonokban/lakásotthonokban nevelkedő gyermekek, fiatalok konfliktuskezelő készségének fejlesztését célozza a gyermekek életkori sajátosságait figyelembevéve. Módszer: a

gyermekotthonokban/lakásotthonokban élő gyermekek mellett a nevelőket is bevonjuk a programokba, mivel a gyermek mentalizációs kapacitása a gondozóval való interakciókban fejlődik. Programunk fókuszában a gyermekek és a nevelők mentalizációs készségének, valamint (gyermekek esetében) az azt megalapozó kognitív készségek (pl. figyelem, emlékezet) fejlesztése áll. Ezekre építve tartjuk elképzelhetőnek a konkrétabb konfliktuskezelési technikák tanítását. Ezzel párhuzamosan szükségesnek tartjuk a nevelők pszichoedukációját többek között az érzelem-reguláció és mentalizáció fejlődésének témáiban, a traumatizáció ezekre gyakorolt hatásával, valamint a mentalizációt megalapozó kognitív készségekkel kapcsolatosan. A járványhelyzet miatt az intervenció a gyermekotthon személyzetét megcélzó programja indult el két gyermekotthonban. Két további gyermekotthon munkatársai passzív kontrollként vesznek részt a kutatásban. Az intervenció előtt és után a résztvevők kitöltenek egy demográfiai adatlapot, az Észlelt Szülői Kompetencia Kérdőív gyermekotthonra adaptált változatát, a Reflektív Funkció Kérdőívet, a Mini-Oldenburg Kiegészítő Kérdőívet, a Konfliktusmegoldó Kérdőívet, valamint a Képességek és Nehézségek Kérdőívet. A gyermekotthon munkatársai 4 alkalommal, alkalmanként 90 perces csoportos intervencióban vettek részt két pszichológus vezetésével. Előzetes eredmények: az intervenció előtt a demográfiai változók tekintetében nem volt szignifikáns eltérés az intervencióban résztvevő és a passzív kontrollcsoport között. Az intervenció alkalmait és a további eredményeinket a konferencián mutatjuk be. Konklúzió: a gyermekotthonok alkalmazottjai körében megvalósuló intervenció programot a pilot tanulságai (kontroll csoporthoz képest történő változás, a résztvevők és a csoportot vezető pszichológusok tapasztalatai) alapján tervezzük finomítani, optimalizálni.

Kulcsszavak: mentalizáció, intervenció, konfliktuskezelés, gyermekotthon, kognitív készségek, pszichoedukáció

A közös feladat reprezentációk és a tudatelméleti képességek vizsgálata óvodáskorú gyermekeknél

EP32

Kispál Anna, Oláh Katalin - Eötvös Loránd Tudományegyetem

A közös cselekvési viselkedésekben való részvétel során az embereknek koordinálniuk kell cselekedeteiket, hogy változást érjenek el a környezetükben. Ilyenkor, amikor két személy együtt visz véghez egy cselekedetet, az egyének közös feladat reprezentációkat hoznak létre, melynek során társuk feladatát is reprezentálják. Ez egy interferencia formájában jelenik meg a teljesítményükben, így a válaszadás lassulásával jár (Sebanz, Knoblich & Prinz 2003). Korábbi kutatások 4 éves korra teszik azt a mérföldkövet, ami után detektálható egy társal megosztott feladat során a közös feladat reprezentációk létrehozása (Milward, Kita & Apperly, 2014.) A gyerekek azonban már 12-18 hónapos kor között részt vesznek olyan játékokban, melyek közös cselekvési viselkedéseknek tekinthetőek (Brownell, 2011), így kérdés az, hogy a közös feladat reprezentációk mikor alakulnak ki és milyen kognitív folyamatok támogatják.

Jelen kutatás célja a gyermekek közös cselekvési viselkedései során kialakult közös feladat reprezentációk feltárása volt az egyéni mentalizációs képességek tükrében. A kutatás során kiemelt hangsúlyt helyeztünk a fiatalabb, 3 éves korosztályra, ahol korábban nem találtak bizonyítékot a közös reprezentációk létrejöttére. Kutatásunk során egy új, szenzitívebb paradigmát, a Torony feladatot fejlesztettük ki, ami a párhuzamos feladatmegoldás helyett együttműködést igényel. A feladat során a gyermekeknek egy felnőttel párban azonos vagy különböző ingerekre kell gombnyomásos válaszokat adniuk. A gyermekek mentalizációs képességeinek felmérésére a Wellman és Liu (2014) által létrehozott tudatelméleti skála első négy feladatát (1. különböző vágyak 2. különböző hitek 3. tudás hozzáférés 4. hamis tartalom vélekedés) alkalmaztuk.

Eredményeink alapján a Torony feladat esetében lassabban adtak választ a különböző feltételben a 4-5 éves korosztályában ($t(18)=-2.13$, $p=0.049$), valamint a 3 évesek korosztályában is ($t(18)=-2.60$, $p=0.018$), mely a közös feladat reprezentációk létrehozására utal. Továbbá a jobban mentalizáló gyermekeknél (Átlag=0.439, SE=0.210) rövidebb interferencia jelent meg, mint a rosszabbul mentalizáló gyermekek esetében (Átlag=-0.466, SE=0.337) ($t(27)=-2.28$, $p=0.031$). Kutatásunk alapján így elmondható, hogy a gyermekek már 3 éves korban is létrehozhatnak közös feladat reprezentációkat, amennyiben együttműködést igényel a feladat. Az egyéni tudatelméleti képességek pedig segítik a reprezentációk gyorsabb létrehozását, valamint az interferencia feloldását.

Kulcsszavak: szociális kogníció, közös feladat reprezentáció, tudatelmélet

Az észlelt szülői bánásmód és nemi különbségek hatása a szégyenhajlamra serdülőknél

EP33

Fónagy-Sütő Zoltán, Pohárnok Melinda - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

A szégyen és a szülői bánásmód, valamint ezek kapcsolata élenként kutatott terület a fejlődéslélektanban. Számos kutatás mutatott rá a szülői bánásmód és a szégyenre való hajlam közötti erős kapcsolatra. Továbbá, a túlzott szégyen rizikófaktor, számos súlyos probléma, például addikció forrása lehet. Jelen kutatás célja különböző szülői stílusok a szégyenhajlam kialakulására való hatásának feltérképezése, különös figyelmet szentelve a nemi különbségeknek és a vizsgált tényezők kölcsönhatásainak. A szakirodalomban nem találtam olyan összefoglalót, ami nemekre bontva vizsgálja a szülői melegség, elutasítás és túlvédés szégyenhajlammal való összefüggéseit. A vizsgálatom során így törekedtem arra, hogy ezzel szélesítsem a vizsgálati terület spektrumát.

133 középiskolás diák (81 lány, 52 fiú, Átlag életkor= 16.7; SD= 0.98) vett részt a vizsgálatban. A szégyenhajlamot a Szelf-tudatos Érzelmek Kérdőív adolezcens változatával (TOSCA-A, Tangney et al., 1991), az észlelt szülői bánásmódot a Neveltetésem Emlékei (EMBU-A, Arrindell et al., 1999) adolezcens változatának melegség, túlvédés és elutasítás faktoraival mértem.

Mind az anyai, mind az apai észlelt túlvédés szignifikáns pozitív korrelációt mutat a szégyenre való hajlam mértékével. Ugyanez mutatkozott az elutasítás esetében: magasabb apai és anyai elutasítás magasabb szégyenhajlammal járt. Az észlelt anyai melegség és a szégyenhajlam között nem volt szignifikáns összefüggés. Az észlelt apai melegség ugyanakkor szignifikáns negatív korrelációt mutatott a szégyenhajlammal. Az észlelt szülői túlvédés és melegség szégyenre kifejtett közös hatásmechanizmusát vizsgálva a felépített modell nem mutatott ki jelentős kölcsönhatást, a melegség nem működött a túlvédés mediátoraként. Ez feltételezhet egy bonyolultabb kölcsönhatást a két faktor között.

Az eredmények alapján szoros kapcsolat van a szülői bánásmód, a szülők által létrehozott érzelmi atmoszféra és a szégyenhajlam között, ami számos viselkedéses és mentális probléma kialakulásával áll összefüggésben.

Kulcsszavak: serdülőkor, szégyenhajlam, szülői bánásmód, nemi különbségek

Gyermekotthonban élők és örökbefogadottak kognitív fejlődése

EP34

Békefi Anna Zsófia, Kárpáti Judit, Futó Judit Olga - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér: az elmúlt tíz évben számos kutatás tárgyát képezte gyermekotthonban nevelkedő és onnan örökbefogadott gyerekek fejlődése. A kutatások tanulsága szerint a vizsgált populációt az életkori átlaggal összehasonlítva gyengébb teljesítmény jellemzi a téri-vizuális emlékezet, a figyelem, a kognitív flexibilitás és a gátló funkciók terén (például Bos, 2009; Pollak és társai, 2010). A jelen vizsgálat célja magyarországi 1) intézményekben nevelkedő, 2) örökbefogadott, illetve 3) szocio-ökonómiai státuszban illesztett, vér szerinti családjukban nevelkedő gyermekek emlékezeti teljesítményének és végrehajtó funkcióinak összehasonlítása volt.

Kutatási kérdés: feltételezésünk alapján a későn (egy éves koruk után) örökbefogadott gyerekeket a vér szerinti családjukban felnövő kortársaikkal összehasonlítva a biztonságos kötődés kisebb aránya, a kognitív működés tekintetében pedig a gátló funkciók, a kognitív flexibilitás és a kategorizációs képességek alacsonyabb szintje jellemzi. Azt várjuk, hogy ezekben a képességekben a kontrollhoz viszonyítva nagyobb elmaradást fognak mutatni a serdülőkorukban hosszú ideig (két évnél hosszabban) otthonban nevelkedők, mint a későn örökbefogadottak.

Módszertan: a 10-19 éves résztvevők videóhívásban oldották meg az alábbi kognitív képességeket mérő tesztek: RAVLT teszt, Delis-Kaplan 20 kérdés teszt, Verbális fluencia tesztek, Simon mondja teszt, Knock and tap teszt. Továbbá az ECR-R kötődés és a Family Affluence Scale (FAS) kérdőívet vettük fel a résztvevőkkel.

Eredmény: előzetes eredményeink szerint csak a magasabb szintű végrehajtó funkciókban (a 20 kérdés teszt absztrakciós és a Váltásfluencia teszt ismétlési mutatóiban) van a három csoport között szignifikáns különbség. A komplex végrehajtó funkciók terén az örökbefogadottak előnye a kontrollcsoportnál magasabb SES-szel magyarázható. A későn örökbefogadottak és a hosszú ideje gyermekotthonban élők

gátló funkciói és önmonitorozási képessége több feladatban (Knock and tap, Betűfluencia hiba és Kategória fluencia ismétlés mutató) elmaradt a magas SES kontrolltól, a korán örökbefogadottaktól és rövid ideje intézményben élőkétől. Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy az alacsony SES kontroll gátló funkciói is gyengébbek, mint a magas SES kontrollé.

Konklúzió: előzetes eredményeink alapján a korán örökbefogadottak és a rövid ideig gyermekvédelemben élők nem térnek el a mért kognitív képességekben a biológiai szülőknél nevelkedő gyerekektől. A gyermekvédelemben töltött jelentősebb idő az önmonitorozási és a gátló funkciók alacsonyabb szintjével jár együtt. Eredményeink szerint a gátló képességek alacsonyabb szintjével nemcsak a gyermekvédelmi tapasztalatok, hanem az alacsony SES is kapcsolatot mutat. Végül elemzéseink arra utalnak, hogy az önmonitorozási képesség szintje erőteljesebb összefüggést mutat a korai, mint a késői gyermekvédelmi tapasztalattal.

Tell a Tale and Play! - and innovative method for preschool teachers

EP35

Böddi Zsófia, Kerekes Valéria, Svraka Bernadett - Eötvös Loránd University Faculty of Primary and Pre-School Education

Tales help children through their challenges during development (e.g. VisikoKnox-Johnson, 2016). They face real problems, situations and problems in fairy tales, and they also meet solutions regarding challenges of life. The role of tales in emotional development is unquestionable.

Listening to fairy tales and playing give the opportunity of elaboration for children (Zehetner, 2013; Bettelheim, 1976) and are crucial suitable activities during preschool years.

Folktales are quite often used pieces of children's literature in preschools. Although the relevance of folktales is emphasized in education and development (e.g. Amali, 2014; Lwin, 2015), their role in emotional development is a less revealed field.

In our innovative method we focus on the emotional aspect of folktales. "Tell a Tale and Play!" program offers preschool teachers methods of organizing activities for preschool groups. Besides offering folktales, the program also recommends games, sociodramatic play episodes related to the folktales. The program also contains instructions to teachers such as introducing rituals, talking about emotions, directing and supporting play.

"Tell a Tale and Play!" program motivate teachers to support children in the fields of dealing with their emotions, empathy, tolerance etc. The program also emphasizes the principle of inclusion and children's wellbeing. An important element of "Tell a Tale and Play!" is that it is in harmony with the Govn decree 363/2012 (XII. 17.) on the Core Program for Kindergartens.

This innovative program also provides teachers to take part in a training improving their competences in the fields of storytelling and supporting or directing play. Participant's skills in observation, documentation and reflection are also in focus of the

training. It is directed by experts (e. g. educators, psychologists) in the field of early childhood education.

In 2020 a follow-up study was launched at a preschool in Budapest. Although the epidemic situation caused several barriers, we started to organize the bases of initiating the program.

“Tell a Tale and Play!” program will be a part of everyday life of 12 preschool groups while an impact assessment is going to be accomplished between 2021 and 2025.

Kulcsszavak: preschool, emotional development, folktales, play, teacher training

“Magamhoz tértem, és úristen, megölted az édesanyádat” - Interpretatív Fenomenológiai Analízis szkizofréniával élő bűnözők körében

EP36

Ladányi Bence¹, Novák Gabriella¹, Kovács Asztrik¹, Rácz József¹

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

A mentális zavarral küzdő bűnelkövetőkkel szemben a társadalom igyekszik távolságot tartani, melyre a média szerepe is ráerősít. A szkizofréniával diagnosztizált elkövetők egy nehezen elérhető és erősen stigmatizált, mégis különleges csoportnak tekinthetők, hiszen zömmel erőszakos bűncselekményt követnek el, áldozatuk pedig közvetlen családtag. A szkizofrén bűnelkövetők kapcsán az epidemiológiai és kvantitatív empirikus munka mellett azonban hiányt képeznek azon tudományos publikációk, amelyek az élménymezejüket térképezik fel. Emiatt kutatásunkban a bűncselekménnyel kapcsolatos megéléseket vizsgáltuk, valamint azt, hogy a bűncselekmény hogyan formálja a személyek önmagukról alkotott képét.

Hat, már korábban felvett interjút elemeztünk újra a kutatási témánk mentén Interpretatív Fenomenológiai Analízis segítségével (IPA-val). A választásunkat indokolja, hogy az IPA azt vizsgálja, hogy az emberek miként dolgoznak fel, miként értelmeznek bizonyos élményeket, és milyen jelentésekkel, tartalommal ruházzák fel azokat. A résztvevők mindegyike férfi, akik erőszakos bűncselekményt követtek el, és a szkizofrénia valamely formájával diagnosztizáltak.

Az interjúk elemzése és szintetizálása során hat kibontakozó téma mentén két fő témát határoztunk meg. Az első fő téma a bűncselekmény élménye nevet viseli, amiben megmutatkozik, hogy a betegek negatív életeseményként címkézik a bűncselekményt, énidegenként élnek meg azt, és az elkövetést legtöbbször külső erőknek tulajdonítják. A második fő téma az élet bűnözőként nevet kapta. Ebben a fő témában világossá válik számunkra, hogyan élték meg az elkövetők a kényszergyógykezelést, illetve, hogy milyen veszteségekkel kellett szembesülniük a bűncselekmény hatására. Emellett megjelenik egy új élet képe is, ami különbözőképp konstruálódik meg az interjúalanyoknál, voltak, akik az otthonban rendezkedtek be rá, míg mások a korábbi, egészséges életükkel próbálták újra megtalálni a kapcsolódást. Kutatásunk rámutat arra, hogy fontos, hogy az intézményekben lehetőségük legyen az elkövetőknek értelmes életet élni, megfelelő sportolási, munka és kapcsolattartási lehetőségekkel, segítve ezzel a betegséggel való megküzdést. Hosszútávon remélhetjük, hogy a hasonló jellegű kvalitatív módszertannal dolgozó munkák hozzásegítenek egy nehezen hozzáférhető és erősen stigmatizált csoport megértéséhez, a szemszögük könnyebb felvételéhez, nem csupán a szakemberek számára, de a társadalom és később a média színterén is.

Kulcsszavak: IPA, fenomenológiai analízis, szkizofrénia, bűnözés,

Mémek a koronavírus idején

EP37

Csörgő Blanka, Szőke Orsolya - Eötvös Loránd Tudományegyetem

A COVID-19 világjárvány a Föld lakosságának jelentős részét érintette: a pandémia a megbetegedés fenyegetésén túl gazdasági és mentális síkon is komoly következményeket hozott magával. A kihívást jelentő életeseményekkel való megküzdésben szerepet játszhat a humor, mint pozitív átkeretezési működésmód. A szociális távolságtartás idején a humor terjedésének ideális felületét képezheti az internet, azon belül pedig a mémek. A mémek létrejötte és terjedése aktív, participatorikus kulturális működés eredménye, amely során a megosztott és sokszorosított tartalom egyfajta szűrésen megy keresztül, amely folyamat lehetővé teszi a fő tematikák és nézőpontok kiemelkedését.

A kutatás célja a koronavírus 2020-as első hullámához kapcsolódó események, témák és stresszorok által kiváltott érzelmi reakciók feltárása, valamint a kapcsolódó humorstílusok azonosítása, magyar és olasz mémekből álló mintán.

A mintavétel Google képkeresőn használt komplex keresőkifejezések alkalmazásával történt. A szakirodalom alapján előzetesen meghatározott kritériumokkal nem konzisztens találatok kizárásra kerültek. A kapott minta elemzésére top-down kvalitatív tartalomelemzéssel került sor, melynek első lépéseként a szerzők kódolási mátrixot hoztak létre. A vizsgált minta kategorizációja négy szinten zajlott: megjelenő esemény/téma, stresszor, érzelem és humorstílus mentén. A mémek adott szempontok szerinti besorolását a két társszerző független kódolással végezte. A kódolók az elemzés során időről időre egyeztettek; az eltérő kódolású elemeknél a megbeszélés végén kialakult konszenzus lett az irányadó az elemzésnél. A kódolási folyamat lezárultával a kapott táblázat kvalitatív elemzése történt. A mintát kontextusában értelmezve a szerzők azonosították a kategóriák közös, látens vonásait, majd azokból kiindulva elemezték előfordulásait a mémeken.

Összességében a szerzők úgy találták, az egyes humorstílusokat jól elkülöníthető helyzetekben használták a mémek készítői. Az azonosított mintázatok alapján a kapcsolatépítő humor a nagyobb közösség által megélt, hétköznapi szituációkat parodizáló mémeken jellemző. Az agresszív humorstílus a közéleti szereplőkkel kapcsolatos mémeken, illetve a mindennapok során frusztrációt okozó személyekkel szemben merül fel. Az énvédő stílust alkalmazó mémek a megküzdést segítő, a mémek készítőit szórakoztató momentumokat mutatták be, az énléértékelő humorstílus pedig a maladaptív, szenvedéssel teli pillanatokat bemutató mémekre volt jellemző.

Kulcsszavak: koronavírus, kvalitatív tartalomelemzés, mém, humorstílus, stresszor, érzelem, olasz, magyar

A Családi Kapcsolatok Teszt (FRT) magyar változatának bemutatása

EP38

Jersele Adél¹, Karlócai Zsófia², Miklósi Mónika³

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Fejlődés- és Klinikai Gyermekepszichológia Tanszék

³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Fejlődés- és Klinikai Gyermekepszichológia Tanszék, Heim Pál Országos Gyermekegyógyászati Intézet, Mentálhigiéniai Központ

Háttér: a Családi Kapcsolatok Teszt (FRT; Family Relations Test, Oud és Welzen 1989; Skoczen és mtsai., 2015) az anyához és apához fűződő kapcsolat minőségét vizsgálja a gyermek perspektívájából. Az eredeti kérdőív hat skálát tartalmaz (korlátozás, érzelmek, sérülékenység, igazságosság, elismerés, bizalom), angol nyelvű változata kiváló pszichometriai jellemzőket mutat.

Célkitűzés: vizsgálatunk célja az FRT magyar nyelvű változatának elkészítése és pszichometriai mutatóinak elemzése volt.

Módszerek: a magyar változatot visszafordítós módszerrel készítettük el. Kutatásunkat nem-klinikai mintán végeztük 10 és 18 év közötti gyermekek és fiatalok (N = 218, 59,6% lány, életkoruk: M = 13,93 és SD = 2,23) adatait elemeztük, akik az FRT tételeit mind az anyára, mind az apára megválaszolták. A papír alapú vagy online kérdőívcsomag az FRT mellett egy rövid demográfiai kérdőívet és a Multidimenzióális Szülői Magatartás Skálát (MAPS) is tartalmazta.

Eredmények: a megerősítő faktorelemzés szerint adataink nem illeszkedtek az eredeti, hatfaktoros modellre (anyai tételekre: CFI = 0,631; SRMR = 0,084; RMSEA = 0,071 [0,069 - 0,075], apai tételekre: CFI = 0,676; SRMR = 0,095; RMSEA = 0,072 [0,069 - 0,075]), az igazságosság és a sérülékenység faktor belső megbízhatósága nem volt javítható (Cronbach- α < 0,6). Az anyával kapcsolatos tételeken végzett feltáró faktorelemzéssel 4 faktort azonosítottunk (sajátértékek 1,3 - 6,5), amelyek együttesen a variancia 48,5%-át magyarázták. Az így kapott faktoroknak a korlátozás/autoritás, érzelmi melegség, elismerés, illetve az eredeti bizalom alskála tételeiből álló új faktornak a hasonló gondolkodás nevet adtuk. A modell az apai tételeken is jó illeszkedést mutatott (χ^2 (141) = 194, $p < 0,002$; $\chi^2/df = 1,38$; CFI = 0,967; SRMR = 0,060; RMSEA = 0,043 [0,027 - 0,057]). Az alskálák mindkét változatban jó, illetve nagyon jó belső homogenitást mutattak (Cronbach- α : 0,74 – 0,85).

A konvergens validitás vizsgálata során, a MAPS pozitív szülői magatartásformák alskálával szignifikánsan pozitív összefüggést mutatott mind az anyai, mind az apai érzelmi melegség alskála ($r(\text{anya}) = 0,63$ $p < 0,001$; $r(\text{apa}) = 0,72$ $p < 0,001$), az apai elismerés alskála ($r = 0,62$ $p < 0,001$), illetve az apai hasonló gondolkodás alskála ($r = 0,53$ $p < 0,001$). A MAPS negatív szülői magatartásformák alskálával az FRT korlátozás/autoritás alskála mindkét változatban ($r(\text{anya}) = 0,64$ $p < 0,001$; $r(\text{apa}) = 0,59$ $p < 0,001$) szignifikánsan pozitív korrelációt eredményezett. A hatásméret minden esetben nagy volt.

Következtetés: az FRT magyar változata eredményeink alapján ígéretes mérőeszköz a családi kapcsolatok vizsgálatára. Alkalmazását ajánljuk a családokkal foglalkozó szakembereknek.

Kulcsszavak: családi kapcsolatok, kérdőív, pszichometriai elemzés

Hogyan mérjük az interocepció szubjektív aspektusát

EP39

Vig Luca¹, Köteles Ferenc², Ferentzi Eszter²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest és Eötvös Loránd Tudományegyetem, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet, Budapest

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet, Budapest

Elméleti háttér: a testi állapot érzékelése, azaz interocepció gyakran testi tudatosságnak nevezett szubjektív aspektusát számos elmélet és ezekhez kapcsolódó kérdőív próbálja megragadni. A kérdőívek közül a kutatók leggyakrabban a Rövidített Testi Percepció Kérdőív (BPQ-R) részét képező Testi Tudatosság Skálát, az Interoceptív Tudatosság Többdimenziós Mérőeszközét (MAIA) és a Testi Tudatosság Kérdőívet (BAQ) használják. Ugyanakkor a mérőeszközök alapjául szolgáló modellek feltevései, valamint a konstruktumok pszichológiai korrelátumaira és egymással való összefüggésükre vonatkozó (viszonylag csekély számú) empirikus eredmény arra utal, hogy az említett kérdőívek nem ugyanazt a jelenséget mérik.

Cél: kutatásunk célja a BPQ-R Testi Tudatosság Skála, a BAQ és a MAIA által mért jelenségek összefüggéseinek feltárása volt, továbbá megvizsgáltuk ezek pozitív és negatív affektivitással és a testi fókusz maladaptív oldalával (szomatoszenzoros amplifikáció) való kapcsolatát is.

Módszerek: Az online kérdőíves vizsgálat 2019 júliusa és szeptembere között zajlott (N=265; 84% nő; átlagéletkor=38,15 év; SD=11,45). A testi tudatosság három említett mérőeszközén túl felvettük a Pozitív és Negatív Affektivitás Skálát (PANAS), és a Szomatoszenzoros Amplifikáció Skálát (SSAS) is.

Eredmények: a BPQ-R Testi Tudatosság Skála gyenge-közepes korrelációt mutatott a BAQ-val ($\rho=0,28$; $p<0,001$), és a MAIA skálái mögött húzódó közös (fő) faktorial (rho=0,24; $p<0,001$). A pozitív affektivitás közepes erősségű pozitív együttjárást mutatott a BAQ-val ($\rho=0,33$; $p<0,001$) és a MAIA fő faktorával ($\rho=0,38$; $p<0,001$), ugyanakkor az összefüggése a BPQ-R Testi Tudatosság Skálával gyengébb volt ($\rho=0,12$; $p=0,048$). A negatív affektivitás a BPQ-R Testi Tudatosság Skálával szintén pozitívan korrelált ($\rho=0,14$; $p=0,028$), ezzel szemben a BAQ-val ($\rho=-0,18$; $p=0,007$) és a MAIA fő faktorával ($\rho=-0,28$; $p<0,001$) fordított kapcsolatban állt. A szomatoszenzoros amplifikáció a BPQ-R Testi Tudatosság Skálával pozitív ($\rho=0,25$; $p<0,001$) összefüggést mutatott.

Következtetés: összefoglalva tehát a három testi tudatosság konstruktum különböző módon viszonyul a pozitív és negatív affektivitáshoz és a szomatoszenzoros amplifikációhoz. Eredményeink megerősítik azt a feltételezést, hogy a BAQ, a BPQ és

a MAIA kérdőívek nem ugyanazt a jelenséget mérik, ezért nem használhatók felcserélhetően.

Kulcsszavak: interocepció, testi tudatosság, pozitív és negatív affektivitás, szomatoszenzoros amplifikáció

Elég, ha motiváltak vagyunk? – A motiváció, a kitartás és a pozitivitás összefüggése a munkahelyi teljesítménnyel

EP40

Bata Erzsébet¹, Pántya József², Fodor Szilvia³

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, Szociálpszichológia Tanszék, Pszichológiai Doktori Iskola

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, Szociálpszichológia Tanszék

³Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet, Pedagógiai Pszichológiai Tanszék

A munkahelyi teljesítményt befolyásoló tényezők köre igen széles. Egyes kutatók szerint a kitartás egy fontos indikátora annak, mennyire vagyunk eredményesek (Duckworth és Eskreis-Winkler, 2015). McClelland (1961) szerint a jó minőségű munka a teljesítmény iránti szükségletből fakad, ami ezért sokkal pontosabb indikátora a munkahelyi teljesítménynek, mint mondjuk az intelligencia. Kuvaas és munkatársai (2017) azt találták, hogy az intrinzik motiváció hozzájárul a dolgozók eredményességéhez, míg az extrinzik motiváció nem vagy negatívan korrelál az teljesítménnyel. Más kutatások a boldog, elégedett embereket mutatják produktívabbnak (Diener, 2000). Corradino és Fogarty (2016) szerint a pozitív érzelmi állapot könnyebbé teszi a tanulást, ez pedig növeli a teljesítményt. A pozitív orientáció (amely középpontjában az énről, az életről és a jövőről szóló pozitív értékelések állnak) nemcsak az egészséggel és a jólléttel áll kapcsolatban, hanem a teljesítménnyel is (Caprara és mtsai, 2012). Két kutatást végeztünk annak érdekében, hogy feltárjuk, milyen összefüggés van a felsorolt konstruktumok és a munkahelyi teljesítmény között. Az első kutatásban 574 fő vett részt. Az online módon terjesztett kérdőívcsomag a következő mérőeszközöket tartalmazta: demográfiai kérdőív, munkahelyi teljesítmény kérdőív, Állhatatosság Skála (Duckworth és Quinn, 2009), Helmreich és Spence (1978) teljesítménymotivációs kérdőíve, motivációs kérdőív (Kuvaas és mtsai, 2017), munkahelyi elégedettség kérdőív (Seashore és mtsai, 1982), Pozitivitás Skála (Caprara és mtsai, 2012). Korrelációs szinten a vizsgált tényezők közül csak a kitartás és az extrinzik motivációk nem álltak kapcsolatban a teljesítménnyel. Útelemzésünk eredménye szerint a pozitivitás és az elégedettség prediktív ereje nagyobb a munkahelyi teljesítményre nézve, mint a kitartásé vagy a motivációs tényezőké. A második kutatás során igyekeztünk felhasználni az első vizsgálatból származó eredményeinket, és a munkahelyi teljesítmény és az érzelmi állapotok közötti összefüggések szisztematikus vizsgálatát tűztük ki célul. Ennek érdekében kifejlesztettünk egy Psy-Tracker névű mobilapplikációt, amely alapjául az

Experience-Sampling Method (ESM) szolgált (Csikszentmihályi és Larson, 2014). Célunk az volt, hogy egy olyan applikációt fejlesszünk, amely révén a napi összegző értékelések mellett az aktuálisan megélt érzelmek is rögzíthetők. Az alkalmazás naponta többször kérte rövid, önbeszámolt adatok megadására a felhasználót. A vizsgálati mintát 17 fő alkotta, ugyanis csak azoknak az adataival dolgoztunk, akik minimum 5 napon keresztül rendszeresen használták az applikációt. A kapott eredmények megerősítik a korábban kimutatott összefüggéseket, amelyek szerint a pozitív érzelmi állapot jó hatással van a munkahelyi teljesítmény alakulására, emellett támogatja azokat a megfigyeléseket, amelyek szerint a pozitív hangulat produktívá tesz (Achor, 2010).

Kulcsszavak: teljesítmény, motiváció, kitartás, pozitivitás, elégedettség

A toxikus vezetés ismérvei és mérhetőségének lehetőségei

EP41

Czifra Julianna¹, Csukonyi Csilla², Somosi Ágnes³

¹Budapesti Műszaki Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Munka- és Szervezetpszichológia Mesterszak

²Debreceni Egyetem, Pszichológia Intézet

³Neumann János Egyetem, Marketing és Üzleti Kommunikáció Tanszék

Kutatásunk a toxikus vezetés ismertségének és a témával kapcsolatos tapasztalatoknak a feltárására irányult a vezetők és munkavállalók körében Magyarországon. A toxikus vezetésnek súlyos következményei lehetnek egy szervezetben, ezért az érintettek számára fontos, hogy értsék, mi vezet toxikussághoz, és hogyan ismerhető ez fel munkahelyi környezetben.

A toxikus vezetés jobb megértéséhez és definiálásához olyan triangulációs módszertani eljárást alkalmaztunk, amely magába foglalja a jelenség kvalitatív és kvantitatív elemzését mélyinterjúk, fókuszcsoportos kutatás, valamint kérdőíves megkérdezéssel keresztül.

A toxikus vezetés nehezen megragadható jelenségét az érintettek percepcióján keresztül tártuk fel, fenomenológiai szemléletben. A kvalitatív szakaszban 15 vezetővel végzett egyéni és csoportos mélyinterjúk tartalomelemzése alapján a toxikus vezetés egy részben rendszerfüggő, részben személyiségfüggő multidimenzionális vezetési koncepcióként definiálható. Az érintettek által toxikusnak észlelt vezető szakmai inkompetenciájából, kóros személyiségvonásaiból, vagy a szervezethez, csapathoz és egyénhez való hibás illeszkedéséből fakadóan abuzív, kiszámíthatatlan, kontroláló, másokat megfélemlítő és megalázó viselkedéssel írható le, akinek fókuszában nem a csapata és szervezete érdekei, hanem karrierjének öncélú menedzselése, hiányosságainak elrejtése, vagy hatalmi pozíciójának megőrzése áll.

A kvalitatív eredmények alapján a kérdőíves kutatáshoz egy Magyarországon nem honosított mérőeszközt, a Schmidt-féle Toxikus Vezetés Skálát használtuk fel, ami 5 egymással korreláló faktorban méri a vezetők diszfunkcionális viselkedését:

önfényezés, abuzivitás, kiszámíthatatlanság, nárcizmus, tekintélyelvűség (N=198). Az eredmények alapján elmondható, hogy a mintában a Schmidt-féle Toxikus Vezetés Skála megfelelő, magas szintű megbízhatóságot mutat (Cronbach $\alpha = .845-947$), vagyis a toxikus vezetés Magyarországon is mérhető konstruktum. Az eredeti skálához képest azonban az önfényezés és nárcizmus al-skálák megítélése nem válik egyértelműen ketté a magyar mintán.

A kényelmi mintavétel korlátai miatt a skála hivatalos honosítása javasolt, mivel fontos az item-ek megfelelő nyelvi-kulturális adaptálása és tesztelése magyarországi mintán. A skálát más skálákkal együtt is érdemes tesztelni olyan komplex többváltozós jelenségek mérésére, mint a munkahelyváltási szándék, munkahelyi stressz, kiégés, mentális állóképesség és toxikus vezetés kapcsolata. Ezen túl célszerű lenne megvizsgálni a toxikus vezetéssel kapcsolatos percepciók ágazati különbségeit is, hogy lássuk, a szervezeti kultúra és értékrend milyen mértékben változtat a toxikusság felismerésén és kezelésén (pl.: katonai, üzleti, egészségügyi, állami, civil szervezetek összehasonlítása).

Kulcsszavak: diszfunkcionális vezetési stílus, toxikus vezetés, tartalomelemzés, Schmidt Toxic Leadership Scale

Teljesítményingadozás és háttértényezői az országos kompetenciamérés tükrében

EP42

Nádor Alexandra - Károli Gáspár Református Egyetem

Az elmúlt évtizedekben számos olyan nemzetközi és nemzeti felméréssorozat született (TIMSS, PIRLS, PISA, OKM), amelyek kis téttel bírnak a tesztalanyok szemében, viszont nagy jelentőségük van az oktatási rendszerek működését vizsgáló szakértők és a fenntartók számára. Több nemzetközi kutatás rámutatott, hogy a résztvevők számára kis téttel bíró tesztek eredményét torzíthatja az alacsony motiváció, és ilyenkor a tanulók erőfeszítésének szintje a kognitív és nem kognitív képességeket vizsgáló tesztek esetében is erősen ingadozhat. Ha a tanuló nem fejt ki maximális erőfeszítést, akkor a teszteredmények nem fogják tükrözni a diák valódi képességeit, és veszélyeztetik az eredményekből levont következtetések validitását.

A 2018-as országos kompetenciamérés adatain alapuló kutatásomban a diákok standard matematika és szövegértés pontszámainak szórását vizsgáltam a feladatellátási hely motivációs indexe, a tanuló neme, a tanuló standard családháttér-indexe, a feladatellátási hely tanulási nehézségekkel küzdők indexe, a feladatellátási hely fegyelem indexe, illetve a feladatellátási hely tanulói összetétel indexe alapján.

A vizsgálat a következő eredményt mutatta: matematika esetében a modell mindössze 2,7 százalékban magyarázza a tanulók teljesítményének ingadozását ($F(6,186138)=860,742$, $p<0,001$, $r^2=0,027$). Ebben az esetben annál nehezebb pontosan megbecsülni a teljesítményt, minél alacsonyabb a családháttér-index, minél több a feladatellátási helyen tanulási zavarral küzdők aránya és minél alacsonyabb a feladatellátási hely kényelmi index.

Ezek az eredmények a szövegértésnél mutatott összefüggések tükrében nyernek valódi értelmet, ugyanis a modell itt 10,3 százalékban magyarázza a teljesítmény ingadozását ($F(6,186138)=3572,778$, $p<0,001$, $r^2=0,103$), és több független változó eltérő előjellel és fokozott magyarázóerővel rendelkezik a matematikánál tapasztaltakhoz képest. A szövegértés esetében minél magasabb a családháttér-index értéke és minél kisebb a feladatellátási helyen tanulási zavarral küzdők aránya, annál nehezebb pontosan megbecsülni a tanuló teljesítményét. A feladatellátási hely motivációs indexe azonos irányú összefüggést mutat a standard szövegértési pontszámok szóródásával, mint matematika esetében, viszont jelentősen nagyobb magyarázóerővel rendelkezik.

Kulcsszavak: országos kompetenciamérés, motivációs index, családháttér-index, fegyelmi index, teljesítmény

Sok nevetésnek sírás lesz a vége, avagy a boldogságtól való félelem a családi rendszer tükrében

EP43

Szabó-Bartha Anett¹, Horváth Andrea²

¹Károli Gáspár Református Egyetem

²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, doktori iskola

Kutatásunkban a boldogságtól való félelem családi vonatkozásait vizsgáltuk az érzelemszabályozás, a szülői bánásmód, a családi légkör és a nemek közötti különbségek tükrében. Mivel a családon belüli affektivitás általánosan alacsony értéke akadályozza a gyermek megfelelő pozitív érzelmi fejlődését (Nelson és mtsai, 2012), azt feltételeztük, hogy a családi rendszer kiegyensúlyozottságának alacsonyabb mértéke együtt jár a boldogságtól való félelem magasabb mértékével. A szakirodalom alapján (Byng-Hall, 1990) azt vártuk, hogy a boldogságtól való félelem mértéke eltér az szülői bánásmód típusoknál, mégpedig a magas korlátozó és túlvédő (anyai és/vagy apai) szülői bánásmód érték együtt jár a magasabb boldogság averzió értékkel. Végezetül egy feltáró elemzés keretében megvizsgáltuk, hogy a nem, életkor, kohézió és rugalmasság, a szülői szeretet, korlátozás és a túlvédés változók mekkora magyarázó erővel bírnak a boldogság averzió magasabb értékére.

Az online prezentált kérdőívcsomagot 142 személy (71% nő, 29% férfi) töltötte ki. Tesztbattériánkban a Szülői Bánásmód kérdőív, az Olson-féle Családeszt IV, valamint a Boldogság Averzió Skála eredményeit vizsgáltuk meg.

A családi rendszer esetében a széteső kohézió laza pozitív korrelációt mutat ($r_{XY}: 0,336$; $p = 0,0000$), ezzel szemben a kohéziós arány (Koh_ráta - $r_{XY}: -0,350$; $p = 0,0000$) és a flexibilitás arány (Flex_ráta - $r_{XY}: -0,286$; $p = 0,0006$) laza negatív szignifikáns együtt járást mutat a boldogság averzió mértékével. A lépésenkénti lineáris regressziós modell alapján a kohézióarány szignifikáns mértékben magyarázza a boldogságtól való félelem mértékét ($F(1; 140) = 22,329$; $p = 0,0000$).

A szülői bánásmód esetében az anyai túlvédés ($Z = -3,274$, $p = 0,001$), az anyai korlátozás ($t(140) = -1,983$; $p = 0,0493$), és az apai szeretet-törődés ($Z = 3,144$; $p =$

0,002) esetében szignifikáns eltérés mutatkozott a boldogságtól való félelem átlagok között. A feltáró elemzés során fény derült arra, hogy a teljes mintára vonatkozó modellben a családi kohézió, az életkor és a szülői korlátozás magyarázza a boldogság averziót. Nemenkénti bontásban a nők esetében az életkor, a kaotikus flexibilitás és a kohézióarány, míg férfiak esetében az összetartó kohézió, az anyai túlvédés és a szülői szeretet-törődés bírnak szignifikáns magyarázóerővel. Beigazolódott, hogy az életkor, vélhetően közvetett módon, de kiemelt magyarázó szerepet tölt be a boldogság averzió esetében, főleg a nőknél. Továbbá kimutattuk, hogy az anyai túlvédés és korlátozás, valamint az apai szeretet-törődés esetében jóval magasabb a boldogság averzió mértéke. A nem tehát fontos különbségeket eredményez abban, hogy a családi rendszer és a szülői nevelés mely aspektusai igazán fontosak a boldogság averzió szempontjából.

Kulcsszavak: boldogságtól averzió, családi rendszer, szülői bánásmód

Sportágspecifikus mentális leltár fejlesztése röplabdázók számára: s posztok közti különbségek feltérképezése

EP44

Kalotai Zsófia, Smohai Máté - Károli Gáspár Református Egyetem

A mentális készségek fejlettsége és fejlesztése a sportteljesítmény fontos összetevőjét jelentik (Guelmami, Hamrouni, Agrébi, 2014). A sportközegben azonban igen nehéz felismerni, azonosítani a mentális hiányosságokat, fejlesztésre szoruló területeket. Többek közt ebben nyújtanak segítséget az úgynevezett sportágspecifikus mentális leltárak, melyek a sportteljesítményt befolyásoló, fejleszthető sportlélektani-területeket, másnéven sportpszichológiai mentális készségeket tekintik át (Tkachuk, Leslie-Toogood, Martin, 2003). Ugyanakkor, ahogyan az eltérő sportágaknál, a sportágon belül az eltérő posztoknál is különbözhetnek a szükséges mentális készségek – például a hiba utáni újrafókuszálás a liberó és feladó poszton kritikusabb lehet, mint az ütők körében.

Jelen kutatás elsődleges célja egy röplabdázók számára készült mentális leltár fejlesztése volt, melyhez kiindulási alapként Martin, Leslie-Toogood és Tkachuk (1997) sportágspecifikus gyűjteményéből a röplabda játékosokra vonatkozó 21 tételes mentális leltár szolgált. A másodlagos cél pedig annak feltérképezése volt, hogy vajon a röplabdán belül a különböző poszton játszó eltérnek-e abban, hogy mely mentális készségek fejlesztését igénylik jobban, tartják fontosabbnak saját maguk számára.

A kutatás kevert módszer alkalmazásával történt, vagyis első lépésként kvalitatív, majd pedig kvantitatív jellegű volt az adatgyűjtés (Greene, Caracelli, Graham, 1989). A kvalitatív rész keretein belül 11 magyar röplabdajátékoskal, valamint 2 edzővel készült félig strukturált interjú alapján történt a röplabdáspecifikus mentális leltár fejlesztése, melynek eredményeként 24 tétel került megfogalmazásra. Ezután keresztmetszeti kérdőíves módszerrel összesen 98 aktív versenyző töltötte ki a mentális leltárat. A kutatás ezen szakaszában a különböző posztok közti eltérésre helyeződött a hangsúly, mely független mintás egyszempontos variancia-analízissel, valamint Brunner-Munzel-féle páronkénti összehasonlítással és annak Bonferroni-féle

korrigált szignifikanciájával került tesztelésre. Az eredmények nem igazolták a posztok közti eltérést a különböző mentális készségek fejlesztését illető szükségesség megítélésében.

Konklúzióként megállapítható, hogy jelen röplabdaspecifikus mentális leltár – a többi sportágspecifikus mentális leltárhoz hasonlóan – kevéssé használható tudományos mérőeszközként; alkalmazott sportpszichológiai célokra viszont kiválóan alkalmas.

Kulcsszavak: röplabda, sportpszichológia, sportágspecifikus mentális leltár, poszt, fókuszálás, koncentráció, önbizalom

Reziliencia, észlelt stressz és pszichoszociális tényezők a sportszektorban

EP45

Bakuretz Bonnie, Czibor Andrea - Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Tanszék

Háttér: a 2019 végén kirobbanó járvány (COVID-19) hatására a munkaerőpiac összes szegmensében, köztük a sportszektorban is jelentős változások mentek végbe. Számos intézkedésre volt szükség; aki tehetett és munkáltatója lehetővé tette, otthonról dolgozott. A korlátozások között a “karanténba” helyezés is gyakori intézkedés lett. Ezek a korlátozások az emberek egészségét szolgálták, azonban következményeik a sportszektorban is megjelentek: kihagyott edzések és a zártkapus versenyek nehezítik a sporttársak életét is. E mellett az egészségügyi helyzet kiszámíthatatlansága is állandó stresszorként van jelen. A munkahelyi stressz negatív egészségi hatásait számos tanulmány igazolja, amivel szemben azonban az egyéni reziliencia védőfaktoroként tűnik fel. A reziliens egyén könnyebben adaptálódik a változó, kiszámíthatatlan helyzetekhez. Kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogy a kirobbant vírus által miképpen alakult a sportszektorban dolgozók és az egyesületben sportolók jólléte, az általuk észlelt munkahelyi pszichoszociális tényezők, illetve munkahelyükkel kapcsolatos attitűdjeik; illetve hogy e tényezőket miképpen befolyásolja az egyéni reziliencia mértéke. Fókuszba helyeztük az otthoni munkavégzés kérdéskörét a sportegyesületek dolgozóinak és a sportolók esetén.

Módszerek: a vizsgálat során az online kérdőívcsomagot kitöltők az észlelt stressz kérdőívet (PSS), a Connor–Davidson Reziliencia kérdőívet, valamint a Koppenhágai munkahelyi pszichoszociális tényezőket feltáró kérdőívet (COPSOQ II) töltötték ki. A vizsgálati minta a sportszektor munkavállalóiból, sportegyesületek sportolóiból tevődött össze.

Eredmények: jelen kutatás pilot vizsgálatként tekinthető, aminek keretében az adatgyűjtés és az elemzés jelenleg is folyik. Eddigi eredményeik szerint a sportszektorban dolgozók jelentős része arról számol be, hogy több munkája lett az otthoni munkavégzés okán a COVID-19 kialakulása óta, míg a kitöltők munkahelyi státusza nem változott. A sportolói minta emelkedett értékeket mutat a COPSOQ kérdőív kontrollal és a társas stresszorokkal kapcsolatos skálán. A sportolók rezilienciája összefüggést mutat az általuk észlelt stressz mértékével és a COPSOQ egészséggel és jólléttel kapcsolatos faktoraival.

Következtetések: a pilot mérések keretében kapott eredmények rámutatnak, hogy a sportszektorban is jelentős változásokat hoztak a korlátozások. Az izoláció, a bizonytalanság és a megnövekedő munkamennyiség hatása megmutatkozik az észlelt stressz mértékében és a munkával kapcsolatos pszichoszociális faktorok értékelésében. Fontos eredmény, hogy a sportolók rezilienciája befolyásolja a szubjektív jóllétet és a stresszterheltség érzetét. Így a sportpszichológusi munkában a megjelenő új stresszorokkal kapcsolatos tudatosság és a reziliencia növelését célzó támogatás kulcsfontosságú. Célunk, hogy a minta bővítése és differenciáltabb elemzések révén kaphassunk átfogóbb képet a járvány sportszektorra érintő pszichoszociális hatásairól.

Az önreguláció vizsgálata sportolók körében kevert módszerrel

EP46

Barta Gábor¹, Takács Szabolcs², Smohai Máté²

¹Károli Gáspár Református Egyetem

²Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológia Intézet, Általános Lélektani és Módszertani Tanszék

Kutatásunkban kevert módszertannal (mixed method), azaz kvantitatív és kvalitatív adatgyűjtési módszereket egyaránt használva, az egyéni-, illetve csapatsportolók önregulációs szintjét kívántuk összehasonlítani nagyszámú mintán. Előbb egy 6 kérdőívből álló kérdőívcsomagot vettünk fel (kvantitatív módszer) 18. életévüket betöltött, heti rendszerességgel sportoló felnőttekkel (N=762), majd az adatok elemzése után, félig strukturált egyéni interjúkat (kvalitatív módszer) készítettünk 11 fővel. A vizsgálati mintánk mind az életkor, mind a sportolási szint, mind maguk, a különböző sportágak tekintetében is igen heterogénnek, széleskörűnek mondható. A kérdőíveket a 2018/2019-es tanév második félévében, míg az interjúkat a 2020/2021-es tanév első félévében vettük fel. A kérdőívek felvétele "offline" és online térben egyaránt zajlott. A kutatási interjúkat eredetileg személyesen terveztük felvenni, azonban a COVID-19-világjárvány miatt valamennyi interjút online vettünk fel. A kitöltők bevonása hozzáférési alapon történt, illetve "hólabda"-módszerrel, a vizsgálatunk során keresztmetszeti eljárást alkalmaztunk. A csapat-, illetve egyéni sportolók önregulációs szintje a Mentális Egészség Teszt (MET) (Vargha, Zábó, Török, Oláh, 2020) segítségével került összehasonlításra, és a kapott eredmények alapján megállapítható, hogy az egyéni sportolóknak magasabb az önregulációs szintjük, mint a csapatsportolóknak, így hipotézisünk alátámasztást nyert, ezen eredményünket az interjú tapasztalatok is megerősítik. Fontos azonban megjegyezni, hogy a különbség nem szignifikáns, nem kirívóan magas. Eredményeink a hazai sportolók általános önregulációs szintjéről adnak egy tájékoztató képet, további kutatásoknak adhat lehetőséget az önreguláció sportágspecifikus mérése, illetve annak sportteljesítménnyel való kapcsolatának széleskörű vizsgálata. Sajnos a témában kevés a rendelkezésre álló, naprakész hazai szakirodalom.

Kulcsszavak: önreguláció, önregulációs szint, Mentális Egészség Teszt, kevert módszertan

A rövid szerelmi attitűd kérdőív magyar változata (LAS-HSF)

EP47

Meskó Norbert, Zsidó András - Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet

Elméleti háttér: a szerelmet Lee (1988) szerelmi stílusként határozta meg. Ez attitűdök és vélekedések rendszere, amely különböző érzelmi töltettel rendelkezik, és kapcsolatban van bizonyos személyiségvonásokkal is. Tehát a szerelmi stílus egy pszichés szerkezet, amely részben az egyén attitűdjein és vélekedésein alapul, részben a személyiségéből fakad, és lazán összefügg az illető társas viselkedésének bizonyos szeletével, a szerelem-mintázatokkal. Ebben az elméletben hat szerelmi stílus írnak le: Eros (szenvédélyes, romantikus szerelem), Ludus (játszmázó, nem elköteleződő szerelem), Storge (baráti szerelem), Pragma (praktikus, racionális szerelem), Mania (rögeszmés vagy addiktív szerelem) és Agape (altruista / önzetlen szerelem). Az elméletből kiindulva Hendrick és Hendrick (1986; 1990) kialakította a szerelmi attitűd skálát. A pszichometriai mérések alapján a rövidebb, huszonnégy állításból álló kérdőív (amely dimenzióként négy-négy állításból áll) megbízhatóbbnak tűnt, mint a korábbi hosszabb verzió. A kutatás célja: jelen tanulmány elsődleges célja az LAS-SF magyar változatának kidolgozása (fordítása és validálása) volt. Ezenkívül arra is kíváncsiak voltunk, hogy az eredeti faktorszerkezet replikálható-e magyar mintán.

Módszer: mintánkban 800 résztvevő (439 nő) volt, átlagéletkoruk 38,6 év, akik kitöltötték az online kérdőív-csomagot: szerelmi attitűd kérdőív (LAS-HSF), szocioszexuális motiváció kérdőív (SOI-R), szexuális motiváció (YSEX-HSF), párérték kérdőív (MVS). Rögzítettük a kitöltők párkapcsolati státuszát is (szingli, alkalmi kapcsolat, elkötelezett együtt élés, házasság). Eredmények: az eredmények azt mutatják, hogy a LAS-SF magyar változata megbízható és érvényes kérdőív. Ez lehetővé teszi a szerelmi és párkapcsolati működés kutatóinak a magyar nyelvű vizsgálati személyek tanulmányozását. Továbbá a magyar skála faktorstruktúrája megegyezik az eredeti LAS-SF szerkezetével, ami megbízható kultúrák közötti összehasonlítást tesz lehetővé. Összegzés: eredményeink azt is mutatják, hogy a szerelmi stílusok között a kapcsolat státusától függően jelentős különbség van. A nők a férfiakhoz hasonló stratégiát követnek rövid távú kapcsolati céljaik elérése érdekében (Ludus). A férfiakat viszonylag magas Eros-értékek jellemzik az egyedülálló státuszhoz viszonyítva mindhárom másik kapcsolati típusban, míg a nők akkor rendelkeznek magas Eros-pontszámmal, ha hosszú távú elkötelezett kapcsolatban élnek.

Kulcsszavak: szerelmi attitűd kérdőív, nemi és kapcsolati státusz különbségek, magyar változat

Nőnek lenni a XXI. században - társadalmi diskurzus a nők elleni erőszakról Spanyolországban és Magyarországon

EP48

Polgár Petra Ibolya - Pécsi Tudományegyetem

Elméleti háttér és kutatási célok: manapság évente a világon 66.000 nő életét követeli az angol szakirodalomban 'femicide' vagy 'feminicide' (spanyolul 'feminicidio') kifejezések által leírt jelenség, mely magyarosítva (feminicídium) nőgyilkosságot jelent: a terminológia hazánkban alig ismert, azonban a jelenség létező probléma (NANE, 2020). A legtöbb esetben egy, az elkövetővel való hosszadalmas és fájdalmas együttélési folyamat végét jelenti a nők számára, mely a bántalmazások széles skálájával tűzdelt (Rosenberg, 2001; Pszichológia y Mente, 2019). Kutatásomban arra kerestem a választ, hogy napjainkban a nők ellen elkövetett erőszaknak, bántalmazásnak milyen megjelenési formáival találkozhatunk magyar és spanyol mintán, valamint, hogy milyen indítékok bújhatnak meg a jelenség mögött. A magyar minta mellett azért tartottam fontosnak Spanyolország helyzetének felmérését is, mert egy olyan társadalomról van szó, melyet a közvélemény tipikusan 'machista'-nak, férfiközpontúnak bélyegez meg, másodrendű szerepbe helyezve a nőket (Lorente, 2001). Eredmények: kutatómunkám alapján az erőszakos tetteknek napjainkban nyolc különböző fajtáját tartjuk számon, úgymint gazdasági, munkahelyi, intézményes, pszichológiai, verbális, fizikai, szexuális és szimbolikus bántalmazás (Pszichológia y Mente, 2019). A jelenség mögött meghúzódó okok sokfélék lehetnek, úgymint a sztereotípiák és előítéletek egészen fiatal kortól való elsajátítása (Tóth, 1999; Evans, 2019), a patriarchális szociális rendszer fennállása (Mérce, 2020), evolúciós és biológiai szempontú megközelítések (Chisholm et al., 2005), vagy a féltékenység (Hauck, 2014). Közös bennük, hogy direkt vagy indirekt módon a feminicídium jelenségéhez vezethetnek. Az áldozatok részéről az agresszortól való elválás, a kapcsolat megszakítása számos okból megnehezített lehet: ezek közé tartozik a kognitív disszonancia, a pénzügyi nehézségek, a támogató környezettől való elszigetelődés, s ezáltal a segítség nélkül maradás (NANE, 2020). Következtetések: a nők ellen irányuló bántalmazási, erőszaktevési formák magyar és spanyol mintán való azonosításával eredményeim hozzájárulhatnak különböző prevenciók módszerek és érzékenyítő tréningek kifejlesztéséhez, melyek fő célja - a társadalmi diskurzus előmozdításával - a nemek közötti egyenlőség fontosságára való figyelemfelhívás, egészen általános iskolás kortól kezdve.

Kulcsszavak: nők ellen elkövetett erőszak, bántalmazó, áldozat, feminicídium, társadalmi diskurzus

Rendszerváltók Nemzeti hitvallása fiatalok szemében - az Alkotmány Preambulumának identitás szervező ereje

EP49

Hermann Zsombor, Parti Benedek, Kiss Paszkál - Károli Gáspár Református Egyetem

Kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy az alkotmány preambuluma milyen identitásszervező ereje van a fiatalok körében. A nemzeti identitást sokan vizsgálták a nemzethez való viszonyal (önkategorizáció, nemzeti kollektív önértékelés), a nemzet (nemzetfelfogás, történelem), illetve jogi szövegek reprezentációjával összefüggésben. Több kutatás fókuszált azokra a tényezőkre, melyek nem részei a nemzeti identitásnak, de kapcsolódnak hozzá, árnyalják tartalmát (ideológia, Európai Unió).

Vizsgált populációnk a 18-35 éves korosztály (N=352). Először a Nemzeti hitvallást faktorelemzés alá vetettük, majd kiegészítettük a nemzettel összefüggésben gyakran vizsgált elemekkel és hálózati módszerekkel, felrajzoltuk a magyar nemzeti identitás reprezentációjának szerkezetét. Három faktort azonosítottunk a Preambulum elemzése során: történelmi múlt tisztelete, univerzális emberi értékek, antikommunizmus. A vizsgált populáció nem élte meg a kommunizmust (vagy legalábbis pár évesként) szemben a Nemzeti Hitvallás szerzőivel, akiknek munkásságukban többek között ez az időszak központi fontosságú volt. Mégis azt látjuk, hogy a fiatal generáció reprezentációja a dokumentumról megegyezik a szerzők explicit szándékaival. A magyar nemzeti identitás reprezentációjának hálózatában többek között központi helyet foglalt el a történelmi múlt tisztelete. A hálózati módszerrel amellet, hogy korábbi elméleti, kutatási eredményeket is megerősítettünk, egy újfajta képet mutattunk a nemzeti identitásról, melyet dinamikus egészként szemlélteti a struktúráját.

A lumbális görbület hatása a női test esztétikai megítélésére**P51****Óry Fanni¹, Csányi Edit - Juhász Lea¹, Szilágyi Gréta², Meskó Norbert¹**¹Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet²Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Elméleti háttér. a külső megjelenés jelentősen befolyásolja az emberi párválasztást, ezért mind a nők, mind a férfiak a különböző stratégiákat és technikákat alkalmaznak ellenkező nemű társaik figyelmének felkeltésére. A modern világban a nők egyik ilyen, széles körben elterjedt technikája, a magassarkú cipők viselése. Ennek a viselkedésnek a sikere több szempontból is értelmezhető. Jelen kutatásban Lewis, Russell, Al-Shawaf és Buss (2015) megállapításából indultunk ki, amely szerint a nők lumbális görbülete, azaz a harmadik és az utolsó lumbális csigolyák közötti gerincszakasz ívének szöge összefügg azzal, hogy a férfiak mennyire ítélik vonzónak az adott nő alakját. A lumbális görbületnek ugyanis megállapítható egy optimális mértéke, amely a termékenységet fenyegető környezeti tényezőkkel szembeni jobb ellenálló képességet reprezentálja (Lewis és mtsai., 2015). Mivel a férfiak erre a testi jelzésre alapvetően érzékenyek, vagyis vonzónak tartják, a nők igyekeznek kiemelni

ezt az attribútumot a magassarkú cipő viselésével. Azonban csak abban az esetben tesz vonzóbbá egy nőt a magassarkú cipő viselete, amennyiben lumbális görbületének mértékét az optimális értékhez közelíti (Lewis és mtsai., 2017). Célkitűzés: jelen kutatásunk célja az volt, hogy teszteljük ezt az evolúciós hipotézist, amely tulajdonképpen azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy a nők miért viselnek magassarkú cipőt. Továbbá célunk volt az is, hogy bizonyítékokat nyerjünk a magassarkú cipő vonzerőt növelő hatásával kapcsolatban, abban az esetben, ha a magassarkú cipőt viselő nő dinamikus felvételen (mozgóképen) jelenik meg. Módszer: 42 fiatal nőről (életkor: 19,98 év, SD: 1,28 év, min/max: 18-24 év) készítettünk rövid videófelveteleket két elrendezésben (magassarkú és lapos talpú cipőben), amelyeken a modell jobbról balra elhalad a kamera előtt. (A felvételen sem az arc, sem a cipő nem látható.) Ezekből a felvételekből összeállítottunk egy online kérdőívet, amelyben a vizsgálati személyeknek (n=108, életkor: 23,73 év, SD: 4,5 év, min/max: 18-43 év, 61 férfi, 47 nő) a videón látható nők vonzerejét kellett megítélnie 10-fokú Likert-skálán. Eredmények: a magassarkú cipő viselete a dinamikus inger (mozgás közben látható test) is növelte viselője vonzerejét attól függetlenül, hogy lumbális görbületének mértékét az optimális szöghöz közelítette vagy távolította. Ez a pozitív hatás nemtől függetlenül érvényesült: a nők és a férfiak értékítélete között nem találtunk eltérést. Megvitatás. A magassarkú cipő nem csupán fényképen (a korábbi vizsgálatokban bemutatott statikus ingeren), hanem videó felvételen, amelyen járás közben látható nő szerepel (dinamikus inger) is képes megnövelni az észlelt test vonzerejét. A magassarkú cipő viselésének tulajdonítható vonzerő növekedés hátterében a lumbális görbület megemelkedése állt: magassarkúban nagyobb lumbális görbületet mértünk a nőknél, mint anélkül. Erre a jelzésre a női és férfi észlelők egyaránt fogékonyak voltak.

Kulcsszavak: evolúciós pszichológia, női test vonzereje, magassarkú cipő, lumbális görbület

A szépség-sztereotípiák, valamint a nemi erőszak-mítoszok elfogadásának hatása az ismerős által elkövetett szexuális erőszak megítélésére

P52

Putz Ádám - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

Elméleti háttér: az idegenek által elkövetett szexuálisan agresszív bűncselekmények megítélésakor a kutatások résztvevői rendre enyhébb büntetéseket szabnak ki a fizikailag vonzóbb elkövetőkre, illetve kisebb mértékben hibáztatják a fizikailag vonzóbb áldozatokat (Ahola, Christianson, & Hellström, 2009; Purnell, 2016; Vrij & Firmin, 2001). Bizonyított továbbá, hogy az ismerős által elkövetett erőszak esetén az áldozatokat nagyobb mértékben hibáztatják a megítélők (Persson, Dhingra, & Grogan, 2018; van der Bruggen & Grubb, 2014), arról ugyanakkor keveset tudunk, hogy az elkövetők és áldozataik fizikai vonzereje miként módosíthatja ezeknek a bűncselekményeknek a megítélését (Herrera, Herrera, & Expósito, 2016).

Vizsgálatunkban arra keressük a választ, hogyan befolyásolja az ismerős által elkövetett szexuális erőszak megítélését az elkövetők és áldozataik fizikai vonzereje, valamint a résztvevők nemi erőszak-mítoszok elfogadásának mértéke. Módszer: a vizsgálatban 100 fő (30 férfi) vett részt ($M = 32,4$; $SD = 13,8$). A kísérleti személyek összesen 8 db, ismerős által elkövetett nemi erőszakra szóló tényállást olvashattak, feladatuk pedig a férfi elkövetőkre kiszabott büntetések mértékének, valamint az áldozat hibáztathatóságának megítélése volt. A résztvevők nemi erőszak-mítoszok elfogadását az IRMAS kérdőív magyar változatával mértük fel. Eredmények: abüntetések mértékének elemzésekor azt találtuk, hogy a nem vonzó elkövetők szigorúbb büntetésben részesültek, mint a vonzó elkövetők, valamint a nemi erőszak-mítoszok alacsonyabb elfogadása az elkövetők szigorúbb büntetésével járt együtt. Az áldozathibáztatás terén bebizonyosodott, hogy az elkövetők, illetve áldozataik fizikai vonzereje kizárólag az IRMAS skálán magasabb pontszámot elérő kitöltők válaszait befolyásolta; ők a vonzó elkövető által megerősített vonzó nőt hibáztatták a legnagyobb mértékben. Megvitatás: az eredmények felhívják a figyelmet a nemi erőszak megítélését befolyásoló személyi-, valamint szituatív tényezők fontosságára. A kapott eredményeket a szépség-sztereotípiák, illetve az igazságos világba vetett hit elméleti keretében magyarázzuk.

Hasonlóságok és különbségek apa-fiú párok viselkedésében

P53

Kozma Luca, Kocsor Ferenc - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

Célkitűzés: jelen előzetes vizsgálatnak az volt a célja, hogy feltárjuk, milyen viselkedési hasonlóságok figyelhetők meg apák és felnőtt fiaik között. Érdeklődésünk középpontjában a tradicionális férfi viselkedés jegyei, valamint a maszkulinitás ideológia álltak. Ez utóbbi arra utal, hogy a személy mennyire tartja fontosnak, hogy a férfi viselkedés kulturálisan meghatározott normáihoz igazodjon. Továbbá ezen jegyek és az élettörténeti stratégiák kapcsolatát is igyekeztünk feltárni. Módszer: 27 apa-fiú páros vett részt egy online vizsgálatban (fiúk átlagéletkora = 22.22, $SD = 3.3665$; apák: $M = 52.04$, $SD = 5.2145$), melyben kérdőíveket töltöttek ki: agresszió, dominancia, szocioszexualitás, élettörténeti stratégiák és maszkulinitás ideológia. Eredmények: Pearson-féle korrelációkat futtatva néztünk kapcsolatot az apák és fiúk viselkedése között. Szignifikáns pozitív kapcsolat jelentkezett apák és fiaik maszkulinitás ideológiájában, valamint szocioszexualitásában. Megvitatás: ezek az eredmények arra utalnak, hogy az apai maszkulinitás ideológia befolyással van fiaik férfi nemi szereppel kapcsolatos attitűdjével. Ezzel szemben azonban nem találtunk a két korosztály között kapcsolatot, amikor a férfiasnak tartott viselkedés elemeit néztük, mint dominancia és agresszió. Apák és fiúk szocioszexualitásában összefüggés mutatkozott, mely jelenthet genetikai hatásokat, de lehet transzgenerációs mintakövetés eredménye is. Az élettörténeti stratégiák tekintetében a lassabb apai stratégia (nagyobb ráfordítás, minőségi szaporodás) növelte annak esélyét, hogy fiaik magasabb dominancia pontszámokat érnek el. Ezek az eredmények arra mutatnak, hogy a férfias viselkedés és maszkulinitás ideológia

kialakulására hatással vannak mind evolúciós nyomások, mind pedig a társas környezet normái.

Kulcsszavak: nemi szerep, élettörténeti stratégiák, apa-fiú kapcsolat, szocioszexualitás

A sugar kapcsolat elfogadása: külső-belső motiváció, kötődési elkerülés, önértékelés

P54

Csányi Edit¹, Ipolyi Dóra¹, Birkás Béla², Láng András¹, Meskó Norbert¹

¹Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet

²Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet

Elméleti háttér: a sugar baby/sugar daddy kapcsolat (a tranzakcionális szex egyik fajtája) olyan üzleti alapú viszony, amelyben az idősebb és tehetősebb fél anyagi támogatást nyújt a fiatalabb félnek a találkozásokért cserébe. A találkozások általában szabadidős tevékenységek, amelyek akkor szexuális természetűek, ha mindkét fél beleegyezik ebbe. Bár a jelenséggel kapcsolatos jogi, szociológiai és morális szempontú elemzések jól ismertek, viszonylag keveset tudunk a pszichológiai háttéréről. Célkitűzés: korábbi hasonló kutatások hiánya miatt nem volt konkrét elvárásunk (predikciónk), inkább exploratív jelleggel szerettünk volna képet kapni a sugar kapcsolatok iránti nyitottság, az önértékelés, az általános kötődés és a külső-belső motivációk közötti összefüggésről. Módszer: kutatásunkban 2409 felnőtt (1942 nő) vett részt (átlag életkor = 26,09 év, szórás = 11,35 év, min/max = 18-71 év), akik kitöltötték online kérdőív csomagunkat: sugar kapcsolatok elfogadása kérdőív (ASR-AWMS, ASR-OMWS); Rosenberg önértékelés skála (RSES-H); általános kötődés (ECR-RS); rövidített aspirációs index (SAI). A fiatalabb korcsoport (18-28 év, 1980 fő, 1804 nő) és az idősebb korcsoport (40-71 év, 429 fő, 138 nő) adatait külön elemeztük. Eredmények: szignifikáns gyenge pozitív korreláció mutatkozott az extrinzik motiváció és a sugar kapcsolatok elfogadása között fiatal felnőttek esetében. Idősebb felnőttek esetében a sugar kapcsolatok elfogadása közepes erősségű pozitív korrelációt mutatott a kötődési elkerüléssel és a kötődési szorongással és az extrinzik motivációval, míg az intrinzik motivációval negatívan korrelált. Ugyanakkor a kötődési elkerülés fiatal felnőttek esetében az önértékelést, illetve az intrinzik motiváció és sugar kapcsolatok elfogadása összefüggést, míg idősebb felnőttek esetében az extrinzik motiváció és a sugar kapcsolatok elfogadása összefüggést szignifikánsan moderálta. A kötődési szorongás esetén hasonló moderátor hatást nem találtunk. Összegzés: a direkt anyagi tranzakcióval járó párkapcsolatok iránti nyitottságot közvetlenül és közvetve is befolyásolja az intimitás elkerülése. Az elkerülés azonban eltérő módon fejt ki a hatását a fiatalabb és az idősebb egyének között. A fiatalabbaknál az elkerülés közvetlenül összefügg a tranzakcionális viszony iránti pozitív attitűddel és közvetve befolyásolja azt a protektív hatását, amellyel a belső

értékek iránti fogékonyság csökkenti a sugar kapcsolat iránti nyitottságot. Az idősebbek körében komplexebb a kép. A tranzakcionális szex iránti nyitottabb egyének hajlamosabbak az intimitás elkerülésére és a partner elvesztése miatti szorongásra, valamint a külső, anyagi értékek preferálására és a belső motivációk leértékelésére. Tovább az elkerülés a tárgyiasult értékrend és a tranzakcionális szex iránti nyitottság közötti összefüggést is befolyásolja. Kutatásunk nemzetközi viszonylatban is újszerű eredményeket hozott.

Kulcsszavak: sugar kapcsolat elfogadása, önértékelés, motiváció, kötődés

Részletes tartalomjegyzék előadások szerint

PLENÁRIS ELŐADÁSOK	6
A MEGTÉVESZTÉS HÁLÓJÁBAN – A MACHIAVELLIZMUS FEJLŐDÉSI PSZICHOPATOLÓGIÁJA FELÉ.....	6
A NYELVELSAJÁTÍTÁS TÍPIKUS ÉS ATÍPIKUS ÚTJAI: A MEGISMERŐFUNKCIÓK SZEREPE A NYELVI RENDSZER REZILIENCIÁJÁBAN	7
PERSPEKTÍVÁK FELVÉTELE: HOGYAN ÉSZLELJÜK, HOGY MÁSOK MIT LÁTNAK.....	7
SZIMPÓZIUMOK	9
MÚLT, JELEN, JÖVŐ A PSZICHOLÓGIAI KUTATÁSOKBAN – A MAGYAR PSZICHOLÓGIA AZ ELMÚLT 30 ÉVBEN.....	9
ELEKTROMÁGNESES HIPERSZENZITIVITÁS.....	10
PÁRKAPCSOLATI MINTÁZATOK - CÉLOK, KOHÉZIÓ ÉS MEGKÜZDÉS A KAPCSOLATOKBAN	14
REZILIENCIA COVID-19 IDEJÉN	20
VÁROSI TEREK ÉLHETŐSÉGÉVEL KAPCSOLATOS KÖRNYEZETPSZICHOLÓGIAI VIZSGÁLATOK	24
KULTURÁLIS PSZICHOLÓGIA – A NEMZETKÖZISÉG LÉTÉLMÉNYE I.....	30
ALTERNATÍV MUNKASZERVEZÉSI FORMÁK ÉS SZERVEZETI KRÍZISHELYZET.....	35
ISKOLAI TANULÁS: NEHÉZSÉGEK, ERŐFORRÁSOK ÉS TÁMOGATÁS	40
TÉNYEZŐK A SIKER HÁTTERÉBEN	45
SERDÜLŐKORI AUTOAGRESSZIÓ, HETEROAGRESSZIÓ ÉS ÖSSZEFÜGGÉSEIK PSZICHOSZOCIÁLIS FAKTOROKKAL.....	48
ÉRZELMEK ÉS FIGYELEM KÖLCSÖNHATÁSA	54
AZ "ORSZÁGOS LAKOSSÁGI ADATFELVÉTEL ADDIKTOLÓGIAI PROBLÉMÁKRÓL" (OLAAP 2019) C. KUTATÁS EREDMÉNYEI.....	57
KARANTÉN-IRODA KORONA IDEJÉN - A COVID-19 PANDÉMIA ELSŐ HULLÁMA ALATTI OTTHONI MUNKAVÉGZÉS KÖRNYEZETPSZICHOLÓGIAI ASPEKTUSAI	62
CULTURAL PSYCHOLOGY II: EXPERIENCES OF BEING COMPETITIVE AND INTERNATIONAL.....	67
PSZICHOLÓGIAI KVALITATÍV MÓDSZEREK ALKALMAZÁSA I.	73
STRESSZ ÉS KIÉGÉS A TANÁRI HIVATÁSBAN: ÖSSZEFÜGGÉSEK, BEAVATKOZÁSI LEHETŐSÉGEK	77
POZITÍV FEJLŐDÉS ÉS PSZICHOLÓGIAI JÓLLÉT - MIVEL JÁRULHATNAK HOZZÁ EZEK A MEGKÖZELÍTÉSEK A SERDÜLŐ- ÉS FELNŐTTKORI FEJLŐDÉS MEGÉRTÉSÉHEZ?	82
CSOPORT, VÁLTOZÁS, IDENTITÁS	87
KÖZÉPPONTBAN AZ ÉLMÉNY	91
ZENEPSZICHOLÓGIAI KALEIDOSZKÓP	94
DILEMMÁK A MŰVÉSZETPSZICHOLÓGIÁBAN	98
ÚJ MEGKÖZELÍTÉSEK ÉS KVANTITATÍV MÓDSZERTANI MEGFONTOLÁSOK AZ EMBER-KÖRNYEZET TRANZAKCIÓ KUTATÁSÁBAN	101
PSZICHOLÓGIAI KVALITATÍV MÓDSZEREK ALKALMAZÁSA II.	106
NEGATÍV MUNKAHELYI ATTITÜDŐK: ELVÁNDORLÁSI SZÁNDÉK, KORRUPCIÓRA VALÓ HAJLANDÓSÁG ÉS A MACHIAVELLIZMUS MUNKAHELYI KORRELÁTUMAI	109
KUTATÁSMETODIKAI KIHÍVÁSOK ÉS VÁLASZOK AZ ISKOLAI Bántalmazás VIZSGÁLATÁBAN	114
ÁRTHAT-E A MEGBOCSÁTÁS? A MEGBOCSÁTÁS A SÉRTÉS, A KAPCSOLAT, A SÉRTŐ FÉL UTÓLAGOS VISELKEDÉSE ÉS A SÉRTETT SZEMÉLYISÉGE VONATKOZÁSÁBAN	117
TANULÓI JÓLLÉT A KÖZÉP- ÉS FELSŐOKTATÁSBAN.....	120
PSZICHOLÓGIAI KUTATÁSI KÉRDÉSEK ÉS A GYAKORLATI SEGÍTŐ MUNKA TAPASZTALATAI A COVID-19 JÁRVÁNY ELSŐ ÉVÉBEN	124
A DIABÉTESSZEL VALÓ EGYÜTTÉLÉS PSZICHOLÓGIAI ASPEKTUSAI	131
AZ ELTE FEJLŐDÉS-, ÉS KLINIKAI GYERMEKPSZICHOLÓGIA TANSZÉKÉNEK FRISS KUTATÁSAI.....	136
FENNTARTHATÓSÁGI KÉRDÉSEK A KÖRNYEZETPSZICHOLÓGIA SZEMSZÖGÉBŐL	141
ÚJ IRÁNYVONALAK AZ EPILEPSZIA NEUROPSZICHOLÓGIAI KIVIZSGÁLÁSÁBAN.....	146
TELJESÍTMÉNYKÜLÖNBSEGEK AZ ORSZÁGOS KOMPETENCIAMÉRÉS ADATAINAK TÜKRÉBEN	151
HOGYAN FEJLESZTHETŐ A JÓL-LÉT? POZITÍV PSZICHOLÓGIAI ESZKÖZÖK ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI A GYAKORLATBAN	155
KIHÍVÁSOK ÉS FELDOLGOZÁSOK A PSZICHOLÓGIAI TANÁCSADÁS ESZKÖZEIVEL	159
VÁLTOZÓ KÖRNYEZET ÉS ALKALMAZKODÁS A FEJLŐDÉS TÜKRÉBEN	163
AZ ÉRZELMI FLEXIBILITÁS ÉS PERSZEVERTATÍV GONDOLATOK SZEREPE A TESTI ÉS LELKI EGÉSZSÉGBEN	167
A SZERVEZETI VÁLTOZÁS A VEZETŐI ÉS A DOLGOZÓI NÉZETEK TÜKRÉBEN	171
A VÁRANDÓSSÁG ÉS A KORAI FEJLŐDÉS JELLEMZŐI MA MAGYARORSZÁGON: A KOHORSZ'18 ELSŐ HULLÁMAINAK NÉHÁNY TAPASZTALATA	175

ISKOLAI/INTERNETES BÁNTALMAZÁS (BULLYING) CSALÁDI KONTEXTUSA	180
ÉPÍTETT KÖRNYEZET ÉSZLELÉSE ÉS A BEFOGADÓ TAPASZTALATÉLMÉNYE	184
KOMPETENCIÁK MÉRÉSE - PSZICHOMETRIAI EREDMÉNYEK ISMERTETÉSE AZ ORSZÁGOS KOMPETENCIAMÉRÉS ADATAINAK FELHASZNÁLÁSÁVAL.....	191
SZOCIOFIZIKAI KÖRNYEZETI JELLEMZŐK FELTÁRÁSA - KVALITATÍV MEGKÖZELÍTÉSŰ KÖRNYEZETPSZICHOLÓGIAI KUTATÁSOK.....	195
A REZILIENCIA EVOLÚCIÓS ÉS SZEMÉLYISÉG-LÉLEKTANI MEGKÖZELÍTÉSBEEN	199
MOTIVÁCIÓS ÉS TÁRSAS TÉNYEZŐK AZ ISKOLÁBAN.....	204
TEMATIKUS ELŐADÁSOK.....	210
A KUTYA MINT AUTIZMUS SPEKTRUMZAVAR MODELLEJE: A TÁRSAS KOMPETENCIA HATÁSA EGY TÁRGY KATEGORIZÁCIÓS FELADATBAN MUTATOTT TELJESÍTMÉNYRE.....	210
A KUTYA MINT AZ AUTIZMUS SPEKTRUMZAVAR EGY LEHETSÉGES MODELLEJE: KÉRDŐÍV ÉS INTERJÚ FELMÉRÉS A KUTYÁK AUTISZTIKUS VISELKEDÉSÉRŐL	211
A KUTYA MINT AZ UNILATERÁLIS NEGLEKT SZINDRÓMA MODELLEJE	212
AZ AUTIZMUS-KUTATÁS MÓDSZERTANI KIHÍVÁSAI	213
A PANDÉMIÁS PSZICHOSZOCIÁLIS STRESSZOROK HATÁSA A KAMASZOK KÖRÉBEN	213
SERDÜLŐKÖN ÉS FELNŐTTEKEN VÉGZETT UTÁNKÖVETÉSE KOCKÁZATÉSZLELÉS- ÉS REZILIENCIA-VIZSGÁLATOK A KORONAVÍRUS- JÁRVÁNY IDEJÉN.....	214
KIHÍVÁSOK ÉS NÖVEKEDÉSI LEHETŐSÉG - JÖLLÉT A FELSŐOKTATÁSBAN A PANDÉMIA IDEJÉN	215
AZ INTELLIGENCIA ÉS A VÉGREHAJTÓ FUNKCIÓK FEJLŐDÉSI ÖSSZEFÜGGÉSEI – A KORASZÜLÖTTség HATÁSA.....	217
A PROPPI SZEREPKÖRÖK ÉS SZEREPLŐFUNKCIÓK VÁLTOZÁSÁNAK VIZSGÁLATA KLASSZIKUS MESÉKBEN ÉS AZOK RÖVIDÍTETT VÁLTOZATAIBAN	218
AZ ÉRZELEMKÖZPONTÚ ÉS KOGNITÍV ALAPÚ KÖTÖDÉS VIZSGÁLATA SERDÜLŐK KÖRÉBEN	218
KÖTÖDÉS ÉS DADOGÁS.....	220
A MOBBING, AZAZ A MUNKAHELYI PSZICHOTERROR SZERVEZETI JELLEMZŐI EGY MAGYARORSZÁGI VIZSGÁLAT ALAPJÁN	220
HA ÉRTELMEZ A MUNKA, KEVESEBB LESZ A MUNKAHELYI KILÉPÉS? EGY MUNKAHELYI JÖLLÉT-KUTATÁS EREDMÉNYEI.....	221
A VÁLLALKOZÓI INNOVATIVITÁS JÓ ÉS ROSSZ OLDALA.....	222
GENERATIVITÁS VIZSGÁLATA VÁLLALKOZÓ VEZETŐK ÉS NEM VÁLLALKOZÓ VEZETŐK ÉLETTÖRTÉNETEIBEN	223
INTERKULTURÁLIS ÉRZÉKENYSÉG ÉS AZ ORVOSILAG NEM MAGYARÁZOTT TÜNETEKSEL KAPCSOLATOS TUDÁS ÉS ATTITŰDÖK - ORVOSTAN- ÉS PSZICHOLÓGUS HALLGATÓK FELMÉRÉSE NEMZETKÖZI OKTATÁSEJLESZTÉSHEZ.....	225
CSODA 5 PERC ALATT – ORVOSTANHALLGATÓK DEMENCIÁVAL KAPCSOLATOS ATTITŰDJEINEK MEGVÁLTOZTATÁSA VIRTUÁLIS VALÓSÁG SEGÍTSÉGÉVEL	226
A REZILIENCIA ÉS A MENTÁLIS EGÉSZSÉG SZEREPE A RENDÉSZETI FELSŐOKTATÁSBAN.....	226
A POZITÍV PSZICHOLÓGIA HATÁSA A KREATIVITÁSRA, AVAGY FLOW AZ ANDRAGÓGIÁBAN	227
ÉRZELMI GRAFIKON HAZAI ADAPTÁCIÓJA SEBÉSZETI BEAVATKOZÁSON ÁTESETT BETEGEK KÖRÉBEN	228
A FALÁSZAVAR MÉRÉSÉRE ALKALMAS KÉRDŐÍV MAGYAR ADAPTÁCIÓJA	229
KAJAK SPORTOLÓKNAK SZÓLÓ MENTÁLIS LETÁR BEMUTATÁSA.....	230
A GYERMEK VISELKEDÉSI ÉS ÖNSZABÁLYOZÁSI KÉRDŐÍV HAZAI VÁLTOZATÁNAK KIALAKÍTÁSA	231
TRAUMA, ÁLOM ÉS EMLÉKEZÉS	233
ALVÁSMINŐSÉG, ÁLOMÉRZELMEK ÉS A VONÁS SZKIZOTÍPIA HATÁSA A NAPPALI HANGULATRA ÉS A PSZICHOTIKUS-SZERŰ TAPASZTALATOKRA	234
MINDENNAPI EMLÉKEZETI HIBÁK ÉS AZ ALVÁS KAPCSOLATA	235
SEGÍTŐ SZUGGESZTIÓK A COVID INTENZÍV ELLÁTÁSBAN. ESETISMERTETÉS	236
A FELNŐTT KÖTÖDÉS MINT DIÁDIKUS KONSTRUKTUM	237
A KODEPENDENCIA ÉS A KÖTÖDÉS VIZSGÁLATA PÁROKNÁL.....	238
AZ EMBERI PÁRVÁLASZTÁS ÉS VONZALOM KÉRDÉSEI. A HOMOGÁMIA ÉS A SZEKUALIS IMPRINTING HATÁSA A PÁRVÁLASZTÁSI PREFERENCIÁKRA	238
AZ ÉRZELEM-ÉSZLELÉS ÉS AZ ARC-EMLEKEZET VIZSGÁLATA A FELNŐTT KÖTÖDÉSI STÍLUSOKKAL ÖSSZEFÜGGÉSBEEN	239
A SZEMÉLYISÉG D-FAKTORA: ÚJ KOMPLEX MEGKÖZELÍTÉS A SÖTÉT VONÁSOK ÉRTELMEZÉSÉHEZ.....	241
A RÖVID SÖTÉT VONÁS KÉRDŐÍV MAGYAR VERZIÓJÁNAK FEJLESZTÉSE (SD3-HU): PSZICHOMETRIAI TULAJDONSÁGOK ÉS ÉRVÉNYSÉG.....	242
AZ EGÉSZSÉGMEGŐRZŐ VEZETŐI ATTITŰDÖK KÉRDŐÍVE: A MAGYAR VÁLTOZAT PSZICHOMETRIAI JELLEMZŐI	243
VEZETŐI ATTITŰD A BIZTONSÁGI KULTÚRA KIALAKÍTÁSÁBAN	244
AZ ANYÁK GONDOZÓI FELADATAINAK ALAKULÁSA A COVID-19 VILÁGJÁRVÁNY ELSŐ ÉS MÁSODIK HULLÁMA SORÁN	245
A KORONAVÍRUS PANDÉMIA ELSŐ HULLÁMÁNAK PSZICHOLÓGIAI HATÁSAI EGY MAGYARORSZÁGI VIZSGÁLAT ALAPJÁN	246
A MAGYARORSZÁGI VESZÉLYHELYZETI SEGÍTŐK HATÉKONYSÁGÁNAK ÉRZELEMSZABÁLYOZÁSI, MEGKÜZDÉSI ÉS MALADAPTÍV SÉMAJELLEMZŐI.....	247

Az MPT XXIX. Országos Tudományos Nagygyűlése

VÁLTOZATLAN BIZALOM VÁLTOZÁS IDEJÉN	248
PEDAGÓGUSOK NEM-SZUICIDÁLIS ÖNSÉRTÉSSEL KAPCSOLATOS ISMERETEI ÉS ATTITÚDJEI - EGY PILÓTA VIZSGÁLAT BEMUTATÁSA	249
SZÜLŐK NÉZETEI A SZEXUÁLIS NEVELÉSRŐL ÉS A GYERMEKKORI SZEXUÁLIS ABÚZUSRÓL.....	250
BÁNTALMAZÁSKÉZELÉS ÉS MEGELŐZÉS A MAGYAR KÖZOKTATÁSBAN.....	251
EGY ONLINE MINDFULNESS PROGRAM HATÁSA KÖZÉPISKOLÁSOK VÉGREHAJTÓ FUNKCIÓIRA, STRESSZSZINTJÉRE ÉS VISELKEDÉSI PROBLÉMÁIRA	252
SZORONGÁS, DEPRESSZIÓ ÉS ÉLETMINŐSÉG VIZSGÁLATA FÁJDALOMMENTES EGYIK SZEMÜKRE LÁTÁSUKAT ELVESZTETT GLAUKÓMA BETEGEK KÖRÉBEN	254
LÁTÁSSÉRÜLT NŐK PERINATÁLIS IDŐSZAKBAN MEGÉLT EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁSSAL KAPCSOLATOS TAPASZTALATAI	255
SZEMMOZGÁS-ALAPÚ TRÉNING HATÁSVIZSGÁLATA VELESZÜLETETT PROSOPAGNOSIÁBAN	256
EGY HÁTRÁNYOS HELYZETŰ GYERMEKEK ISKOLAÉRETTSÉGÉT TÁMOGATÓ INTERVENCIÓ MEGVALÓSÍTHATÓSÁGA ÉS ÉRTÉKELÉSE .	257
EGY GAMIFIKÁLT DIGITÁLIS NYELVOKTATÓ PROGRAM EGYÜTTMŰKÖDÉSI KÉSZSÉGRE GYAKOROLT HATÁSÁNAK VIZSGÁLATA EGY HÁTRÁNYOS HELYZETŰ MAGYARORSZÁGI TÉRSÉG ISKOLAÍBÁN.....	258
A DRT ESZKÖZ HASZNÁLATA A SORSANALATIKUS TANÁCSADÁSBAN	259
EDZŐ-SPORTOLÓ KAPCSOLAT JELLEMZŐI	260
AZ IMPLICIT ATTITÚDÖK, ÉRZELMEK ÉS KOGNITÍV TORZÍTÁSOK BÍRÓI DÖNTÉSHOZATALRA GYAKOROLT HATÁSÁNAK MÉRÉSÉVEL KAPCSOLATOS METODOLÓGIAI MEGFONTOLÁSOK	261
PIROS, FEHÉR, ZÖLD? A KÖRNYEZETVÉDELMI CÍMKÉZÉS LEHETŐSÉGEINEK FELTÁRÓ VIZSGÁLATA HAZAI FOGYASZTÓK KÖRÉBEN .	262
ÉRZELMEK A MASZK MÖGÖTT: A SZEMEKBŐL OLVASÁS TESZTEN ELÉRT TELJESÍTMÉNY ÖSSZEFÜGGÉSEI A MASZKVISELÉSSEL KAPCSOLATOS ATTITÚDDELL ÉS TAPASZTALATOKKAL.....	263
A KÖZELMŰLT EMLÉKEZETE: ÖSSZEESKÜVÉS MENTALITÁS ÉS AZ ESEMÉNYEK ÁLDOZATI SZERVEZŐDÉSE	265
A SZTEREOTÍPIAALAPÚ ÉS TAGSÁGALAPÚ ELIDEGENÍTŐ FÉLREISMERÉS HATÁSA A TÖBBSÉGI CSOPORTRA IRÁNYULÓ ATTITÚDÖKRE ÉS ELLENSÉGESSÉGRE	266
VILÁGPROBLÉMÁK VÁLSÁGHELYZETBEN. A MENEKÜLTVÁLSÁG ÉS A VILÁGIÁRVÁNY HATÁSA A GLOBÁLIS GONDOK MEGÍTÉLÉSRE .	267
A SZÉGYEN, BŰNTUDAT ÉS MUNKAFÜGGŐSÉG KAPCSOLATA	268
A LELKEM A VÁLLALATOT ILLETI MEG? A MUNKAMÁNIA ÉS A KÉNYSZERES SZEMÉLYISÉGSTRUKTÚRA ÖSSZEFÜGGÉSEI.....	269
A MUNKAFÜGGŐSÉG TÁRSAS KAPCSOLATI JELLEMZŐI EGY SZISZTEMATIKUS ÁTTEKINTÉS ÉS EGY KVALITATÍV KUTATÁS KERETÉBEN	270
A TÉPELŐDÉS MINT MALADAPTÍV RUMINÁCIÓ KAPCSOLATA A MUNKAFÜGGŐSÉGGEL, ÖNÉRTÉKELÉSSEL ÉS PERFEKCIONIZMUSSAL	271
SZEMÉLYISÉGMÉRÉSI TORZÍTÁS A TESZTKITÖLTÉSI STÍLUS NEMZETKÖZI KÜLÖNBÖZŐSÉGEINEK HÁTTERÉN	273
PSZICHÉS ÉS SZOMATIKUS FAKTOROK SZEMÉLYKÖZPONTÚ VIZSGÁLATA POZITÍV PSZICHOLÓGIAI KLASZTEREK SEGÍTSÉGÉVEL	274
AUTOMATIKUS ADATELEMZÉS ÉS OPTIMALIZÁLT KIMENET A REPLIKÁCIÓS KRÍZIS CSÖKKENTÉSÉRE	275
ADATSZŰRÉSI ELJÁRÁSOK HATÁSA A RELIABILITÁSRA	276
AZ ÉRZELMI KOMPETENCIA MÉRÉSE ÓVODÁSKORBAN – A “TEST OF EMOTION COMPREHENSION” MÉRŐESZKÖZ HAZAI ADAPTÁCIÓJA	277
GYERMEKNYELVI SZÖVEGEK SZENTIMENT-ANALÍZISE.....	278
ELSŐDLEGES ÉRZELMI VONÁSOK KAPCSOLATA A MEGKÖZELÍTŐ- ÉS ELKERÜLŐ VISELKEDÉSES RENDSZEREKKEL	279
MŰHELY-BEMUTATÓK	280
AZ AFFIRMATÍV MEGKÖZELÍTÉS FONTOSSÁGA A LÉLEKTANI SEGÍTŐ MUNKÁBAN - BEMUTATKOZIK AZ MPT LMBTQ SZEKCIÓJA .	280
A SZOCIO-EMOCIONÁLIS KÉSZSÉGFEJLESZTÉS LEHETŐSÉGEI ÉRZÉKSZERV FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐK KÖRÉBEN – BEMUTATKOZIK A FÜLESBAGOLY FEJLESZTŐ FOGLALKOZÁSOK	281
PSZICHOLÓGIA ÉS KÖRNYEZETVÉDELME – KÖRNYEZETVÉDELMI SZAKPSZICHOLÓGUS KÉPZÉS AZ ELTE PPK EMBER–KÖRNYEZET TRANZAKCIÓ INTÉZETÉBEN.....	281
AMIKOR ELEKTRODERMÁLIS HULLÁMAINK ELCSITULNAK	283
SZEXUÁLIS STRATÉGIÁK VIZSGÁLATA PÉCSETT: NEMI SZEREPEK, LUMBÁLIS GÖRBÜLET, SUGAR KAPCSOLAT ÉS NEMI ERŐSZAK MÍTOSZOK	285
POSZTEREK	286
PROSPECTIVE MEMORY FUNCTIONING AFTER TRAUMATIC BRAIN INJURY: PRELIMINARY DATA WITH THE HUNGARIAN VERSION OF THE VIRTUAL WEEK TASK.....	286
A KUTYA, MINT AZ AUTIZMUS SPEKTRUMZAVAR EGY LEHETSÉGES MODELLJE: KÉRDŐÍV ÉS INTERJÚ FELMÉRÉS A KUTYÁK AUTISZTIKUS VISELKEDÉSÉRŐL	287
MODALITÁSKÖZI INTEGRÁCIÓ VIZUÁLIS KERESÉS SORÁN: AKUSZTIKUS INGEREK JELENTÉSÉNEK ÉS FONTOSSÁGÁNAK HATÁSA	288
A GYERMEKKORBAN MEGTAPASZTALT SZÜLŐI BÁNÁSMÓD ÉS A CSALÁDI KAPCSOLATOK HATÁSA AZ EMPÁTIÁRA	288
THE RELATION BETWEEN COGNITIVE AND EMOTIONAL FLEXIBILITIES.....	289
A SZEMÉLYISÉG ÉRZELMI ALAPJAI: AZ AFFEKTÍV IDEGTUDOMÁNYI SZEMÉLYISÉG SKÁLÁK KAPCSOLATA BIG5 VONÁSOKKAL.....	290

AZ ÉRZELMI TÜNETEK ÉS A FIGYELMI TORZÍTÁS KAPCSOLATA: A REAKTÍV AGRESSZIÓ MODERÁTOR HATÁSA SERDÜLŐK KLINIKAI MINTÁJÁBAN.....	291
MELYIK A KAKUKKTOJÁS? A SAJÁT-ÉLETKOR HATÁS VIZSGÁLATA ÉRZELEMKIFEJEZŐ ARCOK VIZUÁLIS KERESÉSE SORÁN	292
ZAVARÓ INGEREK KISZŰRÉSÉNEK NEHÉZSÉGE SZKIZOFRÉNIÁBAN.....	293
FIGYELMI TORZÍTÁSOK VÉR-SÉRÜLÉS-INJEKCIÓ FÓBIÁHOZ KÖTHETŐ INGEREK ESETÉN	294
HAZAI MÉRÉSI TAPASZTALATOK AZ 5 TÉTELES SPIELBERGER-FÉLE VONÁS ÉS ÁLLAPOTSZORONGÁS KÉRDŐÍVVEL	295
A KONTEXTUÁLIS TÉNYEZŐK HATÁSA A MŰVI ABORTUSZRA VONATKOZÓ VÉLEKEDÉSEKRE	295
ÉN ÉS A COVID: KÖZÖSSÉGI OLDALAKON MEGJELENŐ SZÖVEGES POSZTOK TARTALOMELEMZÉSE A JÁRVÁNYRA ADOTT ÉRZELMI REAKCIÓK ÉS MEGKÜZDÉSI MÓDOK TÜKRÉBEN.....	296
12. HETI BIOKÉMIAI PARAMÉTEREK ÉS MENTÁLIS EGÉSZSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI.....	297
DIABÉTESZ DISTRESSZ ÉS ADHERENCIA VIZSGÁLATA II-ES TÍPUSÚ CUKORBETEGEK KÖRÉBEN, A COVID-19 PANDÉMIA IDEJÉN	298
VÁRANDÓSOK ÁLTAL VEZETETT HÁLANAPLÓ HATÁSAI.....	299
ÁLTALÁNOS ISKOLAI TANÍTÓK ÉS TANÁROK EGÉSZSÉGÉNEK ÉS KIÉGÉSÉNEK EMPIRIKUS VIZSGÁLATA.....	299
AZ EMBER ÉS LEGJOBB BARÁTJA - AVAGY A KUTYA ANTROPOMORFIZÁLÁSA	300
A VISELKEDÉSE GÁTOLÁS KÉRDŐÍV MAGYAR VÁLTOZATÁNAK VALIDÁLÁSA ÉS PSZICHOMETRIAI JELLEMZŐI	301
#MARADJOTTHON – EGY ÉV TAPASZTALATAI	302
KOCKÁZATOS SERDÜLŐKORI SZERHASZNÁLATI MINTÁZATOK SZŰRÉSE A BARÁTOK KÖRÉBEN JELLEMZŐ SZERHASZNÁLATI ELTERJEDTSÉGGEL	303
A HOLOKAUSZT TRAUMÁJÁNAK GENERÁCIÓKON ÁTÍVELŐ HATÁSA AZ ÉLETMINŐSÉGRE ÉS A MEGKÜZDÉSI MÓDOKRA	304
A JÁRVÁNYHELYZET INDUKÁLTA PSZICHÉS FOLYAMATOK VIZSGÁLATA AZ ONKOLÓGIÁN.....	306
A CSALÁDÁLLÍTÁS PSZICHOSZOCIÁLIS HATÁSVIZSGÁLATA UTÁNKÖVETÉSES MÓDSZERREL.....	306
PÁLYA(Z)ORIENTÁCIÓ- DIGITÁLIS PÁLYAORIENTÁCIÓ IGÉNY- ÉS ATTITŰDVIZSGÁLAT A Z GENERÁCIÓ KÖRÉBEN	307
A SZEMÉLYSMÁRKÁ-TANÁCSADÁS FOLYAMATÁNAK ÉS HATÁSAINAK KVALITATÍV VIZSGÁLATA	309
KÖTÖDÉS ÉS JELENTUDATOS NEVELÉS (MINDFULNESS)	310
SERDÜLŐK ÉSZLELT STRESSZ VIZSGÁLATA A COVID-19 JÁRVÁNY IDŐSZAKÁBAN, ÖSSZEFÜGGÉSEK A MOTIVÁCIÓ IRÁNYULTSÁGA ÉS A SZÜLŐI ÉSZLELT STRESSZ VISZONYLATÁBAN	311
A DÖNTÉSHOZATALBA VALÓ BEVONÁS SKÁLA (DECISION MAKING INVOLVEMENT SCALE; DMIS) MAGYAR VÁLTOZATÁNAK BEMUTATÁSA	312
A SZÜLŐI REFLEKTÍV FUNKCIÓK KÉRDŐÍV SERDÜLŐ VÁLTOZATÁNAK MAGYAR NYELVRE TÖRTÉNŐ ADAPTÁLÁSA ÉS PSZICHOMETRIAI JELLEMZŐINEK BEMUTATÁSA	313
MENTALIZÁCIÓ-ALAPÚ KONFLIKTUSKEZELÉS INTERVENCIÓ GYERMEKOTTHONBAN – EGY PILOT KUTATÁS TANULSÁGAI	314
A KÖZÖS FELADAT REPREZENTÁCIÓK ÉS A TUDATELMÉLETI KÉPESSÉGEK VIZSGÁLATA ÓVODÁSKORÚ GYERMEKEKNÉL.....	315
AZ ÉSZLELT SZÜLŐI BÁNÁSMÓD ÉS NEMI KÜLÖNBSEGEK HATÁSA A SZÉGYENHAJLAMRA SERDÜLŐKNÉL	316
GYERMEKOTTHONBAN ÉLŐK ÉS ÖRÖKBEFOGADOTTAK KOGNITÍV FEJLŐDÉSE	317
TELL A TALE AND PLAY! - AND INNOVATIVE METHOD FOR PRESCHOOL TEACHERS	318
“MAGAMHOZ TÉRTEM, ÉS ÚRISTEN, MEGÖLTED AZ ÉDESANYÁDAT” - INTERPRETATÍV FENOMENOLÓGIAI ANALÍZIS	
SZKIZOFRÉNIÁVAL ÉLŐ BŰNÖZŐK KÖRÉBEN	320
MÉMEK A KORONAVÍRUS IDEJÉN	321
A CSALÁDI KAPCSOLATOK TESZT (FRT) MAGYAR VÁLTOZATÁNAK BEMUTATÁSA	322
HOGYAN MÉRJÜK AZ INTEROCEPCIÓ SZUBJEKTÍV ASPEKTUSÁT.....	323
ELÉG, HA MOTIVÁLTAK VAGYUNK? – A MOTIVÁCIÓ, A KITARTÁS ÉS A POZITIVITÁS ÖSSZEFÜGGÉSE A MUNKAHELYI TELJESÍTMÉNNYEL	324
A TOXIKUS VEZETÉS ISMÉRVEI ÉS MÉRHETŐSÉGÉNEK LEHETŐSÉGEI.....	325
TELJESÍTMÉNYINGADOZÁS ÉS HÁTTÉRTÉNYEZŐI AZ ORSZÁGOS KOMPETENCIAMÉRÉS TÜKRÉBEN	326
SOK NEVETÉSNEK SÍRÁS LESZ A VÉGE, AVAGY A BOLDOGSÁGTÓL VALÓ FÉLELEM A CSALÁDI RENDSZER TÜKRÉBEN	327
SPORTÁGSPECIFIKUS MENTÁLIS LETÁR FEJLESZTÉSE RÖPLABDÁZÓK SZÁMÁRA: S POSZTOK KÖZTI KÜLÖNBSEGEK FELTÉRKÉPEZÉSE.....	328
REZILIENCIA, ÉSZLELT STRESSZ ÉS PSZICHOSZOCIÁLIS TÉNYEZŐK A SPORTSZÉKTORBAN	329
AZ ÖNREGULÁCIÓ VIZSGÁLATA SPORTOLÓK KÖRÉBEN KEVERT MÓDSZERREL	330
A RÖVID SZERELMI ATTITŰD KÉRDŐÍV MAGYAR VÁLTOZATA (LAS-HSF)	331
NŐNEK LENNI A XXI. SZÁZADBAN - TÁRSADALMI DISKURZUS A NŐK ELLENI ERŐSZAKRÓL SPANYOLORSZÁGBAN ÉS MAGYARORSZÁGON	332
RENDSZERVÁLTÓK NEMZETI HITVALLÁSA FIATALOK SZEMÉBEN - AZ ALKOTMÁNY PREAMBULUMÁNAK IDENTITÁSSZERVEZŐ EREJE	332
A LUMBÁLIS GÖRBÜLET HATÁSA A NŐI TEST ESZTÉTIKAI MEGÍTÉLÉSÉRE	333
A SZÉPSÉG-SZTEREOTÍPIÁK, VALAMINT A NEMI ERŐSZAK-MÍTOSZOK ELFOGADÁSÁNAK HATÁSA AZ ISMERŐS ÁLTAL ELKÖVETETT SZEXUÁLIS ERŐSZAK MEGÍTÉLÉSÉRE	334
HASONLÓSÁGOK ÉS KÜLÖNBSEGEK APA-FIÚ PÁROK VISELKEDÉSÉBEN	335

Az MPT XXIX. Országos Tudományos Nagygyűlése

A SUGAR KAPCSOLAT ELFOGADÁSA: KÜLSŐ-BELSŐ MOTIVÁCIÓ, KÖTÖDÉSI ELKERÜLÉS, ÖNÉRTÉKELÉS	336
RÉSZLETES TARTALOMJEGYZÉK ELŐADÁSOK SZERINT	338
NEVEK, MUNKAHELYEK, E-MAIL CÍMEK	343

Nevek, munkahelyek, e-mail címek

Ábrahám Hajnalka - Pécsi Tudományegyetem, Idegtudományi Centrum -
hajnalka.abraham@yahoo.com

Ádám Bernadett - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Pszichológiai Intézet -
bernadett.adam.1997@gmail.com

Adler Kata - Zuglói Közbiztonsági non-profit Kft. - adler.katalin@zknk.hu

Adorján Boglárka - Pécsi Tudományegyetem - adorjanboglarka@gmail.com

Ágoston Csilla - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember-Környezet Tranzakció
Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet -
agoston.csilla@ppk.elte.hu

Aigerim Yerken - Doctoral School of Psychology, Faculty of Education and
Psychology, Eötvös Loránd University - yerkenaigerim@gmail.com

Albrecht Sandor - Obimon Systems Kft. - sandor.albrecht@gmail.com

Alexandrov Anna - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola,
Pszichológiai Intézet - anna.alexandrov1@gmail.com

Alföldi György - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Urbanisztika
Tanszék - alföldi.gyorgy@epk.bme.hu

Arató Nikolett - Pécsi Tudományegyetem, BTK, Pszichológiai Intézet -
arato.nikolett@pte.hu

Arndt Bernadett - Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi
Kar Pszichológia Doktori Iskola & MOME Elméleti Intézet - arndt.bernadett@pte.hu

Bakuretz Bonnie - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar,
Pszichológia Tanszék - bonnie.bakuretz@gmail.com

Balajthy Dániel - Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet -
danielbalajthy@gmail.com

Balázs Anna - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar,
Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet - balazsann@gmail.com

Balázs Bálint - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola;
Eötvös Loránd Tudományegyetem Ember-Környezet Tranzakció Intézet -
balazs.balint@ppk.elte.hu

Balázs Judit - ELTE PPK Pszichológiai Intézet - balazs.judit@ppk.elte.hu

Balázs Noémi - ELTE Pszichológia Doktori Iskola - balazs.noemi@lelekkal.hu

Balázs Regina - Pécsi Tudományegyetem BTK Pszichológia Intézet -
reguska12@gmail.com

Bali Cintia - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet - bali.cintia@gmail.com

Balogh Blanka - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem -
balogh.blanka@gtk.bme.hu

Balogh Eszter - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Pszichológia Doktori Iskola - b.eszter0511@gmail.com

Balogh Eszter - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet, MA hallgató - ba.eszti@gmail.com

Bana Adrienn - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Tanácsadás és Iskolapszichológia Tanszék - bana.adri@gmail.com

Bandi Szabolcs - Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Pszichológia Intézet Személyiség és Egészségpszichológia Tanszék - bandi.szabolcs@pte.hu

Bárdos György - Eötvös Loránd Tudományegyetem Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet - bardos.gyorgy@ppk.elte.hu

Barna Zoltán - Károli Gáspár Református Egyetem - barna.zee@gmail.com

Barta Gábor - Károli Gáspár Református Egyetem - bartagabor23@gmail.com

Basler Julia - Pécsi Tudományegyetem - basler.julia98@gmail.com

Bata Erzsébet - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet Szociálpszichológia Tanszék, Pszichológiai Doktori Iskola - bata.erszebet@ppk.elte.hu

Báthor Noémi - Budapesti Műszaki Egyetem, Természettudományi Kar, Kognitív Tudományi Tanszék - bathori.noemi@ttk.bme.hu

Becske Melinda - Semmelweis Egyetem, Mentális Egészségtudományok Doktori Iskola - becske.melinda@med.semmelweis-univ.hu

Beke Anna Mária - Semmelweis Egyetem, Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika - beke.anna@med.semmelweis-univ.hu

Békefi Anna Zsófia - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK - anna.zsofia.bekefi@gmail.com

Bereczkei Tamás - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet Általános és Evolúciós Pszichológia Tanszék - bereczkei.tamas@pte.hu

Bernáth Ágnes - Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet - bernath.agnes@arts.unideb.hu

Bernáth László - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet Tanácsadás- és Iskolapszichológia Tanszék - bernath.laszlo@ppk.elte.hu

Bertalan Eszter - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola - eszter.bertalan@gmail.com

Berze Iván Zsolt - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem Ember-Környezet Tranzakció Intézet - berze.ivan.zsolt@ppk.elte.hu

Bigazzi Sára - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet - bigazzi.sara@pte.hu

Bikfalvi Réka - Lélekkel az Egészségért Alapítvány - bikfalvi.reka@lelekkel.hu

Birkás Béla - Pécsi Tudományegyetem ÁOK Magatartástudományi Intézet - bela.birkas@aok.pte

Bíró Boglárka - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet - bogika01.04@gmail.com

Bíró Brigitte - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; SE-NAP2 Genetikai Agyi Képző Migrén Kutatócsoport, MTA, Semmelweis Egyetem - biro.brigitte@ppk.elte.hu

Birtalan Ilona Liliána - ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola, Pszichológiai Intézet, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet, Kvalitatív Pszichológiai Kutatócsoport - birtalan.liliana@ppk.elte.hu

Boda Márton - Pest Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Érdi Tagintézménye - bmarton92@gmail.com

Boda-Ujlaky Judit - Testnevelési Egyetem - ujlaky.judit@tf.hu

Bodnár Éva - Eötvös Loránd Tudományegyetem Ember-Környezet Tranzakció Intézet - evabodnar@uni-corvinus.hu

Bodnár Ilona - Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító és Óvóképző Kar - bodnar.ilona@tok.elte.hu

Bodó-Varga Zsófia - Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Pszichológia Doktori Iskola - vzsofi4@gmail.com

Bolló Henrietta - Természettudományi Kutatóközpont - bollo.henrietta@gmail.com

Borbély Csaba - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Budapest - csborbely@gmail.com

Borsfay Krisztina - Interkulturális Pedagógiai és Pszichológiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem - borsfay.krisztina.elte@gmail.com

Böddi Zsófia - Eötvös Loránd University Faculty of Primary and Pre-School Education - boddi.zsofia@tok.elte.hu

Budavári-Takács Ildikó - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK FTI - budavaritakacs89@gmail.com

Bukovenszki Emőke - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola; Eötvös Loránd Tudományegyetem Ember-Környezet Tranzakció Intézet - bukovenszki.emoke@ppk.elte.hu

Burghardt Katalin Orsolya - Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet - burghardtkatalin@gmail.com

Buvár Ágnes - Eötvös Loránd Tudományegyetem Ember-Környezet Tranzakció Intézet - buvar.agnes@ppk.elte.hu

Buzás Barnabás - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet - buzas.barnabas@ppk.elte.hu

Buzas Norbert - Szegedi Tudományegyetem ÁOK Egészség-gazdaságtani Intézet - buzas.norbert@med.u-szeged.hu

Czibor Andrea - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Tanszék - czibor.andrea@pte.hu

Czifra Julianna - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Munka- és szervezetpszichológia MA hallgató - julia.czifra@gmail.com

Czirák Fanni - Károli Gáspár Református Egyetem - cziraky.fanni@gmail.com

Csaba Benedek - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest - csaba.benedek@ppk.elte.hu

Csabai Márta - Szegedi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet - marta.csabai@psy.u-szeged.hu

Csábi Eszter - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet - eszter.csabi.psy@gmail.com

Csanádi Katalin - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet - katalin.csanadi@gmail.com

Csányi Edit - Pécsi Tudományegyetem BTK Pszichológia Intézet - csanyi.edit2@gmail.com

Csapó Gyöngyvér - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet, Szociál-és Szervezetpszichológia Tanszék - csapo.gyombi@gmail.com

Császár-Varga Boglárka - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola - bogi.0701@gmail.com

Cseh Rebecca - Pécsi Tudományegyetem - cseh.rebecca@gmail.com

Cserjési Renáta - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet - cserjesi.renata@ppk.elte.hu

Csertő István - Károli Gáspár Református Egyetem - cserto.istvan@kre.hu

Csike Tekla - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem - csiketekla@gmail.com

Csikós Gábor - Károli Gáspár Református Egyetem - csikos.gabor@kre.hu

Csirmaz Luca - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola - csirmaz.luca@ppk.elte.hu

Csókási Krisztina - Pécsi Tudományegyetem BTK Pszichológia Intézet - csokasi.krisztina@pte.hu

Csordás Georgina - Semmelweis Egyetem Rácz Károly Doktori Iskola - csordas.georgina@gmail.com

Csörgő Blanka - Eötvös Loránd Tudományegyetem - csorgo.blanka98@gmail.com

Csuka Sára - Semmelweis Egyetem, Rácz Károly Doktori Iskola - saciimola@gmail.com

Csukly Gábor - Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika - csukly.gabor@med.semmelweis-univ.hu

Csukonyi Csilla - Debreceni Egyetem Pszichológia Intézet - csukonyi.csilla@arts.unideb.hu

Dancsik Adél - Eötvös Loránd University - adel.dancsik@gmail.com

Daniel Cederbaum - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK -

Deák Anita - Pécsi Tudományegyetem, BTK, Pszichológiai Intézet - deak.anita@pte.hu

Demeter Gyula - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék; Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet, Agysérültek Rehabilitációs Osztálya - demeter.gyula@ttk.bme.hu

Demetrovics Zsolt - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet; University of Gibraltar, Centre of Excellence in Responsible Gaming - demetrovics.zsolt@ppk.elte.hu

Déri András Péter - Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító és Óvóképző Kar - deri.andras@tok.elte.hu

Dombi Edina - Szegedi Tudományegyetem ÁOK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika, Szegedi Tudományegyetem JGYPK Alkalmazott Pedagógiai Intézet, Szociálpedagógus-képző Tanszék - dombi.edi@gmail.com

Dominek Dalma - Dr. Dominek Dalma Lilla - dominekdalma@gmail.com

Dóra Klajkó - Pécsi Tudományegyetem - klajko.dora@gmail.com

Dömötör Zsuzsanna - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet - domotor.zsuzsanna@ppk.elte.hu

Drubina Boglárka - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola - drubina.boglarka@ppk.elte.hu

Düll Andrea - Eötvös Loránd Tudományegyetem Ember-Környezet Tranzakció Intézet; Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Szociológia és Kommunikáció Tanszék - dull.andrea@ppk.ekte.hu

Elekes Almiréna - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Doktori Iskola - elekesalmirena@gmail.com

Elekes Tibor - RMC Magzati Medicina - drelekestibor@gmail.com

Elekes Zsuzsanna - Budapesti Corvinus Egyetem - zsuzsanna.elekes@uni-corvinus.hu

Erát Dávid - Pécsi Tudományegyetem - erat.david@pte.hu

Ercsey-Orbán Melánia - Családbarát Ország - orban.melania@csbo.hu

Eröss Loránd - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Budapest - lgeross@gmail.com

F. Földi Rita - Károli Gáspár Református Egyetem - foldi.rita@kre.hu

F. Lassú Zsuzsa - Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- És Óvóképző Kar - f.lassu.zsuzsa@tok.elte.hu

F.Tóth Blanka - Károli Gáspár Református Egyetem, KRE hallgató, UNKP ösztöndíjas - ftblanka0831@gmail.com

Fabó Dániel - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Budapest - fabo.daniel@gmail.com

Faradz-zade Szelmináz - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet - szelmi@gmail.com

Faragó Klára - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet - farago.klara@ppk.elte.hu

Farkas Bernadett Frida - Semmelweis Egyetem, Mentális Egészségtudomány Doktori Iskola -

Farkas Ildikó - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola; Eötvös Loránd Tudományegyetem Ember-Környezet Tranzakció Intézet - ko.farkas@gmail.com

Fehérvári Anikó - Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet - fehevari.aniko@ppk.elte.hu

Fejes Nikoletta - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet - Pszichológia Doktori Iskola - fejes.nikoletta@pte.hu

Fekete Balázs Tamás - Budapesti Corvinus Egyetem, Szociológia és Kommunikációtudomány Doktori Iskola - balazs.fek@gmail.com

Fekete Lili Szonja - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet Fejlődés-és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék - liliszonjafekete@gmail.com

Fekete Nikolett - Károli Gáspár Református Egyetem - fkt.nikolett@gmail.com

Felvinczi Katalin - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet - felvinczi.katalin@ppk.elte.hu

Fenyvesi Lilla - Károli Gáspár Református Egyetem - fenyvesi.lilla13@gmail.com

Ferencz Tas Zoltán - Pécsi Tudományegyetem (PTE BTK) Pszichológia Intézet - ferencz.tas@pte.hu

Ferenczi Andrea - Károli Gáspár Református Egyetem, BTK Pszichológiai Intézet - ferenczi.andrea@kre.hu

Ferenczi-Dallos Gyöngyvér - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet -

Ferentzi Eszter - Eötvös Loránd Tudományegyetem Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet - ferentzi.eszter@ppk.elte.hu

Fibiné Babos Barbara - Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Doktori Iskola - barbi@fibi.hu

Ficzere Márton - Károli Gáspár Református Egyetem - marcificzere@gmail.com

Filotás Zsuzsanna - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet - zsfilotas@gmail.com

Flach Richárd - Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Pszichológia Doktori Iskola - frichard94@gmail.com

Fodor Róbert - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet - fodor.robert@gmail.com

Fodor Szilvia - Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet Pedagógiai Pszichológiai Tanszék - fodor.szilvia@arts.unideb.hu

Fodor Tímea - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék - timi.fodor.1996@gmail.com

Fodor Zsuzsanna - Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
- fodor.zsuzsanna@med.semmelweis-univ.hu

Fogarasi Barbara - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola,
Eötvös Loránd Tudományegyetem Ember-Környezet Tranzakció Intézet -
fogarasi.barbara@ppk.elte.hu

Fónagy-Sütő Zoltán - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet -
psziesztacsapat@gmail.com

Forrás-Biró Aletta - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet
Tanácsadás- és Iskolapszichológia Tanszék - forras-biro.aletta@ppk.elte.hu

Földi Rita - Károli Gáspár Református Egyetem, BTK-PI, Reziliens Fejlődés Pozitív
Kutatócsoport - foldi.rita@kre.hu

Francsicsné Szántay Zsófia - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Építőművészeti Doktori Iskola - szantay.zsofia@gmail.com

Frank-Bozóki Eszter - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológia Doktori
Iskola - epbozoki@gmail.com

Frankó Luca - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Szervezet-
és Vezetépszichológia Tanszék - franko.luca@ppk.elte.hu

Futó Judit Olga - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet
Fejlődés-és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék - futo.judit@ppk.elte.hu

Fülöp Márta - Természettudományi Kutatóközpont Kognitív Idegtudományi és
Pszichológiai Intézet; Károli Gáspár Református Egyetem - fulop.marta@ttk.mta.hu;
fulop.marta@kre.hu

Gács Boróka - Pécsi Tudományegyetem, ÁOK, Magatartástudományi Intézet -
boroka.gacs@aok.pte.hu

Galambos Attila - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet -
galambos.attila@ppk.elte.hu

Garas Péter - Semmelweis Egyetem, Mentális Egészségtudomány Doktori Iskola -

Gáspár Mihály - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pedagógiai Pszichológiai
Intézet Szombathely - gaspar.mihaly@ppk.elte.hu

Géczy Anna - Pázmány Péter Katolikus Egyetem Pszichológia Intézet -
geczy.anna@btk.ppke.hu

Gergelics Noémi - Pécsi Tudományegyetem - g.noncsa@gmail.com

Gergely Anna - ELKH Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi
és Pszichológiai Intézet - anna.gergely66@yahoo.com

Gergely Bence - Károli Gáspár Református Egyetem -
gergely.bence98@outlook.com

Gergev Gyurgyinka - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Budapest -
gyurgyinka@gmail.com

Gerván Patrícia - Magyar Tudományos Akadémia - Pázmány Péter Katolikus
Egyetem Serdülőkori Fejlődés kutatócsoport - gervan.patricia@btk.ppke.hu

Giovanna Mioni - Dipartimento di Psicologia Generale, Università di Padova, Padua, Italy - giovanna.mioni@unipd.it

Gönczi Lili - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekepszichológia Tanszék - liligonczi@gmail.com

Gráf Rózsa - Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar - rozsa.graf@gmail.com

Grünwald Éva - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet - egrunwald84@gmail.com

Guilad Tchelet - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK -

Gulyás Fruzsina - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Tanácsadás és Iskolapszichológia Tanszék - fruzsina.gulyas96@gmail.com

Gyömbér Noémi - Testnevelési Egyetem - gyomber.noemi@tf.hu

Györe Szandra - Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat VIII. kerületi tagintézménye - gyore6cbf@gmail.com

Györffy Zsuzsa - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet - gyorffy.zsuzsa.mail@gmail.com

Györi Dóra - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola - gyori.dora@ppk.elte.hu

Hain Ferenc - Budapesti Metropolitan Egyetem Társadalomtudományok és Nemzetközi Tanulmányok Intézet - ferenc@hain.hu

Halász Bálint - Ginkgo Architects Design & Research, Budapest - bal.halasz@gmail.com

Halász József - Óbudai Egyetem, Alba Regia Műszaki Kar -

Hallgató Emese - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet - emese.hallgato@psy.u-szeged.hu

Halmos Alexandra - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem - Ergonómia és Pszichológia Tanszék - halmos.alexandra@gtk.bme.hu

Hamrák Anna - Pécsi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet - nyras98@gmail.com

Hankó Csilla - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet - hanko.csilla@pte.hu

Happ Zsuzsa - Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Pszichológia Doktori Iskola - zsuzsa.happ@yahoo.com

Hargitai Rita - Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Klinikai Pszichológia Tanszék - hargitai.rita@btk.ppke.hu

Harsányi Szabolcs Gergő - Károli Gáspár Református Egyetem - harsanyi.gergo@kre.hu

Heckenberger-Nagy Evelyn - Pécsi Tudományegyetem - nagyevelyn@hotmail.com

Héra Gábor - Családbarát Ország - hera.gabor@csbo.hu

Hercz Mária - Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító és Óvóképző Kar - hercz.maria@tok.elte.hu

Herman Nico Alexander Logemann - Eötvös Loránd University -
alexander.logemann@ppk.elte.hu

Hermann Zsombor - Károli Gáspár Református Egyetem -
hermann.zsombor.98@gmail.com

Holecz Anita - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pedagógiai Pszichológiai
Intézet Szombathely - holecz.anita@ppk.elte.hu

Holló Gábor - Tutkimusz kft, Solymár; Szemészeti Központ, Prima Medica
Egészségközpontok, Budapest - hgbudapest@gmail.com

Honbolygó Ferenc - Természettudományi Kutatóközpont Agyi Képző Központ
& Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai
Intézet - honbolygo.ferenc@ttk.mta.hu

Horváth Andrea - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK doktori iskola -
andr3a.horvath@gmail.com

Horváth Áron - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola,
Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi
Intézet - horvath.arom@ppk.elte.hu

Horváth Emese - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK, Pszichológiai Intézet -
emese.horvath1025@gmail.com

Horváth Lili Olga - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet -
balazs.judit@ppk.elte.hu

Horváth Mária Dóra - Szegedi Tudományegyetem ÁOK Egészség-gazdaságtani
Intézet - horvath.maria.dora@med.u-szeged.hu

Horváth Zsolt - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet -
horvath.zsolt@ppk.elte.hu

Hörömpöli Ádám - 1: Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori
Iskola; 2: Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet -
horompoli.adam@ppk.elte.hu

Ilea Izabella - Pécsi Tudományegyetem - ilea.izabella@pte.hu

Illés Anikó - Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Elméleti Intézet -
anikoilles@gmail.com

Inhóf Orsolya - Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar -
inhof.orsolya@gmail.com

Ipolyi Dóra - Pécsi Tudományegyetem BTK Pszichológia Intézet -
ipolyi.dora93@gmail.com

Jagodics Balázs - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Szociál- és
Fejlődépszichológiai Tanszék - balazs.jagodics@gmail.com

Jakobovits Lili - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológia Intézet -
lili.jakobovits@gmail.com

Jakubovits Edit - Károli Gáspár Református Egyetem - jakedit62@gmail.com

Jámbori Szilvia - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet -
szilvia.jambori@psy.u-szeged.hu

Janszky József - Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Neurológiai Klinika; Orvosi Biológiai Intézet és Központi Elektronmikroszkópos Laboratórium - janszky.jozsef@pte.hu

Jármí Éva - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK, Pszichológiai Intézet - jarmi.eva@ppk.elte.hu

Jenei Dániel - Pécsi Tudományegyetem - jenei.daniel@pte.hu

Jersele Adél - Eötvös Loránd Tudományegyetem - Pedagógiai és Pszichológiai Kar - jerseleadel@gmail.com

Juhász Ágnes - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Szervezet- és Vezetépszichológia Tanszék - juhasz.agnes@ppk.elte.hu

Juhász Gabriella - 1: SE-NAP2 Genetikai Agyi Képképző Migrén Kutatócsoport, MTA-Semmelweis Egyetem; 2: Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet - juhasz.gabriella@pharma.semmelweis-univ.hu

Juhász Lea - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet - juhaszlea19980816@gmail.com

Juhász Levente Zsolt - Dunaújvárosi Egyetem - juhaszle@uniduna.hu

Juhász Márta - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem - juhasz.marta@gtk.bme.hu

Juhász Rebeka - Eötvös Loránd Tudományegyetem - juhasz.rebeka@ppk.elte.hu

Kádi Anna - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet - kadi.anna@ppk.elte.hu

Kállai János - Pécsi Tudományegyetem ÁOK Magatartástudományi Intézet - janos.kallai@aok.pte.hu

Kalmár Magda - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar - kalmar.magdolna@ppk.elte.hu

Kaló Zsuzsa - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Pszichológiai Intézet, Tanácsadás- és Iskolapszichológia Tanszék, Kvalitatív Pszichológia Kutatócsoport - kalo.zsuzsa@ppk.elte.hu

Kalotai Zsófia - Károli Gáspár Református Egyetem - zsozso.k@gmail.com

Kancsár Diána - Károli Gáspár Református Egyetem - diana.kancsar@gmail.com

Káplár Mátyás - Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Pszichológia Intézet - kaplar.matyas@pte.hu

Karádi Kázmér - Pécsi Tudományegyetem ÁOK Magatartástudományi Intézet, Klinikai Magatartástudományi Tanszék - kazmer.karadi@aok.pte.hu

Karlócai Zsófia - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék - karlocaizsofi@gmail.com

Kárpáti Judit - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológia - karpati.judit@ppk.elte.hu

Kasos Krisztián - MTA-ELTE Lendület Adaptáció Kutatócsoport, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet - kasos.krisztian@ppk.elte.hu

Kassai Réka - Eötvös Loránd Tudományegyetem - kassai.reka@ppk.elte.hu

Kassai Szilvia - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Pszichológiai Intézet, Tanácsadás- és Iskolapszichológia Tanszék, Kvalitatív Pszichológia Kutatócsoport - kassai.szilvia@ppk.elte.hu

Kázmér-Mayer Szilvia - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet, Szociál-és Szervezetpszichológia Tanszék - szilviamayer91@gmail.com

Kékes-Szabó Marietta - Szegedi Tudományegyetem ÁOK Onkoterápiás Klinika, Pszichoonkológiai Ambulancia (Szeged) - kszmarietta2@gmail.com

Kemény Lajos - Szegedi Tudományegyetem ÁOK Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika - kemeny.lajos@med.u-szeged.hu

Kemény Viktor - Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Pszichológia Intézet - kemenyvik@gmail.com

Kende Anna - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet, Szociálpszichológia Tanszék - kende.anna@ppk.elte.hu

Kenyhercz Viktória - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet - gorevaja@yahoo.com

Képesné Sinka Szilvi - Károli Gáspár Református Egyetem, egyetemi hallgató -

Kerekes Valéria - Eötvös Loránd University Faculty of Primary and Pre-School Education - kerekes.valeria@tok.elte.hu

Kertész Csaba - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Doktori Iskola - kertesz.cs@gmail.com

Keszei Barbara - Budapesti Gazdasági Egyetem, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar, Pedagógia Tanszék - keszei.barbara@uni-bge.hu

Khalil Szuhád Leila - Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet - SzuhadKhalil@gmail.com

Király Orsolya - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet - kiraly.orsolya@ppk.elte.hu

Kis Anna - Természettudományi Kutatóközpont - vargane.kis.anna@ttk.hu

Kispál Anna - Eötvös Loránd Tudományegyetem - kispala97@gmail.com

Kispál Sára - Károli Gáspár Református Egyetem - sarakispal@gmail.com

Kiss Botond László - Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet - kiss.botond95@gmail.com

Kiss Dániel - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Pszichológiai Intézet, Tanácsadás- és Iskolapszichológia Tanszék, Kvalitatív Pszichológia Kutatócsoport - kiss.daniel@ppk.elte.hu

Kiss Enikő Csilla - Károli Gáspár Református Egyetem - kiss.eniko.csilla@kre.hu

Kiss Orhidea Edith - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet - kiss.orhidea@ppk.elte.hu

Kiss Paszkál - Károli Gáspár Református Egyetem - kiss.paszkal@kre.hu

Kiss Szabolcs - Pécsi Tudományegyetem - kiss.szabolcs@pte.hu

Kiss-Geosits Beatrix - Eötvös Loránd Tudományegyetem -
kiss.geosits.beatrix@ppk.elte.hu

Kissné Viszket Mónika - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet -
viszket.monika@ppk.elte.hu

Klajkó Dóra - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia
Intézet, Szociál-és Szervezetpszichológia Tanszék - klajko.dora@gmail.com

Klinovszky Andrea - Szegedi Tudományegyetem ÁOK Egészség-gazdaságtani
Intézet - klinovszky.andrea@med.u-szeged.hu

Kocsel Natália - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet -
kocsel.natalia@ppk.elte.hu

Kocsis János Balázs - Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi, Politikai és
Regionális Tanulmányok Intézet Gazdaságföldrajz, Geoökonómia és Fenntartható
Fejlődés Tanszék; Magyar Urbanisztikai Társaság - janosbalazs.kocsis@uni-
corvinus.hu

Kocsor Ferenc - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet -
kocsor.ferenc@pte.hu

Kollár János - Semmelweis Egyetem - janoskollar@gmail.com

Koltói Lilla - Károli Gáspár Református Egyetem - koltoi.lilla@kre.hu

Koncz Ádám - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar,
Pszichológiai Doktori Iskola; MTA-ELTE Lendület Adaptáció Kutatócsoport, Eötvös
Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet - koncz.adam@ppk.elte.hu

Koncz Zsuzsa - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet -
zsuzska.koncz@gmail.com

Kondor Anna - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Pszichológia
Doktori Iskola - kondor.anna@gmail.com

Konkoly-Thege Barna - University of Toronto, Department of Psychiatry -
konkoly.thege.barna@gmail.com

Konyári Ildikó - Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet - konyariildi@gmail.com

Kopcsó Krisztina - Központi Statisztikai Hivatal, Népeségtudományi Kutatóintézet
- kopcsok@demografia.hu

Korényi Róbert - Eötvös Loránd Tudományegyetem - korenyi.robert@ppk.elte.hu

Kóródi Kitti - Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola -
kittikorodi@gmail.com

Koronczai Beatrix - Eötvös Loránd Tudományegyetem -
koronczai.beatrix@ppk.elte.hu

Kóthy Péter - Semmelweis Egyetem Szemészeti Klinika - kotpet2000@yahoo.de

Kovács Asztrik - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola,
Pszichológiai Intézet, Tanácsadás- és Iskolapszichológia Tanszék, Kvalitatív
Pszichológia Kutatócsoport - kovacs.asztrik@ppk.elte.hu

Kovács Dóra Csilla - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet -
kovacsdoracsilla@gmail.com

Kovács Krisztina - Testnevelési Egyetem - kovacs.krisztina@tf.hu

Kovács-Berta Renáta Andrea - Szegedi Tudományegyetem ÁOK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika, Szegedi Tudományegyetem JGYPK Alkalmazott Pedagógiai Intézet, Tanítóképző Tanszék - bertareni@gmail.com

Kozma Luca - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet - kozma.luca@pte.hu

Kököneyi Gyöngyi - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; SE-NAP2 Genetikai Agyi Képző Migrén Kutató Csoport, Semmelweis Egyetem; Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet - kokonyei.gyongyi@ppk.elte.hu

Körössy Judit - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet - korossy@edpsy.u-szeged.hu

Köteles Ferenc - Eötvös Loránd Tudományegyetem Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet, Budapest - koteles.ferenc@ppk.elte.hu

Kőváry Zoltán - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest -

Kövesdi Andrea - Károli Gáspár Református Egyetem - kovesdi.andrea@kre.hu

Kövi Zsuzsanna - Károli Gáspár Református Egyetem, BTK Pszichológiai Intézet - kovi.zsuzsanna@kre.hu

Krajcsi Attila - Eötvös Loránd Tudományegyetem Kognitív Pszichológia Tanszék - krajcsi.attila@ppk.elte.hu

Krajnovic Erna - Szegedi Tudományegyetem SZAKK Sebészeti Klinika - ernakrajnovic@gmail.com

Krisztián Ágota - Eötvös Loránd Tudományegyetem - krisztian.agota@ppk.elte.hu

Kulcsár Gabriella - Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar Kriminológiai és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék - kulcsar.gabriella@ajk.pte.hu

Kun Bernadette - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet - kun.bernadette@ppk.elte.hu

Kurucz Attila - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola; Eötvös Loránd Tudományegyetem Ember-Környezet Tranzakció Intézet - kurucz.attila@ppk.elte.hu

Lábadai Beatrix - Pécsi Tudományegyetem, BTK, Pszichológia Intézet - labadi.beatrix@pte.hu

Ladányi Bence - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet - bence@ladanyi.com

Lajos Péter - Károli Gáspár Református Egyetem BTK Pszichológiai Intézet - dr.lajos.peter@gmail.com

Lakatos Csilla - Miskolci Egyetem Egészségügyi Kar, Miskolc - lakatos.a.csilla@gmail.com

Lan Anh Nguyen Luu - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK - lananh@ppk.elte.hu

Láng András - Pécsi Tudományegyetem BTK Pszichológia Intézet - lang.andras@pte.hu

Látos Melinda - Szegedi Tudományegyetem SZAKK Sebészeti Klinika -
latosmeli@gmail.com

Laufer Zsófia - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Budapest -
zsofia.laufer@gmail.com

Lázár Gyopárka Barbara - Pécsi Tudományegyetem (PTE BTK) Pszichológia
Intézet - gyopi96@gmail.com

Lázár György - Szegedi Tudományegyetem SZAKK Sebészeti Klinika -
office.surg@med.u-szeged.hu

Lencsés Anita - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Pszichológia
Doktori Iskola - chimneysweepress@gmail.com

Lendvai Lilla - Eötvös Loránd Tudományegyetem Interkulturális Pszichológiai és
Pedagógiai Intézet - lendvai.lilla@ppk.elte.hu

Lévai Tünde - Szegedi Tudományegyetem SZAKK Sebészeti Klinika -
tundelevai96@gmail.com

Lippai Edit - Eötvös Loránd Tudományegyetem Ember-Környezet Tranzakció
Intézet - lippai.edit@ppk.elte.hu

Lippai Judit - Eötvös Loránd Tudományegyetem - lippaijudit2@gmail.com

Losonczy Anna - Ginkgo Architects Design & Research, Budapest -
losonczy@ginkgoarchitects.com

Lőrincz-Nagy Lili - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK, Pszichológiai Intézet -
lililorincz0712@gmail.com

Lucza Lilla - Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola -
lilla950407@gmail.com

Lukács György - Családbarát Ország - lukacs.gyorgy@csbo.hu

Lukácsi Dániel - Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi
Kar Pszichológia Intézet - daniel.lukacsi@gmail.com

Lynn E. McCutcheon - North American Journal of Psychology, Winter Garden, FL,
USA - najp@embarqmail.com

Magi Anna - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet; Eötvös
Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola -
magi.anna@ppk.elte.hu

Magos Anna - École supérieure des sciences commerciales d'Angers -
magosanna@gmail.com

Mariem Jebali - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Doctoral School of
Psychology - mariem@student.elte.hu

Markia Balázs - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Budapest -
markia1@freemail.hu

Márkné Ribiczey Nóra - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK, Pszichológia
Intézet - ribiczey.nora@ppk.elte.hu

Markó Éva - Pécsi Tudományegyetem BTK Pszichológia Intézet, Pécsi
Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet - markoeva@gmail.com

Marosi Csilla - Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika - marosi.csilla@med.semmelweis-univ.hu

Martos Júlia - egyéni vállalkozó, Budapest - martosjulia94@gmail.com

Martos Tamás - Szegedi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet - tamas.martos@psy.u-szeged.hu

Máth János - Debreceni Egyetem - math.janos@arts.unideb.hu

Mátrai Zoltán - Országos Onkológiai Intézet, Emlő- és Lágyszövetsebészeti Osztály - matraidoc@gmail.com

Matuszka Balázs - Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pszichológiai Intézet - matuszka.balazs@btk.ppke.hu

Matuz-Budai Tímea - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet - budai.timea@pte.hu

Meskó Norbert - Pécsi Tudományegyetem, BTK, Pszichológiai Intézet - mesko.norbert@pte.hu

Mészáros Veronika - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet - meszarosv.karoli@gmail.com

Mészáros Zoltán - Családbarát Ország - meszaros.zoltan@csbo.hu

Mihály Péter - Szegedi Tudományegyetem - mihalypeter33@gmail.com

Miklósi Mónika - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Fejlődés- és Klinikai Gyermekepszichológia Tanszék, Heim Pál Országos Gyermekegyógyászati Intézet, Mentálhigiéniai Központ - miklosi.monika@ppk.elte.hu

Mikula Bernadett - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Kognitív Tudományi Tanszék; Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet, Agysérültek Rehabilitációs Osztálya - mikula.bernadett@ttk.bme.hu

Mittich Boglárka - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet - boglarka.mittich@ppk.elte.hu

Mokos Judit - MTA-ELTE Elméleti Biológiai és Evolúciós Ökológiai Kutatócsoport - mokjud@gmail.com

Molnár Adrienn - Debreceni Egyetem - madrienn99@gmail.com

Molnár Hajnalka - Semmelweis Egyetem, Mentális Egészségtudományok Doktori Iskola - molnar.hajnalka95@gmail.com

Molnár-Albert Ágnes - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet - agnesmolnar.hun@gmail.com

Molnárné Kovács Judit - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet - kovacs.judit@arts.unideb.hu

Mónok Kata - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék - monok.kata@ppk.elte.hu

Müller Petra - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi kar Művészettörténet szakirány, MA -hallgató - muller.petra.bernadett@gmail.com

N. Kollár Katalin - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet
Tanácsadás- és Iskolapszichológia Tanszék - kollar.katalin@ppk.elte.hu

Nádor Alexandra - Károli Gáspár Református Egyetem -
alexandra.nador@gmail.com

Nagy Anett - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai
Kar; Semmelweis Egyetem, Neonatológiai Tanszéki Csoport, 1.sz. Gyermekklinika -
nagy.anett@barczy.elte.hu

Nagy Beáta Magda - Családbarát Ország; Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK
PPI - nagybeatamagda@imap.cc

Nagy Bence - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola,
Budapest; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Környezet- és Tájföldrajz Tanszék -
nagy.bence@ppk.elte.hu

Nagy Bernadett - ELKH Természettudományi Kutatóközpont -
nagy.bernadett24@gmail.com

Nagy Eszter - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem -
nagy.eszter@gtk.bme.hu

Nagy Eszter - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK - nagyeszti0210@gmail.com

Nagy Gabriella - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet, RMC
Magzati Medicina Központ - gabika.n.97@gmail.com

Nagy László - Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar
Pszichológia Intézet Személyiség és Egészségpszichológia Tanszék -
nagy.laszlo@pte.hu

Nagy Sándor Imre - Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi
Kar Pszichológia Doktori Iskola & Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar
Zeneművészeti Intézet - nagy.sandor.imre@pte.hu

Nagy Viktória - Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pszichológia Intézet -
viktorianagy@inf.elte.hu

Nagybányai Nagy Olivér - Károli Gáspár Református Egyetem -
nagybanyai.oliver@kre.hu

Nagy-Tószegi Cecília - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet - nagy-
toszegi.cecilia@pte.hu

Nemes Márk - Eötvös Loránd Tudományegyetem BTK - Kommunikáció- és
Médiatudomány MA - imagomance@gmail.com

Németh Ágnes - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet -
nemeth.agnes@ppk.elte.hu

Németh Barbara - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Pszichológia Doktori
Iskola, Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány - nemeth.barbara@ppk.elte.hu

Németh Gergely - Budapesti Metropolitan Egyetem; École supérieure des sciences
commerciales d'Angers - nemeth.gergely@cova.hu

Németh Kornél - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Természettudományi Kar, Kognitív Tudományi Tanszék, Budapest -
knemeth@cogsci.bme.hu

Németh Lilla - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet Tanácsadás- és Iskolapszichológia Tanszék - nemeth.lilla@ppk.elte.hu

Nguyen Luu Lan Anh - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Interkulturális Pedagógiai és Pszichológiai Intézet - lananh@ppk.elte.hu

Novák Gabriella - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet - novak.gabii@gmail.com

Nyéki Emőke - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem - nyeki.emoke@gtk.bme.hu

Nyitrai Erika - Károli Gáspár Református Egyetem - nyitra.erika@kre.hu

Nyúl Boglárka - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet, Szociálpszichológia Tanszék - nyul.boglarka@ppk.elte.hu

Ódor Vivien - Károli Gáspár Református Egyetem - odor.vivien98@gmail.com

Oláh Barnabás - Debreceni Egyetem Általános Orvostudományi Kar Magatartástudományi Intézet - olah.barnabas@med.unideb.hu

Oláh Katalin - Eötvös Loránd Tudományegyetem - olah.katalin@ppk.elte.hu

Olena Shkلياeva - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Doctoral School of Psychology - olena.shkلياeva@ppk.elte.hu

Orbán Rebeka - Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet - orban.rebeka10@gmail.com

Orosz Gábor - Unité de Recherche Pluridisciplinaire Sport Santé Société, Laboratoire Sherpas, Université d'Artois, Liévin, Franciaország - gaborosz@gmail.com

Oroszné Perger Mónika - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Ergonómia és Pszichológia Tanszék - perger.monika@t-online.hu

Örkényi Ágota - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet - orkenyi.agota@ppk.elte.hu

Óry Fanni - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet - oryfanni@gmail.com

P.Szabó Melinda - Könyves Kálmán Gimnázium - pszabom@gmail.com

Pachner Orsolya - Eötvös Loránd Tudományegyetem - pachner.orsolya@ppk.elte.hu

Paczur Hanna - Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet - hannapaczur@gmail.com

Pados Eszter - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Pszichológiai Intézet, Tanácsadás- és Iskolapszichológia Tanszék, Kvalitatív Pszichológia Kutatócsoport - paeraag@caesar.elte.hu

Paksi Borbála - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet - paksi.borbala@ppk.elte.hu

Pálmafy Beatrix - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Budapest - palmafy.beatrix@mail.oiti.hu

Pántya József - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet, Szociálpszichológia Tanszék - pantya.jozsef@ppk.elte.hu

Papp-Adorján Boglárka - Pécsi Tudományegyetem (PTE BTK) Pszichológia Intézet - adorjanboglarka@gmail.com

Papp-Zipernovszky Orsolya - Szegedi Tudományegyetem, BTK, Pszichológiai Intézet - papp.orsolya@psy.u-szeged.hu

Paraczký Cecilia - Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet, Humán Agyszövet Laboratórium, Budapest - paraczký.cecilia@tdk.koki.mta.hu

Parák András - Eötvös Loránd Tudományegyetem Budapest - andras.parak@gmail.com

Parti Benedek - Károli Gáspár Református Egyetem - partiben.98@gmail.com

Pataki Éva - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK -

Patányi Anikó Lilla - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet - patanyianiko@gmail.com

Paulino Jimenez - University of Graz, Institute of Psychology - paul.jimenez@uni-graz.at

Peley Bernadette - Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet - peley.bernadette@pte.hu

Pelle Johanna - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet - johanna.pelle@yahoo.com

Peter G. Rendell - School of Psychology, Australian Catholic University, Melbourne, VIC, Australia - Peter.Rendell@acu.edu.au

Péteri Szilvia - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet, RMC Magzati Medicina Központ -

Petrekánits Máté - Testnevelési Egyetem - petrekánits.mate@tf.hu

Petró Eszter - ELKH Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet - petroeszti1989@gmail.com

Pigniczkiné Rigó Adrien - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék - rigo.adrien@ppk.elte.hu

Pillók Péter - Pázmány Péter Katolikus Egyetem, BTK Szociológiai Intézet, Társadalomkutatási Tanszék - peter@pillok.hu

Pintér Judit Nóra - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Pszichológiai Intézet, Tanácsadás- és Iskolapszichológia Tanszék, Kvalitatív Pszichológia Kutatócsoport - pinter.judit@ppk.elte.hu

Pohárnok Melinda - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet - poharnok.melinda@pte.hu

Polgár Petra Ibolya - Pécsi Tudományegyetem - petunia0523@gmail.com

Polner Bertalan - Budapesti Műszaki Egyetem, Természettudományi Kar, Kognitív Tudományi Tanszék - bertalan.polner@ttk.bme.hu

Polonyi Tünde Éva - Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet - tundepolonyi@gmail.com

- Pólya Tibor** - TTK Eötvös Loránd Kutatási Hálózat - polya.tibor@ttk.mta.hu
- Postáné Török Regina** - Károli Gáspár Református Egyetem - regitorok97@gmail.com
- Prekop Fédra** - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet - f.prekop94@gmail.com
- Prokecz Lídia** - Szegedi Tudományegyetem - prokeclidia@gmail.com
- Pukánszky Judit** - Szegedi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet - pukanszky.judit@gmail.com
- Putz Ádám** - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet - putz.adam@pte.hu
- Rácz József** - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Pszichológiai Intézet, Tanácsadás- és Iskolapszichológia Tanszék, Kvalitatív Pszichológia Kutatócsoport - racz.jozsef@ppk.elte.hu
- Rácz Rita** - Károli Gáspár Református Egyetem - rita.varazsfa@gmail.com
- Ragó Anett** - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet - rago.anett@ppk.elte.hu
- Raissa Negrao** - Eötvös Loránd University - rai.negrao@gmail.com
- Reinhardt Melinda** - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet - reinhardt.melinda@ppk.elte.hu
- Restás Péter** - Pécsi Tudományegyetem - restas.peter@pte.hu
- Réti Mónika** - Kutató Tanárok Országos Szövetsége - retimon@gmail.com
- Révész György** - Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Pszichológia Intézet - revesz.gyorgy@pte.hu
- Rivnyák Adrienn** - Pécsi Tudományegyetem BTK Pszichológia Intézet - rivnyak.adrienn@pte.hu
- Rosta-Filep Orsolya** - Semmelweis Egyetem, Doktori Iskola - filors@gmail.com
- Roszik-Volovik Xénia** - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Doctoral School of Psychology - roszik-volovik.xenia@ppk.elte.hu
- Rózsa Sándor** - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet - rozsaqqq@gmail.com
- Sallay Viola** - Szegedi Tudományegyetem BTK Pszichológiai Intézet - viola.sallay@psy.u-szeged.hu
- Sándor Éva** - Békés Iskolák Program - brisa9999@gmail.com
- Sándor Mónika** - Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító és Óvóképző Kar; Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK - sandor.monika@tok.elte.hu
- Sándor Nikolett Gabriella** - Pázmány Péter Katolikus Egyetem Pszichológia Intézet, Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Doktori Iskola - sandor.nikolett.gabriella@gmail.com
- Schmelowszky Ágoston** - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet - schmelowszky.agoston@ppk.elte.hu

Schmidt Lilla - MTA-ELTE Lendület Adaptáció Kutatócsoport, Pszichológiai Intézet, ELTE - lilla1118@gmail.com

Sebestyén Árpád - Pécsi Tudományegyetem, Pázmány Péter Katolikus Egyetem - sebestyenarpad@gmail.com

Seda Ertürk - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Doctoral School of Psychology - erturk.seda@ppk.elte.hu

Sélei Beatrix - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem - sellei.beatrix@gtk.bme.hu

Séra László - Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Pszichológia Doktori Iskola - serlasz43@gmail.com

Serfőző Mónika - Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar - serfozo.monika@tok.elte.hu

Siegler Anna - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola - siegler.anna@pte.hu

Simon Adél Csenge - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Intézet - sadelcsenge@student.elte.hu

Simon Evelin - Eötvös Loránd Tudományegyetem - simon.evelin@ppk.elte.hu

Simon Gabriella - Károli Gáspár Református Egyetem - simon.gabriella@kre.hu

Simon-Zámbori Petra - Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola - zambori.petra@gmail.com

Simor Péter - Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar - simor.peter@ppk.elte.hu

Šindýlková Zsófia - Károli Gáspár Református Egyetem - zsofia@sindylkova.hu

Smohai Máté - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológia Intézet, Általános Lélektani és Módszertani Tanszék - smohai.mate@kre.hu

Sóki Noémi - Pécsi Tudományegyetem ÁOK, Orvosi Biológiai Intézet és Központi Elektronmikroszkópos Laboratórium - noemi.soki@#8203;@aok.pte.hu

Soltész Krisztina - Károli Gáspár Református Egyetem - soltesz.tina@gmail.com

Soltész-Várhelyi Klára - Egyéni kutató, Reziliens Fejlődés-Pozitív Kutatócsoport; Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK Pszichológiai Intézet - varhelyiklara@gmail.com

Somogyi Benedek - Károli Gáspár Református Egyetem - somogy96@gmail.com

Somogyi Krisztina - Széchenyi István Egyetem Művészeti Kar, Design Tanszék, Alapképző és elméleti stúdió - somogyi.krisztina1@gmail.com

Somosi Ágnes - Neumann János Egyetem, Marketing és Üzleti Komm. Tanszék - somosi.agnes@gtk.uni-neumann.hu

Sóvágó Lilla - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem - sovagolilla@edu.bme.hu

Stachó László - Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem; Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Pszichológia Intézet Személyiség és Egészségpszichológia Tanszék - stacho.laszlo@gmail.com

Stav Salab - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK - evapat30@gmail.com

Stecina T. Diána - Pécsi Tudományegyetem - stecina.diana@pte.hu

Stumphauer Nóra - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem - nora.stumphauer@edu.bme.hu

Sulyok Róza Sára - Eötvös Lóránd Tudományegyetem - sulyok.rozi@gmail.com

Suri Karolin - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Természettudományi Kar, Kognitív Tudományi Tanszék, Budapest - surikarolin94@gmail.com

Svraka Bernadett - Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító és Óvóképző Kar - svraka.bernadett@tok.elte.hu

Szabó Brigitta - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola - szbrigitta96@gmail.com

Szabó Csanád - Szegedi Tudományegyetem ÁOK Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika - szabo.csanad@med.u-szeged.hu

Szabó Dániel - Ginkgo Architects Design & Research, Budapest - szabodani92@gmail.com

Szabó Edina - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet - edina0921@gmail.com

Szabó Éva - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Szociál- és Fejlődépszichológiai Tanszék - eva.szabo@psy.u-szeged.hu

Szabó Gergely Sándor - Károli Gáspár Református Egyetem - gergely.szabo.psy@gmail.com

Szabó Judit - Országos Kriminológiai Intézet - szaboyukiko@gmail.com

Szabó Klaudia - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet, BA hallgató - szaboklaudia0305@gmail.com

Szabó Lilla - Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet - szabo.lilla@ppk.elte.hu

Szabó Zoltán András - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK - szabo.zoltan.andras@ppk.elte.hu

Szabó Zsolt Péter - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem; Eötvös Loránd Tudományegyetem - szabo.zsolt.peter@gtk.bme.hu

Szabó-Bartha Anett - Károli Gáspár Református Egyetem - bartha.anett@kre.hu

Szathmári Edit - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola - szathmari.edit@ppk.elte.hu

Székely Mózes - Eötvös Loránd Tudományegyetem - szmozes@freemail.hu

Székely Zsófia - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Tanácsadás és Iskolapszichológia Tanszék - szekely.zsofia@ppk.elte.hu

Szél Erzsébet - Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet, Debreceni Egyetem HTDI Pszichológia Doktori program - szel.erzsi@gmail.com

Szemerszky Renáta - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet - szemerszky.renata@ppk.elte.hu

Szemes Ágnes - Testnevelési Egyetem, Gazdaság és Társadalomtudományi Intézet - agiszemes@gmail.com

Szentiványi Dóra - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet - szentivanyi.dora@ppk.elte.hu

Szigeti Réka - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológia Doktori Iskola - szigeti.reka@lelekkal.hu

Szilágyi Gértá - Károli Gáspár Református Egyetem BTK Pszichológia Intézet / Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK - szilagyigreti97@gmail.com/lubics.oliver@gmail.com

Szilágyi Sára Franciska - ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet - MA hallgató - francisari999@gmail.com

Szilasi Judit - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola - juditszilasi@yahoo.com

Szőke Orsolya - Eötvös Loránd Tudományegyetem - orsi.szoke99@gmail.com

Szummer Csaba - Károli Gáspár Református Egyetem - szummercs@gmail.com

Szűcs Tamás - Eötvös Loránd Tudományegyetem Kognitív Pszichológia Tanszék - sz06tomi@gmail.com

T. Kárász Judit - Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet - t.karasz.judit@ppk.elte.hu

Takács Bálint - Pécsi Tudományegyetem, BTK, Pszichológiai Intézet - takacs.balint@pte.hu

Takács Ildikó - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem - takacs.ildiko@gtk.bme.hu

Takács Nándor - Károli Gáspár Református Egyetem - takacs.nandor@kre.hu

Takács Szabolcs - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológia Intézet, Általános Lélektani és Módszertani Tanszék - takacs.szabolcs@kre.hu

Takács Veronika Klára - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem - takacs.veronika@gtk.bme.hu

Takacs Zsófia Katalin - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet; MTA-ELTE Lendület Adaptáció Kutatócsoport, Pszichológiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem - takacs.zsofia@ppk.elte.hu

Tanyi Zsuzsanna - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet, RMC Magzati Medicina Központ -

Tárnokiné Dr Törő Krisztina - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet - torokrist1@gmail.com

Teleki Júlia - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekepszichológia Tanszék - telekijulia94@gmail.com

Teleki Szidalisz - Pécsi Tudományegyetem BTK Pszichológia Intézet - teleki.szidalisz@pte.hu

Tesch Zsanett - Szegedi Tudományegyetem ÁOK Egészség-gazdaságtani Intézet - nyzsanett80@gmail.com

Tiringer István - Pécsi Tudományegyetem ÁOK Magatartástudományi Intézet - istvan.tiringer@aok.pte.hu

Tokai Dalma - Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Pszichológia Doktori Iskola - tokaidalma@gmail.com

Tomán Edina - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Pszichológiai Intézet, Pszichológiai Doktori Iskola, Tanácsadás- és Iskolapszichológia Tanszék, Kvalitatív Pszichológia Kutatócsoport - toman.edina@ppk.elte.hu

Tombor László - Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika - tombor.laszlo@med.semmelweis-univ.hu

Topál József - ELKH Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet - topaljozsef@gmail.com

Tóth Patrícia - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet, BA hallgató - tothpatricia516@gmail.com

Tóth Rebeka - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK, Pszichológiai Intézet - beki.toth@gmail.com

Tóth Zsófia - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet - toth.zsofia@ppk.elte.hu

Tóth-Varga Violetta - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Ember-Környezet Tranzakció Intézet - toth.varga.violetta@gmail.com

Tölgyes Tamás - Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK Pszichológiai Intézet - tolgyes.tamas@btk.ppke.hu

Tömöri Lilla - Debreceni Egyetem - tmrlilla@gmail.com

Törő Krisztina - Károli Gáspár Református Egyetem - toro.krisztina@kre.hu

Török Lilla - Testnevelési Egyetem - torok.lilla@tf.hu

Tubai Viktória - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet, RMC Magzati Medicina Központ -

Urbán Róbert - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet - urban.robert@ppk.elte.hu

Uvacsek Martina - Testnevelési Egyetem - uvacsek.martina@tf.hu

V. Komlói Annamária - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék - v.komlanna@gmail.com

Vajda Dóra - Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet - vajdadora@gmail.com

Varga Attila - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ember-Környezet Tranzakció Intézet - varga.attila@ppk.elte.hu

Varga Balázs András - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet
Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék Pozitív Pszichológiai Kutatócsoport
- varga.balazs9@gmail.com

Varga Márta - Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK Pszichológiai Intézet -
info@vargamarta.hu

Varga Zsófia - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív
Tudományi Tanszék - vargazsofia08@gmail.com

Vargha András - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet
Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék Pozitív Pszichológiai Kutatócsoport
- vargha.andras@ppk.elte.hu

Várnai Dóra - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet -
varnai.dora@ppk.elte.hu

Varró-Horváth Diána Ágnes - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet -
varro-horvath.diana@pte.hu

Vasvári Fanni - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem -
vasvari.fanni@gtk.bme.hu

Végh Judit - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola, Eötvös
Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet - juditvegh@gmail.com

Veres-Székely Anna - MTA-ELTE Lendület Adaptáció Kutatócsoport, Eötvös Loránd
Tudományegyetem Pszichológiai Intézet - szekely.anna@ppk.elte.hu

Vida Dorian - Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar
Pszichológia Intézet - vida.dorian@gmail.com

Vig Luca - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola; Eötvös
Loránd Tudományegyetem Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet, Budapest
- vigluc0@gmail.com

Vincze Orsolya - Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi
Kar, Pszichológia Intézet - vincze.orsolya@pte.hu

Virág Ihász - Pécsi Tudományegyetem - ihasz.virag@gmail.com

Vizin Gabriella - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Klinikai Pszichológia és
Addiktológia Tanszék - vizin.gabriella@ppk.elte.hu

Volosin Márta - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet -
volosinmarta@gmail.com

Winkler Zsófia - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet -
winklerzsofi@student.elte.hu

Zelena Dorina Lilla - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai
Kar - dorinazelena@gmail.com

Zilahi Léna - Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar,
Pszichológia Intézet - zilahilena767@gmail.com

Ziss Mariann - Eötvös Lóránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola,
Kvalitatív Pszichológia Kutatócsoport - mariann.ziss@gmail.com

Zsidó N. András - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet -
zsido.andras@pte.hu

Zsila Ágnes - Pszichológiai Intézet, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest, Magyarország - zsilagnes@gmail.com

Zsolnai Anikó - Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet - zsolnai.aniko@ppk.elte.hu